This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

+ *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.

+ *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.

+ *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.

+ *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página `http://books.google.com`

B 1,087,460

PROPERTY OF
University of
Michigan
Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

PROPERTY OF
University of
Michigan
Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

COLECCION

DE

DOCUMENTOS INÉDITOS DEL ARCHIVO GENERAL

DE LA

CORONA DE ARAGON,

PUBLICADA DE REAL ÓRDEN

POR

SU ARCHIVERO,

D. Manuel de Bofarull y de Sartorio.

Tomo XXXIV.

BARCELONA:
EN LA IMPRENTA DEL ARCHIVO.
1868.

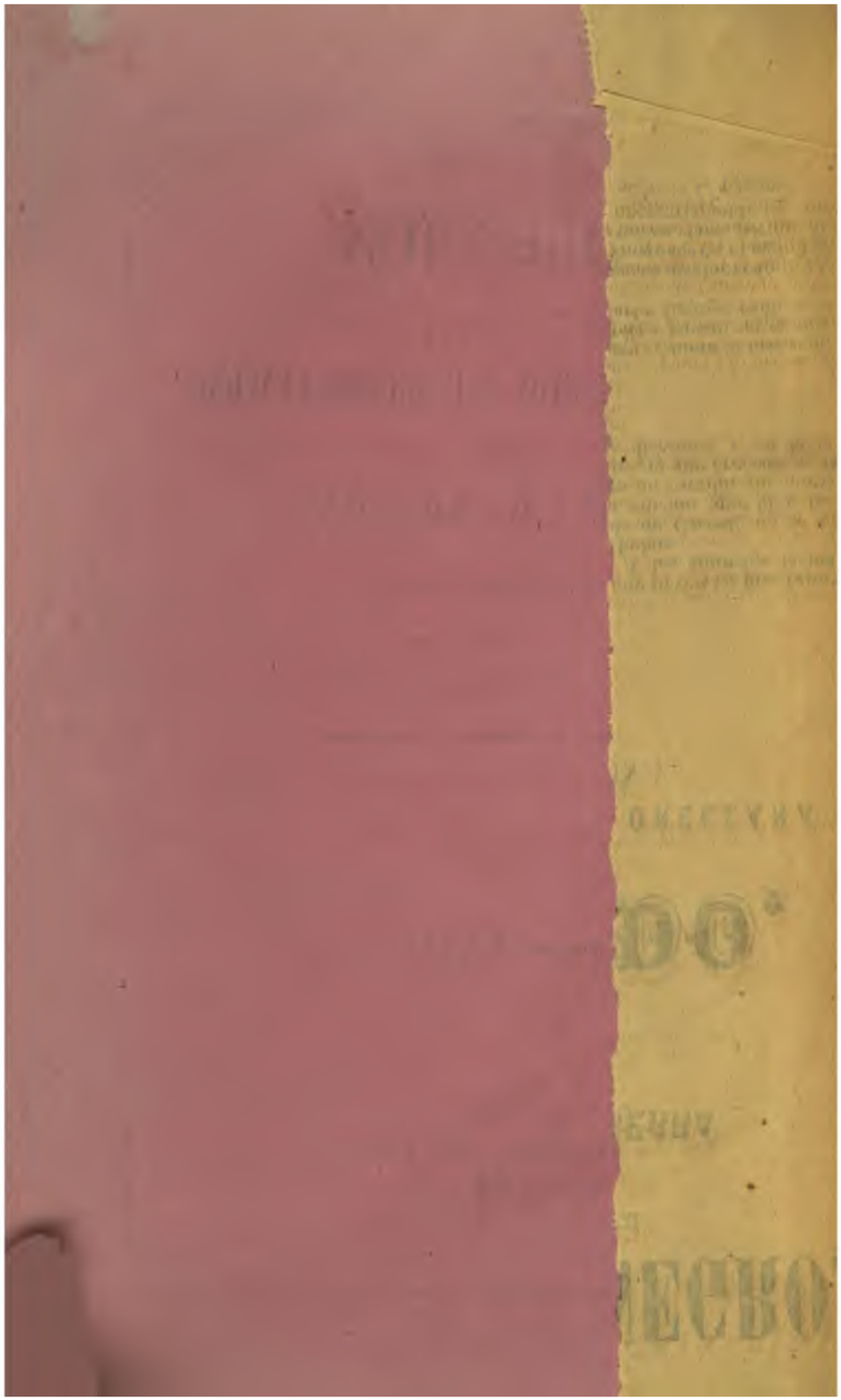

COLECCION

DE

DOCUMENTOS INÉDITOS DEL ARCHIVO GENERAL

DE LA

CORONA DE ARAGON,

PUBLICADA DE REAL ÓRDEN

POR

SU ARCHIVERO,

D. Manuel de Bofarull y de Sartorio.

TOMO XXXIV.

PROCESO

CONTRA BERNARDO DE CABRERA,

MANDADO FORMAR POR EL REY DON PEDRO IV.

PUBLICADO DE REAL ÓRDEN

POR

D. MANUEL DE BOFARULL Y DE SARTORIO,

Archivero de la Corona de Aragon.

Tomo III.

BARCELONA.

EN LA IMPRENTA DEL ARCHIVO.

1868.

DP
124
C69
v. 24-35

Dunning
Sieso Pelio
5.19.54
8 0628

V. la última página del tomo anterior.

—

Que la preso del comte Dosona la qual fo feta a Medes per lo Rey qui fo de Castella sia stada voluntaria ço es que lo dit comte voluntariament se lexas pendre par que sien los indicis seguents probats per la inquisicio segons que deval se conte.

Primerament car lo dit comte ab los altres qui foren preses ab ell foren a Medes e partiren sé daqui anantsen ves Belmunt per tal con segons que deyen querien entrar en Calataju e quant foren a Bellmunt foren sentits per la host del Rey de Castella e tornarensen en lo dit loch de Medes. Aço par que deposen II testimonis ço es G. Açor e Johan Peris vicari del dit loch de Medes de sciencia. E lonrat En Johan Exemenez Dorrea en LXXVI fulles de oyda dir de I macip de don P. de Luna appellat Pedrola lo qual fo ab los dits comte e don P. e a Beylmunt e a Medes. E En Berenguer Togores en CXXVIII de oyda dir d'n R. de Blanes lo qual fo pres ab lo dit comte. E que fossen sentits deposeu don Johan Alfonso de Xiricha.

Lo segon cor par que apres que foren sentits e foren tornats en lo dit loch de Medes sen pogueren esser

anats salvament ans que negu del Rey de Castella fos ates en lo dit loch e nou volch fer lo dit comte ans atura aqui algun temps ab los altres. Aço par que depos lo dit G. Açor qui diu que foren tornats al dit loch de Medes lo diluns ans del die e estegeren aqui tot lo die de diluns e tota la nit seguent e lo dimarts mati hague aqui companya del dit Rey qui fo.

Item lo dit Johan Periz vicari lo qual deposa de mes temps ço es que foren tornats a Medes a hora de vespres e feren aqui apparellar gallines e estegueren aqui tota la nit e lendema tot lo dia e la nit seguent e que en lalba fo aqui companya del Rey de Castella.

Item lo dit noble don Johan Alfonso de Xirica en CXXXI qui deposa que be sap de cert que si fer ho hagues volgut lo dit comte que sen poguera esser be anat sens tot perill que ben hague spay prou car ell testimoni fo lo primer hom qui aplaga al dit loch de Medes per lo dit Rey qui fo de Castella. Item lo dit honrat Johan Exemenez Dorrea de hoyda dir del dit Pedrolo. E lo dit Berenguer de Togores de oyda dir del dit R. de Blanes.

Lo terç cor les escoltes del dit loch de Medes tornaren dients que gran cavalleria de castellans havien sentida. E digueren ho al dit comte e encara segons que par no sen volch anar. Sobre aço deposa lo dit G. Açor que lo comte lo diluns a nit havia gitades scoltes e lo dimarts seguent ans del die les dites escoltes vengueren a aquest testimoni lo qual ensemps ab les dites escoltes anaren al comte e a don Pedro qui dormien e despertals e digerenlos ques levassen que açi prop en

lo terme de Valpomer havia çelada de be DC homens a caval. E lavors lo comte respos entrensen totes les escoltes e tanchats les portes que corredors son e axi nous temats. Item lo dit Johan Perez vicari qui deposa que la derrera nit que lo comte e los altres jagueren a Medes en lalba foren en cerca del logar molts castellans qui foren a la rador los quals la nit passada se eren ja meses en la çelada e que lo dia quant los dits castellans foren aqui aquest testimoni diu que dix al comte Senyor aqui ha companyes de enamichs. E quel comte respos callats que ades ni haura mes. E diu mes avant aquest testimoni que apres que sabe lo comte que la çelada dels castellans eren apres del loch de Medes que be sen pogueren esser anats e que axi lus ho deyen aquells del loch. Item frare Domingo Marti Dalgeravi en LXXI canonge de Jherusalem e prior del regne Darago qui deposa que oy dir a Franchon Sanxis del Bosquet qui solia habitar en lo dit loch de Medes en casa del qual lo dit comte posava lo die que fo pres que lo dit Franchon dix al dit comte que les escoltes eren vengudes e dien que han oyt gran royda de homens a caval e axi tenits per be de caval car e nosaltres menarvosem per loch segur salvament a Derocha. E lo dit comte resposli que nou volia fer fins que hagues menjat. E don P. de Luna qui present li era e frare Artal deyen al dit comte que be deya lo dit Franchon e axi que sen anassen. E lo dit comte responia que per cert ans menjaria. E ells estant en aquestes paraules los castellans hageren açerquat lo dit loch. E al dit daquest testimoni se acorda assats la deposicio

del dit Exemenez Dorrea qui deposa de hoyda dir del dit Pedrolo.

Lo quart car par que lo comte fos primer comensador e promovedor ques retessen al dit Rey qui fo de Castella. Sobre aço deposa lo dit G. Açor que quant lo Rey de Castella fo attes al dit loch fo sobre aquell ab XII o ab XIIII entre trebuchs e brigoles e tantost comensaren a scalonar lo loch e fer caves aquells del Rey de Castella. E lo comte e don P. e los altres vehent que nos podien tenir ne defendre jatsesia que hi fessen lur poder cridaren aquest testimoni e alcuns altres del dit loch. E lo dit comte dix lus aytals paraules o semblants Senyors ab lo Rey de Castella ha ja promens de Calataju e som certs que lo dit loch de Calataju es ja apatiat ab lo Rey de Castella e ja vehets los gins queych ha fets dressar e lo loch qui esta sobre caves e axi no veig quens puxam tenir perque vejam ab lo Rey de Castella çins pendria a pati ço es queus salv vide e membres e que nons fassen anar per la terra del Senyor Rey Darago per ço que no li fassam perdre la sua terra ço es que nons fessen anar per los castells del Senyor Rey e que diguessem a aquells quils tenen quels retessen. E sobre aço lo dit comte dix aquest testimoni que isques defora al Rey de Castella sils pendrie a merçe axi con demunt es dit. E aquest testimoni dix que noy exiria que mes amava morir que viura. E lo comte dixli que ell hi iria si li passava. E aquest testimoni hague ho fer per tal con segons que diu aquest testimoni era lo dit comte capita del Senyor Rey. E lo comte dix aquest testimoni aytals parau-

les Anatsvosen al Rey de Castella e comanats nos en sa gracia e deytsli que nos lo pregam per merçe quens jaquesca parlar ab Johan Alfonso e ab altres V o VI richs homens de Castella. Empero diu aquest testimoni interrogat perque nos tenien que per ço con nos pogeren tenir poch ne molt al poder del Rey de Castella e dix aytanbe interrogat que los dits tractaments de retres se feren a conseyl de tots e no per conseyl o per importunitat del comte. E dix interrogat que lo comte no hague pler de la preso ans se mena tota hora valentment aytant con poch axi con bon cavaller que ell es. Item lo noble don Johan Alfonso de Xerica diu que quant lo Rey de Castella fo aplegat al dit loch de Nedes lo comte Dosona demana aquest testimoni a parlament e ell testimoni ensemps ab Marti Lopez e Marti Anyes e Matheu Ferrandes de manament del Rey demunt dit parlaren ab ell dient que li volia dir. E lo dit comte dix no vull als al Rey sino quem salv vide e membres e quem assegur de no fer mala preso e que nom forts de fer rescat ultra ma volentat e ab aytant liurar me a ell. E aquest torna al Rey e dixloy. E lo Rey respos que li plahia pero volia saber don P. de Luna si volia fer semblant o si volia fer altra cosa de si matex e aquest testimoni torna al comte e recomptali la resposta del Rey e dix a don Pedro ell que entenia affer de çi matex. E don P. respos certes que sim podie defendre que amaria mes morir que no quem liuras mas estech en poder daquest vilans qui creu que decontinent se retrien e axi nom se quem digue bonament. E ladonchs respos lo dit comte e dix

don P. e que dirieu ben se que aquella plesenteria que jo fas farets vos. E ladonchs tornaren ho a dir al Rey de Castella e reterense. Item sobre aquest judici deposa pus clarament lo dit Exemenez Dorrea de oyda dir del dit Pedrolo.

Lo quint judici si es con lo dit comte abans que fos pati de retres per que no demana quels lexas anar e axi tantost dix ques volia retre sots forma demunt en lo precedent judici contenguda. E aquest judici par ques prou per ço que es dit sobre lo demunt dit quart judici.

Lo VI judici car axi con aquells del loch dona lo dit Rey spay a retre si dins cert temps no eren socorreguts e que sen poguessen anar a altres lochs del Senyor Rey appar presumidor que si lo dit comte ho hagues demenat que ay tambe loy hagera atorgat. E sobre aquest spay et pati deposa lo dit G. Açor qui diu que demanaren spay de XV dies e fo los atorgat. Item Johan Exeminis de Saya dix que sabia que lo loch de Medes demunt dit se tench per spay de I mes apres que lo comte e los altres qui ab ell eren se foren retuts. E dix que lo dit G. Açor ab voluntat dels homens del loch se apatia a I mes per haver socors si haver lo podien del Senyor Rey e que lo dit G. Açor ne ana al Senyor Rey quils feu letres quels tenia per bons e per leyals e que desemparassen lo loch e la gent que sen anas a Derocha. E aquestes coses diu que oy dir al dit G. Açor e a Francischo Sanches del Busquet del loch de Medes.

Lo VII car lo dit G. Açor aná al dit Rey e parla ab

ell e lo Rey demanali si eran dins lo comte ne don P. e los altres e lo dit G. Açor dix que no. E vehent lo dit G. Açor que lo Rey qui fo de Castella no ho sabia de cert que ells hi fossen jatsesia que lo Rey demunt dit digues que ell ho sabia per escoltes del dit loch que havia preses e que per una fenedura de posas havia vist en lo dit loch frare Artal. Negaliho e tornassen al dit comte e dixli que lo Rey de Castella no sabia de cert que ells hi fossen axi que ell no loy havia volgut atorgar ans li havia dit que anats sen eren. E lavors lo comte fello e ab males e vils paraules feu ley tornar dientli que li digues que ells hi eren e que li digues ço que ell li havia dit axi con demunt se conte en lo quart judici perque apar que voluntarios vengues a la preso. Sobre aço deposa de sciencia lo dit G. Açor. E En Berenguer Togores de oyda den R. de Blanes que fo ladonchs pres. E Johan Exeminis de Saya de oyda del dit G. Açor et den Francischo Sanxis del Busquet del dit loch de Medes.

Lo VIII judici si es con lo dit comte de sa propia ma escrivi lo albara de la dita segurtat que lo Rey qui fo li feu lo qual aytambe lo dit Rey de sa ma subscrivi. E no par vresemblant que si la preso no fos voluntaria que lo dit comte sen fias en albara de sa ma propria scrit. Sobre aço deposa lo dit noble don Johan Alfonso de Xerica ço es que lo dit comte scrivi de sa ma lo dit albara e lo Rey de sa ma hi sots scrivi.

Lo IX car en lo acte de la preso lo comte no feu mala cara ne trista ans alegre quaix que no fos res burlant e truffant ab lo dit Rey qui fo. Sobre aço deposen

de sciencia lo dit don Johan Alfonso de Xiricha e Sanxis Gossalbis de Heredia en LXXXVII. Salvant que aquest no deposa que truffas ne burlas al lo dit Rey qui fo. E diu aquest que tots aquells de la host del Rey de Castella se maravellaren de la cara e del comportament del dit comte.

Lo X si es car par que quant foren preses de continent fes mala preso als altres e nou feu al dit comte. Sobre aço deposa lo dit Johan Alfonso de Xirica qui diu que nuyl temps no fo feta mala preso al comte ans vehe aquest testimoni diverses vegades que lo Rey de Castella lo anava veura es reyen'la I ab altre e lo Rey li trametia de ses viandes fort soven e vehe aquest testimoni moltes vegades que estant lo Rey de Castella sobre lo setge de Calataju que lo dit comte Dosona cavalcava ab lo dit Rey es reya es trufava ab ell e un die que feyen mostre lo dit comte vench a mirar la mostre. Item Andreu Gomis en CXCV habitador de Calatiu deposa que quant lo Rey de Castella fo anat a Medes ells hague preses e sen hague menat lo comte e don P. e los altres qui ab ells eren a Calataju que meteren En Pedro de Luna et frare Artal e Goter Dies de Sandoval en una cambra e viu que tenien una cadena en les cames e que lo comte estava en una altra cambra de Marti Lopez sens ferres e diu que daço se maravellaven molt aquells de la vila perque los uns tenien ferres et laltre no. Mas pensavanse que aço fos per lestada del dit comte per ço con havia stat ab lo Rey de Castella. E viu que lavors lo Rey de Castella posava lo bras pol coll al dit comte e li deya agora vos

tengue comte e que lo comte li responia molt esforsadament e no con hom qui paragues que fos en perill ans paria mils que burlassen ell e lo Rey. E viu que don P. e frara Artal ploraven. Item frare Gil Periç guardia dels frares menos de Calataju deposa que quant fo presa la vila de Calataju per lo Rey de Castella que le dit Rey dix al dit testimoni que anas al dit comte e que fes tot ço que lo comte li diria e que parlas ab ell e diu que viu lo comte solt de la preso mas axi con dech parlar ab ell li meteren una cadena al peu. Mas que aquella preso que ell tenia quant a sos viares era fenta car molts majors presons segons que dix tenien lo dit don P. e frare Artal que lo comte.

Lo XI judici per que puxe hom compendre la deposicio daquest frare Gil Periç que diu que quant lo comte li dona la letra de creença lo dit frare li demana si don Bernat vostre pare me demanava la vostre preso con es estada feta que li diria e lo comte diu que resposli via no hajats cura daxo car mils ho sab ell que vos no ley sabriets comptar.

Lo XII judici es pus era estat sentit per ques metia en lo loch de Medes que era tan prop de Calataju e del setge que lo Rey de Castella hi tenia e que sia axi prop diu se que es notorium. . . . . permanentis.

Lo XIII judici con se metia en lo dit loch qui no era forts nos podia tenir al poder del dit Rey segons que deposa lo dit G. Açor e es etiam segons ques diu notori.

Lo XIV judici fa la deposício del honrat En Johan Exemenis Dorrea qui diu que abans que ells fossen pre-

ses un missatge sen vench de Navarra e aporta certificacio a aquest testimoni dalcuns amichs seus castellans e navarresos quen Bernat de Cabrera e son fill lo comte havien promes al Rey de Castella qui li darien en son poder dels majors homens del Rey Darago e la major partida que ells porien. E daço aquest testimoni scriviu a P. de Luna que era a Darocha ab lo comte e lo fedri qui porta la letra troba segons que recompta lo dit don P. durment e lo dit comte qui pessejava per lo carrer devant la porta de la sua posada qui dix al fedri qui li donas la letra e feu ho. E a cap de pessa dix lo dit comte al fedri segons que dix que sen anas cuytadament que la letra hauria recapta.

Lo XV judici si es quen Bernat de Cabrera feu dels missatgers de Medes qui vengren al Senyor Rey pendre informacio sobre la preso del comte con se era feta. E feuse. E quant fo presa supplica al Senyor Rey que la fes cremar o fo cremada segons que deposa mossen R. de Vilanova qui pres la dita informacio e diu que lo Senyor Rey li dix que a prechs den Bernat la havia feta cremar. Item En Jacme Sentfeliu deposa que la informacio se rebe mas no diu res del cremar.

Item a corroboracio e confirmacio daquests judicis es fama e veu comuna e axis prove en lo proces per molts testimonis que la dita preso del comte fo fenta e voluntaria.

Perque resta conclusio se es provat per per aquestes coses demunt recomptades que la dita preso sia estada

voluntaria e que per aquesta raho lo dit comte puxe esser dit transfuga.

Apres se diu que lo comte apres que es estat pres es anat solt per Sibilia et altres lochs axi que sis volgues que sen poguera esser anat e fuyt e nou ha fet.

Proves per lo proces per molts testimonis que lo comte depuys que lo Rey de Castella feu lo stol qui pres les IV galeas nostres no estech pres ans par per dits dalcuns testimonis que a Pascha hague un any axi de la preso e que de lavors ença noy torna fins ara a la derreria que lo Rey qui fo de Castella es estat dessosehit que estech pres alcuns pochs dies. E concorden se molts testimonis quel han vist anar solt de tots ferres e de tota preso cavalcant ab lo Rey de Castella e sens ell e ab Marti Anyis e sens ell per Sibilia per Algisira a Cartaginia a Dinia a Tholedo e en altres lochs. E anant ab lo Rey a cassa e menjant ab lo Rey e estant ab ell e dien alcuns que a sos viares sen poguera anar sis volgues. E altres e molts dien que stava sots guarda de Marti Anyes e molts que un macip de Marti Anyes castella li cavalcava en les anches de la mula e altres molts que no cavalcava negu ab ells. Item hi ha molts testimonis de oyr dir e de fama con anava lo dit comte solt. Item molts testimonis con don Pedro de Luna e tots los altres presoners neguna vegada no son stats desliurats de la preso.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Es en dupte si pot hom dir que aquest pogues esser fuyt e que per aço con nou ha fet que sia dit transfuga. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Apres se d'u que lo dit comte era en conseyls del dit Rey de Castella e en los tractaments que feya contra lo Senyor Rey de Arago e per aquesta raho pot esser dit lo dit comte transfuga. Sobre aço deposa Roderich de Guitaria CLIII castella que si lo Rey de Castella tengues conseyl que per pochs quey fossen si hi era appellat e hi era lo dit comte. Item Diego Ferrando castella deposa que a Algisira lo comte era en les conseyls e tractaments del dit Rey ab Marti Anyes e Matheu Ferrandis e altres de conseyl. Item Rodrigo Darica guascho en CLXII deposa que viu lo dit comte a Dinia cavalcant ab lo dit Rey e que era en tots sos consells. Item Ahim Cofem juheu en CLXIV qui deposa que viu alcunes nits lo dit Rey ab Marti Anyes e Matheu Ferrandiz entrant al dit comte a parlar ab ell e dix que quant lo Rey e los altres demunt dits exiren del dit parlament posaren se apitronats en una nayla e levors oy que lo dit Matheu Ferrandis deya que bo era lo conseyl que lo dit comte Dosona havia dat ço es saber quel dit Rey qui fo fes gran armada de naus e de galeas en les quals anassen gran multitut de cavallers e que fessen la via de Morvedre e que partent daqui anassen a les fortaleses del dit comte qui son prop mar e que posassen aqui los homens a caval

e que per aço metrien tota la terra en bruhit. Item Andreu Gomis de Calataju en CXCV deposa que viu moltes vegades en Almança e en altres lochs que si ell queria conseyl dalcunes coses axi con lo solie tenir cavalcant sempre hi demanava lo comte e aquell comte ere sempre en son conseyl e que si no fossen sino II o III en conseyl que lo dit comte era lo segon o lo terçer. Item Enyego Navarro de Calataju en CXCVIII deposa que viu lo dit comte e Marti Anyes e Matheu Ferrandiz ab I missatger qui venia del princep de Galles qui tenien conseyl ab lo Rey demunt dit quant lo dit missatger vench del dit princep on lo dit Rey lo havia trames.

Item hi ha molts testimonis de oyda dir e de fama que lo dit Rey prenia consells del dit comte e que al consell dell feu larmada . . . . . .

. . . . . .

quels castellans no li desondrassen sa mare e sa muller. Encara diu que li dix que si les dones aço no volien fer quen tregues los infants. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

la comtessa ab los infants si be lo regne de Castella se era en aquella tribulacio no be ell se era tornat a la preso que accident era estat e ne estegues si be lo temps del guiatge era passat car segurament podien venir. E axi mateix lo dit comte trames En Ramonich de Castellbell a la comtessa muller sua et a la vescomtessa mare sua que ab los infants e ab tot lo moble que poguessen haver de Muntsoriu sen anassen en

la terra francesa. E aço deposa lo dit R. de Castellbell mas diu que lo comte li dix queu feya per tal con havia entes quel Senyor Rey e lo comte de Trestamara se volien pendre sa terra e que havia por.

Item Jacme Julia barber deposa que viu moltes vegades lo dit comte anant en la mar ab lo dit Rey en un leny armat sercant les galees e ordonant ço que les galees havien affer.

Apres que no tan solament donant consells ans encara de fet e de obra lo dit comte donas ajuda al dit Rey qui fo contra lo Senyor Rey deposan molts testimonis de certa sciencia que lo dit comte fo en lestol del dit Rey ço es saber en la galea de Marti Anyis quant lo stol del dit Rey desbarata lo nostro e pres les IV galees. Item deposa P. Perdigo que de part del dit comte fo fet manament a un patro castella que tenia Naverso quel amanassen en la dita galea de Marti Anyis on era lo dit comte e axis feu. Item Rodrigo Daricha guasco deposa que lo comte feu manament que tots aquells de la exurma de la galea den Sentmenats fossen tots degolats mas que lo patro qui la havia presa dix que nou volia fer si non havia manament de son Senyor lo Rey. Item deposa Johan Rodrigues que oy lo Rey de Castella qui feu manament que liurassen armes al comte e a un seu macip que pujas en lestol el seguis. Item lo dit Rodrigo Darica deposa que lo comte stant en popa de galea deya al dit Rey qui fo quant les dites IIII galees foren preses Senyor fets degollar tota aquesta exurma car depuys nous feran guerra. Item deposa que viu que quant lo Rey entrava en les-

tol per regonexer e endressar aquell quel comte hi entava ab ell. Item Laurens Aulet deposa que viu lo comte entrar ab lo dit Rey en la mar per regonexer e endressar les galees con degren partir de Cartaginia. Item Andreu Gomez de Calataju deposa que VII o VIII dies ans de la festa de Sancta Maria de marz aquest testimoni era en Burgos ab lo Rey demunt dit qui fo. E lo Rey don Enrich era sobre Bilforado e oy dir al comte Dosona ab qui ell testimoni daltres affers havia molt parlat que si lo Rey damunt dit li queria dar MD a la geneta que de grat pellegeria ab lo comte de Denia qui sera apartat levors en ça Brivescha. Item Barthumeu Pico mariner deposa que ara con lo dit Rey desemparava la terra viu lo dit comte qui ajudava a traure de la torra del tresor la moneda quel dit Rey sen volia portar e la trametia a la galea de Marti Anyes la qual era en lo riu a lats de la dita torra. Item F. Marti mariner deposa que dimars a XI de maig lo dit Rey qui fo parti de Xibilia et viu quel comte Dosona lo acompanyava e viu que vestia bones cuyrasses quel comte Dosona empra En P. de Luna e vescomte Dylla e Naymerich de Scenteyles e molts daltres dels presoners qui eren en la Dressana que fossen en valença e en ajuda del dit Rey e de sa terra e que aquells responeren queu farien volenters mas que no vendrien contra lo Senyor Rey Darago ne son senyal e que lavors lo dit Rey qui fo feu donar moneda ab ques apparellassen al dit En P. e als altres. Item P. Despi mariner diu que viu que lo comte Dosona per part del dit Rey emprava los cavallers e richs homens e altres

qui aqui eren preses que fossen en valença e en ajuda del dit Rey e de ses terres e que daço fessen segurtat e per tal con Naverso nou havia volgut atorgar lo dit comte lin menessa en hague noves ab ell. Encara diu que viu pagar lo sou als dits cavallers altres e quel dit pagament feya lo dit comte ab lo dit Rey qui fo. Item Jacme Nogera deposa que viu lo dit comte parlar ab Naverso e oynt aquest testimoni lempra que fos en servey e ajuda del dit Rey qui fo e que lo dit Francesch no lin volch atorgar e que hageren noves entre ells e que lo dit comte ne menaça al dit Francesch Daverso.

Item hi ha molts testimonis qui deposen de oyda dir e de fama que lo dit comte consella al dit Rey qui degolas la exurma de les galees e ni ha alcuns qui deposen de oyda dir a aquells castellans qui eren en lo stol del Rey de Castella que lo dit comte feya perseguir la galea del capita cridant al cart al cart e que feu penjar En Sentmenat.

Item hi ha testimonis qui deposen de oyda dir e de fama que lo comte devia fer venir sa muller e los infants en Castella e metre los en poder del dit Rey per tal que lo dit Rey se pogues mils fiar en lo dit comte. E que lo dit Rey apres lo feria gran senyor e li daria gran terra en Castella. E alcuns testimonis que lo faria capita de la guerra e daltres molts quel feria almiray o capita de la armada sua.

E sobre aço son en lo proces letres del comte per les quals appar que ell pessa feya son poder de fer los venir en Castella jatsesia que digues queu fes per ra-

ho del seu rescat. E ha hi una letra sua qui fo feta ara quant lo Rey de Castella era en son despossehiment que trametia a dir que no estegues per res dels mals tractaments que En Bernat de Cabrera havia ab lo Rey de Castella.

En Berenguer Fabre cavaller deposa en XXXVI fulles del primer proces deposa que estant pres a Murvedre oy dir aquells del algutzir quil guardaven e a I del offici del rebost que al Rey de Castella era greu ço que havia oyt de la mort den Bernat de Cabrera.

Item lonrat En Bernat de Serra semblantment a XXXVIII fulles.

Item mestre Berenguer Dalos deposa a CV fulles que un notari qui esta a Seragossa appellat Sanxo Çuera li compta temps ha que havia oyt dir an Bertran de Lir scuder qui solia esser senyor de Guanyalur quen temps quen Bernat de Cabrera fo ab lo Rey de Castella en Sibilia apres que la pau fo feta lo dit Bertran era en Xibilia e viu un vespre quel dit En Bernat de Cabrera stech molt en conseyl ab lo dit Rey de Castella axi que era ja gran hora de nit e isque del conseyl un bisbe e que cridant deya Santa Maria val e ses companyes demanaren li que era ello e ell respos que la mayor traycio si tractava qui fos feta del comte Julia a ença e que Arago era vendido. Diu encara que mestre Berthomeu de Tresbes fisich qui solia esser de Saragossa sen ana ab sa muller a Bayona e con fo la sa muyler trames una letra a sa mare qui era en Seragossa la qual aquest testimoni legi en la qual feya assaber a la dita mare sua que havia oyt dir an Bayona

que la major traycio se prestava en Arago qui hanc fos perque li plaguera que sa mare sen anas a Bayona e diu que fama era en Arago que per los tractaments den Bernat de Cabrera la terra se havia perdre e ques deya que a Pascha de mayo lo Rey de Castella hauria presa Valencia e a Sent Johan Saragossa.

Item En Bonanat Sentfeliu cavaller deposa a CVII fulles quell vinent de la missatgeria de Granada feu relacio an Bernat de Cabrera e ell demanali que feyeñ en regne de Valencia e ell testimoni dix que tot hom hi stava desesperat con Terol era levors perdut e vehien tota la terra perdre e no vehien que negun hi acorregues e que per tal con aquest testimoni tenia En Bernat per senyor li volia dir ço que tot hom deya generalment que lo ho feya En Bernat aquest lagui per tal que la terra se perdes e que era un gran traydor. E lo dit Bernat respos lexats los dir e ensutzar les lengues car vos ne los altres nous en devets entremetre car lo Senyor Rey hi ell hi provehirien en tal manera que sera servey et honor sua. E apres ell testimoni suplica al Senyor Rey que plagues trametre a Murvedre homens de caval e de peu car ell havia vist lo loch e era en al stament car per aquell loch sis perdia lo regne se poria perdre. E lo Senyor Rey respos que ver deya e queu posaria en consel e ordonaria quals companyes hi deurien anar e puys diu que parlan an Bernat e ell respos que quant de son conseyl noy iria nengu car Morvedre sil perdien en un dia laltre lo cobrerien. E ell testimoni dix que no farien axi tost car en temps de la unio nou deya ell axi que ans deya que

per Murvedre se salvaria es perdria Velencia. E lo dit En Bernat respos que aquell era un temps e aquest es altre e axi que sen anas quel Rey sabia que si havia affer. E apres anassen al Senyor Rey e feuli semblant resposta quen Bernat li havia feta. Item dix que quant lo Senyor Rey se acostas a Murvedre on era lo Rey de Castella e sen anas a la Losa II homens de Murvedre vengren fort exalenats e digeren al Senyor Rey ques acostas tost a Murvedre e ques combates ab lo Rey de Castella car no havia batalla a MD homens a caval que sol los naturals del Senyor Rey qui eren ab ell tant tost que vessen lo pano del Senyor Rey los vensrien et cetera. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

P. Roiç del loch de Tordefumus del regne de Castella deposa a XXIV fulles del segon proces que stant lo Rey a Borriana En B. En R. Alamany anaren a Murvedre e parlaren ab lo Rey de Castella e con se foren anats lo Rey de Castella crida Marti Anyes e dixli aytals paraules o semblants Pel corpo de Dieus numqua tamanya traycio no viu ne oy con ara aqui se dixo. E Marti Anyis respos Senyor perque. E el Rey dix aqui no ha mes de desir. E dix que ell viu e oy e era present en aquestes paraules en lo palau del Rey.

Item lonrat frare P. Munyis maestre de Calatrava diu que apres que fo feta la pau a Murvedre dos castellans li digeren que con lo Rey de Castella fo passat vers Meylen e havia passat E bre que noy era passat per nen-

guna bona manera ans per al. E dix mes avant que axi en Arago con en Valencia con en Castella es comuna fama que per mals tractaments quen Bernat e lo comte havien ab lo Rey de Castella la terra del Senyor Rey se era perduda es perdia.

Item G. Açor qui deposa a XXXIII fulles diu aço matex que fama es comuna que la dita terra se perdia es era perduda per tractaments quen Bernat e lo comte havien ab lo Rey de Castella.

Item Garcia Lopez de Tosa deposa a XXXVII fulles e diu quel Rey de Navarra li dix quen Bernat pleya que nos avènguessen lo Rey Darago e de Navarra ne lo comte de Trastamara ans dix quey mesclava tota discordia que pogues dients que si no se avenien nes veyen que mils ne vendria la pau del Rey Darago e de Castella e que lo dit En Bernat hague gran pler con se perde Guandia dient que mils ne vendria lo comte de Dinia a la pau affer per cobrar lo loch.

Item Blascho Dauson notari de Ceragossa deposa in efectu que un die quant deyen quel Rey de Castella hi devia venir se tenia conseyl en Calataju e quant fo tengut diu que Sancho de Serenyena scriva del batle general Darago e levors lochtinent seu qui fo en lo dit conseyl con sen leva dix aquest testimoni aytals paraules tot torbat Aquests homens bons han haut ardit quel Rey de Castella fa gran pertret e temen que venga sobre Calataju e han entes per un hom a qui donen creença que havia oyt dir al bisbe de Cihuença qui era molt privat del Rey de Castella quen Bernat de

Cabrera e son fill havien basada la major traycio que hanc fos del comte Julia a ença.

Item Johan Exemenis de Saya deposa a LXIII fulles que ell stant pres en la Dressana de Sibilia en temps quel Senyor Rey era al camps de Terrers e lo Rey de Castella era sobre Fariza que reunantse ab Guter Fernandis de Pradanos lo qual stava a Terassona ab Gonçalvo Gonçalveç de Lucio que ell testimoni li dix que aqui haurien batayla los dits Reys. E lo dit Guter Fernandis respos que no hauria que empres era entre lo Rey de Castella e don Bernat que null temps lo Rey Darago no dara batalla al Rey de Castella e que per aço stava lo Rey de Castella tan segur a Feriza.

Lo noble don Enrich comte de Trestamara deposa a LXX fulles quen R. Alamany de Cervello e En Jaume Conesa li havien dit que lo Rey de Navarra haguera preses dos missatgers del Rey de Castella qui eren en Navarra per fer alcuns tractaments ab lo dit Rey e quels haguera liurats al Rey Darago sino quen Bernat de Cabrera ho havia torbat e enten aquest testimoni que si fos fet fora stat comensament de guerra entre lo Rey de Castella e de Navarra empero quen Bernat de Cabrera sen cobria dient queu havia fet per fer altro fet major.

Item lonrat e religios misser P. R. de Muntloch doctor en decrets canonge e ardiacha de Seragossa deposa en LXXV fulles e diu quel abat de Fischam li dix en Navarra en lo loch Dolit que lo Rey de Castella li havia dit quen Bernat de Cabrera ultra los capitols de la pau li havia algunas cosas promeses en secret qui se-

rien a gran profit del dit Rey e que per tal queu cregues li dix lo dit Rey que sen prengues esment quant En Bernat pendria comiat dell. E lo dit abat feu ho. E lo Rey dixli aytals paraules Don Bernat pregam que lo tracte de la pau que sia ferm e quens atanats so quens haveu promes en secret. E En Bernat resposli per lo cor de Deu Senyor lo secret vos sera attes et complit.

Item lonrat En Johan Exemenis Dorrea deposa en LXXX fulles que quant estaven en debat si passarien a la Losa o no la en lo grau de Morvedre lo dit En Bernat dix que iria veure lo pas si porien passar sens perill ab P. Querello e ab En Johan de França e axis feu e mentre lost los seguia vench un cavaller daquest testimoni appellat Fortuny Aznares de Falses e P. Garcia procurador daquest testimoni lo qual dix altament denant tot hom al infant En Ferrando qui aqui ere present Senyor gran traycio es aquesta que jo he vist un janet qui aporta letres de don Bernal al Rey de Castella lo qual sen es pessat al dit Rey de Castella denant mi e altres ab les dites letres. E estant en aço lo dit En Bernat ab Pedro Carrello e Johan de França tornaren de vers lo dit pas contrastant del passatge a la fi quen Bernat dix quen passar qui passar na volria quell nòn pessaria ans ne feria tornar lo Rey e feu lon tornar. Item diu que un frare menor aporta letres an Bernat de Cabrera del Rey de Castella per tractament de pau e que ell ans que lo frare menor fos a Çeragossa be III dies hague aquest testimoni ardit dalcuns amichs seus qui son en les parts de Navar-

ra e de Castella que ultra les letres que duya palasament ne duya de amagades cosides entre dos soles de sabates en ques contenia lo tractament de la mort del infant En Ferrando e del comte de Trestamara e daltres qui eren en nombre de XVII e daltres tractaments qui eren entre lo Rey de Castella e En Bernat de Cabrera.

P. Garcia lo qual deposa a LXXXII folles diu que quant lo Senyor Rey era a Nuulers ab la sua ost e parti daqui per anar ves la Losa aquest testimoni viu quen Bernat de Cabrera se parti del Senyor Rey e de la companya e trias a un de part e aço fo con lo dit Senyor sen devia tornar vers Nuulers E engir den Bernat hague III o IV homens a caval ab qui En Bernat se reunava e specialment ab un e puys En Bernat partis dels dits homens a caval e tornassen ves lo Rey. En aquell instant vench un clergue conexent daquest deposant e dixli aytals paraules o semblants Sapials quen Bernat de Cabrera parlava ali ab uns cavallers e en special han triat un e parlant ab aquell jo he vist quel dit En Bernat ha dades unes letres a aquell ab qui parlava atriat e he vist que aquell ab les letres ha tengut lo cami devers la Losa o vers Almanara e he vist que ses mesclat ab les companyes del Rey de Castella e sen es anat ab ells e semblants paraules dix que oy dir en aquell instant a un jove que havia vist lo nom del qual no li recorde.

Item lo noble En P. Ferrandis Dixar deposa a LXXXIV folles que lo dit Rey de Castella estant sobre lo setge de Calatayu que l porter del dit Rey passa per

lo terme Dixar amagadament e fo pres per companya daquest testimoni e forenli trobades alcunes letres axi del Senyor Rey con den Bernat de Cabrera con daltres. E en la letra den Bernat se contenia que li grahia molt con li havia fet saber que la sua terra havia fet jurar per senyor lo senyor infant don Alfonso fill del dit Rey fahent li encara assaber quels seus affers estaven en bon stament e quel comte de Trestamara era en Proença e que nol queria duptar de res e quel dit En Bernat seria tost al dit Rey de Castella.

Item Furtuny Estiares cavaller qui deposa en LXXXV fulles diu que ja en la primera guerra del Rey de Arago e de Castella oy dir a Gonsalvez Dendoxella e P. Alveris Darrada cavallers de Navarra e a Diego Xanchez del Faro cavaller de Castella e a daltres molts que don Bernat de Cabrera havia jurat e promes al Rey de Castella de darli lo regne de Aragon o de ferli subjugar lo Rey e el regne e de darli los millors homens Darago. Item dix que con lo Senyor Rey era a la Losa que alcuns cavallers vengeren aquest deposant qui era aqui e digerenli vejats vets aquell genet qui sen va aquell leva cartes de don Bernat e portales al Rey de Castella e en aço ell testimoni e altres qui ab ell eren guardaren e viren lo genet qui sen anava ves la ost.

Item lonrat don Garcia Sentia deposa en LXXXV fulles in efectu axi con lo noble En P. Francesch Dixar ha fet de sus.

Item En R. de Vilanova deposa en CIII fulles que en lo tractament de la pau quis feu deça noy

abe negu dels missatges sino En Bernat.

Item En Berenguer Togores deposa a CXXVIII fu. lles que havia oyt dir a Anrich Auriches adalantat de Murcia que la donchs era ab lo Rey de Castella que En Bernat de Cabrera e altres qui estaven en torn del Rey Darago feyen lo fet de la guerra ab gran traycio e que si no fos per ells e per lurs tractaments que lo Rey de Castella no volia la guerra. Item dix que lo dit Rey de Castella dix aquest testimoni que si lo Rey li tornava lo regne de Murcia axi con sos predecessors lo havien possehit e tengut aquell faria pau perpetual ab lo Rey Darago car ell no havia voluntat de fer guerra al Rey Darago mas aquells qui staven entorn lo Rey Darago li feyen fer la guerra ultra ça voluntat. Item dix que comunament havia oyt dir diverses vegades a tots aquells qui cabien en los affers del Rey de Castella quel Rey de Castella trametia letres an Bernat de Cabrera de sos affers e an Bernat al dit Rey e diu que oy dir a homens de Murcia qui eren presents quant lo Rey ho dix que quant lo Rey de Castella se hague a lavar del Grau de Valencia on tenia son reyal dix lo dit Rey que ara creya que era mort En Bernat de Cabrera con ell no havia sabuda la venguda del Rey Darago.

Item dix que del loch de Murvedre trames aquest testimoni un fil den Johan G. Doriola al Senyor Rey dientli que no tengues les treves que havia fetes car si nos tenien lo Rey de Castella era mort e perdut tan pocha companya havia e tan poch esfors.

Item dix que don P. Massa li havia dit dementre es-

tava pres a Morvedre que sere confessat que havia trames a dir al Senyor Rey de Arago moltes paraules en que stava gran profit de sos affers si o sabia guardar sino gran perill e que si ell james scapava de la preso que si ell sabia perdre lo cors que ell affrontaria de guisa En Bernat de Cabrera ques sabrien publicament per tuyt totes ses obres quals eren per ques perdia el regne.

Item lo noble En Johan Alfonso de Xiricha deposa en CXXXIII fulles que fama publica era en Castella que lo Rey de Castella havia tractaments ab En Bernat de Cabrera e que oy dir aquest testimoni al Rey de Castella quel Rey Darago no podia res fer que ell nou sabes e vehe e oy moltes vegades que con amanaven alcuns homens catius de la terre del Rey Darago al dit Rey de Castella quel Rey lus demanava En Bernat de Cabrera que feya ne si era sans e si era ab lo Rey Darago. E dix que vehe en Murvedre I dia quen Marti Lopez tenia una letra que dix que era venguda den Bernat de Cabrera al Rey de Castella la qual mons tra aquest testimoni qui conech be en lo sobrescrit qui era scrita de ma den Bernat et axi ho dix Marti Lopez mas no sap que si contenia. Dix encara que con lo vescomte Diyla fo pres a Magalo quen Bernat vench a Remolines que es vora del riu de Ebre e aqui vengueren homens a caval del reyal del Rey de Castella e que foren cridats per part den Bernat e que per aquells lo dit Bernat trames una letra al Rey de Castella la qual hague lo Rey car axi diu que loy digeren aquells de la geneta del dit Rey als quals En Bernat havia dada

la dita letra. E aço matex li dix un scuder seu castella qui era ab ells e diu que oy dir comunament entre aquells de la casa e del reyal del Rey de Castella que los tractaments qui eren entre En Bernat lo Rey eren que detengues lo Rey Darago que no acorregues a sos lochs e que destolgues que batalla nos pogues fer entre ells amdos e dix que sab que en lo tractament de la pau En Bernat de Cabrera parla tot sols en una cambra a Murvedre ab lo Rey de Castella e que quant digeren al dit Rey quen Bernat era mort que feu molt mala cara e quen feu appares que li era fort greu e dix moltes vegades que en mala ora fos del seu morir.

Item En Vidal de Vilanova cavaller qui deposa a CXXXV folles diu quell fo trames per lo Senyor Rey per missatger en Castella e la fo li mostrada de manament del Rey de Castella per Matheu Ferrandis son secretari una letra quen Bernat de Cabrera li havia tramesa en la qual havia tres capitols e entre altres I que contenia que sobre lo fet quel dit Rey de Castella e lo dit Bernat sabien serie lo dit Bernat ab lo Rey de Castella dins breus dies e que sobre aquell fet se faria ço que lo dit Rey de Castella manaria e ordenaria de la qual cosa ell testimoni hac gran suspita duptant se que entre ells no hagues quals que mals tractaments e aço fo I poch abans que tornas la guerra apres que la pau fo fermada a deça.

Item don P. Eximenis de Lomberio qui deposa a CXXXVIII diu que quant En Bernat e son fill feren la missatgeria en Castella ques dix publicament en Cas-

tella quen Bernat et lo comte se eren fets vassals del Rey de Castella e aço sab per tal con En P. de Xiricha ab qui aquest deposant era continuament ne hague letres de Castella. Item diu que quant En Bernat e lo comte de Denia foren a Murvedre per la pau En Bernat tot sol perla una gran stona ab lo Rey de Castella e con parti lur parlar dix lo Rey de Castella en presencia de molts don Bernat eus ben guardat vostre fill et lo dit Bernat dix hoc senyor e jo fiu en Deu que vos mandarets bon comte el guardarets be. E diu que fama es publica en Castella quen Bernat de Cabrera tolia que per res los Reys nos combatessen e que feya tant trigar a venir lo Senyor Rey Darago a defendre ses fronteres que los lochs se perdien per tal con no havien ajuda e aço deya comunament tot hom.

Item hi es la letra que mossen Francesch de Perellos trames a la Senyora Reyna es a CLIII fulles.

Item Ahim Coffen juheu de Castella deposa a CLXV fulles que oy dir a molts qui venien del estol del Rey de Castella que lo Rey de Arago e de Castella hagren hauda batayla si En Bernat de Cabrera ab sos tractaments nou hagues vedat quiu havia fet per amor del Rey de Castella. E axi deyen los sotsmeses del Rey de Castella que beneyt fos en Bernat de Cabrera quiu havia cessat e dix queu havia fet En Bernat no per honor o profit del Rey Darago nas de Castella per tal con aquell Rey havia perduda la major partida dels cavals de la host et no era be apparellat per combatre ab lo Rey Darago. E aquest testimoni deposa apres en CLXVII fulles que en lo tractament de la pau de Mur-

vedre vengueren En Bernat de Cabrera En R. Alamany ab II galees devant Morvedre e Marti Anyis entra en la galea on ells eren e parla ab aquells e puys tornassen al Rey de Castella e que lo Rey de Castella se alegra molt daquelles coses que li dix Marti Anyis e que apres sendema los dits En Bernat de Cabrera En R. Alamany exiren de les galees e vengren al Rey de Castella e ab aquell parlaren molt e daço lo Rey de Castella se alegra molt e aço per tal con en la ost del Rey de Castella havia gran malaltia e que havia perdut gran part dels cavals segons que aquestes coses dix que havia oydes dir a II scuders de Marti Anyes. Dix apres que encontinent quel infant En Ferrando fo mort quen Bernat de Cabrera ab ses letres o notifica al Rey de Castella segons que aço dix queu havia oyt dir a alcuns homens de Requena.

Item Marti Valaç Senyor de Goys cavaller de Portagal deposa a CLXVIII folles que viu En Bernat de Cabrera En R. Alamany en la riba de la mar de Murvedre parlants ab lo mestre de Santyago de Castella e ab lo prior de Sent Johan e Marti Anyes e diu que hoy dir al mestre de Santyago del regne de Portagal cosi daquest testimoni aytals paraules o semblants en acabament Tio toto lo mondo es pleno de trahicions e de maldades quel traidor don Bernat de Cabrera tiene vendido su Rey y su regno e per cobrar su fillo faria tota ma dat et a un mas que la ciutat de Valencia se perde per consello suyo e juga muy bien a nos que nos iremos e mas ayna e mas en salvo. E aquestes paraules diu que li foreu dites en la tenda la qual tenia

en lo reyal del Rey de Castella en la orta de Murvedre e diu que oy anant caminant ab lo Rey de Castella partent de Murvedre e anant a Raquena quant foren dedes les treues que lo Rey de Castella dix a be CL presoners que tenia del Rey Darago que li suplicaren ques desliuras Ha fijos de putas dentro pochs dies jo dare les tornayes de les bodes al seroso embriago de vuestro Rey que se cuya agora que casa ab sa fiya. Dix encara que oy dir a molts de palau e de conseyl del dit Rey que missatges de Valencia eren venguts III o IV vegades al Senyor Rey Darago per demanar ajuda e quen Bernat de Cabrera los ne havia fets tornar sens resposta e que havia vedat que no haguessen ajuda.

E diu que a Morvedre era oppinio daquest testimoni e dels altres de la ost del Rey de Castella que si lo Rey Darago hagues batayat ab lo Rey de Castella aqui que havien por que negu del Rey de Castella ne pogues scapar per tal con de be VI mil homens a caval que havia lo Rey de Castella envides ni havia CCCC quis poguessen combatre per los quals qui eren fort magres e destrouhits per tal con no menjaven civada e diu que moltes vegades hague en la dita ost gran fretura e que al dit mestre de Santyago de Portagal un dia costaren VII pans C morabatins e que En Bernat En R. Alamany o podien be saber e tot hom qui entras en la host si diligencia ne hagues.

Item En Francesch Sent Climent de Leyda deposa a CLXXXI fulles que un castella lo qual anava per missatgeria al Senyor Rey quant lo Rey de Castella tenia assetiat Calataju dix a un altre castella conexent del

dit Francesch Sent Climent lo qual era ab la comtessa de Trestamara en Barchinona lo qual lo dit Francesch havia pregat que parlas ab ell e sabes son enteniment maravellantse aquest testimoni que Calataju fos assetjat e que missatger vengues al Senyor Rey per la pau aytals paraules o semblants parlant de la sua venguda en aquell cas que no hages dupte que ell anava sobre cosa certa e quel Rey de Castella venia fort acordat a la pau e que ell portava letra an Bernat de Cabrera del Rey de Castella e encara quel dit Rey dix al missatger que con fos ab En Bernat de Cabrera quel abressas detras e que li diges En Bernat molt vos saluda lo vostro amich lo Rey de Castella e pregueus queus membre dell.

Item Andreu Gomis habitador de Calataju qui deposa a CXCV folles diu que quant lo Rey de Castella ab son poder fo a Borriana e sen venia a la Losa que la nuyt ora de primer son ans quel Senyor Rey vengues a la Losa viu venir En R. Alamany de Cerveylo molt secretament cavalcant en I mul e aconpenyavel Gomez Garcia de Foyos alcayt de Sibilia e entra lo dit R. al dit Rey en la casa que fo den Jacme Blanch de Murvedre e estech en la cambra del dit Rey on solament eran Marti Anyes Matheu Ferrandez e lo mestre de Santyago e Martin Lopez be anadura de II leugues e puys tornassen lo dit R. Alamany ab lo dit Gomez Garcia e hoy dir lavors aquest testimoni a Marti Garcia camarer del Rey de Castella quel dit Rey se pagava molt den R. Alamany e li havia dada molta bella joya. Item diu que apres quen Bernat de Cabrera fo mort el mes-

tre de Sentyago de Castella del qual aquest testimoni era molt privat un dia stant en Calataju en sa posada dix aquest testimoni aytals paraules o semblants Andreu saps noves e aquest testimoni dix Senyor no Sapias dix ell quen Bernat de Cabrera es mort quel han fet matar la Reyna Darago e lo Duch. E aquest testimoni respos ja mal segle hage ell que molt mal nos feya. E lo dit mestre dix callats en ora mala que siu deyts pesara al Rey. E a cap destona lo dit mestre crida aquest testimoni altra vegada ab les lagrames als uyls e dix aytals paraules Qui nos ha descuberts esta puridat que jo vos prometo en buena fe Andrez Gomis que en Sivilla estuviemos e'l dizendo lo del dito Bernat e jo e Marti Yanyes quando don Bernat fue alla per al feyto de la ajuda quel Rey Darago fesia contra los mores a assi era don Bernat de mi Senyor el Rey como jo que quando vino el Rey Darago a la Losa que nos estavemos a Morvedre como sabedes que fuyendo hovyeramos sallido dalli a la media noche sino fuere por ell.

Item Ferrando Martinez scuder castellano qui fo alcayt de Mores deposa a CXCVII fulles que quant lo Rey de Castella era a Morvedre e lo Senyor Rey vench tro a la Losa I die ell testimoni cavalcant en les anques de la mula que cavalcava lo mestre de Santyago e don Bernat de Cabrera cavalcava ab lo dit mestre e eren cosa les tendes del Rey qui fo e viu que parlaren abdos e daço que parlaren oy aquest testimoni aço que dix lo dit Bernat al dit mestre a mester que tot se faça ço quel Rey querra a sa honor.

Item Enyeguo Navarra de Calataju deposa en CXCVIII fulles que quant lo Senyor Rey vench a la Losa per pellejar ab lo Rey de Castella que lo Rey de Castella no havia D de caval qui fossen de pelleya e que tots quants hi eren se tenien per perduts e que haguereu desemperat Murvedre e sen foren fuyts si lo Senyor Rey fos vengut tro Almanara e que era fama entre ells quen Bernat de Cabrera ab sos tractaments los havia desliurat daquells perills e que quant lo veyen venir per lo tractament queu havien gran pler. Item dix que quant En Bernat de Cabrera fo mort oy dir al mestre de Sentyago en Calataju Dich vos per bona fe que lo mellor servidor era quel Rey de Castella havia en aquest temps dient ho del dit En Bernat. E viu aquest testimoni que lo mestre e tots los majors homens havien gran pesar de la dita mort e que viu moltes veus que quant al dit mestre ne a Marti Lopez de la cambra ne als altres majors del Rey de Castella deyen noves quel dit En Bernat era sa e que era acostat al Senyor Rey axi con solia quells ne havien gran pler segons per ença en demanaven molt soven.

—

In nomine Domini. Pateat universis presentis seriem inspecturis. Quod die veneris qua computebatur X die decembris anno a nativitate Domini MCCC sexagesimo primo circa horam terciarum ipsius diei venerabi-

lis Petrus ça Costa consiliarius domini Regis ac ejus bajulus et procurator fiscalis Catalonie generalis existens in presentia illustrissimi principis et domini domini Petri Dei gratia Regis Aragonum Valentie Majorice Sardinie et Corsice comitisque Barchinone Rossilionis et Ceritanie et sui honorabilis et prudentis consilii presente ibidem nobili viro Bernardo de Capraria milite qui jam citatus ad instanciam dicti procuratoris fiscalis fuerat per Petrum de Podio portarium dicti domini Regis in scriptis obtulit contra dictum nobilem quendam querimoniam quam legi ibidem requisivit et fecit per me Bertrandum de Pinos scriptorem prefati domini Regis ac ejus auctoritate notarium publicum per totam terram et dominationem suam presentibus testibus egregio viro Alfonso comite Rippacurcie et de Denia nobilibus Olfo de Proxida camerlengo Stephano de Aragonia et venerabilibus Petro Jordani Durries majordomo et Raimundo de Villanova alguatzirio militibus et consiliariis prefati domini Regis tenoris subsequentis.

Conqueritur Petrus ça Costa bajulus et procurator fiscalis Catalonie generalis de nobili viro Bernardo de Capraria milite quod det et restituat domino Regi vicecomitatum de Basso et cuncta alia que per dictum dominum Regem habet et que pro ipso in feudum tenet quem imperpetuum perdere debet. Ex eo quia licet idem nobilis inde per literas regias monitus eidem domino fallivit de juvamine quod facere sibi potuit

contra gentes extraneas quas idem dominus Rex audivit anno presenti contra se venire ad debellandum et quod per terram Rossilionis entrando terram Catalonie invaserunt in tali et tanta multitudine quod sucursus totius Principatus Catalonie eidem necessarius videbatur. Et firmavit idem procurator fiscalis super predictis per decem aureis cum augmento.

Qua siquidem querimonia oblata et ut predicitur lecta idem nobilis petiit de eadem transumptum et acordium super ea sibi dari et concedi.

Que fuerunt sibi concessa per dictum dominum Regem et hora vesperorum ejusdem diei ad comparendum coram eo et dicto suo honorabili et prudenti consilio ad respondendum eidem querimonia assignata.

In qua hora vesperorum superius assignata coram prefato domino Rege constituto personaliter in camera alba superiori sui palatii civitatis Barchinone et suo honorabili consilio comparuit dictus venerabilis Petrus ça Costa bajulus et procurator fiscalis Cathalonie ex una parte.

Comparuit etiam dictus nobilis Bernardus de Capraria miles ex parte altera qui obtulit quandam cedulam papiream continentie subsequentis.

Senyor parlan ab reverencia de la vostra altea jo no so tengut a les coses de les quals lo vostre fiscal posa clam contra mi per ço cor en lo temps que la convocacio del dit usatge se feu e per tot lo temps que les gents estranyes estigueren dins lo vostre Principat de Cathalunya jo era malalt de tan gran malaltia que personalment en los dits afers nous pogra servir o socorrer segons la forma del dit usatge. Empero Senyor cobeyant servir a vos me fiu portar en andes e fuy a II legues pres de vos. E per ço encara con levors entenia e alscuns doctors e savis amichs me donaven entenen que per virtut del dit usatge jo nous era tengut de socorrer per ço con vos Senyor no haviets oyt que Rey o princep vengues contra vos per combatres mas gents estranyes sens Rey e sens princep en lo qual cas no parla ne provehex expressament lusatge de Barchinona qui comensa princeps namque per virtut del qual vos faes la dita convocacio. E axi Senyor parlan ab la reverencia que desus nom dona vigares que jo haja fallit en lo socors o ajuda de lo qual en lo dit clam se fa mencio e per be Senyor ques trobas que jo hi hagues fallit aço sesdevendrie no scientment ne per menys preu mes cor segons consell que de grans e scients persones ne havia haut entenia quel dit usatge no havia loch en lo dit cas. Perque Senyor homilment vos supplich que ans que en res per raho del dit clam enantets contra mi vullats declarar si lo dit usatge ha loch en lo dit cas cor entench Senyor que aquesta de-

claracio sia expedient e necessaria entre les altres coses per ço con lo dit cas no es clarament compres en lo dit usatge. E per ço que jo e los altres vos servis-cam ab millor e pus clar cor en lo dit cas con declarat sia e per ço encara majorment con lo braç dels barons e dels cavallers en la cort que ara havets tenguda en la ciutat de Barchinona daquestes coses vos ha supplicat. E vos Senyor a lur supplicacio responent digues que tota hora que clam o supplicacio sobre aço fos dat per lo dit braç o per alcu daquell braç vos sobre aquella supplicacio fariets ço qui fahedor fos per justicia. E encara mes digues que si justes rahons vos eren proposades que per la dita declaracio fer se degues que erets apperellats de fer aquella segons la forma contenguda en les constitucions de Cathalunya daço parlants e en cas Senyor que declaras lo dit usatge haver loch vos supplich que misericordiosament vos hajats vers mi relexanme lo dit clam e les coses en aquell demanades per ço con bonament no poria esser dit ni scientment ni per menys preu haver fallit a vos Senyor en lo dit socors mas ignorantment e per rahons provables segons que desus es dit.

De qua cedula dictus procurator fiscalis petiit copiam sibi dari que sibi concessa fuit.

Et dictus dominus Rex volens super premissis deliberare diem crastinam post missam ad audiendum

suam deliberationem dictis partibus assignavit.

Quibus die et hora comparuerunt coram dicto domino Rege et ejus honorabili et prudenti consilio in aulea videlicet in qua tenetur consilium dictus venerabilis Petrus ça Costa procurator fiscalis qui supra ex parte una et dictus nobilis Bernardus de Capraria ex altera.

Et confestim dictus dominus Rex habita deliberatione cum suo honorabili et prudentissimo consilio dixit quod attentis causis propositis in supplicatione per dictum nobilem Bernardum de Capraria super hoc ut premittitur oblatis et aliis etiam attendendis placebat sibi quod juxta formam coustitucionum Cathalonie super hoc editarum fieret declaratio seu interpretatio per partem dicti nobilis supplicata.

Ob quod juxta formam constitucionum super hoc editarum pro dicta declaratione seu interpretatione fienda presentibus dictis partibus fuerunt electi quatuor prelati videlizet reverendus P. Archiepiscopus Terracone et venerabilis Romeus episcopus Ilerdensis frater Guillermus Sanctarum Crucium et R. Sancte Cecilie abbates et quatuor richihomines videlicet incliti infans Raymundus Berengarii Impuriarum comes infans Ferdinandus Marchio Dertuse et nobilis P. Galce-

randi de Pinos et R. Arnaldi de Bellera et quatuor etiam milites videlizet Bernardus de Camporrellis Berengarius de Ulmis Ombertus de Fonollario et Raymundus Arnaldi ça Cirera. Et etiam quatuor cives videlicet Jacobus Cavallarii R. de Plano cives Barchinone Petrus de Muntanyana civis Ilerde et Bernardus Strucii civis Gerunde et etiam jurisperiti subscripti videlicet Bernardus de Ulzinellis thesaurarius legum doctor Jacobus de Faro cancellarius domini Ducis ejusdem domini Regis primogeniti Geraldus de Palaciolo promotor negotiorum et Berengarius de Pratis auditor curie ejusdem domini Regis consiliarii Petrus ça Rovira et Petrus Terreni leguin doctores.

Quibus peractis dictus dominus Rex volens super predictis dictas partes audire coram se et prelatis richis hominibus militibus civibus et jurisperitis superius nominatis horam vesperorum ejusdem diei ad comparendum coram eo et personis nominatis superius et ad dicendum et allegandum quicquid dicere et allegare voluerint super predictis dictis partibus assignavit.

Et nichilominus idem dominus Rex mandavit personas superius nominatas ratione predicta dicta hora in dicto suo palacio congregari quod mandatum factum fuit personis predictis cuique ipsarum singulariter per. . . . . portarium dicti domini Regis ut ip-

semet portarius retulit mihi dicto notario.

Qua hora vesperorum dicte diei sabbati coram dicto domino Rege in dicta aula sua majori constituto congregatis et assistentibus sibi prelatis richis hominibus militibus civibus et jurisperitis superius nominatis comparuerunt dicte partes videlicet dictus venerabilis Petrus ça Costa procurator fiscalis ex una parte et dictus nobilis Bernardus de Capraria ex parte altera.

Et statim in presencia dicti domini Regis et prelatorum richorum hominum militum civium et jurisperitorum superius nominatorum dictus venerabilis Petrus ça Costa procurator fiscalis obtulit que secuntur.

Senyor a mostrar que la interpretacio se deu fer quel usatge princeps namque haje loch en lo cas del qual es la present questio o dupte apar per ço ques seguex.

Ço es que la intencio daquell qui feu lo dit usatge e la raho per ques feu es que la terra de Catalunya fos defesa e lo princep daquella terra no pogues pendra gran minua o desonor. On con aquesta rahon sia axi ben en les gents estranyes que en gran multitut o ab gran poder venen contra lo princep de Cathalunya axi

con si Rey o princep hi venia seguex se quel usatge e la provisio daquell hajen loch en lo dit cas. E aço manifestament apar per la fi del dit usatge Princeps namque on se diu que algun a tan gran necessitat no deu fallir a son princep la qual necessitat era en lo cas damunt dit lo qual enguany ses esdevengut segons que aço es manifest e notori a vos Senyor e a totes les gents de Cathalunya.

Per que Senyor supplich vos humilment que la dita interpretacio fahen declarets lo dit usatge en lo dit cas haver loch.

Quibus oblatis idem nobilis Bernardus de Capraria obtulit similiter que secuntur.

Senyor les rahons que mi Bernat de Cabrera han mogut a entendre e aquells qui a mi han consellat a consellar quel usatge princeps namque no hagues loch en lo cas de que es la questio son aquestes entre les altres quis seguexen.

Primerament cor jatsia quel usatge princeps namque provehesca en cas quel princep de Catalunya oya algun Rey o princep contra si venir per combatres res empero no provehex en cas que oya gents estranyes

sens Rey o princep contra si venir. E axi con lo dit usatge sia special nos deu altre cas sino a aquell en que parla extendre. Ne contrasta si per algun es dit que aquest nom de princep es general comprenent no solament Rey o princep havent regne o principat de dignitat ans encara tot hom qui sia cap o capita de companyes o superioritat de offici haja car aço senten segons larga significacio daquest nom princep havent principat per dignitat segons lo qual vulgar e comun us de parlar los usatges sentenen e son acustumats dentendre.

Item que la rahon la qual es en Rey o princep vinents contra lo princep de Catalunya per combatres no es ni esser pot en companyes estranyes en les quals no sia algun qui regne o principat de dignitat no haja cor pus perillosa cosa e pus versemblant de tembre e si algun princep qui gran regne o principat de terra haja ve contrel princep de Catalunya per combatres que no si algunes companyes qui regne o principat de terra no hajen venien contra ell cor no es verseinblant que aquelles axi puxen haver viandes ne altres apparellaments de combatre con aquells qui de lur terra propia les poden haver.

Perque Senyor humilment vos supplich que la dita declaracio o interpretacio per ço que jo enten e segons que dessus es dit fassats ensemps ab los prelats richs homens cavallers ciutadans e savis per nos sobre les

dites coses deputats con axim dona viyares que per justicia fer se dege.

Et premissis omnibus peractis dominus Rex volens super predicta declaratione seu interpretacione fienda deliberare cum prelatis richis hominibus militibus civibus ac jurisperitis supradictis ad audiendum suam deliberationem dictis partibus et etiam ad publicandam declarationem seu interpretationem petitam diem martis proxime sequentem in terciis assignavit.

In nomine Domini Amen. Congruit bono et gravi principi ut paccatam et quietam teneat terram suam quod non dificile obtinebit si ommissis rigoribus in regendo sibi subditos vias mites affectat ut plurimum et assumat. Et inter se et suos subditos jurgiorum materiam que rancorem et discordiam parit evitet perempniter et evellat. Et ab eisdem subditis animorum identitatem quem amorem et concordiam nutrit cupiat pariter et acquirat. Sic enim peragendo gentium corda habebit et principatum suum augendo in pace et quiete tenebit et sibi adversantes cum ei nocere voluerint superabit.

Hinc est quod cum occasione querimonie coram nobis Petro Dei gratia Rege Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comiteque Barchinone Rossilio-

nis et Ceritanie per fidelem consiliarium nostrum Petrum ça Costa bajulum et procuratorem fiscalem Cathalonie generalem contra nob lem Bernardum de Capraria oblate concludentis ad hoc quod idem nobilis daret nobis et restitueret vicecomitatum de Basso et cuncta alia que per nos habet et pro nobis in feudum tenet quem perdere debet ex eo quia licet idem nobilis per litteras regias inde monitus fallivit de juvamine quod nobis facere potuit contra gentes extraneas quas audivimus anno presenti contra nos venire ad debellandum. Et que per terram Rossilionis intrando terram nostram invaserunt et tali et tanta multitudine quod succursus tocius Cathalonie necessarius nobis videbatur. Et occasione etiam responsionis per dictum nobilem post dictam querimoniam facte continentis inter cetera se ad contenta in dicta querimonia fore minime obligatum. Tum quia tempore convocationis vigore dicti usatici facte et quamdiu etiam dicte gentes extranee in Cathalonia extiterunt idem nobilis fuit tali et tam gravi infirmitate deleetus quod succursum facere nequivit quem dictus usaticus exigebat. Tum quia cupiendo nobis ultra posse servire in andis fecit se defferri ad duas leucas prope civitatem Gerunde in qua nos cum magno exercitu tunc eramus. Tum etiam quia ipse nobilis intendebat et per viros prudentes et antiquos fuerat sibi datum intelligi dictum usaticum in dicto casu in quo dicte gentes extranee sine Rege vel principe veniebant sibi locum minime vendicare.

Dubium inter dictas partes exortum fuisset an etiam in casu quo princeps Catalonie audiret gentes extraneas in quibuslicet capitaneum vel caput familie haberent Rex vel princeps non essent contra se venire ad debellandum locum haberet dictus usaticus princeps nunque.

Dicto procuratore fiscali allegante locum habere ex eo quia eadem r. . . . , . . . in gentibus extraneis in magna multitudine sine rege et principe contra principem Cathalonie ad debellandum sint cum Rege vel principe venientibus et ita per unas gentes sicuti per alias princeps Cathalonie est et dici potest positus in necessitate et tanta quod nullus ei debet fallere de succursu.

Dicto autem nobili in contrarium allegante et dicente quod cum verba dicti usatici dictum casum non comprehendant expresse non est ipse usaticus cum sit penalis absque interpretatione cum solemnitate debita fienda ultra suos terminos extendendus et etiam quia non est eadem ratio in uno casu sicuti in alio cum verisimilibus timeri debeat Rex vel princeps suum latum Regnum vel principatum habens qui gentes naturales habet et terram unde victualia et suos apparatus habere potest quam gentes diversarum nacionum

dominum naturalem secum non ducentes que terram propriam non haberent unde victualia aut apparatus habere possent vel se in ea yemali presertim tempore sustinere.

Et ob hoc pro parte dicti nobilis fuisset nobis humiliter supplicatum ut super hoc declarationem seu interpretacionem juxta formam in constitucionibus Cathalonie de hoc loquentibus contentam facere dignaremur quam idem nobilis fore expedientem et necessariam allegavit ex eo quia non intendebat dictum casum in dicto usatico debere comprehendi ex hiis que per ipsum fuerunt superius allegata. Et ex eo quia casu quo declaratum esset dictum usaticum locum habere nobis meliori et clariori corde succurrerent barones milites et alii intra principatum Cathalonie populati. Et ex eo etiam quia in curia quam pridem Barchinone celebravimus exposito nobis pro parte brachii baronum et militum quod intendebat fore expediens dictam fieri declarationem obtulimus nos paratos quod dicto clamo vel supplicatione per dictum brachium vel aliquem ex eo super prejuditio quod occasione dicte convocationis pretenderet sibi factum eis vel ei inde justitiam redderemus et plus etiam nos obtulimus quod in casu quo rationes juste coram nobis exponerentur ex quibus dictam declarationem facere deberemus parati eramus eandem facere juxta formam in constitutionibus Cathalonie comprehensam.

Nos tandem cum doctoribus et sapientibus nostre curie et toto etiam nostro consilio super predictis habita deliberatione solerti et eandem deliberationem dictis partibus publicando diximus et equm reputavimus eligentes in hoc viam mansuetudinis potius quam rigoris attentis rationibus per partem dicti nobilis super hoc allegatis et aliis etiam attendendis nobis placere quod fieret declaratio seu interpretatio supradicta ob quod juxta formam constitutionum Cathalonie super hiis editarum pro dicta declaratione seu interpretatione fienda fuerunt electi et dictis partibus publicati quatuor prelati videlicet reverendus Petrus archiepiscopus Terrachone et venerabiles Romeus episcopus Ilerdensis frater Guillermus Sanctarum Crucum et frater Petrus Sancte Cecilie abbates et quatuor richihomines videlicet incliti infans Raymundus Berengarii Impuriarum comes infans Ferdinandus Marchio Dertuse et nobiles Petrus Galcerandi de Pinosio et Raimundus Arnaldi de Bellaria et quatuor etiam milites videlicet Bernardus de Camporrellis Berengarius de Ulmis Umbertus de Fonollario et Raimundus Arnaldi de Ciraria et quatuor etiam cives videlicet Jacobus Cavallarii Petrus de Muntanyan Raymundus de Plano et Bernardus Asturcii. Nec non etiam jurisperiti sequentes videlicet Bernardus de Ulzinellis legum doctor thesaurarius Jacobus de Faro incliti et magnifici infantis Johannis primogeniti nostri cancellarius Geraldus de Palaciolo promotor negociorum curie nostre in legibus licencia-

tus Berengarius de Prato nostre curie auditor consiliarii nostri ac Petrus ça Rovira et Petrus Terreni legum doctoris.

Electis igitur personis superius nominatis ac eisdem in nostri presencia et palacio nostro civitatis Barchinone congregatis et nobis assistentibus in predictis et ad plenum auditis dictis partibus super eis habitoque etiam per nos et dictos nobis assistentes super predicta declaratione seu interpretacione digesto consilio et maturo et deliberatione plenaria super istis. Finaliter cum predictis nobis assistentibus tractavimus et deliberavimus qualiter et per quantum modum fieret interpretatio sepedicta et sic eam dictari et in scriptis redigi et redactam in presentia nostra et dictarum personarum nobis in hiis assistencium ex scripti recitatione legi fecimus et etiam recitari quam tunc bonam rationabilem et equam omnes reputavimus et eidem nostrum perebimus assensum. Ad perfectionem denique dicte interpretationis invocato Christi nomine venientes cum predictis prelatis baronibus militibus civibus et jurisperitis superius nominatis et de consilio et assensu eorundem declarationem sen interpretationem fecimus eamque in nostro magno consilio seu consistorio mandamus sub forma que suprascribitur et infra sequitur recitari.

Attentis verbis et mente dicti usatici Princeps nam-

que declaramus ac declarando interpretamur ipsum usaticum Princeps namque locum habere etiam in casu quo Princeps Cathalonie audierit gentes extraneas in quibus licet capitaneum vel capud familie haberent Rex vel Princeps non fuerit contra se venire ad debellandum in tali videlicet posse et multitudine quod sucursus totius principatus Cathalonie necessarius eidem principi videatur.

Mandamus itaque dicto inclito ac magnifico infanti Johanni primogenito nostro nec non gubernatoribus generalibus eorumque vices gerentibus in Cathalonia vicariis bajulis et cunctis aliis ofitialibus et subditis nostris presentibus et futuris quod interpretationem et declarationem predictam firmam habeant et observent et faciant a cunctis inviolabiliter observari et contra eam vel contenta in ea non veniant nec aliquem contravenire permitant aliqua ratione.

Que omnia supradicta ut superius sunt expressa et largius declarata fuerunt acta lecta recitata declarata interpretata et publicata ad mandatum dicti domini Regis et de voluntate omnium premissorum prelatorum richorum hominum militum et peritorum in hiis dicto domino Regi assistentium et in presentia eorundem per me scriptorem et notarium subinsertum in civitate Barchinone in palacio regali dicti domini Regis in aula videlicet veteri ejusdem die martis in tertiis qua

computabatur quintadecima die decembris anno a nativitate Domini millesimo trecentessimo sexagesimo primo. Presentibus pro testibus venerabili in Christo patre Guillermo Barchinonense episcopo Arnaldo de Busquetis decretorum doctore Raimundo Romei canonicis Barchinone et nobilibus viris Olfo de Proxida camerlengo Artaldo de Fossibus Stephano de Aregonia consiliariis prefati domini Regis ac Berengario de Pino Francisco de Fontecuberta militibus Ermengaldo Martini de Perpiniano Berengario de Menna de Çervaria Petro de Angularia de Montealbo Guillermo de Campis de Minorissa et Raymundo de Percapa de Tarrega et pluribus aliis in multitudine affluenti.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum etc. Qui predicta omnia et singula tanquam de nostris mandato et assensu ac expressa voluntate et consensu omnium premissorum nobis facta declarata et interpretata et in hiis assistencium ex nostri liberalitate certificati ad plenum de omnibus supradictis laudamus approbamus ratifficamus et confirmamus eaque concedimus et juramus huicque publico instrumento sigillum magestatis nostre jussimus apponendum.

Sig ✠ num Petri Terrachonensis archiepiscopi. Sig ✠ num Romei Ilerdensis episcopi. Sig ✠ num Guillermi Sanctarum Crucum abbatis. Sig ✠ num Petri Sancte Sicilie abbatis prelatorum. Sig ✠ num Infantis Raimundi Berengarii comitis Impuriarum. Sig ✠ num Infantis Ferdinandi marchionis Dertuse. Sig ✠ num Petri Galcerandi de Pinos. Sig ✠ num Raimundi Arnaldi de Bellaria richorum hominum. Sig ✠ num Bernardi de Cam-

porrellis. Sig ✠ num Berengarii de Ulmis. Sig ✠ num Omberti de Fonollario. Sig ✠ num Raimundi Arnaldi ça Cirera militum. Sig ✠ num Jacobi Cavallarii. Sig ✠ num Raimundi de Plano. Sig ✠ num Petri de Muntanyana. Sig ✠ num Bernardi Strucci civium. Sig ✠ num Bernardi de Ulzinellis legum doctoris thesaurarii. Sig ✠ num Jacobi de Faro incliti ac magnifici infantis Johannis primogeniti dicti domini Regis ducis Gerunde et comitis Cervarie cancellarii. Sig ✠ num Geraldi de Palaciolo licenciati in legibus promotoris negotiorum curie dicti domini Regis. Sig ✠ num Berengarii de Prato auditores consiliariorum prefati domini Regis. Sig ✠ num Petri ça Ruvira. Sig ✠ num Petri Terreni legum doctoris plurium omnium. Qui predicta omnia et singula tanquam de nostris assensu et voluntate facta pronunciata declarata et interpretata laudamus approbamus firmamus concedimus et juramus.

Nos Petrus etc. Regalis benivolentie proprium et humanitatis opus pulcrum hoc esse judicamus ut omni tempore subditorum comoda tam investigare quam eis mederi procuremus utquod aliquando errantibus et ad penitentiam postea venientibus linimentum misericordie demostremus. Et quamquam nostre dextere largitas omnibus quos nostre ditionis regie imperium plurimumque debeat esse comunis circa illos tantum extenditur quadam clementie specialite libentior qui ubi culpa clara non est culpam metuentes corde humili veniam a nobis postulant de comissis.

Hinc est quod recitata nudius in nostro magno consilio seu consistorio interpretatione per nos cum reverendo et venerabilibus in Christo patribus Petro Terraconense archiepiscopo Romeo Ilerdensi episcopo ffratre Guillermo Sanctarum Crucum et ffratre Petro Sancte Sicilie abbatibus et prelatis. Et inclitis et nobilibus Infante R. Berengarii Impuriarum comite patruo infante Ferdinando marchione Dertuse et domino de Albarrazino fratribus nostris carissimis Petro Galcerandi de Pinos et R. Arnaldi de Bellariá in richos homines ac dilectos B. de Camporrells Berengario de Ulmis Raimundo Arnaldi ça Cicera et Omberto de Fonollario in milites ac etiam fidelibus Jacobo Cavallarii Petro de Muntanyana Raimundo de Plano et B. Strucci in cives et sex jurisperitis in ipsa nominatis interpretatione per nos electis et assumptis et de consilio et assensu ipsorum omnium facta ad tollendum dubium in quadam causa que inter nostrum procuratorem fiscalem ex parte una et nobilem et dilectum consiliarium nostrum Bernardum de Capraria militem ex altera ratione in processu ipsius cause contenta dicebatur exortum super eo videlicet an usaticus princeps namque cujus occasione dicta ducebatur causa locum haberet etiam in casu quo princeps Catalonie audiret gentes extraneas in quibus licet capitaneum vel caput familie haberent Rex vel princeps non esset contra se venire ad debellandum. Et potinus post ipsius interpretationis recitationem nobis pro tribunali adhuc se-

dentibus pro parte prenominatorum prelatorum richorum hominum militum et civium et etiam nobilium Arnaldi Rogerii comitis Palliarensis Ugonis vicecomitis Cardone Bernardi de Capraria predicti Raymundi Alamanni de Cervilione Guillermi R. de Cervilione Arnaldi de Cervilione Berengarii de Podiolo Raymundi dePagaria et plurium aliorum baronum militum civium et aliorum ibidem presentium oblata suplici petitione que in ibi de mandato nostri et ad ipsorum instanciam fuit publice lecta cujus tenor sequitur sub hac forma.

Molt alt Senyor pus Deus ha ordonat quel contrast qui era per rahon del usatge princeps namque es declarat tots quants som açi denant vos ajustats axi prelats con barons cavallers ciutadans e homens de viles humilment vos supplicam que jatsia queus cuydem be haver servit e no haver fallit en la convocacio del dit usatge queus plaçia vulla que sia comesa colpa per alcu dels poblats dins lo principat de Cathalunya o no de remetre totes penes les quals demanar poguessets axi a nosaltres com a totes altres persones e universitats de Cathalunya per rahon de la convocacio que enguany ses feta per vigor del usatge princeps namque o per occasio daquella sias que aquelles persones o universitats sien en allo colpables o no. E si es que per ignorancia o per qualsevol altra manera aquelles penes haguessen encorregut e que contra aquelles persones o universitats per via de inquisicio acusacio denunciacio clam o en qualsevol altra manera no puxa esser procehit en que les cartes que les dites persones o uni-

versitats ne demanaran sien dades franques de segell e que sien dictades be e largament a profit lur segons que es acustumat dictar complides remissions.

Fuit per nos qui parcendo credimus Dei benivolentiam et circa genus humanum nimiam clementiam quantum nostre nature possibile est imitari qui cotidianis hominum peccatis semper dignatur innoscere et penitentiam nostram suscipere et ad meliorem etiam statum deducere quod si circa nostros subjectos imperio differremus facere nulla venia digni etiam videremur confestim facta et ad finem ipsius supplicationis scripta responsio veniam continens sub hiis verbis.

Plau al Senyor Rey. Exceptat que si algun era tan foll e tan abrivat que lo juhi daquesta nostra interpretacio per alguna art o engeny assajas de fet con de dret no pogues recusar aquesta gracia a aquell no profitas car no seria rahonable cosa que deço que aquell sesforças de recusar e don merexeria esser greument punit de nos gracia o remuneracio aconseguis e encare vol quen sien exceptats los cavallers e homens de paratge prelats ciutats e viles los quals son estats apparellats e han estat en aquesta cort. E encare tots barons poblats en Cathalunya si doncs no reeben daquestes coses remissio dins un mes los presents. E los absens pus sien dins Cathalunya per tot lo mes de febrer primervinent e los qui son fora Cathalunya dins I mes despuys que sien en Cathalunya. Es entes empero que

larchabisbe de Terragone puscha pendre la dita remissio per tots los prelats e clergues e aquella bast. E la ciutat de Barchinona per totes les ciutats e viles e lochs reals e que aquella bast.

Nos igitur ad predicta omnia et signanter ad ea que in dicta continetur suplicatione respectum habentes et ea nostre mentis cacumine meditantes ad humilem supplicationem vestri reverendi in Christo patris Petri archiepiscopi Terracone pro vobis et cunctis aliis prelatis clericis et personis ecclesiasticis et universitatibus hominibus vestris et ipsorum omnium hanc remissionem seu indulgentiam a nobis humiliter postulantis. Cum presenti carta nostra vobis dicto archiepiscopo et cunctis aliis prelatis clericis personis ecclesiasticis et vestris et ipsorum universitatibus et hominibus corde ilari et liberali perdonamus remittimus et iudulgemus omnem actionem petitionem et demandam civilem et criminalem quam contra vos et cunctos alios prelatos clericos et personas ecclesiasticas et etiam contra universitates cujuscumque civitatis ville loci castri atque quadre vestrorum et ipsorum ac ipsarum universitates singulares facere movere tam in personis et bonis et alias et tam in juditio quam extra possemus ratione aut occasione eorum que in dicta supplicatione continentur sic quod pro ipsis aut occasione ipsorum non possit per nos aut officiales nostros vel alios quoscumque vice aut auctoritate nostra contra vos et cunctos alios prelatos et personas ecclesiasticas ac homines vestros et ipsorum nec contra universitates et ejus singulares

predictos per viam acusationis denuntiationis inquisitionis querele aut alias in personis aut bonis eorum procedi in predictis vos predictus archiepiscopus et alii prelati et persone ecclesiastice ac etiam homines vestros et ipsorum. Et etiam dicte universitates aut earum singulares et eorum homines et cuncti alii predicti quibus presens indulgencia fit ut prefertur culpabiles fueritis sive non et sive in eisdem scienter vel ignoranter delinqueritis sive non. Quonian nos super predictis in dicta supplicatione contentis nobis et nostris officialibus impensimus silentium sempiternum.

Volentes et decernentes quod pretextu hujus remissionis seu indulgentie nullus predictorum quibus presens fit indulgentia possit infamiam aliquam incurrere ullomodo. Et si forsan dici posset aliquem eam inde incurrisse quod non credimus ipsum talem ad famam cum presenti reducimus et dictam infamiam tollimus et omnem etiam deffectum suplemus ex certa scientia et ex nostre regie plenitudine potestatis. Inibentes quibuscumque nostris subditis ne infamiam aut maculam aliquam contra predictos quibus presens fit indulgentia aut aliquem ipsorum possint unquam ullo tempore obicere impingere vel etiam allegare si de nostra confidit gratia vel amore. Ad hac tamen indulgentia seu remissione excludimus et excipimus omnes illos et sub illis modo et forma qui et sub quibus in responsione dicte supplicationi per nos facta excepti sunt superius et exclusi quos sub presentis remissionis seu indulgentie be-

nefficio nisi per modum in ipsa responsione contentum nolumus comprendi. Mandamus itaque cum presenti inclito infanti Johanni etc. Nec non et nostro procuratori generali et ejus vicesgerentibus in Cathalonie vicariis bajulis et cunctis aliis officialibus nostris presentibus et futuris quod hanc nostram indulgentiam remissionem et veniam firmam habeant et observent et contra eam non veniant vel aliquem contravenire permitant sed ipsam faciant ab omnibus teneri inviolabiliter et observari.

In cuyus rey testimonium presentem fieri. . . . .

Los documentos que preceden, desde el que empieza con las palabras Nos Petrus etc. se repiten ahora por dos veces, lo que no estrañará el lector si observa que cada serie corresponde á cada uno de los tres brazos, prelados, barones y ciudades ó villas, insiguiendo este órden, y sobre todo que el texto de aquellos no es enteramente ignal en los ejemplares repetidos , pues varian algunas de sus cláusulas y referencias.

Nos Petrus Dei gratia etc. Regalis benivolentie proprium et humanitatis opus pulcrum hoc esse judicamus ut omni tempore subjectorum comoda tam investigare quam eis mederi procuremus utque aliquandos errantibus et ad penitentiam postea venientibus linimentum misericordie demostremus. Et quamquam nostre dextere largitas omnibus quos nostre dictionis regie imperium plerumque debeat esse comunis circa illos tamen extenditur quadám clementie spetialitate libentior qui ubi culpa clara non est culpam metuentes corde

humili veniam a nobis postulant de comisis. Hinc est quod recitata nudius in nostro magno consilio seu consistorio interpretatione per nos cum reverendo et venerabilibus in Christo patribus Petro archiepiscopo Terrachone Romeo episcopo Ilerdensi fratre Guillermo Sanctarum Crucum et fratre Petro Sancte Cecilie abbatibus in prelatos ac inclitis et nobilibus infante R. Berengarii Impuriarum comite patruo infante Ferdinando marchione Dertuse et domino de Albarrazino fratre nostris carissimis Petro Galcerandi de Pinos et R. Ar. de Bellaria in richos homines ac dilectos Bernardo de Camporrellis Berengario de Ulmis R. Ar. de Ciraria et Umberto de Fonollario in milites et etiam fidelibus Jacobo Cavallerii Petro de Muntanyana R. de Plano et Bernardo Strucci in cives et sex jurisperitis in ipsa nominatis interpretatione per nos electis et assumptis et de consilio et assensu ipsorum omnium facta ad tollendum dubium in quadam causa que inter nostrum procuratorem fiscalem ex parte una et nobilem Bernardum de Capraria ex altera ratione in processu ipsius cause contenta ducebatur exortum super eo videlicet an usaticus princeps namque cujus occasione dicta ducebatur causa locum haberet etiam in casu quo princeps Cathalonie audiret gentes extraneas in quibus licet capitaneum vel caput familie haberent Rex vel princeps non esset contra se venire ad debellandum. Et protinus post ipsius interpretationis recitationem nobis pro tribunali adhuc sedentibus pro parte prenominatorum prelatorum richorum hominum militum et civium et etiam nobilium Arnaldi Rogeri co-

mitis Pallariensis Ugonis vicecomitis Cardone Bernardi de Capraria predicti Raymundi Alamanni de Cervilione Guillermi R. de Cervilione Arnaldi de Cervilione Berengarii de Podiolo R. de Pagaria et plurium aliorum baronum militum civium et aliorum ibidem presentium oblata suplici petitione que inibi de mandato nostro et ad ipsorum instantiam fuit publice lecta cujus tenor sequitur sub hac forma.

Molt alt Senyor. Pus Deus ha ordonat quel contrast qui era per raho del usatge Princeps namque es declarat tots quants som açi devant vos ajustats axi prelats con barons cavallers ciutadans e homens de viles humilment vos supplicam que jatsia quens cuydem be haver servit et no haver defallit en la convocacio del dit usatge queus placia vulla que sia comesa colpa per alcu dels poblats dins lo Principat de Cathalunya e no de remetre totes penes les quals demanar poguessets axi a nosaltres con a totes altres persones et universitats de Cathalunya per raho de la convocacio qui enguany ses feta per vigor del usatge princeps namque o per occasio daquella sias que aquelles persones o universitats sien en allo colpables o no e sias que per ignorancia o per qualsevol altra manera aquelles penes haguessen encorregut e que contra aquelles persones o universitats per via de inquisicio acusacio denunciacio clam o en qualsevol altra manera no puxa esser procehit e que les cartes que les dites persones o universitats ne demanaran sien dades franques de segell e que sien dictades be et largament a profit lur segons

que es acustumat dictar complides remissions.

Fuit per nos qui parcendo credimus Dei benivolentiam et circa genus humanum nimiam clementiam quantum nostre nature possibile est immitari qui cotidianis hominum peccatis semper dignatur innoscere et penitentiam nostram suscipere et ad meliorem etiam statum deducere quod si circa nostros subjectos imperio differremus facere nulla venia digni esse videremur confestim facta et ad finem ipsius supplicationis scripta responsio veniam continens sub hiis verbis.

Plau al Senyor Rey exceptat que si algun era tan foll o tan abrivat que lo juhi daquesta nostra interpretacio per naguna art o engeny assajas de fet con de dret no pogues recusar aquesta gracia a aquell no profitas car no seria rahonable cosa que de ço que aquell se esforças de recusar e don merexeria esser greument punit de nos gracia o remuneracio aconseguis e encare vol quen sien exceptats los cavallers e homens de paratge prelats ciutats e viles los quals son estats appellats e han estat en aquesta cort e encare tots barons poblats en Catalunya si doncs no reheben daquestes coses remissio dins I mes los presents. E los absents pus sien dins Catalunya per tot lo mes de fabrer primer vinent. E los qui son fora Catalunya dins un mes depuys que sien en Catalunya. Es entes empero que larchabisbe de Terragona puscha pendre la dita remis-

sio per tots los prelats e clergues e aquella bast. E la ciutat de Barchinona per totes les ciutats e viles e lochs reals e que aquella bast.

Nos igitur ad predicta omnia et signanter ad ea que in dicta continentur supplicatione respectum habentes et ea nostre mentis cacumine meditantes ad humilem supplicationem vestri nobilis Bernardi de Capraria pro nobis et cunctis vestris hominibus aut aliis infra baroniam vel terram vestram populatis hanc remissionem seu indulgentiam humiliter postulantis cum presenti carta nostra vobis dicto nobili et cunctis hominibus vestris et aliis etiam infra baroniam vel terram vestram populatis corde ilari et liberali perdonamus remittimus et indulgemus omnem actionem petitionem et demandam civilem et criminalem quam contra vos et dictos homines vestros et alios etiam infra baroniam vestram populatos de quibus superius mencio est facta facere aut movere tam in personis et bonis et alias et tam in juditio quam extra possemus ratione aut occasione eorum que in dicta suplicatione continentur vel etiam occassione querele per dictum nostrum procuratorem fiscalem contra vos in dicta causa que inter vos et ipsum ducebatur ut prefertur oblate per quamquidem procuratorem fiscalem procedendo vos in prebendo nobis auxilium in adventum illarum extranearum gentium que nudius in magna multitudine intrando comitatum Rossilionis terrarum nostrarum invaserant fallivisse petebat vos compelli ad tradendum et res-

tituendum nobis vicecomitatum de Basso et cuncta alia que pro nobis in feudum tenetis sic quod pro ipsis aut occassione ipsorum non possit per nos aut officiales nostros vel alios quoscumque vice aut auctoritate nostra contra vos et dictos homines vestros seu aliquem ipsorum per viam acusationis denuntiationis inquisitionis querele aut alias in personam aut bonis vestris aut dictorum hominum vel aliquem ipsorum procedi sive in predictis vos aut dicti homines aut aliquis ipsorum quibus presens indulgentia fit culpabiles fueritis sive non et sive in eisdem scienter vel ignoranter delinqueritis sive non. Quoniam nos super predictis in dicte supplicatione contentis nobis et nostris officialibus imponimus silentium sempiternum.

Volentes et decernentes quod pretextu hujus remissionis seu indulgentie nullus predictorum quibus presens fit indulgentia possit infamiam aliquam incurrere ullo modo et si forsan dici posset aliquem eam incurrisse quod non credimus ipsum talem ad famam cum presenti reducimus et dictam infamiam tollimus et omnem etiam deffectum supplemus ex certa scientia et ex nostre regie plenitudine potestatis. Inibentes quibuscumque nostris subditis ne infamiam aut maculam aliquam contra predictos quibus presens fit indulgentia aut aliquem ipsorum possint unquam ullo tempore obicere impingere vel etiam allegare si de nostra confidit gratia vel amore. Ab hac tamen indulgentia seu remissione excludimus et excipimus omnes illos et sub

illis modo et forma qui et sub quibus in responsione dicte supplicationi per nos facta excepti sunt superius et exclusi quos sub presentis remissionis seu indulgentie beneficio nisi per modum in ipsa responsione contentum volumus comprehendi.

Mandamus itaque cum presenti inclito infanti Johanni primogenito nostro carissimo duci Gerunde et comiti Cervarie nec non et nostro procuratori generali et ejus vices gerentibus in Catalonia vicariis bajulis et cunctis aliis offfcialibus nostris presentibus et futuris quod hanc nostram indulgentiam remissionem et veniam firmam habeant et observent et contra eam non veniant vel aliquem contravenire permittant sed ipsam faciant ab omnibus teneri inviolabiliter et observari.

In cujus rey testimonium presentem fieri et sigillo impendenti nostro jussimus comuniri. Data. . . .

. . . . . .

Nos Petrus etc. Regalis benivolentie proprium et humanitatis opus pulcrum hoc esse judicamus ut omni tempore subjectorum comoda tam investigare quam sie mederi procuremus utque aliquando errantibus et ad penitentiam postea venientibus. Et quamquam nostre dextere linimentum misericordia demostremus largitas omnibus quos nostre ditionis regie imperium plerumque debeat esse comunis circa illos tamen extenditur quadam clementie spetialitate libentior qui ubi culpa

clara non est culpam metuentes corde humili veniam a nobis postulant de comissis.

Hinc est quod recitata nudius in nostro magno consilio seu consistorio interpretatione per nos cum reverendo et venerabilibus in Christo patribus Petro Terraconense archiepiscopo Romeo episcopo Ilerdense fratre Guillermo Sanctarum Crucum et ffratre Petro Sancte Sicilie abbatibus in prelatos ac inclitis et nobilibus infante Raimundo Berengarii Impuriarum comite patruo infante Ferdinando marchione Dertuse et domino de Albarrazino ffratre nostris carissimis Petro Galcerandi de Pinos et Raimundo A. de Bellaria in richos homines ac dilectis Bernardo de Camporrellis Berengario de Ulmis Raimundo A. de Çiraria et Omberto de Fonollario in milites et etiam fidelibus Jacobo Caballerii Petro de Muntanyana Raimundo de Plano et Bernardo Strucii in cives et sex jurisperitis in ipsa nominatis interpretatione per nos electis et assumptis et de consilio et assensu ipsorum omnium facta ad tollendum dubium in quadam causa que inter nostrum procuratorem fiscalem ex parte una et nobilem Bernardum de Capraria ex altera ratione in processu ipsius cause contenta ducebatur exortum super eo videlicet an usaticus princeps namque cujus occasione dicta ducebatur causa locum haberet etiam in casu quo princeps Catalonie audiret gentes extrancas in quibus licet capitaneum vel caput familie haberent Rex vel princeps non esset contra se venire ad debellandum. Et protinus post ipsius interpretationis recitationem nobis pro tribunali adhuc sedentibus pro parte pre-

nominatorum prelatorum richorum hominum militum et civium et etiam nobilium Arnaldi Rogerii comitis Pallariensis Ugonis vicecomitis Cardone Bernardi de Capraria predicti Raymundi Alamani de Cervilione Guillermi R. de Cervilione Arnaldi de Cervilione Berengarii de Podiolo Raymundi de Pagaria et plurium aliorum baronum militum civium et aliorum ibidem presentium oblata supplici petitione quem inhibi de mandato nostri et ad ipsorum instantiam fuit publice lecta. Cujus tenor sequitur sub hac forma.

Molt alt Senyor. Pus Deus ha ordonat quel contrast qui era per rahon del usatge princeps namque es declarat tots quants som açi denant vos ajustats axi prelats con barons cavallers ciutadans e homens de viles humilment vos supplicam que jatsia quens cuydem be haver servit e no haver fallit en la convocacio del usatge queus placia vulla que sia comesa colpa per alcun dels poblats dins lo principat de Catalunya o no de remetre totes penes les quals demanar poguessets axi a nosaltres con a totes altres persones e universitats de Catalunya per raho de la convocacio que enguany ses feta per vigor del usatge princeps namque o per ocasio daquella sias que aquelles persones o universitats sien en allo colpables o no. E sias que per ignorancia o per qualsevol altra manera aquelles penes haguessen encorregut et que contra aquelles persones o universitats per via de inquisicio acusacio denunciacio clam e en qualsevol altra manera no puxa esser pro-

ceyt e que les cartes que les dites persones o universitats ne demanaran sien dades franques de segell. E que sien dictades be e largament a profit lur segons que es acustumat dictar complides remissions.

Fuit per nos qui parcendo credimus Dei benivolentiam et circa genus humanum nimiam clementiam quantum nostre nature possibile est immitari qui cotidianis hominum pecatis semper dignatur innoscere et penitentiam nostram suscipere et ad meliorem etiam statum deducere quod si circa nostros subjectos imperio differremus facere nulla venia digni esse videremur et confestim facta et ad finem ipsius supplicationis scripta responsio veniam continens sub hiis verbis.

Plau al Senyor Rey exceptat que si algun era tan foll o tan abrivat que lo juhi daquesta nostra interpretacio per alguna art o engeny assajas de fet con de dret no pogues recusar aquesta gracia a aquell no profitas car no seria rahonable cosa que de ço que aquell se esforças de recusar e don merexeria esser greument punit de nos gracia o remuneracio aconseguis. E encare vol quen sien exceptats los cavallers e homens de paratge prelats ciutats e viles los quals son estats appellats e han stat en aquesta cort. E encare tots barons poblats en Catalunya si doncs no reheben daquestes coses remissio dins I mes los presents. E los absents pus sien dins Catalunya per tot lo mes de fabrer

primerament. E los qui son fora Catalunya dins I mes despuys que sien en Catalunya. Es entes empero que larchabisbe de Terragona puscha pendre la dita remissio per tots los prelats e clergues e aquella bast. E la ciutat de Barchinona per totes les ciutats e viles e lochs reals e que aquella bast.

Nos igitur ad predicta omnia et signanter ad ea que in dicta continentur supplicatione respectum habentes et ea nostre mentis cacumine meditantes ad humilem supplicationem vestri fidelium consiliariorum et proborum hominum civitatis Barchinone pro ipsa civitate Barchinone et ejus singularibus et cunctis aliis civitatibus villis castris et locis nostris infra principatum Catalonie constitutis et personis singularibus in eisdem degentibus et ipsarum etiam hominibus remissionem veniam et indulgentiam de predictis a nobis humiliter postulantibus cum presenti carta nostra vobis et dicte civitati Barchinone et ipsius singularibus et aliis omnibus tam universitatibus dictarum civitatum villarum castrorum et locorum nostrorum regiorum et singularibus ipsorum et hominibus etiam eorundem corde ilari et liberali perdonamus remittimus et indulgemus omnem actionem peticionem et demandam civilem et criminalem quam contra vos et dictam civitatem nostram et ejus singulares et etiam contra universitates et singulares personas et earundem homines de quibus superius mentio est facta facere aut movere tam in personis et bonis et alias et tam in juditio quam

extra possemus ratione aut occassione eorum que in dicta supplicatione continentur sic quod pro ipsis aut occasione ipsorum non possit per nos aut officiales nostros vel alios quoscumque vice aut auctoritate nostra contra vos et dictam civitatem Barchinone et ejus singulares nec contra universitates ac personas singulares predictas et earum homines per viam acusationis denuntiationis inquisitionis querele aut alias in persenis aut bonis eorum procedi sive in predictis vos predicti consiliarii et probi homines et civitas Barchinone aut ipsius singulares et etiam dicte universitatis aut earum singulares et eorum homines et cuncti alii predicti quibus presens indulgentia fit ut prefertur culpabiles fueritis sive non et sive in eisdem scienter vel ignoranter delinqueritis sive non. Quoniam nos super predictis in dicta supplicatione contentis nobis et nostris officialibus imponimus silentium sempiternum.

Volentes et decernentes quod pretextu hujus remissionis seu indulgentie nullus predictorum quibus presens fit indulgentia possit infamiam aliquam incurrere ullomodo. Et si forsan dici posset aliquem eam inde incurrisse quod non credimus ipsum talem ad famam cum presenti reducimus et dictam infamiam tollimus et omnem etiam deffectum supplemus ex certa scientia et ex nostre regie plenitudine potestatis. Innibentes quibuscumque nostris subditis ne infamiam aut maculam aliquam contra predictos quibus presens fit indulgentia aut aliquem ipsorum possint unquam ullo

tempore obicere impingere vel etiam allegare si de nostra confidit gratia vel amore.

Ab hac tamen indulgentia seu remissione axcludimus et excipimus omnes illos et sub illis modo et forma qui et sub quibus in responsione diete suplicationi per nos facta excep ti sunt superius et exclusi quos sub presentis remissionis seu indulgentie benefficio nisi per modum in ipsa responsione contentum nolumus comprehendi.

Mandamus itaque cum presenti inclito ac magnifico infanti Johanni primogenito nostro carissimo duci Gerunde et comiti Cervarie nec non et nostro procuratori generali et ejus vices gerentibus in Catalonia vicariis bajulis et cunctis aliis officialibus nostris presentibus et futuris quod hanc nostram indulgentiam remissionem et veniam firmam habeant et observent et contra eam non veniant vel aliquem contravenire permitant sed ipsam faciant ab omnibus teneri inviolabiliter et observari.

In cujus rei testimonium presentem fieri jussimus nostri pendentis si illi munimine comunitam.

En lo nom de Deu. Die lune qua computabatur XX die decembris anno a nativitate Domini Millesimo trecentesimo sexagesimo primo. In civitate Barchinone fuit facta cum domino Rege subscripta avinentia per inclitos infantes ad quosdam richos homines milites et alios inferius denotatos de certo juvamine fiendo dicto domino Regi casu quo gentes extranee ad has

partes sicut alias fecerunt decetero se declinent.

Los richs homens e cavallers e homens de paratge de Catalunya aquells qui açi son fan avinença ab lo Senyor Rey per tots los homens poblats en lurs baronies terres castells lochs e quadres e termens daquells e fan la cadau per si segons lo compertiment dels fochs fet en la cort de Cervera segons lo qual compartiment la dita avinença entre tots los barons cavallers e homens de paratge de Catalunya deura muntar a D homens a cavall la meytat armats e la meytat alforrats e II mil D homens de peu bons e triats e que la terça part sien ballesters. En la qual avinença ne ve al alt infant En R. Berenguer comte Dempuries per tots los homens poblats dins son comtat e terres.

Homens a cavall	L.
Item homens a peu . . .	CCLIII.
Item al alt infant don Ferrando marches de Tortosa .	L ho. a cavall.
Item homens de peu . . .	XX.
Item al egregi baro En P. comte Durgell	L ho. a cavall.
Item homens de peu . . .	CX.
Item al egregi baro En Johan comte de Prades. . .	XV ho. a cavall.
Item homens de peu . . .	XLVII.
Item al noble En Bernat de Cabrera comte Dosona ab	

son pare En Bernat de Cabrera lo vell . . . . . L ho. a cavall.
Item homens a peu . . . CX.
Item al noble Narnau Roger comte de Pallars . . . XV ho. a cavall.
Item homens a peu . . . XXX.
Item al noble Nuguet vescomte de Cardona . . . L ho. a cavall.
Item homens a peu . . . XXX.
Item al noble En Roger B. de Foix vescomte de Castellbo . . . . . XV ho. a cavall.
Item homens a peu . . . XLVII.
Item al noble En Dalmau vescomte de Rochaberti . XV ho. a cavall.
Item homens a peu . . . XLVII.
Item al vescomte de Ylla et vescomte de Evol et a tots los altres nobles et cavallers et homens de paratge de Rossello . . . . XXX ho. a cavall.
Item homens a peu . . . . . .
Item al noble En P. de Vilamur vescomte de Vilamur . . . . . III ho. a cavall.
Item homens a peu . . . V.
Item al noble En G. R. de Monchada. . . . . IV ho. a cavall.
Item homens a peu . . . VI.
Item al noble En P. Galce-

ran de Pinos . . . . V ho. a cavall.
Item homens a peu . . . XIV.
Item al noble Narnau Dorcau. III ho. a cavall.
Item homens a peu . . . VIII.
Item al noble En G. R. de Cervello. . . . . IV ho. a cavall.
Item homens a peu . . . II.
Item al noble En Gilabert de Çentelles . . . . . IV ho. a cavall.
Item homens a peu . . . VI.
Item al noble En R. Danglesola senyor de Bellpuig VI ho. a cavall.
Item homens a peu. . . . XV.
Item al noble En R. Danglesola senyor Danglesola . II ho. a cavall.
Item homens a peu . . . IX.
Item al noble En Felip de Castre. . . . . II ho. a cavall.
Item homens a peu . . . VIII.
Item al noble En Luis Cornell . . . . . .
Item homens a peu . . . . . .
Item al noble En Dalmuu de Queralt . . . . . V ho. a cavall.
Item homens a peu . . . X.
Item al noble Narnau Derill. V ho. a cavall.
Item homens a peu . . . X.
Item al noble En R. A. de Bellera. . . . . V ho. a cavall.
Item homens a peu . . . IX.

Item al noble En Jacme de Pallars	II ho. a cavall.
Item homens a peu . . .	XII.
Item al noble En G. Galceran de Rochaberti.	
Item homens a peu	
Item al noble En Gilibert de Cruylles de Peratallada .	IV ho. a cavall.
Item homens a peu. . . .	VIII.
Item al noble En Berenguer de Cruylles de Bestraca	
Item homens a peu	
Item al noble En P. de Malany	II ho. a cavall et I alforrat.
Item homens a peu . . .	V servents et mig.
Item al noble Nuget de Santa Pau.	III ho. a cavall.
Item homens a peu . . .	I . . . .
Item	
. . . . .	
. . . . .	

Cavallers.

Bernat Gerau de Boxadors .	I cavall armat et I alforrat
Item homens a peu . . .	IV.
Tudor den Bernat de Vilademany.	III ho. a cavall armats.

Item servents entre los quals ni hac VI ballesters . .	XIII.
A de Cervello servents . .	VI.
R. de Peguera servents . ,	XII.
Jacme dez Far	II cavalls armats.
Ponç deç Caslar loha la dita avinença e promes de servir ab aytants homens a cavall con li vendrien dels segons lo nombre dels homens que ha.	

Vicesima die decembris anno a nativitate Domini MCCCLX primo.

E los dits richs homens e cavallers e homens de paratge fan la dita avinença ab les condicions seguents.

Primerament quel Senyor Rey aquesta vegada atorch aytant empero de temps con la dita ajuda se fara que no us del usatge princeps namque ne de la interpretacio daquell novellament feta en los barons cavallers e homens de paratge de Catalunya e homens poblats dins lurs baronies terres castells lochs o quadres e termens daquells sino en aquells dels dessus nomenats qui la dita avinença fer o seguir no volran o en aquells qui ab lo Senyor Rey o ab los barons o cavallers aquell Senyor seguents contra les dites gents estranyes

no iran en los quals lo Senyor Rey puxe usar del dit usatge aquesta covinença no contrastant.

Item que aquesta avinença fan en cas quel usatge princeps namque o la interpretacio novellament sobre aquell feta haje loch et no en altra manera.

Item quel Senyor Rey no puxe fer avinença ab los braçes de prelats clergues et religiosos ne de les ciutats et viles et lochs reals de Cathalunya pus baixa daquesta avinença que fa ab ells ne encara de nenguna avinença que fassa ab los damunt dits prelats clergues et religiosos e ciutats e viles e lochs reals de Cathalunya no puga pendre diners si donchs daquells no eren soldejades gents de cavall et de peu per seguir lo dit usatge Princeps namque e que placie al Senyor Rey que en aquell cas ell ne son tresorer ni sos officials ni altre persona per ell no sen puxe res tenir ni pendre ni haverne daço res lexar ans li placie ques haje a aministrar per persones certes dels dits braçes de prelats et de ciutats e de viles.

Item aquesta avinença fa cascun per si segons que entre ells es dessus compartit a nos obliga la un per laltre ans si alcun dels desus nomenats hi havia qui aquesta avinença no volgues fer que non sia forssat mas quel Senyor Rey lus fassa servar lo usatge Prin-

ceps namque. E que no fassa gran lexa alcuna ne amor a aquells qui la dita avinença ab ell fan car poria esser dan del Senyor Rey o desonor encare de tots e gran dampnatge e perill de la cosa publica.

Item que si alcun pus la dita avinença haje feta ab lo Senyor Rey no podia haver los homens a cavall los quals deu haver segons lo compartiment desus dit que en loch daquells qui li falrien so es en loch de I hom a cavall armat puxa dar II homens de paratge o II ciutadans o homens de vila qui hajen acustumat de portar armes sobre cavall cavalcants en muls los quals homens empero sien be armats.

E si alcun tot lo servey dels cavalls alforrats o partida daquells vqlra convertir en cavalls armats que aço puxa fer e en aquell cas li sien preses en compte los II solidos que costa lo hom a cavall armat mes quel alforrat.

E si alcun volra mudar los homens a cavall armats o alforrats en homens de peu o homens de peu en homens a cavall que aço puxe fer tant solament de la quinta part daço que aquell quj aço per fer ne vendra axi que per hom a cavall armat haje a donar VI sirvents e per cavall alforrat V sirvents los quals sien bons e triats e dels quals ni haje haver la terça part

ballesters. E axi maxex si volra crexer la quinta part de homens de peu en homens a cavall li sien abatuts VI homens a peu per hom a cavall armat e V homens a peu per hom a cavall alforrat.

Item en cas que segons lo dit compartiment la dita avinença no pogues muntar per alcuna rahon als dits D homens a cavall e II mil de homens de peu que los dits richs homens cavallers e homens de paratge qui ab lo Senyor Rey se avendran segons la forma damunt dita no sien tenguts de dar compliment al dit nombre dels dits D homens a cavall e II mil D homens de peu ans solament quescun sia tengut a aço que lin pervendra segons lo dit compartiment o avinença et no mes.

Item que aquesta avinença no sentena sino solament per lo cas dara ço es que aquestes companyes qui dien ques ajusten vinguessen contra lo Senyor Rey per combatres ans si aço no era res o si era passat la present covinença fos cassa e hauda per no feta e que aquesta covinença dur solament per dos meses si mester hi sera segons lo dit usatge o la declaracio daquen feta e en cas que les dites companyes de sa Sent Michel vinguessen.

Item que per la present avinença no sia fet ne puga

esser fet alcun prejudici per temps esdevenidor al Senyor Rey ne als dits richs homens cavallers e homens de paratge qui la dita avinença firmaran ne puga esser tret a consequencia e que tot aço sie entes a bo et sa enteniment . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Testes fuerunt presentes ad predicta nobiles Olfus de Proxida Stephanus de Aragonia et venerabilis Raimundus de Villanova alguazirius Raimundus Nopotis auditor Raimundus de Perilionibus et Petrus Guillermi Catalani uxerii armorum prefati domini Regis.

In Dei nomine. Pateat universis presentis seriem inspecturis. Quod nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valentie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Considerantes vos dilectos et fideles nostros Romeum de Busquetis Raimundum de Plano Raimundum de Sancto Clemente Berengarium de Montejudayco legum doctorem et Galcerandum Marqueti consiliarios hoc anno civitatis Barchinone tam nomine proprio quam nomine totius universitatis civitatis jamdicte et ejus singularium subscriptam compositionem seu avinentiam causis et rationibus in ea contentis et expressis nobiscum fecisse et firmasse ut in quibusdam capitulis per vos nominibus quibus supra coram nobis oblatis hec et alia liquide

sunt videnda. Quorum quidem capitulorum tenores secuntur per hunc modum.

Senyor los consellers e prohomens de la ciutat de Barchinona en cas que fos loch al usatge qui comença princeps namque e a la interpretacio daquell feta. Atenents que pus profitosa cosa seria a la defensio de la terra e a la vostra honor haver certes e triades persones a cavall que si tota la gent de la ciutat anava proferen en cas que a vos Senyor plaçia per la universitat de la dita ciutat e per tots los singulars daquella e en esmena e loch del dit usatge CC homens a cavall la meytat armats e la meytat alforrats donant tant solament a raho de VII solidos per cavall armat e V solidos per cavall alforrat cascun jorn la qual ajuda fan sots la forma e condicions e per lo temps dejus scrits.

Primerament que durant la dita ajuda la qual declaren e entenen que dur per II meses tan solament en cas que dessa la festa de Sent Michel prop vinent sia loch al dit usatge e a la interpretacio daquell feta vos Senyor ne altre per vos durant o faent lo dit servey no puxats usar del dit usatge en la dita ciutat e singulars daquella ne la host daquella ciutat ne los singulars daquella trer per alcuna raho e occasio. Ne encare Senyor dessa la festa de Sent Michel no puxats traure defora la ciutat per raho e occasio de aveni-

ment de gents estranyes la dita host o singulars daquella. Plau al Senyor Rey.

Item que si los dits consellers no podien haver de la dita ciutat ne de lur veynat compliment als dits CC homens a cavall que puxen donar sis volran II ciutadans qui sien acustumats de portar armes sobre cavall ab besties mulars be armats en compensacio de I cavall armat e en cas encare que ab tot aço no bastassen al dit nombre de CC homens a cavall que vos Senyor hajats a haver aquells quils falguessen a compliment del dit nombre ells pagant als dits homens a cavall que vos lurs assignariets lo sou desus dit ço es tensolament VII solidos per cavall armat e V solidos per cavall alforrat e que vos Senyor lurs assignassets tals homens a cavall qui ja no fossen ordonats ab alcun dels braços de Catalunya. Plau al Senyor Rey ab que tot lo mes de janer primer vinent o pus tost si fer se pora sien tenguts los sobredits de nomenar aquells cavallers qui lurs falran e quels puxen dir En P. ça Costa o an Jacme dez Far en persona del Senyor Rey e que aquells homens a cavall sién tenguts de fer lo dit servey tota vegada quen seran requests axi per lo Senyor Rey con per son governador con per altres havents poder de aço del dit Senyor Rey sobrevinent empero lo cas demunt dit.

Item Senyor que als dits homens a cavall sia fet et

tengut compte per alcun ciutada de Barchinona quels dits consellers hi ordonaran e ab albera daquell la dita companya sia paguada per la dita ciutat axi Senyor que official vostre alcun en lo dit compte ne pagua del dit sou no haje res a fer ne a ministrar ne hajen haver part ne dret de offici en naguna manera.

Plau al Senyor Rey exceptat quen puxa demanar e haver mostra per ço que la terra sia defesa per tal gent con se pertany a la deffensio de aquella.

Item Senyor que placia a vos que no fassats a nengun de la terra de Catalunya singularment o general del dit usatge o de la reemso per aquell feta o faedora car interes es gran de vos Senyor e de tota la terra que la deffensio sia bona e bastant e feta per tuyt comunament. Plau al Senyor Rey.

Item que vos Senyor fassats fer letres e manaments exequtoris al veguer e batle de Barchinona e a lurs lochs tinents que tantost que per los dits consellers de Barchinona requests ne seran destrenguen fortment en persona e en bens tots e sengles singulars de la dita ciutat de qualque condicio o estament sien a pagar ço que seran tatxats per los consellers e altres assignadors per lo consell de Barchinona a pagar en lo sou dels dits CC homens a cavall. E aço fassen los dits officials remoguda tota appellacio e excepcio e no con-

trestant privilegis ne franqueses o inmunitats per vos Senyor o per vostres predecessors atorgades per tal con lo dit usatge es de tal vigor que tot hom hi es obligat con loch ha. Plau al Senyor Rey.

Item que aquesta avinença nos entena sino solament en lo cas de ara ço es si aquestes companyes que dien ques ajusten venien contra vos Senyor en Catalunya per combatres ans si aço no era o si era passat la present avinença fos cassa e nulla e hauda per no feta. Declarans encare Senyor que la dita avinença haja loch en cas que les dites companyes venguessen en Catalunya dessa la festa de Sant Michel primer vinent e no en altra manera. Plau al Senyor Rey.

Item que per la present avinença no sia fet ne engendrat perjudici o derogacio alcuna ara o en temps esdevenidor al dret de vos Senyor ne a la dita ciutat ne als singulars daquella ne als privilegis libertats franqueses o inmunitats a aquella ciutat e a aquells singulars atorgades ans romanguen en la força e valor axi con debans. E quel present fet daqui avant no puxa esser tret a eximpli e a consequencia. Plau al Senyor Rey.

Item que placia a vos Senyor que totes letres e cartes e scriptures quels consellers vullen daquest fet o

per occassio daquell quels sien fetes o liurades franques e quities de dret do segell e de totes altres coses.

Plau al Senyor Rey.

Ideo preinserta capitula et omnia et singula in eis contenta ut superius sunt expressa cum responsionibus per nos in fine cujuslibet ipsorum factis animo gratuito acceptantes eaque firma habentes promittimus et convenimus in fide nostra regia vobis dictis consiliariis presentibus ac toti dicte universitati civitatis jam dicte et ejus singularibus absentibus in manu et posse scriptoris et notarii infrascripti tamquam publice persone hec a nobis pro vobis et pro dicta universitate et ejus singularibus ac aliis quibuscumque personis quarum interest et intererit ac interesse potest aut poterit legitime stipulantis pacissentis et recipientis. Que prenotata et distincta capitula ac in eis contenta cum responsionibus eorundem ut superius sunt descripta et largius denotata vobis tamen dictis consiliariis et probis hominibus complentibus et fatientibus ea que facere et adimplere tenemini et debetis nomine proprio et dicte universitatis prout per vos desuper promissum extitit et oblatum tenebimus et observabimus et teneri et observari faciemus et contra ea non veniemus seu fieri permitemus aliquo jure causa vel etiam ratione sub bonorum nostrorum omnium ypotheca. Ad hec nos Romeus de Busquetis Raimundus de Plano et Raymundus de Sancto Clemente Beren-

garius de Montejudayco legum doctor. et Galcerandus Marqueti consiliarii hoc anno prefate civitatis. Attendentes vos serenissimum ac excellentissimum dominum dominum Petrum Dei gratia regem Aragonum predictum preinsertam compositionem et avinentiam acceptasse easque servari promisisse juxta sui seriem predistinctam nobis tantum complentibus eaque juxta eas facere tenemur et debemus tam nomine proprio quam nomine dicte universitatis et ejus singularium. Promittimus et convenimus cum illa reverentia quod decet vobis dicto domino Regi et vestris quod predicta capitula et omnia et singula in eis contenta quatenus nos et dictam universitatem ac ejus singulares tangant tenebimus et observavimus inconcusse juxta eorum seriem pleniorem et non contraveniemus aliqua ratione sub obligatione bonorum nostrorum et dicte universitatis et ejus singularium ubique habitorum et habendorum. In cujus rei testimonium presens publicum instrumentum fieri et sigillo nostro pendenti jussimus comuniri. Datum et actum in civitate Barchinone XXIX die decembris anno a nativitate Domini MCCC sexagesimo sexto nostrique regni vicesimo septimo.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum etc. Qui etc.

Sig✠num Romei de Busquetis. Sig✠num Raimundi de Plano. Sig✠num Raimundi de Sancto Clemente. Sig✠num Berengarii de Montejudayco. Sig✠num Galcerandi Marqueti consiliariorum hoc anno civitatis Barchinone.

Testes fuerunt presentes ad predicta nobiles Olfus de Proxida camerlengus R. Alamanni de Cervilione Gilabertus de Cintillis et venerabiles P. Jordani Durries majordomi Berengarius de Ulmis auditor milites Jacobus de Faro cancellarius domini ducis et P. ça Costa bajulus Cathalonie generalis.

In civitate Barchinone XIX die januarii anno a Nativitate Domini MCCCLX secundo.

Ha lo prior de Cathalunya dins Cathalunya II mil CCCCXX fochs qui munten a raho de diner e m. per foch cascun jorn CCXCV solidos IX de que deu fer a raho de XII diners per servent CCXCV servents e IX diners.

Los quals servents deuen esser bons e triats e deu hi haver la terça part de ballesters e deuen servir tota hora que per lo Senyor Rey o per lo portant veus de Cathalunya o per altre havents poder del Senyor Rey lo prior o son lochtinent ne sie request en cas empero que gents estranyes vinguessen en Cathalunya.

E lo dit servey e ajuda deu durar solament per II meses en cas que les dites gents estranyes deça Sent Michel vinguessen.

E en aquell cas lo Senyor Rey atorga que no usara en lo dit prior ni en son lochtinent ni en los comenadors e frares ni homens del priorat dins lo principat de Cathalunya poblats del usatge princeps namque aytant empero con la ajuda o el servey dels dits servents se fara.

Lo prior de Cathalunya pagara per II mill CCCCXX fochs que ha dins Cathalunya per los quals ha pagat en lo compartiment fet en les corts de Cervera e per aquell pagara a la raho desus contenguda ço es I diner m. per foch sots aytal condicio quel Senyor Rey forç e haja a forçar ab acabament a raquesta del dit prior tots homens los quals lo Senyor Rey o sos officials hage fets exir dels lochs del spital que ha en les parts de Rosseylo e stien en los lochs del Senyor Rey. E si lo Senyor Rey request per lo dit prior aço no feya que al dit prior sia deduit del dit compte e ell no sia res tengut de pagar per aquells ans per aquesta covinença ell e sos homens ne sien absolts quant empero a la quantitat qui als dits homens ne vendrie.

Testes venerabiles P. de Lauro frater P. Scribe et Laurencius de Turribus.

Senyor los consols e prohomens de la ciutat de Terragona en cas que fos loch al usatge qui comença

princeps namque e a la interpretacio daquell feta attenents que pus profitosa cosa sera a la defensio de la terra e a la vostra honor haver certes e triades persones a cavall e de peu que si tota la gent de la ciutat anave proferen en cas que a vos Senyor placia per tota la universitat e faldes de la ciutat e per tots los singulars daquella en esmena e loch del dit usatge per tots los fochs que en aquell cas seran en la dita ciutat e en les faldes daquella III mayles per foch cascun jorn de la qual quantitat vos daran Senyor aytant con muntara ne bastara la dita moneda les II parts en homens a cavall entre armats e alforrats e la terça part en servents ço es les dues parts lancers e la terça ballesters la qual hajuda fan sots forma e condicions e per lo temps dius scrit. Lo Senyor Rey accepta agradablement lo present do sots les condicions e respostes dius scrites.

Primerament que durant la dita ajuda la qual declaren e entenen que dur per II meses ten solament en cas que dessa la festa de Sent Michel prop vinent sia loch al dit usatge e a la interpretacio daquell feta vos Senyor ne altre per vos durant e fahent lo dit servey no puxats usar del dit usatge en la dita ciutat e singulars daquella ni la host daquella ne los singulars trer per alguna raho o occassio ne encare Senyor dessa la festa de Sent Michel no puxats traure de fora la dita ciutat per raho e occasio de eveniment de gents

estranyes la dita host o singulars daquella. Plau al Senyor Rey.

Item Senyor que als dits homens a cavall e de peu sie fet e tengut compte per algun ciutada de Terragona que los dits consols hi ordonaran e ab albera daquell la dita companya sia paguada per la dita ciutat axi Senyor que official vostre algun en lo dit compte ne pagua del dit sou no haja res a ferne ne aministrar ne hajen a haver part ne dret de offici en alguna manera. Plau al Senyor Rey exceptat quen puxe demanar e haver mostra per ço que la terra sia defesa per tal gent con se pertany a la defensio de aquella.

Item que si los dits consols no podien haver de la dita ciutat ne de lur vehinat compliment a les dites parts dels dits homens a cavall entre armats e alforrats quen puxen donar sis volran II ciutadans qui sien acustumats de portar armes sobre cavall ab besties mulars bé armats en compensacio de I hom a cavall armat e en cas encare que ab tot aço no bastassen a les dites dues parts que puxen donar VII servents per cascun hom a cavall armat e V homens servents per hom a cavall alforrat dels quals les dues parts sien lancers e laltre ballesters. Plau al Senyor Rey.

Item Senyor que placia a vos que nó fassats guerra

a nagun de la terra de Cathalunya singularment o general del dit usatge e de la rehemso per aquell feta o fahedora car interes es gran de vos Senyor e de tota la terra que la defensio sia bona e bastant e feta per tuyt comunament. Plau al Senyor Rey.

Item Senyor que vos fassats fer letres e manaments executoris als veguers de Terragona e a lurs lochstinents que tantost que per los dits consols de Terragona requests ne seran destrenguen fortment en persona e bens tots e sengles singulars de la dita ciutat de qualque condicio o stament sien a pagar ço que seran tatxats per los dits consols e altres assignadors per lo consell de Terragona a pagar en lo sou dels dits homens a cavall e servents e aço fassen los dits officials remoguda tota appellacio e excepcio e no contrastant privilegis franqueses e inmunitats per vos Senyor o per vostres predecessors atorgades per tal con lo dit usatge es de tal rigor que tot hom hi es obligat con loch ha. Plau al Senyor Rey.

Item que aquesta avinença nos entena no tensolament en lo cas de ara ço es que si aquestes companyes que dien ques ajusten venien contra vos Senyor en Cathalunya per combatre ans si aço no era o si era passat la present avinença fos cassa e nulla e hauda per no feta. Declarans encare Senyor que la dita avinença haja loch en cas que les dites companyes ven-

guessen en Cathalunya dessa la festa de Sent Michel primer vinent e no en altra manera. Plau al Senyor Rey.

Item Senyor la dita proferta et atorgament fan e entenen affer si la ciutat de Barchinona e les altres ciutats et viles de Cathalunya fan per semblant manera et forma e que si altres gracies o concessions eren atorgades per vos Senyor a la dita ciutat o als altres lochs de Cathalunya per aquesta raho que semblants gracies o concessions vos placie atorgar a la dita ciutat de Terragona e als singulars de aquella. Plau al Senyor Rey que les gracies o concessions atorgades a Barchinona o per aquesta raho sien atorgades a la dita ciutat empero no vol que la present proferta haje alcuna condicio sino aytal con ha la ciutat de Barchinona.

Item que per la present avinença no sia fet ni engenrrat prejudici o derogacio alguna ara o en temps esdevenidor al dret de vos Senyor ni a la dita ciutat ni dels singulars de aquella ni als privilegis libertats franqueses e inmunitats a la dita ciutat e singulars daquella atorgats ans romanguen en sa forssa e valor axi con abans e quel present fet daqui avant no puixe trer a eximpli o a consequencia. Plau al Senyor Rey.

Item que totes cartes letres et altres provisions a

aço necessaries sien dades a la ciutat franches. Plau al Senyor Rey de dret de segell.

XXVII die januarii anno a nativitate Domini Millesimo CCCLX secundo.

Petrus Vitalis sindicus ville Aqualate de quo sindicato plene constat per instrumentum publicum factum auctoritate. . . . . notarii dicte ville Aqualate promisit nomine universitatis dicte ville facere seu prestare servitium dicto domino Regi casu quo propter adventum gentium extranearum locus sit usatico Barchinone qui incipit princeps namque loco dicti usatici et in compensationem ipsius decem equites quorum mediatas sint armati altera vero medietas alforrati ad duos videlicet menses dum taxat. . . . . .

(No sigue.)

—

El proceso que empieza desde ahora es uno de los tantos que existirian aislados antes de reunir en una sola

pieza todos los que se formaron , bajo diferentes conceptos, contra Cabrera, lo que advertimos para que no se extrañe la diversidad de fechas que hay entre los que anteceden sobre declaracion del usage Princeps namque y demás y el que sigue ahora , de carácter ya mucho mas curial que aquellos.

Noverint universi. Quod die mercurii octava die madii anno a nativitate Domini Millessimo CCCLX quarto. Cum de illis nephandis proditionis et lese magestatis criminibus et sceleratissimis facinoribus contra personam domini Regis et ejus liberorum remque publicam suorum regnorum et terrarum perpetratis cogitatis et inhitis de quibus nobiles Bernardus de Capraria senior et Bernardus de Capraria ejus filius comes Ausone delati existunt fuerit de mandato illustrissime domine Regine habentis de hoc a dicto domino Rege spetiale mandatum ceptum inquiri. Ideo dicta domina Regina habita deliberatione solerti cum suo honorabili consilio in quo non nulli doctores civitatis Barchinone interfuerunt et maturo ac digesto consilio super istis mandavit predictos nobiles citari voce preconia in civitate Barchinone sub forma sequenti.

Ara ojats queus fa hom a saber de part del Senyor Rey que con los nobles En Bernat de Cabrera major de dies e En Bernat de Cabrera fill daquell comte Do-

sona stants consellers del dit Senyor Rey sien stats delatats e inculpats al dit Senyor que han comeses crim de lesa magestat per molts e diverses tractaments malvats fets per ells ab lo Rey de Castella publich enemich del dit Senyor Rey contra la persona del dit Senyor Rey e regnes e terres sues per los quals malvats tractaments ses seguida es seguia gran perdicion e destruccio del dit Senyor Rey e dels regnes e terres sues e de la sua ccsa publica. Per ço lo dit Senyor Rey ab aquesta present crida cita los dits nobles e cascun dells que per la dita rao compareguen personalment davant lo dit Senyor Rey o son general lochtinent en la ciutat de Barchinona dins lo palau del dit Senyor Rey lo deen dia del mes de juny prop vinent si feriat no sera si no lo seguent no feriat en altra manera si aço no fahien lo dit Senyor Rey los certificha que procehir fara contra ells a bandajar lurs persones e annotar lurs bens e en altre manera segons que la qualitat del dit crim requer e de dret sera faedor.

Quequidem proconitzacio dicta die mercurii fuit publice facta in civitate predicta Barchinone in locis assuetis ipsius civitatis ubi preconitzationes similes fieri consueverunt cum tubis videlicet tubicella ac tabalibus per Jacobum Clos preconem publicum civitatis predicte presente Petro Roma scriptore jurato sub me Petro de Gostemps scriptore dicti domini Regis ac notario et scriptore presentis procesus ut idem Ja-

cobus Clos et Petrus Roma nunch dicto notario retu-lerunt.

Et nichilominus eadem die fuit deliberatum per dictam dominam Reginam in predicto consilio quod dicta citatio publicaretur in civitatibus Dertuse Ilerde et Gerunde et villa Perpiniani et ob hoc fuit scriptum vicario dicte civitatis Dartuse per literam domini Regis tenoris seguentis.

En P. per la gracia de Deu Rey Daragon de Valencia de Mallorques de Cerdenya e de Corcega e comte de Barchinona de Rossello e de Cerdanya. Al amat nostre lo vaguer de Tortosa et de la Ribera de Ebre e son lochtinent. Salut et dileccio. Sapiats que nos haven feta fer en la ciutat de Barchinona ab veu de crida la citacion seguent. Ara ojats queus fa hom asaber de part del Senyor Rey que con los nobles En Bernat de Cabrera major de dies e En Bernat de Cabrera fil daquell comte Dosona stants consellers etc. Inserto tenore citationis jam facte in civitate Barchinone post cujus seriem sequitur hoc. E com hajam provehit que en la dita ciutat de Tortosa e en alscuns altres notables lochs de Cathalunya sia preconitzada aquesta citacion per çous dehim et manam quen continent la dita citacion ab veu de crida en los lochs de la dita ciutat e semblants citacions o crides sa fan façats publicar e hauda relacion daquesta publicacio certifficats nosen

per lo portador de la present ab letra vostra ab segell del vostre offici sagellada en la qual la citacion damunt dita sia inserta. Dada en Barchinona a VIII dies de maig en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCC LXIV. Visa Romeus.

Queqnidem litera eadem die fuit tradita Petro de Atecha cursori curie ferenda per eum vicario supradicto.

Fuit etiam scriptum per modum predictum et cum simili litera domini Regis vicario Ilerde et Pallariensi vel ejus locumtenenti que litera fuit tradita Laurencio Johannis cursori curie ferenda per eum ipsi vicario vel ejus locumtenenti.

Similiter etiam fuit scriptum et cum simili litera domini Regis vicario Gerunde et Bisulduni vel ejus locumtenenti.

Item etiam fuit scriptum vicario Rossilionis et Vallispiri vel ejus locumtenenti et fuerunt hec due litere dicta VIII die madii tradite Berengario Clareti cursori curie ferende per eum dictis vicario Gerunde et vicario Rossilionis aut eorum locatenentibus.

Et rediens dictus Petrus de Atheca refferensque E die dicti mensis madii predictam literam regiam dic vicario Dartuse directam eidem vicario vel ejus locu tenenti presentasse tulit ipsius locumtenentis re ponsivam literam clausam et viccarie officii sigillo prima apparebat facie sigillatam tenoris sequentis.

Molt alt et molt poderos Senyor ab humil e degu reverencia reebi una letra dissapte ques comptava dies de maig del any de la encarnacion de nostre Se yor MCCCLXIV de la tenor seguent. En P. per la gr cia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques Cerdenya de Corsegua e comte de Barchinona de Ro selo et de Cerdanya. Al amat nostre lo veguer de To tosa e de la ribera de Ebre o a son lochtinent. Sa e dileccio. Sapiats que nos havem feta fer etc. Inser toto tenore litere regie predicte per dictum Petrum Atheca dicto vicario vel ipsius locumtenenti present te post cujus data sequitur hoc. On Senyor vole complir los vostres manaments encontinent la dita ci tacion de mot a mot segons que en la dita letra e scrita e ordonada fiu publicar ab veu de crida publi e ab trompes e ab tabals e anafil en tots los lochs la ciutat on semblants citacions e crides se fan e a acustumades de fer. E feta relacion a mi et en la ce per lo cridador jurat fiu scriura en lo libre de la ce totes aquestes coses certificant la vostra molt gran a

que totes aquestes coses son stades fetes e seguides segons que vos Senyor ab la dita letra son stades mi manades per la qual cosa senyor vos tremet aquesta letra segellada ab lo segell del offici de la veguería. Scrita en Tortoça dissapte a XI de maig en ora del seny en lany de la incarnacion de nostre Senyor MCCCLXIV.

P. de Bruscha sotzvaguer de la ciutat de Tortosa vassalls Senyor humilment las vostres mans e los vostres peus ma coman en vostre gracia e merce.

Tenor vero subscriptionis dicte litere talis est.

Al molt alt e molt poderos princep e Senyor lo Senyor Rey Darago.

Item etiam dictus Laurencius Johannis cursor reddiens XVI die madii anni predicti refferensque dictam litteram regiam quam predicto vicario Ilerde seu ejus locumtenenti portaverat se ipsi locumtenenti presentasse tulit ipsius locumtenenti responsivam literam patentem et sigillatam in dorso sigillo officii dicti vicarii continentie subsequentis.

A la vostra gran excellencia Senyor humilment notifich jo Jacme dez Puig lochtinent de veguer e cort de Leyda per la vostra altea en la dita ciutat mi haver rebuda una letra vostra per En Lorens Johan correu vostre de la tenor seguent. En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Serdenya de

Corsega e comte de Barchinona de Rosselo et de Ce
danya. Al amat nostre lo veguer de Leyda e de P
llars o a son lochtinent. Salut e dileccio. Sapiats q
nos havem feta fer en la ciutat de Barchinona etc. I
serto toto tenore litere regie predicte dicto vicario Il
densi directe et per dictum Laurencium Johannis cu
sorem ipsi vicario ut predicitur late post cujus lite
datam sequitur hoc. La qual letra reebuda ab aquel
major humilitat que pugui lo dia meteix e ora que
fou presentada es assaber dissapte a XI dies de mai
del any present de continent Senyor fiu fer la crida p
blicament en la ciutat de Leyda per los lochs acustu
mats en fer crides publiques o citacions semblan
perque molt excellent Senyor segons lo manament
mi fet per vos en la dita letra vos certifich de les dite
coses ab la letra mia segellada ab lo segell del offic
Recoman me Senyor en la vostra gracia e merce e
besament de peus e de mans. Data Ilerde XII die ma
dii anno a nativitate Domini MCCCLXIV.

Item etiam dicta XVI die madii Berengarius Clare
rediens et refferens literas quas dictis vicariis Gerund
et Rossilionis portaverat se locumtenenti vicarii Ge
runde et vicario Rossilionis tradidisse tulit ejusdem l
cumtenentis et vicarii responsivas litteras clausas
dictorum vicariorum sigillis ut apparebat prima fue
sigillatas et est responsiva littera dicti locumtenent
vicarii Gerunde hujusmodi seriey.

Molt alt et molt poderos princep e Senyor. Sapia la vostra gran altea que vuy que es divenres et hora de tercia he reebudes II letres les quals ma presentades En Berenguer Claret correu de vos Senyor ço es la una de citacion dels nobles En Bernat de Cabrera e den Bernat son fill e laltra de cridar les osts e manar aquelles a la Belladona per dimarts tot dia prop vinent. Perque molt alt Senyor decontinent jo fiu citar ab veu de crida per los lochs acustumats de la ciutat de Gerona los dits nobles e apres cridar les dites osts e Deu volent Senyor jo sere per dimarts tot dia ab les osts al dit loch de Na Belladona segons tenor et forma en las letres de vos Senyor insertades e contengudes la qual citacion Senyor dels dits nobles la tenor es axi com se seguix. Ara ojats queus fa hom a saber de part del Senyor Rey que con los nobles En Bernat de Cabrera major de dies e En Bernat de Cabrera fill daquell comte Dosona stants consellers del Senyor etc. Inserto toto tenore citationis proclamate in dicta civitate Barchinone et in dictis litteris regiis inserte cujus tenorem sequitur hoc. Deus Senyor molt alt vos don victoria dels vostres enemichs per molts de temps. Scrita a Gerona divendres a X dies de maig lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLX quatre.

Lo vostre humil servidor qui besant la terra quels vostres peus Senyor calsiguen sa comana en vostra gracia et merce Jacme Verdeguer sotzvaguer de Gerona.

Subscripcio vero dicte littere talis est.
Sacre Regie Aragonum magestati.

Tenor vero dicte responsive littere predicti vicarii Rossilionis sequitur in hec verba.

Molt alt et molt poderos e molt excellent Princep e Senyor. Sapia la vostra reyal magestat que jo reebi una letra reyal de la vostra gran altea dissapte a XI de maig que fo la vespra de Pentacosta lany present la tenor de la qual es aytal. En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya e de Corsega comte de Barchinona de Rossello e de Cerdenya. Al amat nostre lo veguer de Rossello e de Vallespir o son lochtinent. Salut et dileccio. Sapiats que nos havem feta fer en la ciutat de Barchinona ab veu de crida etc. Inserto toto litere regie predicte per dictum Berengarium Clareti dicto locumtenenti presentate. Post cujus litere datam seguitur hoc. La qual letra Senyor ab tota aquella reverencia que pusch ne se reebuda encontinent fiu publicar sollempnament la dita crida e citacion en la vila de Perpenya per los lochs acustumats per la manera en aytals coses acustumada segons et per la forma en la preinserta letra reyal contenguda. Scrita en Perpenya dissapte a XI de maig lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV. Vicarius.

Lo vostre humil Francesch sa Garriga veguer de Rossello prostrat en terra ab besament de peus e de mans se comuna Senyor en vostrę gracia et merce.

Et erat subscripta littera per hec verba.
Sacre Regie Aragonum magestati.

Postea autem die lune que erat decima die junii anno predicto et ora vesperorum coram serenissima domina Alienora Dei gratia Regina Aragonum predicti domini Regis conjuge et generali locumtenente et honorabili ipsius domini Regis consilio inter quos erat venerabilis Franciscus Roma legum doctor ejusdem domini Regis vicecancellarius existentibus in palacio regio Barchinone comparuit venerabilis Petrus sa Costa bajulus Cathalonie generalis ac procurator fischalis predicti domini Regis.

Et quia in dicto palacio predicti nobiles Bernardus de Capraria et Bernardus de Capraria ejus filius comes Ausone non comparuerant nec ibidem videbantur in domo videlicet majori dicti palacii ubi cumuniter audientiam tenetur in quaquidem plures gentes intererant Petrus Capmany portarius dicti domini Regis qui ascenderat in quibusdam gradibus fusteis qui in capite dicti palacii sunt in quibus dictum consilium regium sedebat proclamavit altis vocibus de mandato domine Regine Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill.

Set quia dicti nobiles vel alter inibi reperti non fuerunt predictus bajulus generalis ac procurator fischalis eorum contumaciam acusavit.

Est tamen verum quod dum proclamabantur dicta verba per dictum portarium frater Bernardus Albern monachus monasterii Sancti Salvatoris de Brea et Guillermus Geraldi presbiter qui coram ipso portario stabant dicebant quod ipsi erant inibi pro nobilibus supradictis.

Et ibidem post aliquam pausam jam ora cene jamque curia vicarii Barchinone levata ut michi Petro de Gostemps, notario presentis processus retulerunt Berengarius Fonoyeda scriba dicte curie et Petrus Bugatelli sagio ejusdem curie iterum dictus Petrus Capmany de mandato dicte domine Regine existens in dictis gradibus fusteis altis vocibus proclamavit Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill.

Et dum dicta verba predictus proclamabat portarius dicti frater Bernardus et Guillermus Geraldi di-

xerunt bis vel ter quod ipsi erant inibi pro nobilibus supradictis.

Dictus vero venerabilis Petrus sa Costa procurator fischalis qui supra quia dicti nobiles non comparuerant eorum contumatiam acusavit nec minus obtulit hanc scedulam quam in presenti processu inseri mandavit.

Quia in causa criminali presertim tali et tanta quanta est causa criminis legis Julie magestatis procurator intervenire non potest. Et ob hoc prefati nobiles de dicto lese magestatis crimine inculpati. Et propterea legitime citati ob hoc quod personaliter non comparuerunt die et loco in citatione eis facta assignatis reputari debent merito contumaces. Idcirco requirit venerabilis ça Costa procurator fischalis ipsos nobiles pro contumacibus haberi et contra ipsos et eorum bona procedi tanquam contra contumaçes occasione criminis antedicti.

Et iterum coram dicta domina Regina in dicto palacio existente dictus procurator fischalis requisivit instantia quanta potuit ut dicti nobiles contumaces reputarentur et quod contra ipsos et eorum bona in eorum contumatiam procederetur prout tantorum

criminum qualitas de quibus inculpati sunt postulat etr̃ quirit.

Quibus actis domina Regina locumtenens generalis predicta assidente sibi dicto venerabili vicecancellario et consilio regio supradicto quia dicti nobiles Bernardus de Capraria et comes Ausone ejus filius citati legitime et expectati usque ad oram debitam non comparuerant personaliter contumaçes eosdem nobiles reputavit tamen de gratia ipsos si personaliter comparere voluerint per totam crastinam diem et etiam per totam diem mercurii proxime si dicta crastina dies feriata fuerit voluit expectari.

Et quasi incontinenti post recessum tamen dicte domine Regine a palacio supradicto et ante presentiam dicti honorabilis consilii regii quod in dicto palatio remanserat in quo inter alios dictus vicecancellarius erat venerunt prefati frater Bernardus Alberti et Guillermus Geraldi et obtulerunt in scriptis hec que sequntur.

Ab deguda reverencia humilment protestant jo G. Gerau prevere del bisbat de Gerona axi con a procurador substituit de mossen En Berenguer de Maylla cavaller procurador general dels nobles mossen Bernat de Cabrera e del comte Dosona son fill que per

res que jo diga no sia fet perjudici als dits nobles per ço con jo no he pogut haver consell de savis ne daltres bones persones les quals me hajen volgut consellar. E aço per pauhor de incurrer ira et indignacion de vos molt alta Senyora Rehina Darago la qual parlant ab deguda reverencia nom havets volguts donar savis ne licenciar ab los quals sobre los affers dels demunt dits nobles me pogues aconsellar per be que a vos ne sia moltes vegades stat suplicat. E axi matex per pauor que vos molt alt Senyor lo duch per ço con laltra dia mossen En Thomas de Marça en nom vostre manaça al abbat de Sent Salvador Dabrea de tolra lo cors per rao con ell se entremetia de rahonar davant la Senyora Reyna los affers dels dits nobles per que jo dit G. Gerau per nom demont dit vull e protest ab deguda reverencia que si alscunes coses hic ha scrites que sien en prejudici dels demunt dits nobles que sien haudes per no scrites. E si alcunes axi mateix hic son lexades les quals hic foçen necessaries en lur deffensio que no puxa noura a ells per ço con no es culpa dalcun ne de mi qui no he pogut haver consell de savis per les rahons demunt dites. E sots les dites protestacions devant vos molt alta Senyora Reyna Darago e davant vos molt alt Senyor Duc o davant la I de vosaltres del qual se pertangua jo dit G. Gerau per nom damunt dit ab deguda reverencia dich et propós ço quis segueix.

Primerament dich et propos ab deguda reverencia

quels dits nobles no son tenguts ne poden comparer per citament quels sia stat fet davant lo Senyor Rey ne son procurador per ço con lo dit noble mossen Bernat molt abans que fos citat era pres e es encara vuy en poder del Rey de Navarra. E lo dit comte molt abans que fos citat era stat pres en servey del Senyor Rey en poder del Rey de Castella en poder del qual encara vuy sta pres e aço es cosa notoria de vos molt alta Senyora e a vos molt alt Senyor Duc e a tot hom perque con ells no son de lur voler axi con aquells qui son preses en poder daltra no es cosa possible a ells de comparer per ben que o volguessen e segons rahon nul hom a inpossibilitat no pot ne deu esser obligat.

Item con segons que appar per la dita crida los dits nobles sien stats citats per cosa la qual sembla que toch lur fe per ço ab humil reverencia humilment suplich et requir jo dit G. Gerau per nom demunt dit que vos contra los dits nobles no dejats procehir per la dita rao sino aytant con sia segons usatges e constitucions de Cathalunya car jom offir per nom damunt dit que los dits nobles quant que sien fora les dites presons lur fe scundiran per bataylla e en altra manera segons que degen per usatges o per constitucions generals de Cathalunya ho en cas que vos molt alta Senyora o vos molt alt senyor Duch vullats licenciar alscuns nobles e cavallers los quals jous anomanare en cas que per vosaltres me sia atorgat los quals la fe dels

dits nobles ab deguda reverencia parlant de present per bataylla o en altra manera scundiran segons los dits usatges e constitucions generals de Cathalunya e aço ab deguda reverencia humilment suplich jo dit G. Gerau quem sia atorgat en guisa que vos molt alta Senyora e vos molt alt Senyor Duch conegats que aquells qui a la fe dels dits nobles toquen ne dien re parlant ab deguda reverencia fan gran malvestat e aço me offir de metre al juy de Deu segons que he dit en guisa que apparega qui fa malvestat.

Item molt alta Senyora et molt alt Senyor en cas que les coses demunt dites no vullats fer humilment suplich jo dit G. Gerau que als dits nobles e a lurs procuradors deffensions covinents per vosaltres sien atorgades les quals sots tengut de donar segons constitucions de Cathalunya jurades oc encara parlant ab deguda reverencia no podets ne devets denegar per ço con deffensions per dret de natura sien atorgades lo qual dret de natura per princeps no es stat constituit en tant que sils diables dinfern a nostre Senyor demanaven deffensions el les lus hauria atorgar segons justicia perque molt alta Senyora e molt alt Senyor suplich que per les dites rahons vullats donar e licenciar savis e rahonador als dits nobles o a lurs procuradors ab consell dels quals ab deffensions la inocencia daquells puxen clarament mostrar e que axi mateix en los processes contra los dits nobles per vosaltres faedors vullats haver savis et persones no sospitoses als

dits nobles en guisa quels dits nobles et lurs procuradors de vosaltres Senyora et Senyor puxen haver vera justicia axi con de dret e de rahon sa pertany.

E de les coses damont dites deman per vos notari dejus scrit esser fetes aytantes cartes et aytantes vagades con per mi o per mon principal ne serets request e no res menys requer aquestes coses esser meses en lo proçes de les dites coses comensant si alcun es per lo notari o scriva del dit proces qui axi metèix men faça carta et cartes aytantes. con haver ne volre per nom damunt dit.

Nec minus ad faciendam fidem de eorum procurationibus obtulerunt sequentia instrumenta.

Notum sit cunctis. Quod ego Berengarius de Medalia miles prrcurator generalis nobilis viri domini Bernardi de Capraria senioris sive majoris dierum prout de ipsa mei procuratione constat plene per quoddam publicum instrumentum confectum in loco Sancti Baudilii de Lobregat diocesis Barchinone quinta die mensis novembris anno a nativitate Domini MCCCLX secundo et clausum per Francischum de Villa civem Vicensem auctoritate regia notarium publicum per totam Cathaloniam. Et etiam procurator generalis nobilis viri domini Bernardi de Capraria Dei gratia comi-

tis Ausone dictique domini Bernardi filii cum publico instrumento inde confecto in quodam campo sive honore terre constituto satis juxta ecclesiam Sancte Eulalie de Prohençana dicte diocesis Barchinone sexta die mensis octobris anno a nativitate Domini MCCCLX primo et clauso per Franciscum Boverii notarium infrascriptum. Attendens ad mei audientiam pervenisse quod dicti nobiles domini et uterque eorum fuerunt nuper citati voce preconia in civitate Barchinone ut decima die mensis junii presentis compareant personaliter coram illustrissimo ac magnifico principe et domino domino Petro Dei gratia Rege Aragonum Valentie Majorice Sardinie et Corsice comiteque Barchinone Rossillionis et Ceritanie seu ejus generali procuratore in palacio regio dicte civitatis Barchinone causis et rationibus in dicta preconitzatione contentis et expressatis. Attendens etiam quod dicti nobiles domini et uterque ipsorum sunt legitime et personaliter impediti sic et intantum quod non possunt personaliter comparere nec eorum deffensiones exceptiones causas et rationes justas veras et legitimas quas habent dicere proponere et allegare causis veris justis et rationabilibus et inter alias quia sunt capti diu est et capti detinentur videlicet dictus nobilis dominus Bernardus de Capraria major dierum in posse Regis Navarre et in regno suo Navarre et dictus nobilis dominus comes in et pro servitio dicti domini Regis Aragonum in posse hostis scilicet regis Castelle ratione guerre que est inter dictum illustrissimum dominum Regem Aragonum et dictum Regem Castelle propter quod dicti nobiles

habent comparere per eorum procuratorem et rationes eorum absentie et aliás eorum rationes exceptiones et defenssiones proponere dicere et allegare. Attendens in super me aliis arduis negotiis dictorum nobilium et meis propriis fore multipliciter occupatum taliter et intantum quod in et circa infrascripta facienda et peragenda non possem intendere seu personaliter interesse. Idcirco confidens de fido industria et probitate et legalitate vestri venerabilis et religiosi fratris Bernardi Alberti monachi monasterii Sancti Salvatoris de Brea diocesis Gerunde gratis consulte et ex certa scientia non tamen revocando alios procuratores per me quo supra nomine ad hec vel quevis alia constitutos ordinatos seu substitutos auctoritate dictarum mearum procurationum et ex parte michi in eis ut utraque earum tradita et concessa facio substituo et ordino vos dictum fratrem Bernardum Alberti procuratorem dictorum nobilium dominorum et utriusque ipsorum ac mei eorum nomine certum et spetialem presentem et recipientem de licentia et voluntate reverendi domini Ferrarii Dei gratia abbatis monasterii prelibati ad comparendum pro dictis nobilibus dominis et utroque eorum et me nomine eorum et utriusque ipsorum coram dicto illustrissimo domino Rege et coram illustrissima domina Alienora Dei gratia Regina Aragonum et coram inclito ac magnifico domino infante Johanne dictorum domini Regis et domine Regine primogenito duce Gerunde comiteque Cervarie et etiam coram procuratore seu gubernatore generali aut locumtenenti dicti domini Regis et etiam coram quibuscumque aliis

dominis seu personis humilibus vel excelsis et aliis etiam quibuslibet coram qua seu quibus pro predictis seu eorum occasione comparere debeatis et teneamini et quolibet ipsorum seu ipsarum de quibus ac si ac prout vobis visum fuerit faciendum. Et ad dicendum proponendum allegandum probandum et prosequendum tam in juditio quam extra pro predictis nobilibus et utroque ipsorum coram illustrissimis domino Rege domina Regina et inclito domino Duce predictis ac etiam coram procuratore gubernatore seu locumtenente dicti domini Regis et aliis etiam personis predictis et quolibet seu qualibet eorum seu earum tam verbo quam in scriptis eis viis modis et formis quibus melius vobis videbitur faciendum causas et rationes absentie et impedimenti dictorum nobilium dominorum domini Bernardi de Capraria et domini comitis Ausone filii sui et utriusque ipsorum rationes excusationes exceptiones et deffensiones sicut melius de jure et secundum constitutiones et usantias Cathalonie generales et usaticos Barchinone et alias dici et fieri debeam sive possit ac etiam prout melius et utilius vobis fieri expediens videatur. Et ad protestandum probandum et allegandum monendum et requirendum de et pro ut de jure dictorum nobilium et utriusque ipsorum in et super predictis omnibus et singulis et ea tangentibus seu inde dependentibus aut emergentibus quovis modo. Et protestatis monitis et requisitis ac responsis ex adverso semel et pluries respondendum et replicandum et inde publicum et publica instrumentum et instrumenta fieri faciendum petendum et recipiendum et gene-

raliter ad omnia alia et singula procurandum faciei dum et exercendum in et super predictis de qui bus dicti nobilis delati existunt licet contra verita tem reverentiam et honerem dictorum domini Regi domine Regine et domini Ducis eorumque offitialiun in omnibus et per omnia semper salvis et pro quibu citati fuerunt et aliis ea tangentibus seu inde depen dentibus vel emergentibus quoquomodo quecumqu utilia vel necessaria fuerint aut etiam opportuna e que ego quo supra nomine facerem aut facere pos sem in eisdem si essem personaliter constitutus etiam si talia essent que mandatum exhigerent spetiale e sive quibus predicta comode fieri et expediri non pos sent. Quoniam ego auctoritate et potestate dictarum mearum procurationum et utriusque earum in et super predictis ac quolibet eorum et ea tangentibus seu in de dependentibus vel emergentibus quovis modo tra do et comitto vobis dicto procuratori substituto totum locum meum et plenarie vices nostras cum plena li bera et generali administratione. Promittens vobis et notario infrascripto tanquam publice persone vice et nomine vestri dicti procuratoris substituti ac aliorum omnium et singulorum quorum interest intererit e potest aut poterit quomodolibet interere hec a me no mine quo supra legitime stipulanti et recipienti pe dictos nobiles dominum Bernardum de Capraria e dominum comitem Ausone cujus filium et utrumqu ipsorum ac me eorum nomine habere semper ratum gratum et firmum quicquid per vos dictum procurato rem substitutum in et super predictis et quolibet eo

rundem actum et gestum fuerit sive modoquolibet procuratum et nullo tempore revocare sub obligatione omnium bonorum dictorum nobilium et utriusque ipsorum. Actum est hoc in monasterio supradicto die jovis VI die mensis junii anno a nativitate Domini Millesimo CCC sexagesimo quarto. Sig✠num Berengarii de Medalia procuratoris predicti qui nomine et auctoritate dictarum procurationum mearum et utriusque ipsarum hec firmo et laudo. Sig✠num nostri Ferrarii Dei gratia abbatis predicti qui dicto fratri Bernardo Alberti recipienti procurationem hujusmodi eaque libere utendi et exercendi facultatem et licentiam plenarie impartimur. Testes hujus rei sunt discreti Bernardus Caça canonicus ecclesie Sancti Felicis Gerunde Bonanatus de Condomina rector ecclesie de Hostalrich et Jacobus de Sancto Felice civis Vicensis.

Sig✠num Francisci Boverii civis Vicensis notarii publici auctoritate illustrissimi domini Regis Aragonum per totam Cataloniam. Qui premissis vocatus interfuit et hec scripsit et clausit.

Notum sit cuntis. Quod ego Berengarius de Medalia miles procurator generalis nobilis viri domini Bernardi de Capraria senioris sive majoris dierum pro ut de ipsa mea procuratione constat plene per quoddam publicum instrumentum confectum in loco Sancti Baudilii de Lobregat diocesis Barchinone quinta die mensis novembris anno a nativitate Domini MCCCLX secundo et clausum per Franchiscum de Villa civem

Vicensem auctoritate regia notarium publicum per totam Cathaloniam et etiam procurator generalis nobilis viri domini Bernardi de Capraria Dei gratia comitis Ausone cum publico instrumento inde confecto in quodam campo sive honore terre constituto satis juxta ecclesiam Sancte Eulalie de Prohençana dicte diocesis Barchinone sexta die mensis octobris anno a nativitate Domini Millesimo CCCLX primo et clauso per Franciscum Boverii notarium infrascriptum. Attendens ad mei audientiam pervenisse quod dicti nobiles domini et uterque eorum fuerunt nuper citati voce preconia in civitate Barchinone ut X die mensis junii presentis compareant psrsonaliter coram illustrissimo ac magnifico principe et domino domino Petro Dei gratia Rege Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comiteque Barchinone Rossilionis et Ceritanie seu ejus generali procuratore in palacio regio dicte civitatis Barchinone causis et rationibus in dicta citatione contentis et expressatis. Attendens etiam quod dicti nobiles domini uterque ipsorum sunt legitime et personaliter impediti sic et intantum quod non possunt personaliter comparere nec eorum deffensiones exceptiones causas et rationes justas veras et legitimas quas habent dicere proponere et allegare causis veris justis et rationabilibus et inter alias quia sunt capti cui est et capti detinentur videlicet dictus nobilis Bernardus de Capraria major dierum in posse Regis Navarre et in regno suo Navarre et dominus nobilis dominus comes in et pro servitio dicti domini Regis Aragonum in posse hostis scilicet Regis Castelle ratione guerre

que est inter dictum illustrissimum dominum Regem Aragonum et dictum Regem Castelle propter quod dicti nobiles habent comparere per eorum procuratorem et rationes eorum absentie et alias eorum rationes exceptiones defensiones proponere dicere et allegare. Attendens in super me aliis arduis negotiis dictorum nobilium et meis propriis fore multipliciter occupatum taliter quod in et circa infrascripta facienda et peragenda non possem intendere seu personaliter interesse. Idcirco confidens de fide industria probitate et legalitate vestri venerabilium et discretorum Jacobi Burgues civis Barchinone Raymundi de Area Petri Franch Guillermi de Villatortrela et Berengarii Vieta Guillermi Geraldi Arnaldi Carrio et Francisci Fuxa presbiterorum diocesis Gerunde et cujuslibet vestrum gratis consulte et ex certa scientia non tamen revocando alios procuratores per me quo supra nomine ad hec vel quevis alia constitutos ordinatos seu substitutos auctoritate dictarum mearum procurationum et ex potestate mihi in eis et utraque earum tradita et concessa facio substituo et ordino vos dictos venerabiles Jacobum Burgues Raymundum de Area Petrum Franch Guillermum de Villatortrela Berengarium de Molendino Guillermum ça Mascorda Raymundum Monet Berengarium Vieta Guillermum Geraldi Arnaldum Carrio Francischum Fuxa et quemlibet vestrum insolidum et pro toto procuratores dictorum nobilium dominorum et utriusque ipsorum ac mei eorum nomine certos et spetiales ad comparendum pro dictis nobilibus dominis et utroque eorum et me nomine eorum et utrius-

que ipsorum coram dicto illustrissimo domino Rege Aragonum et coram illustrissima domina Alienora Dei gratia Regina Aragonum et coram inclito ac magnifico domino infante Johanne dictorum domini Regis et domine Regine Aragonum primogenito duce Gerunde comiteque Cervarie et etiam coram procuratore seu gubernatore generali aut locumtenente dicti domini Regis et etiam coram quibuscumque aliis dominis seu personis humilibus vel excelsis et aliis etiam quibuslibet coram qua seu quibus pro predictis seu eorum occasione comparere debeatis et teneamini et quolibet ipsorum seu ipsarum de quibus et si ac prout vobis vel aliquibus aut alicui vestrum visum fuerit faciendum. Et ad dicendum proponendum allegandum probandum et prosequendum tam in juditio quam extra pro predictis nobilibus et utroque ipsorum coram illustrissimo domino Rege domina Regina et inclito domino Duce predictis et etiam coram procuratore gubernatore seu locumtenente dicti domini Regis et aliis personis predictis et quolibet eorum seu earum tam verbo quam in scriptis eis viis modis et formis quibus melius vobis vel aliquibus aut alicui vestrum videbitur faciendum causas et rationes absentie et impedimenti dictorum nobilium dominorum domini Bernardi de Capraria et domini comitis Ausone filii sui et utriusque ipsorum et etiam alios eorum et utriusque ipsorum rationes excusationes exceptiones et deffensiones sicut melius de jure et secundum constituciones et usancias Cathalonie generales et usaticos Barchinone et alios dici et fieri debeat sive possit ac etiam

prout melius et utilius vobis vel aliquibus seu alicui vestrum fieri expediens videatur. Et ad protestandum probandum et allegandum monendum et requirendum de et pro jure dictorum nobilium et utriusque ipsorum in et super predictis omnibus et singulis et ea tengentibus seu inde dependentibus aut emergentibus quovis modo. Et protestatis monitis et requisitis ac responsis ex adverso semel et pluries respondendum et replicandum. Et inde publicum et publica instrumentum et instrumenta fieri faciendum petendum et recipiendum et generaliter ad omnia alia et singula procurandum faciendum et exercendum in et super predictis de quibus dicti nobiles delati existunt licet contra veritatem reverentiam et honorem dictorum domini Regis et domine Regine et domini Ducis eorumque offitialium in omnibus et per omnia semper salvis et pro quibus citati existunt et aliis ea tangentibus seu inde dependentibus vel emergentibus quoquomodo quecumque utilia vel necesaria fuerint aut etiam opportuna et que ego quo supra nomine facerem ac facere possem in easdem si essem personaliter constitutus etiam si talia essent que mandatum exhigerent spetiale et sive quibus predicta comode fieri et expediri non possent. Quoniam ego auctoritate et potestate dictarum mearum procurationum et utriusque earum in et super predictis ac quolibet eorum et ea tangentibus seu inde dependentibus vel emergentibus quovismodo trado et comitto vobis dictis procuratoribus substitutis et cuilibet vestrum insolidum totum locum meum et plenarie vices meas cum plena libera et generali administratio-

ne promittens vobis et notario infrascripto tanquam publice persone sue et nomine vestris dictorum procuratorum substitutorum et cuilibet vestrum ac aliorum omnium et singulorum quorum interest intererit et potest aut poterit quomodolibet interesse hec a me nomine quo supra legitime stipulanti et recipienti predictos nobiles dominum Bernardum de Capraria et dominum comitem Ausone ejus filium et utrumque ipsorum ac me eorum nomine habere semper ratum gratum et firmum quicquid per vos procuratores substitutos seu per aliquos aut aliquem vestrum simul vel divisim in et super predictis et quolibet eorundem actum et gestum fuerit sive quomodolibet procuratum et nullo tempore revocare sub obligatione omnium bonorum dictorum nobilium et utriusque ipsorum. Actum est hoc in monasterio Sancti Salvatoris de Brea diocesis Gerunde die jovis VI die mensis junii anno a nativitate Domini MCCCLXIV. Sig✠num Berengarii de Medalia procuratoris predicti qui nomine et auctoritate dictarum mearum procurationum et utriusque ipsarum hec firmo et claudo. Testes hujus rei sunt reverendus dominus Ferrarius Dei gratia abbas dicti monasterii discretus Bernardus Caça canonicus ecclesie Sancti Felicis Gerunde Bonanatus de Condomina rector ecclesie de Hostalrico et Jacobus de Sancto Felice civis Gerunde.

Sig✠num Francisci Boverii civis Vicensis notarii publici auctoritate Illustrissimi domini Regis Aragonum et per totam Cathaloniam qui premissis vottam (?) interfuit et hec scribi fecit cum supraposito in VIII li-

nea ubi dicitur dominus et in XXII ubi legitur inde et clausit.

Super quibus oblatis per dictos procuratores dictum consilium regium absque tamen perjuditio ordinatorum per dictam dominam Reginam que dictos nobiles contumaces reputavit voluit deliberare dicens quod eis respondebitur in domo habitationis dicte domine Regine die mercurii proxime venienti.

Dictus vero procurator fischalis dixit quod procuratores predicti admittendi non sunt maxime attenta criminis qualitate presertim quia presbiteri in tam criminali admitti non debent.

Die mercurii sequenti que erat XII dies junii anno predicto cum erina dies martis que fuerat XI dies ipsius mensis feriata fuisset videlicet festum beati Barnabe apostoli coram illustrissima domina Regina locumtenente generali predicta et honorabili domini Regis consilio inter quos erat venerabilis Franciscus Rome dicti domini Regis vicecancellarius in hospicio tunc dicta domina Regina hospitabatur ora scilicet vesperorum existentibus ejusdem diey comparuit venerabilis Petrus ça Costa procurator fischalis qui supra qui in scriptis abtulit que sequntur.

Petit procurator fischalis in contumaciam dictorum nobilium contra personas et bona ipsorum procedi et enentari ut jam extitit requisitum non obstantibus pro positis et allegatis pro parte predictorum nobilium que illegitime et per personas minus idoneas ac in causarum proposita extiterunt.

Comparuerunt etiam dicti frater Bernardus Alberti et Guillermus Geraldi procuratores qui supra.

Et dicta domina Regina locumtenens generalis predicta assidente sibi dicto consilio regio attendens dictos nobiles citatos non comparuisse nec comparere per se nec per procuratores sufficientes nec sufficienter instructos reputavit eosdem nobiles exhigente justicia contumaces. Quare decrevit procedi ad banniendum personam Bernardi de Capraria senioris et bona sua annotandum prout fieri debet et in similibus est fieri assuetum. Quo ad banniendum aut personam dicti comitis et bona sua annotandum voluit plenius deliberare quousque aliter per ipsam dominam Reginam fuerit ordinatum. Et quia frater Bernardus Alberti et Guillermus Geraldi procuratores predicti qui pro parte dictorum nobilium comparuerant requirebant me Petrum de Gostemps notarium hujus processus sicut jam die lune proxime preterita hora quam in dicto palacio

regio ut supradictum est comparuerant requisierant ut de hiis que ipsi obtulerant et que eis presentibus acta fuerant eis facerem publicum instrumentum ipsa domina Regina mandavit michi dicto notario ut predictum instrumentum conficerem ac traderem procuratoribus supradictis presentibus testibus reverendo domino Romeo Dei gratia Ilerdense episcopo nobili Arnaldo de Focibus camarlengo dicte domine Regine et Berengario Carbonelli ejusdem domine Regine scriptore portionis.

Postea die veneris que erat XIV dies junii anno jamdicto ora tertiarum in palacio regio Barchinone per consilium domini Regis aliquibus adhibitis doctoribus Barchinone inter quos de consilio domini Regis erat dictus honorabilis vicecancellarius fuit deliberatum quod dictus nobilis Bernardus de Capraria major dierum banniatur et pro bannito publicetur.

De mandato igitur prefate domine Regine facto per dictum consilium et ad instantiam venerabilis Petri ça Costa procuratoris fischalis supradicti fuit factum eadem die post vesperos in civitate Barchinone predicta dictum bannimentum prout per dictum consilium regium ordinatum fuerat sub forma sequenti.

Ara ojats per manament de la Senyora Reyna loch-

tinent general del Senyor Rey que con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies conseller et domestich del Senyor Rey sia stat citat ledesmament ab veu de crida dins la ciutat de Barchinona e encara en les ciutats de Leyda de Tortosa de Gerona e en la vila de Perpenya que lo X die del present mes de juny comparegues personalment davant lo dit Senyor o son lochtinent dins lo palau del dit Senyor Rey en Barchinona. E lo dit noble personalment no sia comparegut e per aquesta rao la dita Senyora Reyna con a lochtinent general demunt dita lo haja reputat per contumaç e haja ordonat que contra la persona sia procehit en bandajar e contra los seus bens innotar. Per ço la dita Senyora Reyna axi con a lochtinent del dit Senyor Rey e en nom e en veu e en persona daquell Senyor ab aquesta present veu de crida bandeja lo dit noble e diu et mana a tota persona de qualque dignitat condicio o stament sia sots pena de M morabatins dor que lo dit noble no acullen en ço del lur ne a aquell donen consell alcun favor ne ajuda ans si per ventura lo vahien lo prenen si pendre lo poden sino so matent lo seguessen sots la dita pena.

Que quidem preconitzatio dicta die veneris post vesperos fuit facta in civitate Barchinone in locis videlicet ubi similes preconitzationes fieri consueverunt per Jacobum Clos preconem publicum ejusdem civitatis ut idem Jacobus Clos retulit michi dicto Petro de Gostemps notario supradicto.

Nec minus ut bannimentum hujusmodi per civitates et loca insignia Cathalonie publicetur fuit scriptum vicario Ilerde et Pallariensis per litteram domini Regis suo sigillo in dorso sigillatam tenoris sequentis.

En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya de Corcega e comte de Barchinona de Rossello et de Cerdanya al amat nostre lo vaguer de Leyda et de Pallars o a son lochtinent salut et dileccio. Sapiats que nostra cara companyona la Regina Darago axi con a general lochtinent nostre per tal con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies citat ledesmament per nos no es comparegut ha bandajat aquell noble e fet publicar per bandejat en la ciutat de Barchinona segons la forma seguent. Ara ojats per manament de la Senyora Reyna lochtinent general del Senyor Rey que con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies etc. Inserto tenore bannimenti in proximo precedenti folio scripti. E con vullam que en les ciutats e lochs insignes de Cathalunya çe es en cascun cap de vagueria lo dit bandajament sia publicat per çous dehim eus manam que façats ab trompes aquest bandajament publicar en los lochs on semblants coses fets fer e rescrivets nos per vostra letra liuradora al portador de la present que aquesta publicacio hajats feta fer. Dada en Barchinona a XIV dies

de juny en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCC LXIV. Visa. R.

In forma predicta fuit scriptum.

Vicario Dartuse vel ejus locumtenenti.

Vicario Terracone et Campi vel ejus locumtenenti.

Vicario Viccarie Montis Albi vel ejus locumtenenti.

Vicario Vicarie Tarrage vel ejus locumtenenti.

Vicario Cervarie vel ejus locumtenenti.

Vicario Bagiarum Berge et Bergitani vel ejus locumtenenti.

Vicario Villefranche Penitentium vel ejus locumtenenti.

Vicario Gerunde et Bisulduni vel ejus locumtenenti.

Vicario Campirotundi vel ejus locumtenenti.

Vicario Rossilionis et Vallispirii vel ejus locumtenenti.

Vicario Confluentis vel ejus locumtenenti.

Vicario Ceritanie vel ejus locumtenenti.

Que quidem littere tradite fuerunt videlicet littere dictis vicario Bagiarum et vicario Campiratundi directe Laurencio Johannis cursori curie.

Et littere dictis vicariis Ilerde Tarrage et Cervarie directe fuerunt tradite Bernardo de Muro cursori curie.

Littere autem dictis vicariis Gerunde Rossilionis

Confluentis et Ceritanie directe fuerunt tradite Petro de Atecha seu de Moros cursori curie.

Littere etiam directe dictis vicariis Dartuse Torrachone Montisalbi et Villefranche Penitentium directe fuerunt tradite Guillermo de Appiaria cursori curie.

Postea vero die lune XVI die junii in vesperis coram serenissima domina Regina Aragonum locumtenente generali predicta in palacio regio Barchinone veniens coram ipsa domina Regina venerabilis Petrus ça Costa procurator fischalis qui supra et fecit eidem domine Regine requisitionem sequentem in scriptis quam ego de voluntate ejusdem fischalis legi et ipsius requisitionis tenor talis est.

Existens in presentia vestri excellentissime domine Regine locumtenentis generalis illustrissimi domini nostri Regis Petrus sa Costa bajulus Cathalonie generalis et procurator fischals dicit quod pridem domino nostro Rege in villa seu loco de Almudever personaliter existente fuit ex parte ipsius domini Regis per ejus uxerium et alios injunctum et mandatum nobili Bernardo de Capraria majore dierum in eodem loco similitar existenti ut pro quibusdam criminibus lese magestatis adversus personam ejusdem domini Regis remque suam publicam et fidem etiam pridicti nobilis concernentibus que illustris Rex Navarre tunc in dicta villa existens dicto domino Regi retulerat statim veniret

idem nobilis ante presentiam ejusdem domini Regis qui ipsum nobilem de premissis cum dicto Rege afrontare volebat quodquidem mandatum ne dum dictus nobilis adimplere recusavit immo dedit etiam terga fugae dicit etiam dictus procurator fischalis quod dicto negotio per dictum dominum Regem excellentie vestre comisso absque tamen perjuditio contumatie jam per dictum nobilem comisse fuit idem nobilis Bernadus de Capraria iterum de mandato vestro ratione predictorum citatus ut certa die coram dicto domino Rege vel ejus generali locumtenente in civitate Barchinone intus palatium regium personaliter compareret. Sane cum dictus nobilis neque coram domino Rege in dicto loco de Almudever neque etiam postea coram ipso domino Rege vel vobis die sibi prefixa nec etiam die postmodum sibi de gratia concessa non curaverit comparere et ob hoc per vos dictam dominam Reginam ut locumtenentem domini nostri Regis reputatis idem nobilis fuerit contumax justitia exhigente fueritque per vostram excellentiam decretum procedi ad banniendum personam ejusdem nobilis et bona sua annotandum et postmodum ipse nobilis voce preconia in dicta civitate Barchinone de mandato vestro pro dictis criminibus bannitus fuerit. Ideo petit dictus procurator fischalis et requirit procedi ad annotandum bona dicti nobilis eaque postmodum rescribendum et alias super hiis fieri justitie complementum.

Et statim dicta domina Regina locumtenens pre-

missa assidente sibi in hiis dicto regio consilio volens id quod supra per eum fuerat decretum exequi et complere sedens more principis juditium exercentes processit super requisitis per dictum procuratorem fischalem ut sequitur.

Nos Alienora Dei gratia Regina Aragonum Valencie Majorice Sardinie comitissaque Barchinone Rossilionis et Ceritanie Serenissimi principis domini Petri ejusdem gratia Regis regnorum et comitis comitatuum predictorum viri et domini nostri carissimi generalis locumtenens visa requisitionne per dictum Petrum ça Costa procuratorem fischi in hac causa coram nobis oblata et hiis que continentur in ea et aliis per ipsum procuratorem oblatis et productis in consilio dicti domini Regis et nostro expositis et per nos plenius recognitis et discussis. Attendentes nobilem Bernardum de Capraria majorem dierum primo de mandato domini Regis et postea etiam de mandato nostro fuisse citatum legitime ad ea que et prout in dicta requisitione et citationibus predictis continentur ipsumque nobilem diebus et locis sibi prefixis minime comparuisse et propterea reputantes ipsum contumacem decreverimus procedendum fore ad banniendum personam ejusdem et bona sua annotlandum. Considerantes etiam quod attenta enormitate criminis lese magestatis de quo idem nobilis delatus existit locus fuit annotationi bonorum prout per nos decretum extitit ut prefertur.

Ideo pensantes parum prodesse obedientiam obedientibus si contemptus contumacibus non obesset omnia bona mobilia et inmobilia ac se movencia predicti nobilis annotamus et ea in banno fischi regii ponimus. Decernentes quod nisi infra annum idem nobilis coram domino Rege aut nobis ut generali locumtenenti ejusdem comparuerit et se ut debuerit purgaverit omnia bona predicta sint statim post lapsum anni fischo regio adquisita. Decernentes etiam omnia dicta bona debere describi et mobilia seu moventia ac fructus quoscumque etiam inmobilium debere poni in sequestro et prohiberi etiam quibuscumque debitoribus ne quicquid interim eidem nobili solvant et etiam dicti nobili ne aliquid de dictis bonis interim alienent ad finem ne ex eis fuga dicti nobilis instrui possit seu quomodolibet adjuvari.

Lata fuit dicta pronuntiatio per predictam dominam Reginam locumtenentem que supra in camera majori que est contigua capelle majori palacii Regii Barchinone pro tribunali sedentem et lecta de mandato suo in scriptis et ex scripti recitatione per Petrum de Gostemps scriptorem dicti domini Regis et auctoritate ejusdem notarium publicum per totam terram et dominationem suam die lune que est XVI dies junii anno a nativitate Domini MCCC sexagesimo quarto presente dicto pracuratore regio et fischali et presentibus testibus reverendis dominis fratre Johanne Archiepiscopo Callaritani Romeo episcopo Ilerdense et fratre Guillermo abbate monasterii Sanctarum Crucum ac nobilibus Berengario de Apilia Artàldo de Ca-

praria et Hugueto de Sancta Pace ac venerabilibus Francisco Romei legum doctore domini Regis vicecancellario et Jacobo de Faro cancellario domini Ducis Petro de Sancto Clemente et Francisco Burgesi civibus Barchinone Berengario de Cabestany legum doctore et Petro Fabre ville Perpiniani Berengario Carbonelli scriptore portionis domine Regine Ferrario de Magarola scriptore domini Regis et Guillermo Oliverii de thesauraria ipsius domine Regine ac aliis pluribus.

Deinde ibidem ad requisitionem dicti procuratoris fischalis predicta domina Regina mandavit describi bona dicti nobilis Bernardi de Capraria. Et constat quod in bonis dicti nobilis est castrum de Muntscriu cum suis terminis et pertinentius in quoquidem castro ipse nobilis suum tenet domicilium.

Et quia in civitate Barchinone non sciebatur veridice imo ignorabatur que castra vel loca dictus nobilis Bernardus de Capraria habebat et quot caslani feudetarii rustici seu pagenses et que feuda castlanie et mansi sunt in dictis castris et locis et eorum terminis et quos redditus et jura idem nobilis percèpit in eisdem. Ideo dicta domina Regina locumtenens generalis predicta Omberto de Bellescar domicello tenenti locum gerentis vices gubernatoris in Cathalonia quem apud comitatum Ausone pro aliis ipsa domina Regina mi-

serat de predictis comissionem fecit cum littera ipsius domine Regine papirea in dorso sigillo ejusdem domine Regine sigillata tenore sequentis.

Alienora Dei gratia Regina Aragonum Valentie Majorice Sardinie et Corsice comitissaque Barchinone Rossilionis et Ceritanie domini Regis domini et viri nostri carissimi generalis locumtenens. Fideli nostro Omberto de Bellescar domicello locumtenenti gerentis vices gubernatoris in Cathalonia. Salutem et gratiam. Quia bona nobilis Bernardi de Capraria majoris dierum qui dc crimine lese magestatis adversus personam dicti domini Regis et ejus rempublicam delatus existit sunt legitime et cum ea sollempnitate qua decuit per nos ejus exhigente contumacia annotata est quod decretum per nos ut cuncta ipsa bona tam mobilia quam etiam se moventia describantur et mobilia etiam ac fructus seu redditus inmobilium sequestrentur quod que cunctis ejusdem nobilis debitoribus inhibeatur ne sibi decetero in eo in quo sibi tenentur respondeant ne ex mobilium et fructuum perceptione sua contumatia possit instrui aut aliquatenus adjuvari. Ideo de vestra industria et legalitate confidentes ad plenum ad describendum omnia et singula bona predicti nobilis Bernardi de Capraria et omnia alia que ut predicitur per nos decreta sunt exequendum vos eundem Omhertum hujus serie deputamus. Mandantes vobis quatenus apud civitatem Vici castra villas et loca predicti nobilis attendendo describatis omnia bona ejusdem nobilis

videlicet partem et omnia jura seu redditus que in dicta civitate et ejus terminis habet et percepit et simili modo quodlibet castrum villam et locum quod quam seu quem repereritis dicti nobilis et quot castlani seu feudatarii aut rustici seu pagenses et que feuda castlanie seu mansi et quolibet castro villa seu loco predictis sint et quos etiam redditus seu jura ipse nobilis percepit et consuevit percipere in eisdem describatis etiam cuncta bona mobilia aut se moventia dicti nobilis que esse repereritis in dictis civitate castris villis et locis et nichilominus in jam dicta civitate et quolibet ex dictis castris villis et locis faciatis preconitzari publice quod nullus vassallus seu feudatarius rusticus vel pageses aut quivis alius debitor dicti nobilis respondeant eundem de cetero de aliquibus redditibus juribus seu debitis set solum vobis quem ad tenendum in sequestro predicta ducimus aquitandum et cuncta alia inmobilia seu se moventia bona predicti nobilis ad manus vestras in sequestro recipiatis. Si quos autem tanta temeritate audatia fultos repereritis quod dicte descriptioni et executioni aliorum premissorum ausi fuerint contrahire eosdem per processum soni emissi et alias a premissis rigide arceatis et nichilominus contra eosdem cum exercitibus et aliter procedatis viriliter et potenter. Comittentes vobis super predictis omnibus et singulis cum emergentibus dependentibus et connexis plenarie vices nostras. Datum Barchinone XXVII junii anno a Nativitate domini MCCCLXIV. B.

Que quidem littera fuit missa dicto Amberto de Bellescar.

Postea vero die jovis dicta XXVII die junii anno predicto Laurencius Johannis cursor jam dictus qui litteras regias superius insertas quarum data fuit Barchinone XIV die mensis que vicariis Bagiarum et Campirotundi vel eorum locatenentibus dirigebantur ipsis tulerat reversus Barchinonam tradidit inter responsivas literas eorum patentes et sigillatas in dorsis sigillis offitiorum ipsorum quarum tenores sunt tales.

Molt alt Senyor et Princep molt glorios Senyor En P. per la gracia de Deu Rey Darago. Sapia la vostra molt gran altea e magnificencia Senyor que lo feel vostre En Francesch Nerell sotsveguer de Manresa et de Bages dimecres a ora del sol post a XIX dies de juny del any davall scrit humilment ab tota aquella reverencia ques pertany reebe de ma de Lorens Johan correu vostre una letra vostra Senyor la qual començava En P. per la gracia de Deu Rey Darago etc. et la dada daquella era per la forma seguent Dada en Barchinona a XIV dies de juny en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV en la qual Senyor la vostra molt gran altea e magnificencia manava al dit sotsvaguer que faes publicar ab trompes lo bandajament feyt per

la molt alta et poderosa Senyora la Senyora Reyna lochtinent general vostra lo noble En Bernat de Cabrera major de dies en aquella letra contengut en los lochs on semblants coses lo dit sotzvaguer fahia fer la qual cosa Senyor fae fer encontinent que la dita letra hac reebuda ab veu de trompes et danafil. Dada en Manresa a XIX dies del mes et any damunt escrits.

Molt alt Senyor e princep molt glorios Senyor En P. per la gratia de Deu Rey Daragon. Sapia la vostra molt gran altea et magnificencia Senyor que lo faell nostre En P. Sola jutja ordinari de Campredon en absencia del vaguer de Campredon lo dia daval scrit a ora de mig jorn humilment ab tota aquella reverencia ques pertany reebe per man den Lorens Johan correu vostre una letra vostra Senyor en la qual Senyor la vostra molt gran altea e magnificencia manava al dit veguer que faes publicar ab trompes lo bandajament fet per la molt alta e poderosa Senyora la Senyora Rehina lochtinent general vostra contra lo noble En Bernat de Cabrera major de dies en la dita vostra letra Senyor contengut en los lochs on semblants coses lo dit vaguer fahia fer la qual cosa Senyor feu fer lo dit jutja encontinent que la dita letra hac reebuda ab veu de trompes et danafil. Dada en Campredon et ab segell de la cort del dit loch segellada XX secunda die junii anno a nativitate Domini MCCCLX quarto.

Item Bernardus de Muro cursor curie superius nominatus qui litteras regias predictas viariis llerde Tarrege et Cervarie vel earum locatenentibus directas tulerat reversus Barchinonam tradidit michi litteras responsivas eorundem patentes et sigillatas in dorsis sigillis offitiorum ipsorum tenore sequentium.

A la vostra gran excellentia Senyor humilment notifich jo Jacme dez Puig lochtinent de vaguer e cort de Leyda per la vostra altea en la dita ciutat deputat mi haver reebuda una letra vostra per Bernat de Mur correu vostre de la tenor seguent. En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya e de Corsega comte do Barchinona de Rossello e de Cerdanya. Al amat nostre lo veguer de Leyda et de Pallars o a son lochtinent. Salut et gracia. Sapiats que la Reyna nostra cara companyona axi con a lochtinent general nostre per tal con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies citat ledesmament per nos no es comparegut ha bandajat aquell noble e fet publicar per bandajat en la ciutat de Barchinona segons la forma seguent. Ara ojats per manament de la Senyora Reyna lochtinent general del Senyor Rey que con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies conseller e domestich del Senyor Rey sia stat citat ledesmament ab veu de crida dins la ciutat de Barchinona e encara en les ciutats de Leyda de Tortosa e de Gerona e en la

de Perpenya que lo X.e dia del present mes de juny comparegues davant lo dit Senyor o son lochtinent dins lo palau del dit Senyor Rey en Barchinona. E lo dit noble personalment no sia comparegut e per aquesta rao la dita Senyora Reyna con a lochtinent general damunt dita lo haja reputat per contumaç. E haja ordonat que contra la sua persona sia procehit a bandajar et contra los seus bens annotar. Per ço la dita Senyora Reyna axi con a lochtinent del dit Senyor Rey e en nom e en veu e en persona daquell Senyor ab aquesta present veu de crida bandeja lo dit noble. E diu e mana a tota persona de qualque dignitat condicio o stament sia sots pena de M morabatins dor que lo dit noble no acullen en ço del lur ne aquell donen consell alcun favor ne ajuda ans si per ventura lo vehien lo prenen si pendrell poden si no so matent lo seguesquen sots la dita pena. E con hajam ordonat que en les ciutats e lochs insignes de Cathalunya so es en cascun cap de vagueria lo dit bandejament sia publicat per cous dehim eus manam que façats ab trompes aquest bandajament en los lochs on semblants coses fets fer. E rescrivits per vostra letra liuradora al portador de la present que aquesta publicacio hajats feta fer. Dada en Barchinona a XIV dies de juny en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV. Visa Rbmeus. La qual letra reebuda ab aquella major humilitat que pugui lo dia meteix ora quem fo presentada es assaber divenres a XXI dia del mes de juny del any present de continent Senyor fiu fer la crida publicament en la ciutat de Leyda per los lochs acustu-

mats en fer crides publiques o citacions semblants per que molt excellent Senyor segons lo manament a mi fet per vos en la dita letra vos certiffich de les ditcs coses ab letra mia segellada ab lo segell del offici. Recomanant ma Senyor humilment en la vostra gracia e merce ab besament de peus et de mans. Dada en Leyda a XXI dia de juny en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV.

Jo En B. Serres tinent loch del honrat En Ramon Folquet regent loffici de la vagueria de Tarrega per lo molt alt Senyor Rey atorch a vos an Bernat de Mur correu del Senyor Rey que lo dia e any daval scrits mavets presentada una letra del Senyor Rey en la qual me manava que faes fer una crida en la dita inserta en la qual es contengut que la Senyora Reyna con a lochtinent general del dit Senyor Rey bandeja lo noble En Bernat de Cabrera et mana a tot hom sots pena de M morabatins dor quel dit noble no acullen ne aquell donen favor ne ajuda ans lo prena somatent lo seguescha segons que largament en la dita letra reyal es pus largament contengut. E jo decontinent reebuda la dita letra fiu fer publicar la dita crida en lo loch de Tayladell en testimoni de la qual cosa faç vos la present letra ab lo segell del offici del dit regent loffici de la vagueria segellada. Scrita en Tarraga XX die junii anno a Nativitate MCCCLX quarto.

Jo En Berenguer Moxo tinentloch del honrat En Dalmau Delentorn vaguer de Cervera per lo Senyor Rey atorch a vos En Bernat de Mur correu del Senyor Rey que lo dia e any daval scrits mavets presentada una letra del Senyor Rey en la qual ma manava que faes fer una crida en la dita letra inserta en la qual es contengut que la dita Senyora Reyna axi con a lochtinent general del dit Senyor Rey bandeja lo noble En Bernat de Cabrera et mana a tot hom sots pena de Mil morabatins dor quel dit noble no acullen ne a aquell donen consell favor ne ajuda ans si per ventura lo vahien lo prena si prendel pot si no so matent lo seguescha segons que largament en la dita letra reyal e crida es contengut. E jo decontinent reebuda la dita letra fiu fer et publicar la dita crida ab trompes et ab trompeta per la vila de Cervera e per los lochs acustumats en aquella. En testimoni de la qual cosa fas vos la present letra ab lo segell del offici del dit vaguer segellada. Dada a Cervera a XIX dies junii anno a Nativitate Domini MCCCLXIV.

Item Petrus de Atheca ajias vocatus de Moros cursor curie predictus qui dictas literas regias dictis vicariis Gerunde Rossilionis Confluentis et Ceritanie directas portaverat rediens Barchinonam et asserens se ipsas literas dictis vicariis seu eorum locatenentibus presentasse tulit eorundem responsivas litteras

sigillis eorum officiorum sigillatas tenore sequentium

Molt alt et molt excellent et molt poderos princep et Senyor. Sapia la vostra molt gran altea que vuy que es dimecres he reebuda ab aquella reverencia que se ne pusch una letra vostra reyal de la tenor seguent. En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corçaga e comte de Barchinona de Rossello et de Cerdanya. Al amat nostre lo vaguer de Gerona et de Beselun o a son lochtinent. Salut et dileccio. Sapiats que la Reyna nostra cara companyona axi con a lochtinent general nostre per tal con io noble En Bernat de Cabrera major de dies citat ledesmament et inserto tenore dicte littere regie predicto vicario direcle post cujus datam sequitur. Aytant tost Senyor fiu publicar per la ciutat de Geroua et per los lochs acustumats en aquella ab trompes lo dit bandajament segons et per la forma en la preinserta letra contenguda per na Alegra Satayllada crida publich de la cort e ciutat de Gerona. Dada a Gerona a XXVII de juny en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV.

Johan Berenguer Rajadell veguer de Gerona prostrat en terra ab basament de mans et de peus sa comana senyor en vostra gracia et merce.

Subscripcio vero dicte littere que clausa erat talis est.

Al molt alt et molt excellent et molt poderos princep et Senyor lo Senyor Rey Darago.

Molt alt et molt excellent et molt poderos princep et Senyor. Sapia la vostra molt gran altea que vuy que es dimarts reebuda ab aquella reverencia que se ne pusch una letra vostra reyal de la tenor seguent. En P. per là gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corçega compte de Barchinone de Rossello et de Cerdanya. Al feel nostre lo vaguer de Rossello e de Vallespir o a son lochtinent. Salut et gracia. Sapiats que la Reyna nostra cara companyona axi con a lochtinent general nostre per tal con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies citat ledesmament per nos no es comparegut ha bandajat aquell etc. Inserto toto tenore dicte littere regie predicto vicario directe post cujus data sequitur Aytant tost Senyor fiu publicar per la vila de Perpenya et per los lochs acustumats ab trompès lo dit bandajament segons et per la forma en la preinserta letra contenguda. Scrita en Perpenya a XXV dies de juny lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV. Vi. Bica.

Berenguer Ysern lochtinent de vaguer de Rossello prostrat en terra ab basament de peus e de mans sa comana Senyor en vostre gracia et merçe.

Excellenti regie magestati humiliter suplicando significat Franciscus de Sancto Felice domicellus vicarius Confluentis quod die dominica que fuit XXIII dies junii anni a nativitate Domini MCCCLX quarti fuit pu-

blice publicata per Villamfrancham quedam preconitzacio inserta in quadam littera regie magestatis premisse ipsi vicario presentata per Petrum de Moros cursorem domini Regis in cujus rei testimonium presentem scripturam dictus vicarius tradi fecit dicto cursori et sigillo sue curie sigillari.

Excellenti regie magestati humiliter significat Bernardus Dolvany locumtenens venerabilis vicarii Ceritanie quod die sabbati XXII die mensis junii anno a Nativitate Domini MCCCLX quarto fuit publice publicata per villam Podiiceritani preconitzacio inserta in quadam littera vestra nobis presentata per Petrum Xanxis de Moros cursorem vestrum die predicta. In cujus rei testimonium presentem sibi fieri jussimus sigillo nostri officii sigillata.

Item Guillermus de Appiaria cursor curie predictus qui dictas litteras regias dictis vicariis Dartuse Terracone et Villefranche Penitentium vel eorum locatenentibus directas portaverat reversus Barchinonam prima die julii anno predicto tulit dictorum vicariorum Dartuse et Terracone responsivas litteras continenciarum hujusmodi.

Molt alt et molt poderos Senyor ab humil e deguda reverencia reebi una vostra letra diluns ques comptava

XXIV dies junii anno Dominice incarnationis MCCCLX quarto de la tenor seguent. En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Serdenya de Corçega et comte de Barchilona de Rossello et de Cerdanya. Al feel nostre lo vaguer de Tortosa et de la ribera Debra o a son lochtinent. Salut et gracia. Sapiats que la Reyna nostra cara companyona axi con a lochtinent general nostre per tal con lo noble En Bernat de Cabrera etc. Inserto tenore dicte littere regie predicto vicario directe post cujus datam sequitur. On Senyor volent complir los vostres manaments lo dit bandajament de mot a mot segons que en la dita letra es contengut e ordonat fiu publicar e cridar ab veu de crida publica e ab trompes e ab tabals et nafil en tots los lochs de la ciutat de Tortosa on semblants bandajaments et crides sa fan et son acustumades de fer. E feta relacion a mi et en la cort per lo cridador jurat fiu scriura en lo libre de la cort de la damunt dita ciutat totes aquestes coses certificant Senyor la vostra molt gran altea que totes aquestes coses son stades fetes et seguides segons que per vos Senyor ab la dita letra son stades a mi manades per la qual cosa Senyor vos tramet aquesta letra segellada ab lo segell del offici de la vagueria. Scrita en Tortosa dimarts a XXV del mes de juny en lany de la incarnacio de nostre Senyor MCCCLX quotra.

P. de Bruscha sots vaguer de la ciutat de Tortosa besant Senyor humilment les vostres mans et los vostres peus ma coman en vostra gracia et merce.

Suscriptio vero dicte littere que clausa erat talis est.

Al molt alt et molt poderos princep et Senyor Senyor En P. per la gracia de Deu Rey Darago.

Molt alt et excellent princep et Senyor meu singular. Vuy ora de vespres reebí una letra vostra ab humil reverencia per lo portador de la present continent en acabament que fes publicar ab veu de crida lo bandajament lo qual la Senyora Reyna ha fet contra lo noble En Bernat de Cabrera. Perque Senyor humilment significh a la vostra senyoria que encontinent ab veu de crida publica ab trompes et tabals et anafil fiu publicar lo dit bandajament per la ciutat de Tarragona per los lochs on semblants crides son acustumades de fer. Comanma Senyor en la vostra gracia et merce la qual man a mi humil servidor seu tot ço que li placia. Scrita en Terragona a XXI dia de juny.

Humil et devot servidor Bernat de Foix caveller veguer vostre en Terragona.

Tenor vere supscriptionis dicte littere talis.

Al molt alt et poderos princep et Senyor lo Senyor En P. per la gracia de Deu Rey Darago.

Memoria sia al noble En Berenguer Dabella daço que ha a fer en les parts Darago et en Regne de Navarra sobre la informacio que deu pendra o fer pendre contra lo noble En Bernat de Cabrera et altres fautors seus sobre los crims daque son inculpats.

Primerament quel noble En Bernat de Cabrera sia demanat si ell feu fer la liga ques feu a Perpenya entre lo Senyor Rey et lo venecia ne que hach del venecia que faes fer la dita liga.

Item per quina raho ne a quina fi feu et sapodera que lonrat En Francesch de Perellos ab les galeas que certs armadors havian fetas armar contra lo janoves anas en ajuda del Rey de França contra lo Rey Danglaterra.

Item per quina raho ne per quina fi fehia son poder quel Senyor Rey fos et stigues continuament en guerres et en grans affers ne per que sesdevench que despuys que ell entra en cort quiy entra en lany de MCCCXLVII lo Senyor Rey no stech un die menys de guerra.

Item si ell tracta ab lo dit En Francesch de Perellos con aquell Francesch parti ab les dites galeas de Barchinona que faes alcun dan o escarn al Rey de Castella o a ses gents perque aquell Rey hagues occasio de moure guerra contra lo Senyor Rey.

Item per ques apodera contra acort dels demes del consell del Senyor Rey apres que fo fermada la pau entre los Reys en poder del cardenal de Bolunya fos feta liga entre lo Senyor Rey et lo Rey de Castella ab valença de la un al altre de VI galeas armades car vaes es sabes quel Rey de Castella sen anava ab cor de moure guerra al Rey de Granada e per conseguent lo Senyor Rey havia a fer la ajuda de VI galeas la qual cosa li era fort dificil per les grans messions quel Senyor Rey havia fetas en la guerra les quals coses al dit En Bernat foren dites per lo dit conseyll.

Item con apres de poch temps que les dites ligas foren fermades lo Senyor Rey fos request per lo Rey de Castella que li faes la ajuda de las dites VI galeas contra lo Rey de Granada ab qui havia moguda guerra perque aquell En Bernat no dona endres que les dites VI galeas fossen trameses al Rey de Castella per que no hagues occasio de moure guerra.

Item per que con per lo Senyor Rey et son consell li fos dit lavors con ho faria hom quel Rey de Castella pus les VI galeas no li eran trameses no mogues guerra responia aquell Bernat lexats ho star a mi que jo fare que ell nos sen tendra per agreviat ney moura guerra.

Item per que lo dit Bernat feu quel comte Dosona son fill ana en Castella con noy fos necessari ney mena alscuns daquells savis qui en lo tractament de la pau eran cabuts.

Item si ne quins tractaments faeran lo dit comte ne aquell En Bernat ab lo Rey de Castella contra lo Senyor Rey ne la sua cosa publica.

Item con se pot fer que pus quel Rey de Castella se apparallava de fer guerra al Senyor Rey que ell ne lo comte son fill non stravassen res.

Item si la preso del comte fo fenta ne a quina fi fou que aquella preso se faes.

Item per que fou con lo Rey de Castella tenia assetyat Calateheju quel Senyor Rey recusa de pendre ajuda de M homens a cavall et de certs ballesters que la cort de Cathalunya ajustada en Barchinona li fahia per salvar Calatheju.

Item perque lavors ell fo anar lo Senyor Rey en les

parts de Rosseyllo ne ell perque ana lavors en les parts de Lengadoch sots color de les grans companyes deles quals ne hach un glavi ne un hom a caval ey feu despendra grans quantitats de diners per haverles.

Item per que dona torp ne lagui a les corts de Muntso ne perque tenia que lo comte de Trastemara no vingues en ajuda de la terra.

Item con lo Senyor Rey ab gran cavallaria fos a Seragoça perque feu anar lo Senyor Rey a Sos ne perque aqui lo tench tant de temps con vahes a huyll quel Rey de Castella prenia et occupava la terra del Senyor Rey.

Item con lo Senyor Rey ab sa host exi de Borriana et tot hom comunament tengues que passassen la Losa et anassen ves lo Rey de Castella qui lavors tenia mal partit perque ell sapodera ab lo Senyor Rey que noy anas.

Item pus lo Senyor Rey lavores tenia la mar et hagues mellor partit perque feu que pau fos tractada ne ten desonrable con era fos fermada con sabes quel Rey de Castella havia trencada la pau feyta en poder del cardenal de Bolunya que era fermada ab les tha-

yors penas temporals et spirituals que fer se pogues.

Item con fou lo dit En Bernat a Morvedra sots color de tractar pau si dix a Marti Xanxiç quil demanava si morria lo Rey de Castella no Marti Sanxiç ne haura mes mal que jo o semblants paraules.

Item si aquell En Bernat repta lo dit Marti perque havia fet venir lo Rey de Castella en tan estret pas dienli que si ell et sos amichs no fossen ell fora mort o pres.

Item con sia ver quel comte Dosona fos en Morvedra stant lo Senyor Rey a Borriana lo dit En Bernat qui anava per lo tractament de la pau et havia vistes ab lo dit comte son fill quines paraules e rahonaments et tractaments havia ab lo dit comte.

Item con lo Senyor Rey vingues a Exea sots color de finar la dita pau si el dit Bernat havia tractat que Rey de Castella prengues en aquellas sahons lo Senyor Rey et si tractat no havia per quina manera.

Item perque allonga tant de temps lo tractament del Rey de Navarra con vaes quel Rey de Castella

fos ja en Regna de Valencia occupant gran res de la terra.

Item pus vehia quel tractament del Rey de Navarra era impossible ques pogues complir per lo Senyor Rey perque feu fer ne fermar lo dit tractament.

Item sin pres renda ne moneda del Rey de Navarra ne per ques feu hom seu ne perque conseylla que semblantment los altres tractadors.

Item si feu que fos donat al Rey de Navarra molt mes que ell ne les sues gents no demanassen ne si feu que linfant En Marti se metes en reenes cor se diu que aço et moltes daltres coses qui foren promeses dit dit tractament no eran demanades de part del Rey de Navarra.

Item quines paraules dix lo dit En Bernat al Rey de Navarra con se diu quel aporta e guardava en la cambra hon lin dix siy havia negu.

Item quines paraules dix al Senyor Rey lo dit En Bernat en Almudever lo mati del divendres sant del

Rey de Navarra et dels comtes de Trestamara ne de Denia.

Item perque no vench lavors denant lo Senyor Rey cor aquell Senyor liu manas per En G. Doix et daltres et perque fugi Dalmudever.

Item con Garcia Lopez de Sesse lagues aconseguit mentra fugia et li manas que vingues denant lo Senyor Rey perque aquell Bernat nou feu ne perque se lexa anar contra lo dit Garcia Lopez.

Item con lo dit Garcia Lopez lo hagues atlueyat a Castello si et perque aquell Bernat reques los homens daquell loch que prenguessen lo dit Garcia Lopez quil encalsava per so con ell fugia no volent consentir a la mort quel Senyor Rey havia feta del Rey de Navarra en lo dit loch Dalmudever.

Item quals persones de consell del Senyor Rey o sotsmeses seus ajudaren en los dits affers o en alscuns daquells al dit En Bernat.

Item perque ni a quina fi feu fer camerlench del Senyor Duch En Ramon Alamany de Cerveyllo.

Item lo dit noble prengue testimonis del Rey de Navarra de mossen Johan Remirez Darellano et de totes altres persones que viyares li do sobre les coses dejus scrites.

Primerament quines paraules o tractaments dix lo dit En Bernat al Rey de Navarra contra lo Senyor Rey et en favor o ajuda del Rey de Castella.

Item quines paraules dix lo Rey de Navarra al comte de Denia que digues al Senyor Rey a fi que nos fias en lo dit En Bernat ans se guardas dell.

Item quines paraules o tractaments que lo dit En Bernat menava contra lo Senyor Rey et la spa terra lo dit Rey de Navarra dix et descobri a aquell Senyor en lo dit loch Dalmudever.

Item si lo dit En Bernat feu mes prometra al Rey de Navarra en los tractaments que aquell Rey o seis gens no demanaven.

Item si dit En Bernat donave allongament als dits

tractaments per ço quel poder del Senyor Rey et de sa terra se minvas.

Item si sap lo Rey de Navarra o creu a quina fi lo dit En Bernat feu fer En Ramon Alamany camerlench del senyor Duch.

Item los deman lo dit noble sobre aquells capitols dels dessus dits et sobre tota cosa altra que viyares li do.

Item deman si fer se pot los homens de Carcastello sobre les paraules que aquell En Bernat dix contra lo Senyor Rey que havia mort lo Rey de Navarra.

Item prena testimonis dels homens Dalmodever sobre ço ques diu que ell lus dona entenent quel Senyor Rey volia matar lo comte de Trestamara et aço mateix dona entenent a alscuns de companya daquell comte per ço que aquell comte se guardas es recelas del Senyor Rey.

Dimecres a XXIIII dies del mes de juliol del any dessus dit la Senyora Reyna reebe un coern de paper del dit noble En Berenguer Dabeylla clos et segellat

ab II segells lo qual mana que fos en lo present pr
continuat et lo qual fo obert per mi P. de Gostei
notari del dit proces et la tenor del qual se segu
tro al testimoni que comana Johan Xemenes de Sa
inclusivament.

Com lo molt alt Senyor Rey Darago hagues fet
noble mossen Berenguer Dabeylla conseller seu al
tra sua patent et en lo dors segellada la comissio
guent.

Petrus Dei gratia etc.

E axi mateix fossen liurats al dit noble los capi
en la dita letra de comissio contenguts la tenor
quals capitols es aytal.

Memoria sia al noble En Berenguer Dabeylla, e

Emperamor daço diluns primer die de juliol en l
de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV lo dit
ble mossen Berenguer Dabeylla constituit perso
ment en lo castell de Novales lo qual es del n
mossen Johan Remirez Derollano en lo qual era
tengut pres lo noble En Bernat de Cabrera enten

et demana lo dit En Bernat de Cabrera ensemps ab mi Bernat dez Jonquer notari sobre los capitols dessus dits singularment et distincte per la forma seguent.

Lo noble En Bernat de Cabrera jurat et demanat en sa propria confessio en son fet propri et axi con a testimoni en fet daltre sobre los capitols dessus dits singularment et distincte. E primerament fou demanat sobrel primer capitol qui comensa Primerament quel noble En Bernat de Cabrera sia demanat etc. Dix En Bernat de Cabrera que ell ab molts daltres de consell del Senyor Rey consella la dita liga del Venecia contra lo janoves et aço per tal con los genoveses de lonchs temps a ença sobre pau et sobre treva robaven et prenian et feyan gran dampnatge als sotsmeses del Senyor Rey Darago hoc encara en sa presencia cremaren II galeres que eran en la plage de Barchinona et moltes daltres coses que eran notorias feyen contra lo dit Senyor Rey e ses gents et axi que aço ho havien aportat que los demes dels navegants del dit Senyor havien aportar senyal de Genova segons ques dehia hoc encara lo fill del Duch stant en pau et en treva vench assetyar la ciutat de Sasser et aquella aporta a punt de perdra hoc encara En Jacme de Mallorques ab lur armada vench II vegades a Mallorques si aquella poria haver et aquestes coses moltes et daltres de gran superbia feyen los dits janoveses contra lo dit Senyor et sos sotsmeses en treva et en seguretat perque lo dit En Bernat quant en si era viyares que la liga del Venecia

contra lo jenoves fos al dit Senyor profitosa per tal con pagaven en la armada quel Senyor Rey fehia la terça part de la moneda que costava et daltra guisa lo dit Senyor no poguera bastar a les armades que feu contra lo genoves sino fos la ajuda del venecia pero dix que aço consella ell al Senyor Rey ab molts daltres car dix que a Perpenya ajusta lo dit Senyor be LXX de son consell sobre lo dit fet dels quals era la I linfant En Ramon Berenguer lo vezcomte Disla Narcis de Moçet et En Bernat de Tous et Et Berenguer Dabeylla et molt daltres en nombre de LX o de LXX e per tots fou deliberat que la guerra se faes contra lo genoves no contrastants los prohomens de Barchinona et de Mallorques qui eran alli per contrastar que la dita guerra nos faes et digueren tots lurs rahons e dix lo dit En Bernat de Cabrera que ço que ell ne consella al Senyor Rey li consella a bona fe et leyalment et no li era tengut dals. Quant es aço ques conte en lo dit capitol e que hac del venecia que faes fer la dita guerra dix lo dit En Bernat que ell no hac dabans ne despuys res del dit venecia per la dita raho ne per altre exceptat que un dels missatgers quiy eran per Venecia li dona un saffir qui valia tro a LX solidos e con hac vençut lo genoves lo capita del dit venecia li trames II gre..... et lo dit En Bernat trames a ell una espasa e be a cap de un any vench a ell un venecia qui aporta a ell un privilegi quel dit En Bernat fos ciutada de Venecia et nol ques e dix lo dit En Bernat que en aquell temps con ell et los altres li donaren lo dit consell lo dit Senyor era de edat de XXVIII

en XXX anys et axi que ben podia triar lo bo et el millor et que ell li havia a donar son consell a son arbitre pus quel ne demanava.

Sobre lo segon capitol fou demanat lo qual comensa *Item* per quina raho ne a quina fi feu etc. E dix que tant de temps ha et tantes coses son stades despuys que no li pot membre tot empero membrelin segons que dix ço ques segueix ço es que li es viyares quel Rey de França fes ligues et matrimonis grans ab lo Senyor Rey Darago segons que aço tot hom sap et que trames a dir al Senyor Rey per En Francesch de Perellos o per altre que pugues haver dell VIII o X galeres et aço feu en Barchinona et hachni partida de son consell qui digueran que feya a fer et que tota favor li fos donada pus era ligat no feya liga ab lo Senyor Rey et hac ni axi mateix de aquells de son consell qui digueran que no fahia a fer. E lo dit En Bernat dix que ell era daquells a qui era viyares que feya a fer majorment pus una cosa era ab lo Senyor Rey et aço era en la ciutat de Barchinona et nos determena de tot. E apres lo Senyor Rey parti de Barchinona et annassen a Perpenya et lo dit En Bernat seguil tro a Sent Celoni et romas en sa terra et stech be un mes que no fo ab lo dit Senyor et apres hac letra del dit Senyor que anas a Perpenya et ell anahi et con fo a Figueres troba lo dit Francesch de Perellos qui venia ença lo qual li compta quel dit Senyor havia deliberat que les dites VIII galeas se armassen et que

havia finat ab ell de tot et que sen anava recollir et con lo dit En Bernat de Cabrera fou a Perpenya be a cap de VIII dies fou parlat molt sobrel dit fet et fou deliberat que fos tramesa letra al dit Francesch de Perellos que tornas et anas al Alguer qui soferia gran destret et lo dit Senyor trameslin letra scrita de sa ma en la qual deliberacio fou lo dit Bernat et lo dit Francesch fou partit de Barchinona et no sap despuys que sen segui sino que hoi dir quel dit Francesch sen era anat ab les dites VIII galeas en ajuda del Rey de França et despuys hoi dir so que sen segui. Demanat si lo dit Bernat hach res del Rey de França ne li fo res prefert per la dita raho de part sua et dix que no exceptat que una vegada En Francesch de Perellos li aporta una letra del Rey de França que ell li donava D lliures de renda no pas per la dita raho mas perques faes son vassayll et lo dit En Bernat no ho volch reebra ans li rete la dita letra. Fou demanat qui eran aquells qui lavors eran en lo dit consell que la ajuda de les VIII galeas se faes o nos faes. E dix que no li membra.

Sobrel terçer capitol fo demanat qui comensa Item per quina raho ne a quina fi feya son poder etc. Dix lo dit En Bernat que james no feu son poder de metra lo dit Senyor en guerres sino per aquelles coses que li parian rahonables et con ell vench al dit Senyor venchi en aquell temps que era la unio e lo dit Senyor volch en tota manera que lo dit En Bernat anas

ab ell en Arago et en lo dit fet de la unio lo dit En Bernat ab daltres segons sos viyares li consella e li ajuda de son poder et ab grans perills axi quel Senyor Rey qui havia en perdicio son regne lo salva e axi be de aquells affers et apres no sap que de lavors tro a la guerra dels genoveses lo dit Senyor hagues guerra ab negu despuys quen Jacme de Mallorques fou mort. Es veritat quel tenien en suspita linfant En Ferrando et la Reyna sa mara mas no sen segui guerra e es cert que con fos alcun moviment contra lo dit Senyor Rey el Rey de Castella qui vuy es del qual moviment hom entenia que guerra degues comensar quel dit En Bernat de Cabrera volent pacificar lo dit fet ab gran trebayll quen hac lo pacifica ab En Johan Alfonso Dalboquer qui lavores cabia mes en los affers del Rey de Castella mes que altre et lo dit En Bernat era lavores fort malalt et en perill de mort et perque lo fet se pacificas fes portar en andes a les vistes la qual pau se feu et fou de gran honor al Senyor Rey perque no appar quel dit En Bernat hagues voluntat de fer ne de moure guerra sino en aquelles coses que a ell era viyares que no fessan a sofferir et aços fehia ab consell seu et daltres et en aço havia molts daltres qui en los dits fets dehian lurs viyares ey donaven lur consell. E lo dit Senyor era lavors de edat que podia conexer qui li consellave be o mal et podia triar ço que li plagues e dix encare lo dit Bernat ques maravell daço con a ell ne daven carrech que per semblant manera hi ha hagudes guerres en França et en Italia et en Sicilia et en Napols et en altres partides del mon. E con aço

que Deus ordona noy pot ell ne negu dar altre consell.

Sobrel quart capitol fou demanat lo qual comença Item si ell tracta ab lo dit En Francesch de Perellos etc. E dix que no nes poguera fer car ço que fou den Francesch de Perellos et del Rey de Castella fou occasio car lo Rey per ventura era vengut a Cadiz ab una galea et era impossible ques pogues saber daço ne daxo ne dals ell no parla ab lo dit Francesch sino deçoques conte en lo segon capitol.

Sobrel quint capitol fou demanat lo cual comensa Item perques apodera etc. E dix que ell nos apodera aquell fet mes dixhi son viyares et lo dit Senyor quen trias so que lin paregues que XXX anys havia passats. E dix que es ver que ell ho consella e que li fo viyares que fos bo la raho perque es aquesta ço es que ell vehia la pau ques fehia entrels Reys la qual era fort bona et fort profitosa al Senyor Rey car de present cobrava tot so que perdut havia qui eran be XX castells et encare la vehia profitosa que si la pau se seguis axi con se ferma lo Senyor Rey stant be ab lo Rey de Castella no temia negu altre ans stava en bon stament ell et son regne et per tal con lo En Bernat de Cabrera ana al Rey de Castella a Deça et vahe lo dit Rey fort ardent en la dita covinensa et que de tot en tot hi tenia et volia en aquella que la ajuda fos de

X galeas lo dit En Bernat de Cabrera per tal quels dits Reys mils ne fossen amichs et que mils se tingues la pau consella ques faes et haviani molts qui tenian ab ell ques faes e haviani molts qui tenian lo contrari pero tota vegada consella lo dit En Bernat que fos baxat de la dita ajuda almenys que baxar se pogues es baxas que no fossen sino VI galeas. E encara fo mes en la covinença que nos haguessen a valer per terra sino per mar et aços feu per tal que al Regne de Navarra per la dita covinensa no pogues venir dan per ço con no ha maritima. E dix lo dit En Bernat que a ell era viyares que aquesta covinença fos mes en be del Senyor Rey que en dan car les galeas lo Rey de Castella no les havia ops sino contra Moros et aço era li gran merit en cas quey hagues a despendra ço del seu et en vida del Rey de Castella pare daquest lo dit Senyor Rey li havia feta major ajuda que no era aquesta a VI vegades contra los dits moros et encare lo Senyor Rey de aquesta valença contra moros se podia ajudar de moltes coses axi con de decimas et de almoynes et de raho ho devia haver et de moltes altres coses daque en altres fets nos puguera ajudar. E era al dit Senyor gran avantatge la dita covinença con lo dit Rey de Castella li havia a fer valença de VI galees contra jenoveses qui lavors eran en gran suspita ab lo dit Senyor de haver guerra. E encare era ab gran sospita ab lo Rey de Napols per tal con ell entenia a pendra los affers de Sicilia en aquell pas. E encare era lo dit Senyor lavors en gran suspita ab lo jutge Darborea de haver contrast et en tot aço era gran

aventatge al dit Senyor la dita covinença perque lo dit En Bernat de Cabrera consella la dita covinença ab molts daltres per tal quels dits Reys ne fossen mils et major concordia et major amor se seguis entre ells et encare ho consellava per tal con li era viyares que fes mes avantatge del Senyor Rey Darago que del Rey de Castella e maravellas fort lo dit En Bernat con aytals interrogacions li son fetas que haje retra compta de consells dats. E consellar Senyor deu haver libertat que quescu consell segons son seny et specialment quel Senyor Rey no sia pubill ans haja passats XXX anys et sia de condicio que sapia triar et que tots los consells se tenguen es determenen en sa presencia.

Sobrel VI capitol fou demanat lo qual comença Item con apres de poch de temps etc. E dix que con la pau fo feta ell ana a Estella ab lo cardenal per concordar los capitols de la pau e que eran ab ell En Jacme dez Far et a ses viyares micer Guerau de Palou et stech la entro quels capitols de la pau foren tots concordats. E apres per tal con era malalt venchsen a Ceragossa et a pochs dies lo Senyor Rey parti de Ceragoça et per lo riu Debre avall anassen en Cathalunya e con foren a Mora lo dit En Bernat fou tant fortment malalt que no poch passar de Falçet avant et aqui stech malalt be II mesos poch mes o menys. E apres hac ardit del dit Senyor que en totes maneras a ell per raho con les grans companyes eran entrades en Rossello e lo dit Bernat en andas ab gran perill

de sa persona ana al dit Senyor et no passa per Barchinona per grans rogarias que la Senyora Reyna lin faes per tal que fos tost ab lo dit Senyor et con fou a Hostalrich lo dit En Bernat troba aqui lo Senyor Rey qui sen tornava per tal con les dites grans companyes sen eren tornades et exides de Rossello et a pochs de dies lo dit En Bernat hach ardit del dit Senyor que sen entras en Barchinona et anahi et aqui fou parlat et acordat de la ajuda de les galeas quel Rey de Castella havia demanades en les covinenças al Senyor Rey Darago e per tal con lo cardenal era aqui et proferia molt que ell faria son poder quel Senyor Rey hauria les decimas de son regne del Papa per armar les dites VI galeas fou acordat quel dit En Bernat portas ab II galeas lo dit cardenal a Avinyo per satisfer al dit cardenal qui sen volia anar per mar et que demanas les dites decimas del Papa per armar les dites VI galeas et axis segui et con fou lo dit En Bernat demana les dites decimas al Papa per armar les dites VI galeas et lo Papa atorgalesli ab condicio que a ell ne romangues certa part et lo dit En Bernat no ho volch reebra ab aquella condicio sens consentiment del Senyor Rey et con fou tornat Davinyo et fos en Barchinona fou acordat quel dit En Bernat anas al dit Rey de Castella ab les dites II galeas et aço per dues rahons la primera quel Senyor Rey no li era tengut de armar les dites VI galeas per la letra que li havia tramesa con ne fos requesta aytal con devia esser segons la covinença per tal con la covinença qui era entre ells era egual et dehia que fossen amichs de amichs et

enamichs de enamichs et dehia lo Rey Darago que II Reys havia en Granada la un era lo Rey Vermeyll et laltre era aquest que vuy es et aquest que vuy es era amich del Rey de Castella et enamich del Rey Darago et lo Rey Vermeyll era amich del Rey Darago et enamich del Rey de Castella et que axi devia ajudar lo Rey de Castella ell ajudant al Rey Vermeyll qui era son amich con lo Senyor Rey al dit Rey de Castella ell ajudant al Rey que vuy es de Granada qui era son amich. La segona que dehia lo Rey Darago que ell no era request que desafias lo Rey de Granada et per les paraules de la dita covinensa no devia ajudar tro hagues desafiat. E per aquesta raho con no era request del desafiament no era tengut de ferli la dita ajuda et per aço quel dit En Bernat ho pacificas fou trames ab les dites dues galeas en Castella et ell pacifica quel Rey de Castella consenti que entro a aquell die quen Bernat de Cabrera partis de Sibilia que sen tornara lo Rey Darago no fos tengut deço que passat era mas que daquell die avant armas les dites VI galeas et con lo dit En Bernat fo en Valencia lo Senyor Rey feu posar taula per les dites galeas et axi mateix a Barchinona et a Mallorques et stant en aço hac ardit lo Senyor Rey et lo dit En Bernat del Rey de Castella que les dites VI galeas nos armassen et la dita letra era signada de ma del dit Rey mas que li tramates companya per terra axi con li devia armar les dites galeas et daço pregava molt lo Senyor Rey et fou acordat quel dit En Bernat anas al dit Rey ab CCC homens a cavall et axi fo acordat que don Pedro de Luna hi devia anar ab C

de cavall ab ell et daltres et mentra que lo dit En Bernat et los altres qui ab ell sen anaven e devien anar en Castella se apparallaven lo dit En Bernat hac letra del Rey de Castella signada de sa ma que con ell hagues feta pau ab lo Rey de Granada que no havia mester la dita companya de cavall mas quel dit En Bernat la per ques fermassen los tractaments del matrimoni de don Alfonso fill del dit Rey lo qual havia fet lavors jurar ab la infanta dona Elienor filla del Senyor Rey Darago et quel dit Rey sen venia en les fronteras per raho con les grans companyes ab lo comte de Trestamara devian venir vers son Regna et en aquell punt ell vench assetjar Calataju per que respos et dix lo dit En Bernat que ell en les galeas armar feu so que poch. Empero no entenia que fos tengut de armar les dites galeas mes que un altre dels altres consellers. Retense empero lo dit En Bernat que les dites coses no haja a provar empero dix que per lo sagrament que fet havia quey havia dit sos viyares de so que sabia.

Sobrel VII capitol fou demanat que comensa Item con per lo Senyor Rey etc. E dix que no li membra que ell digues que hi daria consell mas que li par que digues que si pendria consell et aço volch dir segons ques conte en lo pus prop capitol.

Sobre lo VIII capitol fou demanat que comença Item perque lo dit En Bernat feu quel conte Dosona

etc. E dix que con lo dit comte parti ell no era en Cathalunya ans era Avinyo per lo fet de les decimas segons que dessus en lo VI capitol se conten. Empero con fou tornat hoi dir quel dit comte sen era anat al Rey de Castella et que nagu dels savis qui havien cabut en los tractaments de la pau noy eren volguts anar perque ell sen havia menat micer Bernat de Palou et que anaven per finar tots los capitols del tractament de la pau et daço havien plena comissio o procuracio del Senyor Rey.

Sobrel IX capitol demanat lo qual comença Item quins tractaments feren lo dit comte etc. E dix que no negu quant es per si ne sap ne enten quel dit comte ne faes et quis queu diga ment per la gola et es aparellat lo dit Bernat de ferne tot so et quant noble o cavaller fer ne dega per excusacio sua ne naguna raho no aporta que ell aço degues fer ans en aquell fet anava axi con vassall deu fer a bon Senyor en havia raho.

Sobrel X capitol demanat lo qual comença Item con se pot fer etc. E dix que ell nou senti et que ell si ho sentis que diguera axi con vassall deu dir a son Senyor mas aytant poch sen suspitava ne sen pensava res con lo Rey Darago e maravellas fort que ells se pensen quel dit Bernat pugues saber lo cor dels homens et specialment daytal Rey que es fort cubert et cautelos.

Sobre lo XI capitol demanat lo qual comença Item si la preso del comte etc. Dix lo dit En Bernat que no sap res en la dita preso mas enten es cuyda quel dit comte et don Pedro de Luna fossen preses per fer assayalat servey al Senyor Rey per tal con la vila de Calataju era en bandos o en divisio et en la vila no havia cap et segons ço que ha hoit dir lo dit En Bernat ells entraven et volien entrar en la dita vila per pacificar los dits bandos et perque la vila sen tingues millor et que per sobre foren preses e salva honor daquells qui aquests capitols han fets es mal eximpli que aquells qui son preses en servey de lur Senyor e soberan aytal afany con aquests han sostengut sien fetas aytals interrogacions et aytals difamacions e dix que noy sap als.

Sobrel XII capitol fou demanat lo qual comença Item perque feu con lo Rey de Castella etc. E dix que ell conscIla al Senyor Rey que ell entenia que valgues mes et fos pus profitos al Senyor Rey que hagues ajudas singulars que no per cort car per corts demanen molts capitols et moltes veciadures e encara cort de Cathalunya es fort dura de concordar et ixen molts punts daço seria pus prest et aço enten ques feu per lo millor et aquest consell dona ell al Senyor Rey et a la Reyna et donal lus leyalment et vertedera a sos viyares et no era de pus tengut.

Sobre lo XIII capitol fou demanat lo qual comença Item que ell lavors feu anar lo Senyor Rey etc. E dix que li fo fet manament per lo Senyor Rey que con ell hagues ardit que les grans companyes venian ab lo comte de Trestamara quel dit En Bernat anas en Rosseyllo et que tractas ab lo dit comte et ab les grans companyes quel dit Senyor les pogues haver en ajuda de Calataju qui lavors era assetyat et con lo dit En Bernat fo a Perpenya a on ana a les majors jornades que poch ja les grans companyes foren en Narbones et anavensen envers Tolsa mas lo comte de Trestamara venia ben detras ben de XII o de XV jorns et lo dit En Bernat no poch res tractar entro quel comte vengues e tant tost quel dit compte secosta lo dit Bernat ab altres prohomens de Perpenya anaren a ell et viuse ab lo dit comte a Beses et aqui los tractaments nos podien avenir tro quel dit comte hagues parlat ab les grans companyes nel dit En Bernat de Cabrera nos atravira als dits tractaments sens sabuda et consentiment del dit Senyor Rey e per aquesta raho lo dit En Bernat tornassen a Perpenya et scrivi al Senyor Rey que con aquells affers fossen fort passats e ley anas molt que ell decontinent fos a Perpenya et que amenas ab si linfant En P. et alscuns prohomens de Barchinona. El Senyor Rey vench a Perpenya ab los dessus dits e aqui lo Senyor Rey hac acort ab ell et ab molts daltres de la terra de son consell en nombre de XXV omes sobre asso que era stat parlat a Be-

ses et sobre açò fo acordat quel dit En Bernat anas a Castellnou Darri per finar los dits tractaments en lo qual loch devian esser lo comte de Trestamara et manescal de Denna et alscuns altres de les dites companyes et fou acordat que anassen ab ell savis et alscuns prohomens de ciutats et de viles los noms dels quals no li membren exceptat den P. Buçot et ço que feu la feu ab ells et tornan fer relacio lo Senyor Rey et tot açò feu per tal con ell nos volia pleuir dels dits tractaments per tal con era gran cosa sens consentiment del Senyor Rey et de son consell perque fou necessari la anada del Senyor Rey et açò feya a bon enteniment retense empero lo dit Bernat que en les coses dessus dites no haja a donar proves mas quens ha dita veritat deço queus sabia per lo sagrament que fet havia.

Sobrel XIV capitol fou demanat lo qual comença Item perque dona torp etc. E dix que per null temps no dona torp a les dites corts ans molts loy donaven per accusar ell et encare dix quel major torp qui fou en les dites corts fou per les imposicions dels richs homens et cavallers et dix que con aços moch que ell no era en les dites corts ney fou de be VIII dies ans era en Navarra et que con vench troba la cort divisida los prelats richs homens et cavallers de una part et ciutats et viles daltre et hac a tenir et li convench per força de tenir ab lo seu braç. Item la raho perque tenia quel comte de Trestamara no vengues

era aquesta que duptava que la terra ho pugues sostenir pero la venguda del comte ell no contrastava si vengut lo dit comte hon anas en Castella de continent o que vengues ab D o DC o DCC de cavall perque la terra ho pugues sostenir et aço no feya altre contrast sino quey dehia sos viyares.

Sobrel XV capitol fou demanat lo qual comença Item con lo Senyor Rey ab gran cavalleria etc. E dix quel dit Senyor ana a Sos per haver vistes ab lo Rey de Navarra ab consell del infant En Ferrando et del comte de Trastamara et de molts daltres et fou acordat que anas ab ell lo dit comte et don Blascho el bisbe de Teraçona et molts altres cavallers Darago et lo dit Bernat ab ells ensemps et lo dit Bernat aytant con poch tracta et feu per guisa que les vistes se faessan con abans puguessen e ço quel dit Senyor hi feu feu de consell del dit comte et dels altres qui ab ell eren axi be con de consell del dit Bernat et aço fehia lo dit Bernat seguis que dix leyalment et axi con mils lo poch consellar segons sos viyares et aços feu per tal quel Rey de Navarra ajudas al dit Senyor o almenys que no no lin vengues contrari la qual cosa lo dit Rey de Navarra no feu ço es que no li vench contrari despuys per la qual cosa se segui gran be al Regne Darago.

Sobre XVI capitol fou demanat lo qual comensa

Item con lo Senyor Rey ab sa host etc. E dix quel dit capitol salva honor daquells qui fet lan no conte veritat be es ver quel Senyor Rey acorda que anas albergar a la font de la Losa et lo dit En Bernat dix que no feya a fer per tal con hi havia un pas qui covenia a passar II per II et que era gran perill a la anada et major la tornada et en aço hac gran debat que gran res de tots tenian que hom ab tendas et ab zembles anas hom albergar a la dita font et lo dit En Bernat tenia ab fort pochs que hom lexas la host et que no menas hom embles et que hom cavalcas batalla aytant con lo pla de Nules durave con hi havia hom dat die de batalla et que sen tornas hom albergar a la ost della hon hom era partit pero a la derreria lo dit Senyor delibera quel consell dels mes valia mes ço es que anassen ab etzembles et ab tot albergar a la dita font et dona la deventera al infant En Ferrando et al comte de Trestamara. E lo dit En Bernat no ana ab ells en la dita deventera ans ana en la reeguarda ab lo Senyor Rey et con la dita deventera fou prop del pas dupta de anar avant et segons que hoi dir lo dit En Bernat hagueran cavallers antichs dels dits infant et comte qui anaren ver lo pas et oyda relacio de aquells acordaren que no feya a fer et feran ho saber al Senyor Rey et tornarensen et en aquest consell lo dit En Bernat no fou no pertant que siy fos digueray sos viyares axi con los altres.

Sobrel XVII capitol fou demanat lo qual comensa

Item pus lo Senyor Rey lavors etc. E dix lo dit En Bernat que ell ana forçat a tractar la pau et lo Senyor Rey lin força et anahi axi matex lo comte de Dinia et ana ab ells En Ramon Alamany et En Berenguer de Pau et aço per la primera vegada. A la segona vegada et depuys ana ab ells micer Guerau de Palou qui fou vengut et cabe en tots los tractaments et En Jacme Conesa que tota vegada hi era. E diu lo dit En Bernat que con vench ques foren avenguts dels capitols lo Senyor Rey ab gran consell hac son acort et mana als dessus dits que anassen fermar los dits capitols. E los dits comte de Denia et Bernat de Cabrera et los dessus dits anaren la per fermar et fou lus tramesa apres ells stants la abans que haguessan fermat una letra del dit Senyor Rey en quels feya saber que con alscuns contrastassen en la dita pau et no la tenguesen per bona que no la fermassen tro altre ardit haguessen et lavors los dits comte et Bernat sobreseguerau en fermar la dita pau et tramateren lo dit En Berenguer de Pau que plahia al Senyor Rey que faessan. E lo dit Senyor trameslus una letra en la qual lus feya saber que con ell hagues tengut son consell sobrel fet de la pau si la fermarien o no que havia deliberat ab la major partida que la dita pau se fermas et axi que la fermassen et daquesta letra faeren fer carta publica per En Jacme Conesa de la qual carta ha translat segons que dix en los cofres del dit En Bernat. E per virtut daquesta letra fermaren la dita pau et pensaves lo dit En Bernat que si la pau se seguis segons que era empres que era profitosa al Senyor Rey segons

lenteniment quel Senyor Rey havia del qual enteniment sia demanat lo Senyor Rey quin lavia et con se feya acort de molts ço quis feya et si lo Rey de Castella no la tengues axi con nos feu devia cobrar lo Senyor Rey per reenes Murvedra et Almenar si veritat li fos observada. Encara lo Rey de Navarra qui era estret per covinença ab lo Rey de Castella de ajudarli et valer fos solt daquella covinença et podia ajudar al Senyor Rey pus aquell no servava la pau perque ell consella axi con semblant li era et son bon enteniment et molts daltres quis tenian a son consell et en special los comtes de Denia et de Trestamara.

Sobrel XVIII capitol fou demanat lo qual comensa *Item* que con fou lo dit En Bernat a Murvedra etc. E dix que les coses en lo dit capitol contengudes no contenan veritat et fora gran paguesa de dirho car lavores no podia esser vedat al Rey de Castella que no sen anas per lo cami de Terol aytant poco con no loy ha pogut vedar ara. E axi nega les coses en lo dit capitol contengudes.

Sobrel XIX capitol fou demanat lo qual comensa *Item* si aquell En Bernat etc. et dix que no contenia veritat ans ho negava. E dix que no par sien veritat les coses en lo dit capitol contengudes car en semblant cars sera posat ara lo Rey de Castella que lavores se posa.

Sobrel XX capitol fou demanat lo qual comensa Item con sia cert quel comte Dosona etc. E dix quel dit capitol no conte veritat ans nega les coses contengudes en aquell esser veras car despuys quel dit comte fou pres lo dit En Bernat nol vahe et aço saben aquells qui son preses ab lo dit comte ensemps et encare aquells qui cabien et anasen en los tractaments de la pau a Morvedra ab lo dit En Bernat e es cert quel dit comte no vench lavors en Morvedra ans era pres en Sibilia.

Sobrel XXI capitol fou demanat lo qual comensa Item con lo Senyor Rey vengues a Exea etc. E dix que les coses en lo dit capitol contengudes no contenan veritat ans aquells nega expressament et dix que tot hom quiu diga ne ment que lavors ne dabans ne despuys ell tractas res contra lo Senyor Rey e encara dix que con lo Senyor Rey vench a Exea solament hi atura una nit et un die per tal que attenes so que havia promes que hi devia esser aquell die et lo Rey de Castella de bons VI dies no fo en aquellas fronteras apres et con lo dit Rey de Castella fou en les dites frontères lo Senyor Rey sen era puyat en les muntanyes de Jaqua en les quals podia star salvament.

Sobre XXII capitols fou demanat lo qual comensa

Item perque allonga tant de temps etc. Dix lo dit En Bernat que ell vench fort forçat de venir al Senyor Rey per aquell tractat del Rey de Navarra ne per altra per tal con era puxat a Montsoriu et que delli no entenia a partir tro lo dit Senyor faes la entrada que havia a fer et mas soccorrer en regne de Valencia. E aço dix lo dit En Bernat de Cabrera a mossen Berenguer Dabeylla et encara li dix que ell nol entenia aconsellar en res per tal con li era acusat en mal mas quel serviria de son poder axi con un cavaller volguesse en frontera o en batalla en aquella part on lo Senyor Rey volgues et daquesta raho lo dit Senyor trames al dit En Bernat moltes et diverses letras scrites de sa ma con daltres que cuytas sa vengada et lo dit En Bernat escusava que no cabria en sos tractaments ney iria entro fes en sa partida. Empero tant li continua lo dit Senyor et letres et missatges quel dit En Bernat hach anar al dit Senyor e con fou a ell lo dit Senyor li mana que ell anas en Navarra per los dits tractaments et ell escusassen aytant con poch. Empero a la fi hachi anar et nahi lo comte de Denia et En Ramon Alamany et En Berenguer de Pau et En Jaume Conesa et en tot so que li feu foren presents los dessus dits axi be con lo dit Bernat et enten que tots faeran lur poder de accursar lo fet aytant con podien et lo Senyor Rey e la Senyora Reyna qui eran pres podien ver que ells no podien als fer e con negu diga quel dit Bernat hi fes res apart diune gran falsia.

Sobrel XXIII capitol fou demanat lo qual comensa Item pus vehia quel tractament del Rey de Navarra etc. E dix lo dit En Bernat quel dit tractament nel dit fermament no feya ell fer a cabal car daltres mi havia axi Darago con de Cathalunya ab quis acorda con se ferma et encare dix lo dit En Bernat que per descarrech seu en lo loch de Barbastre lo dit En Bernat denant lo Senyor Rey et denant la Senyora Reyna et denant larchabisbe de Tarragona et de molts daltres en nombre de X o XII ell dix al Senyor Rey aytals paraules o semblants Senyor vos mavets mes en aquest tractament del Rey de Navarra ab gran desplaer quen he hagut en he e per ço con son cert que molts ne daran carrech a mi vos supplich queus placia açi acordar sil dit tractament vos es profitos o no car si profitos nous es que no digats ara car jo fare per guisa que sens altra desonor del Rey de Navarra aquest fet se partira. E lo dit Senyor et la Senyora Reyna et tots aquells qui aqui eran digueran en aço sos viyares. E jatsia que la Senyora Reyna en alcuna cosa hi tramases larchabisbe de Tarragona empero a la fi fou deliberat ques faes daço fer levar carta publica lo dit En Bernat an Jacme Conesa notari la qual es apparellada de monstrar. Hoc encare dix que con lo Rey de Navarra hagues trameses II missatgers a Barchinona per reebre moneda et lo dit Bernat sentis que murmuraven molts del fet de Navarra sen ana al palau denant lo Senyor Rey et la Senyora Reyna et eran hi linfant

En P. et ciutadans de Barchinona entre les quals hi eran En P. Sentcliment et En Reelat et molts daltres en guisa que eran en nombre de mes de XXX. E dix-li Senyor jo daltres vegades vos he dit ço que araus dich aquets missatgers hic son del Rey de Navarra perque li façats alcuna paga que li devets fer et han-me dit que per ço con ells saben que molt hom mur-mura daço que si vos volets neus tenits per tirat de les covinences del Rey de Navarra que ell les soltara volenter sens que contra vos et ell noy haura mes de-amor et axi Senyor regonexets ho sius es fahedor o no ara. E dit sos viyares per quescun fo acordat et de-liberat en lo dit consell que les covinenses ques ten-guessen axi que dix lo dit En Bernat que aquest fet nol feu lo Senyor Rey ab ell a cabal ans los feu ab tots los afrontes dessus dits et ab molts daltres ab qui lo dit Senyor nach consell et acort pero dix que a sos viyares la cosa era profitosa de fer ab que la entrada de Castella sa faes sens triga per ço con hom metia lo dit Rey de Navarra tant tost en la guerra. E pus fossen dins Castella de rabo no devian ne podian exir sens batalla et el Rey de Castella perdia son regne et si la batalla guanyassen tot era lur et si la perdessen tot era perdut et sens lo Rey de Navarra la dita entra-da be nos podia fer et axi per aportar los dits affers en aquest punt era li viyares que axis degues fer car nos pensava que pogues molt durar et aço consellava segons sos viyares et a bon enteniment et a bona fe.

Sobrel XXIV capitol fou demanat lo qual comensa Item sin pres renda ne moneda etc. E dix quel Rey de Navarra li moch a un Castello ques faes son vassall et lo dit En Bernat dix que no li desplagues que vell era et que per null temps no era stat vassall de negu sino del Rey Darago et con foren a fermar en la capella los dits tractats lo Rey de Navarra jurà denant lo Senyor Rey et En Jacme Conesa que per null temps fermaria si lo dit En Bernat nos feya son vassall et lo Senyor Rey perfia molt ab lo dit En Bernat queu faes et lo dit En Bernat no ho volia fer et a la fi manali que per la fe et naturalesa a que li era tengut que ho fes et ell vahent quel Senyor Rey o volia fort et li ho manava feuse vassall del Rey de Navarra retinentse lo Senyor Rey et lo senyor Duch et de totes les coses dessus dites ni ha carta publica presa per En Jacme Conesa. E en lo dit loch Uncastiello lo dit res no promes ne dona res al dit En Bernat mas a cap de temps En Ramon Alamany et En Berenguer de Pau foren en Navarra et con vengueran della aportaren una carta al dit En Bernat per la qual lo dit Rey donava al dit Bernat de Cabrera lo castell de Monreyal ab II mil florins de renda de sa vida et axi que tramates a reebre la possessio et lo dit En Bernat dixho al Senyor Rey et no volch pendra la possessio ne les cartes ans sperava quel dit Rey se fos mes en la dita guerra pero les cartes tenia En Ramon Alamany a sos viyares es ver que li feu pagar II mil florins per la renda de un any

axi con feu al comte de Denia et an Ramon Alamany e an Berenguer de Pau dels quals II mil florins de la renda de un any feu apocha. E diu que per ço con era son vassall ne rebuja de pendra les coses dessus dites car de tot Senyor daqui hom sia vassall pot hom reebra do et gracia et specialment pus sera fet ab voler del Senyor Rey son vassall.

Sobrel XXV capitol fou demanat lo qual comensa Item si feu que fos donat etc. E dix lo dit En Bernat que ell feu son poder con mils poch que ell ne tragues lo Senyor Rey con mils pugues et ab mellor avantatge et que noy poch als fer. Quant es del infant don Marti dix que anans que ell anas aquesta derrera vegada en Navarra ja lo dit infant era stat demanat per lo dit Rey et que nos moch per ell et en aço ell no feu res sino ab lo dit comte de Denia ensemps et ab los altres qui per aço hi eran.

Sobrel XXVI capitol fou demanat lo qual comensa Item quines paraules dix lo dit En Bernat etc. E dix que moltes vegades ab lo dit Rey en la cambra car moltes vegades lo dit Rey lo feya jaure en sa casa et li feya liurar una cambra mas no li membren nagunes paraules quel dit En Bernat digues anch al dit Rey que fossen desonestes ne en que cabessen falsies ne desleyaltats ne contra son Senyor ne feu res da que sa fe degues menys valer et tot hom qui ho diga ment

per la gola. E lo dit En Bernat offerse apparellat d
ferne tot so que cavaller ne deja nen puxa fer et e
escusacio sua si alcun ho diu et aço tocha per tal co
li es stat fet saber quel Rey de Navarra lo divendre
sant con lo dit En Bernat sen ana dix alscunes parau
les al Senyor Rey les quals salva sia sa honor no se
veras et les jura ço es que tractava quel comte de Tra
tamara moris. E diu lo dit En Bernat de Cabrera qu
ell per null temps tracta la mort del comte de Tras
tamara et daço es apparellat de fer tot so que deja e
aço jura ir que fou digmenge lo dit En Bernat sobr
cors de Jesuchrist en la capella de Novales denant Be
renguer Dabeylla mossen Joban Remirez et denant m
Bernat dez Jonquer notari et molts daltres et encar
dix lo dit En Bernat que aço excusa denant lo dit Re
de Navarra per VIII dies que estech en sa cort tot di
en presencia de tot hom per aytals paraules que ni
hom qui digues que ell hagues tractat quel comte d
Trastamara moris ne encara hagues dat consell ne fa
tractament per quel Senyor Rey perdes son be ne s
honor que dehia gran falsia ans so que li consellava
bon enteniment et leyal axi con bon vassall leyalmen
deu consellar son Senyor ne nagun tractament no hac
ab lo Rey de Navarra ne ab altre contra lo Rey Dara
go et tot aço jura axi con dessus sobrel cors de Jhesu
christ santificat et ja mes per lo Rey de Navarra n
per altre noy fou respost con ell ho escusava et da
questa salva et escusacio se pot provar per molts ca
vallers axi Darago con de Navarra. E si ver es que
Rey de Navarra les havia dites la qual cosa dupta en

ten et creu que les hage dites per mala voluntat car certa cosa es que ell solia voler gran mal al dit En Bernat major que null hom et axi ho dix notoriament et publica moltes vegades et ho dix al dit Bernat la primera vegada denant molts que pus li havia volgut que a hom del mon e parech ho en una letra que trames als Aragonesos la qual la Senyora Reyna vahe et molts la han vista per la qual feya saber que tot ço que ell havia fet al Rey de Castella havia fet per mals et falses consells quen Bernat de Cabrera donava al Rey Darago et encara hi havia moltes paraules desordonades et dissolutes per les quals apparia evidentment que ell lo havia en gran oy et esquira et aquesta letra era per que ell lo faes avolotar e la dita letra venia al infant axi mateix e dubte lo dit En Bernat de Cabrera quel dit oy et iniquitat encare li sia passada et quel vassallatge que volch haver dell et les altres falagaries que li feya de fet et de paraula els dons no li fes per tal que hom lo creegues mils deço que ell li entenia a posar per ço que li faes perdra lo cors et la fama et deço en si mateix ha moltes sospites primerament per tal que ell sospitas de la Senyora Reyna et que ella lin fos pus contrayia dix al dit Bernat denant la comte de Denia et denant En Berenguer de Pau et denant En Pero Jordan Dorrias majordom del Senyor Rey aquesta derrera vegada que foren en Navarra aytals paraules o semblants Bernat de Cabrera tu es mort et no ten guardes sapies que la Reyna Darago me ha fet tractar per En Johan Ramirez Darellano que si jot aucia que tot quant jo vulla sera fet en Arago. Item apres

dix per ço que no to puxa negar tan feta fer carta publica et axis feu de fet hoc encare con lo Senyor Rey fou en Ceragoça dix lo Rey de Navarra al dit Senyor denant lo comte de Denia et denant lo dit En Bernat aytals paraules o semblants Vos perdrets aquest hom car cert siats que la Regina lo vol fer alciura car a mi ha fet parlar an Johan Remirez Derellano que si jo lalciu que tot ço que jo vulla sera fet en Arago pero lo dit Johan Remirez diu que no es veritat que ell lin haja dit ne james no lin parla la Senyora Reyna et que aço es apparelat descusar que hanc ell non parla al dit Rey ne si la Senyora Reyna non parla a ell perque presomeix lo dit En Bernat de Cabrera que si lo dit Rey de Navarra ha dit res al Senyor Rey del dit En Bernat que ho ha dit per la iniquitat antiga la qual encare no li era passada et encara presomeix lo dit En Bernat que la dita iniquitat li dura con lo feu pendra a grans coltellades et pogueral haver pres en su cambra et fou nafrat a la mort hoc encare presomeix que la dita iniquitat no li era passada per tal con aquell vespre que ell lo feu pendra lo havia guiat ab la letra scrita de sa ma no haguera hom anada al terç de miga leuga lo qual guiatge no li ha tengut ne servat la tenor del qual guiatge es aytal.

Nous Charles por la grace de Dieu Rey de Navarre et comte de Enreny fasons savou que comme vous noble homme don Bernat de Cabrera de la volonte du Roy Daragon vos fesistes notre vassall de toute votre

vie et per ço vous vous eras tenux garde et defendre comme notre cose prope de present soyes venus en notre Reyaume et le Roy Daragon aucune hayne o comoni contra vous et per ceste rayson vous comme notre vassall nous prenans en notre sauve garde e protecion et vos prometem de no rendre remetre no deliurer per aucuna manera au dit Roy Darago por requisicions ne por res a nous faytes ne a autre persona sanz votre volonte et consentiment mez vous guardarons et defendrons aussi comme bo singueur doit fayre son bon vassall. En testimoni de ce a vous script ceste letre de notra man et seellet de notre anell. Scrit en Olit VI jour de auril lany de grace MCCCLXIV.

Perque dubte lo dit Bernat de Cabrera qué per la desamor antiga lo dit Rey de Navarra nol haja aportat a ço que ara es ab paraules que ha dades entendra al Senyor Rey perque supplica humilment lo dit Bernat al Senyor Rey et a la Senyora Reyna et a son consell que ells si el dit Rey de Navarra ha dit res contra ell que li donen loch et manera que ell ho puxa escusar car ell es apparellat de ferne totes aquellas escuses que hom ne deja fer et dira con ne sia demanat moltes daltres coses perque sil Rey de Navarra ha aço dit que non deu esser cregut et par quel Senyor Rey deja donar loch a son vassall de escusar sa fe car tots temps los seus ho han fet et ell deu haver goig et plaer que quascun sotsmes se puxa escusar de tota cosa que tocha sa fe et specialment lo dit En Bernat qui leyalment

lo ha servit et ell et sa casa per lonch temps et tot aço lo dit En Bernat diu en cars quel Rey de Navarra haja dit res contra ell la qual cosa no creu.

Sobrel XXVII capitol fou demanat lo qual comensa Item quines paraules dix al Senyor Rey etc. E dix que la nit del divendres sant li fou fet saber per persona digna de fe quels comtes de Trastamara et de Denia havien dites alscunes paraules al Rey de Navarra fort males dell et ab mal so axi que tota la nit hac gran suspita del dit fet et en lendema lo dit En Bernat trames al Senyor Rey que li plagues quel vengues voure con nos era be sentit et lo dit Senyor feuho et ell dix al Senyor Rey aytals paraules o semblants Senyor hom se deu fiar en Deu et en son Senyor natural. Senyor a mi han dit et fet saber que grans mals ne son percassats ab vos et hanme fet saber aquesta nit que aquests II qui son la dient aço dels comtes de Denia et de Trastamara qui aqui eran presents hi consenten los quals son en covinença ab mi placieus Senyor que vos de mi no vullats creure neguna cosa cor jo vos son stat leyal servidor et som vuy. E lo Senyor Rey dix que sen maravellave quels dits comtes li fossen contraris et que non havia res hoit et sobre aço lo dit En Bernat pres son comiat et besàli la ma et lo dit Senyor sen ana. Demanat si li dix res del Rey de Navarra dix que no li membra que res lin digues empero quel Senyor Rey ho sap. Demanat qui fou la persona qui li dix les dites paraules la nit del divendres sant et dix

que nou diria que sobrel cors de Jhesuchrist o jura et liu feu homanatge sots pena de trahicio.

Sobrel XXVIII capitol fou demanat lo qual comensa Item perque no vench denant lo Rey etc. Dix que per tal noy vench con se suspitave de mort que nol colte-llejassen sobre paraules et queria fugir a aquell punt. Demanat si aquella suspita havia del Senyor Rey et dix que mes la havia daltres que del Senyor Rey. Demanat si fou veritat que mossen G. Doix et lo vezcomte de Rochaberti li diguessen de part del Senyor Rey que anas denant ell et dix que hoc veritat fou mas que ell per la dita suspita de mort sen ana et que sen ana en Navarra et scrivi decontinent al Senyor Rey per letra de sa ma scrita que ell sen era vengut en Navarra per la dita suspita. Empero que si hi havia alcu qui hagues dit res perque se fe degues menys valer ne perque calgues resposta que ell era apparellat de ferne tot so que cavaller ne degues fer per escusarse a fer ço que degues. Demanat si mossen G. Doix el vezcomte li digueran con li feran manament de part del Senyor Rey que anas denant ell aytals paraules o semblants Lo Senyor Rey vos mana que anets denant ell per tal con vol afrontar alscunes paraules que son stades dites contra vos et dix que no li membra et si les li digueran que no les entes. En tot aço dix lo dit En Bernat que no ha cuydada fer offensa al Senyor Rey sino per dubte de mort et que sis sen ana que anassen en terra del Rey qui era son amich.

Sobrel XXIX capitol fou demanat lo qual comensa Item con lo dit Garcia Lopez etc. E dix que lo dit Bernat no vahe lo dit Garcia Lopez ne parla ab ell de tot aquell encalç ben si acostaren homens a cavall et lo dit Bernat girasi per defendres empero noy era Garcia Lopez ne hom que ell conagues. Be es veritat que con vench lendema mati en hora dalba fou aqui Garcia Lopez de Sesse et troba les portes tancades de Carcastello hon lo dit Bernat era et reques quel dit Bernat fos pres et los homens digueran que nou farian. E lo dit Garcia Lopez dix que volia parlar ab lo dit En Bernat et entra en lo dit loch assegurat si terç et parla molt ab lo dit En Bernat et lo dit En Bernat trames la letra dessus dita al Senyor Rey per lo dit En Garcia Lopez. Demanat quines paraules li dix lo dit Garcia Lopez de Sesse dix que no li membra. Demanat si li mana de part del Senyor Rey que anas a ell dix que no li membra pero be li membra que dix al dit Garcia que ell era apparellat de escusar sa fe de tot so que haguessen dit contra ell.

Sobrel XXX capitol fou demanat lo qual comensa Item con lo dit Garcia Lopez hac aclusat etc. E dix que les coses en aquell capitol contengudes no son veres ans aquellas nega esser veras.

Sobrel XXXI capitol fou demanat lo qual comensa Item quals persones de consell etc. E dix que nulla persona no ha cabut en res ab ell que sia stat de servey del Senyor Rey ne de que sa fe vaylle menys ne ell non ha res tractat et si negu ho diu dix lo dit Bernat quen ment et que es apparellat de escusar sa fe et de ferne tot ço que cavaller ne deja fer.

Sobrel XXXII capitol fou demanat lo qual comensa Item perque ne a quina fi feu etc. E dix quel dit En Bernat no feu res ne prega ans ho feu lo Rey de Navarra. Es ver que li plach per tal con era et es son amich et es veritat que abans quel dit Bernat vaes lo Rey de Navarra fou parlat en Rossello quel dit En Ramon Alamany fos ab lo dit Senyor Duch per molts de consell del Senyor Rey et de la Senyora Reyna.

Diluns a XV dies de juliol del any dessus dit fou reebut lo testimoni seguent.

Lo noble mossen Johan Remirez Darellano testimoni jurat et demanat sobre los dits capitols et en especial fou demanat sobrel primer capitol dels derrers qui comensa Primerament quines paraules etc. E dix que ell noy sabia res de veritat per tal con lo dit En

Bernat se recelava del dit mossen Johan et no consentia que ell cabes en consell quel Rey de Navarra et ell tenguessen. Es ver quel dit Rey de Navarra dix al dit mossen Johan aytals paraules o semblants Vos mossen Johan me jurarets quem tendrets secret so que jous dire tro que sia publicat. Jo stich en gran dupte et non see quem faça que som amich del Rey Darago et soc en jura ab ell et veig son gran dan et sa gran perdua et non deig sofferir que son dan tortiara a mi a ha fi que vertaderament mossen Bernat va falsament en aquests affers que tracta ab mi per lo Rey Darago et no es raho que jo ho consenta que vertederament lo dit En Bernat no enten ne fa quel Rey Darago recorrega a Valencia ne faça entrada ans fa per guisa que laguiy per ques perda Valencia per tal que haja a fer pau cal que sie desonor del Rey Darago el seu dan tornara a mi a la fi e james Rey ne Reyna no foren enganats axi per un hom con son lo Rey Darago et la Reyna. E si la Reyna vol mal a don Bernat no fu tort negu car ell li cerca et li percassa tot mal que pot. Demanat si sap ho ha hoit dir al dit Rey o a altre quin mal percassave a la Senyora Reyna lo dit Bernat e dix que non sap mas dix que aquesta vegada mas altre lo dit Rey de Navarra dix al dit mossen Johan quen Bernat de Cabrera dehia que si aquesta desamor que la Regina li havia durava molt que per cert ell li percasseria la mort. Demanat si lo dit mossen Johan ha res hoit dir al dit En Bernat contra la Senyora Reyna. E dix que con vench quel Rey de Navarra venia en lo loch de Dalmodever per haver vistes ab lo Rey Darago

et fossen en lo loch de Gorrea et lo dit mossen Johan fos en la posada del dit mossen Bernat lo dit En Bernat present En Galceran de Vilarig dix aytals paraules o semblants Que ell nos fiaria en la Senyora Reyna ne en loch on ella fos ne en hom a qui ella be volgues ne fos son servidor et assayaladament que nos fiaria en lo dit mossen Johan e que ell sabia be que la dita Senyora Reyna havia fet parlar de sa mort al Rey de Navarra de les quals coses lo dit mossen Johan segons que dix li respos que ell no crehia que la dita Senyora Reyna hagues trautada mort a ell ne a altre. E havent sobre aço molts daltres paraules dix lo dit En Bernat que la Senyora Reyna en hora mala guardas sos traydors en Sicilia que en Arago non havian vat de fer trahicions. E apres altre die en lo dit loch de Gorrea stants denant lo dit Rey de Navarra sobre alscunes paraules lo dit En Bernat dix que james dona no vench en naguna terra tan mal con ella era venguda en Arago que ella feya gran desonor a tot lo regne que per son consell se perdia tot so ques perdia que james no fou dona que sentramates de guerra sino aquesta. E per aço la dita Senyora volia mal al dit En Bernat con ell no consentia que ell sentrametes del fet de la dita guerra e per aquesta raho la dita Senyora li percassava la mort e lo dit mossen Johan segons que dix hoides aquestas paraules respos et dix al dit En Bernat que ell no crehia nes pensava que la dita Senyora Reyna hagues enviades a dir aytals paraules al dit Rey de Navarra et encars queu hagues que loy haguera trames a dir ans per lo dit mossen Johan que per nagu altre

et que la Senyora Reyna james aytals coses no tracta contra ell ne altre. Empero con ell o altre cavaller hi hagues que digues quen mentia et quel dit mossen Johan se offeria apparallat de escusarne la dita Senyora et de ferne tot so que degues. E lo dit En Bernat respos et dix be sera quius ho fara dir con loch hi haja. E lo dit mossen Johan respos et dix que podia ésser que la dita Senyora no volgues mes et no degues esser mils creeguda en regne Darago et en altra terra que lo dit En Bernat et nos pensava que al mon hagues mellor muller ne mas savia. E lo Rey de Navarra vaent que ells eran moguts de les dites paraules manals que lexassen les dites paraules.

Sobrel segon capitol dels derrers fou demanat qui comensa Item quines paraules dix lo Rey de Navarra etc. e dix que nos sabia mas be li dix lo Rey de Navarra que ell havia enviat lo comte de Denia al Rey Darago et al comte de Trastamara per desenganar los que nos fiassen en lo dit En Bernat et encara dix lo dit Rey de Navarra al dit mossen Johan quel dit En Bernat vertederament tractava la mort del dit comte de Trastamara et assayaladament lin parla en lo loch de Seragossa con Gomez Tayllen venia en lo dit loch ab lo comte de Denia et ab lo dit En Bernat et que lavores responent lo dit Rey de Navarra als tractaments quel dit En Bernat feya contral comte dix al dit En Bernat perque li fets tant grans seguretats pus li percassats que muyra. E lo dit En Bernat respos per

aytals paraules o semblants Vos no sabets res que con mils lo assegurarets ans lo matarets. Demanat si el Rey de Navarra o altre dixeren mes paraules lavores del dit En Bernat dix que no lo dit Rey mas que es ver quel bisbe de Castrimonia lo qual es de Navarra et P. Alverez Darrado los quals foren trameses per missatgers al Rey de Castella per lo Rey de Navarra comptareo al dit mosen Johan con foren venguts de Matheu Ferrandez scriva del dit Rey et canceller del segell secret seu dix als dits missatgers denant lo Rey de Castella havent esment los dits missatgers al Rey de Castella perque no complia la pau al Rey Darago fermada a Morvedra no giten en colpa mi Senyor el Rey de Castella con no ha complida la pau con no es complit ço que En Bernat de Cabrera promes con ell promes et jura que ma taria lo comte de Trastamara ol faria ociura et que sil dit En Bernat dehia que no fos axi que ell loy combatria. E aquestes paraules dix lo dit mossen Johan al dit En Bernat en lo loch Dolit. E lo dit En Bernat que respos que ell nos combatria daquella raho ab scriva mas que sil Rey de Castella li donava par o caldera ques combatria per la dita raho que no era veritat.

Sobrel terç capitol dels derrer fou demanat qui comensa Item quines paraules o tractaments etc. E dix que noy sap res cor a les paraules quel dit Rey de Navarra havia dites al Senyor Rey Darago no havia sino los comtes de Denia et de Trastamara. Es ver quel dit

Rey de Navarra dix al dit mossen Johan que ell jurava que per null temps ell nos armaria per la guerra sil Rey Darago no prenia e matava lo dit En Bernat pus lo dit Rey li havia descubertas les trahicions quel dit En Bernat tractava contra ell et son regne.

Sobrel quart capitol dels derrers lo qual comensa Item si lo dit Bernat feu mes prometra etc. E dix esser ver quel dit mossen Johan et lo dega de Tudela foren en lo Castellnoudarri lo qual dega hi era de part del Rey de Navarra per tractar dels dits affers ab En Bernat de Cabrera qui hi era de part del Senyor Rey Darago et que ell no havia manament de demanar tant grans quantitats de moneda ne tantes grans coses com despuys li foren atorgades ne ells non demanaren et encare dix esser ver quel dit mossen Johan el dit dega demanaren lo matrimoni del Duch ab la germana del Rey de Navarra sens exovar axi con despuys ses fet e C mil florins daltra part et sou per D homens a cavall lo qual muntava de VIII mil en X mil florins ab so que era dat per la persona del Rey de Navarra. E despuys dix lo dit mossen Johan que ell stech molt maravellat con viu en los capitols tant grans quantitats promeses al dit Rey de Navarra per lo dit Senyor Rey per tal con ell sabia que no eran stades demanades per lo dit Rey de Navarra en lo començament dels tractaments et ha presumit et presomeix et creu quel dit En Bernat ho faes con altre no haje cabut en los dits tractaments entro quels capitols foren fermats per los dits Reys. De-

manat si en los tractaments meguts en lo dit Castellnoudarri fou demanat per lo dit mossen Johan et per lo dit dega quel Rey Darago hagues a donar XXX mil florins per exovar al comte de Foix per la germana del Rey de Navarra dix que no li membra neu sabe tro que viu los capitols. Dix encare demanat que en la vila de Sangossa stants aqui mossen Bernat et lo comte de Dinia et En Ramon Alamany et En Beranguer de Pau per lo Senyor Rey et lo dit mossen Johan et mossen Johan de Famitort et mestre Simon et encare li es viyares quey hi fos lo dega de Tudela per lo Rey de Navarra. Los de part del Rey de Navarra en presencia del dit Rey demanaren LXVI mil florins per paga de III meses passats. E los de part del Rey Darago deyen que nols semblava quels deguessen haver pus no havia feta guerra. E sobre aço lo dit mossen Johan Remiriz aporta lo Rey de Navarra et dixli que li semblava que demanava gran tort que pus ell no havia tengudes companyes ne havia feta guerra nols devia haver exceptats los dos mil florins sens per cascun mes et lo dit Rey respos jo con sia a Sors los lexare per pregarias de la Senyora Reyna. E apres alcuna estona aquell die mateix lo dit Rey de Navarra dix al dit mossen Johan vejats les maneras den Bernat de Cabrera que enviat ma a dir que si som pregat de lexar los LXVI mil florins que tenga fort que ell los me fara dar et puys con lo dit Rey fou en Sors hacne XXX mil dels dits LXVI mil. Interrogat si lo dit Rey li dix per qui li havia enviat a dir lo dit En Bernat les paraules dessus dites. E dix que no li recorde

empero quen sia demanat En Ramon Alamany.

Sobrel quint capitol fou demanat lo qual comensa Item sil dit En Bernat donave etc. E dix que noy sap res de veritat empero queu ha hoit dir al Rey de Navarra quel dit En Bernat feya son poder de allongar los tractaments perquel dit Rey de Castella se apoderas. Dix encare demanat quel dit Rey li dix que mossen Bernat li havia dit que li consellava ques partis dels tractaments del Rey Darago et que prengues los tractaments del Rey de Castella per tal con ell vehia perdut lo Rey Darago et sa terra et aço li dix mossen Bernat en lo loch de Sors. Demanat si sap ne ha hoit dir que per instigacio del dit En Bernat lo Rey de Navarra demanas linfant don Marti per reenes. E dix que nou sap neu ha hoit dir. Es ver quel dit Rey de Navarra dix al dit mossen Johan quel dit En Bernat li havia dit que ell demanas grans reenes et grans seguretats del Rey Darago per quen fos be segur. Demanat si sap ne ha oit dir quel dit En Bernat degues haver alcuna part dels diners quel Rey Darago donava al Rey de Navarra et dix que no es ver quel Rey de Navarra dona al dit En Bernat de tota sa vida lo castell de Montreal et II mil florins quescun any de renda et sap que li dona II mil florins daquells qui foren pagats al dit Rey en lo loch de Sors mas be li promes lo dit Rey de Navarra denant lo dit mossen Johan que si lo dit En Bernat havia a traure son fill de preso per

diners que li daria en ajuda XX mil florins de aquells quel Rey Darago li devia donar.

Sobrel VI capitol fou demanat lo qual comensa Item si sap etc. E dix que noy sap res de veritat mas ques pensa queu feya a fi que hagues persones ab lo dit Senyor Duch que fossen amigues del dit En Bernat per tal que la Senyora Reyna no hagues tan gran poder con havia.

Interrogat si sap ne ha oit dir quel dit En Bernat haja fet ne dit ne tractat res contra lo Senyor Rey ne la Senyora Reyna ne sa terra sino so que ha deposat et dix que no ho sap. Es ver que ha oit dir al dit En Bernat et al comte son fill alscunes simpleses del Senyor Rey quaix en menys preu et que hoi dir al dit mossen Bernat alscunes paraules de la Senyora Reyna les quals ell no deposaria de present mas que les dira al Senyor Rey et a la Senyora Reyna con lon demanaran.

Es ver que totes les coses dessus scrites foren dites et respostes per lo dit mossen Johan en son lenguatge mas per tal con scriva no les puguera pronunciar ne scriure et foren vuidades en cathala et apres foren legides al dit mossen Johan et dix constavan en veritat so que dessus se contenia que axi ho havia dit.

E apres dijous a XVIII dies del mes de juliol a hora de vespres en la ciutat de Ceragossa lo discret En Domingo Martinez de Leytago notari et scriva del Senyor Rey liura a mi Bernat dez Jonquer notari de la present informacio de manament del dit mossen Berenguer Dabeylla en absencia mia havia preses ab lo dit Domingo en la dita ciutat de Ceragoça et daço me feu fe lo dit Domingo axi con a notari.

Les quals deposicions lo dit mossen Berenguer mana a mi que continuas en lo present proces per la forma seguent.

—

Traslat de la informacio reebuda en Aragon por mossen Berenguer Dabella contra don Bernat de Cabrera et su fillo etc.

In civitate Cesarauguste.

Dia mercoles X dias del mes de julio por razon de la informacion que fue comendada por el Senyor Rey al noble don Berenguer Dabella que recebisse en Aragon sobrel facto de los tractamentos que don Bernat de Cabrera se dezia segunt publica fama que havia

feyto con el Rey de Castella contra el dicto Senyor Rey por do partida de la tierra del Senyor Rey se era perdida et encara sobre la manera de la preson que fizo el Rey de Castella de la persona del comte Dosona en el lugar de Miedes ffue interrogado el honrado et religioso don ffray Gil Perez de Terrer guardia qui era la ora de la orden de los frayres menores de Calataju el qual dixo que aquesto es lo que ell con verdat sabe que en el tiempo quel Rey de Castella tenia cercada la villa de Calataju que udio que en el lugar de Miedes aldea de Calataju que eran stades preses es asaber el comte Dosona et el noble don Pedro de Luna et ffray Artal de Luna su hermano et que vido que por los hombres buenos de la villa de Calataju havida fama de la lur preson como era stada feyta por el Rey de Castiella fue dito publicament en el dito lugar que aquella preson no era stada buena ni perecia seyer feyta como devia et que por cierto segunt oppinion de todos comunament de los de la dita villa que don Pedro et ffray Artal eran stados vendidos por el dito conde al Rey de Castiella. Et aquesto dezian et havian dito todos comunament del dito lugar et que ell en su conscienda ende huvo en si alguna sospita. Item dize mas que quando la dita villa fue presa por el Rey de Castiella que si el dito Rey embio por el que cuytadament viniesse ante ell. Et ell venido le delant que el Rey de Castiella entre otras muytas palauras que fueron entre ellos que le dixo que fuessen al comte Dosona et que fablasse con el et que faziessen todo aquello que ell lo diria et ell yendo en tal dito conde que vido

aquell seyer suelto de presones pero que assi como el devia fablar con el que vido que le metieron una cadena al pie jatsia que depues dizcendo el dito conde que dementre el seria en la fabla con el dito guardian que le tirassen la dita cadena que gela havian tirado. Mes que aquella preson que ell tenia quanto a su veyer parecia seyer feta per razon que muyto mayores presonnes tenian los ditos don Pedro et ffray Artal que no el dito conde et que la ora el dito conde le dio una letra de creyença que aduxiesse a don Bernat de Cabrera do quiere que fuesse la qual creyença fue explicada al dito mossen Berenguer largament. Item dize mas que dita et comendada a ell por el dito conde la dita creyença et liurada a ell la letra de la dita creyença que si el dito don ffray Gil interrogo et dixo al dito conde Senyor si vuestro padre don Bernat me demandare de la vostra preson et de la manera como fuesses preso yo que li dare et que la ora respuso el dito conde guardian dixo no hayades cuydado que millor lo sabe ell que vos non ge o sabriedes contar et que la ora el dito Guardian concibio en si de las ditas palauras mala sospita. Item dize que por consiguient que ell aquestes palauras explico et dixo a don Bernat en Perpenya et que en verdat ell conexo por los semblantes que fizo don Bernat quant gelo dixo que aquellas palauras le havian desplazido porque el dito conde las havia ditas al dito guardian. Item dize mas que quando el devia partir de la villa de Calataju pora venir a don Bernat con la dita letra de creyença que si el maestro de Sentiago qui tenia Calataju por el Rey de

Castiella embio por el et le dixo aquestas palauras Guardian vos devedes ir en Aragon a mi amigo don Bernat de Cabrera et assi ruego vos que me lo saludedes muyto e quel digades que el maestro su amigo tiene Calataju por el Rey de Castiella et que no quiera fer el tracto o los tractos que fizo de Teraçona de Calataju que yo la tengo pero que si lo fazia o lo faze quel consellava que ell non viniesse en la delantera mas quey enbias a Osades el vizcomte de Cardona et que mas noy sabe.

Blaso Danson notari hab tador de la ciutat de Çaragoça testigo jurado et por el sagrament a ell dado fue interrogado por el dito mossen Berenguer Dabella en las dites cosas que es lo que el hi sabe el qual por el dito sagrament dixo que aquesto es lo que ell hi sabe quel otro anyo este testigo se acerco en la villa de Calataju con don Sancho de Saranyena scrivano del baylle general Daragon et la ora tenient lugar de baylle general el qual dito Sancho ensemble con los aldeanos de la villa de Calatayu et algunos prohombres de la dita villa se eran plegados en la orden de los frayres predicadores per desembargar algunos afferes de la villa et aldeas de Calataju et havida su fabla los ditos tenient lugar et hombres buenos et dito testigo seyendo a un de part a pocho rato que se levantaron de la fabla dixo el dito testigo que havia venido a ell el dito Sancho Saranyena tenient lugar de baylle sobre dito todo turbado et le havia dito tales palauras como se siguen Es-

tos hombres buenos han ardit quel Rey de Castiella fazia gran pertreyt et temen que vienga sobre Calataju perque han entendido por hombre a qui dan creyença que oyo dezir al bisbe de Cihuença qui era muy privado del Rey de Castiella que desta vegada havian bardido don Bernat de Cabrera et su fillo la mayor trahicion que hanc fues de la del conde don Julian aqua. E apres el dito testigo dentro breves dias fue en la ciudat de Caragoça et conto estas palauras a Domingo Martin de Leytago scrivano de la scrivania del Senyor Rey. Et sabe el dito testigo que dentro XX dias apres que estas palauras le fueran ditas en Calataju fue cercada la dita villa de Calataju por el Rey de Castiella et que mas noy sabe. Interrogado si sabe a quien o contra quien la havien bardido aquella traycion los ditos don Bernat et su fillo respuso et dixo que el entienda que dezian que contra el Senyor Rey et su tierra mas que de cierta sciencia el mas noy sabe sino lo que havia oydo segunt dito yes. Interrogado si sabia mas en las ditas cosas o alguna de aquellas et dixo que no. Interragatus de cor. . . et subor. . . negavit. Fuit sibi lectum et perseveravit in predictis injunctum fuit sibi silentium etc.

Johan Ximenez de Sayas scudero habitador qui soli seyer de la vila de Calataju testigo jurado et interrogado sobre las ditas cosas dixo que esto es lo que el sap que udio dezir a don Pero Muniz maestro de Calatrava en la villa de Darocha fablando sobrel feyto d

la preson del comte Dosona que el comte Dosona le havia dito que el Rey Daragon lo embiava por tal que el vidiesse el reyal de Castiella en que manera stava por razon quel queria acorrer a la villa de Calataju et que el dito maestro le havia dito que ell noy fues como aquello podria seyer gran periglo que si era encerrado en algun lugar de aquellos chicos que el Rey de Castiella lo cerraria et los hauria luego et que de aqueste acurdo mismo era don Pedro de Luna et ffray Artal et despues quel comte Dosona havia mostrado una letra del Senyor Rey a don Pedro de Luna en la qual le mandava que ell que fues a veyer el reyal del Rey de Castiella et que la ora con muytas inducciones que havia inducido a esto don Pedro de Luna et ffray Artal en tal manera que no contrastant el consello del dito maestro que havian ido alla. Et que como uvieron visto el real que havian tornado al lugar de Miedes del qual lugar por eleccion de los hombres buenos del dito lugar era capitan Guillem Aztor scudero habitador del dito lugar. Et el comte Dosona que havia mandado aquella nueyt que fuessen gitadas escueytas et que assi se havia feto las quales escueytas havian tornado en el alba et que havian dito que no havian sentido alguna cosa ni havian passado companyas enca partes de Darocha. Et el dito conde dixo que muyto era manyana et que tornassen a las ditas scueytas. Et en la tornada fueron tomadas las ditas scuytas por companyes del Rey de Castiella. Et que sobre esto vino Francisco Sanchez de Busquet vezino del dito lugar al dito conde et dixole que las scuytas eran to-

madas et que seria bueno que sen fuessen que no stavan bien alli. Et el dito conde respuso que mas valia que se alçasse el dia et que descobrir sia la tierra. Et stando en esto que havia venido Dos hombres de cavallo et havian cercado la villa. Et luego encontinent el dito Guillen Aztor dix al dito conde et a los otros que sende fuessen ante que mas companyas viniessen que el los levaria en salvo fasta a Darocha. Et luego encontinent qne cavalgarou don Pedro de Luna fray Artal Gutier Diaz et todos los otros salvant el dito conde qui no se havia querido levantar de una camenya do jazia ante dixo atendet me que bien se que no me lexaredes aqui. Et sperando lo vino el Rey de Castiella et demando fabla. Et el dito conde mando al dito Guillem Aztor que salliesse a fabla con el Rey de Castiella. Et el dito Guillem Aztor salio a la dita fabla. Et lo Rey de Castiella demando le si era alli el dito conde et don Pedro de Luna et el respuso qne no que ya se eran ydos a Daroca et que havia dito el Rey de Castiella que no podria seyer et que el dito Guillem Aztor le havia respuesto si a la mia fe senyor. Et luego encontinent el dito Guillem Aztor sen torno enca el dito conde. Et fizo le relacion de lo que havia feto nin dito. Et que la ora el dito conde que le havia dito que mal havia feto et assi que si tornas et quel dixes que alli eran. Et ell dixo que non lo faria. Et la ora el dito conde de part del dito Senyor Rey et assi como a capitan le mando expressament que lo faziesse. Et la ora el dito Guillem Aztor del dito mandamiento fizend faze carta publica. Et feta la dita carta publica fue al Re

de Castiella et dixo le que alli eran. Et el dito Rey de Castiella dixo al dito G. Azor que fuesse al dito conde et que le dixesse que salliesse a fabla con el. Et el dito G. Azor dixolo al dito conde. Et luego encontinent el dito conde sallio a la fabla et fablaron entramos por su cabo. Et feta la dita fabla cavalgo el dito conde en las anquas de la mula del Rey de Castiella et fuessen con el. Et dixo a los otros que se rendiessen. Et assi se fizo interrogado el dito testimonio si sabia que despues que el dito conde et nobles se eran rendidos si el dito lugar de Miedes se era tenido ni defendido al dito Rey de Castiella. Et dixo que si por spacio de I mes. Et que el dito G. Azor con voluntat de los hombres del dito lugar habia aplazado el dito lugar con el Rey de Castiella por spacio de I mes que viniessen de tiempo de socorrerse al Senyor Rey si les entendian socorrer o que les mandaria fer. Et dentro este tiempo el dito G. Aztor fue al Senyor Rey a Barcelona. Et que el dito Senyor Rey que dio letras o cartas al dito G. Aztor en las quales se contenian que el Senyor Rey los dava por buenos et que desenparassen el lugar et que las gentes se fuessen a Daroca. Interrogado el dito testimonio como sabe las cosas por el ditas de part de suso que passaron en el lugar de Miedes. Et dixo que porque las havia oydo dezir al dito G. Aztor et á Francisco Sanchez del Busquet. Item interrogado dixo que ell stando preso en la Daraçana de Sivilia en el tiempo quel Rey Daragon era en las partidas de Campos de Terres et el Rey de Castiella era sobre Fariza que razonando se con Gutir Ferrandez de Pradanos el qual

stava con Gonçalvo Gonzalvez de Lucio en Taraçon et el qual assi mismo era prèso en la dita preson qz. dixo el dito testimonio al dito Gutier Ferrandez que pues el Rey Daragon era en Terrer et el Rey de Castiella era en Fariza que no se podia scusar o seria gran maravella que no pelleyassen. Et respuso el dito Gutier Ferrandez al dito testimonio et dixo que stades quet postura es entre el Rey de Castiella et don Bernat que nunca lo Rey Daragon dara batalla al Rey de Castiella et por aquesto esta tan seguro sobre Fariza. Interrogado si sabia mas en las sobre ditas cosas et dixo que no. Fuit sibi lectum et perseveravit. Interrogatus de cor. . . et subor. . . negavit. Injunctum fuit sibi silentium et cetera.

—

Testes sequentes fuerunt recepti per Petrum de Prato notarium tam in loco de Burriana quam in civitate Valentie de mandato sibi facto per illustrem dominam Reginam locumtenentem generalem Illustrissimi domini Regis.

Dissapte a XV de juny del any de la nativitat de Nostre Senyor Mil CCCLXIIII en la vila de Caste-

llo de Burriana jura et deposa lo testimoni seguent.

Pedro Roiç del loch de Tordefumus del regne de Castella testimoni jurat et interrogat sobre les coses damunt dites et davall scrites dir veritat la qual sapie. E primerament interrogat quant ha que parti de Murvedre. E dix que dimecres pus prop passat. Interrogat si lo comte Dosona fill del noble En Bernat de Cabrera era en lo castell o vila de Murvedre. E dix que hoc. Interrogat con ho sap. E dix que per ço con lo havia no havie molts dies vist al palau del Rey dins Murvedre. Dix que encara interrogat que aquest testimoni stant diluns pus prop passat en lo dit loch o vila de Murvedre a la posada del maestre del Cantara qui sopava aquest testimoni hoi dir al dit mestre quel Rey de Castella havie ordenats los frontales ço es que cadau anas a sa frontaria et que lo dit Rey de Castella havie manat quel dit comte Dosona qui era en lo dit loch romangues al dit loch de Murvedre per capita de Mil de cavall. E axi mateix se deia e era fama comuna en lo dit loch de Murvedre que lo dit comte era aqui. Dix encara aquest testimoni interrogat que ell oi dir al dit mestra de Cantara que lo Rey de Castella havie dit al dit comte Dosona que ell lo feia capita de mil de cavall et que ell li gitava la maladiccio sino sabia venyar la mort de son pare. Interrogat si lo dit comte era ne stave ferrat en lo dit loch de Murvedre. E dix que hoc ab una cadena de ferre en la cama. Interrogat con sab. E dix que per ço con ell lo viu no havie molts

dies passats en lo palau del Rey que es deval en la vi-
la de Murvedre moltes vegades ab la dita cadena en la
cama et que lavors aquest testimoni viu lo dit comte
Dosona vestit de negre et ab capell negre en lo cap. In-
terrogat si sab ho si ha hoit dir que haien deferrat lo
dit comte et dix que nos sab. Dix encara aquest testi-
moni interrogat que ell havie hoit dir a moltes et di-
verses persones en la ciutat de Toledo que lo noble En
Bernat de Cabrera havie trames al dit comte Dosona
fill seu enguany be dues somades de florins. Interro-
gat si sab ni ha hoit dir per qui lo dit noble En Ber-
nat de Cabrera li trames los dits florins et dix que
nos sab. Interrogat on los li trames. E dix que nos sab.
Interrogat a qui ho havie hoit dir les dites coses. E
dix que moltes e diverses persones los noms de les
quals no li recorden en la ciutat de Toledo. Dix encara
aquest testimoni interrogat que ara ha un any poch
mes o menys que dementrà lo Senyor Rey era en Bur-
riana que un dia lo qual no li recorde mas que dix que
era quaix en aquest temps lo noble En Bernat de Ca-
brera ensemps ab lo noble En Ramon Alamany de
Cervello sen anaren ab doses ab galees vers la Grau de
Murvedre. E puys los dits nobles anaren sen a Murve-
dre ço es en la vila en la posada del Rey de Castella
et los dits En Bernat de Cabrera et En Ramon Alamany
de Cervello triarense ab lo dit Rey de Castella a un
triat e parlaren bona estona tots ensemps. E con ha-
gren parlat los dits En Bernat de Cabrera et En Ra-
mon Alamany de Cervello preseren comiat del dit Rey
de Castella. E con sen foren anats lo dit Rey de Cas-

tella crida. Marti Anyes et dixli aytals paraules o semblants a Marti Anyes et lo dit Marti respos senyor queus plau per corpo de Dieus nunqua tamanya traycion no viu ne oy con ara aqui se dixo. E Marti Anyes respos Senyor porque. E lo dit Rey de Castella dix aqui no ha mas de desir. E tan tost lo Rey comença a parlar de altra raho. Interrogat con sab aquest testimoni les dessus dites coses. E dix per ço con ho viu eu oy con lo Rey de Castella dix les dites paraules a Marti Anyes. E viu axi mateix con los dits En Bernat de Cabrera et En Ramon Alamany parlaren ab lo Rey de Castella. Interrogat qui eren presents con lo Rey de Castella dix les dites paraules a Marti Anyes. E dix que ell hi era present et moltes daltres persones los noms dels quals no li recorden. Interrogat en qual loch se digueren les dites paraules. E dix que en lo palau del Rey. Interrogat quina hora foren los dits En Bernat de Cabrera et En Ramon Alamany ab lo dit Rey de Castella. E dix que apres dinar. Interrogat qual dia ni qual sepmana fo. E dix que no li recorde. Interrogat si oquest testimoni viu les dites galees ab que hi vengueren. E dix que hoc. Interrogat quantes eren et dix que nos sabie.

Dimarts a XVIII de juny del any demunt dit en la ciutat de Valencia jura e deposa lo testimoni seguent.

Pero de Linyan de Calatahiu testimoni jurat et in-

terrogat sobre les coses damunt dites et davall scrites dir veritat la qual sapie. E primerament interrogat sobre lo primer capitol si sab que stant lo comte Dosona et don Pedro de Luna a Darocha en temps que Calataju era assetiat lo dit comte induis lo dit don Pedro que ell ab fort pochs en nombre ço es fra Artal de Luna Guter Dias et Sent Doval En Rámon de Blanes et En Vidal de Blanes se metessen en Calataju donantlos entenent que per ells se pódia restaurar. E dix aquest deposant que solament hi sab aço ço es que en temps que Calataju stava o era en certs patis ab lo Rey de Castella et puys encara apres que Calataju fo pres oy dir axi a castellans con encara a homens de Calataju que lo dit comte ab los damunt nomenats devien entrar en lo loch de Calataju. E encara que hoy dir que lo comte Dosona havia fetes unes cartes o letres poques les quals havia meses enfre cera et donales a un correu que les portas als prohemens de Calataju et dementre que lo dit correu anave ab lès dites cartes o letres al dit loch de Calataju lo dit correu fo aguaytat et sentit per companya del Rey de Castella et dementre la dita companya encalçava lo dit correu aquell correu lança la dita cera on eren les dites cartes o letres puys que lo dit correu fo pres ells li demanaren on eren les dites cartes o letres que levava et lo dit correu respos que lançades les havie et cercarenles et aquelles per la dita companya del Rey do Castella foren atrobades. Interrogat si sab o ha hoit dir ques contenia en les dites cartes et dix que nos sab. Interrogat a qui hoi dir les dites coses et dix que a moltes et di-

verses persones axi castellans con de Calataju los noms del quals no li recordèn.

Sobre lo segon capitol interrogat si aquest deposant sab ho ha hoit dir quel dit don Pedro et los altres damunt nomenats a gran importunitat del dit comte atorgassen al dit comte que anassen vers lo dit loch de Calataju per ço ques metessen laintre et que tots VI ab los rocins genets venguessen a un bosch que era no a una legua de Calataju et daqui mirant la host del Rey de Castella veessen la dita ost arrevatar perque don Pedro dix al comte que sen anassen que sentits eren et lavors puyaren en lurs genets et fugent faessen la via de Miedes et jatse fos que don Pedro digues al comte que a Darocha sen podien anar salvament que gran avantatge havien et lo dit comte faes que romanguessen a Miedes et dix aquest deposant que ell hi sab solament aço que apres que lo loch de Calataju fo pres ell hoi dir a moltes et diverses persones axi a castellans con de Calataju los noms dels quals no li recorden que lo comte Dosona vench per badar ab En Pedro de Luna et ab fra Artal de Luna et ab Guter Dies de Sentdoval en ab En Ramon de Blanes et ab En Vidal de Blanes la host del Rey de Castella empero segons que aquest deposant dix interrogat nos sab de qual loch lo vengren mirar et puys que companya del Rey de Castella quels encalçaren et lo dit comte ab tots los altres ques reculliren en lo loch de Miedes. Dix encara interrogat que stant lo comte ab les demunt

dits en lo dit loch de Miedes que lo dit En Pedro de Luna dix al dit comte que isquessen daqui car anar sen podien a lur sau a Daroca o on se volguessen car bons rocins tenien et lo dit comte dix tota vegada que per cert ans se dinarien aqui et estant axi en lo dit loch lo Rey de Castella fo aqui lo qual tench ensercat lo dit loch et aquells aqui pres. Interrogat si al dit comte plague la dita preso ne sis feu de volentat sua. E dix que no sab. Interrogat a qui ha hoides dir les dites coses et dix que a moltes et diverses persones los noms de les quals no li recorden. Interrogat on oy dir les dites coses et dix que en molts et diversos lochs Darago. Interrogat quant stigueren en lo dit loch de Miedes ans que fossen assitiats et dix que nos sab.

Sobre lo III IV V et VI capitols interrogat et dix que noy sabia res jatsia fos diligentment interrogat.

Lo dit dia jura et deposa en la dita ciutat de Valencia lo testimoni seguent.

Ferrando Gonçalbo de Linyan mayor de dies de Calataju testimoni jurat et interrogat sobre les coses damunt dites et davall scrites dir veritat la qual sapie. E primerament interrogat sobre lo primer capitol dix aquest deposant que solament hi sab aço ço es que ell oy dir al mestre de Calatrava que lo dit mestra havia

vista una carta del Senyor Rey en la qual manave al dit comte que anas veer lestol del Rey de Castella qui era sobre Calataju en quina manera stave per ço que vis si lo dit comte podia entrar lanys lo dit loch de Calataju per restaurar aquell et sobre aço dixeren lo dit mestre et En Pedro de Luna que ells lo acompanyarien empero dix lo maestre que no era bo que anassen la ne era servey del Rey. E lavors don Pedro de Luna dix que ell era apparellat de seguir lo dit comte et tot loch per servir lo Senyor Rey. E lo dit comte dix al mestre romanits aci per guardar la vila de Darocha et tantost lo dit comte et En Pedro de Luna trameteren a frare Artal et a Guter Dies de Sentdoval et per En Ramon de Blanes et En G. de Blanes et con foren denant lo dit comte lo dit mestre et tots los damunt nomenats juraren sobre los sants IIII evangelis de Deu que de aço ells no diguessen res a negu de sos vassalls ne encara a altres persones sino que anaven al Senyor Rey Darago. Interrogat on era aquest deposant con hoy dir les dites coses al dit mestre et dix que en la vila Darago. Interrcgat si stech molt que lo loch de Calataju se perdes apres que aquest deposant oy dir les dites coses al dit maestre. E dix que li dona vejares que lo Rey de Castella tingues ja rahenes del dit loch de Calataju. Interrogat si sab o ha oit dir quel dit En Pedro ne los altres anassen vers lo dit loch de Calataju per impurtunitat del dit comte et dix que nos sabia.

Sobre lo segon capitol interrogat et dix que noy sa-

bie res als sino que havia hoit dir a moltes persones los noms de les quals no li recorden que lo dit comte ab tots los damunt nomenats sen vench al dit loch de Miedes et dix que nos sab si sen ana partint de Darocha o quant et als dix que noy sabia.

Sobre lo III capitol interrogat si con lo dit comte et los altres damunt nomenats foren a Miedes et lo Rey de Castella hi fo aconseguit si lo dit alcayt los dix que sis volien ells los tendria aqui secrets o encara per be quel Rey de Castella sabes que fossen aqui los hi tendria a desplaer del dit Rey III o IV meses la qual cosa lo dit comte no volch ans tantost isques a parlament al dit Rey es rete a ell et feu retre los altres qui ab ells eren et fou lavors comuna fama que la dita preso plague al dit comte et que per aquesta raho era vengut aqui axi que no per força mas per sa volentat et en loch de rehene fo ef es en la dita preso et dix aquest testimoni quey sabia solament aço ço es que oy dir al alcayt de Miedes que estant lo comte Dosona ab En Pedro de Luna et ab los altres del dit loch de Miedes que lo Rey de Castella tenia assetiat lo dit loch de Miedes on eren lo dit comte et los demunt nomenats. E lo Rey de Castella trames a dir al dit comte et als altres qui ab ell eren ques retessen sino que ell lurs trametria leyntra. E lo dit Rey de Castella assegura lo dit comte tan solament et lo dit comte tot sol anassen vers lo Rey de Castella et parla molt ab ell et parlat que lo dit comte hac ab lo Rey de Castella lo dit comte tornassen al dit

loch de Miedes et tantost lo dit comte et don Pedro et los altres damunt nomenats et lo dit loch decontinent se reteren. Interrogat si los dits En Pedro et los altres ne encara aquells del loch se reteren per induccio o pregaries o per altre raho quel dit comte los faes e dix que ans lo dit loch ells se pense ques retessen per ço que nos pogueren tenir al poder del Rey de Castella.

Sobre lo IV V VI capitols interrogat et dix que noy sabie res jat se fos diligentment interrogat.

Dissabte a XXII de juny del dit any en la ciutat de Valencia jura et deposa lo testimoni seguent.

Lonrat fra Pere Muniç maestra de la orde de Senta Maria de Calatrava testimoni jurat et interrogat sobre les coses damunt dites et davall scrites dir veritat la qual sapia. E primerament interrogat sobre lo primer capitol e dix quey sabie aço que lo comte Dosona ans que don Pedro de Luna fos a Daroca dix aquest deposant que era en lo dit loch de Daroca que ell volia entrar en lo dit loch de Calataju o de peu o de cauall si fer ho podie et aquest deposant dix que bes podie fer et lo dit comte dix aquest deposant lavors e moltes devegades si hi iria ab ell et aquest deposant neguna vegada no hi volch anar et puys a pochs dies apres lo dit comte stant lo dit En Pedro de Luna a Daroca pre-

ga En Pedro de Luna et ffra Artal de Luna et Guter Dias de Sentdoval quey anassen ab ell la qual cosa los damunt dits li atorgaren. Interrogat con sab ço que damunt ha deposat et dix per ço con aquest deposant hi era present con lo comte los ho dix et con ella lin atorgaren. Interrogat en qual loch lo dit comte los ho dix et dix que en lo loch de Darocha. Interrogat quiy era present con los empra els dix les dites paraules et dix que don Pedro et los altres damunt nomenats ensemps ab aquest deposant.

Sobre lo segon capitol interrogat et dix les coses contengudes en lo dit capitol esser veres. Interrogat con ho sab ço que deposa et dix per ço con aquest deposant oy con lo dit comte pregava don Pedro et los altres damunt dits quel acompanyassen. Interrogat en qual loch ho oy dir et dix que en lo dit loch de Darocha. Interrogat qui eren presents con lo dit comte dix les dites coses an Pedro de Luna et als altres et dix que hi era lo comte et don Pedro et los demunt nomenats. Interrogat qual dia lo dit comte sen ana per mirar la dita host et dix que no li recorde. Interrogat qual dia ni qual sepmana lo dit comte sen vench al dit loch de Miedes. Et dix que nos sabia. Interrogat si sab que la cavallaria del Rey de Castella los encalças tro al dit loch de Miedes et dix que negu nols encalça segons que oy dir ans sen vengren gallardament al dit loch de Miedes. Interrogat a qui hoy dir et dix que a Guillem Assor scuder seu qui stave a Miedes et encara a mol-

tes daltres persones los noms de les quals no li recorden. Interrogat si con foren en lo loch de Miedes lo dit comte ab los altres damunt nomenats qui ab ell eren si sen podien anar al loch de Derocha o en altre loch et dix que hoc que be II o III dies aturaren en lo dit loch de Miedes. Interrogat si lo dit comte et don Pedro et los altres damunt nomenats qui ab ell eran stigueren gayre en lo dit loch de Miedes ans que lo Rey de Castella ni cavalleria sua los assetias et dix que hoc be II dies. Interrogat con sab et dix per ço con ho havia hoit dir al dit Guillem Assor et a moltes daltres persones los noms de les quals no li recorden. Interrogat si lo dit En Pedro dix al dit comte que sen anassen a Daroeha et dix que hoc. Interrogat con sab et dix que per ço con havia hoit dir a moltes persones los noms dels quals no li recorden. Interrogat si lo dit comte feu que romanguessen al dit loch de Miedes. E dix que crehia que hoc con be II dies stigueren en lo dit loch de Miedes ans que lo Rey de Castella ne cavalleria altra del dit Rey los assetias. Interrogat per que no sen anaven et dix que per ço con lo dit comte nou volia. Interrogat per que nou volia et dix que nos sab. Interrogat per que lo dit comte no volia que sen anassen et dix que nou sab. Interrogat con sab aquest deposant que lo comte no volgues que sen anassen et dix que per ço con axi ho havia hoit dir a moltes persones en lo loch de Darocha quaix tantost que ells foren presos. Interrogat qui eren los presoners a qui oy dir les dites coses. E dix que no li record.

Sobre lo III capitol interrogat si sab que con lo Rey de Castella fo aconseguit al dit loch de Miedes que lalcayt digues al dit comte e als altres qui ab ell eren que sis volien que ell los tindria secret o encara per be quel Rey de Castella sabes que fossen aqui que ells los hi tendria a desplaer del dit Rey III o IIII meses la qual cosa lo comte nou volch ans tantost isques a parlament ab lo dit Rey de Castella. E dix aquest deposant quey sab solament aço ço es que havia hoit dir al dit G. Assor que ell havie dit al dit comte dementre que eren en lo dit loch de Miedes que sis volia que ell los tendria aqui alcuns dies sacretament et que lo comte nou volch. Interrogat si don Pedro et los altres o volien et dix que nos sab. Interrogat si sab que lo dit comte estant assitiat al dit loch de Miedes isques a parlament al dit Rey de Castella et dix que axi ho havie hoit dir. Interrogat a qui ho havia hoit dir et dix que al dit G. Assor et a daltres persones los noms de les quals no li recorden. Interrogat hon ho oy dir et dix que a Darocha. Interrogat si sab o ha oyt dir que la dita preso plegues al dit comte et dix que nos sabie. Interrogat si sab que lo dit comte fos vengut al dit loch de Miedes per ço que lo Rey de Castella ley prengues axi que no per força mas per sa volentat et en loch de rehene fos la dita preso. E dix aquest deposant que nos sabie mas empero queu havia hoit dir axi a castellans con a aragoneses con encara a catalaus et aytal era comuna fama per Darocha et per tots los altres

lochs que ell era vengut aqui per ço que fos pres. Interrogat que es fama et dix que ço que les gents dien.

Sobre lo IV capitol interrogat si apres que fou feta la pau o treva lo Rey de Castella estant a Murvedre et lo Senyor Rey a Burriana et lo Senyor Rey sen fo anat en Arago fou dit a la Senyora Reyna qui lavors era a Çaragoça ab lo Senyor Rey ensemps que lo dit Rey de Castella era anat en les parts de Maylen et havie passat Ebre sots scusa de caçar mas la veritat era que ell havia empres ab En Bernat de Cabrera que prenes lo Senyor Rey per la dita manera e que emprenessen que en alcuns camps de aquelles partides haguessen vistes menants ab si alscuns pochs de mules et quel Rey de Castella en alcun soto gitas celada de homens de cavall los quals devian pendre lo Senyor Rey si a les vistes li fos exit et axi que per fe de Deu ques guart den Bernat de Cabrera et de sos tractaments et dix aquest testimoni que solament sabia aço sobre les dites coses que con lo Rey de Castella fo passat vers Mayllen et havia passat Ebre que dos castellans digueren a aquest deponant que lo Rey de Castella noy era passat per neguna bona manera ans ho era be per al. Interrogat si en les dites coses sabie res En Bernat de Cabrera ne En Ramon Alamany de Cervello et dix que no sabia en les coses contengudes en lo dit capitol.

Sobre lo V capitol interrogat et dix que noy sabia res en les coses contengudes en aquell.

Sobre lo VI capitol interrogat si es fama comuna no solament en la senyoria del Senyor Rey ans en la terra del Rey de Castella li ha tolta et encara en Castella quel dit En Bernat de Cabrera et lo comte Dosona et cascun dells hajen hauts tractaments ab lo Rey de Castella per los quals la dita terra ses perduda o que sia estat en damnatge del Senyor Rey o de la terra et dix que noy sabia als sino que de les coses contengudes en lo dit capitol era comuna fama axi en Arago con en Valencia con encara en Castella. Interrogat con sab ço que deposa et dix que per ço con ho ha oyt dir a castellans et a aragonesos et encara a altres gents et encara que tot dia se diu per tota la terra del Senyor Rey e que lo Senyor Rey et cadau o podia conexer segons ço que feia lo dit En Bernat de Cabrera. Interrogat que feia lo dit En Bernat de Cabrera que lo Senyor Rey degues conexer les dites coses ne encara altres persones o deguessen conexer et dix que per ço con lo Rey de Castella era en un loch que ell feia star lo Senyor Rey en altre. Interrogat con sab aquest deposant que lo dit Bernat de Cabrera loy fes star et dix que per ço con tot dia ho podia hom veer.

Lo dit dia en la ciutat de Valencia jura et deposa lo testimoni seguent.

Guillem Açor habitant en lo loch de Miedes testimoni jurat et interrogat sobre les coses damunt dites et davall scrites dir veritat la qual sapie. E primerament interrogat sobre lo primer capitol si sab que stant lo comte Dosona et don Pedro de Luna a Daroca etc. E dix queu sab aço que con disabte ço es ans de la festa de Senta Maria dagost o de setembra aquest deposant estant en lo loch de Miedes envers ora de miyanit vench en lo dit loch lo comte Dosona et don Pedro de Luna et En R. de Blanes et un seu germa et Guter Dies de Sentdoval cavalcant en lurs cavalls et II homens de peu dels quals lau era fill de Pedro el soguero de Calatajo et laltre era de Çaragosa lo nom del qual no li recorde et con foren en vers la dita hora de miya nit al dit loch ells cridaren aquells del loch et tentost aquest deposant ab alcuna companya de peu devallaren a ells et lo dit comte demana a aquest deposant que li liuras II homens quils mostras lo cami desforamat fins a Bellmunt enguisa que no haguessen encontre de enamichs et lavors aquest deposant liurals dos homens ço es la un En Marti de Codos et laltra En Marti Domingo del dit loch de Miedes et aquest deposant feu los devallar III et cavalcant begueren et begut que agueran decontinent anarensen. Interrogat si sab on anaren. E dix

que lavors no li digueren que anassen sino fins a Bellmunt et pregaren aquest deposant que no digues a negu qui eren ni que no. Interrogat si sab que anassen per entrar en lo loch de Calataju et dix que hoc. Interrogat con sab et dix que per ço ells tornaren al loch de Miedes lo diluns per lo mati apres seguent. E aquest deposant viu lo comte Dosona et los altres cavallers qui ab ell eren fort irats con no pogueren esser entrats lo digmenge passat en lo dit loch de Calataju. Interrogat perque noy pogueren entrar. E dix que per ço con lo dit comte stant lo digmenge en lo loch de Bellmunt trames los damunt dits dos homens de peu ço es lo fill del dit Pedro Seguero e laltre de Çaragoça ab cartes a la vila de Calataju ço es a hora de primer son et a cab de un poch con los dits II homens sen foren lunyats dells lo comte et los altres qui ab ell eren oyren arevatar et cridar en la host del Rey de Castella alta veu a armes a armes. E decontinent lo comte ana dir jo creu que los homens que nos trametien ab les cartes a Calataju son presos et tantost cavallcaren vengren vers lo dit loch de Miedes. Interrogat con sab ço que deposa. E dix que per ço con lo dit comte et los altres foren tornats al dit loch de Miedes comptaren totes les dites coses a aquest deposant e als altres que aqui eren. Interrogat si con lo comte et los altres sen tornaren a Miedes sils encalçava negu. E dix que nou viu neu hoi dir que negu los encalças mes empero que aquest deposant oy dir al dit comte et als altres qui ab ell eren que molta cavalleria de la host del Rey de Castella se movia et se ravatava vers ells et

que ells queu sentiren et que tantost ab lurs cavalls fugiren vers lo dit loch de Miedes. Interrogat quina hora foren lo dit comte et los altres damunt nomenats qui ab ell eren en lo dit loch de Miedes. E dix que lo diluns ans del dia. Interrogat si don Pedro dix al comte que a Darocha sen podien anar salvament que gran avantatge havien et axi que sen anassen e que lo dit comte nou volgues fer ans fes que aturassen a Miedes et dix aquest deposant que noy sabie res. Interrogat si lo dit comte et los altres qui ab ell eren sen podien anar salvament a Darocha lo dit diluns et dix que hoc. Interrogat con sab et dix que per ço con ells no foren assetiats per lo Rey de Castella ni per cavalleria sua fins als dimarts vers hora del jorn. Interrogat perque no sen anaven lo diluns ans que fossen assetjats. E dix que nos sab. Interrogat lo dit comte et los altres qui ab ell eren que feyen lo dit diluns en lo dit loch de Miedes perque no sen anaven et dix que lo comte lo diluns per lo mati mana quels fos apparellat de dinar et lo consell del dit loch feu los apparellar de dinar pensantse tot lo dit consell del loch que con fossen dinats que sen anassen empero nou feren ans con foren dinats cercaren et remiraren lo dit loch et lo dit comte axi con a capita mana a aquells del loch que alcuna obra quey feya a fer la feessen puys fet aço posarense a dormir. E con foren levats de dormir manaren quels apparellassen de sopar et soparen et dormiren lo vespre seguent en lo dit loch et con vench lo dimaats apres seguent el dia ells foren assetiats per be DCC homens a cavall del Rey de Castella et als dix que

noy sab sobre les coses contengudes en lo dit capitol.

Sobre lo terç capitol interrogat si con lo Rey de Castella fo aconseguit al dit loch de Miedes si lalcayt los dix que sis volien que ell los tendrie aqui secrets et dix que noy sab res ne sab encara que en lo dit loch hagues alcayt negu es be ver que segons que dix aquest deposant interrogat que lo dit comte havie gitades scoltes lo diluns a nit et lo dimarts apres seguent ans del dia les dites scoltes vengueren et aquest deposant ensemps ab les dites scoltes anassen al comte et don Pedro qui dormien et despertalos et diguerenli aquestes paraules o semblants Senyor levats vos que veus aci prop en lo terme de Vall de Pamer que ha celada de be DC homens a cavall et lavors lo comte respos entrensen totes les escoltes et tancats les portes que corredors son et axi nous temats et a cap daltra stona aquells de la sela da isqueren et pasaren se als camins et assetiaren lo dit loch et apres en vers hora de tercia lo Rey de Castella fo sobre lo dit loch de Miedes ab XII o XIV trabuchs o bri, oles et tantost los del Rey de Castella començaren a fer caves o a escalonar lo dit loch et con lo comte et don Pedro et los altres viren que nos podien tenir ni defendre jat se fos que los dits comte et don Pedro et los altres qui ab ells eren faessen lur poder de defendrel cridaren aquest deposant et alcunes altres persones del dit loch et lo dit comte dixlos aytals paraules o semblants Senyors ab lo Rey

de Castella ha ja prohomens de Calataju et som certs que lo dit loch de Calataju es en pati ab lo Rey de Castella et ja vets axi mateix los guins que lo Rey de Castella ha fets dreçar en lo loch que esta sobre bodegues o caves et axi jo no veig quens puxam tenir perque vejam ab lo Rey de Castella sins pendra à pati ço es quens sau vida et membres et que nons facen anar per la terra del Rey Darago per ço que no li façam perdre la sua terra ço es que nons faes anar per los castells del Senyor Rey et que diguessen a aquells que tenen los dits castells ques retessen. E sobre aço lo comte dix a aquest testimoni que isques defora al Rey de Castella sils pendria a merce segons que damunt es dit. E aquest testimoni respos et dix que noy exeria que mes amava morir que viure et quey enviassen aquell ques volguessen. E lo comte dix a aquest deposant que ell hi iria si li pasava et aquest deposant bac a fer lo manament del dit comte axi con aquell qui era capita del Senyor Rey car daltrament be pogra morir segons que dix que noy anare et lo comte dix a aquest deposant aytals paraules o semblants Anatsvosen al Rey de Castella et comanatsvos en sa gracia e deyeli que nos lo pregam per merce quens jaguesca parlar ab Johan Alfonso et ab be V o VI altres richs homens del Rey de Castella los noms dels quals no li recorden a aquest deposant et aquest deposant tantost anassen al Rey de Castella et lo dit Rey demana a aquest deposant si en lo dit loch de Miedes era lo comte Dosona et don Pedro et fra Artal de Luna. E aquest deposant respos et dix que noy eren que la nit passa-

da sen eren anats et lo dit Rey de Castella dix a aquest deposant perque ho deia car ell havia vist per una fenedura de un postis ffra Artal et encara que lo dit Rey li volia tirar segons que dix ab una sageta a la cara. E encara que ell ho sabia de cert per les scoltes que havien preses. E aquest testimoni qui viu que lo dit Rey no sabia de cert que lo dit comte ne los altres demunt nomenats fossen al dit loch de Miedes aquest deposant negava al dit Rey de Castella qui de cert noy eren jatse fos que li fos stat manat per lo dit comte a aquest deposant que digues al Rey de Castella que ells eren aqui et puys aquest depssant lo qual era anat al dit Rey de Castella ab seguretat tornassen al dit loch de Miedes et tornat que fo al dit loch de Miedes dix al comte Dosona aytals paraules o semblants Senyor sapiats quel Rey de Castella no sab de cert que vos ne don Pedro ne los altres vostres cavallers siats aci perque Senyor jo no li he volgut dir ço que vos me manas ço es que vos Senyor fossets aci. E lavors lo dit comte anas fort enfellonit contra aquest deposant et dixli que hi tornas et que li digues ço que damunt li havie dit et aquest deposant torna al dit Rey de Castella et dixli que lo cómte Dosona et don Pedro et fra Artal se comanaven en sa gracia et pregavenlo que per merce quels jaquis parlar ab Johan Alfonso et ab V o VI altres riehs homens del Rey de Castella los quals li anomena los noms dels quals ara a aquest deposant no recorden. E lo Rey de Castella respos et dix que nou volia per ço que nols li matassen mes que si ells volien devallar aqui quey parlassen et lavors lo comte

Dosona sabudes aquestes paraules ensemps ab los demunt dits VI cavallers qui ab ell eren tots armats a peu devallaren al peu del castell et aqui parlaren ab lo dit Johan Alfonso et ab los altres et a la perfi fets que hagueren lurs tractaments ells se reteren al dit Rey de Castella. E retuts ques foren lo Rey de Castella mana als homens del loch de Miedes que devallassen et quel jurassen per senyor et aquells nou volgren fer mas suplicarenli que li plagues quels donas XV dies axi con havie fet a aquells de Calataju per que poguessen haver trames al Senyor Rey. E si dins los XV dies lo Senyor Rey nols havie dat consell que ells li liurarien lo castell. Empero que jaquis anar tots los del castell a la terra del Senyor Rey et axis feu. Interrogat si don Pedro et fra Artal manaven basta lo dit diluns ans que fossen assetiats al dit comte que sen anassen a Darocha et dix que nou hoi. Interrogat quins foren los tractaments del comte que feu ab lo Rey de Castella et dix quels salvas vida et membres segons que ja demunt ha dit. Interrogat perque nos defenien. E dix que per ço con nos pogren tenir poch ni molt al poder del Rey de Castella. Interrogat si los dits tractaments se feren per consell e per importunitat del dit comte e dix que a consell de tots se feren. Interrogat con sab. E dix que per ço con ho viu. Interrogat si lo dit comte hac plaer de la dita preso. E dix que no per cert ans se mena tota hora aytant quant poch valentment axi con a bon cavaller que ell es. E alra dix que noy sabia sobre lo dit capitol jat se fos diligentment interrogat.

Sobre lo V capitol interrogat et dix que noy sab res.

Sobre lo VI capitol interrogat comuna no tan solament en la senyoria del Senyor Rey ans en la terra del Rey de Castella li ha tolta et encara en Castella quel dit En Bernat de Cabrera et lo comte Dosona et cascun dells haien hauts tractaments ab lo Rey de Castella per los quals la dita terra ses perduda o qui sia stat en damnatge del Senyor Rey o de la terra. E dix aquest deposant que comunament per tot lo mon se diu es parla mas empero que ell non sab res.

Diluns a XXIIII de juny en la ciutat de Valencia jura et deposa lo testimoni seguent.

Garcia Lopes de Sesse cavaller et alguatzir del Senyor Rey testimoni jurat et interrogat sobre lo primer capitol. E dix les coses contengudes en aquell esser veres. Interrogat con sab aquelles coses que deposa esser veres. E dix que per ço con ho ha hoit dir al mestre de Calatrava et a Yemen Perez de Roda et encara a moltes altres persones los noms dels quals no li recorden. Interrogat en qual loch ha oit dir ço que deposa. E dix que en Çaragoça et en Alcanis et encara en molts et diverses lochs de Arago. Interrogat quant hoi dir ço que depose. E dix que lo dia ne la sepmana no poria dir cor tantes vegades ho ha oit dir que no li membre. Interrogat si les dites coses ha hoydes dir ans que lo loch de Calataju fos pres o despuys et dix que despuys et dabans.

Sobre lo II capitol interrogat et dix esser ver ço qué en aquell se conte. Interrogat con sab ço que depose. E dix que per ço con ho havia hoit dir al alcayt G. Assor et a moltes daltres persones del loch de Miedes et encara fora del dit logar los noms dels quals no li recorden.

Sobre lo III capitol interrogat et dix que havia hoit dir les coses contengudes en aquell et encara que comunament per tots los lochs Darago et altres navia hom mala pronunciacio. Interrogat a qui ha oit dir les coses damunt dites et dix que a moltes persones los noms dels quals no li recorden. Interrogat on ho ha oit dir les dites coses et dix que en molts et diverses lochs Darago et fora Arago. Interrogat per que navia hom al pronunciacio et dix que per ço con no sen deia negun be.

Sobre lo IIII capitol interrogat dix aquest testimoni que noy sab als sino que lo Rey de Castella passa Ebra per quina manera ni perque dix que nos sabia.

Sobre lo V capitol interrogat. E dix aquest testimoni quey sabia aço ço es que aquest divendres sant pus prop passat lo Senyor Rey stant en Arago mentre ques devia legir la passio lo Rey Darago mana cridar aquest deposant et manali que anas a la posada den Bernat de Cabrera e que li digues que vengues tantost davant ell o que nos partis de la posada en altra manera quel preses. E con aquest deposant fo a la posada del dit En Bernat lo dit En Bernat noy fo et aquest deposant tornassen al Senyor Rey et dixli que sen era anat et lo Senyor Rey mana a aquest deposant que

anas derrere lo dit En Bernat et quel prengues et lavors aquest deposant dix al Senyor Rey que es aço et ell respos que queria afrontar lo dit En Bernat ab lo Rey de Navarra per paraules quel Rey de Navarra deia que havia dites don Bernat e tractades ab ell et deia lo Senyor Rey al Rey de Navarra et al comte de Trestamara et al comte de Denia et an Berenguer Dabella et als daltres qui ab ells eren los noms dels quals no li recorden aytals paraules o semblants O aço gran traycio es. E lavors lo Rey de Navarra dix crets Senyor que ço que jous dich es veritat. E aquest deposant dix al Senyor Rey Senyor ab poqua companya son. E lo comte de Trestamara dix vagen los meus genets ab vos et aquest deposant lavors ab alcuna companya cavalca et tench son cami derrera lo dit En Bernat et con aquest deposant fo en dret de Exea aquest deposant viu que En Bernat lexava lo cami mayor de Xea et traversava vers lo munts et lo dit En Bernat lexa dos homens a cavall en lo cami per scusa que ferraven. E aquest deposant vesselas per tal con era sol et pres per un barranch et ana per una riba amunt axi que con ells se regonexeren aquest deposant fo davant ells et aquells dos homens a cavall anaren derrera aquest deposant entro prop Dexea. E dix a companyes del Senyor Rey qui eren aqui quel seguissen per manament del Senyor Rey et cavalcaren alcunes daquelles companyes ab ell et con foren fora daqui aquest deposant los dix que li aydassen a pendre mossen Bernat qui sen anave contra voluntat del Senyor Rey et son manament et lavors començaren sen anar los uns deça les

altres de la derrera lo dit En Bernat axi que aquest deposant ana derrera ell et perseguil tro al loch de Carcastello. E con aquest deposant fo del dit loch viu que lo dit En Bernat stant en un corralet fora lo mur lo qual havia parlat ab los homens del loch segons que aquest testimoni sabe despuys perque los homens del dit loch li demanaven que es aço En Bernat convenits axi et ell respos que venia fugent perque lalguatzir del Rey Darago venia ab grans companyes de cavall et de peu derrera ell per pendrell et amenarlo al Rey per ço con lo Rey de Navarra lur Senyor ab lo qual ell era anat de Sadava entro Almodever devia esser mort el havien per mort lo Rey Darago et ses gents et lo comte de Trestamara et lo comte de Denia ab lurs gents et per ço con ell hajudava al Rey de Navarra en la pelea en la qual havia mortes be CCCC persones per ço lo dit alguatzir venia per pendre ell et axi que ell sen venia per emparar en lo loch et terme de Navarra et encara quels pregava que li jaquessen que li jaquessen lo bateu per passar laygua del riu Darago per ço con lo dit loch era flach et lo dit alguatzir nos staria de menar sen lo dit En Bernat et los habitants del dit loch digueren al dit En Bernat axo nos poria fer mas entrat vos en en aquest loch et nos defendremvos. E estant en aquestes paraules aquest deposant fo al dit loch et feu metre homens a cavall en gir del dit loch per los portals et con lo dit En Bernat viu aço volch exir a una orta quey havia et un parent daquest deposant qui era ab aquest deposant viu lo dit En Bernat et broca vers ell et lo dit En Bernat tornassen en lo dit

corral et estant lo dit En Bernat en lo dit corral et alguns daltres qui ab ell eren ço es En Molins lo porter et En Guilemet de Fontes er En Bort de Castellbo et daltres les noms dels quals no li recorden feren un forat ab les mans en lo mur del dit loch per lo qual sen entraren dins la vila et tota la nit aquest deposant ab aquells qui ab ell eren stigueren vellant et anant engir lo mur tro al jorn, que aquest deposant hac parlament ab los officials et prohomens de la vila et dixlos que ell era aqui per manament del Rey Darago et del Rey de Navarra qui venia derrere En Bernat per pendrel sil pogues haver a conseguir dins lo terme Darago entrava dins lo terme del Rey de Navarra per pendrel sil trobas fora alcun loch et manarlo davant los Reys et pus que aquest deposant et a ells era cert et ells nou podien negar per con homens qui eren ab aquest deposant lavien vist. E axi que los requeria que ell fos pres et retengut entro haguessen manament de lur Senyor lo Rey de Navarra et lavors ells respongueren et digueren com es aço et aquest deposant los dix que axils ho manava ell per manament del Rey de Navarra qui li havia dit que si nol podia pendre en Arago quel fes retenir en la sua terra et ells maravellarense daço et digueren a aquest deposant que En Bernat o deya en altra manera segons que ja damunt ha dit. E lavors aquest deposant los dix Bons homens fets axi prenets ell et mi et si ell diu veritat matats me sobte et si jo dich veritat ell sia pres en sia fet ço quel Senyor Rey Darago et de Navarra volran et ells digueren en bona ora et axis feu de fet et lavors prengueren a-

quest deposant et meterenlo dins la vila et la compan-
ya daquest deposant romas defora et amenaren aquest
deposant davant En Bernat de Cabrera qui estava en
un fossar en mig de la vila et digueren los dits prohomens En Bernat aquest cavaller quis diu alguatzir del Rey Darago diu quens requer queus prengam per manament del Rey de Navarra nostre Senyor et per manament del Rey Darago et nos maravellam nos molt daço que vos havets dit et deçó que ell requer et per ço nos tinrem ell et vos preses fins hajam ardit del Rey de Navarra axi que lavors con En Bernat viu aquest deposant et los prohomens que deien aquestes paraules pres se tot a tremolar et dix a aquest deposant vos mes sots dalguatzir que tota aquesta nit rodau la vila del Rey de Navarra et dix als prohomens del loch qui aqui eren si vosaltres prohomens fossets bons homens vosaltres lo deguereu tantost matar ell et tots aquells qui ab ell son per ço con es gosat entrar dins lo terme de Navarra que si negu o assajas en Arago tot fora peceiat axi que feu son poder ab un abbat quey havia de Oliva que aquells del loch laguessen mort sino que aquest testimoni los dix barons vosaltres nols devets creure que baste que tingats pres ell et mi con pensar vos podets que jo no fora entrat dins terme de Navarra sens manament del Rey de Navarra et si axi no es quem matets et ab aço ells assuaviariense et lavors aquest deposant et don Bernat començaren se a rahonar et aquest deposant dixli que fort se maravellave perque era tan fuyt ne de que havia hauda tan gran por del Rey Darago. E ell dix que per por de la

mort ço es que lo Senyor Rey et lo comte de Trestamara et lo comte de Denia lo volien alsir et que aço feia la Reyna dient alcunes paraules desonestes dela a les quals aquest testimoni li respos cor encara deya paraules desonestes del Senyor Rey les quals paraules no faien a replicar car ja les sabien lo Senyor Rey et la Senyora Reyna. E stant en aço vench un porter et un scriva del Rey de Navarra et entraren per mig la vila et vengren la on los dits En Bernat et aquest deposant staven et lo dit porter dix aytals paraules a aquest deposant Vos sots alguatzir del Rev Darago et aquest deposant respos que hoc et ell los dix los Reys vos gracxen molt aquest servey quels havets fet axi con aquell qui per seguiment que havets fets de mossen Bernat los havets dats los regnes que aquest hom dient don Bernat de Cabrera feya gran traycio entre ells per la qual devia esser pres et lavors lo dit En Bernat torna tot mort et lo dit porter pres lo dit En Bernat et tots sos homens qui ab ell eren et lavors levaren En Bernat de Cabrera et tots aquells qui ab ell eren al castell de Morels qui es de della laygua et faeren a aquest deposant tota aquella honra que poguerén et diguerenli que sen vengues al Rey Darago la qual cosa aquest deposant segons que dix fou. Empero aquest deposant feu fer carta publica con ell jaquia lo dit En Bernat en poder del dit porter. Interrogat en poder de qui feu la dita carta et dix que en poder den Bernat Miquel scriva del Senyor Rey et dementre aquest deposant sen venia al Senyor Rey troba en lo cami lo Rey de Navarra et lo dit Rey de Navarra

dix a aquest deposant que ell era cert que de uymes eren descubertes quantes trahicions havia fetes don Bernat et que lo Rey de Navarra faria merce a aquest deposant tots temps en sa casa per lo servey que fet li havia et que nos pensas que poch servey hagues fet a ell ne al Rey Darago et ab aytant venguessen aquest deposant al Senyor Rey qui era en Caragoça et comtali ço que fet havia de la qual cosa lo Senyor Rey hac gran plaer. Interrogat si sab quines eren les trahicions que lo dit En Bernat feia o tractave et dix que aquest deposant demana al Rey de Navarra con lo troba el cami Senyor que es aço per que don Bernat es fuyt et lavets fet pendre en vostra Senyoria et lo dit Rey de Navarra respos que lo dit En Bernat tractave mal entre ell et lo Rey Darago que li dix encara que a don Bernat placia que no savinguessen nes veessen lo Rey Darago ne lo Rey de Navarra ne lo comte de Trestamara ans dix que hi mesclava tota discordia que fer pogues dient que si los Reys ne el comte no sevenien nes veien que millor vendria la pau del Rey de Castella et Darago et encara dix lo Rey de Navarra a aquest deposant que don Bernat hac gran plaer con se perde Gandia con don Bernat havie dit al dit Rey de Navarra con li digueren que Gandia era perduda que ella quin fos que per cobrar lo dit loch lo comte de Denia lo dit comte no contrastaria tant en la pau quis tractave entre los Reys. E lo Rey de Navarra veent aquestes trahicions descubri III coses al Rey Darago et axi nos era maravella si fugia mas empero que en loch era que ell lon pagaria et als dix aquest de-

posant que noy sabia sobre lo dit capitol jatse fos dilingentment interrogat.

Sobre lo VI capitol interrogat et dix que es fama comuna et queu ha hoit dir ço que en lo dit capitol se conte no solament en la senyoria del Senyor Rey ans encara en la terra que perduda ha et encara en lo realme de Navarra et en totes altres parts. Interrogat a qui ho ha hoit dir et dix que a tantes persones que no li recorde. Interrogat que es fama et dix que ço que les gens dien . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

No continúa.

—

Sigue luego, bajo el título *SecretorumR egestrum*, una coleccion de cartas que transcribimos á continuacion.

Infans Johannes serenissimi domini Regis primogenitus ejusque terrarum et regnorum generalis guber-

nator. Dilecto et fidelibus suis Johanni Berengarii de Rajadello militi vicario Gerunde et Bisulduni nec non Guillermo de Vineolis et Petro Cantoni jurisperitis dicte civitatis Gerunde et inicuique vestrum salutem et dilectionem. Cum nos de expressis mandato et volunte prefati domini Regis genitoris nostri ac domine Regine matris nostre carissimorum qui de hiis facultatem nobis plenariam contulerunt inquisito non per nos dictum vicarium nudius ad mandatum dicti domini Regis factam seu inchoatam contra fidelem consiliarium et expensorem nostrum Bernardum Margariti de quibusdam gravioribus criminibus multipliciter inculpatum velimus ex causa et ex certa sciencia per nos omnes aut per vos dictos jurisperitos seu unum ex vobis dictis jurisperitis insolidum cum exacta diligentia continuari perfici et compleri et tam juxta vobis dicto vicario traditam certam formam quam juxta contentis in quibusdam capitulis que clausa et sigillata nostri sigilli munimine vobis transmitamus eum presenti. Propterea vobis omnibus et unicuique vestrum dicimus comittimus et mandamus quatenus inquisitionem predictam cum pervigili cura et diligencia vocato ad hec fideli procuratore nostro fiscali Guillermo Bayerii perficiatis et compleatis. Et nichilominus ultra jam inquisita de contentis in dictis capitulis indigetis diligentissime veritatem. Et si testes per dictum vicarium et inquisitionem predictam jam receptos repereritis non fuisse suficienter interrogatos ad interrogandum eosdem iterum et alios recipiendum tam super contentis in dictis capitulis quam super aliis con-

tra dictm Bernardum denuntiatis totaliter procedatis. Sic quod vos omnes aut vos dictus vicarius una cum altero vestrum dictorum jurisperitorum et non sine vobis vel altero vestrum aut vos ambo dicti jurisperiti sine vicario vel unus ex vobis dictis jurisperitis in solidum casu quo vos dictus vicarius et alter vestrum dictorum jurisperitorum et vel circa predicta vacare comode nequeatis inquiratis de omnibus supradictis et circa predicta continue laboretis et intendatis donec perfecta et completa fuerit inquisitus supradicta quam cum perfectam fuerit clausam et sigillatam vestris sigillis munimine ad nostram presentiam ubicumque eam esse sciveritis transmittere procuretis ut ipsius meritis visis et recognitis valeamus super eis de justicia providere taliter cum summa diligentia super predictis omnibus vos habendo et quod de diligentia valeatis in nostro conspectu prout de vobis confidimus comendari et non de negligentia reprehendi. Quem nos vobis super predictis omnibus et predicta tangentibus seu emergentibus ex eisdem aut conexis vices nostras plenarie comittimus per presentes. Datum Barchinone sextadecima die madii anno a nativitate Domini Millessimo CCCLXIV.

Bernardus de Pinos mandato domini Ducis facta per Petrum ça Costa bajulum Cathalonie generalem et consiliarium.

Infans Johannes serenissimi domini Regis primogenitus etc. fideli nostro Guillermo Bayerii procuratori

fiscali in civitate et vicaria Gerunde salutem et gratiam. Ecce quod nos mandamus inquiri et veritatem indegari per vicarium Gerunde et Guillermum de Vineolis et Petrum Cantoni jurisperitos Gerunde vel alterum ipsorum dictorum jurisperitorum de quibusdam denuntiatis contra fidelem consiliarium et expensorem nostrum Bernardum Margariti ut in alia littera nostra sub presentis dicta confecta hec et alia videbitis latius contineri. Quare volumus ac vobis precipiendo mandamus quatenus visis et recognitis quibusdam capitulis prefatis vicario jurisperitis noviter missis ad administrandum et producendum coram ipsis omnes et quoscumque testes quos scire noveritis in predictis diebus singulis et cum per vigili diligentia continue intendatis. Taliter quod culpa seu negligentia vestri veritas tanti facti nullatenus occultentur sed vestri solita diligentia potius elucescat. Data Barchinone XVI die madii anno a nativitate Domini Millesimo CCCLX quarto.

Infans Johannes serenissimi domini Regis primogenitus etc. Dilectis et fidelibus vicario et bajulo ac subvicario Gerunde et Bisulduni aliisque universis et singulis offitialibus dicti domini Regis atque nostris vel eorum locatenentibus ad quos presentes pervenerint. Salutem et dilectionem. Cum Constantia uxor Francisci Formosa notarii Barchinone fuerit apud nos de quibusdam facinorosis criminibus inculpate et propterea velimus et affectemus quam plurimum ipsam ad

nos captam adduci ejus demeritis puniendam. Idcirco vobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus firmiter et expresse quatenus indagando et perquirendo cum pervigili diligentia ipsam Constantiam per jurisdictionem vobis et cuilibet vestrum comisam eam si reperire poteritis ilico capiatis captaque sub fida custodia nobis remittere non tardetis ut de ipsa juxta ejus demerita valeamus justiciam facere sicut decet. Cavendo attentius quod taliter cum summa causa in predictis vos habere curetis quod ipsa Constantia a vestris posse et manibus aliquatenus non evadat alias habeatis pro constanti quod illud imputebatur culpe nostre vosque nichilominus de tanta necligentia puniremus. Data Barchinone XXXI die decembris anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. Ja. Cancellarius.

Bertrandus de Pinos mandato domini Ducis facta per cancellarium.

Noverint universi. Quod die sabatti qua computabatur XIII dies julii anno a nativitate Domini Millesimo CCC sexagesimo quarto. Circa horam vesprorum ipsius diei in presentia mei Bertrandi de Pinos prothonotarii domini Ducis ac venerabilium et circunspectorum virorum Tome de Marciano militis majordomi et Jacobi de Monello locumtenentis cancellarii et Petri de Tarrega secretarii ejusdem domini ducis ipso domino duce in civitate Cesarauguste presentialiter existente. Pascasius dez Puytg cursor Illustrissime domine Alio-

nore Regine Aragonum matris dicti domini ducis constitutus personaliter in dicta civitate et in hospicio reverendi domini Archiepiscopi Cesarauguste in quo idem dominus Dux tunc hospitabatur presentavit sepedicto domino Duci existenti videlicet in quodam palacio magno inferiori ipsius hospicii tam ex parte dicte domine Regine quam ex parte nobilis viri Berengarii de Apilia prefati domini Ducis majordomi quam aliorum diversas litteras papireas quarum tenores inferius per ordinem sunt inserti. Et quia littere supradicte et inferius denotate erant clause item dominus Dux mandavit eas apperiri in sui presentia per dictum Thomam de Marciano. Quibus litteris apertis in continenti dictus dominus Dux legit de verbo ad verbum easdem litteras nulla defficiente et ipsis lectis injunxit mihi dicto suo prothonotario et de hora qua eedem littere sibi fuerant presentata per cursorem predictum processum facerem et nichilominus easdem in presenti processu de verbo ad verbum nichil addito nichilque remoto etiam copiarem et manu propria registrarem easque in earum prima figura etiam conservarem et ponerem in loco tuto et securo. Ad cujus domini Ducis mandatum ego dictus Bertrandus de Pinos prothonotarius qui supra sepedictas litteras de una in unam per ordinem copiari et in hoc registro registrari manu propria ut per eundem dominum Ducem fuerat michi mandatum expressius et injunctum.

Inter quas litteras erat quedam littera que dirigeba-

tur per Alletzato domino Duci ex parte dicte domine Regine ut in ejus prescriptione lucide denotabatur tenore subsequentis cujusquidem prescriptio dicte littere erat talis. A nostron car primogenit Duch. Et intus litteram illam erant descripta talia verba.

La Reyna.

Car Primogenit nostre nos havem cobrada resposta del Senyor Rey sobre lo fet den Bernat de Cabrera e segons son enteniment queus fa saber lo dit Senyor vol que dit En Bernat muyra. E aço per tal con lo Rey de Navarra ho requer fort que no sap et sobre aço lo dit Senyor scriu de sa ma et mossen Dabella et per tal que nos dubtam quel dit En Berenguer pogues fer justicia del dit En Bernat en Arago nos ho comanam a vos que vos ho façats personalment perque tantost que haurets aquesta letra nostra hajats consell ab lo dit mossen Berenguer e ab los altres de vostre consell et si acordats que la justicia se façe en Saragoça trametats lo dit mossen Bernat ab companyes e quel amenen en Saragoça o la on acordarets ques faça la justicia empero abans de totes coses volem que per torments o en altra manera sapiats ab lo dit En Bernat si havien culpa en aquests affers mossen R. Alamany ne En Berenguer de Pau ne altres e quen hajats clara informacio de tot. Et apres farets ne ço quel Senyor Rey mana a mossen Berenguer Dabella. E aço no tardets neu allonguets per alcuna manera Dada en

Barcelona sots nostre segell secret a VIII de juliol en lany MCCCLXIV.

Erat etiam inter dictas litteras dicto domino Duci ut pretangitur presentatas per cursorem jamdictum quedam littera manu propria dicti nobilis Berengarii de Apilia scripta que dicto domino Duci dirigebatur ex parte dicti nobilis Berengarii de Apilia ut in ejus prescriptione liquide apparebat que prescriptio talis erat. A mon Senyor lo Senyor Duch de Gerona. Verba vero descripta intus dictam litteram erant talia que secuntur.

Monsenyor be sap la vostra gran altesa con jo son partit huy que es divenres de vos per venir a Novales per reebre de mossen Johan Remireç En Bernat de Cabrera. E jo senyor fora men entrat esta nit en Hosca per tal que men menas son fill don Johan Remirez Darellano lo qual jo tenia en rahenes entro ell me hagues donat En Bernat de Cabrera et açi en Almudever on mera aturat per tal que men anas ab la luna es conseguit açi I correu lo qual vos enviu ab letres Senyor que la Senyora Reyna envia a vos encara Senyor vos enviu jo una letra la qual la dita Senyora ma enviada en la qual me mana ço que vol que sie feyt den En Bernat de Cabrera. Encara dins aquella monsenyor vos nenviu altra scrita de ma del Senyor Rey la qual axi matex vos enviu perque monsenyor jo no moure mossen Bernat tro haje ardit vostre. E si a vos no fos affan Senyor valgra mes ques tengues justicia dell en

Oscha per alscunes rahons. Empero Senyor enviatmo a dir que volrets que sen faça e si entenets que vaje aqui enviatsme X homes a cavall quel acompanyen e que sien persones de que hom puxe fiar. Mas pus segura via serie la Doscha e poriets venir lo I dia a Çuera et laltre Almudever laltre a Oscha a dinar haje jo ardit de continent que jo nom moure ne fare res tro vos ho manets. Man a mi Senyor be vostra altesa ço que li plaura. Scrita de la mia ma XII de juliol. Placie la vostra altesa Senyor de fer estojar les letres mies que jo les puscha haver.

Besant los vostres peus jo Berenguer Dabella me coman en vostra gracia et merce.

Inquam erat ibi alia littera dc qua in preinserta littera fit mentio spetialis que dirigebatur dicto nobili Berengario de Apilia ex parte dicte domine Regine tenore subsequentis cujusquidem littere prescriptio erat talis. Al noble e amat nostre mossen Berenguer Dabella etc. Et intus dictam litteram erant descripta verba sequentia.

La Reyna.

Mossen Berenguer ffem vos saber que huy es tornat a nos En Berenguer Carbonell ab resposta complidament a tots los capitols que li comanam et segons quens fa saber del dit Senyor plau molt quels capitols primerament fets et fermats entre ell e el Rey de Navarra sien del tot romputs e los capitols ordonats entre vos e mossen Johan Remirez derrerament que sien

per vos fermats et finats. E axi vos ho manam de part del Senyor Rey queu façats et que li assegurets los VII mil florins qui romanen axi con vos vullats car al temps que enpendrets nos los li pagarem sens tot dupte axi mateix nos plau que li liurets los XV mil florins soltament. Mas primerament hajats en vostre poder En Bernat de Cabrera. E lo dit Senyor Rey sobre aquest fet den Bernat de Cabrera vos scriu una letra scrita de sa ma la qual nos havem uberta e trametem laus dins aquesta ab la qual vos mana e semblantment o fa saber a nos que pus lo Rey de Navarra es cert de les malvestats del dit En Bernat e requer que no sap semblantment lo Senyor Rey mana a vos que li donets mort publicament. Empero abans e primerament volem eus manam quen sapiats clarament la veritat ab turments o en altra manera. E apres tantost quel façats matar publicament. E per tal con dubtam que vos aço poguessets fer en Aragon on vos no havets alcuna jurisdiccio scrivim a nostron car primogenit lo Duch que ell ab vos ensemps ab aquelles companyes de cavall et de peu queus sera semblant vage a Novales e que prenga a mans sues lo dit En Bernat et apres quel tendra en son poder quel menets o a Oscha o a Saragoça la on entenats que sie pus expedient e menys perillos. E tantost con serets en la una de les dites ciutats quel turmentets e quen sapiats la veritat en scrits e sens altre consell et acort fets lo manament del Senyor Rey e daço nous cal sperar altra resposta nostra mas quey façats segons que de vos se pertany et jassie que damunt vos façam saber quel Duch vage a

Novales per haver lo dit En Bernat. Emperó es nos semblant qué no li cayla anar mas que vos hi anets ab companyes si acordats quel fet se façe en Saragoca et si acordats ques façe en Oscha ladonchs acordarets per quina manera hi ira lo Duch et aço comanam a vostra discrecio quen acordets ab lo Duch e ab son consell. Sobre tot fets per manera quen sapiats la veritat. Axi mateix no contrastant ço que damunt se conte volem eus manam que de continent que la present haurets reebuda sens altre acort e triga turmentets lo dit En Bernat de Cabrera e sie que ell atorch o no atorch façats dell ço quel Senyor Rey vos mana cor cumplahi la consciencia del Rey de Navarra. E los turments nols demanam sino per tal que sapia qui tenia ab ell en aquests tractaments. Data en Barcelona sots nostre segell secret a VIII dies de juliol en lany MCCCXIV.

Littera vero domini Regis manu sua propria scripta de qua in preinserta littera domine Regine fit mentio spetialis sequitur sub hiis verbis. A mossen Berenguer Dabella.

Lo Rey.

Mossen Berenguer vostra letra havem lesta e aquella encontinent esquinsada a la qual responem quens plaguera molt quel Rey de Navarra nons estrenses que nos hajam affer oçeir an Bernat de Cabrera cor encontinent que nos aço li prometessem pecariem. Pero pus ell qui sab los affers com van e enten que deje

morir consentim que muyra confiant de sa conscien-cia que justa es la sua mort. Pero pus en nostra terra es volem ques fassa en publich e en nom nostre. Escrita de nostra ma en Liria a XXVIII de juny. Et est certum quod in dicta littera dicti domini Regis manu ipsius propria scripta fuerat inmissa et interclusa quedam cedula ejusdem domini Regis manu scripta hujusmodi seriei. Lo jorn duy que es sent P. nos es estada liurada Liria poderosament.

Rursus erat ibi inter alias litteras supradictas quedam littera que dirigebatur dicto Thome de Marciano ex parte dicti domine Regine ut per ejus prescriptionem clarius apparebat cujus siquidem prescriptio dicte littere sequitur in hunc modum. Al amat nostre mossen Thomas de Marça majordom de nostron car primogenit lo Duch. Verba vero que intus eandem litteram erant descripta sunt talia que sequntur.

Mossen Thomas nos scrivim al Duch e a mossen Berenguer Dabella sobre alscuns affers den Bernat de Cabrera vejats les letres e manamvos que segons la entencio del Senyor Rey e nostra façats cuytadament desembargar los affers. Data en Barcelona sots nostre segell secret a VIII de juliol en lany MCCCLXIV.

Ulterius fuit inter alias inventa quedam alia littera dicto domino Duci directa ex parte Jacobi de Faro cancellarii dicti domini Ducis tenore subsequentis.

A Monsenyor lo Duch.

Molt alt e molt excellent Senyor. Huy es vengut açi en Barcelona del Senyor Rey En Carbonell e compta que Liria ses retuda al Senyor Rey et Johan Alfonso qui la tenia ab CCX homens a cavall es vengut a sa obediencia e li ha fet homenatge. E de continent lo dit Johan Alfonso es partit daqui et es anat a Xericha e a tots los castells de la honor quis tenien per ell et per sa guarda per retrels al Senyor Rey axi que al dia de huy enten hom que sien ja en mans del Senyor Rey. Semblantment lo vezcomte de Cardona ab mossen Nolfo de Proxida anaren a Almenara ab CC homens a cavall e ab certs homens de mar et per força darmes han la presa e hanhi pres lo bisbe del Leo exceptat una torra en què ha tro a VII homens ques tenia con En Carbonell ne parti. Mas pensas que a la hora dara sie presa. Lo Senyor Rey es sobre Murvedre ab tota sa host et ha pres tot lo raval e han hi morts entre dos pelençes tro a XXV homens a cavall on castellans entrels quals hi ha un fort notable hom appellat Rodrigo de Buzmeano et finalment enten hom Senyor que dins breu temps lo Senyor Rey haura cobrat ço que perdut ha. E la Senyora Reyna vos scriu Senyor del fet den Bernat de Cabrera e lo Senyor Rey nescriu a mossen Berenguer Dabella e axi a mi non cal scriure car cert som Senyor que farets ço quel Senyor Rey et la Senyora Reyna manen. Deus Senyor vos don bona vida et longa ab creximent de honor et victoria contra vostres enamichs. Scrita en Barcelona a VIII dies de juyol.

Humil servidor et hom vostre Jacme dez Far qui ab besament de peus et de mans se comana en vostra gracia et merce.

Ultra preinsertas et distinctas litteras dicto domino Duci et Thome de Marciano missas et directas tam ex parte domine Regine quam ex parte nobilis Berengarii de Apilia quam ex parte Jacobi de Faro fuerunt misse venerabili Thome de Marciano dicti domini Ducis majordomo due littere una videlicet ex parte dicti nobilis Berengarii de Apilia altera vero ex parte dicti Jacobi de Faro dicti domini Ducis cancellarii.

Quarum litterarum una incipit in pre criptione ipsius ut per inspectionem ipsius clarius videbatur sic Al molt honrat mossen Thomas de Março mayordom del Senyor Duch. Et intus litteram illam sequebantur verba sequentia.

Mossen Thomas jo enviu al Senyor Duch letres que venen a ell e a vos e encara li enviu las que la Senyora Reyna ha enviades a mi. Encara una que lo Senyor Rey ha enviada a mi de sa ma scrita les quals Senyor vos placie mestojets e quant es a mi Senyor par me quel Duch deje venir a Hosca et ques face a Ouche o almenys Almudever per tal con ell fugi daçi e açis dexela. Si ve lo Senyor Duch fets aportar los arreus del turmentar encara siy ha null hom quen sie destre quels amenets si vol que jo vage aqui ab ell en-

viats me X homens a cavall o mes de que jo puxe fiar haje per correu cuytat tot ardit del Senyor Duch quem man que vol que jo façe car nom moure tro haje manament seu. Scrita de la mia ma XII de juyol.

Berenguer Dabella amich vostre.

Alia vero littera que dirigebatur dicto Thome de Marciano ex parte dicti Jacobi de Faro sequitur per hunc modum Al molt honrat mossen Thomas de Marça majordom del Senyor Duch. Et intus dictam litteram continebantur hec que sequntur.

Mossen Thomas dels ardits que hic son scriu largament al Senyor Duch et axi prech vos que de continent façats mostrar la dita letra a mossen larchabisbe e quem comanats en gracia sua e que li digats que no li scriu per tal con lo correu hague a partir cuytadament et placieus quem saludets En Jacme dez Monells et En Bertran de Pinos. Scrita en Barchinona a VIII de Juliol.

Jacme dez Far apparellat a vostre plaer et honor.

Quibus litteris prefato domino Duci per cursorem predictum ut pretangitur presentatis idem dominus Dux voluit habere acordium et deliberationem super contentis in eisdem ad finem ut sciret quid fiendum erat super eis et spetialiter si ipse accederet ad civitatem Osce nec ne pro complendo predicta sibi injuncta per dominam Reginam pariter et precepta aut si

destinaret aliquam equitum comitivam apud locum de Novalis in quo idem nobilis Bernardus de Capraria detinebatur captus per nobilem Johannem Remírez Darellano et sub ejus custodia ut adducerent ad hanc civitatem Cesarauguste ipsum nobilem Bernardum de Capraria in civitate suis demeritis puniendum.

Et finaliter ad deliberandum super istis presente me dicto prothonotario sepedictus dominus Dux vocavit et vocari fecit coram se venerabiles Thomam de Marciano majordomum Jacobum de Monello locum tenentem cancellarii consiliarios nec non Dominicum Cerdani justitiam Aragonum et Dominicum Lupi Sarnes merinum civitatis Cesarauguste milites ut auditis et coram ipsis litteris ad plenum perlectis consulerent dictum dominum Ducem super predictis et eorum consilium ei darent.

Demum cum super predictis contentis in litteris preinsertis quilibet predictorum consiliariorum dixisset intentionem suam ffuit per omnes univoce concordantes nemine discrepante concordatum et decisum et dicto domino Duci traditum pro consilio matura et digesta deliberatione habita super hiis quod dictus dominus Dux debebat mandata dicte domine Regine sibi directe in omnibus et per omnia velociter adimplere faciendo justiciam de dicto nobili Bernardo de Capraria qualem ipsa domina Regina fieri decreverat in

suis litteris preinsertis et quod ad istud exequendum debebat idem dominus esse solicitus et allentus ac procedere sine mora per ipsum videlicet modum. Quod mitteret seu destinaret dictus dominus Dux ad dictum nobilem Berengarium de Apilia qui erat in loco Dalmudevar cui dictus nobilis Bernardus de Capraria erat tradendus nomine dicti domini Regis per dictum nobilem Johannem Remirez apud locum predictum de Novalles aliquam equitum comitivam pro associando et concomitando dictum nobilem Berengarium de Apilia de loco de Novales ad hanc civitatem.

Quiquidem nobilis Berengarius de Apilia ducebat et ducere debebat dictum nobilem Bernardum de Capraria prout sibi per dictum dominum Ducem mandatum extiterat et injunctum et quod super hoc scriberetur dicto nobili Berengario de Apilia per cursorem velocem et per litteras dicti domini Ducis notifficando ei consilium quod dictus dominus Dux habuerat in predictis et a predictis consiliariis superius nominatis et quod magis erat expediens ac cautum atque tutum verius via tutior quod dictus nobilis Bernardus de Capraria veniret ad hanc civitatem pro suportando ultimum suplitium quam si dictus dominus Dux accederet ad civitatem Osce vel locum de Almudevar seu ad alias partes pro condempnando dictum nobilem Bernardum de Capraria ad mortem ut pretangitur et quod erat valde periculosum dicto domino Duci precipue inspectis pro ipsis negotiis seu aliis quo ad presens exire civitatem

Cesarauguste suis teneris etate et conditione ac calore qui multum viget aut facit in partibus istis et potius in Oscensibus partibus.

Quiquidem dominus Dux volens dictum sibi traditum consilium in omnibus sicut et convenit adimplere Guillermum Petri Alcaydum de Vallderoures cum viginti tribus equitibus ad dictum nobilem Berengarium de Apilia apud locum de Novales qui dictum nobilem Bernardum de Capraria ducere captum debebat de loco predicto de Novales ad hanc civitatem evestigio destinavit.

Postea die martis qua computabatur XVI dies julii anno predicto circa horam pulsationis cimbali latronis vel circa nobilis Berengarius de Apilia et dictus Guillermus Petri qui ivant ad dictum nobilem Bernardum de Capraria veniendo de dicto loco de Novales ingressi ffuerunt civitatem Çesarauguste una cum dicto nobili Bernardo de Capraria quem captum adduxerunt quemque in quadam domo qua est in capite Palacii majoris hospicii Archiepiscopi Cesarauguste in quo dictus dominus Dux hospitabatur immiserunt custodiendum per aliquos officii alguazirii dicti domini Ducis qui ad custodiam ipsius fuerunt per eundem dominum ducem destinati.

Subsequenter vero die mercurii XVII die julii anno predicto sepedictus dominus Dux volens procedere ad exequendum mandatum sibi factum per dictam dominam Reginam injunxit congregari et vocari omnes de suo consilio inter quos fuit nobilis Berengarius de Apilia venerabiles Dominicus Cerdan justicia Aragonum Dominicus Lupi Garcias Merius civitatis Cesaraugueste Thomas de Marciano majordomus militis et Jacobus de Monello locumtenens cancellarii dicti domini Ducis et hiis presentibus fecit iterum preinsertas litteras de una in unam et de verbo ad verbum nedum semel sed sepuis per me dictum prothonotarium legi et recognosci ac cum summa diligentia examinari.

Quibus litteris diversis vicibus recognitis et recensitis ac diversis alterationibus disputationibus colloquiis seu parlamentis habitis super ipsis fuit demum repertum et in dubium adductum. Quod cum littere preinserte tam domini Regis quam domine Regine fuerint et existant fundate super conscientia illustris Regis Navarre eo quia idem Rex Navarre verbo et scriptis seu nobilis Remirii Darellano et quidam secretarius nuncii dicti domini Regis requisiverant et postulaverant cum magna instancia nomine dicti Regis mortem dicti nobilis Bernardi de Capraria asserentes et pretendentes inter alia fore actum et in pactum

deductum inter ipsos nobilem Johannem Remiri Darellano et dictum secretarium nuntios prefati Regis Navarre ex parte una et nobilem Berengarium de Apilia pro parte dicti domini Regis Aragonum ex parte altera dudum in villa de Exea quando tractabatur de remissione dicti nobilis Bernardi de Capraria quem idem Rex Navarre captum detinebat quod dictus nobilis Bernardus de Capraria caso quo remiteretur dicto domino Regi sicut nunc est traderetur morti et quod nullomodo evaderet ab eadem ne malum aut dampnum tam dicto domino Regi quam ejus regno quam dicto Regi Navarre quam ejus regno ullatenus evenire.

Et nunc remisso dicto Bernardo de Capraria dicto domino Regi seu facta remissione de eodem idem Rex Navarre seu dictus nobilis Johannes Remirii Darellano nomine ipsius descedens a conditione seu pacto predicto requirat aut instet pro dicto nobili Bernardo de Capraria ne tradatur morti neque fiat de persona ejus executio aliqualis saltem donec idem Rex Navarre colloquium sive parlamentum habuerit cum dicto domino Rege Aragonum ut de hiis omnibus constat dicto domino Duci per relacionem factam per dictum nobilem Berengarium de Apilia et ejus consilio supradicto.

Propterea dictus dominus Dux de consilio predictorum de ejus consilio decrevit maturo et digesto consilio habito super hiis prefatam dominam Reginam antequam ad alia ipsum nobilem Bernardum de Ca-

praria tangentia procederetur fore de omnibus istis suis litteris consultandam.

Qua decisione facta in dicto consilio prefatus dominus Dux scripsit dicte domine Regine per sus litteras tenoris sequentis.

Molt alta e molt excellent Senyora mare e senyora a mi molt cara. Sapie la vostra molt gran altesa mi haver reebudes dissapte prop passat de la vostra altesa unes letres de la tenor seguent.

A nostron car primogenit lo Duch la Reyna.

Car primogenit nostre nos havem cobrada resposta del Senyor Rey sobre lo fet den Bernat de Cabrera e segons son enteniment quens fa saber lo dit Senyor Rey vol quel dit En Bernat muyra. E aço per tal com lo Rey de Navarra ho requer fort que no sap et sobre aço lo dit Senyor scriu de sa ma a mossen Berenguer Dabella e per tal con nos dubtam quel dit En Berenguer pogues fer justicia del dit En Bernat en Araggo nos ho comanam a vos que vos ho façats personalment perque tantost que haurets aquesta letra nostra hajats consell ab lo dit mossen Berenguer e ab los altres de vostre consell et si acordats que la justicia se façe en Saragoça trametets lo dit mossen Berenguer ab companyes e quel amenen en Saragoça o la on acordarets ques face la justicia. Empero abans de to-

tes coses volem que per turments o en altra manera sapiats ab lo dit En Bernat si havien culpa en aquests affers mossen R. Alamany ne En Berenguer de Pau ne altres e quen hajats clara informacio de tot et apres farets ne ço quel Senyor Rey mana a mossen Berenguer Dabella. E aço no tardets neu allonguets per alcuna manera. Data en Barcelona sots nostre segell secret a VIII de juyol en lany MCCCLXIV. F. E aquelles lestes volent exseguir vostre manament segons que fer devie e son tenguts decontinent fiu justar mon consell en lo qual foren los dejus nomenats exceptat mossen Berenguer Dabella et fou aqui determenat que mes valia e pus segura via era que la justicia del dit En Bernat se fahes en Saragoça que en alcun altre loch perque decontinent ordone que XXV homens a cavall fossen trameses a Novales on era mossen Berenguer Dabella e que li fos scrit de ma part molt expressament que encontinent amenas açi en Seragoça lo dit En Bernat de Cabrera et axi Senyora se segui de fet en manera que lo dimarts seguent a nit lo dit mossen Berenguer et lo dit Bernat de Cabrera foren en la ciutat de Saragoça en lalberch del archabisbe de Saragoça en lo qual jo pos. E aqui en una cambra la qual jo li hagui feta endreçar per ço que fos mils guardat fiu metre lo dit En Bernat de Cabrera ab bones et fels guardes. Huy Senyora que es dimarts jo fiu altra vegada justar mon consell en lo qual foren mossen Berenguer Dabella lo Justicia Darago lo Merino de la ciutat de Saragoça mossen Thomas de Março e En Jacme des Monell e fiu regonexer e liger aqui altra vegada

les dites letres vostres Senyora et encara aquelles qual Senyor Rey havie trameses al dit mossen Berenguer Dabella scrites de sa ma. E aquelles lestes trobas clarament per mi et per los del dit consell meu que la consciencia del dit Senyor Rey e vostre Senyora procehie et proceeix per la condicio entre les altres demanada laltre jorn en la vila de Exea per mossen Joban Remirez Darallano e per un secretari del Rey de Navarra quis viren ab lo dit mossen Berenguer en la dita vila de Exea los quals portaren letres de crehença al dit mossen Berenguer de part del dit Rey per vigor de la qual crehença sobre la remissio lavors fahedora del dit En Bernat de Cabrera demanaren que del dit En Bernat fos feta justicia en manera que no scapas per ço que non pogues venir dampnatge al Senyor Rey ni a su terra ne al dit Rey de Navarra ni a la sua segons que de totes aquestes coses feu lo dit mossen Berenguer segons que diu larga relacio a vos Senyora et a la cort de Catalunya en la ciutat de Barcelona. E en cara ne certifica lo dit Senyor Rey clarament per ses letres segons dit del dit mossen Berenguer Dabella. E la dita letra Senyora quel dit Senyor Rey ha tramesa al dit mossen Berenguer scrita de sa ma diu que gran plaer haguera lo dit Senyor quel dit Rey de Navarra nol estrenses a servar la dita condicio ço es que donas mort al dit En Bernat de Cabrera. Empero que pus lo Rey de Navarra axi o requer que sie fet empero vol lo dit Senyor Rey que pus lo dit En Bernat de Cabrera es en sa senyoria ques face publicament e en nom seu e la vostra letra Senyora que vos havets enviada a

mi par que vulle dir aquella cosa matexa. E lo correu vostre Senyora qui portave les letres a mi troba lo dit mossen Berenguer en lo loch Dalmuvedar e donali les letres que vos Senyora e lo Senyor Rey li enviavets e legi les e puxes remesles a mi e com lo dit mossen Berenguer fo en Novales hac lo dit mossen Johan Remirez e volch que davant scrivan publich e testimonis li digues la condicio dessus dita per ço que posques apparer car la letra del Senyor Rey ho remetia axi mateix a la dita condicio et lavors lo dit mossen Johan Remirez segons quel dit mossen Berenguer ha dit et feta relacio a mi e a mon consell dix et diu ara de nou que no demane la dita condicio ans amaria mes quel dit En Bernat no moris tro quel dit Rey de Navarra se fos vist ab lo Senyor Rey e per aquesta raho Senyora jo per lo dit consell meu havem acordat et deliberat que per ço con les letres del dit Senyor Rey et vostres se funden en la dita condicio e aquella per lo dit mossen Johan Remirez en nom del dit Rey de Navarra es ara novellament denegada en la manera que lavors se feu segons relacio del dit mossen Berenguer ara novelament a mi feta que la vostra altesa sie per mi consultada de totes les dites coses per ço quen sie seguit ço que a vos Senyora ne plaura perque Senyora sie merçe vostra mi certificar clarament queus plaura ques façe de la persona del dit en Bernat de Cabrera e axi en turmentar aquella cor en fer execucio daquella segons que vos Senyora manarets o volrets empero Senyora jo en aquest endemig fare ben guardar lo dit En Bernat de Cabrera en manera que da-

quell se pora seguir ço qne la vostra altesa ordonara e volra. Jo Senyora he manat per major informacio vostra a mossen Berenguer Dabella queus trameta translat de la confesio del dit En Bernat de Cabrara et dalscuns testimonis qui se son reebuts. Scrita en Saragoça a XVIII de juyol en lany MCCCLXIV.

Senyora.

Lo vostre humil primogenit besant vostres peus et mans se comane en vostra gracia e benediccio.

Encara Senyora parlant et disputant jo e mon consell del fet del dit En Bernat de Cabrera havem parlat del turmentar del dit En Bernat e apar a mi et a aquests de mon consell parlant ab reverencia vostra quel dit En Bernat no façe aturmentar pus que en apres li hagues hom a donar mort. Car si per ventura lo dit En Bernat no atorgava o confessava alcuna cosa daquelles de que sera interrogat ço que presomeix hom que no fara ni atorgara e puxes li dave hom mort serie gran carrech de la consciencia del Senyor Rey et mia et infamia daquells de mon consell et sis feya per saber veritat en fet daltre mes valrie segons viares de aquests de mon consell que daltres ne fossen tortorats quel dit En Bernat. Et axi proveesca hi la vostra altesa segons que li plaura. Data ut supra.

Apres que aquesta letra fou feta e espatxada no empero encara liurada al correu qui portar la devio vench

Guillermo Çafont correu del Senyor Rey e porta al Senyor Duch de part de la Senyora Reyna de la tenor seguent.

Al alt infant En Johan Duch de Gerona e comte de Cervera car Primogenit vostre.

La Reyna.

Car primogenit laltre dia vos scrivim con lo Senyor Rey havie manat a mossen Berenguer Dabella que donas mort an Bernat de Cabrera e nos scrivim a vos que la dita justicia de mort se fes per vos en nom del Senyor Rey. E per ço con los correus van ab perill al temps dara dubtam que la dita letra hajats hauda per ço volem eus manam expressament que si del dit Bernat no havets feta la dita justicia de mort encara que lau fassats en continent segons la tenor de la letra per lo dit Senyor Rey tramesa sobre aço al dit mossen Berenguer Dabella. Empero ans que la dita justicia de mort sie feta del dit En Bernat vullats saber dell per grat o per forsa qui era consent o sabent en les tracions que ell tractave. Et aço sie fet encontinent. Data en Barcelona sots nostre segell secret a XV de juliol.

La qnal letra reebuda et lesta davant lo dit Senyor Duch et son consell lo qual lo dit Senyor feu justar per aquest fet lo dit Senyor Duch de consell de tot son consell persevara encara en lo acort que dessus havie

haut ço es que fos consultada la dita Senyora de totes aquests affers en la manera contenguda en la letra per lo dit Senyor Duch tramesa a la dita Senyora Reyna.

Encara sobre aquest fet reebe lo dit Senyor Duch en la ciutat de Saragoça dijous a XVIII de juyol una letra de la Senyora Reyna de la tenor seguent.

A nostron car primogenit lo Duch. La Reyna.

Car primogenit nos havem ardit del Senyor Rey que es ben sans merçe de Deu et que es ab ses gents sobre Murvedre lo qual feu combatre a VIII dies a la redonda. E en lo dit combatiment son estats morts mossen Pero Ximenez de Sent Per e En G. Morey e no plus alscuns hi son stats ferits mas no han perill. Lo Senyor Rey ten Liria et Almenara lo castell e molts altres lochs ques son tornats a ell et tornen cascun dia. La vila Dalacant sera tornada a nos e En Rodrigo Diez et Johan Martinez dez Lava e alscuns altres de Alcoy e daquelles partides oren hi venguts. E lo Senyor Rey havia hi trameses V galeas e ben de gens de Murcia e de Elx et daquelles partides laltre dia feriren en los nostres e han pres gran dampnatge los nostres per lur colpa car fora la vila los acossaren alba de jorn que feriren en ells. Lo Senyor Rey ha acordat de lexar Murvedre e entrar en Castella ab lo comte de Trastamara et sobre aço nos havem ocordat de anar al Senyor Rey ab una galea que havem açi feta aturar per contrastar a la entrada. E partirem daçi Deu volent di-

mecres prop vinent. Aquestes corts son acabades e han nos atorgades CXX mil lliures ultra lo fogatge de mig any quens donaren laltra dia a ops de la armada. Altres noves noych havem de queus caylla scriure. Fets vostron poder que hajats a mans vostres En Bernat de Cabrera e per grat o per ferça sapiats ab ell la veritat que tenia en los tractaments en special den R. Alamany et den Berenguer de Pau e tantost desembargar vos en segons quel Senyor Rey ha manat a mossen Berenguer Dabella aço no vege null hom. Dada en Barchinona sots nostre segell secret a XV de juliol en lany MCCCLXIV.

Divenres mati ques comptave XIX dias de juyol en la ciutat de Saragoça reebé lo dit Senyor Duch una letra de la Senyora Reyna de la tenor seguent.

A mon car Primogenit lo Duch. La Reyna.

Car Primogenit nit passada a miga nit haguem ardit del Senyor Rey que ses levat de Murvedre e que era vengut a Burriana et con son cami vers Tortosa e apres en Aragon hans fet saber quens sperara a Tortosa per la qual raho nos partim sus ara daçi ab les galeas et fem la via de Tortosa. Nos car fill havem gran dubte que con lo Senyor Rey sia en Aragon que no man soltar En Bernat de Cabrera e siu fa sens dupte speram ne gran destruccio del regne per queus manam que tantost hajats a vostres mans lo dit En Bernat de Cabrera e tantost o publicament o amagada fets li donar mort e aço no tardets axi con desijats lo ben del

regne e nostra gracia e benediccio et guardats vos que aquesta letra mostrets sino al archabisbe et a mossen Berenguer Dabella e a mossen Thomas e manat lus quen tenguen secret et ques faça de fet. Dada en Barchinoua sots nostre sagell secret a XVII de juliol en lany MCCCLXIV. E mostrats als damunt dits aquesta letra e prenets dells sagrament et homenatge queu tenguen secret e a null altra no la mostrets. Dada ut supra.

Aquest dia matex en hora de menjar reebe lo dit Senyor Duch altra letra de la dita Senyora Reyna de la tenor seguent.

A mon car primogenit lo Duch. La Reyna.

Car Primogenit nostre jaus havem huy scrit de les coses seguents. Es assaber que nos havem ardit cert quel Senyor Rey sen va en Aragon e dubtam nos que no faça soltar En Bercat de Cabrera de la qual cosa se seguira gran dampnatge al Senyor Rey et a nos e vos e a tots los regnes. Perqueus manam axi con desijats nostra gracia et benediccio que encontinent hajats a mans vostres lo dit En Bernat de Cabrera e encontinent lo fets matar publicament o amagada et aço no tardets car gran perill poria esser. Nos hic partim sus ara ab V galeas per anar al Senyor Rey que deuen trobar en Tortosa. Aquesta letra mostrats secretament al archabisbe e a mossen Berenguer Dabella e a mossen Thomas. Dada en Barchinona dimecres a XVII de juliol hora de vespres.

Semblantment de la materia sobredita fo scrit de part de la dita Senyora Reyna a mossen Thomas de Março en la forma seguent.

Al amat nostre mossen Thomas de Março. La Reyna.

Mossen Thomas nos scrivim una letra a nostron car primogenit lo Duch sobre uns affers secrets e deu vos mostrar la dita letra secretament. Manam vos que ço que nos li fem saber haja compliment e acabament axi con desijats nostra gracia e merce et per res nou mudets. Dada en Barchinona a XVII de juliol.

En apres aquest dia matex fo scrit al dit mossen Thomas de Março de la materia sobredita de part de la Senyora Reyna en la forma seguent.

Al amat nostre mossen Thomas de Março.

Mossen Thomas ja huy vos havem scrit per altres letres de semblant rahon ço es que nos altra vegada scrivim a nostron car primogenit lo Duch sobre alscuns affers fort secrets e cuytats. Manam vos quel cregats e queu complats per obra e que sia secret. Dada en Barchinona a XVII de juliol ora de vespres.

Dimarts a XXIII de juyol en lany damunt dit en la ciutat de Saragoça lo dit senyor Duch reebe letres de la Senyora Reyna de la tenor seguent.

A mon car primogenit lo Duch. La Reyna.

Car primogenit nos havem huy reebuda una letra de mossen Berenguer Dabella per la qual havem entes quen Bernat de Cabrera devia esser dins un dia o II en vostre poder. E segons la dita letra sua poria que si donavets mort publicament al dit En Bernat que li deviets donar deffensions. E aço entenem nos que seria fort gran lagui e gran dampnatge que sen seguiria haut sguart a ço quel Rey de Navarra demana qui no vol que muyra et dabans o demanava ab gran instancia e en altra manera nol volia liurar si donchs hom no li donava mort. E per tal com en aço porien venir molts destorbs havem axi acordat et volem eus manam eus pregam que vos per gran profit dels Regne et de tota la terra del Senyor Rey et vostra vos encontinent que tengats en vostres mans lo dit En Bernat de Cabrera tantost lo façats turmentar per manera quen sapiats la veritat daquells qui sabien o consentien en lo fet de la malvestat e sapiats lo fet largament e breu. E encontinent sens altra allargament de vostron cap fets lo matar publicament. E en aço nons cal haver altre acort ne consell car lo Senyor Rey ho vol que axis façe et aço es mester ques façe breument et tot en un dia per tal con havem dubte que con lo Senyor Rey sia en Aragon lo Rey de Navarra ab ses bones maneres nol façe soltar et sens tot dupte seria molt gran dampnatge del Senyor Rey e de sos Regnes et axi car fill vos enfortidament e de vostron seny fets lo matar publicament o amagada con vos vullats ab que muyra et aquesta letra solament mostrats al archabisbe e a mos-

sen Thomas e nulla altra persona no la vege. E tantost nos en scrivits. Nos partim de Barchinona dimecres e speram nos al cap de Lobregat on haguem ardit quel Senyor Rey venia a Barchinona e vuy per lo mati tornam en Barchinona et si lo Senyor Rey no es aquesta nit ab nos dema Deu volent que sera disapte per lo mati tornarem en la galea et partirem daci per fer la via del Senyor Rey. Dada en Barchinona divenres a XIX de juliol ora de prim son.

Aquest correu deu esser ab vos dins III dies e parteix daçi a mige nit.

Axi matex fo scrit daquesta matexa raho a mossen Thomas de Marça una letra de part de la Senyora Reyna de la tenor seguent.

Al amat nostre mossen Thomas de Marça. La Reyna.

Mossen Thomas nos scrivim nostron car primogenit lo Duch sobre lo fet de queus havem scrit ja per altres correus. Manam vos que axi con desijats nostra gracia et merce façats complir lo fet de que nos li scrivim. E la dita letra no veje altra persona sino lo Duch el archabisbe et vos. E tantost fets quel fet haja acabament et bon recapte. E si res ne fallia nos o comptariem a colpa vostra. Guardats vos que null hom no veje vostra letra. Data en Barchinona a XIX de juliol ora de prim son.

En apres dijous a XXV del dit mes de juliol lo dit senyor Duch estant en la ciutat de Saragoça reebe una letra del Senyor Rey de sa propia ma scrita de la tenor seguent.

A nostre car Primogenit. Lo Rey.

Car Primogenit. Regonegut lo proces qui es stat fet contra En Bernat de Cabrera major de dies e vistes les colpas et crims que ha comeses contra nos et nostres Regnes condempnam aquell esser escapssat en guisa que muyra et en loch publich segons la manera e sentencia que dins aquesta letra vos trametem. Scrita de os tra ma en Barchinona a XXII de juliol.

La forma empero et manera de la sentencia per lo dit Senyor Rey ordonada et per lo dit senyor Duch exseguir manada la qual era en una cedula dins la sobredita letra al dit Senyor Rey interclusa es de la tenor seguent.

In nomine Domini. Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Quia nobis ut principi constat et est notum Bernardum de Capraria majorem dierum existente ipso consiliario et domesti-

eo nostro plura et diversa crimina lese magestatis contra nos et nostram rempublicam comisisse videlicet tractatus sub colore pacis et alias in favorem Regis Castelle publici hostis nostri et in destructionem et depopulationem nostre reipublice faciendo et mala super hiis consilia nobis dando atque etiam aliis multis modis nostram rempublicam destruendo prout de hiis omnibus nostra conscientia fuit veridice ex rei evidentia et indiciis indubitatis ac violentibus presumptionibus informata ex quibus malis tractatibus et consiliis inter alia que propter eorum detestationem in favorem nostre nationis caremus civitatum et plurimum et diversarum villarum et castrorum nostrorum destructio et depopulatio et occupatio etiam ac diversa alia dampna et discrimina fuerunt nostre reipublice subsecuta. Ideo habita prorsus in nostro pleno consilio delliberatione solerti et digesto ac maturo consilio super istis per hanc nostram diffinitivam sententiam quam per nostrum carissimum primogenitum proferri providimus dictum Bernardum de Capraria ultimo suplicio condempnamus sic quod ab ejus spatulis caput sibi in loco publico amputetur et per consequens pronuntiamus omnia bona mobilia et inmobilia ipsius Bernardi ac jura sua universa fore nostro erario acquisita.

Encara lo dia sobredit lo dit senyor Duch reebe una letra scrita de ma del Senyor Rey de la tenor seguent.

A nostre car Primogenit. Lo Rey.

Car Primogenit huy vos havem scrit con nos havem condempnat En Bernat de Cabrera a perdre lo cap perque volem que encontinent con sie feta la execucio quens trametats lo cap. Scrita de nostra ma en Barcelona a XXII de Julio

En apres divenres ques comptave XXVI dies del mes de juyol en la ciutat de Saragoça lo dit Senyor Duch haut acort plenerament ab tot son consell en lo qual soren molts et diverses cavallers et savis et altres de fon consell volent exseguir segons ques pertany los dits manaments a ell fets axi per lo dit Senyor Rey con per la Senyora Reyna sobre la execucio fahedora de la persona del dit En Bernat de Cabrera mana et ordona davant si venir en lo pati del alberch del archabisbe de Saragoça en lo qual lo dit senyor Duch posave lo dit En Bernat de Cabrera per oyr la dita sentencia contra ell donada per lo dit Senyor Rey.

Lo qual Senyor Duch sehent pro tribunal en una taula sobre la qual li fo apparellada una cadira et sos paraments entorn daquella segons que a princep et a Senyor volent donar sentencia a gran persona et assenyalada de son regne axi con es lo dit En Bernat de Cabrera e applegat aqui gran multitut de poble lo dit

En Bernat de Cabrera a mort condempna per la manera en la sentencia dessus insertada contenguda. La qual sentencia present lo dit multitut de poble publicament mana esser legida al dit En Bernat de Cabrera per Bertran de Pinos son prothonotari. Presents per testimonis los nobles et honrats don Loys Cornell don Gombalt de Tramaçet En Domingo Çerda justicia Darago mossen Velascho Aznarez de Borau batle general Darago Fortunyo de Liso . . . .jurats de la ciutat de Saragoça e molts daltres en multitut copiosa.

La qual sentencia al dit En Bernat de Cabrera dada et per mi dit prothonotari lesta encontinent lonrat En Garcia Lopez de Luna cavaller alguazir del dit Senyor Duch aquella de manament del dit Senyor exsequi ço es que en lo mercat de la ciutat de Ceragoça li feu tolre lo cap lo qual ab lo cors ensemps estech per exemple tot aquell jorn aqui matex que non fou levat lendema fou soterrat als frares menors de la dita ciutat.

En apres digmenge a XXVIII de juliol del any damunt dit presentaren al dit Senyor Duch una letra a ell tramesa de part de la Senyora Reyna la tenor de la qual es aytal.

A nostre car Primogenit lo Duch. La Reyna.

Car primogenit nostra vostre letra havem vista en la qual era inserta una nostra letra queus haviem tramesa sobre lo fet den Bernat de Cabrera a la qual vos responem que nos havem gran maravella de vostres consellers quis son meses en disputar et enterpretar les letres del Senyor Rey et nostres. E hagueren millor fet que les haguessen meses en execucio que con se son meses en enterpretar aquellas car nos pertanyia dells majorment pus no haviem manat de certa sciencia quel dit En Bernat moris. E aço per tal con erem certa de la entencio del Senyor Rey e poden pensar los de vostre consell que si nos no sabessem la volentat del dit Senyor que nou manarem axi fer soltament car perill fora de nostra anima e mes quen haguerem reprehensio del dit Senyor et no fora lur la colpa mes fora nostra per que en tot cas vos et ells deviets exeguir nostres manaments. Mes pus açi es ja lo Senyor Rey lo dia passat vos ha scrit de sa ma son enteniment a la sentencia queus tramet ordenada pensant que vosaltres qui no gosariets o nou sabriets fer. E axi car fill consellam vos per profit vostre que vos exeseguescheats lo manament del Senyor Rey e la sentencia que ha donada contra lo dit En Bernat e sos bens car lo dit Senyor es cert de molts mals tractaments quel dit En Bernat ha fets contra les persones del Senyor Rey e vostra e contra sos regnes e quant ara non vullats plus saber ne demanar altre consell ne acort car

noy serie expedient ni profitos ne nons ho cal metra en disputacio axi con havets fet tro açi. E vol lo Senyor Rey e nos ho volem eu tenim per bea que abans que donets mort al dit En Bernat lo façats ben et fort turmentar. E que sie diligentment interrogat quales persones cabien en los tractaments en special den R. Alamany e den Berenguer de Pau qui son stats encolpats. E digats a vostres consellers que es mester que sia ben interrogat de punt en punt e que non fallega res en lo proces quen faran ans del tot sapiats la veritat. E axi con ara se son meses a enterpretar nostres letres que sapien interrogar lo dit En Bernat car pus necessari es que no ço que ells disputaven qui no era sino allongar temps la qual cosa tenim per mal feta. Mes lexat estar tot aço. Volem eus manam que exegueschats et complescats la sentencia quel Senyor Rey vos ha tramesa dictada e nous tardets apres empero quel haurets turmentat. Dada en Barchinona sots nostre sagell secret a XXIV dies de juliol en lany MCCC LXIIII.

Aquest dia matex lo Senyor Duch reebe altra letra de la Senyora Reyna de la tenor seguent.

A nostron car Primogenit lo Duch. La Reyna.

Car Primogenit lo Senyor Rey ab gran consell e delliberacio ha condempnat a mort En Bernat de Cabrera e tramet vos dictada la sentencia dins una letra scri-

ta de sa ma. Volem eus pregam que façats ço quel Senyor Rey na ordenat en vol si ja nou havets fet. E per res nou laguiets neu mudets. Empero tenim per ben quen sapiats la veritat de tot ço que saber no puschats. Dada en Barchinona sots nostre segell secret a XXIII de juliol en lany MCCCLXIV.

Aquest dia mateix la dita Senyora Reyna trames una letra a mossen En Thomas de la tenor seguent.

Al amat nostre mossen Thomas de Marça. La Reyna.

Mossen Thomas nos scrivim a nostron car primogenit lo Duch una letra la qual volem que vejats sobre lo fet den Bernat de Cabrera. E ja lo dia passat lo Senyor Rey li scrivi ab letra scrita de sa ma dins la qual era ordenada la sentencia quel dit Senyor vol que haja. Per queus manam que encontinent façats exseguir la dita sentencia e daço no esperets altre manament ne altre consell. Empero sobre tot es mester que façats turmentar lo dit En Bernat et quen sapiats la veritat quals hi tenien colpa e apres tantost exeguit la sentencia. Dada en Barchinona sots nostre segell secret a XXIV de juliol. En lany MCCCLXIV.

Aquest dia mateix fo scrit de part del Senyor Duch al Senyor Rey sots la forma seguent.

Molt alt et molt excellent Princep et Senyor Pare et Senyor a mi molt car. Sapie la vostra molt gran altesa que huy en hora de tercia en lo pati o entrada del alberch del arohabisbe de Çeragoça en lo qual jo pos solemnialment et publica Jo done sentencia contra En Bernat de Cabrera la qual donada de continent fiu lo menar al mercat de la ciutat et aqui fiu li tolre lo cap segons que per vos Senyor era stat ordenat. E cregats Senyor que les gents de la ciutat foren molt pagades de aquesta execucio a la qual si son justades en tan gran nombre que no es ma fe que persona que hi sie poscuda esser sia romasa en la ciutat que totes no sien vengudes a veser la dita justicia. Scrita en Çaragoça divenres en hora de tercia a XXVI de juyol en dany MCCCLXIV.

Senyor lo vostre humil primogenit besant vostres peus et mans se comane en vostra gracia et benediccio.

Simili modo fuit scriptum domine Regine sub forma supradicta.

A nostre car Primogenit lo Duch. Lo Rey.

Car Primogenit vista havem una letra escrita de vostra ma la qual haviets tramesa a nostra cara companyona la Reyna sobrel fet del comte Dosona e regoneguda la dita letra loam vostra diligencia e la manera que havets tenguda en significar lo dit fet a la dita

Reyna e femvos saber que es ver que En Francesch Solivera segons ques comte en vostra letra es vengut açi a nos per la vezcomtessa de Cabrera e hans mostrada una letra de paper la qual appar es diu que es del Rey qui fo de Castella de pactes o covinenças fetes entrel dit Rey e lo dit comte Dosona per lo rescat del dit comte de la qual letra vos trametem trellat dins la present per quen siats mils informat. E sobre aço lo dit Francesch ans suplicat que guiem lo dit comte. E con per la dita vostra letra hajam entes que la comtessa Dosona ab un de sos fills e II filles sen es anada al comte de Foix e a nos sia dat a entendre segons que es a vos mateix ques nes anada per alcuns tractaments molt dampnosos a nos e a la nostra cosa publica los quals nos deuen ençercar esquivar e tolre aytant con puscham. Per ço volem eus manam eus pregam que haut per vos plener acort sobre aço regonegats e vejats si val mes e es pus profitos a nos o mes expedient que tremetats a la dita comtessa o al loch on tenia son domicili e li manets que de les terres de nostra senyoria no ischa sens nostra licencia o que procehiscats contra ella et sos bens per raho de la sua anada e absencia e dells dits tractaments per los quals ella va contra nos et la cosa publica e nostres Regnes e terres e allo quen acordarets per millor exeguits de fet ab gran diligencia. Dada en Saragoça sots nostre segell secret a XXVI dies de març del any MCCCLXVI. Rex Petrus.

La Reyna.

Car Primogenit vostra letra havem reebuda sobre lo fet del comte Dosona e responem vos que sobre lo dit fet e sobre altres molts affers lo Senyor Rey e nos trametem a vos los amats nostres mossen Francesch de Perellons e a mossen Ramon de Planella de intencio del dit Senyor e nostra plenerament informats quius diran que volem que sia fet en lo dit fet e en tots los altres per quels trametem. Dada en Saragoça sots nostre segell secret a XXVI dies de març del any MCCC LXVI. Petrus Marti.

Carta de Don Pedro que fue Rey de Castiella sobrel feyto del comte Dosona.

Sepan quantos esta carta veran como yo don Pedro por la gracia de Dios Rey de Castiella de Toledo de Leon de Gallicia de Sevillia de Cordova de Murcia de Jahen del Algarbe de Aljezira et Senyor de Vizcaya e de Molina. Conosco et atorgo que fago compusion et abenencia con vusco don Bernal conde de Osona en raçon de vuestra rendicion en esta manera et con estas condiciones que aque dia que vos el dicho conde que me dedes et peguedes por vuestra rendicion en cinquanta millia florines doro viejos de los de Florencia e que me los peguedes aqua en Sevilla en tres pagues

en esta manera. Los diez mill florines dellos en todo el mes de abril primero que viene que sera en la Era de mil et quatrozientos e quatro anyos. E los veynt mill florines en el otro mes de abril del anyo seguiente que sera en la Era de mil e quatrocientos et cinquo anyos. E los otros veynt mill florines en el otro mes de abril del anyo segundo seguiente que sera en la Era de mill e quatrocientos et seis anyos. E vos el dicho conde que me dedes en el dicho mes de abril deste anyo primero que sera en la Era de Mill e quatrocientos e quatro anyos los dichos diez mill florines et arrahenes por los dichos quarenta mill florines que se an de pegar en los dichos dos anyos a don Bernaldin vuestro fijo el major e a dona Leonor e a dona Johanna vuestras fijas e a Bernald Guillem fijo del vezcomte de la Illa. E assi como yo sea pagado de los dichos diez mill florines e tiengua las dichas arahenas que vos dexe vuestro quorpo suelto e desembargado e vos de guia e companyes que vos ponguon en salvo do quisieredes fuera de miio regno. E que yo tienga las ditas arahenas en esta manera que desque el dicho mes de abril del anyo de quatrocientos e cinquo anyos fuere legado e me vos ovieredes pagado los venyt mill florines de la paga primera que yo que vos dexe e desembargue de las ditas arahenes al dicho Bernald Guillem fijo del dicho vescomde. E a una de las dichas vuestras fijas qual vos quisierdes e que tienga en arahenes por los dichos vient mill florines de la paga postremera al dicho don Bernaldin vuestro fijo e una de las dichas vuestras fijas la que vos dexaredes para que

la tenga fasta que sea complida la paga postermera de los otros veynt mill florines que me havedes de pagar en el dicho mes de abril de quatrocientos e seys anyos. E vos el dicho conde o otro per vos haviendome complido la paga de todos los dichos cinquanta mill florines en la manera que dicha es que yo que vo de e desembargue sin condicion alcuna las dichas rahenes que yo toviera e que las mando poner en salvo en aquella parte do ellos quisieren fuera del mio senyorio. E yo el dicho conde atorgo a vos el dicho Senyor Rey de vos dar por la dicha mi rendicion los dichos cinquenta mill florines e las dichas arehenas por ellos a los dichos plaços e sin la manera que dicha es. Et con las posturas et condiciones que dichas son e en esta carta se contienen e de mas desto que dicho es pongo convusco el dicho Senyor Rey que desque me vos hayades suelto e desembergado fasta que vos haya pagado todos los dichos cinquanta mill florines que no tome armas ni me arme dellas ni faga guerra ni danyo ninguno a vos ni a vuestras gentes ni a neguna tierra de vuestro Senyorio por obra ni en dicho ni en fecho ni en cossejo salvo sino fuere sobre defendimiento del condado de Barchinona yendo alla por mar o por tierra poder vuestro. E juro per al nombre de Dios et de Santa Maria et de los Santos evangelios en que pus los manos de lo assi gardar e tener e complir e de non yr contra ello nin contra parte della por ninguna manera. E de mas desto obligo las dichas mias arahenas para que fagades dellas lo que quisierdes si lo assi non gnardare e cumpliere. E yo el dicho Senyor Rey pro-

meto de tener e guardar et complir todo lo que sobredicho es e en esta carta se contiene assin como lo he prometido e jurado en vuestras manos et porque desto seades cierto di vos esta carta seellada con mio seello en que escrevi mi nombre. Fecha en Sevilla dies de Deziembre era de Mill et quatrocientos et tres anyos.

Yo El Rey.

Lo Primogenit del Senyor Rey.

Entes havem per persones dignes de fe quel Bisbe de Vich o sos officials e degans estants en la ciutat de Manresa de poch de temps a ença no tements ne dubtants prejudicar a nos en les jurisdiccions et altres drets a nos con a princep e senyor de la dita ciutat pertanyents imposen o imposar fan certa pena pecuniaria a les persones legues que venguen fer testimoni davant ells o que sots la dita pena no demanen daço licencia al batle o altre official nostre de la dita ciutat la qual cosa si axi es torna en molt gran e notori et irreparable prejudici et lesio de la jurisdiccio et altres drets reyals a nos pertanyents en la dita ciutat e sobre los habitants en aquella. On con aytals prejudicis manifests sis vol per nostre propri interes sis vol per interes dels dits nostres sotsmeses sofferir no pugam ne dejam segons que fer no devem com dretament serie tolre et levar a nos indirectament tot poder et tota jurisdiccio a nos pertanyent sobre vostres sotsmeses. Per ço a vos de certa sciencia sots incurriment de la ira et

indignacio nostra et per la fe et naturalesa quens sots tengut dehim et manam que si per ventura ara o daqui avant atrobarets o sabrets alcun saig o altre misatge dels dits Bisbe dega o altres officials daquell fahents semblant manament a alcun de nostres sotsmeses segons que dessus ço es quel dit interrogat cita alcun lech per fer testimoni ab pena pecuniaria o que sots aquella pena o altra face inibicio al dit citat que no deman licencia sis volra a vos o a altre batle o official ordinari qui es o sera en la dita ciutat de anar al dits Bisbe dega o official daquell per fer testimoni o per altra cosa alcuna que aquell saig dels dits Bisbe dega o official seu qui aytal manament fara prenats et penjets per lo coll de continent sens tota mèrçe en manera quen muyre. E aço sens tota solemnitat de dret la qual en aquest cas no volem que servets ne guardets. Prometents a vos en nostra fe real de guardar vos de tot dampnatge daquesta execucio e manament. Data en Barcelona a XXIII de agost en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXV. Primogenit. Dominus Dux mandavit B. de Pinos.

Dirigitur Bajulo Minorise.

Lo Primogenit del Senyor Rey.

Prohomens entes havem per persones dignes de fe que entre los altres proceses e enantaments que lo bisbe de Vich o sos officials fan contra lo nostre batle fan cascun dia a tres horas repicar a gran clasch tots ls senys et esquellas de la Seu et de les altres esgle-

yes de la ciutat de Manresa la qual cosa se fa en menys preu del Senyor Rey pare nostre molt car et de nos qui som Princep et Senyor vostre et de la jurisdicció reyal per deffensio de la qual lo dit batle es vedat. Hon con semblants coses en la dita ciutat null temps sien acustumades de fer. E nos aytals fets quis fan contra nostres officials sofferir no puxam ne dejam majorment con lo dit repicament se fa ab los dits senys e esquelles qui son vostres e per los quals contra nostres officials nos deu repicar per semblant cas sino segons ques acustuma de fer per altres lochs de Cathalunya. Per ço vos dehim eus manam que vista la present requirats lo pabordre e canonges de la dita Seu qui daqui avant aytal repicament e semblant de senys e de esquelles no façen ne fer lexen. E si per aquesta requesta estar no sen volen manam vos sots pena de M. morabatins dor al fisch nostre aplicador que de continent removats tots los batays dels dits senys e squelles. E si per aventura alscuns per la propria auctoritat assejaran de repicar ab altre engin los dits senys e squelles certifficat nos daço cor nos los ne punirem en tal manera que a ells e als altres semblants coses assejants ne sera eximpli. E aço per res no mudets ne allonguets. Data en Barchinona a dies de setembre en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXV. Primogenit.

Dirigitur consiliariis et probis hominibus civitatis Minorisse.

Dominus Dux mandavit michi B. de Pinos.

Infant En Johan del molt alt Senyor Rey primogeit Duch de Gerona e comte de Cervera. Al feel nostre En P. Ramon batle de Manresa. Salut et gracia. Com per algunes justes rahons nos vullam esser pres En P. de Gravalosa major de dies e En Johan de Segales ciutadans de Manresa per ço a vos expressament deim e manam e comanam que en qual que loch los damunt dits atrobarets dins la jurisdiccio a vos comanada o altre jurisdiccio del Senyor Rey e nostra que aquells prenats en persona et preses et ben guardats sots fel guarda e custodia tingats destro de nos hajats altre manament usant et aquest fet de la preso damunt dita saviament e secreta en tal manera que vinga a bon acabament car nos per les presents manam al sotsveguer de Manresa e al batle de Sent P. Dor e a tots et sengles altres officials e sots meses del Senyor Rey e nostres que a vos sobre les dites coses sots la fe e leyaltat que son tenguts al Senyor Rey e a nos donen consell favor e ajuda e vos acompanyen e seguesquen tant e aytantes vegades con per vos requests ne seran. Volents encara e a vos manants que façats fer fe del abit quels damunt dits portaran en temps de la lur preso. Data en Barchinona a VI dies de setembre en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXV. Primogenit.

Infant En Johan etc. Als feels nostres En Francesch

Nerey sotsveguer de Manresa En G. Savanera batlle de Sent P. Dor e a tots e sengles altres officials del Senyor Rey e nostres als quals la present pervendra. Salut e gracia. Con nos hajam comanades e manades fer al batle de Manresa algunes coses qui per justicia son fahedores e als dits affers lo dit batle haja mester la vostra ajuda. Per ço a vos e a cascun de vos expressament deim e manam sots virtut de la fe e leyalta que tenguts sots al Senyor Rey e a nos que tota vegada que per lo dit batle ab companya o en aquella manera que ell volra e que en les dites coses que nos manam esser fetes donets aquell consell favor e ajuda en tal manera que hajen bon acabament. Guardant vos be que per colpa o negligencia vostra res no hi perda en altra manera comptar sia a colpa vostra. Data en Barchinona a VI dies de setembre del any de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXV. Primogenit.

Lo Primogenit del Senyor Rey.

Vostra letra havem reebuda sobre la gran injuria e violencia quel Bisbe de Vich ha feta en persona vostra e de vostre assessor al Senyor Rey et a la jurisdiccio reial a nos tramesa e aquella be entesa responem vos que si axi es con a nos havets fet saber volem e a vos sots pena del cap a perdre deym e manam que vistes les presents ab aquella companya que conexerets esser necessaria a fer e exseguir les coses davall scrites vos manets personalment al palau del dit Bisbe o en altre loch on sabrets lo dit Bisbe et se

mpanyes esser dins vostra jurisdiccio e totes les di-
s companyes del dit Bisbe axi clergues con lechs
rnats de continent exceptat la persona del dit Bisbe
went sobre aço sobirana cura e diligencia en tal ma-
ra quel dit Bisbe ne alcun de ses companyes non
ua res saber tro fet sia. E aquells tenits preses e
n ferrats et guardats tant de temps tro que de nos
jats haut altre manament. Certificants vos que si en
sets affers no havets major diligencia que no ha-
es con vos jaquis pendre lo vostre assessor a vostre
tat en gran minve et vituperi vostre et desonor de
jurisdiccio damunt dita nous costara sino lo cap de
spatles sens tota merce. Manants a vos que de con-
ent deliurets lo dit vostre assessor de la preso o per
ça o per grat. E aço sots la pena damunt dita. Data
Barcelona a XIV dabril en lany de la Nativitat de
stre Senyor MCCCLXVI. Primogenit.

Dominus Dux missit eam signatam expediendam.
Dirigitur Petro Febroarii bajulo ville Cervarie.

Infans etc. Fidelibus suis vicario bajulo judici ordi-
rio et subvicario Gerunde vel eorum loca tenentibus
lutem et gratiam. Cum nos pati nequeuntes nonnu-
et intollerabilia prejuditia gravamina et novitates
r episcopum Gerunde et ejus officiales ipso Episco-
tractante procurante et gratum habente nobis et ju-
dictioni nostre factas et irogatas nulla preambula
ta causa temporalitatem ejusdem episcopi recipi et
manus vestras occupari providerimus et velimus.

Ideo nobis et cuilibet vestrum dicimus et mandam
quatenus temporalitatem rerum reddituum et juri
dicti episcopi ad manus vestras visis presentibus
et nomine nostris occupetis et recipiatis et de ead
faciatis vobis ipsis integre responderi et penitus o
diri. Data Barchinone vicesima octava die madii a
a nativitate Domini MCCCLX sexto. Primogenit.

Dominus Dux missit eam signatam expediend

Lo Primogenit del Senyor Rey.

Con En Nicolau Figuera prevera de la Seu de G
na affirmant si esser notari publich del Bisbe de G
na contra manament prohibicio e ordinacio nostres
tes e ab veu de crida publicades per la ciutat de
rona en gran e manifest tort prejudici e lesio de la
risdiccio del dit Senyor Rey e nostra haje preses
tas publiques e prena continuament con a notari
blich havent auctoritat del dit Bisbe de Gerona la
cosa fer no pot segons que sabets. Per ço nos no
dents segons que no devem soferir tan gran preju
et lesio de nostra jurisdiccio a vos dehim et expre
ment manam que vistes les presents prenats o pe
façats lo dit Nicolau Figuera et aquell pres liurats
ora secreta et descuydada al feel del offici del alg
zir nostre Pere Segrera la qual vos trametem pe
questa raho. liurant a aquell dit P. Segrera compa
covinent a la ora que ell vos dira per menar aquel
on a ell manat es estat et per nos ordenat. Guar
vos sobiranament que en tal manera e axi secreta

hajats en la preso daquest prevera que per ignorancia o per no cura ell pogues fugir o escapar a vostres mans e del dit P. Segrera. E no resmenys vos manam sots aquella major pena que poriets encorrer que aquest manament e aquest fet tingats axi secret que hom del mon no puxe presumir ni saber que es estat del dit Nicolau. Data en Barcelona a XXVIII dies de Octobre en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXVI. Primogenit.

Dominus Dux qui eam propria manu signavit misit eam expediendam.

Dirigitur vicario bajulo et subvicario Gerunde.

In Dei nomine. Pateat universis presentem seriem inspecturis. Quod nos Infans Johannes etc. Certifficati ad plenum de tractatibus qui ducuntur et fiunt inter dictum dominum Regem genitorem nostrum et illustrem ac magnificum dominum Edoardum principem Aquitanie et Vallie ac dominum Regem Anglie patrem suum illustrem super certis alligantiis et confederationibus aliisque pactis et conventionibus inter nos et eos fiendis adinvicem et firmandis in quibusquidem tractatibus sicut nobis dictus dominus Rex noster Genitor intimavit noster requiritur spetialis consensus imo et expedit quod dicti tractatus seu eorum aliqui concedantur sive corroborentur atque firmentur per nos vel nostros procuratores spetiales aut nuntios ad predicta per nos spetialiter deputandos. Ideo volentes

consumationi dictorum tractatuum dare locum de expressis assensu et voluntate dicti domini patris nostri gratis deliberate ac de certa scientia cum hoc presenti publico instrumento firmiter valituro constituimus facimus et ordinamus certos et spetiales ac indubitatos procuratores nostros et nuntios vos venerabilem et religiosum ffratrem Johannem Ferdinandi de Heredia castellanum Emposte ac priorem Sancti Egidii Castelle et Legionis et Franciscum de Sancto Clemente militem majordomum ac Berengarium de Pratis legum doctorem consiliarios nostros dilectos licet absentes tanquam presentes et duos ex vobis absente vel quomodolibet impedito videlicet ad interveniendum seu interessendum pro nobis et tamquam spetiales procuratores nostri et nuntii tractatibus supradictis tam coram dicto domino principe quam coram domino Rege Anglie patre suo vel coram quibusvis aliis regibus seu principibus sive magnatibus quorum assensus vel presentia in hiis quomodolibet requiratur. Et ad firmandum pro nobis et nomine nostro dictas alligantias confederationes pacta et conventiones omnesque dictos tractatus sive capitula inde facta et fienda ea scilicet vel juxta ea que per dictum dominum Regem genitorem nostrum aut vos tamquam procuratores suos et nuntios ipsius nomine firmabuntur vel ea etiam que vobis aut duobus vestrum absente vel impedito quomodolibet ut prefertur firmanda nostro nomine videbuntur. Et ad prestandum pro nobis ac nomine et vice nostris et in animam nostram super premissis et quolibet eorum in quibus et prout vobis videbitur facien-

dum corporale ad sancta Dei evangelia jurium et alias quaslibet securitates et obligationes tam sub pena excomunionis et interdicti et tam in curiis ecclesiasticis et secularibus quam alias de quibus et prout duxeritis concordandum seu que in predictis requirantur vel fuerint opportuna et omnia alia etiam nostro nomine faciendum in premissis et circa premissa que vobis et duobus ex vobis ut est dictum videbuntur fienda et que nos possemus si personaliter adessemus etiam si fuerint talia que requirerent spetiale mandatum vel sine quibus predicta explicari non possent vel effectui mancipare ac etiam ubi majora vel graviora essent superius expressatis. Promitentes atque jurantes in animam nostram per dominum Deum et ejus sancta quatuor evangelia manibus nostris corporaliter tacta nos semper habere ratum gratum et firmum quicquid per vos dictos precuratores nostros et nuntios seu duos ex vobis absente vel ut premittitur impedito tractatum concessum atque firmatum seu gestum fuerit in predictis seu quolibet eorundem et nullo tempore revocare sub bonorum nostrorum omnium ypotheca. Quod fuit actum in villa Regali Regni Valentie XV die madii anno a nativitate Domini MCCCLX octavo.

Signum ✠ Infantis Johannis serenissimi domini Regis Aragonum primogeniti ejusque regnorum et terrarum generalis gubernatoris ducis Gerunde et comitis Cervarie qui hiis consentimus eaque firmamus et juramus.

Testes ffuerunt presentes ad predicta nobilis Berengarius de Apilia majordomus Lupus de Gorrea camer-

lengus et Rodericus Sancii de Calatejubio milites consiliarii dicti domini Infantis.

Sig✠num Bertradi de Pinos dicti domini Infantis prothonotari et notarii publici auctoritate dicti domini Regis Aragonum per totam terram et dominationem ipsius. Qui predictis omnibus presens interfuit hecque manu propria scripsit et clausit.

Dominus Dux mandavit Bartholomeo de Pinos in cujus posse predicta firmavit et juravit.

—

Capitulum primum super captione de Medes.

Probatur per Guillermum Açor quod comes Ausone cum consortibus suis cum vellet ingredi Calatajubii die lune fuit sentitus per exercitum Regis Castelle qui se arrevatabat versus dictos ingredientes qui fugerunt ad locum de Medes et illum locum recognoverunt non deffensabilem sed gentes dicti Regis tunc non sequebantur eos ipse testis vidisset. Et quod postea supervenerunt les çelades be DCC homens a cavall quos dictus comes sentiens mandavit ingredi scultas dicens quod claudèrent januas et non timerent quia curritores erant. Et postea circa horam tertie diei martis sequentis Rex Castelle supervenit cum machinis et potentia et tunc comes et alii videntes quod non poterant se tenere et deffendere fecissent suum posse deffendendi ut dixit dictus comes convocatis consortibus dixit quod Rex Castelle erat ibi cum machinis et locus erat talis quod ipse non poterat videre quod possent se tenere

et sub certis pactis quod redderent se dicto Regi et tunc mandavit testi quod iret ad regem si reciperet eos a merçe cui recusanti dixit quey iria si li pesava qui ivit cum mandato dicti comitis scilicet quod rogabat dictum Regem per merçe quod dimitteret eos loqui cum Johanne Alfonso et aliis quem nuntium Rex Castelle interrogavit si erat ibi comes qui negavit. Et tunc Rex Castelle dixit quare negabat quia ipse viderat fratrem Artaldum et quod ipse hoc sciebat de certo per les scoltes quas ceperat. Et tunc ille redit videns quod dictus Rex nesciebat de certo quod dictus comes esset ibi ad dictum comitem et dixit ei quod Rex nesciebat ipsos esse ibi et tunc dominus comes enfellonis contra ell et dixli quey tornes pro eo quod primo dixerat sibi et ivit. Et tunc Rex Castelle respondit quod volebat illos milites mittere et finaliter comes descendit ad eos et habuit tractatus cum ipsis et tandem reddiderunt se domino Regi et prout dictus testis asserit se reddiderunt cor nos pogueren tenir poch ne molt al poder del Rey de Castella. E feu se segons que ell diu a consell comun.

Item probatur per vicarium de Medes quod comes certifficatus que la çelada magna erat ibi dixit callats que ades ni haura mes. Et quod tunc secundum dictum testem et prout dicebant homines loci poterat fugere et non fugit.

Item probatur per Sanciuum Gonsalvis de Heredia et suos contestes quod dictus comes dum ducebatur

ad dictum Regem faciebat bonam faciem ilarem et risibilem ceteris captis cum eo malam et tristem faciem facientibus et quod erat fama publica in tota Aragonia et per totam terram domini Regis Aragonum quod captio dicti comitis fuit facta voluntarie et non per forsa.

Item probatur per Johannem Alfonso qualiter se reddidit dominus comes cum aliis habita littera pactorum scripta mandato comitis et subscripta per manum domini Regis Castelle quodque si voluisset seu poguera esser be anat sens tot perill que ben hac prou spay con ell testimoni fo lo primer hom que aplega al dit loch de Medes per manament del dit Rey de Castella que encara noy havia vengut algun.

Item probatur per Vitalem de Blanes quod cum fugiebant timentes tumultum exercitus Regis Castelle in uno nemore concordarunt dare civatam a Medes et finaliter ire Darocham et secundum consilium et mentem hujus testis et quorundam aliorum melius erat fugere Darocham quam remanere in dicto loco de Medes propter periculum exercitus domini Regis sed dominus comes et Petrus de Luna qui per se habebant consilium in una camera deliberarunt aliter sed ipse testis nesciebat eorum consilia.

Item quod dictus comes fuit bene recollectus per dictum Regem sed quod fuit posita una cathena in pede dicti comitis et aliorum suorum sotiorum.

Item probatur per Petrum de Luna quod audito rumore exercitus redierunt non tamen pençantes quod essent sentiti et remanserunt ut dicunt alii in loco de Medes quem locum recognitum viderunt non deffensabilem sed ibi remanserunt pro tanto tandiu ut haberent responsum de nuntiis quos miserant apud Calatajubi. Et in isto intermedio venerunt ducenti equites domini Regis qui stabiliverunt passus et sic non potuerunt exire propter passus stabilitos et postea superveniente exercitu domini Regis cum machinis et potentia cogitaverunt recedere in nocte per unum passum qui non erat stabilitus quem postea viderunt stabilitum. Et sic tractaverunt isto incohante tractatu post visas litteras dicti Regis requirentis eos de redditione quod se redderent dicto Regi. Est tamen verum quod ipsi ante miserant dictum Guillermum Assor ad dicendum dicto Regi quod ipsi non erant ibi et finaliter habita responsione quod Rex sciebat quod ipsi erant ibi consumarunt dictum tractum et sub certis pactis habitis cum nuntiis dicti Regis habita littera dicti Regis pro qua signanda de manu Regis ivit primus comes Ausonie reddiderunt se domino Regi et fuerunt ducti coram eo et excusat moram quam fecerunt et non fugerunt ad locum de Darocha qui non erat sic periculosus quia propter periculum venerunt et in dicto lo-

co quia magis propinquus ad redeundum spectare vo lebant nec volebant expectare in loco de Pulcromonte quia nimis propinquus hostibus.

—

Capitulum secundum si dictus comes Ausonie erat in carceribus vel ibat solutus.

Super captione probatur per F. Gomiç quod incedebat dominus comes cum duobus cathalanis familiaribus cum dicto Rege Castelle sine ferramentis verum est quod dicebatur per gentes quod erat in dicto loco tanquam captus et quod aliqui homines custodiebant eum tamen ipse testis non vidit ductum comitem captum nec existentem in alia captione sed alios videbat captos in Xibilia.

Item per Rodericum de Guitaria Regni Castelle quod in eodem loco vidit dictum comitem equitantem per se solum et sequentem Regem ut liberatum et sine custodibus et sequentem consilia domini Regis qui se comuniter trahebat cum dicto comite cum vocabat consilium quantumcumque paucos traherat ad dictum consilium et comedebat prior cum militibus domini Regis ante mensam dicti Regis ceteris stantibus in captione ut solebant.

Item probatur per multos testes quod dictus comes postquam ante Pascha stabat captus et ferratus venit

ad Regem Castelle ad locum de Alguisira ubi erat stoleum et fuit visus per multos equites solus et interdum quodam retro equitante in mula et sine quibuscumque custodibus et etiam in Denia et Cartagenia et in aliis multis locis. Est tamen verum quod aliqui deponunt quod erat sub custodia Martini Anyis licet non fuissent interrogatus de certa sciencia nec etiam multis deponentibus quod ibat sine custodibus sunt interrogati de certa scientia verum Exemen Doriç deponit que lo dit comte era en tant gran stament ab lo dit Rey qui fo de Castella que sen poguera esser anat moltes vegades et no stave en poder de algutzir ne de gardes e si aquest deponent fos stat franch solament una vegada axi con lo comte que perdes lo cap si fos trobat en Castella. E diu Marti Morera quel dit comte anave solt et que staven tots maravellats con axi anave solt et que si aquest testimoni fos en aquell cas que era lo dit comte que haguere assejat de anar sen. Mas diu que oy dir que alscuns lo gardaven de la companya de Marti Anyis. Sed multi concordant quod erat in consiliis dicti Regis esto quod non essent cum domino Rege nisi duo vel tres. Et probatur per Bertrandum Dalbi cui ut dixit retulit dictus comes quod tempore quo dicte galee venerunt dictus comes ascendit in dictum stoleum defferrat e solt e quey havia comendament e que cerqua cascuna de les IV galeas del I cap al altre ab la spaha en la ma per sercar lo vescomte de Cardona per matarlo que no vengues viu devant lo dit Rey.

Item de sceleratis seu proditionalibus conciliis et tractatibus datis domino Regi per dictum comitem et contractis cum eodem Rege probatur per Cahim Cofen judeum quod cum exiissent de consilio in quo fuerant cum Rege qui cum Martino Anyis et Matheo Ferrandez quod bonum erat consilium quod dictus comes dederat videlicet quod Rex Castelle faceret magnam armatam navium et galearum in quibus irent multitudo equitum faciendo viam de Murvedre et quod postea acederunt abinde recedendo ad fortalicia dicti comitis que erant propre mare et ex hoc metrien tota la terra en brugit.

Item probatur de auditu multorum per Petrum dez Coll de Vilajoyosa quod cum galee Regis Castelle recesserunt de Cartagenia quod Rex Castelle debebat ascendere et quod faceret viam de Cathalunya et simul cum dicto comite debebat venire ad locum de Blanes quem locum dictus comes promiserat tradere domino olim Regi o de trer de la terra sa muller per manarla en Castella.

Item probatur circa idem per Martinum de Gallego que ell testimoni havia XL jorns stat en Portogal en casa del Rey de Portogal hon era stat trames per linfanta de Portogal e oy dir a scuders dels missatgers

del Rey de Castella qui eren en Portogal parlant quel Rey de Portogal feya gran pertret de armada quel dit pertret feya fer lo dit Rey de Castella a industria e consell del dit comte Dosona e que lo dit comte devia esser capita e partent de Portogal vinent en Aragon e travessant per Castella oy aquest testimoni dir comunament a tot hom e en tots lochs dins Castella hon ell fo aytals paraules o semblants que mal viatge faes lo comte Dosona qui tan gran hestol feya fer al Rey de Castella e quel Rey de Castella creya lo dit Comte molt e li dava gran fe e tot quant feya feya ab son consell e que de çert devia muntar capita en lestol del dit Rey de Castella olim.

Item probatur circa idem per En Yago Navarra de Calataju que quant lo missatger quel Rey de Castella havia trames al Princep de Gales torna quel dit comte fo en lo consell que tengueren ab lo dit missatger.

Item probatur per G. Alanya presbiterum quod Rege Petro olim Castelle et principe et aliis multis principibus existentibus in Bayona in domo ffratrum minorum comes Ausonie venit ad dictum locum et posuit se simul cum dictis principibus et cum debuerunt intrare consilium Rex Petrus et dictus comes traherunt se ad partem per aliquam pausam loquentes invicem et postea dictus Rex Petrus rediit ad alios in consilio et dictus comes recessit et ivit ad domum suam. Item

prout dictus Guillermus deponit fama erat in dicto loco quod dicti Reges et comites erant congregati pro faciendo intratam in Castellam et quod infans Majorice debebat venire pro faciendo aliqua alia emprenimenta scilicet de intrando per Rossilionem audivit insuper dici quod dictus comes venerat illud pro faciendo pacem inter principem et comitem Fuxii sed alia dicebant quod venerat pro affermando se de quantitate pecunie quam dictus Princeps petebat ab eo et quod erat certum quod filius dicti comitis stabat pro resena in posse dicti principis.

Item probatur per Bernardum Roig de villa Hostalrici quod dictus comes in Bayona venit ad domum predicatorum ubi erat dictus Rex olim Castelle et ibi vidit dictum Regem manu ad manum euntem et apartantem se cum dicto comite et loquentes invicem subtus unam figueriam et hoc per spatium unius leuce et nullus poterat eos audire et postquam ibi steterunt per dictum spacium recesserunt inde ad aliam partem ubi steterunt colloquentes de vesperis usque ad sero. Item per eundem quod dictus comes fuerat arrestatus ut audivit a familiaribus dicti comitis ad instanciam dicti olim Regis qui conquerebatur de X mille duplis quas dederat dicto comiti ut sequeretur ipsum Regem et noluerat sequi. Item in crastinum audivit dici a quodam nominato Poncio quando rediebat ab locum de Ortes quod valde plangebat quia Bernardinus filius dicti comitis veniebat ad resenam et quod nunquam

rediret et quod comes debebat venire a Sordova et ibi inveniret dictum Bernardinum et ducere eum a Bayona cum domino de Bruylano et ita audivit dici quod fuit postea sequtum de facto et dictus comes rediit ad Ortes.

Item probatur per Simonem Majoris quod audivit dici quod comes Ausonie fuerat captus a Bayona per lo mayre de la ciutat de Bayona a qua captione non fuit liberatus usque ad adventum Regis olim Castelle et tunc habuit ponere in posse dicti principis filium suum Bernardinum et iste testis vidit dictum comitem euntem et venientem de Bayona a Ortes et e contra et vidit dictum Principem tenere magnum parlamentum cum aliis principibus et dicto Rege et eo tunc dictus comes loquebatur valde frequenter cum dicto Rege Petro et erat in magna familiaritate secum et cum aliis de familia dicti Regis prout hic testis vidit. Vidit insuper quod dictus comes invitavit Martinum Lopez et plures alios de familia dicti Regis amicos suos et cotidie veniebat ad domum Regis loquendo et stando cum familiis suis in dicto loco de Bayona. Et audivit dici quod dictus Bernardinus stabat in resena usque quo questio que erat inter ipsum Regem et dictum comitem esset determinata.

Item prcbatur per Johannem Mercerii quod dictus comes Ausonie fuit captus in Bayona pro eo quia ut

dicebatur fuerat habitus in suspitione cum transiebat subtus pontem de Bayona non dicentem aliquid. Quodque veniens Rex olim Castelle in Bayonam requisivit ne dictus comes exiret a dicta captione sine voluntate sua ut dicebant cives dicte civitatis et vidit sepe loqui simul dictum Regem cum dicto comite et quod ut audivit dici et erat cogitatio sua et aliorum multorum quod dictus comes tractabat de duobus. Primo qualiter deliberaretur de eo quod Rex Petrus petebat ab eo. Secundo quod serviret Regi Castelle et faceret guerram pro eo et quod dictus Rex hereditaret ipsum comitem in Castella in casu tamen quo non posset convenire cum domino Rege Aragonum et quod audivit dici quod antequam dominus Rex Petrus recederet de Xibilia remansit et erat in certis avinentiis cum dicto comite et quod de hoc erat fama in dicta civitate de Bayona. Dicit insuper de vero quod dictus comes posuit filium suum Bernardinum in posse dicti principis in quodam castro prope Bayonam et quod audivit dici a quodam factore suo vocato En Fartaner quod duxerat dicto comiti loquendo cum eo quodque si comes vellet furarentur cum quibusdam clientibus dictum Bernardinum qui respondit que no sen curava que la menys ansia era que havia. Item quod audivit dici a diversis personis et erat fama publica quod dictus comes tractabat quod si non posset convenire cum domino Rege Aragonum quod cum infante Majorice et familiis quas posset habere faceret guerram contra dictum dominum Regem Aragonum.

—

Cap. quartum super directione galearum seu stolei.

Super directione galearum Regis Castelle probatur per plures testes quod quando ipse Rex Castelle cum uno lembo veniebat per endressar les galees incedebat cum eo dictus dominus comes pro dirigendo dictas galeas e sercant e ordonant les dites galeas ab lo dit Rey et etiam per vicecomitem Castriboni de auditu nuntiorum dicti Regis.

—

Capitulum quintum super decollatione xurme.

Super decollatione xurme probatur per Rodericum Darica gasconem quod dictus comes cum vidit galeam den Sentmenat interrogavit cujus erat dicta galea et certificatus quod erat den Sentmenat mandavit que tots fossen degollats sed patronus galee Sancti Jacobi dixit quod non faceret sine mandato Regis et circa idem probatur de fama et auditu quod dictus comes fuerat occasio dicte decollationis.

Item circa idem frater A. Ermengol del orde del Espital deposa que ha oyt dir a I fadri de Tortosa apellat Bernat Orenga remer lo qual fo pres en la galiota de Tortosa ab les IV galees nostres qui foren preses quel comte Dosona dix al dit Rey qui fo apres que hac feta degollar la xurma aquestes paraules o sem-

blans Senyor si axi ho haguessets fet tota vegada la guerra fora pessa finada. E deya lo dit Bernat Orenga al dit testimoni per cert Senyor jou juraria en faria testimoni quel dit comte feu degollar la dita xurma.

Item se prova per Eymerich de Sentelles que lo dit comte restaura Naverso segons que oy dir al dit comte et semblantment se prova per altres quel comte lo restaura.

Item probatur circa idem per aliquos spetialiter per En Perdigo trompeta quod fuit petitus Naverso ex parte comitis Ausonie et fuit ductus ad galeam de Marti Anyis sed tamen Naverso dicit quod ex parte dicti Marti Anyis fuit petitus et ad dictum dicti trompeta concordat ditus Bertrandus Dalbi qui audivit dici a dicto comite quod habebat comendamentum in dicto stolo. Et aliqui deponunt de fama et auditu a pluribus quod dictus comes cum erat in dicto stolo cridave al cart al cart.

Item probatur per unum testem quod Rex Castelle precepit dari arma pro dicto comite et uno suo nuntio cathalano quando debebat se recolligere in dicto stoleo.

Item probatur per Andream Gomiç de Calataju quod audivit dici a dicto comite quod si Rex Castelle da-

ret sibi mille quingentos de la geneta que de grado pe-leyaria con lo comte de Denia qui sera apartado en Briviescha.

—

Probatur per Bertrandum Dalbis super predictis que aquest testimoni vengut en la ciutat de Xibilia e feta reverencia al dit Rey Enrich lo comte Dosona convido aquest testimoni e parlali de la mort de son pare e empra ell e altres caps de companyes que li valgues-sen contra lo Rey de Navarra qui era stat occasio de la mort de son pare e atorgaren lin mas apres diu quel dit comte Dosona li dix depuys que nols volia contra lo Rey de Navarra ans quant se fos alunyat de Xibilia una jornada ell sen volia anar seguir lo Rey don Pedro per fer guerra al Rey Enrich car dins Xibilia ell no volia explicar que per ço los volgues. Mas queu deya per scusa sua. E lo Rey Enrich sabent quel dit comte amprava aquest testimoni per haver companyes mana al dit comte que no sen entremeses. E sobre aço lo dit comte dix a aquest testimoni e als altres que havia amprats que nols podia complir ço quels havia promes con no hagues la moneda de present e per ço con lo Rey Enrich li havia menassat.

E lo sentdema lo dit comte trames per aquest testimoni e I veylet qui era ab lo dit comte Dosona dona a aquest testimoni una letra de creença del comte de Foix per virtut de la qual creença li dix que en tot ço

que ell pogues ajudar lo comte Dosona en sa deliura queu faes. E apres a prechs del dit comte Dosona aquest testimoni atorga al dit comte Dosona quel seguiria tro a Ortes al comte de Foix et lavors lo dit comte Dosona promes li sa fe de son cors ab sagrament e homenatge de donar a aquest testimoni dins VI dies apres que fossen a Ortes MD florins. E aquest li feu sagrament e homenatge de ferli companya e tenir la fe tro a Ortes.

Dix encara que ell testimoni stant en Xibilia vit Menrroys de Cenabre castella qui sera empres ab bé CCC de cavall per anarsen al Rey don Pedro a Bayona o la hon fos. E viu quel comte Dosona feu donar per Marti Anyis II mil peçes dor al dit Menrroys per fer partir los dits CCC homens a cavall. E viu encara fer grans tractaments al dit comte Dosona ab lo dit Marti nos sab quins ne de que.

Item probatur per eundem que oy dir al dit comte Dosona quel vescomte Dilla li havia fet sagrament e homenatge de venir ab ell en Gasconya e per esser ab ell a fer guerra la on la volgues fer e que oy dir al dit vescomte que ell sen devia venir ab lo dit comte a Ortes e que sen hi fora vengut sino que con foren a Burgues hac I missatge de Cathalunya apellat Griffo e lavors encontinent los dits comte e vescomte acorda-

ren quel dit vescomte sen anas en Cathalunya e axis feu.

Dix encara lo dit Bertran esser ver quel dit comte partent ab lo dit testimoni de Burgues e tinent lur cami vers Bayona foren en I loch apellat Castro Daygo e aquil empra de missatgeria faedora al Rey de Castella ab certs capitols que li dona los quals contenen ço quis segueix en acabament. Primerament quel excusas per certes rahons con no sen ana ab lo dit Rey con parti de Xibilia. Item quel dit Rey partis de Gallicia al pus tost que pogues e que anas al princep de Gales car perill ere que ses gents nols trahissen. Item ques guardas de Marti Lopez comenador Dalcantera e de Cabeses de Vaques e daltres qui havien tractament ab lo Rey Enrich de liurar lo al dit Rey don Enrich e que aço sabia lo dit comte per bocha del Rey don Enrich qui dit lin havia en Xibilia. Item que ell se podia fiar al comanador Johan Dente e a Matheu Ferrandez. Item que tractas matrimoni de la sua filla major ab lo I dels fills del Rey Danglaterra e quel faes Rey apres sa vida e que tractas matrimoni ab doncella de la segona filla e quel dit comte tractaria de la altra filla ab lo fill del comte de Foix e que li dones la terra de Biscaya ab CC mil florins. Item quel dit comte Dosona havia parlat ab lo maestre de Calatrava en I loch apellat Almagro e ab alcun altre qui fo presoner den Bernat de la Sala los quals tendrien la veu del Rey don Pedro si entrava en Castella. Item quel dit Rey tractas

ab lo Rey de Navarra que donas passatge a CCC homens a cavall qui devien exir de Castella per anar al dit Rey en Gascunya e que per honor del dit Rey lo dit comte Dosona faria pau ab lo Rey de Navarra ab que lo dit Rey de Navarra lo asseguras que daqui avant no li tractas negun mal. Item que per ço quel dit Rey se confias del dit comte e daço què li feya a saber que ell era apparellat de metre en poder seu los fills e filles seus en resenes e que stiguessen la on staven les filles del dit Rey. E aquests capitols ab una letra de creença del dit comte qui sendressava al dit Rey monstra lo dit comte en scrits al dit testimoni pregantlo carament que faes la dita missatgeria la qual aquest testimoni recusa de fer sguardant la malicia del dit Rey e con era stat en servey del Rey don Enrich de la qual cosa lo dit comte fo fort irat. Dix encara que oy dir stant a Ortes a aquells de la cambra del comte de Foix quel comte Dosona havia parlat ab lo comte de Foix del dit matrimoni de una filla del dit Rey ab lo fill del dit comte de Foix e quel dit comte Dosona de part del dit Rey don Pedro li havia promes LX mil dobles e que lexas anar tota la sua gent en ajuda del dit Rey qui fo. E que daltra part lo dit Rey los darie lur sou. E quel dit comte Dosona fos capita de aquella gent. E que lo dit comte de Foix havie respost que non faria res ans havia tengut lo dit comte Dosona per un musart.

Dix encara que con foren a Bayona lo dit comte e

aquest testimoni hon arribaren per mar e lo dit comte a manament del mayre de Bayona no volgues calar mentre passava sots lo pont con segons que aquell comte dix havia temor dels Navarres foren axi lo dit comte con aquest testimoni preses. E apres con lo Rey don Pedro fos arribat a Sant Sabastia aquell Rey trames una letra al senescal de Guiana e al mayre de Bayona quel dit comte no partis de Bayona tro ensemps haguessen parlat. E apres alscuns dies lo dit Rey feu saber al dit comte que ell entraria a Bayona e que aquell comte li fos deffora la qual cosa no poch fer lo dit comte per ço con no havie besties.

Dix encara que per lo dit comte stant en Bayona foren trameses per missatgers lo Senyor de Bruylana e aquest testimoni al Rey don Pedro qui era lavors a Sant Sabastia ab letra de creença del dit comte la qual creença en acabament era aytal. Que lo comte havia entes quel dit Rey se tenia per agreviat con nol havia seguit con parti de Xibilia car Goter Diez li dix de part del dit Rey aquest testimoni present que lo dit comte havia fet contra sa fe per ço con nol havia seguit. E lo dit comte diu que es apparellat de scundir sa fe siy ha nengun de casa del dit Rey qui digues lo contrari car con lo dit comte hac armat lo dit Rey ana als cathalans e aragoneses personers que ab ell ensemps acompanyassen e seguissen lo dit Rey e nou volgren fer et que entretant ell fo exit de la ciutat e troba lo dit comte les portes tancades e gran remor axi que

nol poch seguir e que Marti Anyis li havia dit lo vespre que si lo comte acompanyas lo dit Rey que ell li hagra dat de la lança per los pits e per aquestes rahons lo dit comte no havia seguit lo dit Rey ne havia fet contra sa fe e en aço era apparellat de metrehi les mans si negun deya lo contrari. Item que era apparellat de observar al dit Rey les covinenças que havia fetes ab ell e promeses en Castella e per la dita rahó de metre en poder seu en resenes sos fills. E dita la dita creença lo dit Rey respos que ell havia per excusat lo dit comte e que dins II dies seria a Bayona e parlarien ensemps. E axis feu que tots dies veya aquest testimoni que los dits Rey e comte ensemps parlaven secretament III hores lo dia e lo dit Rey havia consell ab lo dit comte mes que ab negun altre e lo dit comte manava lo dit Rey axi con se volia.

Dix encara que depuys lo dit Rey entra a Bayona e posa als prehicadors e encontinent lo dit comte ana a ell e parlaren ensemps en la cambra mas nos sab ques parlaren e en aquells VIII dies quel dit Rey se atura en Bayona cascun dia III vegades los dits Rey e comte ensemps parlaven de consell sens altres qui noy foren presents.

Item quod dictus comes dixit Bertrando Dalbi qui hoc audivit ab eo in loco de Bayona que quant lo comte era en Castella lo dit Rey li havia donada tota la

honor Daguilar e ço qui ara es del marques de Billena e altres lochs de la frontera Darago dels quals no li membre los quals devia haver e pendre lo dit comte tantost con lo dit comte hagues mes en resenes sos infants en poder del dit Rey axi con lin havia promes e atorgat. E puys stant en Bayona lo dit Rey lo havia fet comte e donats tots los dits lochs e quel dit comte havia acceptat lo don e que havia fet sagrament e homenatge al dit Rey de entrar ab ell en Castella e de servir lo be e leyalment e de liurarli I de sos fills ço es lo major lo qual te lo Senyor de Pruylana ab sagrament e homenatge per nom del dit Rey e no per lo dit Princep.

Item per eundem probatur lo dit comte haver dit al dit Bertran segons que ell dix que quant eren en Xibilia que don Pedro e lo vescomte de Ylla e lo dit comte havién feta certa avinença entre ells ab sagrament e homenatge nos sab de que era la avinença.

Item deposa que lo dit comte li dix que ell havia fet tractament ab don Pedro de Castella e havia parlat ab Satle e Auley angleses caps de companyes que dit comte ab los dits caps fossen CCC o CCCC lançes e que sen venguessen a Hostalrich lo qual ja devien haver pres les gents del seu comtat e que faessen guerra aqui e correguessen a Barchinona e a Gerona e per tot lo pays e que stablissen de companya mes avant

Muntsoriu Argimon e Castello e encara totes altres forçes qui fossen entorn. E apres que faessèn guerra guerrejada contra lo Senyor Rey e les sues gents e encara que linfant de Mallorques ab M lançes entras lavors en Rossello e que encontinent li devien esser liurats Ylla e Canet e que ell faes guerra aqui de una part e lo dit comte Dosona deça e lo Rey de Castella qui fo en Aragon daltra e que axi era estat convengut entre lo dit Rey e linfant e lo comte e que ab aço lo Senyor Rey ne la sua gent no sabrien hon sen anassen. E que metrien tota la terra en tabustol. E dix quel dit comte empra aquest testimoni que fos capità de Hostalrich e li oy dir quel jutge Darborea faria venir prou forment e ordi a Blanes ab que totes aquelles companyes serien sostengudes de viandes. E dix que en totes aquestes paraules eren presents los dits capitans e aquest testimoni era torsimany entre los dits capitans e lo dit comte per ço con nos entenien e no nagues daltres encara li oy dir que de aquests afers confiave en alscuns richs homens de Cathalunya los quals anomena e dels quals deya lo comte que si no li valien almenys no li nourien ans li abandonarien lurs viles e lochs axi quen porien haver viandes e nols farien mal.

Dix encara interrogat que stant aquest testimoni en Bayona dix al dit comte Dosona que no curas de la mort de son pare e que lexas los tractaments que feya mas ques tractas que tornas en gracia del Senyor Rey

e quel servis. E lo dit comte respos Bertran nom poria bastar lo cor de servir negun quim haja mort mon pare nel poria servir de bon cor ne li faria james res que li degues fer e daço no parlem plus.

E en apres dix que stant aquest testimoni a Ortes viu be VII o VIII vegades anar lo dit comte a Bayona hon era lo dit Rey qui fo. E vee que con lo dit Rey partent de Bayona ana a Bordeu hon se feu lo parlament general ab lo princep lo dit comte ana a Bordeu ab lo dit Rey e fo al dit parlament segons que comptava publicament aquells qui ab lo dit comte eren anats e tornats. E axi mateix ha vist que tots jorns anaven missatgers del dit comte al dit Rey e del dit Rey al dit comte.

E apres passats los dits VIII dies lo dit comte se ana a Ortes e trames son fill al dit Rey segons que aquest testimoni oy dir al dit comte ell li havia trames son fill en resena per argent quel dit Rey li demanava e dix que segons que ell creu e es veu comuna lo dit fill es per resena e no per argent.

E apres VII o VIII dies quel dit comte hac stat a Ortes lo dit comte sen torna a Bayona al dit Rey Pedro e aquest ab ell per pagar sa fermança e vehie quels princep de Gales e el Rey Pedro el Rey de Na-

varra el dit comte ensemps tot dia havien parlame
e consells es ver quel dit comte Dosona hac trac
ment ab Satle e Onlent capitans e ab daltres capita
que en cas quel Rey Pedro el princep nos avengues
quel dit comte paguas certa quantitat dargent del
Rey Pedro als dits capitans e quel dit comte fos l
capita major e que en nom del infant de Mallorch
ell faria guerra en la terra del Rey Daragon e aqueste
coses oy dir aquest als dits comte e capitans en la e
gleya dels preycadors de Bayona.

E apres aquest testimoni ab lo dit comte sen torna
Ortes don sen volia partir e prenent comiat del d
comte lo prega que no sen partis tement lo dit comte
segons que aquest testimoni entenia que aquest no se
tornas en Cathalunya et feu lo dit comte tant quel fe
aqui aturar al comte de Foix et lavors aquest testimo-
ni trames letres al Senyor Rey continens que aques
testimoni era stat pres a Bayona e sabia moltes coses
sobrel fet del Rey don Pedro e del comte Dosona et axi
que li trametes En Belescar o altre de ques fias al qual
aquest testimoni digues les dites coses les quals letres
aquest testimoni sabe apres que no eren stades presen-
tades al Senyor Rey ans eren stades donades a la com-
tessa Dosona per la qual raho lo comte de Foix a gran
requesta de la comtessa fo pendre aquest testimoni et
stech pres mes de XV dies apres dels quals a prechs
de les companyes sues lo dit comte de Foix deliura a-
quest testimoni de la preso empero ans que fos deliu-

rat hac a jurar en ma del maestre del hostal del comte de Foix que no dexelas res dels tractaments del Rey don Pedro et del comte Dosona.

—

Sextum capitulum super hereditamento factò per Regem Castelle dicto comiti et quod se fecerat hominem dicti Regis et quod ob hoc erant tradende resenè per dictum comitem dicto Regi.

Quel Rey de Castella dona al dit comte Dosona stant en Castella gran heretament de moltes viles e lochs e per aquell heretament li feu homenatge es feu son hom e que lo comte per ço que mils se fias en ell lo dit Rey havie promes al dit Rey de metreli en resenes ça muller e sos infants. Proves per los testimonis seguents.

Primerament se prova de oyda et de fama en la ciutat de Valencia per Lop Alvereç Despeyo quel dit Rey havie dat al dit comte Dosona lo comtat de Denia.

Item deposa un porter del dit Rey que ell mes en possessio lo procurador del dit comte dels lochs de Morata et de Vall de muro quel dit Rey li havie dats durant la pau.

Item deposa de oyda dels presoners Exemen Doris quel dit comte devia metre en resenes en poder del

dit Rey ça muller e sos infans a fi quel dit Rey mils se confias del dit comte et que li liuras companya e ques faes la guerra.

Item Ramonich de Castellbell deposa aço matex del comtat de Trestamara e axi matex deposa que ell fo trames per lo comte ab letra de creença a la comteça sa muller e a sa mara et an Berenguer de Malla que la comtessa e sos infans ab tot lo moble millor que sen poguessen portar isquessen de Cathalunya e sen anassen en la terra francesa e que anassen vestits con a homens e que aquesta missatgeria se feu ab sabuda e volentat del dit Rey.

Item se prova per Johan Alfonso quel Rey de Castella feu venir lo comte a Murvedre per ço que faes tractaments ab los amichs e parens que ha en Aragon contra lo Rey Daragon no sab hom que sen fo.

Item per En Perdigo trompeta qui oy dir als homens qui eren en les galeas del Rey olim de Castella que lo comte Dosona havie promes al dit Rey que ell traurie ça muller e los infans de Cathalunya et los metria en poder del dit Rey.

Item Diego Ferrandiz de Xibilia castella que comunament se deya per los homens de la cort del dit Rey que li servien quel dit comte se era fet hom del dit

Rey ab sagrament et homenatge et que lo dit comte devia liurar son comtat al dit Rey.

Item Jacme Julia barber deposa que comuna fama era en lestol del dit Rey quel comte Dosona deya que si ell ab lestol era en Cathalunya que hauria ça muller e sos infans els metria en poder del dit Rey per ço que mils se fias en ell. Dix mes avant que quant ell testimoni fo tornat en Xibilia por lo rescat den Averso viu e legi una letra que la comteça havia tramesa al comte en la qual se contenia entre les altres coses que la comteça escusava al comte con no havie complit ço que ell volia et que un any hi havia leguiat et que sobre aço donas creença a aquell qui portave la letra quiy sabia aytant con ella matexa e que tot quant havie havie perdut en servey del dit comte. Dix encara que aquest testimoni oy dir an Huguet Steve fillastre den Francesch de Perellos que aquest testimoni qui era stat repres no starie pres sino per tot lo mes de març segons que havie oyt dir al vescomte Dilla con dins aquell temps En R. de Gurb seria tornat de Cathalunya en Castella et devia manar si fer ho podie la comteça Dosona et sos infans en Castella e metrels en poder del dit Rey e lavors lo dit Rey a fiar sia dell e darli hia molta terra el faria gran senyor e li donaria cavallaria per fer la guerra contra lo Senyor Rey Darago et semblants paraules oy dir a molts de casa del dit Rey de Castella.

Item Rodrigo Daricha. Idem.

Item probantur predicta per plures testes de fama et auditu comuni tam in Xibilia quam in stoleo dicti Regis.

Item probatur per vicecomitem Castriboni que ell stant ab lo comte de Foix a Ortes vengueren II missatgers del Rey de Castella al dit comte de Foix e lo un qui era cavaller dixli aytals paraules en acabament que lo comte Dosona lo pregave que li ajudas endressar que ell pogues haver ça muller e sos infans per tal quels metes en resena en poder del dit Rey perque lo dit Rey se pogues en lo dit comte fiar et que si podia haver ça muller e sos infans que lo dit Rey se tenia per tengut de ferli gran be. Encara diu lo dit testimoni que troba un correu qui portava una letra del dit comte a la comteça la qual ell testimoni legi et con tenia si que ell se era rescatat del Rey de Castella perque ell li pregave que decontinent ab los infans degues partir de Muntsoriu e que sen portas tot ço que bon fos qui no faes gran comu et que no hagues pahor que no pogues pagar lo rescat ab que ella sen anas et que anas a Bayona empero ques gardas que no passas per nagun loch de sos amichs ne que sos amichs non sabessen res.

Item se prova per En March Sant Agosti qui diu que era anat al Rey lavors de Castella per lo rescat del vescomte Dilla que con sen tornava una fembra li aporta una letra del dit comte Dosona dins la qual era una cedula et la tenor de la letra et de la cedula es aytal. Comteça En Berenguer de Malla En Gurb mol. tes vegades vos he fet saber quem amanassets aquelles reçenes ço es a saber mos fills e ara parme que nou volets fer. Placia a nostre Senyor Deu que ell vos ho deman al cors et a la anima de la pahor et del affany quem faets soferir perque decontinent venits a Bayona e noliejats una nau et venits dretament a Xibilia e nous metats pus lo cap entorn ne ab lo comte de Foix ne ab negun neus ne stigats si be aquest regne es en aquesta tribulacio neus ne stigats si be aquest Rey ma tornat ferrar cor accident es stat daçi avant nous ne scriuria pus sau que si no ho fets clam men a Deu que ell vos en ponescha et ells fills sien maleyts de Deu et de mi si per ells vos nestats. Scrita de ma ma a Sibilia a XXIV dies dabril. En cas que los fills del vescomte no venguessen venits. Del comte Dosona. E lo sobrescrit es aytal. A la comteça Dosona e an Berenguer de Malla En Gurp.

Comtessa en cas que no haguessets tots los diners queus fiu saber que adugues En Gurb venguen les resenes ab partida dels diners et no dubtets si be lo guiatge ses passat que segurs podets venir et pensats que menys ho volrria jo que vosaltres mas aquest la-

gui que fets creu que no sia alre sino que volriets tots que noych isque. Aquesta cedula va a vos et an Malla et En Gurp. Scrita de ma ma a XXIV dabril.

Del comte Dosona.

Item se prova per En Berenguer Dolms al qual segons que deposa la vescomteça havie recitada la creença que En P. de Murles havia aportada de Castella de part del vescomte Dilla que la digues a la Senyora Regina que la dita vescomteça dix al dit Berenguer Dolms quel dit Murles li havie dit que Marti Anyis li dix quel comte Dosona havie finat ab lo Rey de Castella et quel havie fet almiray et quel dic quel dit En Murles parti de Castella devia lo dit comte muntar en la armada e encara lo havie heretat de terres et lochs dins Castella.

Item deposa lo vescomte Dilla que oy dir al dit comte que devia metre en resenes son fill per lo rescat seu.

—

Capitulum septimum del amprament fet per lo comte Dosona en Castella de ajudar al Rey don Pedro e com pres diners del dit Rey.

March Sant Agosti deposa que oy dir en Alguizira del Fadre a V presoners de Xibilia que quant lo Rey de Castella sen ana dona al dit comte Dosona CCC mil

morabatins los quals li tolgueren mentre sen anave a la posada.

Item se prova per En Lorens Aulet calefat que oy dir a molts dels presoners quin eren specialment dels bous quiy eren que lo comte los havie emprats de servir et valer al dit Rey olim do Castella et que per tal con nou volien atorgar lo dit comte los deya que volguessen o no siu farien si no que serien degollats.

Item deposa Jacme Julia que viu un die apres quel comte fora la Darassana gran contrast entre lo dit comte et Naverso et oy quel comte dix an Averso que no era la hon se pensava et Naverso dix que ver era e ell testimoni apres acostantse an Averso demanali que era e Naverso resposli aquest traydor parlant del dit comte nos adura tots a mort con tots nos ha emprats que fassam segurtat de esser et de defendre lo dit Rey qui fo et con nou volem fer hans dit queu havem a fer o que serem tots degollats et dix mes avant que aquest empraments oy axi matex dir a tots los altres presoners.

Item se prova axi matex per molts testimonis de oyda dir als presoners dels dits empraments.

Deposa F. Marti mariner que lo dit comte empra Pedro de Luna vescomte Dilla et Naymerich de Sentelles et molts daltres presoners que fossen en valença et ajuda del dit Rey et de la sua terra et que ells li respongueren queu farien volenter mas que no vendrien contra lo Senyor Rey Darago ne son senyal et que lavors lo dit Rey feu donar moneda a don Pedro de Luna et altres ab ques apparellassen.

Deposa P. dez Pi mariner que viu que lo comte Dosona per part del dit Rey qui fo empra los cavallers et richs homens presoners que fossen en valença et ajuda del dit Rey et de ses terres et que daço faessen segurtat e que per tal con Naverso nou havie volgut atorgar lo dit comte li manassa en hac noves ab ell e encara viu pagar lo sou als dits cavallers et altres et quel dit pagament feya lo dit Rey ab lo dit comte.

Item in effectu Jacme Noguera salvant que no diu res del pagament del sou.

Item deposa frare A. Ermengol que oy dir quel Rey de Castella volia ouçiure los presoners mes que Marti Anyis li dix que lo major enemich quel comte de Trastamara havie era lo comte Dosona per la mort de son

para et que lo dit comte de Trestamara venia per deseretarlo ab lo comte de Denia et alscuns richs homens car lo Rey Darago noy era ans folgaria et axi que consella al dit Rey que soltas lo dit comte Dosona car pus lo dit Rey nos podia fiar en los seus que lo dit comte Dosona et los altres richs homens presoners et XXV scuders ab ells faessen sagrament e homenatge de servir lo dit Rey et de acompanyarlo la hon anas et de valerli contra tota persona exceptat contra lo Senyor Rey Daragon et son primogenit et ça terra et hauu lo dit consell lo dit Rey hac noves que un castell seu apellat Moron se era alssat contra ell e feu soltar de preso decontinent lo dit comte et ab lo dit Rey ana ab CC de cavall vers lo dit castell et tornantsen daquell foren a Alcala hon era aquest testimoni pres ensemps ab daltres e lo dit Rey feuse venir lalcayt del dit loch e manali que soltas de preso tots aquells quel comte Dosona li diria. E lo dit comte veent et oyent aquest testimoni fo a la porta de la preso et feu ne traure V als quals dix segons que aquest testimoni oy dir als dits V ço es Nasbertich ça Tria R. de Cartella etc. semblants paraules Jo dix lo comte me era rescatat LX mil florins e lo Rey jaqueix los me et liam emprat quel deja servir contra tota persona salvant contra lo Senyor Rey Daragon et son primogenit et ça terra et jo he liu atorgat gardant la gracia quem ha feta. E vull que vosaltres siats ab mi e jo fer vos he soltar de la preso et entench vos a fer gran gracia et no dubtes en res que aço no pot molt durar que daçi a VIII jorns lo dit Rey no posehira un palm de ter-

ra. E aço podets fer que non valrra menys vostra fe que contra lo Rey no son primogenit ne ça terra no li seriem tenguts de res. E dix que aço fo un dissapte a VIII de maig e lo diluns seguent aquest testimoni et los altres foren tots soltats de la presó et semblants paraules e emprament feu lo dit comte a aquells qui eren en lo aljub e en la Darassana de Xibilia segons que oy dir a molts.

Item deposa Julia de Canyeles que apres quel comte fou desferrat la derrera vegada sen vench en lo aljub hon aquest testimoni stave pres e parla ab En Vidal de Blanes e ab aquest testimoni et ab daltres presoners dient los en acabament quel Rey de Castella lo havie solt e havie feta pau ab lo Rey Darago et li havie feta gracia que ab XXX de cavall lo servis e axi que ell los pregave que fossen ab ell et furiels soltar de preco e darlos hic cavall armes e bon sou. E ells dubtants en aço que no trencassen lur fe lo comte dixlos que pensar se podien que aytant be se volia ell gardar sa fe et que lur fe non valrria menys pus no eren contra lo Senyor Rey ne contra son primogenit ne contra ça terra et sos affers et que axi ho asseguave lo dit Rey mas que defenessen lo dit Rey e la ciutat de Xibilia contra lo dit Rey don Enrich et aquells qui ab ell venien. E con aquells encara dubtassen lo dit comte los dix que era fort indignat contra los dits presoners e que si nou feyen que ell los faria degollar e finalment que ells ho atorgaran e lin hagueren a dar

resenes et fer segurtats les quals faeren forçats et per pahor. Dix encara que oy dir que havie emprats contra lo dit Rey don Enrich En Pedro de Luna et lo vescomte Dilla Eymerich de Sentelles e altres richs homens.

Item deposa Francesch Daverso que oy dir a molts dels richs homens et cavallers qui eren preses quel dit comte los empra que fossen en valença et en ajuda del dit Rey e dix que empra lo dit comte aquest testimoni per aytals paraules Naverso jo he presa manera ab lo Rey que tots siats desferrats e solts pero hau atorgat ab aytal condicio que fassats cascuns sagrament et homenatge de valerli contra totes persones que li venguen dessus salvant la persona del Sényor Rey et sa bandéra o contra son primogenit o homens qui per ell sien venguts ab aquestes companyes contra lo dit Rey. Et aço dich per tal con he entes que lo comte de Denia hi es ab moltes companyes et axi fets vos desferrar e farets lo dit sagrament e homanatge. Diu empero aquest testimoni que ja lavors hi havie molts dels richs homens desferrats et aquest testimoni pregal que nol fes desferrar ans romangues aqui mes ferrat. E lo comte respos ab fellonia e con Naverso entenets vos que jo e daltres molts qui som açi preses no entenam aytant be aquest fet con vos e gardar nostre fe cert si fem. E si be ho voliets pensar Deu fa nostres affers cor lo Rey de Castella nos dara diners per quens porem encavalcar e comprar armes e valrrans mes esser fora

dels ferres et de la Drassana e esser encavalcats e sp
rar nostra ventura que si moriem a mala mort dins
dit loch. E aquest testimoni respos que ell no vo
esser desferrat per aquesta raho. E lo dit comte fell
nament dixli que no era la hon se pensava et que
faria ço quels altres o li poria maça costar con ja
bie les maneres del dit Rey con jugave. E aquest t
timoni lavors no lin volch atorgar màs dix que en
nia que lo comte ho deya a bon enteniment per
quel dit testimoni no romangues en la preso.

Item deposa Bernat de Vilacorba que es ver
apres quel comte Dosona fo tornat derrament en
preso fo desferrat II dies ans quels altres e dix si
ver oyt dir al comte e a Marti Anyis que lo dit
qui fo havie proposat de degollar tots los presoner
que Marti Anyis lin desconsella e li consella que f
quels presoners cathalans fossen en son servey e
lo dit Rey li atorga que li playa et dix que Marti
yis o un altre privat seu lo nom del qual no li me
bre apres quel Rey liu hac atorgat empra lo dit c
te et don Pedro et lo vescomte et los altres e ator
renli e no sab que lo comte los empras e dix que
oyt dir que lo dit empraṁent eren maneres perque
presoners fossen solts et desferrats mas que la pro
tenssa era que ajudarien al dit Rey contra tota pe
na exceptat contra lo Senyor Rey et son primog
et ça bandera et que no entrassen en sa terra e dix
cara esser ver que lo dit Rey per son tresorer feu

ment al comte Dosona per si e sa companya e al vescomte per si et ça companya e axi a cascun dels richs homens.

Item deposa Bernat Arenes que es certa cosa quel Rey lavors de Castella dona diners al comte Dosona et al vescomte Dilla et als altres richs homens e aquells empraren companyes en procassaven e donaven III mil morabatins per persona de que sen cavalcassen es matessen en cuns e que aquest testimoni fo emprat per Naymerich de Sentelles et per companyes sues que fos ab ells en servey del dit Rey qui fo en defensio de les companyes qui venien en Castella et aquest testimoni respos que nou farie que les companyes venien en servey del Senyor Rey Darago.

Item deposa Francesch Xanxi Munyos de Terol que oy dir an Vidal de Blanes et an Berenguer Moreyl et a tots los altres presoners de Cathalunya que lo comte los havie emprats de part del dit Rey qui fo que fossen en ajuda e defeniment seu contra totes persones exceptat la persona del Senyor Rey Darago et de son primogenit et que noy fos lur bandera empero que oy dir a tuyt comunament quel Rey don Enrich et les companyes qui ab ell eren venien en ajuda e a sou del dit Senyor Rey mas dix que ell testimoni e los altres Darago foren emprats per En Pedro de Luna quin era stat emprat per lo dit comte e con aquests dub-

tassen de atorgar loy lo idit En Pedro dix que ells staven perillosos aqui que no fossen degollats per lo dit Rey e que per aquesta rahò exirien de preso e serien encavalcats e con fossen en vista de les companyes se mesclarien ab ells.

Item deposa En Vidal de Blanes que oy dir que lo comte empra don Pedro de Luna e los altres richs homens e cavallers que fossen en ajuda e valença del dit Rey contra lo comte de Trastamara et les companyes exceptat que noy fos lo Senyor Rey Darago ne ca bandera ne naturals seus e dix que lo dit comte empra aquest testimoni et que lin atorga ab lo dit retoniment empero dix que ell testimoni et los altres atorgaren aço per tal con eren preses et havien oyt dir quel dit Rey havie acordat que tots fossen degollats e per aquesta via scaparien et exirien de preso e dix que ell testimoni et los altres se pensaven que les companyes qui entraven en Castella que a ajuda e mi del Senyor Rey nostre entrassen en Castella.

item Exemin Doriç deposa que apres quel dit comte fo exit de la preso ara la derrera vegada vench cavalcant en la Drassana et vench al aljub hon aquest testimoni stave pres be ab XVIII altres e aqui ell se feu pujar alscuns daquells preses qui apres comptaren a aquest deposant que lo comte los havie emprats quel servissen el acompanyassen con ell entenia ser-

vir lo dit Rey qui fo contra totes persones e dix encara que viu quel dit Rey qui fo dona al dit comte CCC mil morabatins per pagar aquells que havie emprats et que ell testimoni ne havie haut a ça part X mil morabatins. Item dix que En Pedro de Luna empra aquest testimoni et altres que fossen en defensio del dit Rey contra totes persones exceptat lo Senyor nostre et lo Senyor Duch et lurs regnes et bandera lur e que si eren solts no li servassen lo homenatge.

Item Marti de Morera deposa que un die apres quel dit comte la derrera vegada fo delliurat de la preso vench al aljub dientli aquestes paraules o semblants vosaltres devets saber quel Rey de Castella ma fet be e merce que axi con solia anar ab gardes ma soltat e vag menys de guardes e puys fer a ma guisa axi que jom tench per tengut e me mes en mon cor de servir lo dit Rey et de retreli guardo del servey e merce què fet ma e han atorgats XXX de vosaltres perque Marti de Morera lo un de vosaltres dos germans romangue en resenes en lo aljub et laltre venguessen ab mi et fer ma homanatge con los altres ja han fet ço que a fer havien a mi e ell testimoni dix que ell no seria contra lo Senyor Rey ne son primogenit ne ces terres et que aquelles gents que venien per lo Senyor Rey hi eren et lavors lo dit comte dix a aquest deposant que no exirien de Xibilia ans defendrien aquella ciutat a les companyes franceses e al comte de Denia e al malvat comte de Trastamara e a sos valedors e que pau havie

entre lo Rey Darago et lo Rey de Castella la qual havien cridada e que en aço anave mes a ell per gardar ça fe que en aquest testimoni car a ell hi anave la muller e los infans e mes bens que havie en Cathalunya e lavors aquest deposant haut acort ab alscuns a fi que scapas a preso et a mort car deyen que si nou feya que ell e son germa morrien atorgau ho al dit comte mas no li volch fer homanatge et axi matex deposa que aquest testimoni ab daltres acompanyaran lo dit comte a la Torra del Or e viu quels officials del dit Rey qui aqui eren obeyen al dit comte et que tantost con lo comte deya dats me aço et aço tantost era fet axi que aquest testimoni ab daltres qui eren ab lo dit comte prengueren XX sachs en los quals havie en cascun X mil morabatins los quals sen feu portar lo dit comte Dosona e hac ne una partida lo vescomte Dilla Pedro de Luna et Eymerich de Sentelles et viu quel dit Pedro partia la dita moneda entre sos cavallers et homens de peu.

Item deposa Berenguer Moreyl quel dit comte vench al aljub et de qui feu exir aquest deposant Vidal de Blanes Francesch Dolms e daltres e quels empra per servir al dit Rey salvada lur fe et naturalesa del Senyor Rey que nos combatessen ab ell ne scn primogenit et lur bandera et que no offenessen lurs regnes o terres e si nou feyen que morrien axi que atorgaren liu. E axi matex diu quel dit Rey mana donar al dit comte CCC mil morabatins dels quals reebe CCL mil

er pagar los XXX que devien romandre ab ell en ser-
ey del dit Rey e aquests diners partiren lo comte don
Pedro de Luna vescomte Dilla et Naymerich de Sen-
elles entre çes companyes.

Item deposa Pedro de Luna que un die apres quel
comte fo solt vench a la Drassana e empra aquest tes-
timoni dientli en acabament aytals paraules jo he pre-
sa manera ab lo Rey de Castella que vos e los altres
exirets de preso sius volrets ço es que li fassats sa-
grament et homanatge de valerli et de defendre ça per-
sona et son regne contra totes persones e ell dar vos
ha bon sou et cavall e armes et tot ço que obs hau-
rets e no dubtets en res que con siats fora de preso
et be encavalcats jo e vosaltres e con veurem la host
del Rey Enrich passarem nosen a ell e lo dit testimo-
ni no fiantse be en les paraules del dit comte pensant-
se que fossen maneres retench se acort e haut acort
respos que li playa exceptat que no valrrien ne serien
ell ne ses companyes contra la persona del Senyor
Rey ne de son primogenit ne lur bandera ne que ha-
guessen anar contra les terres del dit Senyor. E lavors
o dit comte dix que axiu ho entenia ell e que li pla-
a e lo dit comte tornassen al dit Rey et foren tots
oltats de preso. La raho per que ell testimoni nos fia-
e be en les paraules del comte dix que era con li fa-
t pahor que no fos engan o maneres per ço con lo
t comte era anat e havie seguit tota hora lo dit Rey
per ço con ja dalgun temps abans aquest testimoni

et lo dit comte nos tiraven be. Dix encara que no preneren lo sou nels fo liurat per ma del comte mas lo dit Rey dona albera al dit comte que li donassen CCC mil morabatins mas non hac sino CCL mil dels quals hac aquest deposant LX mil et alscuns mes avant que no li recorda.

Item deposa Naymerich de Sentelles que ell fo emprat per lo Rey de Castella o per part sua que ajudas al dit Rey a defendre ça persona e son regne e atorgalin per pahor que no moris exceptat que no fos contra la persona del Senyor Rey et del Senyor Duch et de sos officials et de ça bandera et de sa terra ne altre quiy fos per lo Senyor Rey ne sab que don Pedro ne lo vescomte fossen emprats per lo dit comte mas que foren emprats per lo dit Rey et diu que oy dir que abans lo dit comte havie emprats alscuns homens de paratge.

Item deposa lo vescomte Dilla que es ver que Roiç Garcia alcayt lavors de la Drassana de Xibilia empra aquest testimoni et don Pedro de Luna et Naymerich de Sentelles et dixlos que si volien exir de preso que prometessen de ajudar al dit Rey qui fo contra lo Rey Enrich et les companyes et aquest testimoni ab los demunt nomenats atorgaren lin per ço que poguessen exir de preso et depuys ells tots III ab lo comte Dosona anaren sen al dit Rey qui fo et prometeren li lur

fe segons custuma de Castella de ferli la dita ajuda exceptat que noy fos pano del Senyor Rey ne gent sua natural. E totes aquestes coses digueren et faeren a fi que exissen de preso.

—

Octavum capitulum quod dictus comes ajuda a armar lo dit Rey don Pedro e en lo armament aucis o nafra I hom en deffensio del damunt dit Rey.

Deposa Julia de Canyeles que oy dir a molts castellans quel die quel dit Rey parti de Xibilia ara la derrera vegada con sen ana quel comte lo ajuda armar e que li sanyi I percint de pedres precioses e de perles.

Item deposa Francesch Daverso que havie oyt dir al dit comte que aquell die quel dit Rey sen dech anar lo dit comte era en la cambra del dit Rey aydantlo a armar et stant aqui entraren V o VI bastays ab la spaha en la ma e comensaren a robar la cambra del dit Rey et quel dit comte pres I venable e dona una lançada en la cuxa a un daquells e feu los ne anar e tencha la porta.

Item deposa Francesch Xanxi Munyos de Tarol que oy dir a molts castellans et altres quel dit comte havie ajudat armar lo dit Rey e era en la cambra ab ell mentre larmava e que vengueren alguns bastays qui robaven la dita cambra e quel dit comte ho defenssa en nafra un daquells ab un venable.

Item deposa Vidal de Blanes que oy dir al dit comte que ell era en la cambra ab lo dit Rey con se armave et quel ajuda armar e que viu quel dit Rey se senyia un percint en que havie segons ques deya pedres precioses et aço dix lo dit comte et aquest deposant.

Item deposa Exemen Doriç cavaller que oy dir al dit comte que ell havie armat lo dit Rey lo die que isque de Xibilia et con lo hac armat entraren VI o VII bastays qui robaven la cambra del dit Rey qui fo al qual lo dit comte dix Ho Senyor con ho podets soferir. E dix lo dit Rey que volets que faga. E lavors lo dit comte pres un venable et van ferir un daquells et feu los ne exir segons quel dit comte matex ho compta a aquest testimoni.

Item deposa Marti de Morera que no sab quel sjudas armar nel acompanyas mas lo viu ara con se devia anar de Xibilia lo dit Rey que era en despossey-ment de son regne que lo dit comte Dosona cavalcavè per la ciutat armat ab un bell cavall ab un fort bell ensellament quel dit Rey li havie dat.

Item deposa Berenguer Moreyl que oy dir al dit comte que ell havie armat lo dit Rey et oy dir an Eymerich de Sentelles quiu havie oyt dir al dit comte

que havie nafrat ab I manable I daquells bastays qui eren entrats a robar en la cambra.

Deposa En Pedro de Luna que oy dir al dit comte et a altres que lo dit comte havie ajudat armar lo dit Rey ara con devia anar et partir de Xibilia.

Item deposa Eymerich de Sentelles que oy dir quel dit comte havie ajudat armar lo dit Rey.

—

Nonum capitulum con lo comte Dosona acompanya armat lo dit Rey con devia exir de la ciutat de Xibilia.

Deposa F. Marti que dimarts a XII de maig lo dit Rey qui fo parti de Xibilia e viu quel comte Dosona lo acompanyava et viu que vestia bones cuyraçes.

Item deposa frare A. Ermengol que oy dir es deya comunament per tuyt en Xibilia quel comte Dosona cavalcant en I cavall et armat havie acompanyat lo dit Rey tro a la porta qui es tro un tret de ballesta luny del alcasser e puys tornassen vers la ciutat ab una lança en la ma cridant Xibilia Xibilia pel bon consell.

Item deposa Julia de Canyelles que quant lo dit Rey sen fo anat de Xibilia lo comte proposa devant lo conseyl de Xibilia que ells sabien lo fet de son para e que

havie dubte de si matex quel Rey Enrich nol mal tractas perque los pregave quel assegurassen et que ell romandrie et sino que per ventura ell sen iria ab lo Rey don Pedro. E lo dit consell asseguralo. E aquestes coses oy dir a molts castellans quin foren presents a les dites paraules segons que oy dir.

Item deposa Bernat Arenes que viu lo comte qui acompanya e ana ab lo dit Rey ara con sen ana tro part lo riu de Xibilia.

Item deposa Exemen Doriç que viu quel dit comte Dosona cavalcant en I bell cavall qui era stat del dit Rey et ab sonençellament acompanya lo dit Rey qui fo ara la derrera vegada con exi de Xibilia tro a la porta de la Darassana.

Item deposa Berenguer Moreyl que oy dir a molts cathalans quel dit comte havie acompanyat lo dit Rey tro a la porta de la Drassana. E dix que viu lo dit comte cavalcant en I bell cavall ab Iençellament fort bell que li havie dat Marti Anyis et viu V o VI çelles fort riches quel dit Rey havie dades al dit comte les quals li havie mostrades lo dit comte.

Item deposa Eymerich de Sentelles que oy dir al dit comte que ell dix al dit Rey con sen dech anar Sen-

yor que manats fer a aquests richs homens ne a mi de ço queus havem promes et lo dit Rey resposli Ja veets en quin cas son et axi si volets anar anats si volets romanir romanits et fets queus vullats que jous absol de tota prometença quem hajats feta vos et ell. Dix encara que oy dir al dit comte que con lo Rey lo hac soltat de tot ell li besa la ma e li feu gracies per quel treya de preso et lo dit Rey li va dir que de vuymes si sen volia anar que sen anas ho que romangues si volia romanir. E que lo dit comte segons viyares daquest testimoni respos al dit Rey aquestes o semblants paraules Senyor ab vos vull anar o ab vos vull remandre segons quel dit comte dix a aquest testimoni.

—

Decimum capitulum com lo comte ajudave a traure lo tresor de la torra et feya portar en la galea de Marti Anyis.

Barthomeu Picho deposa que viu quel dit comte ajudava a traure de la Torra del tresor la moneda quel dit Rey sen volia portar e la trametia a la galea de Marti Anyis la qual era en lo riu a lats de la torra e aço fo abans quels altres presoners fossen deliurats.

Item deposa Jacme Sala que ell viu quel comte era present e aydave metre lo tresor en la galea de Marti Anyis con lo levava de la Torra.

Item depòsa Barthomeu çes Oliveres et diu que viu que lo dit comte feya devallar moneda de la Torra del Tresor mas no viu a qui la donave et deyen que la ha vie comanada an Pedro de Luna e lavors eren ab lo dit comte castellans et homens de palacio qui havien servit lo dit Rey.

Irem deposa Bernat Arenes que viu moltes vegades lo comte Dosona ab companyes del dit Rey entrar en la torra del Tresor.

—

Undecimum cap. sobre les convinences fetes per lo dit comte en Xibilia de venjar la mort de son para.

Deposa lo noble Naymerich de Sentelles esser ver quel dit comte stant pres en Xibilia empra aquest testimoni et don Pedro de Luna frare Artal vescomte Dilla e En Vidal de Blanes qui staven lavors preses ensemps ab lo dit comte Dosona que li ajudassen a venjar la mort de son para en tot hom qui en aquella mort hagues cabut exceptat lo Senyor Rey et la Senyora Reyna et sos infans et aquest testimoni et los altres atorgarenlin empero aquest testimoni lin atorga mes per pahor que per amor per ço con se dubtave que si lo dit comte era be ab lo dit Rey de Castella que nol mal mesclas e no lin vengues dan a la sua persona et axi matex se pensa per aquexa raho ho atorgassen los altres e parien be en lurs paraules et conti-

nens. E daço ell e los altres faeren sagrament et homenatge.

Item deposa lo vescomte Dilla que lo dit comte Dosona empra aquest deposant don Pedro de Luna et Naymerich de Sentelles et frare Artal a venjar la mort de son para en aquesta manera ço es quels dix quel Senyor Rey a induccio del Rey de Navarra et de son frare li havie mort son para lo qual era mort per avelotament de gens per quels pregave que contra los dessus dits Rey de Navarra et frare seu et altres qui haguessen cabut en la mort del dit Bernat para seu li ajudassen a venjar la mort del dit En Bernat exceptat lo Senyor Rey et la Senyora Reyna et sos fills et altres de que lur fe ne valgues menys e aquest deposant ab los altres atorgaren lin en la forma demunt dita et exceptat lo comte de Trastamara per ço con sabien que era en servey del Senyor Rey et de la cosa publica et daquest emprament faeren sagrament al dit comte et homanatge segons son viyares mas no li recorda be.

—

Duodecimum capitulum que la preso derrera del dit comte fo lentament feta.

March Sant Agosti deposa que oy dir quel Rey qui fo de Castella feu rependre lo dit comte per suspita que havie quel dit comte no fugis e sen anas al Rey don Enrich e aço per tal con se deya que un algutzir

del dit Rey olim era fuyt et sen era anat al Rey don Enrich et lo die avans que fugis lo dit algutzir havia demanat a son nabot de Marti Anyis que li lexas lo comte per tal con volia jaure ab fembra aquella nit.

Item in scriba frare Arnau Ermengol ajustant hi que oy dir quel dit Rey manassa al dit comte ab paraules furioses el feu metre en preso.

Item in effectu En Julia de Canyeles.

Item probatur per Antonium Parets et quamplures alios que fama comuna era en la dita Dressana per tot hom que aquesta preso se feya per cautela de cobrar los affers del dit comte e per fer alscuns tractaments ab los presoners et que era stada fenta.

Item se prova per G. Balaguer et molts daltres que la derrera vegada quel dit comte fo repres isque de la preso per alscuns dies abans quels altres. E deposa Bernat Torres mariner que oy dir quel dit comte isque ans de la preso quels altres per ço con sen volia anar ab lo dit Rey.

Item deposa Bernat de Vilacorba que oy dir quel dit comte fo tornat en la preso per ço con volia fugir.

Item deposa idem in effectu G. Dolms.

Item deposa Bernat Arenes que oy dir que la preso derrera del comte eren stades maneres del dit Rey per ço quel dit comte pogues parlar e tractar ab don Pedro de Luna et los altres.

Item Exemen Doris cavaller deposa que oy dir en Xibilia que per ço havien tornat lo dit comte en preso per ço con volia fugir et sen volia anar ab un algutzir empero creu aquest testimoni que aquella preso fos fenta et simulada per ço con lo dit comte era en tant gran stament ab lo dit Rey que sen poguera esser anat moltes vegades et no stave en poder de algutzir ne daltres gardes. E si aquest deposant fos stat franch solament una vegada axi con lo comte que perdes lo cap si fos trobat en Castella.

Item Marti de Morera deposa que oy dir quel dit comte fo tornat en la preso per ço con volia fugir ab un algutzir.

Item Berenguer Moreyl qui encara dix que quant lo dit Rey fo fora de Xibilia e lo Rey Enrich fo dins oy dir a Marti Anyis que ell havie acabat ab lo dit Rey quel dit comte isques de la preso donant entendre al

dit Rey que havie fet pendre lo dit comte per suspita de fugir que no fugiria per res ne entenia a fugir.

Item deposa En Pedro de Luna que oy dir al dit comte que ell fo tornat en la preso per tal con lo Rey havien mes en suspita que volia fugir ab I alguzir seu. Dix empero que per IV dies axi abans lo dit comte quels altres presoners e creu que per ço que tractas ab aquest testimoni et ab los altres presoners que valguessen al dit Rey qui fo a fi que isques de la preso e puys con fossen fora faessen obra que sen passassen al Rey Enrich et aytal creu aquest deposant que fos la intencio del dit comte.

Item deposa Eymerich de Sentelles que oy dir al dit comte que lo dit Rey lo feu rependre ara la derrera vegada per ço con lo havien mes en suspita que no fugis.

Item deposa lo vescomte Dilla idem ut Eymericus de Sentelles proximus testis.

—

Tertiodecimum capitulum quel comte Dosona hac guiatge del Rey don Enrich e de la ciutat de Xibilia.

Proves per En Pedro de Luna que li hac lo dit guiatge del dit Rey don Enrich et diu que per ço volch ha-

ver lo dit guiatge del dit Rey et de la ciutat per ço con se dubtave del Rey Enrich que havie fet auçiure En Bernat de Cabrera son para segons que havien dit al dit comte.

Item prova Francesch Xanxi Munyos qui viu lo dit guiatge lo qual li hac don Pedro de Luna et aquell li aporta Naverso segons que aquest testimoni viu.

Item Exemen Doris deposa que oy dir al dit comte que havie haut guiatge del Rey don Enrich et de la ciutat de Xibilia per pahor que havia quel Rey don Enrich nol prengues el remetes pres al Senyor Rey nostre.

Item deposa vescomte Dilla quel dit comte hac guiatge del Rey don Enrich et de la ciutat de Xibilia per ço con se dubtave del Rey Enrich per la mort den Bernat de Cabrera et aço oy dir al dit comte.

Item se prova lo dit capitol per molts altres testimonis axi de vista con de oyda del dit comte et daltres.

—

Quartodecimum capitulum. Quel dit comte haja de-

servit lo Senyor Rey per tal con se diu que quant la pau fo fermada entre lo Senyor Rey et lo Rey lavors de Castella a deça migenssant lo cardenal de Bolunya et puys En Bernat de Cabrera et lo comte fossen anats en Castella per refermar e donar compliment a la pau lo dit comte ab tractament del Rey de Castella del qual segons ques diu aduix letra de creença a la muller del infant En Ferrando tractava la mort del dit infant En Ferrando.

Sobre aço deposa lo noble Nuch vescomte de Cardona en XV fulles del primer proces que oy dir al dit infant que lo comte Dosona havie aportada per part del dit Rey de Castella una letra de creença fort amorosa a ça muller que ocies lo dit infant e que ell pendria la per muller. Mas lo comte no havia gosada dar la dita letra a la dita dona mas que la havie dada a Die Sanchez de Casada que la donas a la dita dona. E lo dit Die Sanchez havie la mesa en mans del dit infant. E diu mes avant que altra hora apres lo dit infant monstra la dita letra al dit vescomte et a Dia Periç Sermento et a daltres et que Dia Periç quant viu la letra tantost dix que de ma del Rey de Castella era scrita. E aquestes coses matexes diu lo dit vescomte que li recompta altre die lo dit Dia Sanches de Casada.

Item lo dit Dia Sanchez de Casada qui deposa a XVI fulles del primer proces diu que quant lo comte Doso-

a venia de la missatgeria de Castella et fos ja en Regne de Valencia trames aquest testimoni letra per un correu del dit comte la qual li fo donada en un loch qui es en cami de Maella a Tortosa hon aquest testimoni era ab linfant et que li fos a Tortosa cor lo dit comte havie de les sues feynes parlat ab lo Rey de Castella e que seria son prou. E lo dit testimoni ab volentat del dit Infant quil prega que sostregues al dit comte ço que pogues dubtant se de mals tractaments ana a Tortosa et quant fo la lo comte fou partit e hagueli jaquida aqui una letra quel seguis tant tro quel hagues aconseguit en la sua terra et feuho. E oyda missa en un loch de la terra del dit comte con tot hom fos exit de la esgleya lo comte feu li jurar de tenir secret ço que li diria e puys liurali una letra del Rey de Castella signada de sa ma nos sab si tota ne era scrita per la qual letra era comenada creença al dit comte la qual letra se endressave a la dita infanta muller del dit infant e prega lo dit comte aquest deposant que la donas a la dita infanta et que faes per manera quel dit comte pogues parlar ab ella. E aquest testimoni interrogalo de que havie parlar ab ella e lo comte dixli que lo Rey de Castella la volia per muller. E aquest testimoni resposli con se poria fer axo si jan ha. E lo comte dix que aço plauria al Rey de Portegal e que laço hauria letra sua linfanta axi que si ella ho volia consentir que ell li haurie II galeas a Tortosa qui la en menarien secretament. E dixli mes avant que ell havie parlat de sos affers daquest testimoni ab lo Rey de Castella et trobavel ne de bon enteniment per que

lo pregave que ell donas la dita letra a la dita infan[illegible] e faes que pogues parlar ab ella e lo dit testimoni per tal con era en ço del dit comte dubtant se dell atorgà li ho et vench sen ab la letra et donala al dit infant.

Item mossen En Gilabert de Sentelles qui deposa en XCII fulles e micer Bernat Dolzinelles qui deposa en XCVIII del primer proces dien que han oyt dir a moltes persones de les quals nols recorda que lo comte quant vench de Castella aporta letra de creença del dit Rey a la infanta de Portegal que ocies linfant et que ell la pendria per muller mas que lo comte no gosa dir la creença a la dita infanta ans la comena a Diez Sanchez de Casada castella la qual dona la dita letra et descobri la creença al dit infant. E lo dit micer Bernat deposa que aquestes coses oy axi matex dir al dit Dia Sanchez de Casada.

—

Quintodecimum capitulum quel dit comte ha dites paraules de gran lahor del dit Rey de Castella et grans deslaors del Senyor Rey nostre.

Sobre aço deposa lonrat En P. de Perapertusa en LXXXIX fulles del primer proçes que quant lo dit comte fo vengut de Castella e hi devia tornar ab C homens a cavall empra aquest testimoni que hi anas ab ell et lavors lo dit comte dixli que lo Rey de Castella

era bon Rey fort e qui feya grans bens et dons grans a les persones estrangeres quil servien e moltes daltres lahors et falagadures del dit Rey de Castella e del Senyor Rey nostre deya moltes deslahors de son servey les quals dix que no li remenbraven be.

Item lo noble mossen Johan Remirez Derelano deposa en LVI fulles del segon proces que oy dir an Bernat de Cabrera e al dit comte fill seu alscunes simpleses del Senyor Rey quaix en menys preu e al dit Bernat de Cabrera alscunes paraules de la Senyora Reyna les quals no volch deposar mas dix que ell les daria al Senyor Rey o a la Senyora Reyna con lon demanarien.

—

Sexto decimun capitulum que lo comte et En Bernat de Cabrera son para con anaran per missatgers de la pau en Castella que lo Rey de Castella los feu grans dons de grans lochs e terres e que lo dit Bernat et lo comte se faeren homens seus e li faeren homanatge per ques diu que es sospita contra lo dit comte e En Bernat que no fessen lavors alscuns mals tractaments ab lo dit Rey de Castella contra lo dit Senyor Rey et sa terra per tal que pus lo Rey qui fo de Castella no havie lo cor de tenir la pau segons que appar bo per tal que quant En Bernat et lo comte sen foren venguts de Castella quaix encontinent lo dit Rey torna la guerra et vench asetjar e pendre los lochs Dara-

gon no apparia quels degues fer tan grans dons si quals que mals tractaments no haguessen ab ell.

Sobre aço deposa mossen En Francesch de Perellos en LXXI fulles del primer proces e diu que quant lo comte fo tornat de Castella oy dir al dit comte que lo Rey de Castella li havia dats certs lochs muntan á gran quantitat de renda et que sobre aquells de licencia e gracia quel dit Rey lin havie feta havia manlevada certa quantitat de moneda quant torna de Castella.

Item mossèn En Gilabert de Sentelles lo qual deposa a XC fulles del dit primer proces diu que oy *dir* al comte quant fo vengut de Castella quel Rey de Castella havie fet a aquell gran gracia e gran do.

Item micer Bernat Dolzinelles qui deposa en XCVIII fulles diu que havie oyt dir quel Rey de Castella havie dades çavalleries al comte Dosona tro en quantitat a sos viyares de CC mil morabatins.

Item mossen R. de Vilanova deposa a CIV fulles que oy dir al comte quant fo vengut de Castella que lo Rey de Castella li havie dada renda no li membre en quanta quantitat et ques era fet hom del dit Rey de Castella gardant ço que devia fer al Senyor Rey.

Item don Pero Ximenez de Lombrera qui deposa a CXXXVIII fulles del segon proces diu ques deya publicament en Xibilia quant En Bernat de Cabrera et lo comte hi foren anats que los dits para et fill se eren fets vassalls del Rey de Castella. Et aço dix si saber per tal con En Pedro de Xirica ab lo qual aquest testimoni era continuament no hague letres de Castella.

La summa daquest fet sia partida en III parts principals.

Despues de algunas páginas en blanco, se encuentran las siguientes notas ó apuntaciones, sin precederlas indicacion ó título que exprese su objeto, y presentando tambien entre unas y otras ciertos espacios ó blancos, que marcaremos por medio de una interlinea.

—

La primera sobre los actes que feu lo comte Dosona stant en la senyoria del Senyor Rey e principalment sobre la preso sua de Medes la qual segons ques posa fo voluntaria.

La segona partida dels actes que lo comte feu stant en Castella apres que fo pres.

La tercera dels actes que lo dit comte ha fets apres que es exit de Castella.

—

La primera part sia subdividida en III parts.

La segunda sobre los actes que feu ans que fos pres.

La tercera sobre los actes qui foren apres de la preso de Medes.

—

Torna la primera partida reduynt a memoria com apres que la pau fo feta a deça En Bernat de Cabrera e son fill foren trameses per vos Senyor per missatgeria al Rey lavors de Castella per dar acabament a la dita pau e diu se que la donchs los dits Bernat e comte se faeren homens del dit Rey e reeberen dell grans dons de lochs et terres et que lavors se feren aqui alcuns mals tractaments contra vos Senyor e vostres Regnes et terres.

Sobre aço deposen mossen En Francesch de Perellos mossen En Gilabert be Scentèlles micer Bernat de Olzinelles mossen En R. de Vilanova que oyren dir al dit comte con fo vengut de Castella que lo dit Rey li havie fets grans dons de terres rendes et lochs en Castella mes anant mossen En R. de Vilanova que li dix lo dit comte que ell se era fet hom del dit Rey gardant ço que devia fer a vos Senyor.

Item don Pero Exeminiç de Lombera deposa ques deya publicament en Xibilia.

Item un porter del dit Rey qui deposa que ell mes

en possessio lo procurador del dit comte Dosona dels lochs de Morata et de Valdemur quel dit Rey li havie dats durant la pau quant En Bernat et lo comte hi foren anats quels dits para e fill se eren fets vassals del Rey de Castella et aço dix si saber con En Pedro de Xericha ab lo qual ell testimoni era continuament nahague letres de Castella.

Item deposa maestre Berenguer Dolos metge de Ceragoça que oy dir a Xanxo Suera de Çaragossa que havie oyt dir a Bertran de Lir qui solia esser Senyor de Guanyalun que un vespre viu quel dit En Bernat estech molt en conseyl ab lo dit Rey et isque dél consell un bisbe etc.

Item sobre la missatgeria e creença que lo comte con venia de Castella apportave a la infanta de Navarra sobre la mort del infant En Ferrando marit seu deposen Dia Sanchez de Casada castella a XVI fulles. Item de oyda dir al dit infant et del dit Dia Sanchez lo vescomte de Cardona en XV fulles e mossen En Gilabert de Sentelles et micer Bernat Dolzinelles de oyda dir de moltes persones. E lo dit micer Bernat de oyda dir del dit Dia Sanchez.

Item sobre los lahors del dit Rey et deslaors de vos Senyor deposen lo noble mossen En Johan Remirez

Derelano en LVI fulles e lonrat En P. de Perapertusa en LXXXIX fulles del segon proces.

Item la deposicio del honrat Johan Exemenis Dorrea cavaller. . . . . et litera Navarre et quia non invenit ad locum de Moros ubi fuerat comprehensum.

Apres Senyor con Calataju fo assetjat lo comte Dosona ana a les parts Daragon axi con a capita vostre Senyor e proves que empra alscuns que entrassen ab ell a Calataju per restauracio del dit loch e entre los altres En Pedro de Luna ab lo qual era a Darocha et stant aqui segons que deposa Exemins Dorrea en LXXVI fulles del primer proces lo dit Exemins hac letres de alscuns amichs seus que havie en Navarra e en Castella etc. E En Pedro de Luna deposa que no hac la dita letra ne lo dit comte no lin dix res.

Apres s prova quel dit comte ab En Pedro et daltres un dissapte a nit a miga nit etc. deposa C. Açor Pedro de Luna et Vidal de Blanes constant quèl loch no era defenent.

Item con se pogueren esser anats hoc encara apres de la celada segons que deposa lo vicari et que axi los ho deyen aquells del loch.

Item de les scoltes que havien meses et de la resposta del dit çomte sobre la qual deposa C. Açor e lo icari de Medes.

Item de verbis quel comte dix an G. Açor Vilanes.

Item con no appar ques deffenessen.

Item de la letra que lo comte scrivi de sa ma deposa Joan Alfonso de Xerica e con lo comte ab la letra ana primer al dit Rey per fer la sotscriure al dit Rey e con no torna depuys a Medes.

Item con demana a parlament certs richs homens de Castella e que dix an Pedro que faria semblant que ell.

Item con En Vidal de Blanes et altres tenien per mal lo romanir aqui tant.

Item con lo loch nos rete encontinent ans ab patis que fossen sentits deposa G. Açor que oy dir al com-

te et a als altres quant foren tornats que quant los II homens se foren alunyats dells lo comte et los altres qui ab ell eren oyren arrevatar et cridar en la host etc.

Item deposa En Vidal de Blanes qui sentiren la rumor e pensarense quels homens fossen preses et que fossen sentits et muntaren a cavall tornans a Bellmunt et acordaren de anarsen etc.

Item Pedro de Luna que oyren rumor en la host et axi acordaren que pus no veyen senyals et que lespies no tornaven que tornassen atras empero ells no sabien ni en fer ells digueren ne presumiren que ells fossen sentits et tornarensen a Medes.

Item probatur que aqui foren lo diluns mati hora dalba et que stigueren aqui tot lo die et la nit.

Diu En Pedro de Luna quey stigueren tant per tal con se pensaven quel Rey de Castella no sabes que fossen aqui sperans la dita resposta.

Item probatur per En Pedro et G. Açor que lo loch no era defenent.

Item probatur que materen escoltes lo diluns a nit. Et super scultis et responsione comitis deponunt G. Açor et lo vicari de Medes e dix lo dit vicari que apres que les escoltes foren tornades els ho hagueren dit que sen pogueren esser anats a lur sau e que axi los ho deyen aquells del loch.

Empero diu En Pedro de Luna que lo dimarts mati hora dalba con los despertaran dient los que homens a cavall eren en la orta ell et lo comte etc.

Item deposa Vidal de Blanes que ell nels altres no tenien per bo lestada que fayen a Medes e que ell et frare Artal ne parlaven. E En Pedro de Luna diu que entre ells se deya et entenien que perillosa era lestada mas gardant que per perill etc.

Item con nos defensaren gens depo. . .

—

Item Johan Alfonso de Xiricha diu que lo comte lus demana que ell e altres venguessen a parlament etc.

Berenguer Togores de auditu V. de Blanes in. . . . . ut G. Azor.

Item deposen molts testimonis que han oyt dir e es

fama comuna que la preso del dit comte fo voluntaria, e que ell havia trayt En P. de Luna e frare Artal.

Item per alcuns de oyda dir quen P. de Luna deya al comte que sen anassen de Medes que fer ho podien salvament e quel comte nou volch fer. Et hoc deponit frater Martinus canonicus de Jherusalem prior de Cathalunya.

Item hoc deponit Johan Eximinis Dorrea.

Item deponit Diego Yeniyes de Mandoça Regni Castelle que lo comte Dosona per son voler et per son tractament se mes en la preso del Rey de Castella et aço sab per tal con Marti Anyis lin dix etc.

Item Andreu Gomis de Calataju deponit in effectu de auditu del mestre de Santiago.

—

Apres que lo dit comte fo pres et manat a Calatayu diu se que lo dit comte burlave jan parlant et anave ab lo Rey lavors de Castella cavalcant et que En Pedro de Luna et los altres staven en preso e ferrats.

Sobre aço deposa Andreu Gomiç de Calataju que En Pedro de Luna et frare Artal e Goter Dieç de Santdoval viu que tenien una cadena en les cames et que lo comte stave en una altra combra menys de ferres et que reya e burlave ab lo dit Rey et los altres ploraven et staven trists.

Item in effectu Johan Alfonso de Xerica e quel Rey lo mave veure sovint et li trametia de ses viandes et quel viu cavalcar ab lo dit Rey sobre lo setge de Calataju. E apres un die que exiren de Calatayu per fer mostra.

Item in effectu frare Gil Pereç guardia dels frares menors qui porta la creença del comte an Bernat de Cabrera per manament del dit Rey qui li dix con la vila de Calataju fo presa que anas al comte et que faes ço que ell li diria. En aquesta missatgeria concorda En Pedre de Luna que lo Rey et lo comte trameteren lo frare menor mas diu que no sab perque fo trames mas diu que viu et legi una letra la qual En Bernat de Cabrera trames al comte en que li feya saber que dequi avant no li scrivis semblants coses que li havie scrites ne encara li scrivis per naguna manera ne raho perque no era be seu ne del dit comte e que se imaginas

con per mort car per la sua mort no era perduda la sua casa mas que sesforssas be.

Vidal de Blanes in CCXLX.

—

La segona part principal la qual es dels actes que lo comte feu stant en Castella ha V partides segons que demunt es dit.

La primera dels actes que feu stant pres e ferrat lo qual ha II actes. Lo primer con se diu que lo dit comte ana a Murvedre per fer tractaments ab lo dit Rey contra vos Senyor e vostra terra per la mort den Bernat qui lavors se deya que era mort et per fer trer sa muller et sos infants etc.

La dita anada se prova per molts testimonis e quey ana ferrat e sobre aço deposa specialment En Ramonich de Castellbell qui deposa sobre ia missatgeria que devia fer a la comtessa et a ça mara etç.

Item que lo dit Ramonich anas en Cathalunya per fer la dita missatgeria deposen En Bernat de Vilacorba et molts daltres.

Item lo noble En Johan Alfonso de Xerica deposa que ell stant en servey del dit Rey oy dir al prior de

Sant Johan que lo comte Dosona con vench a Murvedre trames En Ramonich de Castellbell en Cathalunya etc.

Item A. de Blanes donzell diu que oy dir a molts que encontinent quel Rey de Castella sabe que En Bernat de Cabrera era mort se feu venir lo dit comte el empra que fos en son servey et quel dit comte se retench acort.

Item Michel Rois castella scriva del prior de Sant Johan de Castella diu e deposa quel Rey de Castella stant la derrera vegada a Murvedre se feu venir lo dit comte et que vench ferrat mas quel feu desferrar que aquest testimoni ho viu et oy dir comunament a tots aquells qui cabien en los affers del Rey de Castella queu havie fet per tal con lo volia fer capita de Murvedre e lexarlo aqui ab CCC homens de cavall et ab altres companyes et que li havie al cor de ferli be et merce axi be con a rich hom altre qui fos en Castella e aço per tal con se deya que vos Senyor havets fet matar En Bernat de Cabrera para seu e lo comte volia esser en servey del dit Rey empero daço nos segui res ans lo feu tornar en preso nos sap perque.

Item deposan alcuns de hoyda dir que lo Rey lo feu venir aqui per lexar loy capita mas nos segui. Mes dien

alcuns que lo Rey sap quen Bernat no era mort e axi que nos feu.

Lo segon acte con se diu que lo dit comte empra alscuns presoners qui staven preses ab ell ensemps de venjar la mort de son para.

Sobre aço depose Naymerich de Santelles que lo dit comte stant pres en Xibilia empra En Pedro et aquest testimoni etc. exceptat lo Senyor Rey et la Senyora Reyna et sos infans.

Item in effectu lo vescomte Dilla declarant quels emprave contra lo Rey de Navarra et son frare et altres etc. et exceptats altres de que lur fe nevolgues menys et exceptat axi matex lo comte de Trastamara etc.

—

La segona part ço es los actes que feu lo dit comte apres que fo fora dels ferres son V.

Lo primer con se diu quel dit comte sen poguera esser tornat en la terra del Senyor Rey. Sobre aquest acte ha molts testimonis que deposen que veyen anar a Denia et a Cartaginia etc.

Item la deposicio den March Sant Agosti et daltres.

Item la deposicio den Andreu Gomiç habitador de Calataju qui deposa que VII o VIII dies ans de la festa de Santa Maria de mars etc.

—

Lo segon acte con se diu quel dit comte era e cabia en los consells del dit Rey et ab ell aquest acte se prova per molts testimonis hoc encare ques prove per alscuns que per secret consell que tingues lo dit Rey encara que noy fossen sino II o III quel dit comte nera lo un.

Sobre aço deposa Yego de Navarra sobre lo consell ques tench con lo missatger de Castella fo vengut del princep de Gales.

—

Lo terçer acte con per consell ét endressament del dit comte lo dit Rey feu lestol qui pres les nostres IV galees.

Sobre aço ha molts testimonis qui deposen de oyda et de fama e hani molts qui deposen de oyda et de fama

comuna que lo dit comte ab lo dit estol devia anar en Cathalunya et quen devia traure la muller e los infans per metrels en poder del Rey de Castella per ço que mils se pogues fiar en ell e hani molts qui deposen que pus ça muller e sos infans fossen en poder del dit Rey quen fos segur quel dit Rey donaria al dit comte grans terres et el faria gran senyor. Altres qui deposen quel devia fer almirayl e altres deposen que lo dit Rey devia muntar en lo dit estol et quel dit comte li devia liurar ça terra.

Item sobre aço deposa Cahim Cofen juh eu castella etc.

Item Marti Gallego qui era anat per linfanta de Portegal per missatgeria al Rey de Portegal.

—

Lo quart acte es con lo dit comte munta en lo dit hestol. Sobre aquest acte ha prova plenera. E alscuns de oyda et de fama quen era muntat almirayl e solt. Altres deposen que oyien dir que anave sots garda de Martí Anyis.

Item se prova per un testimoni quel Rey de Castella mana dar armes al dit comte et a un seu macip cathala con se devia recollir en lo dit hestol.

Lo quint acte es sobre lo degollament de la xurma de les dites IV galees nostres et del comendament quis diu quel comte havie en lestol del dit Rey.

Sobre aço ha molts testimonis cathalans e castellans e daltres que era fama comuna en lestol del dit Rey quel dit comte fou degollat et fo occasio del degollament de la xurma et de fer penjar En Sentmanat e los altres.

Item sobre aço deposa Roderich Daricha gasco qui deposa con lo comte feu manament de degolar e no ho volgueren fer si lo Rey no ho manava e puys con ell consella al dit Rey quels fes tots degollar e axis feu.

Item frare A. Ermengol de oyda dir de un fadri de Tortosa appelat Bernat Orenga remer etc.

Item ni ha alscuns qui deposen que oyien dir en lestol quel dit comte cridave que dressassen al cart al cart.

Item deposa Perdigo trompeta que Naverso fo dema-

nat de part del comte. Item Naverso dien quod immo per part de Marti Anyis. Et idem cum Naverso Jacme Sala de Barchinona.

Item probatur que lo comte restaura Naverso.

Item deposa sobre aquest acte En Bertran Dalbi.

Item se prova que lo dit comte entrava ab lo dit Rey en la mar per ordonar lestol.

—

La tercera partida qui es dels actes quel dit comte feu con fo repres en Xibilia ara a la derrera con lo dit Rey era en desposseyment de son regne et aquest ha II actes.

Lo primer con se diu que la preso fo fenta et aço deposen molts testimonis que presumexen esser fenta et alscuns dien que per ço que faes alscuns empraments ab los altres presoners segons que a ades oyrets e altres deposen que fo repres que ha oyt dir que fo repres per ço con lo dit Rey hac suspita que no fugis.

Item con lo dit comte exi de la preso abans quels altres proves que stech pres per alscuns dies et quen exi per alscuns dies abans quels altres per molts testimonis.

Lo segon acte con sè diu que ell sera fet hom del Rey e que lo Rey lo havia aretat de la honor Daguilar et de Villena et daltres lochs mas que staven per les letres que trames per En March Sant Agosti a la comtessa et an Malla et an Gurb etc.

Item la anada sua de Murvedre et la missatgeria den Castellbell.

Item la deposicio del vescomte de Castellbo.

Item la letra a CLV fulles del vescomte Dilla en la qual es la creença que dix En Berenguer Doms a la Senyora Reyna et que Marti Anyis dix an Merles que lo comte havie finat ab lo Rey e que pujava almiray e li havia ditos grans.....

Item Bertran Dalbis.

Item del fet de Gurb e del janoves.

Item Johan Alfonso de Xirica que oy dir estant en servey del Rey de Castella al prior de Sant Johan que lo comte havia trames En Castellbell per traure la muller et la mara de la terra e manarlos en Castella.

Item A. de Blanes donzel qui oy dir a molts que lo Rey se feu venir lo comte quant lo pare fo mort e quel empra que fos en son servey e quel se retench acort.

La quarta partida que es sobre los actes quel di comte ha fets apres que fo delliurat la derrera vegada de la preso conten V. actes.

Lo primer lo empraments que feu dels presoners que fossen en ajuda del dit Rey En Pedro. E aquest empraments se prova per molts testimonis ço es per En Pedro de Luna En Vidal de Blanes qui foren emprats per lo dit comte. Empero concorden se molts dels testimonis quels empra que fossen en ajuda del dit Rey contra lo comte de Trastamara les companyes que entraven et contra tots altres exceptat que noy fossets vos Senyor ne vostre primogenit ne vostra ban-

dera ne que anassen contra les vostres terres.

Hani alcuns que dien que generalment los empra que fossen en ajuda del dit Rey. F. Marti P. Aspi mariner Jacme Naha P. de Luna cum replicatione post sequta.

Hani daltres qui dien quen exceptava lo Senyor Rey els Senyor Primogenit et sa bandi (sic) e ses terres e altres qui venguessen en servey del Senyor Rey.

Hani alcuns qui deposen que con no li ho volien atorgar quels manassava que serien degolats.

Hani qui deposen que lo comte deye que feynes eren de Deu que ells exirien de la preso e que serien encavalcats e que esperarien lur ventura e mes los volria que si eren degolats.

Deposa En P. de Luna que en lo emprament li dix que pus serien encavalcats e veurien la host del Rey Enrich que sen passaven a ell.

Altres que lus empra que no exirien de Sibilia mas

que defendrien aqui la ciutat e lo Rey contra lo comte e les companyes.

Hani qui deposen que lo comte lus dix en lo emprament que vos Senyor et lo Rey de Castella haviets feta pau e que nos feya lentrada per vos ne per nom vostre.

Hani qui dien que nols empra lo comte ans lo feu lo Rey de Castella o altres de casa spa e en nom seu.

Hani alcuns qui dien que lo comte lus paga dels diners que li feu donar al Rey de Castella e que ell ab lo comte ana a trer los diners de la torra.

Hani alcuns qui deposan que lo Rey feu o feu fer a altres lo pagament e no lo comte.

Hani alcuns qui deposen de hoyda con vench lo desliurament car lo Rey volia fer degolar los presoners et Marti Anyis consella etc. puys lo comte fo desferrat e ana a Medes e puys ells foren desliurats.

Vilacorba de oyda del comte et de Marti Anyes. Frare Armengol de auditu.

Hani que dien que deya con los emprave que romen-

drie en rehena per tal quel servis be sino que ell pereria.

Marti de Morera Julia de Campelles.

Hani qui dien que lo comte lus dix que lo Rey li havia feta gran merce e que li havia lexat tot lo rescat e de tot lo havia soltat e que no anave ab guardes e axi que ell se havie mes en cor de servir lo e que ell havia cabut que fossen desliurats.

Marti de Morera. Item En Morey.

—

Lo segon acte sobre la ajuda del armar quel dit comte feu al dit Rey apres que fo fora de la preso derrera ara con lo dit Rey sen ana de Xibilia e de les nafres dels bastays.

Sobre aço depose En Francesch Daverso de oyda dir del dit comte del armar e dels bastays.

Idem Exemin Doriç.

Idem Berenguer Morell et de Andi. Dels bastays En Eymerich de Scentelles qui audiverat a dicto comite.

Item En Vidal de Blanes del armar.

Item En Pedro de Luna et Naymerich de Sentelles.

Lo terç acte sobre la ajuda que li feu en portarsen lo tresor et de ajudarlo metre en la galea de Marti Anyis qui era al riu a lats de la torra.

Sobre aço deposen Barthomeu Picho et Jacme Sala de Insu e En Barthomeu Ses Oliveres que viu que lo dit comte feya devellar moneda de la torra del Tresor mas no viu a qui la donave mas deyen que la havie comenda an Pedro de Luna et lavors eren ab lo dit comte castellans et homens de palacio que havien servit lo dit Rey.

Item En Bernat Arenes qui viu moltes vegades lo comte de Osona ab companyes del dit Rey entrar en la torra del Tresor.

Lo quart acte con se diu quel dit comte armat acompanya lo dit Rey ara la derrera vegada con sen ana de Xibilia per tres testimonis quil veeren quel acompanya e lo un diu tro al portal de la Darassana e laltre tro al riu de Xibilia et aquests no dien quel comte fos armat mas lo terçer diu que vestia bones cuyrasses

E altres deposen de auditu quel acompanya e specialment En Berenguer Moreyl qui viu lo dit comte cavalcant en un bell cavall ub un ensellament fort bell que li havie dat Marti Anyis et viu V o VI celles fort belles les quals deya la dit comte que li havie dades lo dit Rey.

La quinta part la qual es dels actes que feu lo dit comte en Castella apres quel dit Rey sen fou anat sia subdivisida en V actes lo primer en lo guiatge que hac del Rey don Enrich et de la ciutat de Xibilia e aquest se proba clarament. E Julia de Canyelles depose de les paraules que dix al conseyl sobre lo guiatge e entre los altres que si nol guiaven que iriasen ab lo Rey don Pedro et hoc de auditu plurium castellanorum qui foren presens a les paraules.

Lo acte sobre lo emprament de les conpanyes et idem videatur depositio Bertrandi Dalbis.

Lo terç de la missatgeria quel dit comte estant en Castella volia trametre al dit Rey et legantur capitula.

Lo quart con ell ixent de Castella sen ana a Bayona

terra del princep de Gales los altres prosomers anam en lur terra.

Lo quint acte con lo comte feu donar a Menroy de Cenabre castella per Marti Anyis II mil peçes dor per fer lo partir ab CCC homens a cavall ab los quals devia anar al dit Rey a Bayona la hon fos. Bertran Dalbis hoc deposa.

—

La terça part principal es dels actes quel dit comte hs fets stant en la terra del princep de Gales los quals actes son los seguents.

Primerament con lo comte vench a Bayona et per quina manera. Sobre aço deposa Bertran Dalbis que lo comte stant en Castella lo empra quel acompanyas tro a Ortes et promesli de darli con seria la MD florins etc.

Sobre lo dit arrestament deposa Bernat Roig lo qual fo trames per la vescomteça a Ortes ab letres que duya al comte que oy dir an R. de Gurb a Ortes qui venia de Bordeu per saber ab lo princep perque lo comte era pres quel princep nol tenia per si matex ans lo tenia arrestat a instancia et requesta del dit Rey. E oy En Bayona dir a companyes del dit comte et spe-

cial a un comprador seu que lo comte era stat arrestat a instancia del dit Rey que li havie dades X mil dobles quel seguis e per ço con nol havie seguit era stat pres.

Simon Mija deposa que lo comte era stat pres a Bayona per lo mayre de la dita ciutat et que daquella preso no fo delliurat.

Item Johan Mercer mas que oy dir que fo pres per ço con passave sots lo pont et no deya res a aquells de la ciutat et hagueren suspita dell et oy dir a aquells de la ciutat que decontinent quel Rey En Pedro fo a Bayona reques quel dit comte fos arrestat.

—

Lo segon acte es sobre los consells de familiaritat que lo comte havia en la terra del princep ab lo dit Rey et ab altres princeps qui aqui eren. Bertran Dalbi hi deposa.

Sobre aço deposa lo dit Bernat Roig que lo dissapte primer die de agost prop passat lo Rey don Pedro ab II naus et una galea entra en Bayona. E lo diumenge seguent viu lo comte anar per Bayona ab senyor de Pruylana a peu. E viu aquell die quel dit comte et senyor de Pruylana e Bertran Dalbi et En Gurb anaren

a la casa dels frares preycadors de Bayona hon posava lo dit Rey et viu lo dit Rey que pres per la ma lo dit comte e amduy tots sols etc.

Deposa Simon Major que vee en lo temps quel princep de Gales ab altres barons foren a Bayona que tenien parlament ab lo dit Rey vee lo dit comte etc.

Item Johan Mercer etc.

—

Sobre la resena den Bernat fill del dit comte depo- sa lo dit Bernat Roig que oy dir a Bayona En Pon majordom de la vescomtessa de Cabrera que lo dit Bernat devia entrar en resena en poder de mossen d Pruylana quil devia tenir per lo dit Rey qui fo de Castella et axi oy dir ques segui de fet mas no diu perque.

Deposa G. Alanya quel dit Bernat stave en resena del dit princep mas no diu per qui ne perque.

Deposa Simon Mayor quel dit comte con fo delliurat de la preso hac metre en resenes en poder del princep de Gales un fill seu apellat Bernat lo qual encara es en les resenes et oy dir quel tenia tro que ha-

gues declarada la questio qui era entre lo dit Rey et lo dit comte la qual Rey demanave al dit comte X mil dobles que havie dades a ell et a don Pedro de Luna et a vescomte Dilla.

Item Johan Mercer etc.

—

Sobre los tractaments que lo dit comte havie ab lo princep et lo dit Rey e altres deposa G. Alanya.

—

Que lo dit comte anava et venia soven de Bayona a Ortes deposa lo dit Simon Major.

Bernat Roig deposa etc.

—

Concluye aquí el original del tercer registro ó volúmen que comprende el proceso formado contra Bernardo de Cabrera. Considerado curialmente, pareceria que tiene alguna imperfeccion este final, pero no lo estrañará el lector si recuerda las advertencias y observaciones que se hacen en el prólogo, por las que se comprende la manera ir-

regular como se llevó á cabo dicho proceso, y la necesidad que hubo, para unirle en un solo cuerpo, de aglomerar cuadernos sueltos sobre informaciones tomadas en diversos puntos de los Estados de Aragon, asi como otros papeles de secundaria importancia, de que no convenia prescindir para no defraudar ni la mas leve noticia al suceso. No pudiendo asegurar, pues, si á las últimas páginas del original les faltaba alguna continuacion, si la imperfeccion que pudiera haber era debida solo al copista, ó si realmente no existia mas apuntacion ni escrito que lo publicado, contenido en los tres volúmenes referidos, cumplimos por nuestra parte reproduciendo con toda exactitud el original existente y cesando en el punto mismo que este acaba.

APÉNDICE AL PROCESO

CONTRA BERNARDO DE CABRERA.

APÉNDICE.

—

Siendo nuestra idea presentar bajo el verdadero carácter que respectivamente le corresponde á cada uno de los personajes principales que intervienen en el proceso que damos á luz, tanto de aquellos que son objeto del mismo, como de los que tienen empeño en promoverlo, por si no basta cuanto se desprende de los documentos hasta aquí publicados, cuyo conjunto viene á pertenecer á un solo género y es producido por un solo interés; hemos estudido á los registros de Cancillería Regia depositados en el Archivo general de la Corona, donde, por preci-

sion, habian de existir otros documentos de género diverso, anteriores y posteriores á la muerte de Bernardo de Cabrera, y expedidos en tres distintas épocas, como son: la de su gran valimiento, cuando merecia aquel toda la confianza del monarca, siendo su áulico principal y favorito, maestro y guarda del infante primogénito y sucesor a la corona, y almirante de las armadas que triunfaban en Cerdeña; la de su desgracia, en que, culpado de mal consejero y mal patricio, errante en las cortes estrangeras, se vió condenado á deshonrosa muerte, por empeño de la Reina, que le odiaba, y por un tribunal cuyo presidente era el mismo infante Real que en sus primeros años habia tomado lecciones y escuchado consejos del propio Cabrera, cuyos bienes mandaba confiscar el antiguo discípulo por órden de su padre y por instigacion de la Reina, en perjuicio de la familia y de los sucesores del culpado; y finalmente, la posterior á la muerte de este, en que los desengaños y la fria razon, libre ya de la influencia de bastardas pasiones, inducen al Rey, en cuyo nombre se habia ejecutado la sentencia contra Cabrera, á borrar en lo posible la falta cometida por efecto de su altivo carácter ó de las sugestiones de los que tenian interés en hacer desaparecer al antiguo valido, devolviendo, en consecuencia, los bienes confiscados al nieto de la víctima, declarando las altas cualidades por las que Cabrera se habia distinguido, y hasta apartando, á fin de cumplir esta reparacion, los móviles que á ella se opusieran, como se opusieron antes á salvar la vida del ceido delincuente.

Todas estas particularidades, con que ha de quedar mas perfecta y cimentada la verdad histórica tocante á la culpabilidad ó inculpabilidad del reo, han brotado con abundancia de los mencionados registros, que guardan preciosos documentos sobre este asunto, y examinándolos nosotros, hemos escogido un número suficiente, con el que, despues de colocados por órden cronológico, y con las referencias precisas, pudiesemos á la vez demostrar, con toda claridad, la idea histórica que nos mueve, y, por lo que toca á la parte material de la Coleccion, llenar el espácio que media desde la última página del Proceso á la postrera del tomo, consiguiendo de este modo que tenga éste el número exacto de páginas que le corresponde, y se comprenda en tres cabales todo cuanto trata exclusivamente del noble Bernardo de Cabrera.

I.

Ordenacion del Ducado de Gerona y encargo hecho al noble Bernardo de Cabrera para que cuide de la educacion del Sr. Duque.

Varia II infantis Johannis locumtenentis Petri III.
Cenarum de 1351 á 85. n. m. 1801 fol, 5.

In Dei nomine et ejus divina gratia. Si naturaliter parentes de eruditione et custodia filiorum solliciti debent esse potissime Reges et principes circa suorum filiorum primogenitorum eruditionem et custodiam debent solerti diligentia vigilare cum negligentia parentum circa custodiam et eruditionem ipsam tanquam reprehensibilis debeat totaliter evitari. Hae itaque consideratione commoti. Pateat universis. Quod Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie. Prospicientes ab illustri Alionora Regina Aragonum conjuge nostra karissima ex Dei insigni dono prolem desideratam diu a nobis et nostris fidelibus subditis suscepisse scilicet inclitum infantem Johan-

nem karissimum primogenitum nostrum ducem G
runde quem intimis viceribus cordis nostri dilectio
amore et benedictionis paterne dulcedine amplectim
toto corde animadvertentes insuper utile et optim
fore ut provideatur dicto infanti primogenito nos
potissime in puerili etate que opportunior est eru
tioni et morum informationi de alumno et educat
idoneo provido et modesto qui mente ingeniosa l
nestate vite ac bonis moribus et experta eruditione
doctrina multipliciter sit edoctus et qui sic ad cum
doctrinam et eruditionem ipsius intendat quod de
to infante et duce dum in tenera etate fuerit in p
videndo sibi de nutrice profitua et aliis que sibi
cessaria et opportuna fuerint curam habeat spet
lem. Et eundem etiam infantem et ducem cum l
requisierit ejus etas in bonis instruat moribus et inf
met quique inter ea que doceri possunt Deo propi
sciat eligere meliora nec totum ex alienis studiis ac
piat sed aliqua et multa bona inveniat de se ipso
eundem infantem possit instruere moribus sapien
et doctrina que in ipso infante quem speramus pr
tante domino post cursum nostre presentis vite re
naturum feliciter in regnis nostris comitatibus atq
terris necessaria sunt et pluribus esse poterunt uti
in regimine populorum. Idcirco ad vestri nobilis et
leati consiliarii nostri Bernardi de Capraria consti
tem expertam et approbatam industriam ac strenu
nobilitatem et fidelitatem precipuam quam preteri
temporibus in nostris maximis et nostro regio nosti
que reipublice statui periculosis negociis que in

alia industria ac ingenioso consilio et opera vestris finem optimum habuerunt nobis utilem hostendistis et quam in dicto filio nostro et ejus utili eruditione custodia et doctrina speramus utile et profituum afferre annuente altissimo incrementum mentis nostre aciem dirigentes vos dictum nobilem in alumpnum et educatorem dicti infantis et ducis eligimus constituimus decernimus et etiam ordinamus. Statuentes et decernentes hujus instrumenti publici serie et etiam ordinantes quod idem infans et dux apud vos et sub vestri solerti custodia atque cura felici usque quo idem infans et dux etatis sue quintum decimum annum compleverit custodiatur alatur et nutriatur ita videlicet quod viventibus nobis et illustri Regina predicta genitrice infantis et ducis jamdicti vel eadem Regina ab hac luce subtracta superviventibus nobis ante tamen quam aliam uxorem ducamus in utroque istorum casuum idem infans et dux alatur nutriatur et moretur in villa civitate vel loco in quo nos duxerimus ordinandum nobis autem de medio sublatis supervivente nobis Regina prefata infans idem et dux alatur nutriatur et moretur in illa civitate vel loco in quo ipsa Regina tenens tamen viduitatem et in regnis et terris nostris tunc habitans duxerit ordinandum. Nobis vero et dicta Regina rebus humanis exemptis vel dicta Regina dumtaxat nobis aliam uxorem ducentibus in utroque istorum casuum infans idem et dux alatur nutriatur et moretur in illa civitate vel loco quo vos dictus nobilis alumpnus et educator infantis et ducis ejusdem provideretis ordinandum. Nobis autem et dicta

Regina et vobis dicto nobili ab hoc seculo transm
gratis post decessum nostri et dicte Regine et ves
nobilis antefati duo nobiles seu milites aut gener
vicarie Gerunde et Bisulduni eligendi per nobiles m
lites et generosos ipsius vicarie aut majorem parte
ipsorum et duo cives civitatis Gerunde eligendi p
universitatem civitatis ejusdem aut majorem parte
ipsius. Et duo etiam nobiles seu milites aut gener
vicarie Bagiarum Berge et Berguitani eligendi per n
biles milites et generosos ejusdem vicarie vel maj
rem ipsorum partem. Et duo cives civitatis Minori
per ipsius civitatis universitatem aut ipsius majore
partem eligendi nec non etiam duo nobiles seu mi
tes aut generosi vicarie Ausonie Vici Rivipulli et R
vipullensis Campirotundi et de Regali eligendi per n
biles milites et generosos ejusdem vicarie vel majore
ipsorum partem. Et duo cives civitatis Vici per ipsi
civitatis universitatem vel ejus majorem partem ele
ti omnes predicti duodecim sicut premittitur ele
seu eligendi vel major pars eorum omnibus vero
hec vocatis possint disponere et ordinare de perso
seu personis et loco seu locis apud quam vel quas s
in quo dictus infans et dux alatur nutriatur et moret
usque quo dictam etatem quindecim annorum co
pleverit ut est dictum. Intendimus tamen quod si v
dictus nobilis nobis predecederetis possimus cons
tuere dicto infanti in alumpnum et educatorem illa
personam de qua nobis visum fuerit expedire. Statu
mus insuper concedimus decernimus ordinamus et v
lumus quod in casu quo nos et dicta Regina preced

remus ipso infante et duce vel dicta Regina dumtaxat confestim in utroque istorum casuum nobis aliam uxorem ducentibus absque aliqua tarditate seu mora vos dictus nobilis vel alius seu alii eligendus seu eligendi per nos aut duodecim supradictos vel majorem partem ipsorum percipiatis et percipere possitis vestra auctoritate propria per vos vel illos quos vos seu ipse elegendus seu elegendi inde constitueritis pro provisione dicti infantis et familie sue omnes redditus proventus et jura ducatus predicti et etiam quod in illo casu dictus ducatus cum omnibus suis juribus sit sub vestri seu dicti aut dictorum electi seu electorum administratione et regimine pleno jure sic videlicet quod vos aut electus seu electi predicti teneatis pro dicto infante et duce potenter ducatum predictum administrationem et regimen ejusdem et in eo et in quibuscumque etiam vicariis bajuliis procurationibus civitatibus villis et locis quibuscumque ponatis et ponere possitis pro vestro et dicti electi seu electorum libito voluntatis procuratores vicarios bajulos collectores reddituum et peytarum seu exactionum judeorum et aliorum quorumcumque et alios officiales judices seu comissarios statuere seu etiam ordinare et destituere et exercere seu exerceri facere per vos seu dictum electum seu electos et officiales quos vos aut ipse seu ipsi elegeritis merum et mixtum imperium et omnem aliam jurisdictionem altam et baxiam paces et treuguas et cognitionem eorum ac recipere et recipi facere potestates honorum et castrorum que infra dictum ducatum pro dicto infante et duce tenentur seu tenebuntur. Et homagia etiam et

sacramenta fidelitatis a baronibus militibus civibus et burgensibus et hominibus villarum et locorum et quibuscumque aliis personis que ratione naturalitatis vel feudorum dicto infanti et duci teneantur facere et prestare. Nec non etiam omnes alias regalias et jura dicti ducatus vel ad ipsum ducatum quavis causa pertinencia. Et que dictus infans et dux si major esset per se facere et exercere posset possitis possit aut possint libere exercere et que etiam nos poteramus ante donationem dicto duci per nos factam etiam si essent majora et excellentiora superius nominatis. Et pro majori premissorum securitate sanccimus statuimus et ordinamus et volumus quod comites vicecomites comitores barones varvessores milites et generosi cives burgenses et homines villarum et locorum dicti ducatus nunc de presenti faciant et prestent et prestare teneantur vobis aut alii seu aliis quos nos ut princeps pater et legitimus administrator dicti infantis et ducis statuendum seu statuendos in actores seu procuratores dicti ducis duxerimus aut jam statuimus seu ordinavimus ipsius infantis et ducis nomine recipienti seu recipientibus homagium et fidelitatis juramentum quorum virtute et religione per firmam et solemnem stipulationem promittant quod omnia predicta et infrascripta attendent et complebunt et quod etiam juvabunt toto eorum posse quod premissa et subscripta omnia prout superius et inferius scripta sunt omnino et inconcusse serventur attendantur compleantur exequantur et effectui deducantur et contra ea non facient vel venient nec aliquem contra facere vel venire permittent palam

vel occulte de facto vel consilio seu quovis alio ingenio sive arte. Et quod vobis seu electo aut electis predictis per nos aut dictos duodecim vel ipsorum majorem partem ut predicitur suo casu nomine et vice dicti infantis et ducis et ipsi etiam infanti et duci erunt boni fideles et legales ipsumque infantem et ducem et vos dictum nobilem seu electum aut electos predictos defendent contra omnem hominem mundi. Et nichilominus quod vos aut electum seu electos predictos in tuendo tute personam dicti infantis et ducis et regendo bene et libere per vos vel dictum electum seu electos et alios quos vos aut ipse vel ipsi suo casu volueritis dictum ducatum pro toto et eorum posse adjuvabunt et nullum impedimentum per se vel interpositam personam palam vel occulte de facto vel cum consilio aut quovis alio ingenio sive arte apponent seu prestabunt aut apponi seu prestari facient per quoscumque injungentes cum hoc eodem instrumento publico vicem epistole in se gerenti comittibus vicecomitibus comitoribus baronibus militibus civibus burgensibus et aliis supradictis quod vobis dicto nobili seu dictis procuratori seu procuratoribus sacramentum et homagium faciant autedicta sub forma proxime superius expressata. Quoniam nos cum presenti omnes et singulos comites vicecomites comitores et barones varvessores milites cives burgenses et alios predictos absolvimus ab omni homagio dominio et fidelitate quibus nobis astricti sunt pro predictis vel modo aliquo obligati. Et ut predicta majori gaudeant firmitate tactis per nos sacrosanctis quatuor evangeliis juramus per

Deum et dicta sancta quatuor evangelia et ipsius virtute juramenti promittimus vobis dicto nobili presenti et recipienti et notario subscripto tanquam publice persone hec a nobis dicti infantis et ducis ac electi seu electorum et aliorum quorum interest intererit aut interesse potest et poterit in futurum nomine stipulanti et recipienti quod non mutabimus nec mutare possimus inter vivos aut in nostra ultima voluntate quovis modo quominus vos dictus nobilis aut electus seu electi predicti regimen persone dicti infantis et ducis et etiam dicti ducatus in dicto casu habeatis et libere habere et exercere possitis possit aut possint per vos vel ipsum aut ipsos vel alios ut superius dictum est sic videlicet quod per ordinationem seu dationem tutoris vel cujusvis alterius ordinationis seu administrationis quovis nomine possit seu valeat nuncupari per nos dicto infanti et duci jam dati vel imposterum dandi inter vivos vel alia ultima voluntate sub quacumque verborum forma ipsa datio processerit semper sit et intelligatur esse exclusa ab ipsa datione potestas regendi personam dicti infantis et ducis et ducatum in dicto casu vobis dicto nobili vel alii electo seu electis superius atributa. Quibuscumque verbis derogatoriis etiam de hiis expressam mentionem facientibus in ipsa datione appositis vel apponendis obsistentibus nullo modo in tantum quod vos aut alius in dicto casu ut superius continetur electus seu electi dicta datione aut quavis alia ordinatione per nos facta vel fienda minime obsistente possitis regimen persone dicti infantis et dicti etiam ducatus in dicto casu libere exercere et

vobis aut alii seu aliis ut predicitur electo seu electis tutor datus vel dandus nullam possit facere inhibitionem monitionem vel mandatum super non utendo libere infantis et ducis ac ducatus jamdictorum regimine sepefato nec etiam idem tutor pro aliquo crimine seu aliqua actione vel ratione possit citare vel quemvis alium processum facere contra vos dictum nobilem aut alium seu alios in dicto casu electum seu electos. Quoniam nos nunc ut extunc eximimus prorsus vos dictum nobilem et alium seu alios ut dictum est electum seu electos a jurisdictione districtu et quavis superioritate tutoris dati vel dandi jamdicti. Et de predictis omnibus de certa scientia et consulte legem facimus hujus serie spetialem quam dicti juramenti virtute promittimus per firmam et solemnem stipulationem hic appositam in posse dicti et subscripti notarii numquam revocare nec contra eam aliquas provisiones facere quovis modo quinimo tollentes quascumque leges et jura comunia municipalia et alia et quoscumque deffectus qui et que predictis in totum vel in partem possent quomodolibet obviare dicti juramenti vigore promittimus vobis dicto nobili et dicto notario stipulanti ut supra predicta omnia et singula tenere firmiter et observare et teneri et observari facere et contra ipsa vel eorum singula non facere vel venire per nos vel interpositam personam quavis ratione jure seu causa sub bonorum nostrorum omnium ypotheca. Ad hec nos Alionora Dei gratia Regina Aragonum Valentie Majorice Sardinie et Corsice comitissaque Barchinone Rossilionis et Ceritanie antedicta vestri dicti nobilis

strenuitate et matura circunspectione prospectis habentes gratam multipliciter et acceptam ordinationem regiam antedictam ac de certa scientia et consulte eidem aderentes in quantum in nobis est pro predictis dicto domino Regi viro et domino nostro carissimo presenti gratiarum referimus et non inmerito actiones nec non et omnibus et singulis per eundem dominum Regem decretis ordinatis et concessis consentimus et ea omnia et singula tanquam rite juste et utiliter facta firmamus laudamus et approbamus et pro ipsorum meliori observatione juramus per Deum et ejus sancta quatuor evangelia manibus nostris corporaliter tacta et dicti juramenti virtute promittimus vobis dicto nobili presenti et dicto notario dicti carissimi filii nostri infantis et ducis et dicti seu dictorum electi seu electorum et aliorum quorum potest seu poterit interesse nomine recipienti quod per nos seu alium circa regimen persone dicti infantis et ducis et ducatus predicti vobis dicto nobili et suo casu electo seu electis predictis per nos vel dictos duodecim vel eorum majorem partem ut predicitur comissum non prestabimus seu apponemus aut prestari seu apponi faciemus seu permittemus impedimentum seu obstaculum aliquod per nos seu alium palam vel occulte de facto vel consilio aut quovis alio ingenio aut aliqua ratione vel occassione aut jure alio sive causa etiam si nos ejusdem infantis et ducis contingeret esse tutricem. Ego vero Bernardus de Capraria supradictus quamvis ad tantum portandum onus et honorem me insufficientem reputem et indignum tamen volendo vestri dicti domini Regis et

vestri dicte domine Regine precibus imo verius jussionibus et mandatis expressis in omnibus obedire ac specialiter annuere in hac parte superans virtute resumpta in illo qui assurgit in occursum timentium et implorantium humiliter nomen suum quique clementer et semitis suis gressus hominis perficit fingo anchoram spei mee et huic tanto oneri imbecilles humeros humiliter submittendo de presenti regimen persone dicti domini infantis et ducis et dicti etiam ducatus in casibus superius et sepius declaratis recipio ac firma et sollemni stipulatione interveniente promito vobis dicto domino Regi presenti ut principi patri et legitimo aministratori domini infantis et ducis predicti et notario supra et infrascripto tanquam publice persone ipsius domini infantis nomine stipulantibus et recipientibus et tactis per me corporaliter sacrosantis quatuor evangeliis juro et homagium facio vobis dicto domino Regi ore et manibus commendatum quod circa regimen persone dicti domini infantis et ducis ac ducatus jamdicti me habebo legaliter atque bene et quod nunquam scienter ero in consilio vel auxilio vel in facto quod dictus dominus infans et dux ammittat vitam vel membrum aliquod vel quod recipiat in personam aliquam lesionem vel injuriam vel contumeliam vel quod idem dominus infans et dux ammittat aliquem honorem quem nunc habet vel in antea possidebit et si sciero vel audiero de aliquo qui velit aliquid istorum contra dictum dominum infantem et ducem facere pro posse ut non fiat impedimentum prestabo et si impedimentum prestare nequiero dicto domino infanti et duci quam cito potero

nuntiabo et contra eum ut potero dicto domino infanti et duci auxilium prestabo et si contingerit terram aliquam quam dictus dominus infans et dux habet vel habebit injuste vel fortuitu casu amittere eam recuperare juvabo et recuperatam omni tempore retinere et si scivero ipsum dominum infantem et ducem velle juste offendere aliquem et inde generaliter vel spetialiter fuero requisitus meum sicut potero prestabo auxilium et si aliquid michi de secreto manifestaverit idem dominus infans et dux illud sine sui licentia nemini pandam vel quod pandatur faciam et si consilium michi super aliquo facto postulaverit illud eidem dabo consilium quod michi videbitur magis expedire et nuncquam ex mea persona aliquid faciam scienter quod ad suam injuriam vel contumeliam possit quomodolibet pertinere. Nos etiam Rex predictus presentis tenore statuimus decernimus et etiam ordinamus quod idem homagium et fidelitatis sacramentum faciat seu faciant et facere teneatur seu teneantur ille vel illi qui per nos aut dictos duodecim vel eorum majorem partem in casu jamdicto electus seu electi fuerit seu fuerint ad regimen persone dicti infantis et ducis ac ducatus predicti illis videlicet persone seu personis que per eosdem duodecim vel eorum majorem partem electa fuerit seu electe. In quorum testimonium nos Rex predictus nostre magestatis sigillo et nos Regina predicta sigillo nostro hoc instrumentum publicum jussimus inpendenti muniri. Quod est actum et datum in Castro Perpiniani die vicesima prima januarii anno a nativitate Domini MCCCL primo. Vidit Jaspertus.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitisque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Qui predicta firmamus convalidamus laudamus et juramus et ex nostre regie potestatis plenitudine eisdem nostram prestamus auctoritatem pariter et decretum. Rex Petrus.

Signum ✠ Alionore Dei gratia Regine Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitisseque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Que predicta firmamus convalidamus laudamus et juramus.

Sig✠num Bernardi de Capraria predicti. Qui hec laudo firmo et juro et homagium facio.

Testes hujus rei sunt nobiles Petrus de Fonolleto vicecomes de Caneto et de Insula Berengarius de Apilia et Matheus Mercerii majordomus dicte domine Regine miles Jacobus de Faro Berengarius de Codinachs magister rationalis et Jaspertus de Tregurano consiliarii dicti domini Regis.

Sig✠num Mathei Adriani dicti domini Regis scriptoris secretarii et regia auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem ejusdem qui predictis interfuit et hec scribi fecit et clausit.

II.

Autorizacion y poder á Bernardo de Cabrera, para tomar posesion del ducado de Gerona en nombre del Duque ó infante don Juan.

Varia II. Infantis Johannis locumtenentis Petri III. Cenarum de 1351 á 86. n. m. 1801 - fol. 10.

In nomine Domini Noverint universi. Quod nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie pater et legitimus administrator incliti infantis Johannis precarissimi primogeniti nostri et ducis Gerunde. Attendentes quod propter nonnullas occupationes quibus nos propter reipublice nostre utilitatem vaccare opportet infrascriptis intendere non valeamus. Idcirco constituimus creamus et ordinamus certum et indubitatum actorem procuratorem seu infrascriptorum negotiorum gestorem pro dicto inclito infante et duce cum decreto regentis officium cancellarie nostre subscripti cujus jurisdictioni nos subicimus in hac parte vos nobilem et dilectum consilia-

rium nostrum Bernardum de Capraria videlicet ad adipiscendum possessionem plenariam ducatus Gerunde per nos dicto filio nostro concessi et donati civitatum villarum castrorum vicecomitatuum et aliorum quorumcumque ad dictum ducatum pertinentium prout in carta constitutionis per nos facte de dicto ducatu et donationis dicto infanti et duci facte die et anno subscriptis latius continetur. Nec non ad recipiendum nomine dicti infantis homagia sacramenta fidelitatum a comitibus vicecomitibus varvassoribus baronibus et aliis quibuscumque nobilibus militibus hominibus civitatum villarum vel castrorum et aliis quibuscumque hominibus vel mulieribus cujuscumque preheminentie status vel conditionis existant infra ducatum existentibus supradictum. Nec non etiam ad jurandum et confirmandum pro dicto infante et in personam ipsius privilegia et inmunitates dicti ducatus civitatumque villarum et castrorum ejusdem vel alia quecumque si que et prout de jure vel secundum consuetudines Cathalonie debent eis jurari seu etiam confirmari nec non etiam ad faciendum vobis vice et nomine dicti ducis pro convalidatione dicti ducatus homagium ore et manibus comendatum cujus virtute nos dictum ducem ratione dicte donationis in persona vestri ad hominem recipimus ore et manibus comendatum. Dantes et concedentes vobis eidem Bernardo actori predicto quo ad premissa plenam et liberam facultatem universa et singula exequendi complendi et ad effectum producendi prout nos ut pater et legitimus aministrator pro dicto infante et duce filio nos-

tro possemus et alius quilibet pater familie pro filio suo facere posset si personaliter intendere possemus vel posset. Et promittimus vobis dicto nobili procuratori et actori nec non et notario infrascripto tanquam publice persone pro vobis et aliis etiam personis quarum interest et intererit infuturum legitime stipulanti nos semper habere ratum gratum et firmum quicquid pet vos dictum procuratorem et actorem in premissis procuratum actum et gestum fuerit sive factum et nullo tempore revocare sub bonorum nostrorum omnium ypotheca. Actum est hoc in castro Perpiniani die vicesima prima mensis januarii anno a nativitate Domini MCCC quinquagesimo primo. Vidit Jaspertus.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitisque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Qui hec laudamus et firmamus et huic instrumento publico nostrum sigillum appenditium jussimus apponendum. Rex Petrus.

Testes hujus rei sunt nobiles Petrus de Fonolleto vicecomes de Caneto et de Insula Guillermus Galcerandi de Cabrencio alias dictus de Rocabertino Petrus de Montecatheno procurator Cathalonie Berengarius de Apilia camerarius major et Jacobus de Faro consiliarii dicti domini Regis.

Sig ✠ num mei Jasperti de Tregurano regentis officium cancellarie domini Regis qui huic actorie tanquam legitime facte causa cognita mea manu propria meam interpono auctoritatem pariter et decretum.

Sig✠num Mathei Adriani dicti domini Regis scriptoris secretarii et regia auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem ejusdem. Qui predictis interfuit et hec scribi fecit ac interveniente decreto supra proxime apposito hec clausit cum litteris rasis et emendatis in linea quarta ubi dicitur adipis et in prima linea signi firme domini Regis predicti ubi cernitur et huic.

III.

Declaracion pública sobre la ereccion del ducado de Gerona y la educacion del Sr. Duque encomendada á Bernardo de Cabrera.

Varia II. Infantis Johannis locumtenentis Petri III. Cenarum de 1351 á 86 n. m. 1801 - fol 14.

Pateat cunctis. Quod nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Attendentes nuper nos de civitatibus Gerunde Vici et Minorise nec non de villis Bisulduni Turricelle de Montegrino de Pals et de Figueriis omnibusque et singulis castris villis et locis in vicariis et bajuliis ac procurationibus

Gerunde Bisulduni Minorise Bagiarum Berge et Berguitani Ausonie Vici Rivipulli et Rivipullensis Campirotundi et de Regali vicecomitatus de Basso Turricelle de Montegrino et de Figueriis predictorum unum ducatum erexisse qui Gerunde nomine appellatur ipsumque comisisse sub certis pactis formis et conditionibus inclito infanti Johanni precarissimo primogenito nostro ducique Gerunde prout hec et alia latius et clarius apparent per instrumentum publicum nostra bulla aurea insignitum per fidelemque secretarium nostrum Matheum Adriani notarium publicum clausum datum et actum in castro nostro Perpiniani vicesima prima die januarii anno subscripto. Considerantes etiam educationem dicti ducis et administrationem ipsius ducatus nobili et dilecto consiliario nostro Bernardo de Capraria comendasse sub certis formis pactis et conditionibus de quibus clare constat per instrumentum publicum nostre magestatis sigillo et sigillo etiam illustris Alienore Regine Aragonum consortis nostre amantissime subscripte roboratum clausum et factum per dictum notarium die et anno predictis. Animadvertentes insuper in dictis ereccione et concessione comandaque et educatione predictis quedam verba imposuisse dubia seu obscura que possent dare duplicem legentibus intellectum. Nos igitur aspicientes nostreque mentis aciem dirigentes quod illius est interpretari cujus est condere presertim cum nos velimus ut convenit dispendia litium equitatis compendio qua possumus industria coartare instrumenta jamdicta et in eis singula contenta liberaliter amplecten-

tes clarioraque efficere cupientes tam motu proprio ac propenso et digesto consilio quam ad supplicationem juratorum et proborum hominum civitatis Gerunde et tantiorum per universitatem dicte civitatis ad culmen nostre Regie dignitatis hac de causa spetialiter destinatorum. Tenore presentis publici instrumenti firmiter valituri volumus sanccimus statuimus et superaddendo instrumento dicte creationis ducatus et concessionis de eodem dicto duce facte ducimus ex certa scientia declarandum quod in casu quo prefatam Reginam consortem nostram contingat decedere et nos ei supervivere et ad secunda vota convolare dicto infante Johanne vitam in humanis ducente quod a processibus et sentenciis latis et proferendis per electum seu eligendum a regimine dicti ducis et ducatus infra quindecim annos contentos in erectione dicti ducatus et donatione de eodem per nos facta Infanti jamdicto vel eius officiales contra singulares personas vel jus ipsorum seu causis eorum tam criminalibus quam civilibus possit et debeat primitus ad dictum ducem cum dictam etatem compleverit et interim ad illum cui regimen et administratio dicti ducis et ducatus spectaverit vel comissa fuerit inmediate appellari a dicto vero duce cum dictam etatem compleverit et interim ab administratore actore seu educatore predicto possit ad nos tanquam principem mediate et indubie appellari et per appellationis remedium recursus haberi quamdiu nos vitam duxerimus et humanis et donec dictus dux apicem Regie dignitatis fuerit assumptus et non alias neque ultra. Quibus justis appellationibus teneam-

tur dictus electus et alii imposterum eligendi administrationem et regimen dicti ducatus et ducis eorumque oficiales dicto durante tempore indubitanter deferre. Et apostolos concedere et dare et alia ac aliter facere et observare sicut et prout inferior a quo appellatur ad superiorem facere et observare tenetur juxta legittimas sanctiones usaticos Barchinone Cathalonie et constitutiones. Premissis preterea rationibus inductis ad tollendum ambiguitatem quorumdam nos volentes infrascripta clarius aperire dicto instrumento erectionis et concessionis clausulam in mediate sequemtem cessandam irritandam removendam tollendam et anichilandam ducimus per modum interpretationis et declarationis ut predicitur cum presenti videlicet. Et etiam in omni casu et eventu retinemus nobis hostes exercitus et cavalcatas in hominibus dictarum civitatum et villarum et locorum omnium predictorum. Loco autem clausule preinserte et retentionis in eadem contente retinemus nobis et retinere volumus et intendimus casus contentos et expecificatos expresse in usatico Barchinone incipienti Princeps namque quos casus et usaticum nobis reservamus et expresse intendimus reservare creatione seu erectione ducatus predicti in aliquo non obstante. Addicientes quod per dictum creationis et erectionis ducatus instrumentum et concessionis de eodem dicto nostro primogenito factum dicto usatico in aliquo derogare intendimus nullo modo. Preterea quia quamquam in dicto creationis et donationis instrumento contineatur quod nos retinemus ut in generali curia quo nunc

Perpiniani celebratur et alias quotiens in futurum contigerit celebrari in Cathalonia vel alibi curiam vel generale parlamentum universitatis civitatum villarum et locorum infra dictum ducatum sitorum de mandato nostro vocate vel in futurum vocande teneantur ad dictam curiam procuratores suos seu sindicos destinare nichilominus per quosdam indubium revocatur an dicti sindici vocari debeant prout hactenus vocari consueverunt. Nos hoc declarare volentes decernimus et declaramus ac est intentio nostra et sic volumus quod universitates predictarum civitatum et locorum vocentur per nos et vocare venire et interesse teneantur in ipsis curia et parlamento prout facere tenebantur ante donationem et concessionem et ducatus ereccionem supradictas. Insuper licet in instrumento comande predicte contineatur quod in casu quo contingeret dictum nobilem educatorem et administratorem decedere et alium eligere in casibus in dicto comande instrumento expecificatis quod sint de electoribus futuri educatoris et administratoris duo nobiles seu milites aut generosi vicarie Gerunde et Bisulduni eligendi per nobiles milites aut generosos ipsius vicarie aut majorem partem ipsorum et duo cives civitatis Gerunde eligendi per universitatem civitatis Gerunde aut majorem partem ipsorum. Attamen utpote rationi consonum ampliando statuimus volumus concedimus et huius serie ordinamus quod in casibus memoratis sint et esse possint de electoribus ipsis quatuor nobiles milites seu generosi et quatuor cives civitatis ipsius velut capud dicti ducatus prima ordinatione in dicta co-

manda contenta nullatenus obsistente. Declarantes et ex certa scientia huius serie statuentes quod per dictum instrumentum creationis et concessionis predictarum non facimus nec facere intendimus aliquam separationem de civitatibus et locis contentis in creatione dicti ducatus immo predicta omnia unimus et unire intendimus potius per predicta comitatui Barchinone et corone nostre Regie faciendoque privilegium quod vim legis habere volumus sanccimus et etiam ordinamus quod civitates et loca predicta contenta in creatione dicti ducatus nunquam possint a comitatu Barchinone et a Coroua Regia separari immo quod quicumque fuerit Rex Aragonum et comes Barchinone habeat esse dominus civitatum et locorum predictorum civitatesque et loca predicta per Regem Aragonum et comitem Barchinone et eius oficiales regi habeant seu etiam gubernari. Declaramus insuper quod quamquam in dicto instrumento creationis et concessionis contineatur quod per nos vel per dictum ducem et eius successores unquam hec creatio seu ducatus erectio valeat ad consequentiam trahi. Est tamen nostre intentionis et volumus ac etiam declaramus quod quoad primogenitum vel successorem in primogenitura qui proculdubio post dies nostros vel suos aut eius successores assumendus esset in Regem Aragonum. Sed non in quemvis alium nobis et eis liceat imposterum similem creationem ducatus et de eodem concessionem facere verbis in dicto instrumento appositis seu aliis quibuscumque obsistentibus nullo modo cum p. . . . creatio et concessio fiende circa talem

si forsan fieri contigerit potius agregatio et unio quam corone separatio censeretur. Ceterum volumus et huius serie statuimus sanccimus in perpetuo etiam ordinamus quod constitutiones Cathalonie generales facte et imposterum faciende et usatici Barchinone habeant observari in locis dicti ducatus et privilegia eis concessa et usus ac consuetudines et observantie antique tam per vos proprio nomine et ut legittimum administratorem quam per electum jam dictum et imposterum eligendum seu eligendos ad regimen dicti ducis et ducatus quam per ipsum ducem et eius oficiales. Ita quod per dictam creationem nichil conmutetur sed omnia observentur sicut observabantur et observari habeant ante dictam creationem et ac si dicta ducatus erectio facta non fuisset. Predictas itaque declarationes additiones ablationes seu remotiones sanctiones et statuta et alia supradicta facimus et promittimus sicut melius dici potest et intelligi ad salvum scincerum etiam intellectum. Volentes et etiam huius serie dicti juramenti per nos prestiti vigore prefatis nominibus statuimus sanccimus et promittimus ac nunc pro tunc etiam ordinamus quod cum dictus dux ad etatem pervenerit quod possit regere juxta tenorem instrumenti dicte creationis et etiam antequam regat per se jurabit laudabit et firmabit omnia et singula supradicta sed sufficiat prelictum ducem omnia et singula supradicta juvare in licta civitate Gerunde tamen tanquam in capite dicti ucatus. Volumus etiam et decernimus ac statuimus uod nunc de presenti nobilis et dilectus consiliarius oster Bernardus de Cappraria quem dicti ducis et

ducatus administratorem fecimus ut est dictum et alius vel alii et quicumque si et qui post eum dicti ducis et ducatus fuerint administratores in principio sue administrationis prestent ad sancta Dei Evangelia juramentum juratis et consulibus vel consiliariis civitatum Gerunde Vici et Minorice predictarum recipientibus pro se et allis omnibus et singulis personis dicti ducatus si presentes fuerint alias notario pro eis stipulanti predicta omnia et singula teneant inviolabiliter et observent hoc etiam intellecto et declarato expresse quod quicumque qui post dictum Bernardum de Capraria fuerint educatores dicti ducis et administratores ducatus predicti in principio sue administrationis et antequam ea utantur prestent et prestare teneantur dictum juramentum et qualibet dictarum civitatum Gerunde Vici et Minorise in presentia juratorum consiliariorum vel consilium earundem. Et ut premissa omnia et singula majori gaudeant firmitate tam nomine nostro proprio quam etiam tanquam pater et legittimus administrator dicti ducis primogeniti nostri juramus sponte in animam nostram per dominum Deum et eius sancta quatuor Evangelia manibus nostris corporaliter tacta predicta omnia et singula tenere et observare ac teneri et observari facere et in aliquo non contrafacere vel venire jure aliquo causa vel etiam ratione. Mandantes per presens publicum instrumentum universis et singulis officialibus et subditis tam infra dictum ducatum quam alibi asistentibus presentibus et futuris quod premissa et infrascripta omnia et singula que firmari et jurari facimus per dictum nobilem Bernardum

de Cappraria tanquam educatorem ducis et administratorem ducatus predictorum teneant firmiter et observent et ab aliis faciant inviolabiliter observari et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant quavis causa seu etiam ratione. Nos igitur Alienora Dei gratia Regina Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitissaque Barchinone Rossilionis et Ceritanie prospicientes premissa omnia et singula causa justa previa ad utilitatem dicti nostri dulcissimi primogeniti et ducis fore facta ea laudamus approbamus ratifficamus et confirmamus manibus nostris ad sancta Dei quatuor Evangelia juramus contra predicta vel aliqua ex eisdem nunquam facere vel venire aliqua ratione. Ad hec ego Bernardus de Capraria educator et administrator supradictus attendens supradicta omnia redundare ad utilitatem dicti domini ducis et perfectionem premissorum jam dicto nomine laudans approbans ratifficans et confirmans omnia et singula supradicta juro ea omnia nunc et ex tunc ut ex nunc per Dominum Deum et eius quatuor Evangelia meis manibus corporaliter tacta predicta omnia et singula tenere et observare et in aliquo non contrafacere vel venire jure aliquo causa vel etiam ratione. Quinimo prestabo et dabo operam cum effectu et faciam etiam meum posse si vixero quod dictus dominus dux supradicta omnia firmabit et jurabit cum ad etatem pervenerit supradictam. Hec igitur omnia et singula supradicta ut dicta et expressa sunt supra facimus paciscimur et promittimus nos dicti Rex et Regina et ego Bernardus de Capraria nominibus sepedictis quisque

nostrum et se dicta vobis juratis et probis hominibus presentibus nomine dicte universitatis nec non et notario infrascripto tanquam publice persone pro eis et pro aliis universitatibus civitatum Vici et Minorise et aliarum villarum et locorum dicti ducatus et pro aliis etiam personis quarum interest et intererit et interesse potest ac poterit in futurum recipienti et paciscenti ac etiam legittime stipulanti. Et intendimus ac etiam protestamur quod per hoc instrumentum nec per contenta in eo fiat prejuditium aliquod tacite vel expresse aliis contentis in instrumentis ereccionis et concessionis ac educationis seu comande predictis de quibus in presentis declarationis publico instrumento mentio non fuerit facta nec per illa habuit. Quinimo eadem et istud remanere volumus et intendimus in suo pleno robore et valore. In quorum omnium testimonium nos Rex et Regina predicta nec non Bernardus de Capraria educator seu actor ac administrator jam dictus ad dictorum juratorum supplicationem humilem et etiam requisitionem mandamus fieri de premissis tot consimilia publica instrumenta sigillo magestatis nostre dicti Regis et nostre dicte Regine ac ducis jamdicti munita scilicet nobis dictis Regi et Regine michique Bernardo de Capraria et nostris quibuslibet nominibus sepedictis ac universitatis civitatis prefatte et aliis quarum interfuerit tradenda per scriptorem ac notarium infrascriptum. Actum et datum in camera timbrorum castri Regii Perpiniani sextadecima die febroarii anno a nativitate Domini Millesimo trecentesimo quinquagesimo primo.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonnm Valen-
ie Majorice Sardinie et Corsice comitisque Barchino-
e Rossilionis et Ceritanie. Qui hec jam dictis nomi-
ibus laudamus juramus et firmamus.

Signum ✠ Alienore Dei gratia Regine Aragonum
alencie Majorice Sardinie et Corsice comitisseque
archinone Rossilionis et Ceritanie que hec laudamus
rmamus et juramus.

Sig✠num Bernardi de Capraria educatoris ac ad-
inistratoris predicti qui jamdicto nomine hec laudo
rmo et juro.

Testes huius rei sunt inclitus infans Raymundus
erengarii comes Impuriarum venerabilis Hugo Va-
ncie Episcopus cancellarius Matheus Mercerii miles
najordomus domine Regine et Jaspertus de Tregurano
procurator curie ac consiliarii dicti domini Regis.

Sig✠num Bartholomei de Lauro scriptoris dicto-
rum domini Regis et domine Regine sigillaque tenen-
tis domini ducis pretacti et auctoritate dicti domini
Regis notarii publici per totam terram et dominatio-
nem suam. Qui predictis interfuit et hec de mandato
domini Regis domine Regine et educatoris predicto-
rum et ad requisitionem juratorum predictorum scri-
bi fecit et clausit cum litteris rasis et cetera.

IV.

Mandato Real para que los síndicos y procuradores de las ciudades y villas del Ducado de Gerona presten los homenages á Bernardo de Cabrera como maestro, procurador y actor del Sr. Duque.

Varia II. Infantis Johannis locumtenentis. Petri III. Cenarum de 1351 á 86. n. m. 1801. fol. 11.

Noverint universi. Quod die lune vicesima octava die mensis februarii anno a Nativitate Domini Millesimo CCC quinquagesimo primo. Illustrissimo ac magnifico Principe et domino domino Petro Dei gracia Rege Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice comiteque Barchinone Rossilionis et Ceritanie constituto personaliter cum suo magnifico consilio in camera scilicet alba sui castri Regii Perpiniani in presentia scilicet mei scriptoris secretarii et notarii ac testium infrascriptorum venerabilis Raymundus de Agario Franciscus de Terradis jurisperitus et Guillermus Sunyerii cives Gerunde procuratores sindici et

actores ab universitate civitatis Gerunde ad infrascripta specialiter ipsi tres insimul constituti cum publico instrumento auctoritate et decreto Geraldi de Abbacia judicis ordinarii Gerunde inibi interveniente clausoque per Raymundum de Brugaria notarium publicum substitutum auctoritate Regia a Bernardo de Cortiliano publico Gerunde notario in domo fratrum minorum Gerunde die martis hora terciarum intitulata octavo kalendas marcii anno ab incarnatione Domini Millesimo trescentesimo quinquagesimo. Attendentes ipsum dominum Regem nuper de civitatibus Gerunde Vici et Minorise nec non de villis Bisulduni Turricelle de Montegrino de Pals et de Figueriis omnibusque et singulis castris villis et locis et vicariis ac baiuliis et procurationibus Gerunde Bisulduni Bagiarum Berge et Berguitani Ausonie Vici Rivipulli et Rivipullensis Campirotundi de Regali vicecomitatus de Basso Turricelle de Montegrino et de Figueriis predictorum unum ducatum erexisse qui Gerunde nomine apellatur ipsumque concesisse sub certis pactis formis et conditionibus inclito ac magnifico domino infanti Johanni dicti domini Regis primogenito ac Dei gratia duci Gerunde prout hec et alia latius et clarius apparent per instrumentum publicum Regia bulla aurea insignitum clausumque per me notarium infrascriptum die vicesima prima januarii anno predicto. Considerantes etiam eundem dominum Regem educationem dicti domini ducis et administrationem ducatus predicti comisisse seu comendasse nibili viro Bernardo de Capraria consiliario prefati domini Regis sub certis scilicet formis

pactis et conditionibus de quibus clare constat per publicum instrumentum magestatis dicti domini Regis sigillo et etiam sigillo serenissime domine Regine dicti domini Ducis genitricis comunitum clausum et factum per me infrascriptum notarium die et anno supra proxime dictis. Animadvertentes insuper jamdictum dominum Regem erectionem et concessionem comandamque et educationem predictas declarasse seu interpretasse tam motu proprio quam ad suplicationem nunciorum dicte civitatis Gerunde cum publico instrumento juramento vallato sigillis dicti domini Regis et domine Regine prefate munito dato et acto in dicto castro Perpiniani sextadecima die februarii anno superius in prima linea contento clausoque per Bartholomeum de Lauro scriptorem regium sigillaque tenentem dicti domini Ducis et notarium. Aspicientes ulterius universitatem jamdictam et eius singulares prefatos sindicos et procuratores pretextu mandati ... de per dictum dominum Regem eis facti apud suam Regiam magestatem noviter causa homagium et fidelitatis juramentum infrascripta prestandi et faciendi destinasse qui ab eodem domino Rege suppliciter petierunt ut cui dictum homagium facerent eis mandare ipsosque et universitatem jamdictam et eius singulares ab omni homagio et fidelitatis juramento quibus sibi astricti seu obligati existerent quovis modo nisi in casibus in dictis instrumentis et eorum quolibet contentis et retentis de sui solita clementia absolvere dignaretur. Quibus sic recensitis idem dominus Rex in presentia mei notarii et testium subscriptorum dictis sin-

dìcis et procuratoribus ex certa scientia injuncxit precepit et mandavit ut homagium et fidelitatis juramentum predicta prestarent dicto nobili Bernardo de Capraria tanquam educatori dicti domini ducis et procuratori ac actori per ipsum dominum Regem tanquam patrem et legitimum administratorem dicti domini ducis ad hec et alia specialiter destinato pro dicto domino duce cum publico instrumento sigillo dicti domini Regis inpendenti munito ac decreto et auctoritate tunc regentis officium cancellarie dicti domini Regis intervenientibus cuius foro idem dominus Rex tunc se duxit submitendum clausoque per me infrascriptum secretarium et notarium die vicesima prima januarii anno sepedicto. Et nichilominus absolvit dictos sindicos presentes et prefatam universitatem et eius singulares ab omni homagio et fidelitatis juramento quibus dicto domino Regi teneantur seu alias quomodolibet obligati existant nisi in casibus in instrumentis jamdictis et eorum quibuslibet contentis et expecificatis hiis siquidem omnibus sic peractis incontinenti dicto domino Rege et preexcelssa domina Alionora Dei gratia Regina Aragonum eius consorte parentibus dicti domini Ducis constitutis personaliter in camera Reginali dicti castri Regii in presentia scilicet mei subscripti secretarii et notarii et in presentia etiam testium subscriptorum prefati tres sindici nuncii et procuratores eorum flexis genibus jurarunt per crucem Domini nostri Jhesu Cristi et eius sancta quatuor Evangelia eorum manibus corporaliter tacta in manu et posse dicti nobilis Bernardi de Capraria inibi tanquam edu-

catoris seu actoris predicti residentis in animas eorum et etiam dicte universitatis et singularium de eadem. Et dicti juramenti vigore promiserunt jamdictis nominibus prefato domino Duci absenti nec non et dicto nobili Bernardo de Capraria educatori procuratori et actori constituto ut predicitur per dictum dominum Regem ut patrem et legitimum administratorem dicti domini Infantis et Ducis presenti et recipienti nomine et in persona dicti domini Ducis quod iidem sindici et actores ac dicta universitas et eius singulares erunt dicto domino Duci et nomine ipsius prefato nobili Bernardo de Capraria boni fideles et legales et observabunt omnia et singula que continentur in fidelitatis sacramento necnon etiam quod servabunt omnia et singula contenta in dictis instrumentis superius designata tam ducatus et donationis quam comande seu educationis inde factarum quam etiam declarationum seu interpretationum inde subsequentium et eorum quolibet de quibus fuerant plenissime informati et nunquam contravenient seu aliquem contravenire permittent in quantum in eis fuerit quavis causa. Et pro predictis omnibus et singulis complendis et attendendis ac firmiter etiam observandis et pro non contravenire dicti sindici et procuratores quibus supra nominibus fecerunt omnes tres alter post alterum dicto nobili Bernardo de Capraria educatori et procuratori jamdicto nomine et in personam dicti domini Ducis homagium ore et manibus comendatum juxta usaticos Barchinone. Quibus omnibus sic peractis confestim tam dictus dominus Rex mandavit quam dictus Bernardus

de Capraria quo supra nomine quam etiam dicti sindici et procuratores prefatis nominibus petierunt et requisiverunt me subscriptum scriptorem et notarium eis et eorum cuilibet ac personis quarum interfuerit fieri tot quot voluerint et petierint publica consimilia instrumenta per me subscriptum secretarium et notarium dicti domini Regis sigillo in pendenti munimine roborata. Que omnia acta fuerunt die et anno supra in prima linea contentis et locis jamdictis presentibus scilicet me subscripto scriptore et notario ac inclito domino infante Raymundo Berengarii Dei gratia comite Impuriarum dicti domini Regis patruo nec non reverendis dominis Hugone divina providentie Valencie cancellario Berenguario Gerunde episcopis nobilibus viris Petro de Fonolleto vicecomite de Caneto et Insule Ademario de Mosseto consiliariis dicti domini Regis testibus ad premissa spetialiter vocatis. H. cancellarius.

Sig ✠ num mei Mathei Adriani dicti domini Regis scriptoris secretarii et Regia auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem eiusdem qui predictis interfui et hec scribi feci cum raso et rescripto in VII linea ubi dicitur eundem et clausi.

catoris seu actoris predicti residentis in animas eorum et etiam dicte universitatis et singularium de eadem. Et dicti juramenti vigore promiserunt jamdictis nominibus prefato domino Duci absenti nec non et dicto nobili Bernardo de Capraria educatori procuratori et actori constituto ut predicitur per dictum dominum Regem ut patrem et legitimum administratorem dicti domini Infantis et Ducis presenti et recipienti nomine et in persona dicti domini Ducis quod iidem sindici et actores ac dicta universitas et eius singulares erunt dicto domino Duci et nomine ipsius prefato nobili Bernardo de Capraria boni fideles et legales et observabunt omnia et singula que continentur in fidelitatis sacramento necnon etiam quod servabunt omnia et singula contenta in dictis instrumentis superius designata tam ducatus et donationis quam comande seu educationis inde factarum quam etiam declarationum seu interpretationum inde subsequentium et eorum quolibet de quibus fuerant plenissime informati et nunquam contravenient seu aliquem contravenire permittent in quantum in eis fuerit quavis causa. Et pro predictis omnibus et singulis complendis et attendendis ac firmiter etiam observandis et pro non contravenire dicti sindici et procuratores quibus supra nominibus fecerunt omnes tres alter post alterum dicto nobili Bernardo de Capraria educatori et procuratori jamdicto nomine et in personam dicti domini Ducis homagium ore et manibus comendatum juxta usaticos Barchinone. Quibus omnibus sic peractis confestim tam dictus dominus Rex mandavit quam dictus Bernardus

res sindici et actores una et insolidum cum venerabili Francisco Amergos jurisperito et cive dicte civitatis ab universitate et per universitatem dicte civitatis mandato ipsi universitati facto per dictum dominum Regem pro subscriptis homagio et juramento fidelitatis prestandis dicto domino Regi tamquam patri et legitimo administratori incliti ac magnifici domini infantis Johannis eius primogeniti et Dei gratia Ducis Gerundé vel alii pro eo ipsa homagium et juramentum recipienti prout de eorum sindicatu plene constat per instrumentum publicum confectum die veneris intitulata septimo kalendas marcii anno predicto et clausum per Petrum de Gostemps notarium publicum Minorise. Attendentes ipsum dominum Regem nuper de civitatibus Gerunde Minorise et Vici et de Figueris et omnibus et singulis castris villis et locis et vicariis et bajuliis ac procurationibus Gerunde Bisulduni Bagiarum Berge et Berguitani Ausonie Vici Rivipulli et Ripullensis Campirotundi de Regali vicecomitatus de Basso Turricelle de Montegrino de Pals et de Figueriis predictorum unum ducatum erexisse qui Gerunde nomine appellatur ipsumque concessisse sub certis pactis formis et conditionibus inclito ac magnifico domino infanti Johanni supradicto prout hec et alia lacius et clarius apparent per instrumentum publicum Regia bulla aurea signitum clausumque per Matheum Adriani secretarium dicti domini Regis et regia auctoritate notarium die vicesima prima januarii anno predicto. Considerantes etiam eundem dominum Regem educationem dicti domini Ducis et administratio-

nem ducatus predicti comisisse seu comendasse nobili viro Bernardo de Capraria consiliario prefati domini Regis sub certis sciliçet formis pactis et conditionibus de quibus clare constat per publicum instrumentum magestatis sigillo dicti domini Regis et etiam sigillo dicte domine Regine comunitum clausum et factum per proxime dictum secretarium et notarium die et anno super proxime dictis. Animadvertentes in super jamdictum dominum Regem erectionem et concessionem comandamque et educationem predictas declarasse seu interpretasse tam motu proprio quam ad suplicationem nuntiorum dicte civitatis Gerunde cum instrumento publico juramento vallato sigillis dicti domini Regis et domine Regine prefate munito dato et acto in dicto castro Perpiniani XVI die febroarii anno superius in prima linea contento clausoque per me Bartholomeum de Lauro notarium infrascriptum. Aspicientes ulterius universitatem jamdictam et eius singulares prefatos sindicos et procuratores pretextu mandati inde per dictum dominum Regem eis facti apud suam regiam magestatem noviter causa homagium et fidelitatis juramentum infrascripta prestandi et faciendi ut premittitur destinasse qui ab eodem domino Rege supliciter petierunt ut cui dictum homagium facerent eis mandare ipsosque et universitatem et eius singulares ab omni homagio et fidelitatis juramento quibus sibi astricti seu obligati existerent quovis modo nisi in casibus in dictis instrumentis et eorum quolibet contentis et retentis de sui clementia absolvere dignaretur. Quibus sic recencitis indem dominus Rex in

presentia mei notarii et testium infrascriptorum dictis sindicis et procuratoribus ex certa scientia injuncxit precepit et mandavit ut homagium et fidelitatis juramentum predicta prestarent dicto nobili Bernardo de Capraria tamquam educatori dicti domini Ducis et procuratori ac actori per ipsum dominum Regem tamquam patrem et legitimum administratorem dicti domini Ducis ad hec et alia spetialiter destinato pro dicto domino Duce cum publico instrumento sigillo dicti domini Regis in pendenti munito ac decreto et auctoritate tunc regentis cancellarie officium dompni domini Regis intervenientibus cuius foro idem dominus Rex quo ad hec se duxit submittendum clausoque per supra scriptum secretarium et notarium die XXI januarii anno sepedicto. Et nichilominus idem dominus Rex absolvit dictos sindicos presentes et prefatam universitatem et eius singulares licet absentes tanquam presentes tenore huius publici instrumenti in manu et posse mei scriptoris et notarii infrascripti vice et nomine dicte universitatis et eius singularium ac aliorum etiam omnium et singulorum quorum interest et potest aut poterit interesse hec et alia omnia et singula supra et infrascripta ab eodem domino Rege legittime stipulantis et recipientis ab omni homagio et fidelitatis juramento quibus dicto domino Regi teneantur seu aiias quomodolibet obligati existant nisi in casibus in instrumentis jamdictis et eorum quibuslibet contentis et specificatis quam quidem absolutionem homagii supradicti dictus dominus Rex fecit universitati et singularibus supradictis ducatu durante predicto eo

vero finito universitas supradicta et eius singulares dicta absolutione minime obsistente censeantur et intelligantur etiam et sint astricti homagio et fidelitati dicti domini Regis sicut et quemadmodum erant prius et etiam interim in casibus per dictum dominum Regem reservatis. Hiis siquidem omnibus sic peractis incontinenti iidem sindici et procuratores eorum flexis genibus juraverunt per crucem domini nostri Jhesu-Christi et eius sancta quatuor Evangelia eorum manibus corporaliter tacta in manu et posse dicti nobilis Bernardi de Capraria boni fideles et legales et observabunt omnia et singula que continentur in fidelitatis sacramento necnon etiam quod servabunt omnia et singula in dictis instrumentis superius designata tam ducatus et donationis quam comande seu educationis ac declarationum inde factarum et eorum quemlibet de quibus fuerant plenissime informati et nunquam contravenient seu aliquem contravenire permittent in quantum in eis fuerit quavis causa. Et pro predictis omnibus et singulis complendis et attendendis ac firmiter etiam observandis et pro non contravenire dicti sindici et procuratores quibus supra nominibus fecerunt omnes tres alter post alterum dicto nobili Bernardo de Capraria educatori et procuratori jamdicto nomine et in personam dicti domini Ducis homagium ore et manibus comendatum juxta usaticos Barchinone. Quibus omnibus sic peractis confestim tam dictus dominus Rex mandavit quam dictus Bernardus de Capraria quo supra nomine quam etiam dicti sindici et procuratores prefatis nominibus petierunt e

requissiverunt me subscriptum scriptorem et notarium bis et eorum cuilibet ac personis quarum interfuerint ßeri tot quod voluerint et petierint publica consimilia instrumenta per me subscriptum scriptorem et notarium dicti domini Regis sigillo appendicio roborata. Que omnia facta fuerunt die et anno in prima linea contentis et loco jamdictǫ presentibus scilicet me subscripto scriptore et notario ac reverendis Hugone dicti domini Regis cancellario et divina providentia Valentino episcopo nec non Berengario Gerundesi episcopo nobili viro Petro de Fonolleto vicecomite de Caneto et insule Vitale de Blanis abbate sancti Felicis Gerunde Raimundo de Coponibus et Thoma de Marciano militibus consiliariis dicti domini Regis testibus specialiter ad premissa vocatis.

Signum mei Bartholomei de Lauro scriptoris dicti domini Regis et eius auctoritate notari publici per totam terram et dominationem suam. Qui predictis interfui et hec scribi feci et clausi.

VI.

Promesa hecha por el Rey en Cerdeña á Bernardo de Cabrera y á su hijo el vizconde de Cabrera, de que, dentro de cuatro meses, cuando estuviese de regreso, mudaria este título en el de conde de Osona, en recompensa de los grandes servicios (que se enumeran en el documento,) prestados por dichos padre é hijo en las guerras de la espresada isla.

Varia 22 Petri III. u. m. 1542, fol. 1.

Noverint universi. Quod Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majoricarum Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Prospicientes quod nostre regalis excellentie culmen sic tenetur suos servitores spetiales ex sue largitatis munificentie titulis decorare suisque muneribus retribuere atque donis ut juxta suorum exhibitionem servitorum ipsi servitores retributionis gratiam assequantur et alii eorum exemplo ad nostra servitia animosius inducantur. Igitur ad merita laude digna vestri nobilis

t dilecti consiliarii nostri Bernardi de Capraria nos-
rarum armatarum capitanei generalis nec non ad ser-
itia per vos tam unionis nefande dudum suscitant in
egnis Aragonis et Valencie tempore que vestro potis-
ime tractatu et labore ingenti et studioso perpetuis
emporibus extitit abolita et reducta ad nichilum tan-
quam in guerra inminenti inter nos et nostros fideles
ubditos ex una parte et januenses publicos hostes
nostros ex altera qua vigente eosdem januenses in
mari bello hostili inito Dei adjuvante sufragio trium-
phabiliter devincistis quorum obtenta victoria in Sardi-
nie insula in qua nonnullos nostros rebelles qui in-
provide contra nostrum regale dominium calcaneum
rebellionis erexerant in campo belligero avide ac stre-
nue superastis pluri us ex ipsis rebellibus dire ulcio-
nis juste gladio interemptis ex quorum hostium et
rebellium laudabili et triumphali victoria Regius sta-
tus nostre non modice exaltationis suscepit honorem
quam in presenti Sardinie viagio quo locus de Algerio
ex magna et continua obsidione ad manus nostras Dei
dono pervenit abjectis inde nostris rebellibus et etiam
inimicis sub quorum diu fuerat tirannida manu deten-
tus vertentes sedule aciem mentis nostre cupientes-
que ut tenemur vobiscum et vestri intuitu ac propter
servitia nobis prompte et laudabiliter prestita per no-
bilem et dilectum consiliarium nostrum Bernardum
vicecomitem Capriarie filium vestrum in dictis trium-
phalibus victoriis in quibus personaliter presens fuit
et strenue ac fideliter laboravit et in presenti Sardinie
viagio in quo nos secutus fuit cum decenti et bona

equitum et peditum comitiva et que etiam non desinit impendere animo indefesso persone sue periculis ac expensis et laboribus non vitatis cum eodem filio vestro vicecomite pro premissis serviciis retributionis premio compensare. Ex causis jamdictis motu proprio attendentes quod nedum rem nostram propriam tali casu imo etiam alienam possessoribus auferre licet nobis et legittime benemerentibus nostris comilitonibus elargiri per nos et nostros successores. Tenore presentis publici instrumenti nomine proprio et tamquam pater et legittimus aministrator incliti et magnifici infantis Johannis carissimi primogeniti nostri Ducis Gerunde et comitis Cervarie habito super hiis consilio cum nobilibus militibus et aliis nostris consiliariis nobiscum hic existentibus vel eorum majori parte ac previo ut designatur inferius per nos prestito juramento ad sancta Dei Evangelia promittimus vobis dicto nobili Bernardo de Capraria presenti et hanc promissionem recipienti et dicto nobili filio vestro vicecomiti absenti et vestris successoribus et per firmam et solennem stipulationem nos obligamus quod infra quatuor menses computandos continue a die qua primo in regnis et terris nostris ultramarinis personaliter erimus constituti civitatem Vici cum omnibus suis juribus et pertinenciis universis et cum toto eo quod nobilis Margarita de Fuxio vicecomitissa Caprarie nurus vestra dictique vicecomitis consors habet in civitate eadem et cum vicecomitatibus Caprarie et de Basso et cum aliis castris villis terris et locis que vos et nobilis Timbors uxor vestra vicecomitissa Caprarie et

icti conjuges filius vester et eius uxor conjunctim vel divisim qualitercumque habetis et predicti habent intra Cathaloniam et cum una leuca termini quam in circuitu a qualibet dicte civitatis Vici parte limitabimus seu limitari faciemus latitudinis et longitudinis quarum leuce terre Ausonie sunt vel esse solent intra dictorum quatuor mensium spatium ut inferius continentur et cum omnibus fortaliciis castris et locis qui et que inibi sunt et erunt in comitatus Ausonie honorem et titulum erigemus et ipsius comitatus vos seu dictum vicecomitem natum vestrum illum videlicet ex vobis ambobus quem vos malueritis pro vobis et vestris ac vestros successores perpetuo in comitis Ausone honorem et titulum extollemus et privilegia ac honores preheminentias comitibus nostris subditis debitos et concedi solitos effectualiter concedemus et vobis seu dicto vicecomiti et vestris vel suis perpetuo ut comitibus Ausonie dabimus et donabimus pure simpliciter et irrevocabiliter pleno jure in feudum tamen et juxta propriam naturam feudi totam partem nostram quam habemus et habere debemus et nobis pertinet et pertinere potest et debet quovis modo in Vici civitate pretacta et etiam infra limitationem unius leuce predicte limitande per fidelem consiliarium nostrum Petrum Ça Costa bajulum Cathalonie generalem ex parte nostra et per nos et per dilectum consiliarium nostrum Franciscum Togores militem ex parte vestra et per vos seu dictum vicecomitem vel vestros aut suos electos qui unum tercium eligant et eligendi habeant plenissimam potestatem cum quo alter ipsorum si pre-

dicti ambo convenire non possent limitare leuc
leat supradictam et cum militibus et dominal
aliis hominibus et feminis cuiusvis legis stat
conditionis sint vel fuerint inibi habitantibus e
taturis et cum mero et mixto imperio et alia j
tione alta et baxa et cum omnibus redditibus e
proventibns et sdevenimentis furnis molendini
aqueductibus et reductibus et resclosis montib
moribus atque silvis planis pratis pascuis et g
venationibus ac piscationibus mineriis atque
emparis ac estacamentis et cum omnibus aliis
et pertinenciis universis prout melius dici pote
etam nominari que hic pro expressatis haberi v
queque in instrumentis et privilegiis de hiis
specificari et declarari totaliter faciemus. Que
que vobis vel dicto vicecomiti aut vestris vel s
bimus vos vel dictus vicecomes et vestri vel su
petuo pro nobis et nostris in feudum et juxta pr
naturam feudi tenebitis et tenebunt honoratum
absque alicuius servitii prestatione. Excepta po
quam de predictis que vobis seu ei dabimus
vestri aut ipse et sui ruccessores nobis et nostr
tenebamini et tenebuntur iratis et paccatis
quotiens inde requisiti fuerint et hoc juxta u
Barchinone et constitutiones Cathalonie gen
Promittimus etiam vobis et dicto viceco miti et
et suis successoribus per firmam et solemnem
lationem quod satisfacto per nos primitus dicto
to infanti Johanni primogenito nostro Duci G
et comiti Cervarie ac hominibus dicte civitat

et aliis omnibus et singulis personis quarum super hiir quodvis interesse vertatur seu verti possit in et supes omnibus et singulis in et super quibus eis vel alicui ex eis pro predictis vel aliquibus ex ipsis possit perjudicium generari in et pro quibus vel quorum pretextu premissis vel aliquibus ex ipsis obviare possent vel quomodolibet contraire cum quibus nostris propriis sumptibus conveniemus eisque de nostro proprio satisfaciemus taliter quod super premissis eis perpetuum silentium imponetur et ab inde per eos vel aliquem eorum vel ab ipsis causam habentes super jamdictis nulla fiet questio petitio vel demanda predicta omnia que vobis vel dicto vicecomiti et vestris vel suis dare promitimus in feudum honoratum ut predicitur libera et expedita spetialiter a dicto Duce primogenito nostro et generaliter ab omni persona tam ecclesiastica quam seculari nec non ab omni collegio et universitate et a quacumque alia condicione seu gravamine aut onere et cum effectu vos vel vestros aut dictum vicecomitem vel suos predictorum omnium intra mensium spatium quatuor predictorum in possessionem corporalem seu quasi inducemus et inductum perpetuo manutenebimus in eadem et vobis vel vestris aut dicto viceconiiti et suis pro eisdem faciemus evictionem expressam de qua nobis et eis tenebimur nos et nostri prout tutius et firmius fieri et dictari poterit seu etiam ordinari. Declarantes et vobis et predictis consorti filio et nurui vestris totaliter remitentes seu concedentes quod predictorum vel aliquorum ex eis pretextu vel ratione recognicionis dicti feudi per vos

vel dictum vicecomitem et vestros vel suos nobis et nostris fiende pars quam dicta nurus vestra habet in dicta civitate seu dicta castra terre et loca vestra et dicte vicecomitisse vestre uxoris aut dicti vicecomitis filii vestri et ipsius vicecomitisse consortis sue seu jura quecumque que in ipsis habetis et habent plus quam hodie submissa seu subjugata sunt dominio nostro nobis seu eidem nostro dominio vel nostrorum subjugata vel submissa minime censeantur imo ipsa et ipse et omne jus quod in ipsis habetis et superius nominati habent vobis et ipsis illibatum remaneatur totaliter integrum et illesum dicti feudi recognitione in aliquo non obstante. Hec autem vobis promittimus et predicta ut superius dicta sunt vobis vel dicto vicecomiti et vestris vel suis perpetuo dabimus hiis conditionibus appositis et adjectis quod ex tunc postquam predictorum possessionem vos vel dictus vicecomes aut vestri vel sui successores pacifice adepti fueritis comitem tamen Ausone nominemini scilicet unus post alium successive vicecomitis de Capraria et de Basso titulo seu nomine totaliter et perpetuo quiescente. Et quod intra unum annum a die dicte possessionis adepte seu adipiscende continue computandum omnia et singula castra et fortalicia que nostra sunt vel erunt usque ad tempus dicte donationis fiende intra limitationem fiendam leuce unius premisse funditus diruantur et quod intra eandem leucam extra tamen dictam civitatem in hiis que vobis vel dicto vicecomiti dabimus nullo unquam tempore fortalicia aut castra per vos vel dictum vicecomitem seu quemvis alium cons-

trui seu hedificari possint absque nostri et nostrorum expressa voluntate ac spetiali licentia et permissu. Et si casu quocumque de nostri vel nostrorum voluntate seu permissu intra limites leuce predicte extra dictam civitatem aliqua in hiis que vobis vel dicto vicecomiti dabimus ut continetur superius construerentur fortalicia sive castra quod ipsa omnia et singula pro nobis et nostris teneantur in feudum et juxta propriam naturam feudi cum ipsorum potestate sub modis et formis quibus pro nobis feudum tenebitur sepedictum. Nos vero et nostros successores consulte et de certa sciencia astringimus et dictum feudum nostro dominio Regio et corone nostre Regie incorporamus et totaliter counimus taliter quod dictum feudum nos vel nostri successores non possimus vobis aut eidem vicecomiti vel vestris aut suis seu cuicumque alii quavis ratione vel causa aut quovismodo etiam pro retributione armorum servicii per comilitones quoquomodo nobis vel nostris successoribus impendendi concedere sive dare aut quacumque alia ratione impignorare permutare aut excambiare aut alio modo quocumque alienare seu transferre aut separare a corona nostra Regia supradicta nec vos seu ipsum vicecomitem vel vestros aut suos aut a nobis vel ipsis super premissis qualitercumqne causam habentes quomodolibet ab eodem feudo enfranchire vel illud feudum enervare seu diminuere quoquomodo possimus. Quoniam nos de hiis legem facientes super eisdem nobis et nostris demimus et auferimus omnimodam potestatem ex nostre Regie plenitudine potestatis ex

eadem plenitudine potestatis decernentes hac lege perpetuo observanda prorsus nunc pro tunc et tunc pro nunc cassum irritum et inane quidquid per nos seu nostros successores circa concessionem donationem alienationem aut franchitatem enervationem seu diminutionem dicti feudi in vos vel dictum vicecomitem seu vestros aut suos aut quoscumque alios actum fuerit seu fiet amodo quovismodo idque ex nostre Regie plenitudine potestatis vacuamus totis viribus et effectu. Et ad validiorem et majorem corroborationem et firmitatem fortiorem premisse promissionis per nos et nostros successores vobis et vestris facte juramus ad sacrosancta Dei quatuor Evangelia coram nobis posita et manibus nostris corporaliter tacta et dicti juramenti virtute et religione promitimus vobis dicto nobili presenti et recipienti et vestris et notario subscripto hec a nobis legittime stipulanti et recipienti quod dicto vicecomite filio vestro absente et pro omnibus aliis quorum interest intererit aut interesse potest et poterit in futurum quod predictam promissionem et obligationem observabimus et complebimus et observari et compleri etiam faciemus et nullo unquam tempore contraveniemus vel faciemus de jure vel de facto nec aliquem contravenire seu contrafacere aliqua ratione vel causa directe vel indirecte permitemus nec consentiemus palam vel occulte et quod de predictis privilegia instrumenta et cartas nostras fieri et expediri bullari et sigillari faciemus cum juramentis clausulis renuntiationibus ac clausulis et evictionibus expressis in ipsis et pro ipsis necessariis seu etiam opportunis ad

sensum fidelis consiliarii nostri Francisci Roma legum doctoris vel Jasperti de Tregurano aut Jacobi de Faro illius videlizet quem vos vel dictus vicecomes aut vestri vel ipsius successores duxeritis eligendum tot quot necessarie fuerint vel etiam opportune concessionibus donationibus seu privilegiis sub quorumcumque forma seu conceptione verborum factis quas et que de certa scientia et consulte pro premissorum corroboratione revocamus et etiam anullamus non obstantibus quibuscumque. In cuius rei testimonium presens instrumentum publicum fieri jussimus nostro pendenti sigillo munitum. Datum et actum in castro Calleri die vicesima quarta aprilis anno a nativitate Domini Millesimo trecentesimo quinquagesimo quinto.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum et cetera. Qui hec concedimus promitimus firmamus et juramus.

Testes hujus rei sunt nobilis Gilabertus de Cintillis gubernator Regni Maiorice Franciscus de Perilionibus maiordomus et Matheus Mercerii camerarius milites consiliarii dicti domini Regis. Rex P.

Dominus Rex mandavit Matheo Adriani in cuius posse firmavit et juravit.

Fuit clausum per Matheum Adriani prothonotarium sigilla tenentem et notarium publicum.

VII.

Nombramiento de curador del duque de Gerona, hecho á favor del infante Ramon Berenguer, conde de Ampurias, en el que no se menciona á Bernardo de Cabrera, y por el que podria deducirse acaso algun cambio en el valimiento de que antes disfrutaba este personaje.

Varia 22 Petri III. n. m. 4642, fol. 18.

Notum sit cunctis. Quod Nos Petrus et cetera. Attendentes per non nullos quosdam tractatus fuisse nobis motos super quibusdam civitatibus villis et aliis locis inclitj et magnifici infantis Iohannis carissimi primogeniti nostri Ducis Gerunde comitisque Cerrarie infra dictos ducatum et comitatum ipsius Ducis sistentibus que pro nobis in feudum tenentur cum non nullis villis et aliis locis eorum melioribus et magis utilibus permutandis. Attendentes etiam circa ipsos tractatus et perfectionem ipsarum permutationem nos qui

pater et legittimus administrator existimus dicti Ducis quibusdam arduis nostris negociis et nostre rei publice occupatos non posse intendere comode seu vaccare et sic prospecta utilitate dicti Ducis fore equum et consonum rationi ut quo ad dicta peragenda negotia dicto Duci provideamus de aliquo idoneo curatore. Idcirco confidentes de fide et industria et legalitate vestri incliti infantis Raymundi Berengarii comitis Impuriarum patrui nostri carissimi habita prius super hiis in nostro consilio deliberatione solerti damus et assignamus vos dictum Infantem in curatorem quo ad negotia dictarum permutationum et quarumcumque aliarum quas utiles dicto Duci esse prospexeritis peragenda. Conferentes vobis potestatem plenariam ipsas permutationes tractandi et nomine dicti Ducis ad efectum ducendi et possessionem villarum et locorum que dicto Duci ex causa permutationis concesse fuerint per vos vel alios quos ad hec elegeritis vice et nomine dicti Ducis recipiendi et tradendi etiam possessionem civitatum villarum et locorum que per vos nomine et vice dicti Ducis concesse fuerint illis cum quibus permutationes feceritis prelibatas et omnia alia et singula in predictis et circa predicta et dependentibus ac emergentibus ex eisdem seu ea quovis modo tangentibus faciendi et libere exercendi que dictus Dux si perfecte esset etatis facere posset. Quoniam nos decernimus quecumque per vos ut curatorem dicti Ducis super predictis omnibus et singulis acta et quomodolibet gesta fuerint firmitatem perpetuam obtinere. Interponentes super eis omnibus ut princeps judex et

superior dicti Ducis autoritatem nostram pariter
decretum. Intendimus tamen quod vos dictus curat
satisdetis rem dicti Ducis salvam fore et prestetis j
ramentum de ulterius dicti Ducis circa predicta pr
curandis et inutilibus evitandis et omnia alia ad q
ratione dicte cure teneamini faciatis etiam et prestet
Ad hec ego dictus infans Raymundus Berengarii E
puriarum comes suscipiens dictam curam tactis p
me sacrosantis quatuor evangeliis juro utilia dicti d
mini Ducis in predictis et circa predicta procurare
inutilia evitare. Promitens per firmam et solem
stipulationem vobis dicto domino Regi et subscri
protonotario nomine ipsius domini Ducis legitti
stipulanti rem et bona dicti pupilli ad que curator s
datus custodire et salvare et omnia alia et singula
cere ad que occasione huius cure sum estrictus sal
quod semper uti valeam veritate. Et obligo inde o
nia bona mea et insuper dono fidejussores videli
egregium Alfonsum incliti domini infantis Petri Rip
curcie et Montanearum de Prades comitis carissi
fratris mei primum natu comitem Denie et nobile
Gilabertum de Cintillis gubernatorem regni Maioric
rum Asbertum de Trilia Berengarium de Pau Franci
cum Togores promotorem negotiorum Regiorum M
theum Mercerii camerlengum et Thomam de Marça
auditorem audientie regie milites consiliarios vestr
Qui omnes insimul et quilibet eorum in solidum
hec omnia mecum et sine me totaliter teneantur. N
autem Alfonsus dicti domini infantis Petri primus
tu Gilabertus de Cintillis Albertus de Trilea Beren

rius de Pau Franciseus Togores Matheus Mercerii et Thomas de Marçano predicti suscipientes in nos dictam fidejussionem et pro domino infante super predictis fidejubentes promittimus vobis dicto domino Regi et dicto prothonotario nomine dicti domini Ducis stipulanti quilibet videlicet nostrum insolidum teneri ad omnia predicta per dictum dominum Infantem curatorem qui supra superius promissa. Obligantes inde omnia bona nostra. Renuntiantes epistole Divi Adriani et legi dicenti quod prius conveniatur principalis quam fidejussor et nove constitutioni et omni alii juri rationi et consuetudini predictis obviantibus quoquomodo. Postremo nos Rex predictus predicte cure et omnibus et singulis predictis auctoritatem nostram Regiam interponimus pariter et decretum decernentes habita de predictis omnibus in nostro consilio ut premittitur deliberatione solerti cum hac nostra pracmatica sanccione dictam curam et omnia alia predicta robur perpetuum obtinere non obstante quod dicto Duci in infantili etate constituto curator ad predicta datus fuerit nec obstante lege romana que innuere videatur Infanti curatorem non debere dari nec quavis alia lege Romana ac jure quo presens cura aut aliqua predictorum infringi possent aut etiam annullari quoniam omnes leges et jura predictis obviantia tollimus et omnem deffectum si quis in predictis esse aut notari posset suplemus ex nostre Regie plenitudine potestatis. Hanc pracmaticam sanctionem omnes alias leges et jura predictis contraria corrigentem volentes sanctientes et statuentes pro lege in hac presenti cura et aliis pre-

missis omnimodo observari. In quorum rei te
nium presens instrumentum fieri jussimus nost
denti sigillo munitum. Datum et actum Barc
die octava decima februarii anno a nativitate
MCCCL sexto.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum
tera. Qui hec laudamus concedimus et firmam
que cure auctoritatem nostram interponimus
cretum.

Sig✠num infantis Raymundi Berengarii
Impuriarum curatoris predicti. Qui hec laudo c
firmo et juro.

Sig✠✠✠✠✠✠✠na Alfonsi Gilaberti d
llis Asberti de Trilea Berengarii de Pau Franci
gores Mathei Mercerii et Thome de Marçano
sorum predictorum. Qui hec laudamus et fir
Et ego dictus Alfonsus quia minor sum vigint
que annis maior vero decem octo annis jur
Deum et eius sancta quatuor Evangelia cora
posita et corporaliter tacta promito quod con
iusmodi fidejussionem non veniam aliquo jure
vel etiam ratione. Imo certificatus de omni jn
renuncio de certa scientia et expresse benefic
ris etatis et restitutionis in integrum et omni
foro legi rationi constitutioni et consuetudini
hec repugnantibus. Quod est actum die loco
prefixis.

Testes huius rei sunt Bernardus de Ulzine
les legumque doctor consiliarius et thesaurari
mundus de Perilionibus armorum uxerius Gon

de Castro veteri de camera et Johanes Petri de Acarreu scriptor secretarius dicti domini Regis.

Dominus Rex mandavit Matheo Adriani. Vidit eam dominus Rex qui eam misit sui anuli sigillo sigillatam.

Fuit clausum per Matheum Adriani protonotarium sigilla tenentem et notarium publicum.

VIII.

Permuta y cambio de la ciudad de Vich con Villafranca del Panadés, á favor de Bernardo vizconde de Cabrera, en atencion á los servicios prestadns por él y su padre Bernardo de Cabrera, y en parte como compensacion de una cantidad debida á este por la corte del Rey.

Varia: 22 Petri III. n. m. 1542 fol. 83. v.

In nomine Sancte et individue Trinitatis scilicet Patris et filii et Spiritus Sancti. Pateat cunctis. Quod nos infans Raimundus Berengarii Serenissimi domini Ja-

cobi bone memorie Regis Aragonum filius comes Impurie curator datus et inter alia ad infrascripta assignatus per Excellentissimum ac magnificum principem et dominum dominum Petrum Dei gratia Regem Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitemque Barchinone Rossilionis et Ceritanie inclito et magnifico Infanti Johanni ipsius domini Regis primogenito duci Gerunde comitique Çervarie cum instrumento publico ipsius domini Regis sigillo pendenti munito dato et acto clausoque per ipsius domini Regis subscriptum prothonotarium die octava decima mensis huius februari anni subscripti. Prospicientes dictum dominum Regem tam prius pretium rationibus auditis cognita per suam pronuntiationem latam die sabbati XX die februarii aano subscripto declarasse dictum dominum ducem posse permutare et alienare si hoc facere voluerit et elegerit ad utilitatem et comodum suum civitatem Vici seu partem eiusdem et alia que habet in dicta civitate parrochia ac terminis eorundem prout hec et alia in processu inde habito et dicta pronuntiatione latius continentur. Attendentes etiam nobilem Petrum de Montechateno procuratorem Cathalonie generalem ac a dicto domino Rege super hiis spetiales potestatem et comissionem habentem causa cognita declarasse ac decrevisse subscriptam permutationem dicto duci fore utilem et nobis ut curatori ipsius permisisse et concessisse auctoritatem et licentiam faciendi cum efectu vite et nomine dicti ducis infrascriptam permutationem et omnia et singula quem in ea aut ratione vel occasione ipsius necessaria fuerint

aut etiam opportuna prout hec et alia plene patent per processum habitum de eisdem. Ideo attentis omnibus et singulis sapradictis intervenientibus auctoritate et decreto dicti nobilis procuratoris de premissis specialem comissionem Regiam habentis. Gratis et ex certa scientia permutamus et ex causa permutatïonis in feudum concedimus vobis nobili viro Bernardo vicecomiti Caprarie civitatem Vici quatenus ad dictum dominum ducem spectat cum parrochia territorio et terminis ac pertinenciis suis universis cum militibus videlicet et dominabus civibus et aliis hominibus et feminis mero et mixto imperio et omni alia jurisdictione alta et baxa et cum redditibus et proventibus pace et guerra et aliis cunctis juribus et rebus que ad illustrissimum dominum Regem Jacobum recolende memorie patrem nostrum ex permutatione inter ipsum et reverendum patrem Berengarium tunc Vicensem epischopum cum assensu sui capitoli pervenerunt et cum etiam omnibus aliis juribus ad dictum dominum ducem ex largitionibus dicti domini Regis patris sui et alias de jure usu vel alias pertinentibus quovismodo etiam si sint majora superius expressatis et talis etiam nature quod sine expressione speciali non transirent quoniam ea omnia volumus hic pro expresis haberi et sub dicta generalitate etiam comprehendi exceptis in rebus et juribus sique ante presentem permutationem per dictum dominum Regem nomine et jure suo proprio aut ut patrem et legittimum amministratorem dicti ducis alienate fuerint que in presenti permutatione intelligimus non venire. Salvo jure

luendi aut alio quovis dicto domino duci ad redimendum vel repetendum eadem competenti quod in hac permutatione volumus comprehendi. Hanc autem permutationem et ex causa permutationis in feudum concessionem vobiscum dicto vicecomite et vestris successoribus sub modis tamen et retentionibus infrascriptis pro Villafrancha Penitencium quequidem villa una cum villa de Arbucio ac castris de Olerdola et de Fonte rubeo ac criminali jurisdictione quam dictus dominus Rex habebat in Castro veteri Penitentium alias vocato Castellviy Stremer ad vos dictum vicecomitem pervenit partim in solutum certarum quantitatum pecunie nobili viro Bernardo de Capraria patri vestri dicti vicecomitis per curiam dicti domini Regis debitarum et per ipsum jure cesso in vos dictum vicecomitem translatarum et partim in retributionem precipuorum servitiorum per ipsum nobilem et vos dictum vicecomitem dicto domino Regi et sue reipublice impensorum ut constat ex tenore cuiusdam privilegii ipsius domini Regis bulla plumbea comuniti acti et clausi per subscriptum prothonotarium in camera timbrorum Castri Perpiniani die octava decima januari anni inferius scripti facimus vobis dicto vicecomiti sicut melius et plenius dici potest et intelligi ad vestri dicti vicecomitis et vestrorum securitatem et salvamentum et sanum etiam intellectum. Et predicta omnia et singula que dicto nomine vobis dicto vicecomiti permutamus in feudum extrahentes curatori nomine predicto de jure dominio et posse dicti domini ducis et suorum eadem in feudum ut premittitur in

is dominium et posse vestri dicti vicecomitis et vestrorum mittimus et transferimus irrevocabiliter plenoare. Et quia a dicto domino Rege cum dicto curestrumento firmam et concensum habuimus faciendi curatorio nomine quo supra permutationem de civitalibus villis et aliis locis quas in feudum pro domino Rege dictus dominus dux tenet ideo inducimus curatorio nomine predicto vos dictum vicecomitem et vestros de predictis omnibus et singulis quem vobis superius permutamus in possessionem corporalem seu quasi ad habendum tenendum omnique tempore pacifice possidendum pro ut melius per nos vobis dicto vicecomiti in feudum data sunt et superius et inferius continetur. Promitentes vobis dicto vicecomiti quod trademus vobis aut vestris aut cui volueritis loco vestri possessionem corporalem seu quasi omnium predictorum per nos vobis permutatorum. Et nichilominus dicto nomine damus et concedimus vobis dicto vicecomiti et vestris auctoritatem licentiam et plenum posse quod vos et vestri per nos et nostros vel alium nomine vestro auctoritate vestra propria possitis possessionem corporalem sea quasi omnium poedictorum et singulorum libere aprehendere et aprehensam licite retinere. Nos enim dicto nomine donec vobis dicto vicecomiti aut vestris dictam possessionem tradiderimus vel vos eam aprehenderitis constituimus vos interim dicto nomine predicta omnia et singula pro vobis et vestris titulo precario tenere. Et ex causa huius permutationis in feudum dicto nomine cedimus per dictum dominum ducem et suos vobis dicto vicecomiti

et vestris perpetuo omnia jura omnesque actione reales et personales mixtas utiles et directas et alias quascumque dicto domino duci competentes et competencia et competere debentia in predictis omnibus et singulis et contra quascumque personas et res ratione eorum. Quibus juribus et actionibus nos dictus vicecomes et vestri possitis uti et experiri agendo et defendendo et alias quomodolibet in juditio vel extra quemadmodum dictus dominus dux et nos dicto cure nomine possemus ante huiusmodi permutationem et jurium cessionem et nunc vel etiam postea quàndocumque. Et etiam dicto curatorio nomine mandamus tenore huius publici instrumenti vicem epistole in hac parte gerentis omnibus et singulis militibus et dominabus et civibus et etiam quibuscumque aliis hominibus et feminis cuiuscumque status legis seu conditionis sint vel fuerint habitantibus et habitaturis in dicta civitate Vici et terminis territorio parrochia et pertinentiis suis in quantum ut premittitur ad dictum dominum ducem pertinebat quod de omnibus et singulis que vobis in feudum permutamus vobis dicto vicecomiti et vestris perpetuo respondeant et vos dictum vicecomitem et vestros pro eorum dominis habeant teneant et admitant nobisque et vestris in omnibus decetero obediant tanquam eorum et predictorum que ut premittitur vobis permutamus domino sive dominis naturali seu naturalibus et homagium faciant ac fidelitatis juramentum que per vassallos eorum domino predicto domino duce feudum tenenti prestari debent et sunt etiam fieri assueta et de omnibus et sin-

gulis juribus vobis et vestris respondeant de quibus dicto domino duci aut domino Regi ut patri et legittimo amministratori eiusdem respondere tenebantur et consueverant quavis causa. Quoniam nos dicto nomine vos dictum vicecomitem et vestros in predictis que supra vobis in feudum permutamus in jus dicti domini ducis ponimus sub modis et retentionibus infrascriptis et constituimus ac facimus vos et vestros ibi et inde dominos actores et procuratores in vestri dicti vicecomitis et vestrorum propria ad dandum vendendum alienandum distrahendum permutandum et impignorandum eis tamen modo et forma quibus feuda similis nature vendi et alias alienari possunt secundum usaticos Barchinone et constitutiones et usantias Cathalonie et ad faciendum inde vestras et vestrorum omnimodas voluntates. Vos vero dictus vicecomes et vestri successores perpetuo in et de hiis que vobis supra permutamus sub infrascripta forma teneamini dicto domino duci et suis successoribus dare de dicta civitate quatenus ad dictum dominum ducem cum aliis predictis permutatis spectabant et nunc in vos dictum vicecomitem ex presenti permutatione transferuntur potestatem irati et paccati totiens quotiens inde fueritis requisiti juxta usaticos Barchinone et constitutiones Cathalonie generales. Ita videlicet et non alias quod dictam potestatem dicto domino duci aut alii domini Regis primo successori si idem dominus dux quod Deus avertat antequam dictus dominus Rex diem suum claudat extremum dicte civitatis et aliorum predictorum vel tutoribus aut aliis amministratoribus vel

procuratoribus ipsorum ducis seu primi successoris in dicto casu dicti domini Regis nullomodo teneamini vos aut successores vestri universales vel singulares dare vel tradere nec ipse dominus dux aut primus ut predicitur dicti domini Regis successor possint eandem vobis vel vestris successoribus petere donec dictus dominus dux aut primus dicti domini Regis successor cum instrumento publico juramento et aliis cautelis debitis vallato et alias cum eficacia jure et facti confirmaverit ad utiliorem vestri et vestrorum cautelam vobis dicto vicecomiti et dictis vestris successoribus juxta formam inferius dictatam presentem permutationem hoc tamen adjecto et declarato quod si dominus Rex nunc regnans dominus directus et alodiarius dicte civitatis quatenus tamen ad dictum dominum ducem spectat et aliorum que in hac permutatione veniunt requisierit sibi potestatem de predictis dari per dictum dominum ducem eo casu vos dictus vicecomes aut vestri successores ipsam potestatem domino Regi et non dicto domino duci teneamini tradere atque dare. Dicta vero confirmatione facta vos dictus vicecomes et vestri dictam potestatem dare et tradere dicto domino duci seu dicti domini Regis primo ut dicitur successori et suis successoribus teneamini libere prout dari et tradi debet juxta usaticbos Barchinone et usantiam Cathalonie presenti retentione seu modificatione in aliquo non obstante. Volumus tamen et expresse retinemus quod vos aut vestri successores non possitis seu vobis aut eis non liceat in terminis territorio et pertinenciis supradictis in quantum

ad dictum dominum ducem pertinebant ullo unquam tempore fortalicia aut castra construere vel edifficare aut construi seu edifficari facere absque dicti domini ducis vel suorum expressa voluntate et speciali permissu. Et si quocumque casu de dicti domini ducis vel suorum successorum voluntate et permissu intra dictos terminos territorium parrochiam et pertinentias in quantum ad dictum dominum ducem pertinebant aliqua construerentur castra seu fortalicia quod ipsa omnia et singula castra et fortalicia pro dicto domino duce aut suis successoribus teneantur in feudum et de eis vos dictus vicecomes et vestri dicto domino duci et suis dare teneamini potestatem juxta formam super dicto feudo jam superius expressatam. Nos vero ex potestate nobis atributa in officio cure jamdicte ad dicti domini ducis utilitatem intime anelantes et honorem vestri vicecomitis prelibati ipsum dominum ducem et suos consulte et ex certa scientia astringimus et specialiter obligamus et dictum feudum dicti domini ducis dominio incorporamus totaliter et unimus sic quod ipsum feudum dictus dominus dux vel ipsius successores non possint ab eisdem seu ab eorum dominio separare quovis jure titulo sive causa nec illud cuicumque alii cuiusvis status dignitatis aut preeminencie sit vel fuerit nisi primogenitus suus vel suorum successorum fuerint qui succedere debeant in domini Regis predicti regnis comitatibus atque terris quacumque ratione seu causa aut quovismodo etiam pro retributione armorum servicii per aliquem baronem seu militem aut quemvis alium

cuiuscumque preheminentie fuerit ipsi domino duci vel suis prestandi vel pro redemptione captivorum ac aliis casibus spetialibus in jure exceptis vel qui pacto contrahentium vel alias videantur exceptis etiam si sint spetialiores et majores casibus superius expressatis concedere sive dare aut quacumque alia ratione inpignorare permutare aut excambiare aut alio quocumque modo alienare seu transferre nam condicimus et in pactum deducimus illis casibus vos dictum vicecomitem vel successores vestros non teneri recognoscere dictum feudum vel dare potestatem alii quam dicto domino duci vel primogenito suo vel suis successoribus qui succedere debeat in domini Regis predicti regnis comitatibus atque terris nec vos dictum vicecomitem vel vestros successores aut a vobis vel vestris super predictis qualitercumque causam habentes quomodolibet ab eodem feudo enfranchire vel illud feudum enervare possint quoquomodo. Quoniam super eisdem dicto domino duci et suis successoribus omnimodam demimus potestatem. Decernentes prorsus nunc pro tunc et tunc pro nunc cassum irritum et inane quidquid predictum dominum ducem aut suos successores circa concessionem donationem alienationem aut franchitatem enervationem seu diminutionem dicti feudi in nos dictum vicecomitem vel vestros aut quoscumque alios dicto excepto primogenito actum fuerit seu fiet aut agi seu fieri inceptum amodo quovismodo idque vacuamus nunc pro tunc et tunc pro nunc totis juribus et effectum. Volentes insuper de certa scientia et etiam vobiscum dicto vicecomite et

vestris successoribus condicentes quod in casu quo vos dictus vicecomes vel vestri franchitatem enervationem seu diminutionem aliquam receperitis de facto vel de jure quod dictum feudum esset ipso jure vobis dicto vicecomiti et vestris successoribus aut in predictis a vobis vel eis causam habentibus predictum et dicto domino duci acquisitum licet hoc fieret de dicti domini ducis vel suorum successorum motu proprio vel concensu non obstantibus quibuscumque verbis que per dictum dominum ducem vel eius successores in dictis franchitate enervatione seu diminutione aponi seu adici valeant quovismodo et predictas incorporationem dicto domino duci et suis ac non separationem fiendam et omnia posita ad corroborationem ipsarum promittimus nomine predicto vobis infrascripto prothonotario stipulanti nomine generalis Cathalonie ac omnium et singulorum locorum sitorum in Cathalonia seu ducatu Gerunde inviolabiliter observari. Renuntiantes expresse dicto nomine omni juri quo liceat in predictis vel eorum aliquo contraire dando dicto nomine potestatem hominibus ducatus singulis civitatibus atque locis infra ducatum constitutis nunc ut ex tunc et tunc ut ex nunc quod possint facere sindicos et procuratores qui possint coram dicto domino duce et successoribus suis supplicare requirere et protestari quod per nos premisso nomine promissa circa predicta perpetuo observentur. Et sub predictis et infrascriptis conditionibus et retentionibus dicto curatorio nomine promittimus et convenimus in bona fide et stipulatione solemni vobis dicto vicecomiti et ves-

tris suecessoribus quod predicta que vobis et vestris supra permutamus faciemus dicto nomine vos dictum vicecomitem et vestros habere et tenere et possidere in pace contra omnes personas vobis dicto vicecomiti vel vestris successoribus super predictis vel aliquo eorundem molestiam inferentes vel petitionem vel demandam facientes. Promitentes dicto nomine vobis dicto vicecomiti et vestris stipulatione solemni bona fide quod dictus dominus dux cum ad etatem quindecim annorum pervenerit primo ac intervenienti juramento ad sancta quatuor Evangelia cum instrumento publico eius pendenti sigillo muniendo in quo presentis permutationis de verbo ad verbum series inseretur ratificabit laudabit et approbabit per se et suos successores perpetuo permutationem huiusmodi sub hiis verbis. Nos infans etcera viso quodam instrumento permutationis per inclitum infantem Raimundum Berengarii comitem Impuriarum dicti domini genitoris nostri patruum et per ipsum dominum Regem nobis quo ad infrascripta permutationem et alias quascumque nobis utiles in curatorem datum cuius tenor talis est. In nomine sancte et individue trinitatis etcetera fatentes nos excessisse etatem quindecim annorum foreque minorem viginti annis per nos et successores nostros permutationem predictam et omnia et singula et ipsa contenta laudamus approbamus et etiam confirmamus. Et tactis per nos sacrosanctis quatuor Evangeliis coram nobis positis cerciorati super hiis de omni jure nostro per subscriptum notarium non coacti seducti nec aliquo circumventi set gratis et ex

certa scientia ac spontanea voluntate juramus et dicti juramenti virtute promittimus vobis. . . presenti et recipienti et vestris quod dictam permutationem et omnia et singula superius expressata tenebimus et observabimus inviolabiliter et observari etiam faciemus inconcusse et contra ipsa vel eorum aliqua non faciemus vel veniemus aut contrafieri sinemus aut permitemus ratione minoris etatis aut restitutionis in integrum aut alio quovis jure seu causa. Renuntiantes super hiis dicto beneficio minoris etatis et restitucionis in integrum et omni alii juri foro legi rationi constitucioni et consuetudini contra hec repugnantibus. In cuius rei etc. Datum etc. Declarantes dicto curatorio nomine quod postquam dictus dominus dux etatem quindecim annorum excesserit pro predictis nec juramentum seu homagium vos dictus vicecomes vel successores vestri prestare nec etiam dictam potestatem dare dicto domino duci vel primo dicti domini Regis successori predicto teneamini donec sub dicta forma dictus dominus dux vel dictus primus dicti domini Regis successor vobis dicto vicecomiti vel vestris huiusmodi permutationis confirmationem effectualiter fecerit predestinctam facta vero dicta confirmatione vos dictus vicecomes et vestri eidem domino duci et suis dicta juramentum et homagium prestare et dictam potestatem dare teneamini ut superius est jamdictum. Declaramus insuper et ex pacto inter nos et vos dictis nominibus inito pro dicto domino duce et suis retinemus expresse quod dicta confirmatione facta dicta Villafrancha Penitentium vel

aliquo de eis pertinentiis pro evictione plusquam alia dicti domini ducis bona non sit nec intelligatur aliquid obligata sed pro eadem evictione in generali omnia bona et res dicti domini ducis perpetuo obligata existant. Et pro predictis omnibus et singulis per nos curatorio nomine predicto et dictum etiam dictum ducem et successores suos attendendis et complendis obligamus cum auctoritate et decreto dicti nobilis procuratoris Cathalonie omnia bona dicti domini ducis presentia et futura. Renuntiantes omni legi consuetudini que predictis possent aliquatenus contraire. Vero vice nos dictus Bernardus vicecomes Caprarie miles recipientes a vobis dicto domino infante curatore qui supra sub pactis modis conditionibus et retentionibus supradictis permutationem huiusmodi in feudum honoratum ut predicitur et predictis omnibus consentientes ac promitentes omnia et singula pacta retentiones et modos predictos et omnia alia predicta ut expressa sunt superius attendere et complere permutamus et ex causa seu titulo permutationis concedimus vobis dicto domino infanti curatori presenti et recipienti ipsius domini ducis nomine et suorum ac pro dicto domino duce et suis per franchum et liberum alodium pro dicta civitate Vici et aliis superius largius expressatis per vos dictum dominum curatorem nobis dicto curatorio nomine permutatis et titulo permutationis nobis traditis et concessis dictam Villamfrancham Penitentium cum suis terminis et pertinentiis universis et cum mero et mixto imperio et alia jurisdictione alta et baxa civili et criminali et cum clastlanis militibus

es dominabus et aliis hominibus et feminis cuiuscumque legis status seu conditionis sint vel fuerint inibi habitantibus et habitaturis et cum hoste exercitu et cavalcata et redemptione earundem et cum piscationibus et venationibus mineriis atque trobis et cum omnibus redditibus exitibus proventibus et questiis peytis subsidiis adempriviis et aliis esdevenimentis et exactionibus quibuscumque furnis molendinis aquis aqueductibus et reductibus et resclosis montibus nemoribus atque silvis planis pratis pascuis et garrigiis bovatico monetatico cenis albergis feudis feudatariis potestatibus et emparis et estacamentis serviciis servitutibus realibus et personalibus et cum omnibus aliis juribus in dicta Villafrancha et eius terminis apendiciis et pertinenciis ipsorum nobis pertinentibus et pertinere debentibus de jure usaticis constitutionibus usibus prout melius et plenius ea in dicta villa et eius terminis appendiciis et pertinenciis habemus et habere debemus et nobis competunt quoquomodo vigore dicte donationis per dictum dominum Regem nobis facte ex causis superius jam expressis. Quamsiquidem per franchum et liberum alodium permutationem vobis dicto domino infanti curatori qui super presenti et recipienti pro dicto domino duce et suis facimus sicut melius et plenius dici potest et intelligi ad dicti domini ducis et suorum successorum salvamentum ac sanum etiam intellectum. Et extrahentes predicta omnia et singula que vobis dicto domino infanti dicto curatorio nomine permutamus per franchum et liberum alodium de jure dominio et pos-

se nostri dicti vicecomitis et nostrorum eadem in jus dominium et posse dicti domini ducis et suorum successorum transferimus irrevocabiliter pleno jure. Inducentes vos dictum dominum curatorem et ipsum dominum ducem et suos dicto nomine in possessionem corporalem seu quasi nam cum dictam Vilamfrancham cum eius terminis et pertineneiis universis dictus dominus Rex a nobis dicto vicecomite proinde teneat dictam precariam possessionem et jus quod in ea et ad eam habemus vobis dicto domino curatori dicto domini ducis nomine et suorum cedimus et transferimus volentes eam esse penes vos dictum dominum curatorem et dictum dominum ducem et suos successores pleno jure si quod dictus dominus Rex amodo ipsam villam cum terminis et pertineneiis suis universis pro dicto domino duce et suis titulo precario teneat sicut ante presentem permutationem pro nobis titulo precario tenebat. Et nichilominus dicte permutationis titulo donamus et concedimus vobis dicto domino curatori dicti domini ducis nomine licentiam et plenum posse quod vos vel dictus dominus dux per vos vel ipsum vel alium nomine et auctoritate vestri et dicti domini ducis possitis possessionem seu quasi omnium predictorum et singulorum libere aprehendere et aprehensam licite retinere sicuti nos ante presentem permutationem hec facere poteramus et nobis etiam licebat. Nos enim donec vobis dicto domino infanti curatori vel dicto domino duci aut suis dictam possessionem tradiderimus vel vos dicto nomine eam aprehenderitis constituimus interim

nos et etiam dictum dominum Regem qui pro nobis nunc precario titulo dictam villam cum eius terminis et pertinenciis detinet predictam villam et omnia et singula predicta pro vobis dicto nomine precario possidere. Et ex causa huius permutationis cedimus dicto nomine per nos et successores nostros vobis dicto domino curatori et dicto domino duci et suis perpetuo omnia jura omnesque actiones reales et personales mixtas utiles et directas et alias quascumque nobis dicto vicecomiti competentes et competentia et competere debentia in predictis omnibus et singulis et contra quascumque personas et res ratione eorum quibus juribus et actionibus possitis vos dictus dominus curator et dictus dominus dux et sui perpetuo uti et experiri agendo et defendendo et alias quomodolibet in juditio vel extra quod admodum nos possemus ante permutationem huiusmodi et jurium cessionem et nunc vel etiam postea quandocumque et etiam tenore presentis publici instrumenti vicem epistole in se gerentis mandamus dicto nomine universis et singulis castlanis militibus et dominabus et aliis hominibus et feminis cuiuscumque status legis seu conditionibus sint vel fuerint habitantibus et habitaturis in dicta villa et eius terminis et penditiis et pertinentis universis quod de omnibus et singulis que vobis supradicto nomine permutamus vobis dicto nomine et dicto domino duci ac suis perpetuo impeneant et vos dicto nomine et dictum dominum ducem eorum dominis naturalibus habeant et admittant obisque et dicto domino duci et suis in omnibus de-

cetero obedient tanquam eorum et predictorum que vobis dicto nomine permutamus dominis homagium et fidelitatis etiam juramentum quem ipsis militibus et dominabus et hominibus et feminis vobis dicto domino curatori dicti domino ducis nomine ipsa homagium et juramentum facientibus et prestantibus nunc ut ex tunc eosdem absolvimus et liberamus ab omni dominio et quovis vinculo seu obligationis genere quo nobis sint aut censeantur astricti vel aliquatenus obligati. Vos et enim dictum dominum curatorem et dictum dominum ducem et suos et ipsius successores in predictis que vobis permutamus in locum nostri dicti vicecomitis ponimus et transferimus pleno jure et constituimus ac facimus vos dictum dominum curatorem et dictum dominum ducem et suos ibi et inde dominos actores et procuratores et in rem dicti domini ducis propriam ad dandum et vendendum alienandum distrahendum et permutandum et impignorandum et ad faciendum inde vestras dicto nomine et dicti domini ducis et suorum omnimodas voluntates et per nos et nostros successores bona fide et stipulatione solemni vobis dicto domino curatori et dicto domino duci et suis promitimus quod predicta vobis dicto domino curatori quo supra nomine permutamus faciemus nos dictus vicecomes et nostri dictum dominum ducem et suos perpetuo habere et tenere ac possidere in pace contra omnes personas. Preterea donamus et remitimus donatione pura simplici et irrevocabili inter vivos vobis dicto domino curatori et dicto domino duci et suis perpetuo quidquid predicta que vobis

dicto domino curatori permutamus nunc plus valent aut valebunt imposterum hiis que dicto curatori nomine nobis dicto vicecomiti ut premittitur permutatis etiam si dimidia justi precii plus valerent. Renuntiantes expresse legi seu juri qua seu quo deceptis ultra dimidia justi pretii subvenitur. Et tactis per nos sacrosanctis quatuor Evangeliis coram nobis positis juramus et ipsius juramenti vigore promittimus in bona fide per nos et nostros successores sub bonorum nostrorum omnium ypotecha vobis dicto domino curatori et dicto domino duci et suis et subscripto prothonotario tanquam publice persone hec a nobis dicto vicecomite pro dicto domino duce et aliis quorum interest intererit aut interesse potest et poterit in futurum legittime stipulanti et recipienti quod predicta et infrascripta omnia et singula nos dictus vicecomes et nostri perpetuo tenebimus firmiter et perpetuo observabimus et contra ipsa vel ipsorum aliqua non veniemus nec aliquem contravenire permitemus. Asserentes virtute dicti juramenti nos etatem viginti annorum excessisse et per consequens juxta usaticos Barchinone et consuetudinem Cathalonie perfecte etatis esse sed ubi apparere posset nos debere aut posse judicari minoris esse etatis eo casu promittimus virtute dicti juramenti nos premissa adimplere et contra ea non venire etiam ratione minoris etatis aut restitutionis in integrum aut alio quovis casu causa seu etiam ratione. Renuntiantes quantum ad hec de certa scientia de omni jure nostri dicti vicecomitis certioratus benefitio minoris etatis et restitutionis in integrum et omni alii

juri foro legi rationi constitutioni et consuetudini contra hec repugnantibus et etiam legi illi que subvenit renuntiationem generalem non valere. Et iterantes juramentum pretactum facimus vobis dicto domino curatori ipsius domini ducis et suorum nomine pro dicto feudo homagium ore manibus comendatum. Et nos dictus infans et curator dicto nomine recipientes a vobis dicto vicecomite juramentum et homagium antedicta per traditionem ensis investimus vos de feudo jamdicto super eodem feudo dicti domini ducis et suorum jure in omnibus semper salvo. Et nomine curatorio predicto salvis et retentis dicto domino duci et suis conditionibus et retentionibus que superius continentur convenimus et promittimus per dictum dominum ducem et suos successores vobis dicto vicecomiti et vestris sucessoribus et predicto ac supscripto prothonotario nomine omnium quorum interesse potest et poterit in futurum recipienti et legitime stipulanti ac paciscenti quod dictus dominus dux et sui successores perpetuo predictam permutationem et omnia et singula in ea contenta tenebunt et firmiter observabunt et observari facient inviolabiliter ac teneri et contra eam vel ipsa non facient aut venient aliqua ratione. Hec igitur omnia et singula ut largius superius narrantur ad uberiorem cautelam et securitatem omnium pcedictorum facimus permutamus et promittimus concedimus et paciscimur nos dictus infans curatorio nomine quo supra et nos dictus Bernardus vicecomes Caprarie nobis ad invicem et etiam nos dictus vicecomes dicto domino duce in manu videlicet et

posse prothonotarii subscripti tanquam publice persone hec a nobis et utroque nostrum legitime stipulantis paciscentis et recipientis nomine nostri et utriusque nostrum et dicti domini ducis et successorum suorum et nostri dicti vicecomitis et successorum nomineque etiam omnium aliorum et singulorum quorum interest intererit et interesse potest et poterit seu debebit. Premissa etiam nos dictus vicecomes facimus de consensu et voluntate dicti domini Bernardi de Capraria patris nostri presentis firmantis et consencientis. Et de predictis per me subscriptum prothonotarium fuerunt facta duo consimilia instrumenta alterum retinendum penes dictum dominum curatorem et alterum tradendum nobili vicecomiti memorato. Que acta fuerunt in palatio regio Barchinone die vicesima sexta februarii anno a nativitate Domini M CCCL sexto.

Signum ✠ Infantis Raimundi Berengarii comitis Imperiarum curatoris predicti qui hec laudamus concedimus et firmamus nomine curatorio supradicto.

Sig✠num Bernardi vicecomitis Caprarie predicti. Qui hec laudamus concedimus firmamus et juramus et homagium facimus. Sig✠num Bernardi de Capraria dicti vicecomitis patris predicti qui hanc permutationem de nostri consensu et voluntate factam laudamus approbamus et in eadem nostrum assensum prestamus.

Testes huius rei sunt nobiles Gilabertus de Cintillis et Franciscus de Cerviano honorabiles Rodericus Didaci miles legum doctor vicecancellarius Bernardus

de Ulzinellis miles legum doctor thesaurarius Franciscus Togores miles Petrus ça Costa bajulus Cathalonie generalis Geraldus de Palaciolo promotor negotiorum curie regie Bernardus de Palatiolo et Petrus Terreni licentiati in legibus et Petrus de Sancto Clemente civis Barchinone consiliarii domini Regis.

Tenor vero decreti talis est.

Sig✠num nobilis Petri de Monthecateno consiliarii domini Regis eiusque procuratoris generalis Cathalonie ac de subscriptis ab ipso domino Rege spetialem potestatem et comissionem habentis. Qui huic permutationi et in feudum concessioni legitime factis auctoritatem suam causa cognita et de et cum consilio venerabilis et discreti Bernardi de Palatiolo in legibus licentiati quem super hiis in assessorem et consiliarium assumpsit interposuit pariter et decretum appositum per manum mei Petri de Aquaviva notarii publici per totam terram et dominationem dicti domini Regis scriptorisque officii dicte procurationis in cuius manu et posse dictus nobilis procurator hanc firmam fecit die et anno ac presentibus testibus in presenti instrumento contentis. Et ideo Ego dictus notarius hec scripsi et hoc meum hic apposui Sig✠num.

Item Bernardus de Palatiolo predictus subscripsit sub hac forma.

Ego predictus Bernardus de Palatiolo licentiatus in legibus de cuius consilio dictus nobilis procurator predictum decretum apposuit manu propria hic me subscribo.

IX.

Creacion del condado de Osona á favor del hijo de Bernardo de Cabrera, en la que se relatan por extenso los honores y méritos de este, asi como los grandes servicios prestados al Rey y á la patria por el padre y el hijo, pero mas especialmente por el primero.

Varja 22 Petri III. n. m. 1542. fol. 97.

In Dei nomine. Notum sit cunctis. Quod nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Et si munificentie nostre gratiam libenter ad singulos extendimus quos fideles nobis ad operam experimento sentimus circa illorum tamen gratiose merita prosperanda libentius dexteram nostre liberalitatis adducimus pro quibus non solum devotionis et fidei puritas set gratitudo servitiorum multiplicum apud nostram celsitudinem intercedunt. Conspitientes igitur quod de nitore troni regii vel ut a fonte

vinculi et a sole radii sic certe terrene prodeunt dignitates ut regie lucis integritas et regalis preeminentie claritas minoris luminis non sentiant detrimenta set tanto potius regale sceptrum concernatur extolli quanto ejus subditos juxta eorum conditiones et merita personarum convenientiasque locorum honorificis titulis promovet et exaltat ex munificencia regie largitatis et ad decorem reipublice personas et loca quibus convenit insignis prerogative potioris attollit. Dum igitur ad merita laude digna nobilis et dilecti consiliarii nostri Bernardi de Capraria militis vestri nobilis et dilecti consiliari nostri Bernardi vicecomitis Caprarie patris qui pride die scilicet nativitatis domini proxime preterite post celebrationem solemnis misse in capella papali civitatis Avinionis per dominum papam Innocentium sextum celebrare in ipsius domini pape et reverendorum sacrosancte romane ecclesie cardinalium ibi astantium presentia a nobis honorifice militare singulum assumsistis nec non ad nobis et nostre reipublice fructuosa utiliaque impensa servitia per ipsum patrem vestrum causa unionis nephande suscitare dudum in regnis Aragonum et Valencie tempore cujus pretextu corona nostra regia nostraque respublica inmensarum turbationum et periculorum sustinerunt non modica detrimenta et sperabantur majora etiam sustineri nisi recinderetur provisionibus debitis quod nefande ordiri inceptum fuerat ipsius prave unionis pretextu que unio ipsius nobilis patris vestri potissime labore ingenti et studioso tractatu perpetuis temporibus ad nichilum reducta extitit

et etiam abolita tamque in iminenti guerra inter nos et nostros subditos ex una parte et januenses publicos nostros hostes ex altera qua vigente dictus nobilis genitor vester eosdem januenses in maribus Sardinie satis prope locum de Algerio bello hostili inito sufragante salvatoris clementia que nostram consuevit clementer confovere justitiam nostrosque prosperare successus triumphali divisit victoria cum nostro felici stoleo galearum qua obtenta locum de Algerio nostre regie corone sedule acquisivit post ipsam acquisitionem in Sardinie insula in Callari campitaneo non nullos nostros rebelles qui prosperam tunc adversus nostrum regale dominium calcaneum rebellionis erexerant in campo belligero cum nostro exercitu equitum et peditum strenuo avide serravit ex ipsis rebellibus pluribus dire atque juste ultionis gladio interemptis ex quorum hostium et rebellium laudabili et triumphali prostratione et interitu celsitudo nostra regia in domino comendabilis non modice exaltationis suscepit honorem quam etiam in viagio nostro Sardinie quo locus predictus de Algerio in quo post dictam adquisitionem nonnullorum infidelitatis astucia rebellionis contra nos ingens malitia pullularat ex magna et continua obsidione adjuvante fortuna felici ad manus nostras potenter pervenit abjectis inde nostris rebellibus et etiam inimicis sub quibus dictus locus diu fuerat ante dictam acquisitionem primevam tirannida manu detentus. Dumque ad servitia per vos dictum vicecomitem nobis impensa comendabiliter atque prompte a tempore citra quo portandi arma per-

sone vestre tenera etas valuit sustinere et signanter in dictis maris et terre triumphalibus victoriis in quibus personaliter ac strenue laborastis et in dicto nostro Sardinie viagio in quo nos secutus fuistis et nobiscum continue excesistis cum condecenti et bona equitum et peditum comitiva et que etiam impendere non cessatis animo indefesso persone vestre laboribus et periculis et bonorum pluribus sumptibus non vitatis. Et que etiam per eundem nobilem patrem vestrum et vos Deo dante speramus imposterum exhiberi et ad convenientiam vicecomitatus Caprarie et castrorum de Montclus et de Montepalatio de Sentaiscle et de Solterra et Vallis de Osor et castri de Angles et termini de Sau et castri de Taradell cum parrochia de villa Adrau et castrorum de Voltrega de Torello et de Capraria et locorum de Roda et de Çavelana de Barres Castilionis de Bas et Bastide dicte Dinfern et castri de Oris ac vicecomitatus de Basso nec non civitatis Vici scilicet partis vestre et partis quam nobilis Margarita de Fuxio uxor vestra habet in civitate eadem et unius leuce circumquaque a qualibet parte ipsius civitatis de nostri mandato et comissione limitate per Poncium de Altariba militem -Berengarium de Codinachs magistrum rationalem curie nostre et Petrum ça Costa bajulum Cathalonie generalem consiliarios nostros nec non castrorum de Gurbo de Thona de Malla et aliorum dictus nobilis pater vester et vos nec non nobilis Timbors vicecomitissa Caprarie mater vestra et dicta uxor vestra conjunctim vel divisim qualitercumque habetis intra Cathalonie princip-

tum et ipsorum latitudinem habundantiam et amenitatem victualium et fructuum ac reddituum oppulentiam vertimus cedule aciem mentis nostre dignum arbitramur et decens ut dictus vicecomitatus et ipsam civitatem et dicta castra et loca cum eorum tam maris quam terre terminis appendiciis et pertinentiis universis per nos propensoris nobilitatis titulo extollantur domusque dicti patris vestri et vestra propter dicta signata servicia per ipsum et vos nobis et nostre reipublice impensa signo notabili decoretur. Ea propter tenore presentis privilegii et instrumenti publici perpetuis temporibus valituri per nos et successores nostros dictos vicecomitatus et dictam civitatem Vici cum parrochia terminis territorio et pertinentiis suis cum dicta leuca limitata ut pretangitur et alia castra et loca jamdicta et omnia alia predicta inter dictum principatum Cathalonie consistentia cum eorum tam maris quam terre terminis appendiciis et pertinentiis universis sub conditionibus et retentionibus infrascriptis in titulum et honorem comitatus quem Ausone comitatum perpetuis temporibus nuncupari decrevimus ducimus erigendum. Et vos vestrosque successores eidem comitatus cum dignitate et honore comitatibus plenariis ex nostre regie potestatis plenitudine constituimus creamus et etiam insignimus volentes et vobis et vestris successoribus per nos et nostros perpetuo concedentes quod in dicto comitatu et alias hujusmodi promotionis constitutionis creationis et insignimenti pretextu illis omnibus et singulis gaudeatis et utamini prerrogativis et gratiis preeminentiis

privilegiis et libertatibus dignitatibus ac juribus et regaliis quibus alii comites regnorum comitatuum et terrarum nostrarum generaliter gaudere et uti consueverunt et debent et qui a jure et aliis majoribus et majoris dignitatis comitibus conceduntur. Retinemus tamen nobis et nostris omnia alia jura nobis et nostris spectantia in predictis ratione generalis dominii et superioritatis quibus juribus ut Rex et princeps utimur et uti consuevimus et debemus generaliter in omnibus comitatibus regnorum comitatuum et terrarum nostrarum. Retinemus etiam nobis et nostris quod vos et vestri successores perpetuo in dicto comitatu intitulemini comites Ausone tantum titulo viecomitis Caprarie et vicecomitis de Basso in vos et vestros successores totaliter in posterum et perpetuo quiescente. Et quod vos et vestri successores in dicto comitatu in perpetuum teneamini venire ad curias generales et generalia parlamenta que per nos seu nostros successores in Cathalonia indicentur. Teneamini insuper tenere et observare inibitiones generales per nos et nostros successores fiendas in Cathalonia observandas cum per nos seu nostros successores vobis seu vestris successoribus fuerint intimate salvo etiam et retento nobis et nostris ac inclito et magnifico infanti Johanni carissimo primogenito nostro duci Gerunde comitique Cervarie et suis omnia jura nobis et ipsi pertinentia et pertinere debentia ratione eorum que in predictis seu aliquibus ex ipsis a nobis seu dicto duce tenentur in feudum quibus hujus erectionis et perfectionis seu quorumcumque contentorum superius

vel inferius pretextu renuntiare aut perjudicare non intendimus ullomodo quin potius ea permanere volumus in eorum robore perpetuo et valore. Et declarantes decernimus statuimus et etiam ordinamus vobisque et vestris successoribus et dictis patri matri et conjugi vestris et suis successoribus per nos et nostros concedimus quod dicte limitationis ratione quam facimus cum presenti in quantum dicti vicecomitatus et dicta civitas et dicta leuca limitata ac dicta castra et loca vestra et dictis patris et matris ac consortis vestrorum et eorum termini appendicia pertinentie et territoria se extendunt aut ratione perfectionis de vobis facte in dicti titulum comitatus aut pretextu aliquarum in feudum per vos factarum recognitionum nobis seu dicto duci vel ejus curatori de quibusdam ex superius expressatis dicti vicecomitatus seu pars quam dicta uxor vestra habet in dicta civitate Vici seu castra seu loca vestri et dictorum patris matris et uxoris vestrorum seu quavis jura aut res vestri seu ipsorum plus quam hodie submissa sunt aut erant tempore novarum infeudationum nobis seu dicto duci vel nostris aut suis successoribus submissa aut subjugata minime censeantur imo ipsa omnia et omnia etiam jura alodialia et alia que hodie habetis et habent et habebatis et habebant tempore dictarum novarum infeudationum vobis et ipsis remaneant illibata integre et illesa hujusmodi erectione et perfectione et dictorum novorum feudorum recognitionibus quos in suis finibus debere decernimus remanere obsistentibus nullo modo. Mandantes inclito infanti Johanni

primogenito nostro duci Gerunde comitique Cervarie antedicto et nostris et suis successoribus ac inclitis infantibus et aliis excellse regie domus nostre nec non comitibus vicecomitibus baronibus militibus et aliis universis et singulis officialibus et subditis nostris et quibuscumque aliis inter limitationem dicti comitatus habitantibus presentibus et futuris quod vos et vestros successores ut comites Ausone venerentur et ad honores privilegia dignitates libertates preeminentias et alia omnia et singula supradicta quibus salvis dictis retentionibus vos dictum nobilem comitem Ausone vestrosque successores presenti privilegio et instrumento publico insignimus et etiam comunimus recipiant perpetuo et admittant vosque et ipsos tractent cum debita reverentia ut comites in agendis. In quorum testimonium presens privilegium et instrumentum publicum fieri jussimus bulla nostra aurea comunitum. Datum et actum Barchinone die prima martii anno a nativitate Domini MCCC quinquagesimo sexto nostrique regiminis vicesimo primo. Expediatur.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum etc. Qui hec laudamus concedimus et firmamus.

Testes hujus rei sunt venerabilis Petrus Oscensis inclitus infans Raymundus Berengarii comes Impuriarum egregius Alfonsus Denie comes miles Hugo vicomes Cardone domicellus Matheus Mercerii camerlengus et Asbertus de Trilea milites consiliarii dicti domini Regis.

Fuit clausum por Matheum Adriani prothonota-

im sigilla tenentem et notarium publicum.
Dominus Rex mandavit Matheo Adriani. Vidit eam
minus R. Matheus prothonotarius.

X.

Carta por la que el Duque de Gerona manda á los balleros y ciudadanos de esta ciudad que no ayuden los enemigos de Bernardo de Cabrera, ya que este husa la ayuda ofrecida por dicho señor Duque.

Varia II. Infantis Johannis locumtenentis Petri III. Cenarum de 1351 á 86. n. m. 1801. fol. 136.

Infant don Johan del molt alt e molt poderos prin-
p e Senyor En Pere Rey Darago primogenit per la
acia de Deu duch de Gerona e comte de Cervera.
ls amats cavallers ciutadans e altres de la nostra
utat de Gerona. Salut e dileccio. Be entenem que
bets com lo senyor Rey pare nostre e la senyora
hina nostra mare han ordenat que nos siam coma-
ts per nodrir al noble En Bernat de Cabrera per la
al cosa nos lo som tenguts damar e honrar e daju-

dar e deffendre con mester ho hagues ell e sa casa. E com sie cert que guerres se moguen de grans persones e nobles de la terra ab la sua casa e nos no deguessem de raho fallir dajudar e deffensar la sua casa per tal com costum es quels primogenits han deffensar aquelles persones qui son pus apropiades a ells segons que aço vehe hom del Rey En Pere de bona memoria mentre era infant e del Rey Namfos de bona memoria avi nostre mentre era infant. Empero lo dit noble ha dit a nos que en aquest cas no vol que li ajudem nel deffenam perque pus ell nou vol al cas dara sobreseembi pero par que almenys dejam vedar que dels nostres lochs no li venga dampnatge perqueus pregam que cascuns de vosaltres vos vullats scusar de no venir contra la part sua e que no donets favor ne ajuda a la part contraria dell. E si aço fets axi com nos fem saber sera cosa que molt vos grahirem. E si el contrari fehiets seria cosa de quens farietz enug ens desplauria fort. Data en Terol a XX dies de octubre en lany de la nativitat de nostre Senyor M CCCL set. Expediatur.

Dominus Rex mandavit B. de Pinos.

XI.

Carta del Rey al Sumo Pontifice acerca de una cuestion entre el obispo de Vich y Bernardo de Cabrera, por razon de esta ciudad que formaba parte del ducado de Gerona.

Varia II. Petri III. n. m. 1542. fol 205.

Santissimo ac beatissimo in Christo patri domino domino Innocentio divina providentia sacrosancte romane universalis ecclesie Summo Pontifici. Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie ejus humilis filius et devotus pedum oscula beatorum. Sanctissime pater fidedigna relatione. nostris auribus est deductum quod venerabilis Raimundus Vicensis episcopus questionem civilem que vertitur inter ipsum episcopum ex una parte et nobilem et dilectum consiliarium nostrum Bernardum de Capraria comitem Ausone ex altera ratione civitatis Vici quam inclitus et magnificus infans Johannes carissimus primogenitus

noster dux Gerunde a nobis et dictus comes ab ipso duce tenent in feudum que quidem civilis questio secundum juris et constitutionum Cathalonie generalium ac usaticorum Barchinone ordinem sub nostri examine ventilari deberet indebite occupavit et consequenter per ipsum ad romanam curiam ipsa questio extitit devoluta in qua per vestram santitatem auditores assignati fuerunt in nostri nostrarumque regaliarum salva semper vestre sanctitatis reverentia juris non modicum detrimentum. Quo circa de vestre sanctitatis justitia confidentes ad eandem ducimus fidutialiter recurrendum suplicantes eidem santitati humiliter et devote quatenus dignetur comissionem dictis auditoribus factam et quid quid ex ea vel ejus pretextu secutum est totaliter revocare ad hoc ne forte quod absit ex premissis scandala aliqua valeant suboriri cum illustres predecessores nostri et nos talia et tamque notoria gravamina non consueverimus sustinere quin potius tales provisiones semper facere per quas dicta gravamina sublevantur et regalie nostre remanent illibata almam personam vestram conservare dignetur altissimus ad sua sancta servitia per tempora plena annis. Data Barchinone XXIX die aprilis anno a nativitate Domini MCCCLIX. Visa Romeus.

Dominus Rex mandavit Matheo Adriani.

XII.

Nombramiento de curador de los bienes de Bernardo de Cabrera, conde de Osona, á suplica de los hijos y amigos de este, hecho en favor de Arnaldo G. de Besora.

Varia II Petri III. n. m. 1542 fol. 233.

Petrus Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Fideli nostro vicario Gerunde vel ejus locumtenenti. Salutem et gratiam. Quia ad supplicationem pro parte filiorum et amicorum Bernardi de Capraria comitis Ausonie providimus Arnaldum G. de Besora domicellum fore assignandnm in curatorem bonorum comitis antedicti. Propterea vobis dicimus et mandamus expresse quatenus detis assignetis et decernatis dictum Arnaldum G. in curatorem bonorum ipsorum prestita tamen prius per eum fidejussoria cautione ut est in similibus fieri usitatum. Data Dertuse XVII die

februarii anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. P. cancellarius.

Jacobus Conesa mandato Regis facta per R. Nepotis consiliarium et promotorem.

XIII.

Orden al duque de Gerona, dada por el Rey, en que se le previene que cumpla las provisiones reales que se le han comunicado, sin contrariarlas, sobre el asunto de la vizcondesa de Cabrera, la condesa y el conde de Osona y sus hijos.

Varia 22 Petri III. n. m. 1542. fol. 233.

En Pere Rey de Arago Valencia Mallorca Sardenya y Corsega comte de Barcelona Rossello y Cerdanya. Al alt et magnific infant En Johan molt car primogenit e governador nostre general duc de Gerona e comte. Salut et benediccio paternal. Com nos per deute de justicia hajam fetes diverses provisions sobrel fet tocant la vezcomtessa de Cabrera et la comtessa Dosona et axi mateix lo comte Dosona et sos fills segons que en

les letres sobre aço fetes veurets pus largament esser contengut. Per ço volem et a vos manam de certa sciencia que les dites letres et provisions observets segons lur continencia et tenor e aquelles no impugnets ni calumpniets com ab gran consell et deliberacio les dites provisions sien fetes per justicia. Jassia que nos aquests dies prop passats nos hajam atorgat que no contrastant quel XV any de vostra edat no hajats complit entro al qual compliment la aministracio del ducat se pertanyia a nos per retencio feta en la donacio que daquell nos fem vos pugats liberament aquella aministracio exercir gens per aço ni per als no volem que vos impugnets les dites provisions per nos fetes con per certes rahons se pertanya fer a nos aquelles provisions et no a vos majorment con vos daço nos supplicassets laltre dia per vostra letra a prechs del comte de Foix qui a nos et a vos ne havia escrit et trames missatge special. Dada en Tortosa a XIX dies de febrer en lany de la nativitat de nostre Senyor M CCCLXV. P. cancellarius. Rex Petrus.

Dominus Rex mandavit mihi Jacobo Conesa.

XIV.

Carta del Rey al veguer de Gerona, mandándole que en la restitucion de los bienes y derechos ocupados á la condesa de Osona y vizcondesa de Cabrera, prescinda del mandato de la Reina, sin lo cual habia dicho el referido veguer que no daria cumplimiento.

Varia 22 Petri III. n. m. 1342. fol. 234.

Petrus Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie fideli nostro vicario Gerunde et Bisulduni vel ejus locum tenenti. Salutem et gratiam. Nuper vobis mandatum fecimus cum nostris certi tenoris litteris ut bona et jura per nos occupata a comitissa Ausonie et vicecomitissa Caprarie restitueretis eisdem ut in dictis litteris continetur. Et sicut pro parte ipsarum comitisse et vicecomitisse nobis fuit reverenter expositum vos ad presentationem nobis factam de dictis litteris et requisitionem ut bona et jura restitueretis predicta facta

vobis fide de ipsis bonis et juribus que mandabantur restitui respondistis quod nisi super hoc interveniret mandatum illustris Regine consortis nostre carissime mandata per nos vobis facta minime servaretis de quo non modicum admiramur unde si ita est vos inde merito arguentes quia sic mandata nostra ducitis in contemptum. Tanquam pater et legittimus administrator infantis Johannis primogeniti nostri carissimi ducis Gerunde et comitis Cervarie vobis dicimus et mandamus expresse ac de certa sciencia quatenus omnia mandata nostra super hoc vobis facta et facienda non obstante quod mandatum dicte Regine non interveniat tamen non sit necessarium nec opporteat exequamini et observetis juxta ipsorum seriem et tenorem alias vos inobedientia fortiter puniremus. Datum Dertuse XX die febroarii anno a nativitate Domini MCCCLX quinto. P. cancellarius.

Dominus Rex mandavit michi Jacobo Conesa.

XV.

Donacion real al duque de Gerona de la ciudad de Vich y de todos los demas bienes que habian sido de Bernardo de Cabrera.

Varia 18 Petri III locumtenentis Infantis Johannis. Diversorum et erectionibus ducatus Gerunde et comitatus Cervarie. n. m. 1538. fol. 110.

Nos Petrus Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Reminiscentes dudum facta erectione de ducatu Gerunde et comitatu Cervarie de quibus nos inclitum et magnificum infantem Johannem primogenitum nostrum carissimum merito insignivimus civitates Gerunde Minorise et Vici et omnes villas et loca regia universa intus limites dictorum ducatus et comitatus sita et consistentia vobis dedisse et generose concessisse certis retentionibus pactis et conditionibus in cartis inde factis appositis et adjectis. Pensantes etiam civitatem Vici que post erectionem dicti ducatus ad

subscriptum comitem de facto pervenerat et omnia alia loca que fuerunt nobilis Bernardi de Capraria ejus filii olim comitis Ansonie viventis eorum demeritis exhigentibus fuisse nostro erario noviter confiscata. Ideo nolentes sicut nec convenit vos dictum nostrum primogenitum dicta civitate Vici seu aliis locis predictis nostro dominio et potestati noviter devolutis privare sed potius vestri concessioni addere velut sita et consistentia intra dictorum ducatus et comitatus limites et confines. Tenore hujusmodi privilegii nostri damus et concedimus vobis dicto nostro primogenito sub omnibus illis modis formis conditionibus retentionibus atque pactis in erectione dictorum ducatus et comitatus contentis et expressis jam dictam civitatem Vici nec non omnes alias et singulas villas castra et loca redditus et jura universa que fuerunt dictorum Bernardi de Capraria quondam et Bernardi de Capraria ejus filii viventis et alia quovismodo nobis pertinentia seu pertinere debentia tam infra comitatum et vicecomitatum predictos quam extra. Hanc autem donationem et ex causa donationis concessionem facimus vobis dicto nostro primogenito modis formis conditionibus et retentionibus atque pactis in erectione et donatione dictorum ducatus et comitatus appositis et adjectis. Dantes et concedentes vobis dicto primogenito nostro ac procuratori vestro in dictis ducatu et comitatu constituto et constituendo liberam et plenariam facultatem aprehendendi possessionem dictarum civitatis villarum et locorum predictorum et aprehensam licite retinendi. Nos enim donec ipsam corpora-

lem possessionem vel quasi inde adepti fueritis confitemur et constituimus nos predicta omnia et singula que vobis damus de super pro vobis vestroque nomine precario possidere. Mandantes per hanc eandem universis et singulis habitantibus et habitaturis in dictis civitate villis et locis predictis presentibus et futuris quod non obstante prestatione homagii per ipsos nobis pridem facti velut eorum domino naturali vobis dicto nostro primogenito tamquam eorum domino naturali et vestris jussionibus obediant et pareant in omnibus velut nostris. Intendimus tamen et sub hiis pacto et conditione vobis dicto nostro primogenito hanc donationem vobis facimus quod bajulus generalis Cathalonie generalis qui nunc est et pro tempore fuerit possit uti officio sibi comisso in civitate predicta et aliis locis predictis ubi uti convenit antequam de predicto comitatu dicto comiti donationem fecissemus et non in aliis quovismodo. In cujus rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendenti jussimus communiri. Datum Barchinone XXV. die septembris anno a nativitate Domini MCCCLXVI nostrique regni tricesimo primo. Visa Romeus.

Dominus Rex presente domina Regina mandavit mihi P. de Tarraga.

Vidit eam dominus Rex. Bernardus Michaelis promotor.

XVI.

Restitucion hecha por el Rey á Bernardino de Cabrera nieto de Bernardo, de las tierras, lugares y demas bienes que habian sido confiscados á este por ciertas causas.

Gratiarum Petri III. n. m. 923 fol. 141 v.

Petrus Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie. Fidelibus nostris castellanis bajulis procuratoribus hominibus et mulieribus castrorum de Valtregano et de Torello et terminorum suorum et aliis quibuslibet ad quos hec pertinere noscantur salutem et gratiam. Nos cum alia litera nostra data ut infra ex causa avinentie et transactionis presenti die initis inter nos ex una parte et nobilem et dilectum nostrum Bernardum de Capraria domicellum ex altera super restitutione quam per nos sibi fieri supplicavit de terris et locis et aliis bonis et juribus que fuerunt nobilium Bernardi

de Capraria avi et Bernardi de Capraria ejus filii comitis Ausonie patris ipsius Bernardini militum et utriusque eorum quas et que occupavimus ex certis causis et tenemus hodie occupata commisimus venerabili in Christo patri Romeo divina providentia episcopo Ilerdensi et fideli Berengario de Relato thesaurario illustris Alienore Regine Aragonum consortis nostre carissime consiliariis nostris et in eorum manibus posuimus castra predicta cum jurisdictionibus et juribus ipsorum tenenda per ipsos de comuni consensu ad hec electos donec nobiles Margarita de Fuxio mater et Poncius de Capraria frater dicti Bernardini contractum ratione dictarum avinentie et transactionis die presenti celebratum in posse fidelis scriptoris nostri Guillermi Oliverii secretarii dicte Regine firmaverint cum effectu prout hec et alia in dicta litera latius explicantur. Quare volumus vobisque et cuilibet vestrum dicimus et mandamus expresse quatenus de dictis castris jurisdictionibus et juribus ipsorum dictis episcopo et Berengario de Relato aut Simoni Martini portario dicte Regine quem ad hec literatorie ipsi episcopus et Berengarius surrogarunt eorum nomine respondeatis integre et complete eosque habeatis pro vestris dominis ex causis in dicta litera contentis ac dicto Simoni Martini ipsorum nomine prestetis pro predictis homagium fidelitatem et juramentum. Nos enim dicto Simoni premisso nomine potestatem plenariam elargimur cum presenti quod vos et quemlibet vestrum a juramento et homagio et alia quacumque obligatione fidelitatis in quibus nobis sitis astricti seu

modo quocumque obligati absolvere possit sicut nos absolvimus et quitios appellamus cum eadem vobis tamen dicta homagia et sacramenta prestantibus dicto portario nomine memorato. Et si forsan ipsa homagia et sacramenta sibi facere recusaveritis seu distuleritis committimus et mandamus dicto Simoni nomine predicto quod vos et quemlibet vestrum ad ea facienda compellat illis viis et modis quibus sibi videbitur faciendum. Mandantes cum eadem universis et singulis officialibus nostris et eorum locatenentibus quod sibi prestant super predictis auxilium consilium et favorem si et quando inde fuerint requisiti a predictis vero homagiis et juramentis per vos prestandis valeant dicti episcopus et Berengarius de Relato aut eorum subdelegandi cum dicta castra demiserint seu tradiderint dicto Bernardino juxta dictam avinentiam et transactionem vos et quemlibet vestrum absolvere et quitios appellare. Per hoc autem non intendimus juribus que dilecti et fideles Franciscus ça Garriga alguatzirius noster et Berengarius Morey succamerarius dicte Regine habent in castris predictis et ejus terminis ct pluribus in aliquo derogare. Datum Barchinone XXII die decembris anno a nativitate Domini MCCCLXX secundo. Visa Romeus.

G. Oliverii mandato Regis facto per Berengarium de Relato et Jacobum de Vallesicca consiliarium.

XVII.

Restitucion hecha al noble Bernardino de Cabrera del vizcondado de Bas, en la que el Rey viene á reconocer la inocencia de Bernardo de Cabrera, abuelo de aquel, y ensalza sas virtudes.

Gratiarum 62. Petri III. n. m. 938. fol. 63 v.

In Dei nomine. Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Cunctis notum esse volumus quod licet post diversas et largifluas donationes quas nobili Bernardo de Capraria consiliario nostro et Bernardo vicecomiti Caprarie ejus filio nunc defunctis feceramus ipsum etiam vicecomitem ad comitalem titulum videlicet Ausonie extollendo in quo comitatu inter cetera erat vicecomitatus de Basso jam antea eis datus quas donationes nos fecisse et juste recolimus propter diversa et notabilia ac ardua servitia

que ambo nobis fecerant et spetialiter in partibus Sardinie. Nos dum patriam nostram nimium et plus solito urgeret guerra quam habebamus cum Petro quondam Rege Castelle credentes hoc culpa dicti quondam Bernardi de Capraria accidere nam cum vir esset alti cordis magnique consilii nedum dicte guerre sed etiam omnia alia magna negotia nostra fere ejus consilio gerebantur adversus eum ac dictum comitem ejus filium tunc captum in posse dicti Regis Castelle hostis nostri suspitionem conceperimus fuerimusque adversus eos ad indignationem et iracundiam provocati et inter ceteros rigores quos adversus ipsos propterea exercuimus occupaverimus ad manus nostras nedum loca de quibus eis dictas feceramus donationes sed etiam illa que de eorum patrimonio et aliis titulis justis habebant. Attamen postmodum quia vos nobilis Bernardus de Capraria domicellus filius dicti quondam comitis de innocentia parentum et benignitate ac justicia nostra confisus ad nos venistis supplicando nobis ut erga vos nos clementer et benigne dignaremur habere. Nos contemplantes vestram tunc adolescentiam obtime fore indolis nec dictorum servitiorum per dictos avum et patrem vestros nobis impensorum prorsus obliti vos in gratiam nostram admisimus et successu temporis loca que ipsi avus et pater de eorum patrimonio et partem de donationibus predictis habebant vobis tanquam heredi et successori eorum rationabiliter restituenda providimus et partim nobis retinuimus ex certa conventione inter nos et vos tunc temporis facta. Nunc autem predictos rigores per ea que

hucusque erga vos ut predicitur benigne egimus nondum satis temperasse credentes et quia malumus quod de nobis apud posteros dicatur potius fecisse clementiam et servitia nobis exhibita habundanter retribuisse quam nimium nos obstantibus ipsis serviciis exercuisse rigorem. Et quia etiam vos dictus Bernardinus de Capraria promptum videmus ad quecumque servitia nostra et ex aliis etiam justis et rationabilibus causis que ad hoc nostrum animum induxerunt volentes vobis super hiis satisfacere ad que per justiciam astricti sumus cum ipsam avinentiam feceritis et firmaveritis ac juraveritis vos et ceteri parentes et amici vestri vobis existente spoliato et mudato omnibus bonis dictorum avi et patris vestrorum et in etate minori etiam constituto. Ideo gratis et ex certa scientia per nos et omnes heredes et successores nostros loco dez Mayol et de Castello et totum integriter vicecomitatum de Basso qui et que constitutus et constituti sunt in diocesi Gerundense et Vicense vobis eidem Bernardo de Capraria tanquam heredi dicti quondam patris vestri et vestris successoribus perpetuo ex debito justicie restituimus concedimus et tornamus in feudum tamen honoratum et absque alicujus servicii prestatione juxta usaticos Barchinone et constitutiones Cathalonie. Jam dicta itaque loca dez Mayol et de Castello et totum ipsum vicecomitatum de Basso cum castris et locis ipsius vicecomitatus et cum omnibus aliis castris locis et fortaliciis et aliis hedificiis intra ipsum vicecomitatum constructis et construendis et cum terminis territoriis feudis decimis cas-

lanis feudatariis sive infra dictum vicecomitatum habitantibus sive extra ad jus dicti vicecomitatus pertinentibus ac etiam cum dicto loco seu castro de Castello de Bas hominibus et mulieribus intra dictum vicecomitatum et locum ac eorum terminos et territoria habitantibus et habitaturis et cum directis et utilibus dominiis et quibuslibet superioritatibus et juribus cujuscumque dominii et cum mansis mansoveriis bonis furnis molendinis aquis montibus planis et cum cenis albergis censibus agrariis et aliis redditibus exitibus et juribus quibuscumque et cum pace guerra hoste et cavalcata ac redemptionibus eorundem et cum mero et mixto imperio et omni jurisdictione alta et baxa civili et criminali et alia quacumque et cum serviciis servitutibus questiis adempriviis et quibuscumque dominiis personarum et rerum ac aliis apparentibus quibuscumque juribus tam realibus quam personalibus quam etiam aliis apparentibus vel non apparentibus quocumque sint et quocumque nomine censeantur nobis vel inclito nostro primogenito in dicto vicecomitatu de Basso et in dicto loco de Castello et aliis castris et locis terminis et territoriis eorundem aut ratione eorum competentibus et competere debentibus aut valentibns tam infra quam extra quovismodo vobis dicto Bernardo de Capraria et vestris ac quibus volueritis perpetuo in feudum honoratum ipsum vicecomitatum ut predictus et absque alicujus servicii prestatioue juxta usaticos Barchinone et constitutiones Cathalonie restituimus concedimus et tornamus. Et siquid juris nobis vel dicto nostro primo-

genito post dictam occupationem ratione ejusdem occupationis aut ex causis quibus ipsam fecimus occupationem competiit aut non competit in dicto vicecomitatu aut dicto castro de Castello · et aliis predictis que vobis ut predicitur tornamus illud jus quicquid et quantum sit vobis et successoribus vestris donamus donatione pura perfecta et irrevocabili inter vivos prout melius et utilius potest dici et intelligi ad vestri comodum ac bonum et sanum intellectum. Et cum hoc presenti publico instrumento inducimus vos de dicto vicecomitatu et aliis predictis in corporalem possessionem vel quasi ad habendum tenendum omnique tempore pacifice possidendum prout per nos vobis melius restituta et donata sunt et superius ac inferius continentur. Et promittimus vobis quod de eis trademus vobis vel cui loco vestri volueritis dictam corporalem possessionem vel quasi et nichilominus cum presenti instrumento damus et concedimus vobis auctoritatem licentiam et plenum posse quod propria auctoritate vestra et absque fatica et requisitione nostri aut dicti ducis vel officialium nostrorum possitis per vos vel officiales aut procuratores vestros dictam corporalem possessionem vel quasi apprehendere et apprehensam licite retinere. Nos enim donec ipsam possessionem vobis tradiderimus seu tradi fecerimus vel vos eam apprehenderitis ut est dictum constituimus nos et dictum nostrum primogenitum et fatemur interim predicta omnia et singula que vobis ut predicitur restituimus concedimus et tornamus pro vobis et vestro precario nomine possidere vel quasi. Et ex

causa hujusmodi restitutionis et donationis damus cedimus et mandamus per nos et dictum nostrum primogenitum ac nostros et ipsius sucessores vobis dicto Bernardo de Capraria ac vestris successoribus perpetuo omnia loca jura voces et actiones reales et personales mixtas utiles et directas et alias quascumque ad exercitium earundem nobis competentes et competentia ac competere debentes et debentia in et pro predictis que vobis ut predicitur restituimus et donamus et contra quascumque personas et res ratione eorum. Quibus siquidem locis juribus vocibus et actionibus possitis vos et vestri uti agere et experiri agendo defendendo et omnia alia et singula faciendo in juditio et extra juditium que quilibet in et de re sua propria facere potest et que nos poteramus ante hujusmodi restitutionem et donationem ac jurium cessionem et possemus nunc vel postea quandocumque. Constituentes vos in hiis dominum et procuratorem ut in rem vestram propriam. Mandantes hujus serie instrumenti quod vicem epistole in hac parte gerère volumus universis et singulis castlanis feudatariis ac aliis hominibus et mulieribus in dicto vicecomitatu et ejus terminis et territoriis habitantibus et habitaturis seu inibi quicumque pro nobis seu dicto nostro primogenito in feudum seu emphiteosim tenentibus quod amodo vos et successores vestros habeant et teneant pro veris et naturalibus dominis suis et predictorum que vobis ut prefertur restituimus ac donamus et quod vobis et vestris pareant obediant respondeant et satisfaciant de omnibus censibus decimis agrariis redditi-

bus obtentionibus exitibus juribus et aliis predictis vobisque et officialibus ac procuratoribus vestris seu cui loco vestri volueritis pareant obediant et attendant de seipsis et in de ac super omnibus et singulis in et de quibus nobis seu dicto nostro primogenito ante presentem restitutionem ac donationem debebant et tenebantur respondere obedire attendere et parere et quodque vobis tamquam domino eorum ac predictorum que ut predicitur vobis restituimus et donamus vel procuratori pro vobis juramenta et homagia et fidelitatem prestent et ad ea omnia vos modis omnibus illos compellere valeatis. Nos enim cum ipsi dicta juramenta homagia et fidelitatis vobis vel qui loco vestri volueritis prestiterint nunc pro tunc absolvimus ipsos et eorum quemlibet ab omnibus homagiis et juramentis et quavis alia obligatione naturalitatis et necesitatis quibus nobis vel dicto nostro primogenito astricti vel obligati existant pro hiis qui ut predicitur restituimus et damus vobis et presentem nostram restitutionem et donationem firmitatem perennem obtinere volumus et alia predicta et infrascripta fieri et compleri de certa nostra scientia et ex nostre potestatis plenitudinem non obstantibus quibuscumque privilegiis seu concessionibus per nos seu dictum nostrum primogenitum factis universitatibus ac hominibus dicti vicecomitatus seu aliis de non separando ipsum aut aliqua castra vel loca ejusdem a corona Aragonum vel comitatu Barchinone quantumcumque verba derogatoria ipsa privilegia seu concessiones obtineant quantumcumque etiam fuerint juramento vel

aliis obligationibus seu securitatibus vallata. Ex predictis enim causis et aliis justis et rationabilibus absque nostre lesione conscientie vel fame non potuimus denegare quin hujusmodi restitutionem facere haberemus. Per ipsam autem restitutionem et donationem non intendimus in vos dictum Bernardum de Capraria vel successores vestros in personas militum seu generosorum aut eorum bona majus jus transferre quo ad jurisdictionem super eos per nos exercendam quam habeant ceteri barones Catalonie in personas similis conditionis vel status populatis inter baronias eorum in quibus habent merum et mixtum imperium et jurisdictionem omnimodam seu bona ipsorum. Retinemus tamen nobis ac dicto nostro primogenito nostrisque heredibus et successoribus et sub talibus conditione modo et forma ac retentione hujusmodi restitutionem et donationem de dicto vicecomitatu vobis facimus quod vos et vestri in hiis successores infra decem dies post requisitionem teneamini nobis vel dicto nostro primogenito ac nostris successoribus comitibus Barchinone iratis et paccatis dare potestatem de fortaliciis dictorum locorum de Mayol et aliis dicti vicecomitatus pro toto dicto vicecomitatu in casibus in quibus potestas per vassallum est danda domino juxta usaticos Barchinone. Et pro predicto vicecomitatu vos et vestri sitis vassalli nostri et dicti nostri primogeniti et successorum nostrorum nobisque et eis obediatis et obediant ac fidelitatem observetis et observent. Sic quod de dicto vicecomitatu vel locis ejusdem ac de vobis seu vestris nobis vel successori-

bus nostris malum seu damnum nullo unquam tempore eveniat seu contingat. Quinimo in dicto vicecomitatu accipiatis et recolligatis nos et dictum nostrum primogenitum nostrosque et ipsius successores iratos et paccatos et eo modo quo voluerimus totiens quotiens inde fueritis requisiti. In hiis autem que ut predicitur de dicto vicecomitatu vobis restituimus et donamus non proclametis nec faciatis alium dominum nisi tamem nos et dictum nostrum primogenitum nostrosque successores comites Barchinone sed tamen liceat vobis et vestris in hiis successoribus post trigiuta dies ex quo in nobis seu prefato nostro primogenito aut aliis nostris successoribus faticati fueritis predicta que vobis ut prefertur damus et restituimus vendere et alienare vestro consimili. Salvis tamen semper jura et dominio nostro. Teneamini etiam vos et successores vestri observare inhibitiones nostras generales et omnes usancias ordinationes et usus monetas et observantias comittatus Barchinone atque etiam vocati venire per vos vel procuratorem vestrum ad parlamenta et curias generales per nos et successores nostros indicenda et indicendas in dicto comitatu Barchinone prout veniunt et tenentur venire alii barones ejusdem comittatus et alia etiam facere et complere que alii pro nobis tenentes feuda honorata in Cathalonia facere tenentur et debent. Sic tamen quod si sunt aliqua in predictis nunc restitutis tornatis seu datis que fuerunt empta seu alias preterquam ex donationibus nostris habita a dictis avo vel patre vestro quod illa habeatis et teneatis modo quo ipsi ea

habebant ante occupationem nostram. Promittimus itaque vobis dicto Bernardo de Capraria ac etiam juramus per dominum Deum et ejus sancta quatuor evangelia manibus nostris corporaliter tacta predicta omnia et singula prout superius sunt narrata rata grata et firma semper habere et per nos et dictum ducem nostrosque et ipsius successores tenere et observare et ea non revocare vel alias contra ea facere vel venire aliquo jure causa seu ratione. Mandamus etiam eidem duci primogenito nostro aliisque successoribus nostris et ipsius et cunctis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris ut restitutionem et donationem hujusmodi teneant inviolabiliter et observent et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione. Nos enim ipsas restitutionem et donationem in feudum decernimus robur obtinere perpetue firmitatis non obstantibus dictis privilegiis seu concessionibus contrariis vel aliis siquo dici possent contraria ad premissa cum nos remaneamus dominis directis ut superior eorundem. Et supplemus ac tollimus de nostre potestatis plenitudine omnem defectum nullitatem et vicium sique forsan quacumque causa intervenerint seu possent obici et dispensantes super eis omnibus ex eadem plenitudine potestatis de dicto siquidem feudo vos dictum Bernardum de Capraria per traditionem cujusdam ensis presentialiter investimus. Ad hec ego Bernardus de Capraria predictus accipiens a vobis excellentissimo domino Rege Aragonum predicto restitutionem et donationem predictas de dicto vicecomitatu investituram dicti feudi cum humili gratiarum ac-

tione promitto vobis eidem domino Regi stipulanti nomine vestro et dicti domini ducis primogeniti vestri ceterorumque successorum vestrorum ac juro per dominum Deum et ejus sancta quatuor evangelia manibus meis corporalitar tacta predicta omnia et singula per vos ut predicitur retenta et conditta attendere complere tenere et observare et ad ea tenenda complenda et observanda me et successores meos obligo et volo esse perpetuo obligatos. Et nichilominus presto et facio vobis eidem domino Regi homagium ore et manibus comendatum. Sub quorum juramenti et homagii virtute promitto quod ego et successores mei in dicto vicecomitatu et aliis per vos ut predicitur michi restitutis et concessis erimus vobis et dicto domino duci aliisque successoribus vestris comitibus Barchinone boni et legales vassalli pro dicto feudo. Et prout vassalli tenentes feudum honoratum pro quo nullum prestant servicium ad consuetudinem Cathalonie suo domino sunt astricti. Et in premissorum omnium testimoniis nos dominus Rex huic instrumento publico ad majorem corroborationem bullam nostram plumbeam jussimus apponendam. Datum et actum in Aljafaria nostra Cesarauguste quinta die februarii anno a nativitate Domini MCCCLXXX primo. Regnique nostri quadragesimo sexto. Luppus cancellarius.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum etc. Qui predicta laudamus concedimus firmamus et juramus. Rex Petrus.

Sig ✠ num Bernardi de Capraria predicti. Qui

predicta laudo concedo firmo et juro.

Testes huius rei sunt nobilis Philipus Dalmacii vicecomes de Ruppebertino Raymundus de Villanova camerlengus Manuel de Mença promotor Jacobus March et Guillermus de Palafollis milites consiliarii dicti domini Regis.

Sig✠num mei Bernardi Michaellis dicti domini Regis secretarii ejusque auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem suam. Qui predictis interfui eaque scribi feci cum raso in lineis VII vestras nobis impensorum prorsus obliti vos et in XXXVII et rationabilibus absque et clausi.

Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Michaelis in cujus posse juravi et dictus Bernardus firmavit et juravit.

XVIII.

Orden al lugarteniente del Gobernador de Cataluña y al veguer de Gerona paraque entreguen á Bernardo de Cabrera, heredero del conde de Osona, la posesion de los lugares de Mayol y Castelló y de todo el vizcondado de Bas, de que habia sido desheredado, mandando á los castellanos y feudatarios que le presten el debido homenage.

Gratiarum 62 Petri III. n. m. 936. fol. 68.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majoricarum Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Dilecto nostro Bartholomeo de Vilafranca militi locumtenenti gerentis vices gubernatoris in Catalonia nec non universis et singulis portariis tam nostris quam nostri carissimi primogeniti ad quem seu quos presentes pervenerint nec non vicario Gerunde vel ejus locumtenenti salutem et dilectionem. Ecce quod nos restituimus et tornavimus noviter nobili et

dilecto nostro Bernardo de Capraria domicello tanquam filio et heredi comitis Ausone quondam et suis successoribus perpetuo loca dez Mayol et de Castello et totum integriter vicecomitatum de Basso in diocesis Gerundense et Vicense constituta cum terminis et territoriis castlanis feudatariis dominibus et mulieribus redditibus exitibus mero et mixto imperio et omnimoda alia jurisdictione alta et baxia et omnibus aliis juribus nobis et nostro carissimo primogenito in eisdem spectantibus quovismodo ut de ipsa restitutione constat per instrumentum publicum inde factum die presenti bulla nostra plumbea in pendenti sigillatum et clausum per fidelem secretarium nostrum Bernardum Michaelis auctoritate nostra notarium publicum cum quod velimus restitutionem eandem debitum sortiri efectum vobis et unicuique vestrum dicimus committimus et mandamus quatenus accedendo personaliter ad dictum vicecomitatum et alia loca predicta per nos ut predicitur dicto nobili restituta vice nomine ac in personam nostri tradatis eidem nobili vel cui loco sui voluerit possessionem corporalem seu quasi predictorum vicecomitatus et locorum cum omnibus supradictis et aliis per nos ut predicitur sibi datis et in dicto instrumento publico expressatis et contentis compellendo homines in dictis locis et vicecomitatu degentes ad faciendum et prestandum eidem nobili vel cui voluerit sacramentum et homagium et omnia alia faciendo quibus et prout plena et realis possessio rerum similium est tradenda. Nos enim predictis hominibus et unicuique eorum mandamus expresse sub

fide et naturalitate quibus nobis et dicto nostro primogenito tenentur quod omnibus preceptis jussionibus et mandatis per vos aut unumquemque vestrum eis fiendis obediant eaque compleant et exequeant tanquam si per nos seu ipsum nostrum primogenitum essent facta. Quoniam nos super predictis omnibus et singulis cum dependentibus emergentibus et connexis vices nostras committimus plenarie cum presenti. Per quam universis et singulis officialibus et subditis nostris mandamus quod super premissis prestent vobis consilium auxilium et favorem quotiens et prout opus fuerit et inde extiterint requisiti. Datum Cesarauguste quinta die februarii anno a nativitate Domini Millesimo CCCLXXX primo. Luppus camerarius.

Franciscus Pellicerii mandato Regis facto per Bernardum Michaelis secretarium.

INDICE DEL APÉNDICE.

—

I.

Pág.

Ordenacion del Ducado de Gerona y encargo hecho al noble Bernardo de Cabrera para que cuide de la educacion del Sr. Duque.. 381

II.

Autorizacion y poder á Bernardo de Cabrera, para tomar posesion del ducado de Gerona en nombre del Duque ó infante don Juan 394

III.

Declaracion pública sobre la ereccion del ducado de Gerona y la educacion del Sr Duque encomendada á Bernardo de Cabrera 397

IV.

Mandato Real para que los síndicos y procuradores de las ciudades y villas del Ducado de Gerona presten los homenages á Bernardo de Ca-

brera como maestro, procurador y actor del Sr. Duque. 4

V.

Muestra de los homenages prestados por los síndicos de las ciudades á Bernardo de Cabrera como maestro procurador y actor del Duque de Gerona; consistente en el prestado por la ciudad de Manresa 4

VI.

Promesa hecha por el Rey en Cerdeña á Bernardo de Cabrera y á su hijo el vizconde de Cabrera, de que, dentro de cuatro meses, cuando estuviese de regreso, mudaria este título en el de conde de Osona, en recompensa de los grandes servicios (que se enumeran en el documento,) prestados por dichos padre é hijo en las guerras de la espresada isla 4

VII.

Nombramiento de curador del duque de Gerona, hecho á favor del infante Ramon Berenguer, conde de Ampurias, en el que se menciona á Bernardo de Cabrera, y por el que podria deducirse acaso algun cambio en el valimiento de que antes disfrutaba este personaje. 4

VIII.

Permuta y cambio de la ciudad de Vich con

Villafranca del Panadés, á favor de Bernardo vizconde de Cabrera, en atencion á los servicios prestados por él y su padre Bernardo de Cabrera, y en parte como compensacion de una cantidad debida á este por la corte del Rey 435

IX.

Creacion del condado de Osona á favor del hijo de Bernardo de Cabrera, en la que se relatan por extenso los honores y méritos de este, así como los grandes servicios prestados al Rey y á la patria por el padre y el hijo, pero mas especialmente por el primero 457

X.

Carta por la que el Duque de Gerona manda á los caballeros y ciudadanos de esta ciudad que no ayuden á los enemigos de Bernardo de Cabrera, ya que este rehusa la ayuda ofrecida por dicho Sr. Duque 465

XI.

Carta del Rey al Sumo Pontifice acerca de una cuestion entre el obispo de Vich y Bernardo de Cabrera, por razon de esta ciudad, que formaba parte del ducado de Gerona. 467

XII.

Nombramiento de curador de los bienes de Bernardo de Cabrera, conde de Osona, á súplica de

los hijos y amios d e este, hecho en favor de Arnaldo G. de Besora. 469

XIII.

Orden del duque de Gerona, dada por el Rey, en que se le previene que cumpla las provisiones reales que se le han comunicado, sin contrariarlas, sobre el asunto de la vizcondesa de Cabrera, la condesa y el conde de Osona y sus hijos. . . 470

XIV.

Cartta del Rey al veguer de Gerona, mandándole que, en la restitucion de los bienes y derechos ocupados á la condesa de Osona y vizcondesa de Cabrera, prescinda del mandato de la Reina, sin lo cual habia dicho el referido veguer que no daria cumplimiento. 472

XV.

Donacion Real al Duque de Gerona de la ciudad de Vich y de todos los demas bienes que habian sido de Bernardo de Cabrera. 474

XVI.

Restitucion hecha por el Rey á Bernardino de Cabrera, nieto de Bernardo, de las tierras, lugares y demas bienes que habian sido confiscados á este por ciertas causas 477

XVII.

Restitucion hecha al noble Bernardino de Cabrera del vizcondado de Bas, en la que el Rey viene á reconocer la inocencia de Bernardo de Cabrera, abuelo de aquel, y ensalza sus virtudes. . 480

XVIII.

Orden al lugarteniente del Gobernador de Cataluña y al veguer de Gerona, para que entreguen á Bernardo de Cabrera, heredero del conde de Osona, la posesion de los lugares de Mayol y Castelló y de todo el vizcondado de Bas, de que habia sido desheredado, mandando á los castellanos y feudatarios que le presten el debido homenaje . . . 492

FIN DEL TOMO TRIGÉSIMO CUARTO DE LA COLECCION, TERCERO DEL PROCESO CONTRA BERNARDO DE CABRERA.

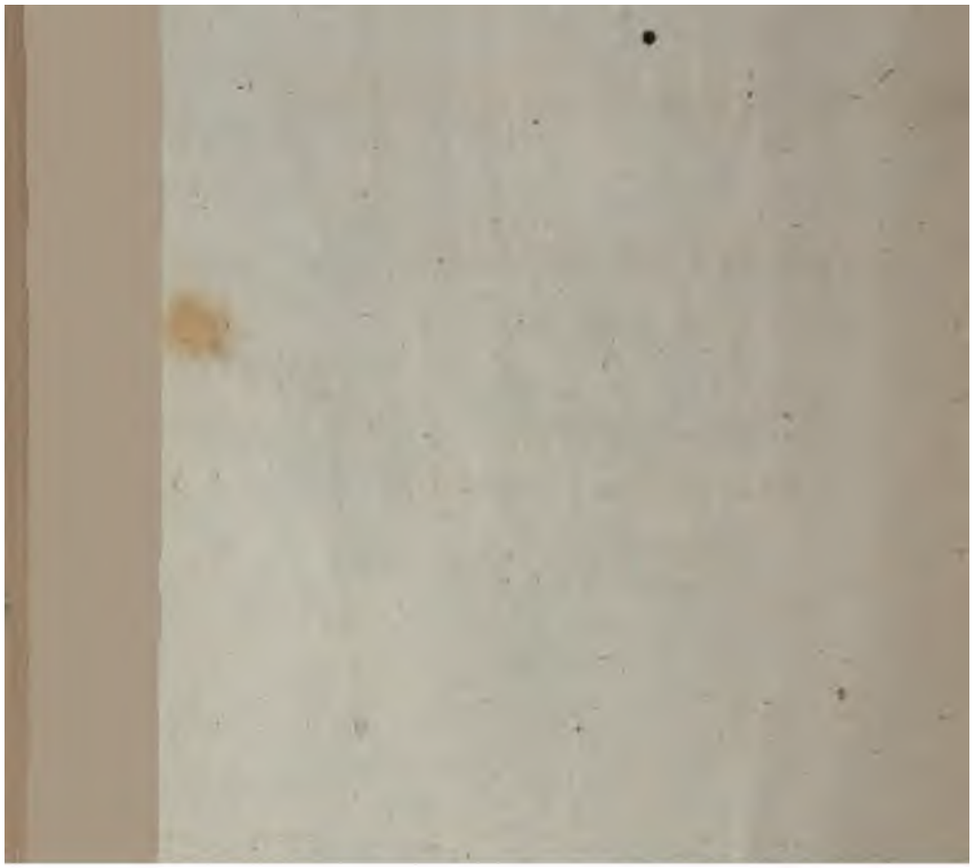

COLECCION

DE

DOCUMENTOS INÉDITOS DEL ARCHIVO GENERAL

DE LA

CORONA DE ARAGON,

PUBLICADA DE REAL ÓRDEN

POR

SU ARCHIVERO,

D. Manuel de Bofarull y de Sartorio.

TOMO XXXV.

PROCESO

CONTRA EL ÚLTIMO CONDE DE URGEL

Y SU FAMILIA.

PUBLICADO DE REAL ÓRDEN

POR

D. MANUEL DE BOFARULL Y DE SARTORIO,

Archivero de la Corona de Aragon.

Tomo I.

BARCELONA.

EN LA IMPRENTA DEL ARCHIVO.

1868.

DP
124
C69
v.35

Dunning
Sieb Pelio
5 19.54
36628

PRÓLOGO.

Ha sido siempre considerado como uno de los asuntos mas interesantes de nuestra Historia el Compromiso de Caspe, en virtud del cual fué aclamado por rey en los estados de la Corona de Aragon el infante Don Fernando de Castilla llamado el de Antequera, y, en consecuencia, excluido de la succesion el conde Don Jaime de Urgel, sin embargo de los mayores derechos que para ella le favorecian. No es del caso exponer aqui las razones que hicieron anteponer la conveniencia pública á la legalidad y á la costumbre, cuando extensamente se han expuesto ya en los prólogos y demás advertencias que acompañan el texto de los primeros tomos de esta coleccion, destinados á reproducir el mencionado Compromiso. Esta preferencia en el órden de las publicaciones revela la suma importancia del proceso que lo contenia, el que fué dado á luz,

para mayor inteligencia del asunto, ampliado é ilustrado con oportunas notas y diversos apéndices.

Entre estos se reprodujo el extracto hecho por Monfar, historiador de los condes de Urgel, de otro proceso posterior al del Compromiso, resultado, en cierto modo, del fallo que dieron los jueces de Caspe, del proceso mandado formar por el Rey, esto es, por el preferido en la eleccion, contra el que, teniendo mejor derecho, hubo de ser considerado, sin embargo, como rebelde, contra el conde Jaime de Urgel, que no sabia ni podia conformarse con la aplicacion de aquella para él desfavorable sentencia. Empero, además de este extracto, fué considerado como otro de los apéndices la reproducion de la primera parte del mencionado proceso, por ser su contenido en cierto modo confirmacion de las sospechas que, ya desde Caspe, sentian el mismo Rey, los jueces ó autores de aquel acomodamiento político, y quizá la mayoria de los que eran decididos partidarios de Don Fernando, pues, como se advierte en los extractos de las diligencias que empiezan en la pág. 57 del tomo 3° (apéndice) y especialmente en la nota de la pág. 138 que precede al extracto hecho por Monfar, com prende la referida primera parte del nuevo proceso varias informaciones sobre la averiguacion de ciertos rumores tocantes á preparativos de defensa que hacia el Conde, cartas relativas al mismo hecho dirigidas al Rey y á diversos particulares, indicaciones de la celebracion de diversos consejos congregados por órden de aquel, súplicas, provisiones y otras diligencias, cuyo conjunto venia á ser como el preliminar del verdadero proceso que se iba á instruir á continuacion.

El apéndice, pues, al proceso del Compromiso de Caspe, á que nos referimos, debe ser considerado aquí, ó sea en

la publicacion del proceso contra el conde de Urgel, como introduccion ó primera parte del mismo, tanto mas cuanto realmente en los registros donde se conserva comprende todo el contenido del primer volúmen de los cuatro que lo componen. Pero en realidad el segundo volúmen, ó sea el que ahora damos á luz, es el que contiene el verdadero proceso, inclusa la sentencia, de manera que aun cuando lo consideramos como continuacion de lo ya publicado en el tomo 3.º de la Coleccion general, (que es preciso tener presente para estudiar con mayores antecedentes la parte que ofrecemos,) no por esto ha de parecer incompleta la publicacion actual, ya que con ella facilitamos todo lo actuado contra el conde de Urgel desde las primeras diligencias hasta el fallo decisivo, y aun mas diversas informaciones de testigos, tomadas en distintos puntos durante el curso principal de la causa. Conviene advertir esta circunstancia para que el lector no estrañe la interrupcion observada en el órden de fechas cuando se da principio á un nuevo volúmen, y hasta retroceso y repeticion, por tener el tercero y cuarto volúmen el carácter indicado de informacion aislada y separada del proceso, como asimismo lo hemos hecho notar en otras publicaciones análogas de esta Coleccion, y sobre todo en el proceso que antecede contra Bernardo de Cabrera. Esplica dicha circunstancia la razon de no poder guardarse órden cronológico entre uno y otro registro, por mas que cada cual lo guarde riguroso en su particular contenido, y así cumplirémos nosotros publicándolo todo por el órden de numeracion que tiene en el Archivo, y advirtiendo en el lugar correspondiente, por medio de nota, que concluye un volúmen y se da principio al siguiente, prescindiendo de la mayor ó menor irregularidad qne esto parezca ofrecer

al que no se haga cargo de lo que eran los procedimientos judiciales en pasados siglos, y mas cuando el proceso á que se referian tenia un objeto político tan marcado como el que llevaria, segun es de suponer, el formado por el rey Don Fernando contra el conde de Urgel y su familia.

PROCESO

CONTRA EL ÚLTIMO CONDE DE URGEL Y SU FAMILIA.

—

Noverint universi. Quod die quartadecima mensis octobris anno a nativitate Domini quadringentesimo tertiodecimo victorissimo ac illustrissimo principe et domino domino Ferdinando Dei gratia Rege Aragonum Sicilie Valencie Majoricarum Sardinie et Corsice comite Barchinone duce Atenarum et Neopatrie ac etiam comite Rossilionis et Ceritanie. In obsidione civitatis Balagarii cum suo victorioso exercitu personaliter existente coram eodem serenissimo domino Rege comparuit nobilis Franciscus Derill miles procurator ejusdem domini Regis ad hec plenam et spetialem papotestatem habens. Qui procuratorio nomine prelibato ac etiam pro suo familiari interesse in presentia multorum ibi astantium obtulit in scriptis quandam denuntiationem seriem qui sequitur continentem.

Juste Rex et magnificus princeps.

Clamor validus et infestus fama referente publica non ab emulis sed multorum fidedigno relatu ab honeste insurgens ostendit et est taliter jam exparsus quod absque scandalo reypublice non potest amplius tollerari. Quare non nulli perditionis filii ruptis totius fidelitatis debitis habenis adversus vestram magestatem et sacrum imperium in cujus tranquillitate principatus Cathalonie et regnorum vestrorum regularitas conquiescit hostili animo animati conantur sceleratissimis factionibus et assiduis rebellionibus demoliri inter quos reperti sunt pene̊s bonos et graves jam publice difamati et irretiti Jacobus de Urgello filius egregii Petri quondam comitis de Urgello. Qui Jacobus falso sibi conscripto nomine se facit publice Jacobum de Aragonia immo et se patit Regem Aragonum nominari adherentibus sibi opem operam consilium et favorem prestantibus Margarita dicti Petri quondam comitis conjuge prefatique Jacobi matre et Elionora sorore cum multis eorum complicibus consiliatoribus coadjutoribus et fauctoribus inter quos reperiuntur dicte rebellionis fauctores et principales patratores Raymundus Berengarii de Fluviano Andreas Barutelli Dalmacius dez Palau Alfonsus Suareç Petrus Gravalosa Johannes de Fluvia Johannes de la Torra Tristannus de Luçano de dictis et infrascriptis sceleribus quasi jam notorie denigrati. Igitur Rex ne tantorum et gravium scelerum nefanda temeritas re-

maneat impunita contra prefatos rebelles et quodammodo hostes vestri imperii ac reos criminis lese vestre sacratissime magestatis supplicat flexis genibus nobilis Franciscus Rogerii de Erillo miles tam ut procurator vestre regie magestatis ad infrascripta spetialiter deputatus quam pro suo familiari et privato interesse eidem sacratissime magestati quatenus contra prefatos superius nominatos eorumque consiliarios sustentatores coadjutores et fauctores ac eorum et cujuslibet eorum bona dignetur Regia magestas procedere per viam inquisitionis ex puro et mero officio aut alias prout expedientius videbitur et in talibus est in principatu Cathalonie usitatum. Super quibus supplicat dictus procurator jus et justitiam fieri et servari vestrum regale officium eis melioribus modis et formis quibus decet implorando ut tanquam membra putrida a sano corpore abscindantur. Et licet hec sint per justitiam necessaria vestra respublica et procurator ipse hoc nomine ad gratiam reputabunt.

—

Sane ut factionum modus et scelerum seu pratuli gravitas expressius patefiat et singulariter vestro diademati sint manifestata premissa ut vulgus exclamat et quodammodo jam docet ipsa informatio modis sequentibus esse patrata fama publica reffert et notorietas quedam facti demostratur.

Primo quod anno a nativitate Domini MCCCCXI in mense octobris idem Jacobus de Urgello per suos nuntios ad hec plena potestate atque spetiali suffultos existente vestra magestate in civitate Ilerde fecit fidelitatem juramento vallatam vobis dicto domino Regi quam postmodum in propria persona ipse ratificavit et aprobavit.

Item quod prestita fidelitate prefata dictus Jacobus misit suos ambassiatores vobis domino Regi ut suo Regi et domino per suas litteras sich scribendo supplicans vobis ut sibi vellet celsitudo regia facere gratiam de aliquibus pecuniis cum quibus posset suis necessitatibus subvenire.

Item quod facta per nonnullos qui ad hec electi fuerant per subditos regie corone Aragonum declarationem omnes subditos et vassallos dicte corone debere obedire et fidelitatem prestare vobis serenissimo domino Regi jam dicto nil amisso de contingentibus.

Item quod anno domini millesimo CCCCXIII de mense . . . . tractavit et tractari fecit liguas et confederationes cum inclito domino Thoma filio regis Anglie duce Clarencie existente in ducatu Aquitanie quod idem Thomas juvaret dictum Jacobum de Urgello contra vos dictum Regem ad expugnandum et pro posse vobis ferendum vestrum regnum. Et ad hec tractanda misit suos spetiales nuntios videlicet Anthonium de

Luna et Garciam Luppi du Sese et nonnullos alios qui de facto ex pretextu ad eundem fuerunt confederationes liguas et maxinationes contra vestram personam et coronam regiam inhiendo atque tractando.

Item quod idem Jacobus tractavit et tractari fecit cum domino Johanne de Mauleo domino Esmerico de Comenge et nonnullis aliis capitaneis gentium armorum extranee nationis quod ingrederentur intus regna et terras vestras et signanter principatum Cathalonie cum multitudine gentium armorum causa dampnificandi vestram sacram magestatem regnaque et terras vestras ipsasque invadendum et occupandum. Et propter hec solvit dictis capitaneis seu aliquibus eorum et gentibus armigeris extranee nationis vadia sive stipendia que vulgo dicuntur seu diversas pecunie quantitates.

Item quod anno prefato idem Jacobus de Urgello contra suam fidelitatem occupari et capi fecit per aliquas gentes armigeras extranee nationis et alias per ipsum stipendiatas castra de Montarago de Loarre et de Tramoç ubi dicte gentes ibi existentes dicto Jacobo mandante volente approbante ratum habente clamabant et dicebant quod ibi erant pro domino Jacobo de Aragonia et eundem Jacobum de Aragonia nominaban vociferantes ipseque Jacobus se nominari faciebat et permittebat Regem Aragonum ipsisque invasoribus et occupatoribus prestitit consilium auxilium juvamen et favorem et sepius missit de suis gen-

tibus ad illos occupatores protegendum et deffendendum.

Item quod dictus Jacobus anno prefato stipendiavit et stipendiari fecit diversos homines armorum tam anglicos quam vascones et eos inmisit et inmiti fecit tam in regno Aragonum quam in Cathalonia que gentes ejus mandato vice ac nomine ipsoque Jacobo ratum gratum et firmum habentem occuparunt diversa castra et loca vestre regie magestatis sita in regno Aragonum et in partibus Jacce et plures conpulserunt de hominibus dictorum locorum per eos captorum ad jurandum et nominandum Regem Aragonum Jacobum memoratum in comitatu et ducatu quarum gentium accedebat prefatus Authonius de Luna et voluntate ac mandato non nulli alii familiares et de domo ipsius et de ejus voluntate et mandato.

Item quod dicte gentes mandato ipsius Jacobi eodem anno recedentes a partibus Jacce venientes ad dicta castra montis Aragonum quos per dictum Jacobum seu ejus nomine ipsoque ratum habente detinebatur occupatum et post a dicto castro recedentes venientes ad loca dicti Jacobi ipso mandante contra vestram serenitatem inciderunt in manus gentium vestrarum et inde aliqui fuerint occisi et aliqui capti et reservati atque defensati. Et quidam ex illis evaserunt ad quas obviam exunt dictus Jacobus pro illis conducendis et eosdem cum suis gentibus armigeris introduxit intus civitatem Balagarii que per eum de-

tinebatur et hec facta fuerunt anno prefato.

Item quod idem Jacobus anno prefato de mense . . . . . cum multitudine gentium armorum tam peditum quam equitum accessit ad partes Tamariti et ad alias partes Littarie et destruxit ac destrui fecit diversa loca dictarum partium et captivavit et captivari fecit multas gentes ipsasque personas sic captas reclusit et detinuit seu detineri fecit in dicta civitate Balagarii.

Ita quod dictus Jacobus anno prefato et ante et post . . . . . signanter post prestitam securitatem fidelitatis per suas gentes ipsoque mandante sciente et approbante ad deffensionem et auxilium eis dante seu ejus nomine ipsoque ratum et gratum habente publice et sepius disraubarunt combusserunt ac destruxerunt diversa loca tam in regno Aragonum quam in principatu Cathalonie et captivarunt et captivari fecit quam plurimos homines vestros tam in itineribus publicis quam aliis et predas et personas sic captivatas duxerunt et duci fecerunt ad dictam civitatem Balagarii palam et publice et multi ex dictis captis finarunt ad diversas quantitates ipso Jacobo sciente volente et approbante et parte dictarum predarum et finarum habente.

Item quod dictus Jacobus illis qui erant de parentela seu amicitia captivatorum et volentibus venire ad finandum seu concordandum de finantia pro ipsis

captis vel finantias solvendas concessit diversas litteras de salvo conductu.

Item quod dicto anno ipse Jacobus adherentibus consentientibus opem et operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis se fecit ac facit et patitur ut supra dictum est in civitate Balagarii publice Regem Aragonum falso nominari regiamque sibi impendi reverentiam et juramentum fidelitatis a quibusdam fidelibus vestre magestatis prestari sibi per suas gentes ejusque fulta subsidio procuravit et est passus per suos solemnes procuratores et ambassiatores publica autentica ac plena potestate sufultos fidelitatis prestitum publice juramentum per eundem personaliter ratum habitum laudatum et approbatum per quod pollicitus est solemniter vos prefatum serenissimum principem in verum dominum omni exceptione cessante habere in regem et alias ut consuevit vero principi et domino fidelitatis prestari juramentum ut supra extitit positum et insertum.

Item idem Jacobus cornibus elatis verticem cervicosam extollens licet fidelitatis prefato juramento omnimode astrictus ultra vestri sit prefati domini Regis homo ligius et vassallus adherentibus consentientibus opem et operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis procuravit incessanter etiam post prestitum juramentum erigere sua fortalitia et firmius renovare et vallare sua loca hominibus armatis constipare fornire victualibus ad guerram

seu insultum se preparatis contra prefatam regiam magestatem congregando valitores et amicos et ad guerram continue aspirando et terminando seditiones et scandala in vestris regnis et terris seminavit et seminat per nuntios et litteras incitans corda fidelium et populorum ad detestabilem facinus et rebellionem.

Amplius prefatus Jacobus post dictum juramentum prestitum fidelitatis adherentibus consentientibus opem et operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis publice in hec verba nefandia prorumpit quod justitia fuerat sibi occultata quia ipse debebat in Regem recipi et non vos princeps serenissime sed quod ipse cum lancea et armis recuperaret indubie Regnum dicens amplius quod si vestra magestas vellet accedere versus eum ipse potius accederet contra vos et vobis bellum prepararet et vos indubie expugnaret.

Item prefatus Jacobus anno prefato adherentibus consentientibus opem et operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis diabolico spiritu concitatus cum per vestram magestatem destinaretur nobilis Franciscus de Erillo versus regnum Aragonum cum certis gentibus armorum et ad vestrum stipendium pro resistendo gentibus extraneis que de mandato dicti Jacobi volebant intrare regnum Aragonum in itinere publico irrui fecit suas gentes contra dictum nobilem non advertens qualiter dictus

nobilis erat in vestro servitio et securitatem itineris vilipendens et aliquos ex illis quos secum ducebat dictus nobilis vulnerarunt ceperunt et disraubarunt et occidere dictum nobilem et capere attentarunt.

Amplius in anno prefato de mense junii mala jam deducens dictus Jacobus et cogitationes suas consilia et tractatus ad illum quem potest efectum adherentibus consentientibus opem et operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis per suas gentes irruit personaliter in civitatem Ilerde castrum de Alguayre et alia loca vestre ditionis pro suo posse illa expugnando veniens ad illa cum multis armatis complicibus et multis armorum artilleriarumque generibus loca circumvecina et victualia depopulando cremando et devastando mulendina infringendo crimina prefata rebellionis et magestatis comittere non verendo.

Quid ultra os in celum ponentes dicto anno de mensibus augusti septembris et octobris ipse Jacobus et sui complices et sequaces sue confessionis et juramenti voluntarie se immemores hostendendo detrahendo vestre magestati cum de vobis locuntur nomen infantis Castelle quo utebatur vestra celsitudo dum esset in minoribus constituta vobis imponuntur vos regem qui se dicit et non verum regem nominantes dicentes etiam vos tirannum et non regem et multa opprobiosa verba contra vos infundendo in vestri auditu et presentia existentes tantum intra fortalicium

civitatis Balagarii vobis serenissimo principe in obsidione existente.

Ulterius prefatus Jacobus adherentibus consentientibus opem operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis rebellionis animo indurato cum per justitiam solemni ac digesto preheunte consilio fuisset per vestram magestatem ordinatum in viam remedii et alias pro tuitione reipublice ut ejus castra et fortalicia sub manu et tutela regia ponerentur ne in illis possent recolligi gentes nationis extranee quas ut fama referebat volebat dictus Jacobus intus terras vestre dominationis inmitere pro guerrificando et debellando vos et submissos vestros fuissentque dicto Jacobo littere destinate ut prefata loca castra et fortallicia tradere et libere permitteret in manu vestri gubernatoris Cathalonie ad hec per vestram magestatem spetialiter deputati notorie restitit immo et contra vos rebellando se posuit dicto gubernatori cum multis armatis fecitque januas locorum claudi nec permisit dicta loca et fortalitia ad manum regiam recipi prout fuerat per vestram magestatem decretum et ordinatum.

Cumque dictus Jacobus non permitteret ordinationem vestre celsitudinis deduci ut per justitiam decretum fuerat ad efectum vestraque magestas pro executione fienda justitia mediante personaliter accessiset ad civitatem Balagarii cum manu potenti braxioque excelso dictus Jacobus adherentibus consentientibus

opemque operam ac consilium dantibus predictis matre et aliis superius nominatis vestre magestati resistendo immo verius rebellando tenendo clausas portas dicte civitatis et murum mantellatum multisque ballistariis cum ballistis et bombardis ibidem destinatis cepit invadere vestram sacram magestatem et contra vestram personam spetialiter fecit trahi cum bombarda et contra alios vestre magestatis fideles et vassallos cum ballistis et aliis armorum gentibus aguaytando dampnificando debellando immo verius rebellando vestrum sacrum diadema offendendo.

Item vobis principe sacratissimo circa dictam civitatem et suburbia existente ut est dictum prefatus Jacobus adherentibus sibi consentientibus opem operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis procuravit et fecit venire ad dictam civitatem quendam capitaneum hominum armorum vocatum Menaut de Favars cum quibusdam suis complicibus pro stipendiando illum et alios illo mediante et ut per insidias posset avisare qualiter possent gentes armorum intus dictam civitatem contra vestram magestatem introduci et qualiter possent vos et vestros subditos et gentes vestras ibidem et alibi existentes dampnificare.

Amplius vobis cum vestris circa dictam civitatem existente animo indurato ipse Jacobus adherentibus consentientibus opem et operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis rebe-

lando et resistendo per suos conrebelles multis viribus apertis januis dicte civitatis fecit de suis complicibus aliquos exire et vestras gentes invadere vulnerare et non nullos milites et alios vestros vassallos et alios de gente vestra occidi fecit vobis ibidem pro executione justitie existente et varios insultus comoveri fecit adversus vestram sacram personam et vestros subditos pro executione justitie vestre magestati assistentes et vestro mandato circa premissa intendentes.

Amplius dictus Jacobus se hostem vestre magestatis constituendo multos vestros fideles fecit tam per caminos quam per vias publicas quam alibi desraubari capi et reddimi violenter multoque occidi et alias dampnificari multipliciter delinquendo.

Que quam sint facto gravia et exemplo perniciosa potest intueri vestra magestas regia etc.

Qua si quidem denuntiatione oblata serenissimus dominus Rex prefatus volens in predictis absque partis alterius vocatione procedere que vocari legittime non poterat nisi prius haberetur certitudo ubi erat, Iideo ex suo mero officio et alias parte predicta instante mandavit recipi informationem super eo videlicet an contenti et nominati in denuntiatione prefata essent in dicta civitate Balagarii vel alibi et ubi taliter quod habita veritate de hiis posset ad illos citandos

aut vocandos procedere prout decet et alias in predictis justitiam ministrare.

—

Postea vero die sextadecima octobris anno predicto ad informationem predictam recipiendam debite procedendo de mandato dicti domini Regis fuerunt citati per Bertrandum Garriga portarium ejusdem domini Regis et interrogati per Paulum Nicolay secretarium ejus testes sequentes qui deposuerunt ut sequitur.

Martinus de Serrameana tis citatus juratusque ad sancta Dei evangelia manibus ejus corporaliter tacta ac etiam interrogatus dicere veritatem quam sciret super hiis de quibus interrogaretur.

Et primo interrogatus si erant plures dies elapsi a tempore citra qua ipse testis exierat a civitate Balagarii dixit quod exierat a civitate eadem die quintadecima octobris proxime tunch preterita in solis occasu.

Interrogatus si sit vidit aut dici audivit quod Jacobus de Urgello infantissa Isabel uxor ejus comitissa mater sorores ejusdem Jacobi ac alii in dicta denuntiatione contenti qui sibi specifice nominati fuerunt erant in dicta civitate Balagarii tempore quo ipse testis exivit ab eadem. Dixit quod die predicta qua ipse

testis exivit a dicta civitate vidit omnes predictos in dicta civitate Balagarii personaliter existentes.

Interrogatus si scit aut credit ipsos nunch esse in eadem. Dixit quod credit ipsos illuch esse cum non sint etiam sexdecim hore lapse a tempore quo ipse testis vidit eos ibidem in dicta civitate astantes et expost non audivit ab aliquo quod exissent et si exirent non posse esse quin deveniret ad notitiam plurium propter obsidionem que ibi tenetur et non posset occultum teneri.

Dicta die.

Martinus Cubera agricultor civitatis Balagarii testis citatus juratusque ad sancta Dei evangelia manibus ejus corporaliter tacta ac etiam interrogatus dicere veritatem quam sciat super hiis de quibus interrogatus.

Et primo interrogatus si erant plures dies elapsi quod ipse testis exierat a civitate predicta dixit quod exeirat ab eadem die proxime preterita que erat XV mensis previi computata circa horam meridiey.

Interrogatus si scit vidit aut dici audivit quod Jacobus de Urgello infantissa uxor ejus comitissa mater sorores ejusdem Jacobi ac alii in dicta denuntiatione contenti que sibi specifice nominati fuerunt erant in

dicta civitati Balagarii tempore quo ipse testis exivit ab eadem. Dixit quod dicta die qua ipse testis exivit a civitate prefata vidit supradictos in dicta civitate existentes videlicet mulieres ipsas in castro ipsius civitatis et homines per civitatem hinc inde incedentes.

Interrogatus si scit aut credit ipsos nunch esse in eadem. Et dixit quod credit ipsos et ipsas illich esse cum non audierit ab aliquo eorum recessum quod non posset sub modio latitare cum civitas ipsa sit obsessa.

Dictis die et hora.

Petrus Belluga agricultor civitatis predicte Balagarii testis citatus juratusque ad sancta Dei evangelia manibus ejus corporaliter tacta ac etiam interrogatus dicere veritatem quam sciat super his de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si erant plures dies lapsi quod ipse testis exierat a civitate Balagarii supradicta. Dixit quod exierat ab eadem die XV dicti mensis circa horam completorii.

Interrogatus si scit vidit aut dici audivit quod Jacobus de Urgello infantissa Isabel uxor ejus comitissa mater sororesque ejusdem Jacobi ac alii in dicta de-

nuntiatione contenti qui sibi specifice nominati fuere essent in dicta civitate tempore quo ipse testis exivit ab eadem. Dixit predictos fore in dicta civitate quia die qua exierat viderat omnes eos ipse testis in eadem.

Interrogatus si scit aut credit illos nunch esse in eadem. Dixit quod credit eos illich fore cum nullum audierit nec viderit exeuntem.

Die et hora predictis.

Johannes de Godos loci de Torreziella aldea Daroce testis citatus atque juratus ad sancta Dei evangelia manibus ejus corporaliter tacta et interrogatus dicere veritatem quam sciat super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si erant plures dies elapsi quod ipse testis exierat a civitate Balagarii supradicta. Dixit quod exierat ab eadem die proxima preterita.

Interrogatus si scit vidit aut dici audivit quod Jacobus de Urgello infantissa Isabel uxor ejus comitissa mater sororesque ejusdem Jacobi ac alii in dicta denuntiatione contenti qui sibi specifice nominati fuere essent in dicta civitate tempore quo ipse testis exivit ab eadem. Dixit quod vidit homines. De mulieribus

dixit se dici audivisse quod erant in eadem.

Interrogatus si scit vel credit illos et illas nunch esse in eadem. Dixit quod sich illich credit illos esse cum non sciat nec audivit illos exisse.

Die predicta.

Johannes de la Vega loci de Muniesa testis citatus atque juratus ad sancta Dei evangelia manibus ejus corporaliter tacta et interrogatus dicere veritatem quam sciat super his de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si erant plures dies lapsi quod ipse testis exierat a civitate Balagarii. Dixit quod die proxime preterita exivit ab eadem.

Interrogatus si scit vidit aut dici audivit quod Jacobus de Urgello infantissa Isabel uxor ejus comitissa mater sororesque ejusdem Jacobi ac alii in dicta denuntiatione contenti qui sibi specifice nominati fuere essent in dicta civitate tempore quo ipse testis exivit ab eadem. Dixit quod die predicta XV dicti mensis vidit eos omnes in dicta civitate excepto mossen Flovia quem non die illa sed die XIV ejusdem mensis vidit in eadem.

Interrogatus si scit vel credit illos et illas nunch

esse in eadem. Dixit quod sich et hoc credit ex eo quia non audivit ab aliquo illos exisse ab ea.

Prefata itaque informatione recepta serenissimus dominus Rex prefatus instante et requirente nobili Francisco Derill nomine quo supra et alias et suo regali officio mandavit delatos seu denuntiatos eosdem citari per Antonium de Requena et Alfonsum de Valladolit nuntios et janitores suos eisque et eorum cuilibet assignari et mandari quatenus vicesima sexta die ab intimatione presenti in antea proximé secutura quam idem dominus Rex delatis et denuntiats jamdictis et cuilibet eorum pro primo secundo tertio et peremptoriis terminis assignavit qua si feriata fuerit sequenti proxime non feriata compareant personaliter coram sua regia magestate parati stare juri et paraturi justicie super predictis et alias ut convenit in causa ipsa et omnibus et singulis actibus ejusdem legitime processum usque ad difinitivam sententiam inclusive. Certificando eosdem quod lapso dicto termino nisi comparuerint procedetur contra illos et eorum quemlibet prout per constitutiones Cathalonie generales usaticos Barchinone et alias per jus rationem et justiciam reperietur esse fiendum eorum absentia in aliquo non obstante sed contumatia exhigente.

Quiquidem nuntii seu janitores dixerunt fore paratos adimplere dicti domini Regis mandata dum tamen civitatem Balagarii in qua delati et denuntiati predicti moram trahere dicuntur possint secure et absque per-

sonarum suarum adhire periculo. Verum cum dicta civitas Balagarii et universi habitantes in ea sint rebelles domino Regi et suis officialibus prout eorum acta docent in aperto stant enim januis clausis procedunt et etiam a civitate eadem et muris ejusdem sagite plurime quas jaciunt cum balistis lapides diversi quos prohiciunt cum bombardis alieque multiplices ofensiones adeo quod nedum ad eam accedentibus set etiam longe stantibus mortis paratur excidium prout de facto fuerunt mortui aliqui et plurimi ut dicitur vulnerati. Pro tanto supplicarunt domino Regi ut attentis predictis ab accedendo ad dictam civitatem dignaretur eos excusatos habere.

Et dictus dominus Rex audivit relatis et assertis per dictos ejus janitores quod licet notorie viderentur velens tamen in predictis equius et maturius procederet. Mandavit Berengario Columbi decretorum doctori ejus cancellarie regenti quatenus ad recipiendam informationem utrum predicta subjacerent veritati vel ne incontinenti procederet.

Et quasi eodem instanti dictus nobilis Franciscus Derill nomine prelibato comparens coram dicto honorabili cancellarie regente ad probandum asserta per prefatos janitores nominaverit et produxit in testes nobiles et honorabiles Johannem Raymundum Folch comitem Cardone Geraldum Alamanni de Cervilione Egidium Roderici de Libori et Raymundum de Bagis

milites petentes eos citari eorumque dicta in scriptis recipi et haberi.

Dictus autem honorabilis regens cancellarie volens jussa regia ut convenit adimplere jussit superius nominatos ad peribendum testimonium veritatis vocari et citari per Bertrandum Garriga janitorem dicti domini Regis. Qui quidem porterius iens et post paulum rediens retulit se illos ad dictum perhibendum testimonium citasse et vocasse ipsa die.

Hiis itaque peractis honorabilis regens cancellarie qui supra processit ad informationem jamdictam recipiendam et testes examinandos in modum qui sequitur.

Nobilis vir Johannes Raymundus Fulconis comes Cardone testes citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogatus.

Et primo interrogatus si scit vel dici audivit quod civitas Balagarii sit domino Regi rebellis taliter quod offitialibus regiis sanus denegetur ingressus. Dix esser ver que en la ciutat de Balaguer son diverses gents rebelles al Senyor Rex los quals continuament en diverses maneres offenen nafren maten et apresonen moltes persones daquelles qui son en lo Reyal en e per servey del Senyor Rey en special que sien officials domestichs servidors o vassalls del dit Senyor et

en tant que no es algu que si gos acostar sens perill de mort o altre greu perill de sa persona.

Interrogat si sab creu o enten que certs porters los quals lo Senyor Rey vol trametre a la dita ciutat hi poran anar et entrar segurs. Dix que crehia es tenia per dit que si alcun porter anava lla quel matarien el apresonarien com axi ho haguessen fet a altres presoners axi officials del Senyor Rey com altres qui a la dita ciutat se eren acostats.

Interrogat com sab les dites coses. Dix que per ço com les havia vistes et axi com ell molts daltres et era massa notori a tuyt.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Nobilis Geraldus Alamanni de Cervilione miles gubernator Cathalonie testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab o ha hoyt dir que la ciutat de Balaguer sie rebelle al Senyor Rey en tal manera que als officials reyals hi sie denegada entrada et que sens gran perill noy poguessen entrar. Dix que sabia et havia vist no solament a oficials del dit Senyor mas encara a tots altres qui a la dita ciutat se acostassen fer greus offenses per aquells de la dita ciutat et aquells ab ballestes bombardes et en altra ma-

nera dampnificar nafrar et matar.

Interrogat si certs porters que lo Senyor Rey hi vol trametre porien entrar en la dita ciutat segurs. Dix que segons havia vist per los altres crehia infallible-ment que si lla entraven o a la dita ciutat se acostaven ols matarien ols apresonarien en tal manera que no sen tornarien ney porien haver alcuna relacio.

Interrogat com sab les coses que depose. Dix que per ço com les ha vistes.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Honorabilis Egidius Roderici de Lihori miles testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ho ha hoyt dir que la ciutat de Balaguer sie rebella al Senyor Rey en tal manera que als officials del dit Senyor hi sie denegada entrada. Dix que vehia en tal disposicio estar et axi obrar los qui eren dins la dita ciutat de Balaguer que si officials o altres qualsevol se acostaven a la dita ciutat o assajaven entrar en aquella que nos escusaria que no fossen presos o morts car a altres qui si acostaven havia vist tirar ab ballestes et bombardes et nafrar et matar.

Interrogat si sab creu o presumeix que certs porters que lo Senyor Rey hi vol trametre poguessen entrar en la dita ciutat segurs. Dix que crehia que los officials damunt dits serien menys segurs car havia vist que al Senyor Rey mateix tirasen ab bombardes et crehia que sos officials haurien semblant acullIment.

Interrogat com sab les dites coses. Dix que per tal com les ha vistes et es sobres notori et manifest a tayt.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Honorabilis Raymundus de Bagiis miles testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab o ha hoyt dir que la ciutat de Balaguer sie rebella al Senyor Rey en tal manera que officials del dit Senyor noy poguessen entrar sens perill de lurs persones. Dix que sabia et vehia que tenien les portes tanquades et gents per les muralles qui offenien continuament tots aquells qui si acostaven et crehia sens falla que si alcun official o ques vulla alla assajava de entrar encorreria gran perill.

Interrogat si sab creu o presumex que si certs porters que lo Senyor Rey vol trametre dins la dita ciutat porian entrar et exir segurs. Dix ques tenia per dit que si porters allguns lla entraven que non tornarien que no fossen morts o presos car vehia que al Senyor Rey fehien offensa quant mes a sos officials o porters.

Interrogat com sab les dites coses. Dix que les havia vistes et vehia et era publich et massa notori a tuyt.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Qua siquidem informatione recepta factaque relatione de eadem per dictum regentem cancellarie dominus Rex prefatus instante et requirente dicto nobili Francisco Derill et alias ex suo regali officio et de certa sciencia jussit universos et singulos in dicta denuntiatione contentos et nominatos tam per literas quam per edictum quam etiam alias eo modo quo melius et securius fieri valeatur ad ipsorum delatorum notitiam pervenire jubens pro predictis fieri et expediri literas hujusmodi seriey.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice et Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie. Jacobo Urgelli filio egregii quon-

dam comiti Urgelli nec non Isabeli ipsius Jacobi uxo— ri Margarite matri Elionori et Sicilie sororibus ipsius Jacobi ad sâne mentis reverti juditium et libramine justo pensare quod omnis anima suo subjecta principi pi esse debet. Suplex denuntiatio per nobilem et dilectum Franciscum Derillo militem procuratorem nostrum ad infrascripta spetialem coram nobis oblata efectualiter continebat quod vos non animadvertentes jugum dominii quo nobis vestro vero Regi et domino censemini nodo indissolubili alligati. Immo obliti improvide immaculati sanguinis et prosapie a quibus trahere dicimini nomen vestrum nec non diversarum gratiarum quibus regia domus Aragonum vos et vestros predecessores fuit priscis temporibus prosecuta adversus nos vestrum dominum et principem naturalem rebellionis calcaneum et cornua cervicosa ausibus efrenis erigere ac fidelitate penitus rupto federe vos idem Jacobus exteras gentes armorum sinistris auspiiis congregare et pro dampnificando regia regna et terras nostras cum impiorum multitudine non erubuistis aliquatenus convenire que jam in grandem vestri innominiam invadere attentastis non nulla castra loca nostri et fortalitia hostiliter occupando ac ab in eisdem degentibus sacramentum fidelitatis vobis et Regi Aragonum per violentiam exhigendo nostros subditos multipliciter invadendo non nullos captos detinendo et pro redemptione ab eisdem diversas peccunias extorquendo vobis titulum nostri diadematis imponendo et alias multipliciter nobis ac nostro imperio rebellando et alia plurima nefanda crimina et excessus in .

ipsa denuntiatione contentos contra nostram magestatem in quibus vos dicte uxor mater et sorores ipsius Jacobi eadem operam consilium auxilium et favorem prestitistis concesistis adhesistis favistis et adjuvastis prout difusius in dicta denuntiatione vidimus contineri. Quare nobis idem procurator noster humiliter supplicavit quatenus ad inquirendum contra vos et quemlibet vestrum de dictis criminibus nostram non parum offendentibus magestatem nostrorumque regnorum et terrarum emulationem publicam concernentibus procedere et juxta enormitatem dictorum criminum qualem decet ministrare justitiam dignaremur. Nos vero denuntiatione jam dicta ex debito justicie suscepta volentes super contentis in eadem rite procedere atque juste per Antonium de Requena et Alfonsum de Valladolit nuntios et janitores nostros vos ad infrascripta personaliter citari mandavimus sed quia idem nuntii et janitores nobis asseruerunt quod civitas in qua ut sumus cerciorati per informationem inde receptam de presenti vos moram trahitis nobis a notorio est rebellis et eisdem ad vos securus adhitus non adherat obstantibus quibusdam rebellibus actibus ex parte vestri et dicte civitatis prodeuntibus qui accedentibus mortem hostiliter subgerebatur quod postmodum informatione rite recepta comperimus subsistere veritati citationem ipsam per litteras nostras hujusmodi vobis et cuilibet vestrum providimus intimari. Ideo harum serie vos predictos Jacobum de Urgello Isabelem uxorem Margaritam matrem Alienorem et Siciliam sorores ipsius Jacobi citamus vobisque

dicimus et mandamus quatenus XXVI die a publicatione presente in antea proxime secuta quam vobis pro primo secundo et tertio terminis si feriata non fuerit quod si feriata fuerit sequenti non feriata peremptoriis assignamus coram nobis in loco ubi audientia nostra publice celebrabitur personaliter comparcatis super dictis criminibus juri et justicie paraturi et alias debite processuri in omnibus et singulis actibus et terminis usque ad difinitivam sententiam inclusive. Et quia invalescentibus obstaculis antedictis ad vos secures aditus non potest haberi ad presentationem personaliter vobis fiendam de litera antefata eam mandavimus alta et intelligibili voce circa menia dicte civitatis ut in vestri notitiam citatio hujusmodi valeat pervenire tubis clangentibus publicari. Et prout tute fieri poterit in aliqua vel aliquibus ex valuis publicis menium ipsius civitatis affigi etiam et aponi. Certificantes vos quod nisi comparueritis ut fertur procedemus justicia mediante contra vos et quemlibet vestrum et bona vestra et cujuslibet vestrum ad dictos omnes et singulos actus et ad dictam proferendam sententiam vestri non obstante absentia et contumacia exhigente. Ut autem exceptione aliqua a non comparendo excusari nullatenus valeatis licet in nostro comitatu sive presentia neminem timere oporteat nec vi vel metu agravari quempiam dubitatur ad superhabundantem cautelam de benignitate regia si comparuerit et causam duxeritis de quibus estis inculpati quamdiu causa duraverit et post per V dies guidamus et assecuramus vos et quemlibet vestrum in nostra bona

fide regia de quibuscumque criminibus aliis per vos comissis seu per aliquos aut aliquem vestrum quomodolibet perpetratis exceptis criminibus in dicta denuntiatione contentis ita quod presenti durante guidatico quod durare volumus quamdiu causa ipsa duraverit ut prefertur pro eisdem criminibus exceptis predictis non possitis seu aliquis vestrum possit capi detineri impeti arrestari seu in personis vel bonis aliquatenus molestari immo possitis aut quilibet vestrum possit ad nos attendere causamque ipsam ducere salve pariter et secure. Nos enim vobis et unicuique vestrum in et super predictis salvum conductum concedimus securumque adhitum vobis et vestrum cuilibet sub nostra fide regia conferimus illudque inviolabiliter servari faciemus pariter et illesum. Datum in obsidione civitatis Balagarii sub nostro sigillo . . . XVII die octobris anno a nativitate Domini MCCCC XIII.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Maiorice Sardinie et Corsice comes Barchinone Dux Attenarum ac Neopatrie ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie. Raymundo Berengarii de Flovia Andree Burutell. Dalmacio dez Palau Alfonso Suarez Petro Gravalosa militibus Johanni de Fluvia domicello et Johanni de la Torra in legibus licentiato. Ad sane mentis reverti juditium et libramine justo pensare quod omnis anima suo subjecta principi esse debet. Supplex denuntiatio per nobilem et dilectum Franciseum Derillo militem procuratorem nostrum ad infras-

cripta spetialem coram nobis oblata efectualiter continebat. Quod Jacobus filius egregii Petri quondam comitis de Urgello sue fidelitatis et naturalitatis pudore quo cuncti Aragonum Regie domus subditi per universum orbem radiant insigniti impudenter quod referimus displiceretur abjecto et sue originis magnanimitatis inmaculate oblitus non formidans sui nomine indelibili macula deturpare adversus nos suum Regem et dominum naturalem rebellionis cornua erigere et armorum gentes exteras glomerare pro dampnificando regna et terras nostras proterva ductus audatia non expavit. Si jam in parti grandi insania ductus invadere attentavit non nulla castra loca nostri et fortalicia hostiliter occupando ac ab in eisdem degentibus sacramentum fidelitatis sibi ut Regi Aragonum vos dicenti per violentiam exhigendo nostros subditos multipliciter invadendo nonnullos captos detinendo et pro redemptione ab eisdem diversas peccunias extorquendo sibi titulum nostri diadematis imponendo et alias multipliciter nobis ac nostro imperio rebellando et alia plurima nefanda crimina et excessus in ipsa denuntiatione contentos contra nostram magestatem perpetrando in quibus vos participes cohoperantes ac culpabiles fuistis et eidem Jacobo et suis complicibus opem operam consilium auxilium et favorem prestitistis consentistis adhesistis favistis et adjuvastis prout difusius in dicta denuntiatione vidimus contineri. Quare nobis idem procurator noster humiliter supplicavit quatenus ad inquirendum contra vos et quemlibet vestrum de dictis criminibus nostram non parum offendentibus

magestatem nostrorumque regnorum et terrarum emulationem publicam concernentibus procedere et juxta enormitatem dictorum criminum qualem decet ministrare justiciam dignaremur. Nos vero denuntiatione jamdicta ex debito justicie suscepta volentes super contentis in eadem rite procedere atque juste per Antonium de Requena et Alfonsum de Valladolit nuntios et janitores nostros vos ad infrascripta personaliter citari mandavimus. Sed quia hiidem nuntii et janitores nobis asseruerunt quod civitas in qua ut sumus cerciorati per informationem inde receptam de presenti vos moram trahitis nobis a notorio est rebellis et eisdem ad vos securus adhitus non adherut obstantibus quibusdam rebellibus actibus ex parte vestri et dicte civitatis prodeuntibus qui accedentibus mortem hostiliter subgerebant quod postmodum informatione rite recepta comparimus subsistere veritati citationem ipsam per litteras nostras hujusmodi vobis et cuilibet vestrum providimus intimari. Ideo harum serie vos predictos Raymundum Berengarii de Fluvia Andream Barutell Dalmatium dez Palau Alfonsum Suarez Petrum Gravalosa milites Johannem de Fluvia domicellum et Johannem de la Torre in legibus licentiatum citamus vobisque dicimus et mandamus quatenus XXVI die a publicatione presenti in antea proxime secutura quam vobis pro primo secundo et tertio terminis si feriata non fuerit quod si feriata fuerit sequenti non feriata peremptorie assignamus coram nobis in loco ubi audientia nostra publice celebrabitur personaliter compareatis super dictis criminibus juri

et justicie parituri et alias debite processuri in omnibus et singulis actibus et terminis usque ad difinitivam sententiam inclusive. Certificantes vos quod nisi comparueritis ut fertur procedemus justicia mediante contra vos et quemlibet vestrum et bona vestra et cujuslibet vestri ad dictos omnes et singulos actus et ad dictam proferendam sententiam vestri non obstante absentia et contumatia exhigente. Et quia invalescentibus obstaculis antedictis ad vos securus adhitus non potest haberi ad presentationem personaliter vobis fiendam de litera antedicta cam mandamus alta et intelligibili voce circa menia dicte civitatis ut in vestri notitiam citatio hujusmodi valeat pervenire tubis clangentibus publicari. Et prout tute fieri poterit in aliqua vel aliquibus ex valuis publicis menium ipsius civitatis affigi etiam et aponi. Ut autem exceptione aliqua a non comparendo excusari nullatenus valeatis licet in nostro comitatu sive presentia neminem timere oporteat nec vi vel metu agravari quempiam dubitetur ad superhabundantem cautelam de benignitate regia si comparueritis et causam duxeritis de quibus estis inculpati quamdiu causa ipsa duraverit et post per V dies guidamus et assecuramus vos et quemlibet vestrum in nostra bona fide regia de quibuscumque criminibus aliis per vos comissis seu per aliquos aut aliquem vestrum quomodolibet perpetratis exceptis criminibus in dicta denuntiatione contenta ita quod presenti durante guidatico quod durare volumus quamdiu causa ipsa duraverit ut prefertur pro eisdem criminibus exceptis predictis non possitis seu aliquis vestrum

possit capi detinèri impeti arrestari seu in personis vel bonis aliquatenus molestari immo possit aut quilibet vestrum possit ad nos accedere causamque ipsam ducere salve pariter et secure. Nos enim vobis et unicuique vestrum in et super predictis salvum conductum concedimus securumque adhitum vobis et vestrum cuilibet sub nostra fide regia conferimus illudque inviolabiliter servari faciemus pariter et illesum. Datum in obsidione civitatis Balagarii sub nostro sigillo. . . . XVII die octobris anno a nativitate Domini MCCCC XIII.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majoricarum Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Atenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie. Assertis heredibus seu bonorum detentoribus Tristandi de Luça in legibus licentiati. Ad sane mentis reverti juditium et libramine justo pensare quod omnis anima suo subjecta principi esse debet. Suplex denuntiatio per nobilem et dilectum Franciscum Derillo militem procuratorem nostrum ad infrascripta spetialem coram nobis oblata efectualiter continebat. Quod Jacobus filius egregii Petri quondam comitis de Urgello sue fidelitatis et naturalitatis pudore quo cuncti Aragonum regie domus subditi per universum orbem radiant insigniti impudenter quod referimus displiceretur abjecto et sue originis magnanimitatis immaculate oblitus non formidans sui nomen indelibili macula deturpare adversus nos suum regem

et dominum naturalem rebellionis cornua erigere et armorum gentes exteras glomerare pro dampnificando regna et terras nostras paterna ductus audacia non expavit et jam in parte grandi insania ductus invadere attentavit nonnulla castra loca nostri et fortalicia hostiliter occupando ac ab in eisdem degentibus sacramentum fidelitatis sibi ut Regi Aragonum vos dicenti per violentiam exhigendo nostros subditos multipliciter invadendo nonnullos captos ditinendo et pro redemptione ab eisdem diversas peccunias exterquendo sibi titulum nostre diadematis imponendo et alias mulpliciter nobis ac nostro imperio rebellando et alia plurima nefanda crimina et excessus in ipsa denuntiatione contentas contra nostram magestatem perpetrando in quibus dictus Tristandus de Luça eidem particeps cohoperans ac culpabilis fuit et eidem Jacobo et suis complicibus opem operam consilium auxilium et favorem prestitit consensit adhesit favit et adjuvavit prout difusius in dicta denuntiatione vidimus contineri. Quare nobis idem procurator noster humiliter supplicavit quatenus ad inquirendum contra dictum Tristandum de Luça seu ejus bona de dictis criminibus nostram non parum offedentibus magestatem nostrorumque regnorum et terrarum emulationem publicam concernentibus precedere et juxta enormitatem dictorum criminum qualem decet ministrare justiciam dignaremur. Nos vero denuntiatione jamdicta ex debito justicie suscepta volentes super contentis in eadem rite procedere atque juste per Antonium de Requena et Alfonsum de Valladolit nuntios et janitores nostros vos ad in-

frascripta personaliter citari mandavimus. Sed quia idem nuntii et janitores nobis asseruerunt quod civitas in qua ut sumus certiorati per informationem inde receptam de presenti vos moram trahitis nobis a notorio est rebellis et eisdem ad vos securus adhitus non adherat obstantibus quibusdam rebellibus actibus ex parte vestri et dicte civitatis prodeuntibus qui accedentibus mortem hostiliter subgerebant quod postmodum informationem rite recepta comparimus subsistere veritati citationem ipsam per literas nostras hujusmodi vobis providimus intimari. Ideo harum serie vos predictos heredes seu bonorum detentores citamus vobisque dicimus et mandamus quatenus XXVI die a publicatione presente in antea proxime secutura quam vobis pro primo secundo et tertio terminis si feriata non fuerit quod si feriata fuerit sequenti non feriata peremptorie asaignamus coram nobis in loco ubi audientia nostra publice celebrabitur personaliter compareatis super dictis criminibus juri et justicie parituri et alias debite processuri in omnibus et singulis actibus et terminis usque ad difinitivam sententiam inclusive. Certificantes vos quod nisi comparueritis ut fertur procedemus justicia mediante contra hereditatem seu bona dicti Tristandi ad dictos omnes et singulos actus et ad dictam proferendam sententiam vestri non obstante absentia et contumatia exhigente. Et quia invalescentibus obstaculis antedictis ad vos securus adhitus non potest haberi ad presentationem personaliter vobis fiendam de littera antedicta eam mandavimus alta et intelligili voce circa menia dicte civitatis ut in

vestri notitiam citatio hujusmodi valeat pervenire tubis claugentibus publicari. Et prout tute fieri poterit in aliqua vel aliquibus ex valuis publicis menium ipsius civitatis affici etiam et aponi. Ut autem exceptione aliqua a non comparendo excusari nullatenus valeatis licet in nostro comitatu sive presentia neminem timere oporteat nec vi vel metu agravari quempiam dubitetur ad superabundantem cautelam de benignitate regia si comparueritis et causam duxeritis de quibus dictus Tristandus est inculpatus quamdim causa ipsa duraverit et post per V dies guidamus et assecuramus vos in nostra bona fide regia de quibuscumque criminibus aliis per vos comissis seu quomodolibet perpetratis exceptis criminibus in dicta denuntiatione contentis. Ita quod presenti durante guidatico quos durare volumus quamdiu causa ipsa duraverit ut prefertur pro eisdem criminibus exceptis predictis non possit capi detineri impeti arrestari seu in personis vel bonis aliquatenus molestari immo possitis ad nos accedere causamque ipsam ducere salve pariter et secure. Nos enim vobis in et super predictis salvum conductum concedimus securumque adhitum vobis sub nostra fide regia conferimus illudque inviolabiliter servari faciemus pariter et illesum. Datum in obsidione civitatis Balagari sub nostro sigillo . . . XVII die octobris anno a nativitate Domini MCCCCXIII.

—

Factis itaque et expeditis litteris preinsertis serénissimus dominus Rex prefatus die date literarum eorundem qua fuit XVII dies mensis jamdicti octobris anno quo supra jusit literas ipsas in propinquiori loco muris dicte civitatis voce preconia publicari per Nicolaum Ferrer preconem publicum et juratum civitatis Ilerde nec non eas affigi et aponi in valuis civitatis prefate si hoc comode fieri poterit per Antonium de Requena et Alfonsum de Valladolit nuntios et jenitores suos.

Et paulo post ipsa eadem die dictus Nicolaus Ferrer preco publicus civitatis Ilerde retulit hujus cause scriptori et litteras antedictas de latino al linguam maternam reductas ipsa die de verbo ad verbum voce preconia et tubis clangentibus publicasse per diversas partes regalis sive obsidionis predicte et signanter in olim monasterio de Almata satis et valde prope muros castri civitatis jamdicte in tantum quod hii qui in muris civitatis seu castri ejusdem stabant poterant faciliter eas audire et percipere dum tamen aures prebere voluissent.

Dicti autem nuntii et janitores retulerunt se non affigisse nec ausos fuisse apponere literas predictas in

valius dicte civitatis obsistentibus rebellione et aliis obstaculis precontentis.

—

Subsequenter die XVIII mensis jamdicti octobris anno predicto serenissimum dominus Rex prefatus attentis et consideratis predictis ex sui certa sciencia et ex suo mero et regali officio ac alias instantibus superius nominatis nobili Francisco Derill declaravit citationem ipsam fiendam esse per edictum quod tam in dicto regali sive obsidione prefata quam in civitate Ilerde que caput est vicarie regie infra quam civitas ipsa Balagarii sita esse dicitur mandavit voce preconia publicari et alias illud in sui forma aponi et affigi debere in valuis domus ubi audientia regia in dicta civitate Ilerde ipso domino Rege in dicta obsidione existente celebratur. Fuit autem ipsum edictum sub hac verborum expressione conceptum.

Ara hoyats queus fa assaber lo molt alt et victorios Senyor lo Senyor Rey En Fernando per la gracia de Deu Rey Darago de Sicilia de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corcega comte de Barchinona duch de Attenes et de Neopatria et encara comte de Rossello et de Cerdanya. Que com per raho de una dona-

ciacio davant ell donada per lo noble mossen Françi Derill procurador seu a les coses davall scrites constituit continent en efecte que com En Jacme Durgell fill del egregi En Pere quondam comte Durgell rompent lo sagrament de faeltat a que es al dit Senyor obligat haja attentat et mes en obra ajustar gents darmes estranyes et aquelles metre et receptar dins sa Senyoria per dampnificar sos regnes et terres et encara sos subdits et vassalls alguns lochs castells et fortaleses hostilment occupant et dels habitadors en aquells anomenant se Rey Darago sagrament de faeltat exhigint molts seus subdits en moltes maneres invasint et algunas apresonant rescatant et en altres moltes maneres a ell et a son imperi rebellant et molts altres crims et excessos haja comes en la dita denunciacio largament contenguts en los quals Na Isabel muller sua et Na Margarita mare Alionor et Sicilia germanes de aquell Ramon Berenguer de Flovia Nandreu Barutell Dalmau dez Palau Alfonço Suareç Pere Gravalosa Johan de Flovia Johan de la Torre et Tristany de Luça son estats ab lo dit Jacme participants ajudants et culpables et al dit Jayme et a sos complices han donat ajuda obra consell favor et consentit adherit favorejat et ajudat segons en la dita denunciacio es pus largament contengut lo dit Senyor hagues manat a certs auncius et porters seus citassen personalment los damunt dits Jacme Durgell Isabel muller Margarida mare Alionor et Sicilia germanes de aquell Ramon Berenguer de Flovia et Nandreu Barutell Dalmau den Palau Alfonso Suarez Pere Gravalosa Johan de Flovia

Johan de la Torre et los hereus o detenedors dels bens de Tristany de Luça quondam. E per tal con la ciutat de Balaguer on segons informacio daquen presa de present residexen es rebelle al dit Senyor a la qual los dits porters o nuncis no porien anar ni en aquella entrar sens gran perill de ses persones o extermini final com per part de aquells et de la dita ciutat continuament procehesquen actes bellicosos et rebelles cominant mort a daquells qui en aquella assajen entrar no han pogut ni gosat fer la dita citacio e per ço mana los damont dits esser citats per ses letres les quals per les dites rahons nols son pogudes esser presentades personalment pero aquelles feu publicar ab veu de publica crida et so de trompes en certs lochs circumvehins als murs de la dita ciutat on se mostraren alcunes gents de aquella per les quals es versemblant la dita citacio esser pervenguda en noticia de los damunt dits. Perque encara a sobrehabundant cautela lo dit Senyor de sa certa sciencia ab tenor del present publich edicte mana citar et cita los damunt nomenats et cascun dells que lo XXVI jorn apres de la publicacio de les dites letres en avant primer vinent lo qual et los damont dits per la primer segon et tercer termens et si feriat sera lo seguent no feriat peremptoriament assigne donar lo dit Senyor en lo loch on sa audiencia se celebrava personalment compareguen sobre los dits crims a obeyr et star a dret et justicia et en altra manera degudament procehir en tots et sengles actes et termens fins a difinitiva sentencia inclusivament. En altra manera si no com-

parexeran segons dit es lo dit Senyor procehira justicia migançant contra ells et sos bens no contrastant lur absencia et la contumacia exhigent. E per tal que ab alguna excepcio de no comparer se puxen excusar jatsia en sa presencia tot hom sia preservat de temor et violencia et inquietacio a superhabundant cautela dit Senyor de sa acostumada benignitat guia et assegura tots los damont dits et cascu dells de tots et qualsevol crims altres per ells comesos o per alscuns dells en qualsevol manera perpetrats exceptats los crims en la dita denunciacio contenguts en tal manera que durant lo dit guiatge lo qual vol esser durador mentre la dita causa durara et apres per X jorns per raho dels dits crims exceptats los damont dits no puxen ne algu dells puxa esser detengut pres impetit o arrestat en persona o bens en alguna manera molestat. Ans puxen al dit Senyor et a sa audiencia venir et la dita causa menar salvament et segura lo qual edicte lo dit Senyor mana esser publicat en la ciutat de Leyda qui es cap de vegueria on la dita ciutat de Balaguer es assitiada perque a noticia dels damunt nomenats puxa pervenir et encara a les portes de sa audiencia mana esser posat et affigit.

Quod siquidem edictum Nicolaus Farrer. . . preco publicus dicte vivitatis Ilerde retulit se die predicta XVIII octobris tubis clangentibus publicasse per diversas partes obsidionis prefate.

Deinde ipsa eadem die anno quo supra mandato do-

mini Regis volentis exequi facere declarata per eum dessuper fuit facta et expedita litera quedam continencie subsequentis.

En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago et de Sicilia de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corcega et comte de Barchinona duch de Attenes et de Neopatria et encara comte de Rosello et de Cerdanya. Al amat nostre lo cort et veguer de Leyda o al lochtinent de aquell. Salut et dileccio. Com per les causes et rahons sotscrites hajam provehit et manat esser fet et publicat lo edicte seguent. Ara hoyats queus fa assaber lo molt alt et victorios Senyor lo Senyor Rey En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago etc. Que com per raho de una denunciacio davant ell donada per lo noble mossen Françi Derill procurador etc. jam est supra proxime. Manam vos que vistes les presents façats lo damont dit edicte per los lochs acustumats de aquexa ciutat ab trompes et publica veu de crida publicar e feta la dita publicacio aquell fets affigir et posar en les portes de la casa on nostra audiencia publicament se celebra. Certificant nos decontinent per vostres letres e per proces et actes publichs de aquen açtitats do la execucio de totes les dites coses. Dada en lo siti de Balaguer sots nostre segell menor a XVIII de octubre del any MCCCCXIII. Columbus cancellarius regius.

—

Post hec autem die XXIII octobris anno a nativitate Domini MCCCCXIII superius jam expresso coram serenissimo domino Rege comparens Dominicus Sancii fisci procurator curie regie obtulit et presentavit eidem domino Regi in obsidione Balagarii personaliter existenti quandam literam papiream clausam sigilloque curie Ilerde cere vermilie impresso ut prima facie videbatur sigillatam cujus epigrama erat hujusmodi seriey.

Al molt alt et molt excellent princep et victorios Senyor monsenyor lo Rey Darago.

Interius vero fuit reperta sequentis esse tenoris.

Molt alt et molt excellent Princep et victorios Senyor.

Senyo a XVIIII del present mes hora de prima o quax per En Domingo Sanxeç de la vostra tresoreria et procurador fiscal vostre me presenta una letra de vostra senyoria la tenor de la qual es aytal.

En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago de Sicilia de Valencia de Mallorques de Cerdenya e de Corcega comte de Barchinona dux de Athenes e de Neopatria e encara comte de Rossello et de Cerdanya. Al amat nostre lo cort e veguer de Leyda o al lochtinent de aquell. Salut e dileccio. Com per les causes e rahons sotscrites hajam provehit e manat esser fet publicat lo edicte seguent. Ara hojats queus fa a saber lo molt alt e victorios Senyor lo Senyor Rey En Ferrando per la gracia de Deu etc. que com per raho de una denunciacio devant ell donada per lo noble mossen Franci Derill procurador seu a les coses davall scrites constituit continent en effecte que com En Jacme Durgell fiyll del egregi En P. quondam comte Durgell rompent lo sagrament de fealtat a que es al dit Senyor obligat hage attemptat e mes en obra ajustar gents darmes estranyes e aquells metre e receptar dins sa senyoria per dampnificar sos regnes e terres et encara sos subdits e vassalls alguns lochs castells e forces hostilment occupant e dels habitadors en aquells anomenantse Rey Darago sagrament de fealtat exhigint molts seus subdits en moltes maneres esvahint e alguns apresonant rescatant. E en altres moltes maneres al dit Senyor e a son imperi rebellant o molts altres crims e excessos haja comes en la dita denunciacio largament contenguts. En los quals Na Isabell muller sua e Na Margarida mare Alienor e Sicilia germanes de aquell Ramon Berenguer de Flovia Andreu Burutell Dalmau dez Palau Alfonso Suariç P. Grava-

losa Johan de Flovia Johan de la Torre e Tristany de Luça son estats ab lo dit Jacme participants ajudants e culpables e al dit Jacme e a sos complices han donat ajuda obra conseyll e consentit adherit favoregat e ajudat segons en la dita denunciacio es pus largament contengut lo dit Senyor hagues manat a certs nuncis o portes seus citassen personalment los damunt dits Jacme Durgell Isabell muller Margarida mare Alienor e Sicilia germanes de aquell Ramon Berenguer de Fluvia Andreu Barutell Dalmau dez Palau Alfonso Suareç P. Gravolosa Johan de Flovia Johan de la Torra e los asserts hereus o tenidors de bens de Tristany de Luça quondam e per tal com la ciutat de Balaguer hon segons informacio daquen presa de present residexen es rebellen al dit Senyor. A la qual los dits portes o nunciis no porien anar ne en aquella intrar sens grans periylls de ses persones o extrem final com per part de aquells o de la dita ciutat continuament proceesquen actes bellicoses et rebelles cominant mort a daquells qui en aquella asagen de intrar no han pogut ni gosat fer la dita citacio e per ço mana los damunt dits esser citats per ses letres les quals per les dites rahons nols son pogudes esser presentades personalment pero aquells feu publicar ab veu de publica crida a so de trompes en certs lochs circumvehins als murs de la dita ciutat hon se mostraren algunes gents de aquella per les quals es ver semblant la dita citacio esser pervenguda en noticia dels damunt dits e cascu dells que lo XXVI jorn apres de la publicacio de les dites letres en avant pronunciant lo qual als da-

munt dits per lo primer segon e terç termens e si feriat sera lo seguent no feriat peremptoriament assigna devant lo dit Senyor en lo loch hon sa audiencia se celebrara personalment compesquen sobre los dits crims e obehir estar a dret e justicia. E en altra manera degudament procehir car tots e sengles actes et termens fins a la difinitiva sentencia inclusivament en altra manera si no comparexeran segons dit es lo dit Senyor procehira justicia migançant contra ells e lurs bens no contrastant lur absencia e la contumacia exhigent e per tal que ab alguna excepcio de no comparer se puxen escusar jatsia en nostra presencia tot hom sia preservat de temor força e violencia inquietacio a superabundant cautella lo dit Senyor de sa acustumada benignitat guia et asseguia tots los dessus dits et cascu dells de tots et qualsevol crims altres per ells comesos o per alguns dells en qualsevol manera perpetrats exceptats los crims en la dita denunciacio contenguts en tal manera que durant lo dit guiatge lo qual vol esser durador mentre la causa se menara e apres per X jorns per raho dels dits crims exceptats los damunt dits no puxen ni algu dells puxe esser detengut pres impetit o arrestat en persona o bens en alguna manera molestats ans puxen a nos e a nostra audiencia venir e la dita causa menar salvament e segura lo qual edicte lo dit Senyor mana esser publicat en la ciutat de Leyda que es cap de la vegueria on la dita ciutat de de Balaguer es assituada perque a noticia dels damunt nomenats puxen pervenir e encara als portes de sa audiencia mana esser posat e affigit ma-

nant vos que vistes les presents façats lo demunt dit edicte per los lochs acustumats de aquexa ciutat ab trompes e publicament de crida publicar e feta la publicacio aquella façats posar e affegir en les portes de la casa on nostra audiencia publicament se celebra. Certificants nos de continent per vostres letres e per proces et actes publichs daquen actitats de la execucio de totes les dites coses. Dada en lo siti de Balaguer sots nostre menor segell a XVII dies de octobre del any MCCCCXIII. Columbus cancellarius regius. La qual letra per mi rehebuda ab aquella humil reverencia e honor ques pertany de continent de conseyll de micer Ramon Doro doctor en leys assesor meu me fiu venir En Ramon Blascho cridador publich de la vostra ciutat de Leyda al qual mane quel dit edicte publicas per la ciutat de Leyda e per los lochs acustumats ab trompes e trompeta lo qual Ramon Blascho decontinent feu e publica lo dit edicte per la dita ciutat e per los lochs acostumats de aquella segons quel dit XVIIII dia del present mes a hora de vespres lo dit cridador feu relacio. E apres divenres ques contava a XX del mes e any dejus scrits a hora de tercia En Bertran Garriga porter de vostra senyoria recompta e feu relacio si haver affigit e posat ab VI claus lo dit edicte a les portes majors del alberch que era de mossen Francesch de Sent Clement assetiat en lo carrer del Roman de la dita ciutat hon vostra sacra audiencia se celebre e de present hi esta affigit segons que tot hom clarament ho pot veure de les quals coses per lo scriva de la mia cort he feit fer proces e actes publichs

dels quals titlat corregit clos e sagellat ab lo sagell de mon offici a vostra gran senyoria per lo dit En Domingo Sanxeç tramet. En testimoni de les quals coses a vostra gran Senyoria tramet la present ab sagell del offici a mi comanat sagellada. Scrita en Leyda a XXI del mes de octobre del any de la nativitat de nostre Senyor MCCCCXIII. Columbus cancellarius regius.

Obtulit preterea et produxit Dominicus Sancii fisci procurator qui supra coram dicto domino Rege presentibus ad hec pro testibus honorabilibus Egidio Roderici Delihori camarlengo et Berengario de Bardaxino consiliariis ejusdem domini Regis quoddam papiri quinternum clausum et sigillatum sigillo curie civitatis Ilerde ut prima fatie aparebat quod idem dominus Rex aperiri et huic processui subjungi et affigi mandavit in sui forma prout de facto fuit ilico factum et erat et continebat hoc quod inferius sequitur inmediate.

Copia processus facti in vicaria Ilerde publicationis cuiusdam edicti per serenissimum dominum Regem Aragonum facti super citationem Jacobi Durgell et aliorum in dicta preconitzatione sive edicto contentorum.

Noverint universi. Quod die jovis hora prime seu quasi intitulata decima nona die mensis octobris anno a nativitate Domini Millesimo CCCCXIII venerabilis Dominicus Sanxees de thesauraria domini Regis et procurator fiscalis curie dicti domini Regis obtulit et presentavit honorabili Johanni Civera domicello lo-

cumtenenti vicarii et curie Ilerde pro illustrissimo domino Rege quandam literam patentem papiream ejusdem domini Regis suoque sigillo minori in dorso ejusdem in cera virmilii coloris impresso sigillatam cujus tenor sequitur sub hiis verbis.

En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago de Sicilia de Valencia de Mallorques de Serdenya et de Corcegua comte de Barchinona duc de Athenes et de Neopatria et encara comte de Rossello et Cerdanya. Al amat nostre lo cort et veguer de Leyda o al lochtinent de aquell. Salut et dileccio. Com per les causes et rahons sots scrites hajam provehit et manat esser feyt publicat lo edicte seguent. Ara hojats queus fa saber lo molt alt et victorios Senyor lo Senyor Rey En Ferrando per la gracia de Deu etc. que com per raho de una denunciacio denant ell donada per lo noble messen Franci Derill procurador etc.

Sigue un documento igual al anterior.

Qua litera presentata et per dictum honorabilem locumtenentem vicarii et curie Ilerde eis humili reverencia et honore quibus decet recepta ilico idem locumtenens vicarii de consilio honorabilis Raymundi Doso legum doctoris assessoris sui ordinarii exequendo mandatum dicti domini Regis fecit venire in sui presentia Raymundum Blascho prechonem publicum dicte civitatis Ilerde qui expresse mandavit quatenus dictum edictum in continenti publicet per civitatem

Ilerde et per loca assueta ejusdem cum tubis et tubicella.

Cujusquidem edicti sive preconizationis tenor sequitur et est talis.

Ara hojats queus fa saber lonrat En Johan Cervera doncell lochtinent de veguer et cort de Leyda per lo molt alt Senyor Rey que lo present dia per lonrat En Domingo Sancheç de la Tresoreria del Senyor Rey et procurador fiscal de la cort del dit Senyor Rey li es stada presentada una letra del dit Senyor de la tenor seguent. En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago de Sicilia de Valencia de Mallorques de Serdenya et de Corcegua comte de Barchinona duch de Athenas et de Neopatria et encara comte de Rossello et de Cerdanya. Al amat nostre lo cort et veguer de Leyda o al lochtinent de aquell. Salut et dileccio. Com per les causes e rahons sots scrites hajam provehit et manat esser fet publicat lo edicte seguent. Ara hojats queus fa saber lo molt alt et victorios Senyor lo Senyor Rey En Ferrando per la gracia de Deu etc. Que com per raho de una denunciacio denant ell donada per lo noble mossen Franci Derill procurador etc. etc. (Igual al documento do la pág. 44.)

Et dicta die jovis in vesperis dictus Raymundus Blasco preco publicus antefatus retulit se dictum edictum sive preconizationem publicasse in civitate Ilerde et per loca assueta ejusdem cum tubis et tubicella.

—

Subsequenter die veneris in tertiis qua fuit XX mensis octobris anno predicto Bertrandus Garriga portarius domini Regis retulit se dictum edictum sive preconizationem affigisse et posuisse dicta hora cum sex clavibus in valvis portalis majoris hospitii quod fuit honorabilis Francisci de Santo Clemente militis siti in civitate Ilerde in vico del Romeu in quo tenetur sacra audientia domini Regis.

Et de predictis omnibus sic gestis et in testimonium premissorum dictus honorabilis locumtenents vicarii et curie Ilerde de consilio dicti honorabilis assessoris sui scripsit dicto serenissimo domino Regi per suas literas in hunc modum.

No sigue.

—

Post hec autem.

Die duodecima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tertio decimo serenissimus ac magnificus princeps et dominus domi-

nus Rex prefatus in civitate Ilerde et intra castrum suum regale civitatis ejusdem personaliter existens inquirendo de predictis processit ad interrogandum dictum Jacobum de Urgello quem ibidem captum et custoditum tenebat in modum qui sequitur.

Primo fuit per dictum dominum Regem interrogatus perque fahia bastir ses fortaleses e castells. E dix que per ço com temia que la ciutat de Leyda comina-va venir li dessus.

Interrogat perque puys la ciutat de Leyda no podia posari seti. E dix que axi ho acostumaven son pare e passats et havia ajustat viures perque a la gent que volia los pogues dar viures puys no havia argent. E axi mateix dehia que havia debat ab lo comte de Car-dona e que per ço havia provehit los castells perque noy pogues fer dan lo comte de Cardona.

Interrogat perque havia resistit apres ha officials de Senyor Rey e al dit Senyor e no ha obeyt als mana-ments del dit Senyor que li ha fet presentar certes le-tres. E axi matex perque isqueren de ses gents a dampnificar a mossen Francesch de Erill que anava per servir del Senyor Rey. E dix que ell no ha re-sistit james ha alguns oficials ni letres li son stades presentades. De aquells que isqueren an Franci de Erill eren çerts gentills homens e cavallers qui havien inamistat ab ell empraren çerta gent de sa casa e ys-querenlos al cami.

Interrogat lo dia de Sent Johan ab quin tracte vench sobre la ciutat de Leyda ab gent darmes. E dix que james ell hi vench ni isque ans gran gent sua hi ana.

Interrogat perque ana a combatre ha Spluchs e Raffalls. E dix que certs homens havien robat cert bistiar e tenien son cami vers lo Gradoençalca los dits homens per tolre los lo robo.

Interrogat perque ana a combatre ha Spluch ab gent darmes. E dix que ell anant a Arago per la terra de la comtessa sa mare sabe que certs homens de la comanda de Monço havien pres cert bestiar de vassalls de sa mare e ell per cobrar la pressa que havien feta ana fins al dit loch de Spluch recobraren sos vassalls certa part del dit bistiar.

Interrogat si gents de Balaguer anaren en los lochs de Segria e ali derocaren molins e cremaren et feren certs robos de blats e bens que sen aportarien en Albesa e en altres lochs e occuparen certs castells. E dix que noy sab res sino que mossen Johan Cortit pres certs homens de Alguayra o daquella partida e vinguerensen clamar a ell e que ell mana quells tornassen e que despuys nols vehe davant.

Interrogat En Johan de Fluvia perque era de part sua ab argent per aportar gent darmes per entrar en

lo Regne. E dix que james ell trames lo dit En Johan ab argent ni dines per aquell esguart pero sta en veritat que per hun tracte que mossen Suero fahia ab don Anthon de Luna e que don Anton devia fer exir. . . . e que li trames cert argent e axi mateix perque duqui enfora lo dit don Anthon debia ab lo dit argent exir fora del regne e haver castell hon pogues star ab ses gents.

Interrogat si mossen Garcia de Sesse ha stat alguna hora apres que es en Englaterra o fora del regne. E dix que no sino una que li veje lo cor ab quel recomanava son frare que romanie a Castello de Farffanya e sos scuders e batles.

Interrogat quant lo Senyor Rey vench a Balaguer perque fahien la rebellio contra lo Senyor Rey. E dix que per deffensio sua per tall que primer no havia hauda requesta del dit Senyor ni per officials seus ni per altres axi com se costumava.

Interrogat perque tiravan ho fahien ab bombardes al dit Senyor et a sos reals. E dix que nó sab res ni ho ha vist que si tiras ni hi fahia tirar.

Interrogat si la appelat infant de Castella en ses letres. E dix que no de un anyença que lo Senyor Rey fonch a Leyda poch mes o menys.

Interrogat si apres que lo Senyor Rey parti daçi de

Leyda ara ha hun any o desque es stat en lo setí de Balaguer si ha trames per gents darmes de fora lo regne. E dix que no sino per lo debat que sperava haver ab lo comte de Cardona que empra lo comte de Foix e certs altres et axi mateix trames per recobrar certa gent quel tenien certs capitans.

Interrogat Manaut de Favars a que entra a Balaguer e dix que era vengut per recobrar cert argent que li era degut per don Anthon de Sou e que ell li feu una letra al comte de Foix que certs dines que li devia li pagas e es cert quel ha pagat segons li han dit mil florins.

Interrogat perque fahian huns lochs ha altres del comdat Durgell luminaria gran per tota la muraylla. E dix que no sab sino que era costum per los castells del comdat fer se luminaria e farahons exi en temps de son avi o de son pare com dels altres.

Interrogat perque apresonaven los de Balaguer a aquells defora que ereu en servir del Senyor Rey. E dix que per deffensio de aquells qui havien carrech del trast dampnificat prenien los que podien e mathaven los que podien.

Interrogat si ell ho manava. E dix que no mes que a cascun donava son trast e barracha e daqui deffensaven tant com podien e dampnifficarien los que podien e prenien axi mateix.

Interrogat quils ordenava lurs trasts e barraches. E dix que ell.

Interrogat aquells qui exien ha dapnificar la guarda del Senyor Rey que stava apres les fonques e dix que En Manaut de Favars ab certa gent darmes e que ell era baix al pont e que no sab si anava a la guarda ans que Manaut hi isque.

Interrogat quins tractes menava ab lo duch de Clarença. E dix que no denguns.

Item si manava ell a Castello e Ager ques deffensassen e dix que no car la comtesa e la infanta ho saben.

Interrogat que contenia la letra que trametes al Basili que tregues a Johan de Linyan. E dix que sobre çert debat que era entre Basili ab altres anclesos e que fessen tota aquella honor que pogues a don Anthon. E que per vigor de la creença trametre a dir a certs capitans qui eren de la En Juyana que con don Anthon degues entrar de part de la hi haguessen ha guardar e fer tota honor e cortesia.

Interrogat super decimo. E dix que los donava a aquells quil demanaven. E que de la fermança no sabia res pero remetho als guiatges.

Interrogat si apres que parti lo Senyor Rey daçi ara un any ha clamat lo dit Senyor Infant. E dix que no en letra ni per paraula.

Interrogatus supra XIII. E dix que no dix aytalls araules.

—

Die quartadecima mensis novembris anno a nativiate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde predicta honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supra dicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Basilius Italicus testis presentatus et productus per partem instantem scitatus per Johannem Garsia virgarium audientie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super III articulo sive capitulo. Et dix esser veritat que ell testimoni stant en la

ciutat de Bordeu ab lo duch de Clarença es a saber en lany present ell testimoni sabe que don Anthon de Luna et mossen Garcia de Sese era en la dita ciutat en una posada. E ell testimoni hoyt que ell no gosaven exir de la posada anals veura e quant fo en la dita posada ab los dits don Anthon et mossen Garcia haut alcuns rahonaments entre ells digueren que si ell testimoni volia venir ab sa companya de gent darmes en lo regna Darago que ell li faria bona companya et li daria gran gatge offerentli no resmenys que hauria molt de be en les parts Darago. E apres daquestes noves no havent finat res ell testimoni sen ana de la dita posada. E apres altre dia ell testimoni torna al dit don Anthon e fon convidat a dinar e ell testimoni dinat ab lo dit Anthon fina que ell testimoni entraria en Arago ab que lo dit don Anthon li fes cert compliment de paga del sou a ell pertanyent et a la gent darmes ans que no partissen de les parts de Bordeu. E apres daço don Anthon dix a ell testimoni que anas ab un loch appellat Astingues e que aqui ell li pagaria lo sou promes la qual cosa jatsesia ell testimoni fos Astingues ab la sua gent per lo dit sou empero lo dit don Anthon aquells no paga ni pogue pagar de present per la qual raho ell testimoni foneh en pas de rompre lo tracta mas lo dit don Anthon scusantse dient que ell per sos enamichs los quals deyan que eren en aquellas parts no havia pogut esser aquella jornada assignada ab ell testimoni per ferli la dita paga mas que fes son viatge ab la sua gent darmes que com fossen dins en Arago. ell li faria fer la contenta e ell testimoni con-

fiant dels dits et profertes del dit don Anthon de Luna feu son viatge dret devers Arago et entra en lo dit regna Darago et decontinent que fou en lo dit regna en la entrada de les muntanyes de aquell combatreren et per força prengueren dos lochs la hu appelat Lorbes laltre Embu et stant axi en la dita muntanya lo dit don Anthon dix a ell testimoni que ell sen vengues dret a Loarre ab Pedro Denbun e lo Senyor de Gurdimet et Pera Lanuça et alguns altres qui lexa ab ell testimoni car lo dit don Anthon sen anava al dit castell de Loarre per fer apparellar ço que ell testimoni et los altres capitans et gent darmes havian necessari es asaber de alojaments e daltres coses e axi se parti lo dit don Anthon dell testimoni et de sa companya e apres pochs dies ell testimoni vench al dit castell de Loarre hon atroba lo dit don Anthon ell qual hagudes moltes paraules ab ell dient que li donas lo sou e ço que havia promes a ell testimoni en conclusio de aquells scusantse lo dit don Anthon dix que de present nou podia fer empero que lo compte Durgell per qui ell testimoni et los altres venien lo contemptaria en breu en tal manera que ell seria ben satisfet et convida a ell testimoni e feulo dinar en lo dit castell e apres que fou dinat ell testimoni pres comiat del dit don Anthon per tornar hon tenia sa gent et quant fou entre dues portes del dit castell el porter del dit castell tanca aquelles e ell testimoni romas aqui tancat e veent aço ell testimoni dix al dit porter tals o semblants paraules Lexem axir per quem tenques. E lo dit porter respos mossen una peça dargent ses furtada

en lo castell et axi per pendre escorcoll dels quiy son mes menat per monsenyor don Anthon que tancas la porta que non jaquisque exir nengu. E lavors ell testimoni dix certes jo no son hom que furtas la peça dargent et axi jaquixme exir. Ell dix que non faria res et a cap dun poch lo dit don Anthon vench a ell testimoni et dix tals et semblants paraules Mossen Basili jous h· fet tancar et restar per tant com jo he sentit que vos haveu fet tracta ab mos enamichs de metrem en ses mans e axi jo vull esser segur de vos et saber com va aço. E ell testimoni lavors respos tals o semblants paraules Cert axo jo nou faria per res ne vendria contra ma prometensa queus he feta. E a major segurtat ell testimoni apartantse ab lo dit don Anthon presta sagrament d· ferli bona et leyal companya al dit don Anthon. E lavors lo dit don Anthon dona a ell testimoni un cosser dientli Basili veus aci un cosser bo e gran corredor ab lo qual jo mati lo major enemich que havia en lo mon dient lo del arquebisba de Ceragoça et axi feu be vostres fets car jom tinch per dit que lo que us es stat promes vos sera complit et mölt mes et axis retorna a la sua gent et alojament ell testimoni. Et apres lo dit don Anthon haut consell e deliberacio ab ell testimoni et altra gent darmes qui eran ab lo dit don Anthon dix a ell testimoni que ab la sua gent et companya fes son cami dret en ves lo castell de Montarago e de Montarago anant vingues al compte Durgell el qual fos cert que lo aculliria molt be el daria grantment del argent car jal devia trobar en lo cami e que ell li daria III o IV scu-

ders quil guiarian ell mostrarian lo cami et axi ell testimoni ho feu venint tot dret a Montarago et de Montarago venint Alcoleja ell testimoni e laltre gent sua foren esbaratats e presos.

Interrogat ell testimoni si sab en quin temps foren fetes les dites coses et tractades et dix que entraren ell testimoni e laltra gent sua darmes en lo regna Darago e prengueren los dits lochs en lany present segunt dit ha et que a viyares del testimoni feu la preso dels dits lochs en lo mes de juny o en la exida de maig del present any.

Interrogat si ell testimoni sab perque venia en lo dit regna Darago ni contra qui. E dix que per servir del compte Durgell et per ajudar e valer aquell contra tota persona qui dampnatge volgues fer.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum tenere secretum per juramentum.

—

Die martis intitulata quartadecima mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tertio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra processit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Enricus Guen Anglius natione comitatus Arfordie

regni Anglie presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audientie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus super contentis in IV articulo dictorum articulorum et dixit quod ligis in dicto capitulo contentis se scire a tantum que secuntur videlicet quod post XV dies a festo Pentecostes proxime lapso existente Basilio de Genova Veneto capitaneo aliquarum gentium armorum in ducatu Equitanie Anthonius de Luna miles Aragonum stipendiavit dictum Basilium cum gentibus suis et alios capitaneos qui ibi erant ut intrarent Aragoniam ad adjuvandum Jacobum de Urgello contra quendam dominum quem tunc non nominabat. Et facta inter eos conventione pro triginta florenis in quolibet mense pro unoquoque hominum armigerorum et pro duodecim florenis pro unoquoque homine de Archu dictus Antonius de Luna et cum eo predicti Basilius capitaneus et alii capitanei et cum eisdem homines armorum et de Archu in numero trecentorum quinquaginta hominum equitum tam hominum armorum quam hominum de Archu intrarunt regnum Aragonum et cum intra dictum regnum Aragonie omnes fuerunt dictus Anthonius de Luna dixit capitaneis predictis et gentibus eorum quod ipse Anthonius stipendiaverat eos ut juvarent dictum Jacobum de Urgello contra infantem Castelle

quem in regem elegerent civitates et ville ditionis Aragonie Regis.

Interrogatus cujus nomine dictus Anthonius de Luna eos stipendiavit et dixit quod stipendiavit eos nomine comitis Urgelli et ad juvandum eum contra quendam tunc non nominavit sed nominavit eum contra quem habebant facere valençam quando ingresi fuerunt regnum Aragonie ut prefertur et fuit in mense junii proxime lapsi.

Interrogatus que verba dixit eo tunc dictus Anthonius de Luna post ingressum Regni Aragonum. Et dixit quod dixerat eis quod ipsi venerunt et fuerunt stipendiati ad adjuvandum dictum Jacobum de Aragonia contra infantem Castelle dicendo eis quod maxima pars regni que eundem degerat in regem et obediebat ei et tenebat cum dicto infante Castelle et alia pars tenebat cum dicto Jacobo de Aragonia.

Interrogatus ad quem finem fuerunt stip ndiati an ad deffendendum dictum Jacobum de Aragonia contra dominum Regem vel ad offendendum dictum dominum Regem et terras suas vel ad quid. Et dixit quod non fuit aliud eis dictum quod ipse testis audiret nisi quod juvarent dictum Jacobum de Aragonia prout supra dixit.

Interrogatus quale juvamen fecerunt dicto Jacobo in introitu Regni et in partibus Jacce. Et dixit quod in-

troitu Aragonum dictus Anthonius de Luna et cum eo dicti Basilius et alii capitanei et gentes armorum supra dicte expugnarunt quoddum castrum vocatum Lorbes et apponendo ignem foribus dicti castri expugnarunt et debellarunt dictum castrum et gentes que in eodem erant et facta inter eos dura pugna tandem dictus Authonius de Luna et capitanei et alie gentes eorum ceperunt et intrarunt dictum castrum et cum intra illud fuerunt dictus Anthonius de Luna recepit juramenta et homagia ab hominibus dicti castri et vidit ipse testis cum non intelliget idioma Aragonum quod homines prestantes dicta juramenta et homagia promittebant tenere et observare fidelitatem dicto Jacobo de Aragonia et hoc credit pro eo quia ad opus juvandi dictum Jacobum erant stipendiati predictus Basilius et gentes armorum predicte.

Interrogatus suscepto dicto castro postea ad quas partes venerunt Regni Aragonum et quale juvamen fecerunt. Et dixit quod suscepto dicto castro venerunt ad locum de Enbum et facta cum hominibus dicti castri pugna dicti homines se reddiderunt dicto Anthonio et aliis cum pacto quod salvaretur eisdem vita et dictus Anthonius entravit dictum locum cum sua comitiva incarceravit homines dicti loci de Embun qui fugierunt de dicto carcere et dictus Anthonius dirrui fecit magnam partem dicti loci et partem ignibus conburendum tradidit per gentes quas ibi dimissit.

Interrogatus exinde ad que loca venerunt. Et dixit quod ad castrum de Loarre et de ipso castro aliqua pars dictorum stipendiatorum fuerunt ad castrum del Grado et ab inde ad civitatem Balagarii alia vero pars eorum ivit per aliam viam cum dicto Basilio qui obviam habuerunt gentes armigeras domini Regis Aragonum a quibus fuerunt devicti et capti et iste testis fuit de illis qui iverunt ad castrum del Grado et ad inde ad civitatem Balagarii.

Interrogatus quando iste testis et alii cum eo intrarunt civitatem Balagarii que acollimenta eis fecit dictus Jacobus de Urgello et que verba dixit eis. Et dixit quod dictus Jacobus de Urgello dixit eis quod ipsi bene venierunt ad ejus servitium et juvamen et quod ipse taliter ordinaret quod ipsi haberent bonum recaptum et interrogatus dixit quod eorum ingressus fuit per quatuor vel quinque dies antequam dictus dominus Rex iret ad obsidendam dictam civitatem Balagarii.

Interrogatus per quot tempora extiterunt iste testis et alii stipendiati in civitate Balagarii. Et dixit quod a tempore eorum ingresus de quo supra dixit usque ad diem qua dictus Jacobus exiens dictam civitatem Balagarii venit ad posse domini Regis.

Interrogatus si iste testis scit vel audivit dici quod dictus Jacobus de Urgello sciverit quod dominus Rex

Aragonum esset presens in dicta obsidione Balagarii cum dicto exercitu suo. Et dixit quod nunquam audivit hec dici per dictum Jacobum set aliqui de dicta civitate dicebant obsidione predicta durante quod in dicta obsidione erat dominus Rex alii dicebant quod non.

Interrogatus si domino Rege existente in regali suo vel ubi existebat dux Gandie signanter in loco propre flumine quod transit juxta civitatem Balagarii vidit iste testis vel audivit quod mandato dicti Jacobi de Urgello jacerentur tractus vel ictus bombardarum ballistarum et aliarum versus dictum dominum Regem vel contra eum aut ipso Jacobo presente et non prohibente. Et dixit quod non vidit bene tamen vidit iste testis aliquo tempore dictum Jacobum accedentem pro menia dicte civitatis et in presentia illius jaciebantur ictus ballistarum et bombardarum et fiebat alia pugna contra exercitum domini Regis in diversis locis.

Interrogatus si iste testis fuit in consilio dicti Jacobi de Urgello ubi tractaretur contra dictum dominum Regem aut ejus exercitum et dixit quod non.

Interrogatus si iste testis fuit presens vel audivit quod in dicta civitate Balagarii vel alibi proclamarent dicendo vivat Rex Jacobus vel talia aut similia verba. Et dixit quod non.

Interrogatus de hodio amore timore vel favore

et aliis circunstantiis. Et dixit quod non.

Interrogatus quam partem mallet obtinere in presenti causa. Et dixit quod potiorem in jure suo.

Fuit sibi lectum etc. injunctum fuit sibi etc.

Die predicta quartadecima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo CCCC terciodecimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualvis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Robertus Fulfort anglicus domicellus parrochie de la Mestra testis presentatus et productus per partem instantem scitatusque per Johanem Garcia vergarium audientie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto articulo sive capitulo per dictum testem cum esset literatus et intelligeret ac loqueretur latinum lectis de verbo ab verbum. Et dixit se scire hec que sequntur. Quod ipse testis vidit dictum Anthonium de Luna in dicto capitulo nominatum in civitate de Bordeu ubi erat domi-

nus Dux Clarencie et quod multis et diversis vicibus fuit in consilio idem Anthonius cum dicto duce et aliis dominis de comitiva comitis predicti et habuerunt colloquium super contentis in dicto articulo dicendo quod ipse erat ibi pro quodam comite Aragonum qui fuerat injuriatus et sic quod placeret dictis dominis venire in dicto regno Aragonum pro succurrendo et juvando dicto comiti injuriato contra suos inimicos volendo stipendiare eosdem pro dicto juvamine et conducendo eundem testem et alios usque in festum omnium sanctorum proxime transactum et interrogatus dixit idem testis quod ipse habebat unum albaranum quod sibi fecerat Basilius ut capitaneus ipsius testis et aliorum conductorum quod dictus Anthonius fecerat albaranum dicte conduccionis videlicet Basilio predicto ut capitaneo et quod ipse testis viderat dictum albaranum predictum dicti Anthonii actum quod ignorabat cujus manu erat scriptum.

Interrogatus quot fuerunt numero conducti per dictum Anthonium et dixit quod illi qui fuerunt conducti cum Basilio capitaneo erant in numero centum quadraquinta equites armorum de quibus erat capitaneus dictus Basilius.

Interrogatus si fuerunt conducti alii capitanei armigerorum cum aliis gentibus pro juvamine predicto per dictum Anthonium. Et dixit idem testis quod sic nam ibi erat unus capitaneus vocatus Gracia de Basconia et alter qui vocabatur Inglos regni Anglie qui

erant cum aliquo numero gentium armigerum actum ipse testis dixit se nescire quanti erant cum eos non numeraset.

Interrogatus ad quem finem fuerunt conducti dicti capitanei et alie armorum gentes. Et dixit quod quantum est de Basilio et aliorum de ejus capitania pro juvando dicto comiti ut per ipsum superius est depositum et testificatum.

Interrogatus si dictus Anthonius de Luna nominavit eidem testi et aliis de ejus comitiva qui erat dictus comes injuriatus. Et dixit quod sibi non quia dictus Anthonius fecit conductionem cum dicto Basilio et Basilius cum dicto teste et aliis. Et verum quod dictus Basilius dixit eidem testi et aliis de ejus comitiva quod habeant accedere pro juvando comittem Urgelli et contra Spanienses cum esset contentio de regna Aragonum.

Interrogatus si dictus Basilius et Anthonius dixerunt eidem testi et aliis qui erant isti spanienses supranominati. Et dixit quod dum ipse testis et alii ejus socii essent in civitate de Hax in Gosconia dictus Basilius dixit eidem testi et aliis quod veniebant contra Ispanienses quorum capud erat infans Castelle.

Interrogatus si intrarunt dictus Basilius et alii qui venerant pro dicto juvando comite Urgelli in regno Aragonie et dixit quod sic. Interrogatus in quo tempo-

re intrarunt. Et dixit quod bene sunt sex menses transactos videri suo parum plus vel minus.

Interrogatus si fuit dictum eidem testi Basilio et aliis in dicto introitu Aragonum quis erat Rex Aragonum. Et dixit quod sich quod quidam dicebant quod erat Rex Aragonum infans Castelle et alii vero dicebant esse Regem Aragonum Jacobum comitem de Urgello.

Interrogatus si in dicto introitu ceperant in dicto regno Aragonis aliqua castra vel loca dicti regni Aragonis vim armorum. Et dixit quod sich scilicet castrum de Lorbes et locum de Embun.

Interrogatus si captis dictis castris et locis fuerunt recepta sacramenta et homagia ab alcaydis et hominibus dictorum locorum et castrorum quod essent vasalli comitis Urgelli. Et dixit se ignorare.

Interrogatus si predicta que sciebant fiebant nomine comitis Urgelli. Et dixit quod sich prout supra deponit.

Interrogatus si fiebant proclamaciones per aliquos dicentes viva lo Rey don Jachme. Et dixit idem testis quod ipse non audiverat.

Interrogatus si ipse testis cum capitaneis predictis et aliis gentibus armigeriis et cum dicto Anthonio ve-

nerunt ad civitatem Balagarii. Et dixit quod sich tamen non vidit Anthonium de Luna quod ingressus fuiset dictam civitatem Balagarii.

Interrogatus in quo mense venerunt ad dictam civitatem Balagarii. Et dixit idem testis quod paucis diebus antequam dominus Rex Aragonum veniset cum exercitu suo ad obsidionem Balagarii.

Interrogatus qualiter recollexit dictus comes Urgelli eosdem et que verba dixit eis. Et dixit quod dictus comes dixerat eis bene veneritis vos habebitis gagia vestra et bonum recapitum.

Interrogatus si predicta omnia que facta fuerunt per dictos Anthonium et alias gentes armigeras fuerunt acepta et ea habuit grata dictus comes Urgelli. Et dixit quod credit quod sibi placuit et habuit grata.

Interrogatus si ipse testis scit aut audivit quod Jacobus de Urgell tunch comes Urgelli sciret quod dominus Rex Aragonum esset in obsidione Balagarii. Et dixit quod dicebatur quod ibi erat infans Castelle cum suo exercitu qui exercitus obtulerunt videbatur per comitem Urgelli et alios qui erant in Balagario cum starent in muris.

Interrogatus si domino Rege Aragonum existente in regali suo vel ubi existebat dux Gandie signauter in loco propre flumine quod transit propre civitatem Ba-

lagarii vidit ipse testis vel audivit quod mandato dicti Jacobi de Urgello jacerentur et prohicerentur tracta et jactus bombardarum ballistarum et aliorum contra dictum Regem aut dicto Jacobo presente et non prohibente. Et dixit quod ipse testis non vidit nec audivit dici contra personam domini Regis fierent dicti jactus. Est tamen vere quod dictus Jacobus de Urgello interdum accedebat per muros civitatis Balagarii et ipso presente et vidente fiebant multi tractus bombardarum balistarum et aliorum contra exercitum dicti domini Regis.

Interrogatus si idem testis fuit in aliquo consilio durante dicto exercitu cum dicto Jacobo de Urgello. Et dixit quod non.

Interrogatus si ipse testis audivit in dicta civitate Balagarii vel alibi proclamaretur per aliquos viva lo Rey don Jachme. Et dixit quod non.

Interrogatus si odio amore timore minis precio precibus tulit testimonium. Et dixit quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum etc.

Die predicta quarta decima novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem

domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisicionem ut sequitur.

Harri Gregorii Anglicus civitatis de Londres testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto articulo sive capitulo incipiente Item quod anno a nativitate Domini etc. eidem testi lecto et exposito in romantio de verbo ad verbum ipso intellecto dixit super ipso articulo hoc scire quod dicto tempore ipse testis existens in civitate de Bordeu sibi erat personaliter inclitus comes filius Regis Anglie et dux Clarentie vidit ibidem Antonium de Luna et Garsiam Luppi de Sese in dicto articulo nominatos qui tractarunt cum Basilio de Jenova ut dicitur quod gentes armorum equitum et peditum iutrarent in Regno Aragonum pro suffragio impendendo dicto Jacobo de Urgello quod si erat contra dictum dominum Regem vel ipsum expugnandum sive ejus regnum auferendum ignorat ipse testis. Item etiam ignorat ipse testis interrogatus si facte fuerunt confederationes aut alie maxinationes sive ligue contra dominum Regem Aragonum set est bene verum prout ipse testis vidit et audivit tunc temporis in dicta civi-

tate de Bordeu per scripturam quod dictus Anthonius de Luna promissit pro lancea XXX florenos pro mense et pro argerio equestre XII florenos pro mense et pro argerio pedestre octo florenos in mense. Et fuit pactum inter dictum Anthonium de Luna et dictum Basilium concordatum quod si dicta gagia non solverentur quod prefatus Basilius posset recipere unum locum sive castrum dicti Jacobi de Urgello et ipsum tenere et alienare tamdiu donech eidem suis armigeris de dicto gagio essent satisfactis. Item dixit interrogatus et verum esse pro tempore quo ipse testis una cum aliis armigeris sociis suis erant in civitate Balagarii in perplexio possiti propter obsidionem domini Regis Aragonum dictus Jacobus de Urgello dicebat eidem testi et aliis armigeris quod timorem non haberent quia in brevi dictus inclitus Thomas-dux Clarencie confidens de ejus consanguinitate venturus erat cum magna multitudine gentium armorum pro suffragio eidem Jacobo impendendo.

Interrogatus in quo numero erant dicti homines armorum. Et dixit se idem testis ad presens ignorare. Item dixit interrogatus quod ultra dictum Basilium capitaneum erant alii capitanei. Et dixit quod sic videlicet Inglos Anglicus et alter vocatus Gracia Gasca.

Interrogatus si ipse testis sciebat aut dici audiebat contra quem veniebant. Et dixit quod non de certa scientia set ipse testis audiverat adversus personis nomina quorum ignorabat de presenti quod in regno Ara-

gonis erat contentio super regno et eo veniebant uni illorum qui dictum regnum postulabat.

Interrogatus quo tempore intrarunt in dicte regno dicte gentes armorum et quot erant. Et dixit quod in festo Pentecostes proxime preterito sed de numero dixit quod sub capitania dicti Basilii erant centum quadraginta parum plus vel minus dempti aliqui erant qui erant cum capitaneis supranominatis.

Interrogatus que loca et castra dicte armigerie gentes per vim et violentiam in dicto introitu ceperunt. Et dixit quod castrum de Lorbes e de Embun. Et inter etc. dixit quod cum dicta castra et loca fuerunt per vim armorum capta Anthonius de Luna et alii armigerii de mandato dicti Antonii proclamabant altis vocibus viva viva Jacobus de Aragonia.

Interrogatus si captis dictis castris et locis alcaydi et homines dictorum locorum prestiterunt sacramenta et homagia dictis Anthonio de Luna aut aliis et cujus nomine. Et dixit quod erat verum ut ipse testis vidit quod homines dicti loci et castri de Lorbes prestiterunt sacramentum et homagium dicto Basilio capitaneo promittentes virtute dictorum sacramenti et homagii quod tenerent dictum castrum pro dicto Jacobo de Aragonia et dictis Basilio et Anthonio de Luna.

Interrogatus in quo tempore venerunt ad civitatem

Balagarii. Et dixit dictus testis quod unam obdomodam antequam veniret ad obsidionem dominus Rex Balagarii. Interrogatus quomodo recollexit et acceptavit dictus Jacobus de Urgello eos que verba eis protulit in dicto eorum adventu. Et dixit dictus testis quod dictus Jacobus recollexit eos leto fronte dicendo bene veneritis ego solvam vobis vostra gagia et dabo recapitum bonum. Et fecit dictum testem et quosdam alios de ejus comitiva indui de novo de panno lane.

Interrogatus si scit quod predicta que fuerunt facta per dictos Anthonium de Luna et alias gentes armigeras fuerunt grata et acceptata dicto Jacobo de Urgello. Dixit quod jam ante ut idem testis et alii venirent ad dictam civitatem Balagarii dictus Jacobus habuit litteras certificatorias de predictis de quibus habuit dictus Jacobus gaudium ut idem testis videbatur predicta accepta et grata dicto Jacobo de Urgello.

Interrogatus si ipse testis scit vel dici audivit quod Jacobus de Urgello sciret quod dominus Rex esset personaliter in obsidione Balagarii. Et dixit quod publice dicebatur intus dictam civitatem Balagarii per dictum Jacobum de Urgello et alios ibidem residentes, quod dictus dominus Rex erat personaliter in dicto exercitu et obsidione et sic idem testis pluries audivit dici a predicto Jacobo et aliis.

Interrogatus si domino Rege Aragonum existente in regali suo vel ubi existebat dux Gandie signanter in

loco prope flumine quod transit prope civitatem Balalagarii vidit et audivit idem testis quod mandato dicti Jacobi jacerentur seu prohicerentur tractus et jactus bombardarum ballistarum et aliorum contra dictum dominum Regem aut dicto Jacobo presente non prohibente. Et dixit quod multis et diversis vicibus vidit et audivit dictus testis quod dictus Jacobus de Urgello mandabat exire gentes armigeras ad scaramuçandum et etiam mandabat quod jacerent et prohicerent ictus bombardarum ballistarum et aliorum contra exercitum domini Regis. Alia vero ignorabat.

Interrogatus si durante dicto exercitu idem testis fuit in aliquo consilio cum dicto Jacobo. Et dixit quod idem testis audivit et vidit quod dictus Jacobus una die ante exitum nobilis Petri de Alagon a dicta civitate Balagarii fecit congregari gentes armigeras in patio castri Balagarii et ibidem dixit illis quod ipse rogabat et mandabat eisdem quod non haberent aliquod colloquium parlamentum cum illis inimicis suis de exercitu dicti domini Regis nec aliqua aliter capitularent cum eisdem sub pena mortis.

Interrogatus si idem testis audivit quod in dicta civitate Balagarii vel alibi proclamaretur per aliquos viva lo Rey don Jachme. Et dixit quod multotiens dictus testis audivit a pluribus civitatis Balagarii predicte nomina quorum ad presens non recordatur quod proclamabant dicentem viva viva lo Rey don Jachme.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum.

Die predicta quarta decima novembris anno a nativitate Domini millessimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Guillermus Secrot anglicus domicellus civitatis Yorch regni Anglie testis presentatus et productus per partem instantem et jusus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo super quarto incipiente quod anno etc. eidem testi lecto et exposito de latino in romantio de verbo ad verbum dicere veritatem quam sciret ipso intellecto. Et dixit se super eodem scire quod dictus Anthonius de Luna et dictus Garsias de Sese iverunt ad dictum ducem Clarencie qui erat tunc temporis in civitate de Bordeu et quod audiverat a pluribus nomine quorum ignorat quod ipse Anthonius locutus fuit cum dicto duce super quo locutus fuerat quod ignorabat idem testis. Et quod Garsias Luppi de Sesse recesserat versus Angliam cum dicto duce et nichilomi-

nus dixit quod dictus Antonius conduxit Basilium capitaneum et alios capitaneos vocatos Garcia Gasc et Inglos Anglicum cum CCCL armigeris pro veniendo in Aragonia in sucursum Jacobi de Urgello.

Interrogatus si idem tes is sciebat qua de causa veniebant in regno Aragonis predicto. Et dixit quod erat verum quod dum idem testis et alii capitanei predicti fuerunt intus dictum regnum in portis prefatus Anthonius declaravit eidem testi et aliis armigeris quod veniebant ad adjuvandum dictum comitem Urgelli contra infantem Castelle et interrogatus dixit quod fecerunt dictum introitum in dicto regno unam septimaneam ante festum Trinitatis proxime preteritum parum plus vel minus.

Interrogatus que loca et castra dicte armigere gentes introitu dicti Regni Aragonis per vim ceperunt Et dixit quod castrum de Lorbes.

Interrogatus si capto castro predicto homines ejusdem prestiterunt sacramentum et homagium eisdem gentibus armigeriis aut aliis loco et nomine dicti Jacobi de Urgello. Et dixit se predicta ignorare.

Interrogatus in quo tempore venerunt idem testis et alii armigerii ad civitatem Balagarii et quomodo eos recollexit dictus Jacobus de Urgello. Et dixit quod eidem testi videtur quod die veneris ante adventum domini Regis factum ad obsidium civitatis Balagarii.

Etiam dixit quod dictus Jacobus recollexit testem eundem et alios armigeros leto fronte ipsis faciendo victuale copiose administrari et indui de panno lane.

Interrogatus si dicto Jacobo de Urgello facta per dictum Anthonium de Luna per Basilium et alios predictos fuerunt accepta et grata. Et dixit se predicta ignorare.

Interrogatus si dici audivit vel scit quod Jacobus de Urgello sciret quod dominus Rex esset personaliter in dicto exercitu et obsidione Balagarii. Et dixit idem testis predicta de certa sciencia minime scire attamen quod publice et palam dicebatur per quamplurimos nomina quorum ignorat de presenti quod dictus dominus Rex erat personaliter in dictis exercitu et obsidione set credit idem testis quod dictus Jacobus non ignorabat imo vero sciebat quod dictus dominus Rex erat in dicto exercitu personaliter eo quia ita publice coram eo dicebatur in civitate Balagarii.

Interrogatus super interrogatione incipiente si domino Regi existente in dicto reali suo vel ubi etc. Et dixit se super eodem nihil scire.

Interrogatus super capitulo incipiente in quo mense etc. Dixit se nichil aliud scire super eodem nisi ea que jam supra deposuerat.

Interrogatus si idem testis fuit in consilio aliquo cum

dicto Jacobo durante dicto exercitu. Et dixit quod non nisi causa petendi ea que erant sibi necessaria pro suo victu.

Interrogatus si idem testis audivit quod in dicta civitate Balagarii vel alibi proclamarent voce alta viva lo Rey En Jachme. Et dixit quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum.

Die predicta quarta decima novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Constantinus Rich anglicus domicellus de la marcha de Gales regni Anglie testis presentatus et productus per partem instantem et jusus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris professorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto articulo sive capitulo incipiente quod anno a nativitate etc. eidem

testi lecto et exposito de latino in romancio de verbo ad verbum dicere veritatem quam sciret ipso intellecto. Et dixit se scire quod fuit stipendiatus in civitate de Bordeu per Anthonium de Luna predictum pro juvando comitem Urgelli et etiam dixit quod aliquotiens idem testis cum iret ad dictum Jacobum pro petendo et habendo stipendia sua idem Jacobus dicebat quod ipse testis staret secure et serviret legaliter quia ipse habebat ligantiam cum duce Clarentie et quod in brevi succurreretur per ipsum ducem et quod ipse faceret talia predicto testi et aliis quod bene contentaretur.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum.

Die predicta quarta decima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris professor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Guillermus Huytach scutifer anglicus testis presentatus et productus per partem instantem et jusus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus

dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto capitulo seu articulo eidem testi lecto et exposito in romantio de verbo ad verbum. Et ipso intellecto dixit se super eodem nichil scire.

Interrogatus qualiter ipse testis venit in hac patria. Et dixit quod ut homo armorum conductus per Basilium capitaneum.

Interrogatus si vidit in civitate de Bordeu antequam in Regno isto veniret Anthonium de Luna et Garsiam Luppi de Sese. Et dixit quod ita. Interrogatus si locutus fuit cum dictis Anthonio et Garsia in civitate de Bordeu. Et dixit quod ipse testis nunquam locutus fuit cum eis in dicta civitate attamen quod postquam fuit in loco sive castro de Loarri idem testis locutus fuit cum dicto Anthonio de Luna.

Interrogatus si dictus Basilius dum conduxit ipsum testem dicebat quod conducebat eum pro juvando Jacobum de Urgello contra dominum Regem. Et dixit quod est verum quod dicebat ei et aliis quod conducebat ipsum et alios pro juvando unum dominum in regno Aragonum contra alium.

Interrogatus si introitu regni predicti ceperunt ali-

quod castrum sive locum. Et dixit quod duo loca sive castra nomina quorum ignorat.

Interrogatus si ipse testis scit quod prestarent sacramentum et homagium aliquos homines dictorum castrorum et locorum captorum alicui. Et dixit se super eodem nichil scire.

Interrogatus si cum ipse testis fuit in civitate Balagarii vidit dictum Jacobum de Urgello et si scit si habuit ea que ipse testis et alii consocii sui perpetraverunt pro grata et accepta. Et dixit esse verum quod ipse testis vidit dictum Jacobum de Urgello in civitate Balagarii et quod fecit ipse testi et aliis bonam faciem et bonum recolimentum et fecit ipsum testem indui de panno lane.

Interrogatus si ipse testis vidit dictum Jacobum de Urgello esse presentem vel mandantem in ictibus bombardaram ballistarum et aliorum que prohiciebant domino Regi et suo regali sive exercitu. Et dixit se super eodem nihil scire.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum.

Die predicta quarta decima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vice-

ıncellarius domini Regis et in personam ejusdem do-
ini Regis instante parte supradicta et nominibus
ıibus supra continuavit dictam inquisitionem ut se-
ıitur.

Guillermus Jay anglicus de terra de Londres testis
·esentatus et productus per partem instantem et ju-
ıs per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque
ris profesorem consiliarium et vicecancellarium do-
ini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus
cere veritatem quam sciat super preventione et ar-
culis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus
terrogabitur.

Interrogatus super quarto articulo sive capitulo ei-
ım testi lecto et exposito de latino in romantio de
ırbo ad verbum. Et dixit se contenta in eodem ig-
ɔrare.

Interrogatus quis conduxit ipsum testem. Et dixit
ıod Basilius capitaneus.

Interrogatus si sciebat contra quem ipse Basilius
nducebat ipsum testem et dixit quod non donech
it in regno Aragonum et illo tunc fuit eidem testi
ctum per aliquos de societate Anthonii de Luna
ıod ipse testis et alii armorum gentes veniebant pro
vando Jacobum de Urgello contra quendam dominum
ıi volebat dicto Jacobo auferre regnum Aragonis.

Interrogatus si ceperunt in introitu regni Aragonis idem testis et alii armorum gentes aliqua castra sive loca et si audivit proclamare alta voce viva lo Rey don Jachme. Et dixit quod ceperunt duo loca sive castra violenter attamen quod non audivit proclamare nisi Luna Arago.

Interrogatus si idem testis fuit in civitate Balagarii et vidit Jacobus de Urgello predictum in eadem. Et dixit qnod sic.

Interrogatus si ipse testis scit quod fuerint grata et accepta dicto Jacobo de Urgello ea que ipse testis et alie armorum gentes fecerant et perpetraverant. Et dixit quod ipse Jacobus de Urgello recollexit ipsum testem et alios de ejus comitiva leto fronte et induit ipsum panno lane. Alia vero dixit se ignorare.

Interrogatus si ipse testis vidit quod dictus Jacobus de Urgello prohiceret seu eo presente et mandante prohicerent contra dictum dominum Regem et suum exercitum aliquos tractus ballistarum bombardarum et aliorum. Et dixit quod non vidit.

Interrogatus si dicto Jacobo presente aut mandante vidit aut audivit idem testis quod proclamarent in civitate Balagarii alta voce lo Rey don Jachme viva. Et dixit quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum etc.

Die predicta quarta decima mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Davit de Herhort anglicus testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto articulo sive capitulo eidem testi lecto et exposito in romantio de verbo ad verbum. Et dixit se nescire.

Interrogatus quis conduxit ipsum testem. Et dixit quod Basilius capitaneus.

Interrogatus si ipse testis sciebat tempore conductionis contra quem veniebat et qua de causa. Et dixit quod ipse nunquam scivit donech fuit intus regnum

Aragonie quod audivit a pluribus nomina quorum ignorat quod veniebant ipse testis et alii armorum gentes pro succurrendo comitem Urgelli contra alium dominum regni Aragonum.

Interrogatus si ceperant aliquem locum in introitu dicti Regni. E dixit quod duo castra sive loca.

Interrogatus si ab hominibus dictorum castrorum sive locorum capti ceperunt sacramenta et homagia et nomine cujus. Et dixit se nescire.

Interrogatus si audivit proclamare in dictis castris sive locis viva lo Rey don Jachme. Et dixit quod non sed proclamabant Luna Arago et Sant Jorge.

Interrogatus si ipse testis fuit in civitate Balagarii et vidit ibidem Jacobum de Urgello. Et dixit quod sich.

Interrogatus si fuerunt accepta et grata ea que perpetrata et facta fuerunt per ipsum testem et alios dicto Jacobo et si fecit ei bonum recolimentum. Et dixit quod idem Jacobus fecit eidem testi bonum recollimentum et induit ipsum set si placebant vel ne predicta dicto Jacobo dixit se nescire.

Interrogatus si idem testis scit aut audivit quod dictus Jacobus de Urgello mandaret prohicere jactus bombardarum ballistarum aut aliorum armorum contra do-

Regem et ejus ejercitum et reale aut ipso Ja-
esente prohicerent jactus predictarum bombar-
ballistarum et aliorum contra dictum dominum
et ejus exercitum qui erat in obsidione Bala-
t dixit se nichil scire.

rogatus si scit vel audivit quod proclamarent
ce aut alias in dicta civitate Balagarii presente
acobo de Urgello viva lo Rey En Jachme. Et di-
m testis predicta ignorare.

sibi lectum et perseveravit et injunctum tenere
um.

predicta quarta decima mensis novembris anno
itate Domini Millesimo CCCC tercio decimo in
e Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utrius-
ris profesor consiliarius et vicecancellarius do-
Regis et in personam ejusdem domini Regis ins-
parte supradicta et nominibus quibus supra con-
it dictam inquisitionem ut sequitur.

ion Brand Sussechs anglicus testis presentatus
ductus per partem instantem et jussus per hono-
m Bernardum de Gualbis utriusque juris profe-
consiliarium et vicecancellarium dicti domini
ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere ve-
m quam sciat pro preventione et articulis sive ca-
s in ea contentis et alias de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto capitulo sive articulo incipiente quod anno a nativitate etc. eidem lecto et exposito de latino in romantio de verbo ad verbum. Et dixit se nichil scire.

Interrogatus quis conduxit ipsum testem. Et dixit quod Basilius ejus capitaneus.

Interrogatus si sciebat ipse testis tempore ejus conductionis contra quem veniebant et qua de causa. Et dixit quod non scivit donech fuit intra regnum Aragonie et illa ora scivit per auditum aliquorum nomina quorum idem testis ignorat quod veniebat pro juvando comitem Urgelli contra alium dominum Regni Aragonis.

Interrogatus si in introhitu dicti Regni idem testis et alie gentes armorum violenter ceperunt aliqua castra sive loca dicti regni et capta homines illorum prestiterunt sacramentum et homagium alicui de gente armorum et cujus nomine. Et dixit quod erat verum quod in dicto introitu ceperunt unum castrum per vim attamen quod ipse testis nescit si homines ipsius castri prestiterunt sacramenta et homagia.

Interrogatus si audivit proclamare in dicto loco capto viva lo Rey dón Jachme. Dixit se nichil scire.

Interrogatus si ipse testis fuit in civitate Balagarii

et vidit ibi Jacobum de Urgello et si fecit ipsi testi et aliis suis sociis bonam recollitionem et si scit ipse testis quod dicto Jacobo essent grata ea que per ipsum testem et alios armigeros extiterant facta. Et dixit ipse testis esse verum quod ipse ivit ad Balagarium dictus Jacobus recollexit ipsum bene et induit ipsum de panno lane attamen si fuerunt accepta et grata dicto Jacobo ea que ipse testis et alie armorum gentes fecerant quod ignorabat.

Interrogatus si scit quod dictus Jacobus de Urgello mandaret prohicere jactus bombardarum balistarum et aliorum domino Regi seu suo exercitu aut reali aut ipso Jacobo presente fuisent per aliquos projectis. Et dixit se predicta ignorare.

Interrogatus si audivit presente dicto Jacobo proclamare in dicta civitate aut alibi viva lo Rey don Jachme. Et dixit quod non.

Fuit lectum et perseveravit etc.

Die predicta quarta decima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo CCCC tertio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ipsius domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Thomas de Hurnen terre de Lenquastre anglicus testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto articulo sive capitulo incipiente quod anno a nativitate Domini etc. eidem testi lecto et exposito de latino in romantio de verbo ad verbum et ipso intellecto dixit se nichil scire super eodem.

Interrogatus si scit quis conduxit eum. Et dixit quod Basilius capitaneus.

Interrogatus si tempore dicte conductionis sciebat ipse testis contra quem veniebat et qua de causa. Et dixit quod ipse testis non scivit predicta donech fuit intus Aragonis regnum et audivit ab aliquibus nomina quorum ignorat quod veniebant in sucursum comitis Urgelli contra alium dominum de dicto regno.

Interrogatus si ipse testis in introitu regni predicti ipse testis et aliorum armorum hominum cepisent aliqua loca sive castra. Et dixit quod sic duo unum violenter alter ad pacta. Interrogatus si in dicta loca fue-

runt capta homines ipsorum prestiterint aliquorum armigerorum sacramentum et homagium et nomine quorum fuerunt capti. Et dixit super predictis nichil scire nisi ea que supra deposuerat. Interrogatus dixit se nichil scire quod proclamarent in eisdem locis viva lo Rey don Jachme.

Interrogatus si ipse testis ivit ad civitatem Balagarii et vidit ibidem dictum Jacobum de Urgello et si fuerunt prefato Jacobo grata et accepta ea que ipse testis et alie armorum gentes fecerant. Et dixit ipse testis fore verum quod ipse ivit ad civitatem Balagarii et ibidem invenit Jacobum de Urgello et quod idem Jacobus recollexit ipsum placide et fecit eundem testem indui panno lane attamen quod ipse testis ignorabat si alia supradicta extiterant dicto Jacobo grata.

Interrogatus si ipse testis scit aut audivit quod Jacobus de Urgello de civitate Balagarii prohiceret aut ipso presente prohicerent jactus bombardarum ballistarum et aliorum domino Regi seu ejus exercitu seu reali. Et dixit quod non.

Interrogatus si presente dicto Jacobo aut alio in dicta civitate Balagarii audivit ipse testis proclamare viva lo Rey En Jachme. Et dixit quod non.

Generaliter fuit interrogatus si odio amore timore minispretio precibus.

Fuit sibi lectum et perseveravit injunctum tenere etc.

—

Die intitulata octava decima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo CCCC tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris professor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Stephanus Penent agricultor civitatis Ilerde testis presentatus et productus per partem instantem et jusus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat pro preventione in articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur

Et primo interrogatus dictus testis super contentis in XVI capitulo et aliis etc. eidem testi lecto et exposito de latino in romantio de verbo ad verbum. Et dixit se scire que lo dia de Sent Johan del mes de juny prop passat isque de vespre de la ciutat de Leyda e

ma a la Orta per tal ques levars mati et pugues portar et cullir rama e lo dit jorn de Sent Johan per lo matmasen a una vinya quel dit testimoni te en la Orta de Leyda qui afronta ab lo cami que va de Leyda a Balaguer e quant ell testimoni fou devant la vinya den Botella encontra en lo cami real gran numero de gent darmes de cavall et de peu qui a vegares del testimoni eren tro mill et D la qual gent darmes menaven deu ho dotze azembles carregades de cordes et posts. E lo prengueren ell testimoni et pres li tolgueren un rocin la spasa un punyal la bossa qui portava et menaren ell dit testimoni axi pres ves la ciutat de Leyda un troç es a saber tro a la vinya den Pere del Coll. E ell testimoni vinent prega ab la dita gent veu que En Anthoni de Robio de Leyda vent ab qual ques cent homens de peu ell empero cavalcant. E dix tals ho semblants paraules a la dita gent darmes qui aduhien a ell testimoni pres tornauvosen que les nostres scoltes nos an dit que la ciutat se mou et axi no podem fer res sta nit tro dema vespre. E lavors veu et hoy ell testimoni qui respos hun hom a cavall qui venia ab la dita gent darmes En Rubio mal grat ne aja Deu con vos entornareu car veus aci prop tot lo nostre poder de la gent darmes qui ve. E llavors lo dit En Robio replica dient no si pot res fer tro dema a vespre segons dit vos he car tot ho arrariam et no fariem sino correr de mull. E en aquell instant ell testimoni avent conexença del dit En Robio dix al dit Robio tals e semblants paraules En Robio aquesta gent darmes man tirat per força et pres lo roci les armes et la bossa no se quina

gent son placieus de fermo tornar et quem solten. E lo dit En Robio respos germa noy he yo fet res. E axi menant lo pres envers Balaguer per lo dit cami real un poch anant hoy ell dit testimoni que lo dit En Rubio dix a aquells quil menaven pres enteneu ligau be les mans adaquex hom dient del testimoni et asegurats vos en. E llavors respos un de aquells qui lo menaven pres et dix ja mo tinch per dit. E lo dit hom trague un troz de corda de canem et volent ligar aquell ell testimoni para la cama al dit hom et donali del colze et lançalo en terra et lavors ell testimoni dona fugir et enviarenli dos ho tres lances detras empero ell migançant nostre Senyor scapa et vench cuytadament a la dita ciutat de Leyda es as aber al portal del mercadall et al portal del moli del Spital et aqui toca molt com fosen tancats et vehent que no li volien obrir mes se sobre una garbera de forment en la enra que sta devant lo dit portall del dit moli et stant axi ell testimoni sperant si obrerian los dits portals vench un hom de Leyda çabater qui se apella Antoni e dix ell dit testimoni al dit Antoni per hon sou exit et guardau vos que yo so stat pres aci en lo cami de Balaguer per molta gent darmes qui es aqui e tornau vos et lavors ell testimoni ab lo dit Anthoni qui ague pahor de les dites coses entraren a la ciutat es a saber per lo portal de Poblet qui era ubert et de cami ana ell testimoni al paher de la ciutat qui ha nom En Ramon Pasa qui encara no era levat et notificali totes les dites coses lo qual de continent ab ell testimoni puja al castell on era mossen Riambau ça Corbera loch-

tinent de governador qui encara dormia al lit al qual notificaren totes les dites coses segons desus es dit et lavors lo dit lochtinent se leva et dix Paher yaus ho dix a nit aço car jo avia sentiment que totes les scales et arteleries de Balaguer eren a Menargues et lavors lo dit lochtinent cavalca et ordena per la ciutat moltes coses en special que no isques de la ciutat nengu.

Interrogatus si lo dit Nanthoni de Robio stava en aquell temps et dies stager en Leyda. E dix que no que ja sera mudat a estar a Balaguer et que es hom mundari qui no ha acostumat tenir casa manent.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum.

Die predicta intitulata octava decima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentessimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicacancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Johannes Balager textor civitatis Ilerde testis juratus et productus per partem instantem et jusus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus di-

cere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super contentis in XVI capitulo sive articulo eidem testi lecto et exposito de latino in romantio de verbo ad verbum et ipso intellecto dixit se super eodem scire Que la nit de sent Johan del mes de juny prop passat ell testimoni ab En Domingo Maçrip foren trameses per scoltes do la ciutat de Leyda e ixqueren per lo cami de Sent Ruff qui es en la orta de la dita ciutat e ans quell testimoni et son companyo foren al loch on anaven per tenir la dita scolta encontraren Nanthoni de Robio a cavall ab quals que trenta homens de peu dels quals era capita qui seren mesos en aguayt en la orta de Leyda asats prop de la dita ciutat et prengueren a ell testimoni et son companyo jurant de Deu desonestament et no avem rey de la terra que rey strany avem de aver e apres lo dit Rubio feu ligar les mans a ell testimoni et son companyo et perque son companyo dihie quell ligasen benot les mans donaneli una coltelada al braç. E axi preses tornaren ell testimoni et son companyo envers la ciutat de Leyda e posaren al pont de les passadores VIII homens en aguayt et apres lo dit Robio menant ell testimoni et son companyo presos devallaren al cami de Balaguer et aqui prop la torre den Jerp posaren aguayt de altres VIII homens et apres retornar los arrere fins a la torne den Johan Çabater al cami del Sot et aqui posaren altre aguayt de altres

VIII homens e de puxs retornaren al cami de Balaguer et prop la creu de Picavall ven ell testimoni quell dit Robio pres altres dues scoltes qui eren de Leyda e quant vench per lo mati quax jorn veu primerament ell testimoni que vingueren companya de peu per lo dit cami de Balaguer envers la dita ciutat de Leyda qualsque mil et cinchcents a vijares dell testimoni e depuxa cap de una stona vingueren ben CCCC de cavall dels quals era capita mossen Fluvia et passaren lo pont de Picavall· et un poch mes enant del pont envers la ciutat de Leyda hoy que alcuns que de les dites companyes avien trameses envers la ciutat et se avian avançat tornaven dien tornau atras que descuberts som en la nostra enpresa no ha loch et lavors hoydes les dites paraules torna tota la gent atras es a saber al loch de Menargues et quant sen tornaven passat lo dit pont de Picavall lo dit Nanthoni de Robio presenta ell dit testimoni et les altres scoltes que avien proses a mossen Fluvia dientli mossen veus açi les scoltes que avem preses et lo dit mossen Fluvia dix al dit En Robio guardats los be et tenit los presos. E de fet menaren los a ell testimoni et altres al dit loch de Menargues et aqui los tingueren presos enfre un ort et una cassa per V jors et tolgueren lis les robes et armes quell testimoni et altres presos portaven et de aquelles feren present ell testimoni entant et veneren axi com lis plague et los preus de aquelles partiren enfre los dits Robio et altres et despux mogueren a ell testimoni et altres preses de composio. E com nos poguessen avenir lalguzir de mossen Fluvia

comenalos ab sagrament a aquells quels guardaven dientlos que los guardasen be que quant mossen Fluvia los volgues aver los hagues prest. E apres menaren a ell testimoni ab los altres a Balaguer et meterenlos en la preso del dit don Jachme.

Interrogatus si aquells quils tenien presos et altra gent de don Jachme Durgell apellaven lo Senyor Rey. E dix que no ans dehien comunament que no volia que aguessem Rey strany e que lo dit don Jachme sia rey a despit de qui no volgues e que sia be mester que al dit Senyor Rey appellant lo infant hagues bona barca ab que fugis et altres paraules dessonestes.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que don Jachme de Urgell fos en la dita cavalcada. Et dix que hoy dir que lo dit don Jachme era vengut en la dita cavalcada tro a Menargues.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum etc.

Die decima octava novembris anno predicto a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualvis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisitionem predictam ut sequitur.

Raymundus Berengarius de Fluvia miles testis pre-

atus et productus per partem instantem jussus per
ım honorabilem Bernardum de Gualbis consilia-
ı et vicecancellarium dicti domini Regis atque ju-
s in ejus posse ac interrogatus super preventione
·ticulis sive capitulis in ea contentis et aliis de
us interrogabitur.

; primo fuit interrogatus super quarto capitulo. Et
que hoyt dir diverses vegades que don Anthon
ı feta liga ab lo duch de Clarença.

terrogatus si sab ni ha hoyt dir en nom de qui fa-
o dit don Anthon la dita liga si la fahia en nom
i o en nom de don Jacme Durgell o de abdosos.
x que hoy dir div rses vegades e les mes e pus
nament que lo dit don Anthon fahia les dites li-
en nom seu e contra sos enamichs e daltres que
ıhia per al Senyor don Jacme Durgell.

terrogatus qui eren aquells a qui ho ha hoyt dir.
ı que a molts los noms dels quals a ell no re-
en.

.errogatus si de les dites ligues ha hoyt parlar ja-
a don Jacme. E dix que no.

errogatus si sap ni ha oyt dir don Anthon hon feu
ites ligues ab lo dit Duch. E dix que no.

terrogatus si sab ni ha hoyt dir que de la dita

liga se fes carta o cartells. E dix que no.

Interrogatus si ell stant a Loharre ab don Anthon lo dit don Anthon li dona alguna carta o cartes de la dita liga. E dix que lo dit don Anthon li dona hun stoig de cuyir en lo qual no sabia quey havia.

Interrogatus que a qui dona lo dit stoig. E dix que micer Tristany tot sol los pres de la cambra de ell testimoni.

Interrogatus si ell sap ni ha hoyt dir lo dit Tristany que feu lo dit stoig. E dix que no sab. Be hoy dir al dit micer Tristany quen Manau de Favaris lo sen havia portat.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir hon sen porta lo dit stoig Manaut de Favars. E dix que no sab.

Interrogatus si james hoy dir apres que ell fonch tornat a Balagaer ab lo dit stoig que alguna liga fos feta entre lo dit don Jachme e lo duch de Clarença ni si ell testimoni ne fonch interrogat per negu. E dix que no sino quel interroga don venia e dix que venia de don Anthon de Luna.

Interrogatus super quinto capitulo. E dix que ell no sab ni ha hoyt dir que don Jacme haja feta liga alguna ab lo comte de Foix ni ab mossen Aymerich de Comenge ni ab mossen Johan de Malleo ne ab al-

tres capitans de Gascunya contra lo Senyor Rey.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que lo dit don Jacme haja fet liga e ligues contra altra persone e persones del Principat de Cathalunya ab los damunt dits. E dix que no sab ni ha hoyt dir que haja fet ligues contra alguña persona del dit Principat mas que creu que lo dit Jacme haja emprats los dessus dits contra lo comte de Cardona.

Interrogatus si ell havia per bastant lo dit don Jacme ha offendre lo dit comte de Cardona ab los valedors e servidors que lo dit don Jacme havia axi en lo principat de Cathalunya con en lo regne de Valencia com en lo regne Darago. E dix que nou sab.

Interrogatus si ell sab ni ha hoyt dir que don Jacme trametes alguna persona o persones ab dines comptans o vexellam als dits mossen Eymerich de Comenge et altres dessus dits per haver gents darmes. E dix que nou sab ni ho ha hoyt dir mas que si hi havia trames hi havia trames contra lo comte de Cardona.

Interrogatus super XVII capitulo. E dix que ell testimoni cavalca a Balaguer ab certa gent darmes e de peu e stant al Mercadal ab sont standart mossen Johan Cortit splega hun standert e ladonchs Don Pedro Dalago e molts cavallers e gentills homens en special aragonesos digueren que si mossen Johan Cortit no plegave lo standart que no partirian dali. E ladonchs

don Jacme Durgell perque aquests isquessen et lo dit standart no se pleguas ab la dita gent fahent la via de Leyda fins a qualque legua e miga de Leyda. E aqui dix a tota la gent que fessen ço que lo dit testimoni los diria e quel aguessen per capita et lo dit don Jacme sen torna e ell testimoni vench açi a Leyda per dampnificar mossen Riambau de Corbera qui fahia certs procehiments injusts a son parer contra la terra del dit don Jacme.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir si lo dit mossen Riambau fahia los dits procehiments con a lochtinent de governador o con a official del Senyor Rey. E dix que hoy dir que ho fahia com a lochtinent de governador pero que don Jacme trames a les corts quis tenien a Barchinona et scrivi al Senyor Rey quel fessen cessar. E que lo dit mossen Riambau no hagues a conexer res sobre lo dit don Jacme e que a sos vigares li scriviren que lo dit Senyor Rey no havia atorgat segons hoy dir.

Interrogatus si mes alguna embosca o feu alguns procehiments per haver al dit mossen Riambau. E dix que havia oyt dir que aquell mati qui era lo mati de Sent Johan devia lo dit mossen Riambau exir de Leyda e que ell pres totes les scales que troba en lorta exceptada una la qual li solta et ladonchs se tench per dit que ell era sentit e tornassen ab la dita gent.

Interrogatus que entenia a fer del dit mossen Riambau. E dix que haguere pres com enamich.

Interrogatus si ell testimoni lo dimarts prop seguent apres sent Johan com a capita general del dit comte vench a la ciutat de Leyda. Et dix que hoc.

Interrogatus fins un vingueren ell testimoni ab la dita gent. E dix que fins a la casa antiga.

Interrogatus a qui fi venie ab la dita gent. Dix que per la raho ja dita ço es si poguere haver lo dit mossen Riambau e trames a dir ell testimoni als de la muraylla de la ciutat que gitassen de la ciutat lo dit mossen Riambau e si ho fahien ell los prometie que nols farie algun dan ans ell testimoni los farie pagar o restituir lo dan que ja los havien donat car ja a aquella hora havien cremades algunes garberes de que ere stat greu a ell testimoni e si nol ne volien gitar ell testimoni los dampnifficarie et tot ço que pogues.

Interrogatus si los de la muraylla li respongueren res a ço que ell testimoni lus trames a dir. Dix que nol volgueren scoltar.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que alguns de la sua conpanya se enpenguessen ves les portes de la ciutat ab armes. E dix que hoy dir que alguns se empengueren a cavall pero no sab qui foren.

Interrogatus perque ell testimoni venie a Leyda ab tanta gent darmes per haver lo dit mossen Riambau. Dix que ell testimoni se tenie per dit que mossen Riambau ere en Leyda ab bona companya e per aço volie esser sobrer per ço que si hagues ventura de pendrell lo sen pogues menar segurament et aquells de la ciutat en cars que ysquessen nol li poguessen tolre.

Interrogatus partint aquella hora de Leyda hon ana ell testimoni ab la dita gent. Dix que a Vilanova de Segria e aqui no troba negu e per ço com sa gent ere logada aleoga aqui.

Interrogatus partint de Vilanova hon ana. Dix que Albesa sen ana.

Interrogatus si ell testimoni ni la dita sa gent prengueren altres lochs alguns del Senyor Rey. Dix que sa gent anaven aleojan per alguns loguets e prenienlos encara que ell testimoni cavalca per alguns lochs del capitol per vedar que no li fessen mal et no prengueren lochs del Senyor Rey.

Interrogatus si apresonaren homens alguns del Senyor Rey ne daltres. Dix que hoc homens prengueren mes no del Senyor Rey.

Interrogatus sils fahien rescatar. Dix que de tals

ni havie que cambiaven per altres que los altres pre-nien de ells tot.

Interrogatus de qui diu los altres. Dix que daquells Dalguayra o diu qui apresonaren V o VI homens Dal-gerre.

Interrogatus super quinto decimo. Dix que es ver que ell testimoni e altres foren emprats per lo fill de Pero Sin e per alguns altres quis dehien enamichs de mossen Franci de Erill e de fet ell testimoni e los al-tres hi anaren el encalçaren et de les robes besties e altres coses que li prengueren feren encant publich a Balaguer ultra voluntat del Senyor don Ja me car greu li ere els ne volie gitar pero per tant que la gent no sen anas nel jaquis ell nescessariament hi dona pa-ciencia.

Super XVIII capitulo interrogatus. Dix que en diven-dres hora tarda de nit ell testimoni venint de les parts Drrago entra en Balaguer e lendema qui fou disapte ell testimoni e los altres qui eren dins Balaguer veren molta gent baix vers lo cami del corb quis alenian aqui.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir qui ere la dita gent. Dix que hoy dir que ere lo Sen-yor Rey.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir per quina raho

lo dit Senyor Rey serie alotjat davant Balaguer. Dix que hoy dir que per asetiar la ciutat de Balaguer.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir don Jacme quina continença feu o que dix com viu que lo Senyor Rey se fou aqui allotjat. E dix que nos sap.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir quina continença feren los homens qui eren en Balaguer com veren ço que dit es. Dix que bona de deffendre e que les obres ho han mostrat.

Interrogatus si don Jacme con se veu asetiat per lo Senyor Rey si requeri los gentils homens qui eren ab ell o si ells si offeriren que volien morir ab ell ab la spasa en la ma. Dix que ell testimoni no sab ni ha hoyt dir si les coses vengueren a requesta de don Jacme o a requesta dels dits gentills homens mas que es ver que los dits gentills homens e altres prometeren e juraren al dit don Jacme que ells li valrien e morerien ab ell ab la spasa en la ma e que no penrien partit sens ell e ques pense ell testimoni qui los qui son exits de Balaguer abans que don Jacme se metes en poder del Senyor Rey no sien exits sino per flaquesa de cor e per pahor e creu que si lo dit don Jayme hagues agut sucors ells no sen foren exits nel hagueren jaquit.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que de Balaguer stant lo Senyor Rey en lo siti isqueren

gent de cavall e de peu per scaramuçar e dampnificar lo Senyor Rey e ses gents. Dix que com la gent del Senyor Rey se acostaven devers la ciutat per dampnificarlos ells exien per deffendres..

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la gent de la ciutat tirassen ab bombardes al Senyor Rey ni a ses gens. Dix que ha vist que tot jorn tiraven al Real pero no sab que tirassen al Senyor Rey.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que passant lo Senyor Rey de un loch a altre de la dita ciutat li fos tirat alguna vegada ab bombarda. Dix que no ho sab ni ho ha hoyt dir que tirassen a ell.

Interrogatus si les coses quis fahien a la ciutat axi toquant ço que ell testimoni apele deffensio com altres coses daquen dependents se fahien a voluntat o ordinacio o manament de don Jacme o sin recorrien a ell axi com ha et major lur. Dix que hoc ab ordinacio e manament e disposicio del dit don Jacme e ab conseyll e voler de la gent darmes e dels homens de la dita ciutat.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Die XVIII mensis novembris anno predicto a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus Gualbis consiliarius et vicecancellarius

domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisitionem predictam ut sequitur.

Nicholaus Cerda notarius civitatis Balagarii testis citatus juratus et interrogatus per partem instantem jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris professorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis atque juratus in ejus posse ac interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur qui dixit super illis scire hoc quod sequitur ço es que apres que la declaracio del regne fonch feta e lo loch de Casp don Jayme Durgell veent que la declaracio era stada feta en contraria a ell e ell qui pretenie que li fos stat fet tort et injusticia axi com aquell quis tenie per dit que lo regne pertangues a ell e no a algu altre delibera de fer et movre tractes ab gents strangeres e que no fes obediencia al Senyor Rey et per ço que lo dit Senyor Rey no li pogues tolre ço del seu lo dit don Jayme feu donacio Dalcoleya e de tot ço que havia en Arago a la contessa sa mare e de Balaguer Agramunt e Dalbesa de Ager de Linyola e de tot lo vezcomdat a la infanta e a dona Elienor sa sor feu donacio de Menargues de Bilves et de Montmagastre e daltres lochs e axi ell se desisque de tot quant havie. Et apres de aço ell testimoni hoy dir que lo dit don Jayme sabut quel Senyor Rey ere a Çaragoça e que devie venir en Cathalunya havia deliberat de exirli al encontre vers Alco-

leya ab gent darmes de cavall e de peu e quel combates et sobre aço lo dit don Jayme aempra los homens de paratge del comdat et altres segons ell testimoni hoy dir hac ni qui sobre aço li proferiren valença e altres qui non volgueren res fer et com lo Senyor Rey a Çaragoça veent et hoynt dir lo dit don Jacme que lo dit Senyor Rey venie ab gent tal que ell no fore potent ha invasirlo levors acorda de no exirli mas que fes obediencia al Senyor Rey pero que la fes ficta e de guisa que no valgues res e de fet ha hoyt dir ell testimoni que lo dit don Jayme feu o constitui sos procuradors a presentar la obediencia al dit Senyor Rey e per mostrar o feu de guisa que la dita procura fos nulla ferma la dita procura en poder de notari vedat ço es den Francesch Monge notari de Balaguer qui ere vedat segons dehien e ultra aço pres que la hac fermada abans que los procuradors haguessen presentada la obediença lo dit don Jayme revoca la procura damont dita pero los procuradors prestaren la obediencia al Senyor Rey en la ciutat de Leyda e hoy dir ell testimoni comunament que lo Senyor Rey havia profert de donar al dit don Jacme Montblanch e Tarrega e CCCC mil florins e apres que lo Senyor Rey fou en Barchinona veu ell testimoni que lo dit don Jayme li trames sos missatges per contractar et finar del fet del dit donatiu e de la avinença fahedora ab lo Senyor Rey o axi ho donaven ha entendre comunament et publica car daltra part hoya ell testimoni dir a molts servidors del dit don Jayme que de trametre los dits missatgers e de moure o fer los dits tractes

ab lo Senyor Rey nos fahie sino per ficcio e per ço que lo Senyor Rey nos apercebes dels tractes quel dit don Jayme fahie ho volie fer ab gents strangeres e si apres seguit que ell testimoni ha hoyt dir comunament que lo dit don Jacme havia feta liga ab hun capita de la terra ffrancesa appellat Ramoet de la Guerra e ab daltres diverses capitans daquella matexa terra dix me haver hoyt dir ell testimoni que lo dit don Jayme migançant don Anthon de Luna e mossen Garcia de Sesse lo jove havia feta liança ab lo duch de Clarença contra lo Senyor Rey ço es que lo dit duch de Clarença vingues deça ab gents darmes o que li ajudas a conquistar lo regne e lo dit don Jacme donali penyora o en renes per atendre ço que prometie dues filles sues e daltra part fahia matrimoni ab ell de dona Sicilia sa filla e prometreli de ferloli jurar per primogenit en cars que lo dit don Jacme moris sens fills mascles e altres coses que ell testimoni no sab. Seguis mes anant que stant ell testimoni arrestat en la vila de Tarrega ab altres homens de Balaguer e del comdat per un clam de fauctoria quils ere stat donat ha instancia den Ramon Xiquot mossen Francesch de Erill fou a Tarrega ab certa gent darmes que segons dehien anave en Arago per servey del Senyor Rey et partint lo dit mossen Francesch de Tarrega e volentsen venir a Leyda segons dehien mossen Ramon Berenguer de Flovia e alguns cavallers e gentilis homens de casa e de servey del dit don Jayme lo assaltejaren e li apresonaren alguns de sa companyia e sen menaren rocins e altres coses e tornarensen a Balaguer e

aqui segons ell testimoni ha hoyt dir feren venda publicament de les coses que havien toltes al dit mossen Francesch e con aço fonch stat dubtant ell testimoni e los altres del comdat qui eren aqui arrestats que per lo dit fet que la companya de lur Senyor havie lo Senyor Rey nols fees maltractar conjuyaren ab lo veguer e ab la part que poguessen exir a Tarrega e de fet ho obtingueren pero abans que ysguessen de Tarrega ja havia hoyt dir ell testimoni a alguns qui eren venguts de Balaguer que lo dit don Jacme duptant se que lo Senyor Rey no li vengues dessus e que sil assetias los homens de Balaguer no volguessen res fer per ell per ço con havien fet homenatge a la Infanta se havia fets tornar los homenatges dels dits homens de Balaguer e ell testimoni e los altres se tengueren en aço per dit que tabustol haurien venchse que apres que ell testimoni fonch exit de Tarrega sen ana star ab sa muller a Puigvert hon lo dit testimoni ha hun troç e stant aqui lo dit don Jacme scrivi a ell testimoni tres o quatre vegades que encontinent fos a Balaguer com ell lo hagues mester e ell testimoni no hi volch anar seguis que lo dit don Jayme li torna scriure manantli que prestament vengues en altra manera que ell manaria al veguer Durgell que ab bona cadena al coll lo menas a la torre Dager e vist aço ell testimoni sen ana a Balaguer con fonch aqui ell testimoni hi veu venir alguns homens de Leyda ço es los Robions e Amigo e alguns altres qui seguien despuys viu ell testimoni en la prosequcio dels affers que davall recitava menaven tracte ab En Bernat de Torremorell

e ab En Bellver e ab altres que la ciutat de Leyda vengues en ma del dit don Jayme é a pochs dies passats viu ell testimoni que lo dit don Jayme hac scrit et justat en Balaguer mossen Johan Cortit an Berenguer Arnau de Morell et a son frare En Luis de Mena senyor de la Sentiu e altres axi de peu com de caval| pero ell testimoni ni los altres qui si justaven no sentien res en lo fet ni sabien perques justaven ni ques devien fer e creu que negu de servey o de acostament del dit don Jacme ho sabes sino la comtessa sa mare et mossen Fluvia e micer Tristany e lo dit Bernat de Torremorell qui parie menas lo tracte e si altres hi sabien creu eren fort pochs. E apres que la gent fon justada lo divendres que ere vigilia o dejuni de Sent Johan Babtiste vers hora de vespres o quecom apres lo dit don Jacme ab tota la gent darmes a cavall qui podien esser CCC entre los quals eren los dits mossen Fluvia e Johan de Fluvia son frare e Berenguer Arnau de Morell e son frare En Luis de Mena mossen Johan Dolzinelles et mossen Johan Cortit mossen Dalmau Delantorn mossen Andreu Barutell don Pedro Dalago mossen Johan de Sesse mossen Vilafrancha Bernat de Torremorell mossen Johan Ximeneç de Salanova et ell testimoni En Marti Pere botiguer En Ferrer Jaffi e molts altres et ab la gent de peu qui podien Mil en nombre poch mes o menys qui eren de Balaguer e daltres lochs del comdat et daltres parts parti de Balaguer e feu lo cami de Leyda e con foren en hun pla qui es abans de Corbins quaix davant la torre de la Mosso lo dit don Jayme ab la gent de cavall

jaquint lo cami de Leyda pres per lo pla amont e anaren fins a una torra quis appele Camporells e aqui passaren a aygua de Noguera e vingueren ha un puig no sab ell testimoni com ha nom e aqui en una carrera sperant et volènt saber nova de la gent de peu qui ere partida primera e ells no sabien quina via havie feta lo dit don Jacme tench consell ab maestre Johan Ximeno quis diu bisbe de Malta lo qual hi ere ab ells e ab mossen Fluvia et ab mossen Johan Dolzinelles ab mossen Johan Ximeneç de Salanova ab mossen Johan de Sesse e ab alguns altres sobre aço si ell personalment venrie a Leyda o no car si ells li conseyllarien que hi vingues ell hi venrie e si entenien que ell no hi degues venir que ell los pregarie que fessen com a bons e si conexien que en aquella jornada no poguessen complir o no hagues manera de fer ço que havien empres que ho porrogasen a altre dia e en aço molts qui no sabien perque eren venguts saberen a que anaven finalment que mossen Johan de Salanova qui a parer de ell testimoni respos primer dix Senyor segons mon parer vos no hi devets anar car talls fets a vegades se erren e sis errave serieus massa carrech que vos hi fossets a vegades si seguexen presons e altres mals e scandols e si vos senyor erets pres nosaltres no hauriem reparacio e pus que vos noy siats com a vosaltres seguis qualque mal cars vos Senyor tot sol seriets bastant a atraurensen et a reperar nos e nosaltres tots no seriem bastants a vos en aço mateix se acordarièn tots los del consell que don Jacme noy anas. E lavors lo dit don Jayme quaix

per via de sermo feu una exortacio o amonestacio a tota la gent dient quaix semblants paraules Germans ja sabets com per justicia aquest regne es meu e com malvades persones lo man tolt e linfant de Castella per potencia lo sen ha portat el et a mi es ara promes que jo haure la ciutat de Leyda ab la qual jo cuyt fer mos affers en cars que haja perque jous prech que vos altres façats be vostres affers axi con jo confiu de vosaltres e tenit per capita mossen Fluvia e fet per ell axi con per la mia persona. E fet aquest sermo o poch abans hagueren agut audit que la gent de peu ere ja al pont de Picabay e la donchs lo dit don Jayme sen torna a Albesa ab mossen Albuso Suariç e ab lo dit bisbe de Malta e ab En Pere de Verbos de Arago e tota la altra gent de cavall e ell testimoni ab ells feren la via del pont de Picabay et con foren al dit pont e en aço ja era jorn pero la gent de cavall empenyic la gent de peu dient avant avant bona gent alarma alarma que bona jornada nos es aquesta. E com foren avant quaix a miga orta encontraren Anthoni de Robio qui venie a cavall de la ciutat de Leyda e dixlos que nols calie anar pus avant que sentits eren e ladonchs tota la gent fonch quaix perduda de desplaer e tornarensen ab alguns homens de Leyda que hagueren preses. E com foren tornats amont devers Corbins lo dit mossen Fluvia dix que per disimular lo fet seria bo que passassen laygua de Segre e que fessen la via de Juneda e que la combatessen mas los mes dels qui eren aqui digueren que noy farien res car ells havien trenuytat tota aquella nit e eren morts e viats e que no ho po-

rien soferir axi que de fet ells sen tornaren tots ha Menargues e tot hom hac manament de part del Senyor don Jayme que nos desajustassen ne anassen en altra part sens licencia sua o del capita qui ere mossen Fluvia et seguis que tant aqui en lo dit loch de Menargues la dita gent aquells qui havien fet lo dit tracte de Leyda tornaren dient que lo fet havie encara bon reveniment e que sens falla se hanerien que haurien la ciutat siy tornaven e de fet lo dit mossen Fluvia e Bernat de Torromorell ab qui segons parie los dits homens de Leyda ne comunicaven mes que ab negu e los altres acordaren de tornarhi e lo diluns aprop sent Johan apres quel sol fou post tots ells partiren de Menargues e feren la via de Leyda e ell testimoni ab ells a cavall o armats e axi con foren vers avall devers lo monestir del Carme ha una torre quey ha prengueren per hun tapiat avall vers Segre e feren la via de la casa antiga e con foren a la dita casa detras trobaren les portes tanquades e volgueren ne metre les portes de un portal despuys acordaren que muntassen dalt et deffet segons ell testimoni ha hoyt dir car aço nou viu alguns muntaren dalt e entraren per una finestra o per ques volgnes et obriren les portes e la donchs la gent de peu se comença a recullir e entraren molts dins. E En Nicholau Çorita qui aqui ere veent que gent entrava massa per dubte que no estiguessen massa conculçats dins o per ques volgues trasch la spasa e dona en lo paves de hun hom dient a tenir tornau atras axi com volie entrar o semblants paraules en aço entre ells se moch gran rumor los uns dients trahicio

trahicio los altres atras atras que sentits som e axi aquells de cavall qui devien entrar e pasar per la casa tornaren atras e los qui ja hi eren sen exien pero apres que foren un poch regoneguts et veren que no ere res mossen Fluvia mana passar los standarts vers la ciutat e fahent compte que ab la rumor que feta havien debien esser stats sentits per aquells que staven en lo mur toquaren les trompetes e en aço ere ja be jorn clar e alguns de la gent de cavall passaren al Areny de Segre e prengueren alguns bous quey havie et altres qui foren dos o tres pus anaren ha veure lo portal qui es prop dels molins qui son lajus entre Segre e la ciutat per on segons ell testimoni hoy dir ladonchs devien entrar si ere ubert o veren que ere tanquat e tornarensen laltra gent darmes ab los estandarts passaren per la dita casa antigua et isqueren al Mercadal e les trompetes sonaren al assalt e lavors Johan de Fluvia e alguns altres sen anaren al portal qui ix de dret de la ciutat al Mercadal e feriren aqui uns de dada altres de spassa altres de axa en aço homens qui eren en lo mur los trameteren algunes canteres e feriren de una lo roçi de Johan de Fluvia en les anques e mas lus desperaren una bombarda qui ere sobre lo dit portal e algunes balestes e los balesters que lo dit mossen Fluvia menava axi mateix tiraren diverses treytes vers lo mur e vers la ciutat e fahent aquestes coses hoy ell testimoni que lo dit mossen Fluvia dix ha hun dels homens de peu que metes foch ha una de les garberes qui eren en lo dit Mercadal e ell testimoni dixli per queu fahie de fer fer tals coses e lo dit mossen

Fluvia dix que perque no mas lo dit hom e alguns altres de fet meteren foch no solament ha una garbera sino a totes quantes ne havia en lo Mercadal e en diverses camps entorn e axi com sen anaven per lo cami que feren fins que foren alt en un segua e aqui lo dit mossen Fluvia tench consell e ell ab alguns foren de intencio que passassen vers los monestirs de frares menos e prehicadors e que cremassen los blats qui eren en diverses eres quey ha e ell testimoni e molts altres foren de oppinio que nos devie res fer ans partiren daqui e anarensen a Vilanova de Segria et anantsen axi alguns homens meteren foch ha algunes cases del terme et territori de Leyda e con foren en lo dit loch de Vilanova de Segria noy trobaren nengun hom e entraren sen en lo loch de Vilanova hon trobaren e prengueren moltes galines anades vin e altres vitualles de los quals menjaren e despengueren a lur bell plaer mes avant obriren moltes ciges plenes de forment les quals vuydaren e la comtessa mare del dit don Jayme trames hi moltes bisties de Castello e feu sen portar gran partida del dit forment al dit loch de Castello altra partida ana Albesa e micer Tristany qui sen feu dur si be no si ere ben XV carregues a Balaguer de civada e quatre o cinch de forment del dit loch de Vilanova e anaren tots axi de peu com de cavall ha Alguayre e aqui pararen bataylla e finalment lo dit mossen Fluvia ab alguns altres de la companyia vench a parlament ab los homens del dit loch e a la perfi entrevinent En Dalmau ça Cirera Dalbesa los homens del dit loch Dalguayre conposaren ab lo dit

mossen Flovia a sedcents florins e que no entrassen en lo loch nels hi fessen mal e aço fet tornarensen Albesa pero ja abans que partissen de Vilanova alguns balesters de lur conpanyia anaren a combatre hun loch a qui dehien Benavent qui es del capitol de la Seu de Leyda e de fet lo prengueren e segons hoy dir ell testimoni ladonchs aqui entre ells feren fer sagrament e homenatge als homens del dit loch que haurien per Rey e per Senyor lo dit don Jayme Durgell lo qual ell testimoni et los altres appelaven Darago. Mes avant stant en lo dit loch de Vilanova de Ségria hon stigueren diverses dies alguns de la companyhia anaren al loch de Vilanova Dalpicat qui es del Senyor Rey e terme de Leyda e a Torreterrera e a altres lochs los quals robaren e daquell mateix loch de Vilanova de Segria partints anaren segons damunt ha dit Alguayre e puys Albesa e dalí alguns de la conpanyhia anaren Albelda pero ell testimoni noy ana jatsie quey fos ha emprat mas hoy dir ell testimoni que havien amenat los qui anaren gran colp de bestiar e ell mateix testimoni ne viu passar prop Agramunt una partida que En Bernat de Torremorell sen manava et apres stants a Albesa ells demanaren entre si quina nova havien los huns dehien que ja havien ha Oliana CCCC lanças altres dehien que don Anthon ere entrat ja en Arago ab ben dos milia de cavall e ab M arches e que havie presses molts castells e com alguns demanaven quina nova de Barchinona quina dehien los altres que linfant En Ferrando no pot haver CL de cavall dehie laltre negu no vol penre son sou no per lo cap day-

tal diguere hun altre vuy mes noy cal pus quel Senyor don Jayme es Rey e axi ells se pexien daquestes noves e ell testimoni apres alguns dies anassen a Balaguer per certs affers seus et stant ell testimoni a Balaguer axi com la gent se parle hoy dir sabeu quina nova e quinya lo gobernador de Catbalunya es ja Agulada ab be CCCC de cavall e mossen Ramon de Bages qui ve be ab CL de tras de cent dehien los uns hoc de çert dehien altres e los mes dehien que mossen Fluvia ab la dita gent de cavall e de peu los exerien a combatre vers Lineola e ell mateix testimoni lin havia ja hoyt dir al dit mossen Fluvia mateix que per molts que vinguessen a tots havien abastar e que ell los combatrie tots en lo pla Durgell. Seguis que sabut per lo dit Jayme certament que lo dit gobernador venie scrivi al dit mossen Fluvia e als altres qui eren ab ell que vinguessen e con la dita gent e mossen Fluvia foren a Balaguer hoyren dir que lo dit gobernador ere ja a Leyda seguis que apres pochs dies segons ell testimoni hoy dir lo dit don Jayme hac nova de don Anthon de Luna que ell ere en certa part de Arago ab ben dos milia de cavall e ab mil arxes e que ere ja pres Alcoleja pero que havie jurat que no venrie la hon lo dit don Jayme ere car tots temps serie stat en la cambra que non ere sabut exir e que per çert si lo dit don Jacme volie que ell fos ab ell convenie que ysquès de Balaguer hi anas en Arago. E per aquesta raho lo dit don Jayme parti de Balaguer ab qualsque CCC de cavall e ab qualsque siscents de peu e ana vers les parts de Arago ço es vers Alcolega pero ell

testimoni noy ana car demanant ell testimoni al dit don Jayme en la partida si volie que sen anas ab ell o que li phahie que fes e lo dit don Jayme li dix que romangues en la ciutat de Balaguer mas es ver que hoy dir despuys ell testimoni comunament en Balaguer que lo dit don Jacme no ere conseguit a Alcoleya per ço con lo dit don Anthon de Luna noy ere stat ne gent sua. Mas lo dit don Jayme fou a Raffalls e combate hun loch appellat Spluchs es ver pero que con lo dit don Jayme parti aquella hora de Balaguer segons tot hom dehie en Balaguer comunament pres certes banderes pennons standarts e sobrevestes reyals Darago que havie fetes fer ja abans de la declaracio del regne e feules portar ab si per ço que com fos mesclat ab lo dit don Anthon e serie ab moltes gents que lavors desplegas les dites banderes reyals e axi ab tals banderes cavalcas lo regne seguis que segons ha hoyt dir comunament ell testimoni con lo dit don Jayme combate Spluchs o aquen en lo cami hac nova que certs Angleses qui eren entrats per son socors eren stats desbaratats e apresonats per major part de gent darmes del Senyor Rey en terres Doscha e que lo governador Darago e lo adelatado de Castella ne venie vers Monso e vers ell et per aquesta raho tornassen ha Albesa e hoy dir ell testimoni que passa prop lo governador de Cathalunya en la nit qui lo dia passat ere exit de Leyda per venir al encontre al dit don Jayme seguis que stant lo dit don Jayme en lo loch Dalbesa hoy dir ell testimoni qui ere a Balaguer que lo dit governador li havie parada bataylla davant

Albesa e apres daço hun dicmenge mati la bada comença a repicar e dix que gent darmes venie per lo sequa della la aygua. E de fet ell testimoni e quaix tot hom que fos en Balaguer viu venir la dita gent e tinguerense per dit que ere lo governador e la comtessa mare del dit don Jayme trames per ell testimoni e dixli que per ço com ellas duptave que lo dit governador no hagues fetes dues parts de si matex e que hagues mesa la una deça laygua en embosca per haver don Jayme en cars que vingues Dalbesa a Balaguer volie que ell testimoni qui havie bon roçi e evantagos anas a Albesa e que digues al dit don Jayme que en cars que vengues guardas com venrie per la dita raho pero que abans que anas parlas ab mossen Gerau Dardevol a qui ella havia ja dit quey trametes si ho havie fet que ell nos curas denarhi e de fet ell testimoni ho demana al dit mossen Gerau lo qual li dix que ja hi havia trames hun hom qui podia esser la a Albesa e per ço ell testimoni romas e a cap destona aquell dia matex en Balaguer hagueren sentiment que don Jayme venie Dalbesa e En Roger Daroles qui ere veguer dix a ell testimoni quey isques e que digues al dit don Jayme que entras per lo portal del Coraç e de fet ell testimoni cavalca e ysque e troba lo dit don Jayme a les Parreles e dixli que lo governador estava della al cap de la Orta batalla parada e axi que ara ere hora quels combassen e que ell que entras per lo portal del Coraç e de fet lo dit don Jayme entra per lo dit portal e ell testimoni e altres tenies per dit que de fet ysquessen ha combatre lo dit governador et a-

quells qui ab ell eren pero com don Jayme fou entrat et refrescave sa gent en la dita ciutat se moge rumor dient vassen vanssen e de fet lo dit governador hac desalotjat et sen ana pero hoy dir ell testimoni la donchs que alguns de cavall daquells del governador eren vers lo pont e vers casa de la comtessa e havien jaquit aquen en una asta de lança hun traslat de una letra del Senyor Rey pero no sab que contenie. Mes avant hoy dir ell testimoni que los de la dita ciutat qui eren aquen vers lo pont havien naffrat hun roçi daquells del governador. E se apres seguit que lo Senyor Rey vench a Balaguer et posa aqui lo seti pero de un dia o de dos abans que lo seti se posas mossen Fluvia qui dehien que ere anat a don Anthon per amenar socors fou vengut menant ab si qualsque cent homens entre de peu e de cavall et ha vist ell testimoni que stant aqui lo dit Senyor Rey en lo seti los de Balaguer per manament o pur ab premissio del dit don Jayme tiraven ab bombardes balestes als del Real els han fetes diverses bregues exint defora en han morts diverses homens e ara a la perfi com los homens de Balaguer se vissen tallats gastats et perduts que al dit don Jayme no venie socors algu de duch de Clarença ne daltres capitans de qui lo dit don Jayme tota hora los havie donada sperança ans ço que pijor era vehien que quasi tota la gent darmes et de peu strangera sen era exida e sen exie tot jorn e que romanien sols los de la ciutat et la gran bombarda quils havia gastat e gastava lo mur e sabut per ells que lo Senyor Rey en virtut de una constitucio de Cathalunya continent en

effecte que si algun baro o magnat fara alguna cosa contra lo Senyor Rey que los vassalls seus no son tenguts de socorrerlo ni valerli contra lo Senyor Rey ans si son requests deuen valer e ajudar al dit Senyor Rey e si no ho fan romanen traydors los havie requests ab letra o crida que no volguessen ne ajudassen al dit don Jayme e que dins certs dies fessen certa cosa en la dita letra o crida contenguda a la qual ho remet digueren al dit don Jayme que li plagues de esser en algun loch los pahers e prohomens de la ciutat li poguessen dir certes coses que li havien a dir e de fet lo dit don Jayme fou ab ells a la sglesia de Sent Salvador e viu e hoy ell testimoni que aqui los pahers digueren al dit don Jayme semblants paraules en acabament Senyor ço que nosaltres vos volem dir no de him perque nons tinguan per dit de fer vostres manaments e de morir ab vos mes per ço com vehem que tot hom daquesta gent stranhera que hic era vos ha lexat heus lexen e sen van de jorn en jorn e no vehem que vos hajats socors algu volriem que vos Senyor prenguessets remey algu de salvar vostra persona he nosaltres car daltres veguades vos ho havem dit e prengues consell ab vos ensemps que provehisseu que vostra persona fos salvada majorment ara que veus lo Senyor Rey queus ha feta tal requesta recitantla segons que damont e si nosaltres noy responem o no fem aço que si conte o non havem alarch dins lo temps seriem traydors e non volriem esser per res axi que volriem que vos prenguessets qualque expedient per salvar vostra persona anant vosen o en

qualque altra manera e que nosaltres ab beniplacit vostre poguessem respondre a la dita letra o almenys exir alguns defora per parlar ab lo Senyor Rey e per haver alargament del temps e de fet li feren aqui mostrar a juristes la constitucio damunt dita e alguns dits o scrits de juristes antichs sobre aço fets. E lo dit don Jayme dix vosaltres per no satisfer a la requesta quel infant dientho del Senyor Rey ha feyta non sou traydors car be sabets que vosaltres nol havets per Rey ans vos tenits per dit que ho sia jo o que lo dret sia meu perque jo no vul quen respongau ni ysqueu defora mas sofferits sol uno XV dies car jom tinch per dit que haure pres algun partit de mi matex. E ells responeren al dit don Jayme que nos podie fer si donchs alarch no havien del Senyor Rey e de aço li par a ell testimoni que don Jayme fes pendre carta e anarensen. E com alguns a depart li diguessen que mes li valrie que sen anas recitant li cascu sa manera com sen porie anar mossen Fluvia dix segons dien que ell no consellava que sen anas car si als se seguie de ell dirien que ell lo havie trahit. E acap de pochs dies lo dit don Jayme volch parlar ab los prohomens de la dita ciutat de Balaguer e de fet foren a la sglesia de Sent Miquel e fou hi ell testimoni entre los altres e aqui lo dit don Jayme lus dix com la infanta e lo duch havien parlat e que si ell se metie en poder del Rey que dix la donchs serie assegurat de mort e de toliment de membres mas no de preso e axi ells que li consellasen que farie e ells li digueren que fos sa merçe de donarli un poch de temps e acort. E lo dit don Jayme

lus feu loch e ells acordaren lur resposta e tornat lo dit don Jayme a ells digerenli Senyor vos en los actes que fins aci haveu fets nons haveu demanats de consell en res e axi ara nous consellariem en aço mas entenem Senyor que pus lo senyor Duch e la senyora Infanta si son mesos en tracte que vos dejats fer ço que ells vos consellaran. E aço dit partirense a cap de pochs dies ell testimoni viu que la infanta fou exida per parlar ab lo Senyor Rey e torna aquell matex dia en la ciutat e lendema torna al dit Senyor e aquell dia lo Duch parla defora ab lo dit don Jayme e que despuys lo Duch sen ana e romangueren aquen molta gent e maravellantse ell testimoni com aquella gent romanie tanta alen fou li dit que don Jayme se devie metre aquell dia en poder del Senyor Rey axi com de fet si mes aquell matex dia en la vesprada e sa mare e les germanes.

Dix mes interrogat que abans que lo dit don Jayme ne ses gents cavalcassen ne fessen les coses damunt splicades En Gispert de Guilaniu fou vengut de la terra francesa e dix al dit don Jayme que mil et docents roçins eren ab Ramonet de la Guerra ja al peu del port per entrar per ell que no staven sino per diners quils devien esser donats en la entrada del regne e que per ventura foren ja entrats sino com ells demanaven tot lo pilatge e ell nols ne havia volgut atorgar sino lo mig pilatge e en aço lo dit don Jayme li volch donar de la spasa dient batallar traydor que tu ho fas per ton barat daltres men as ja fetes vesten e tornay tost

e donals tot lo pilatge e mes si mes ne volen et de fet lo dit Gispert de Guillaniu torna la et lo dit don Jayme li trames un hom a qui dien Johan correger de Balaguer ab diners.

Interrogat lo dit don Jayme ab consell de qui mes que mes fahie les dites coses. Dix que totes les dites coses tant com ell restave ni pot saber nen ha hoyt dir ha fetes lo dit don Jayme principalment ab consell de la comtessa sa mare è de mossen Fluvia e de micer Tristany de Luça e avi matex hi cabie molt lo bisbe de Malta et cavalcava ab lo dit don Jayme et ell testimoni ha hoyt dir diverses vegades a la dita comtessa jol fare Rey mon fill e axi matex hoy dir al dit micer Tristany com jo haure fet Rey lo Senyor don Jacme lavors reposare e nom curare de res mes fins lavors treballare.

D x mes interrogat que stant asetiada la dita ciutat la dita comtessa fahie soven fer letres falses e fictes e fehieles portar per homens de Castello contenents que haurien prest socors et feu fer un vespre grans anlimares a Castello ara a la derreria en senyal de bona nova e con les dites letres venien ell testimoni e los altres de Balaguer se tenien per dit que eren falses e que les fahie un capella de la comtessa qui sta a Castello e ha nom Pere Andreu e axi o creu encara ell testimoni entant que ara diguen tot clar a don Jayme que totes aquelles letres eren falses e les fahie fer sa mare e que cuydaven enganar nosaltres et enganaven si ma-

texs et que daci avant noy caurien denguna car la ciutat hi havie trames e trobaven que no entrave gent ans ere tot falsia e quel senyor Comte e nosaltres erem enganats.

Die decima octava mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tertio decimo predicto in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius dicti domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisitionem predictam ut sequitur.

Johannes de Lor agricultor loci de Benavent de Sigria testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris professorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ipse testis scit quod Jacobus de Urgello filius egregii Petri comitis Urgelli venit ad aliqua loca in Sigriano sita ipse vel alii loco ipsius et nomine ad cohegendum et distringendum homines ipsorum et ad prestandum et faciendum homagium pro habendo ipsum in dominum et Regem. Et dix el testimoni esser veritat que lo dimarts prop seguent

apres de la festa de Sent Johan del mes de juny prop passat ell testimoni stant en lo loch de Benavent del terme de Segria vench mossen Fluvia ab qualsque MD homens de cavall et de peu ab peno stes blanch e vert e per força prengueren lo dit loch de Benavent e lo castell de aquell e robaren a ell testimoni e tots los altres prohomens poblats en lo dit loch e apres que foren reposats e dinats lo dit mossen Fluvia feu manament que ell testimoni e tots los altres del dit loch qui en aquell eren pujassen al castell del dit loch on lo dit mossen Fluvia era e decontinent ell testimoni ab molts altres del dit loch pujaren al dit castell e aqui lo dit mossen Fluvia los mana que prestassen sagrament et homenatge que haurien per Senyor e per Rey don Jayme Durgell menaçants los que si lo dit homenatge no fahien los degolarien et lavors ell testimoni e altres prestaren los dits sagrament e homenatge en poder hu appellat Lembri lo qual lo dit mossen Fluvia lexa en lo dit castell e loch per capita fornit de companya de cavall e de peu e lo dit En Fluvia fet aço sen ana a Vilanova de Segria ab part de la dita companya.

Interrogatus en nom de qui lo dit En Lembri pres lo dit sagrament et homenatge. E dix ell testimoni que en nom de Don Jayme Durgell qui los dits Fluvia e altres de sa companyia appellaven alta veu Rey Darago e dehien quant se dinaven mal haje la falla que en Leyda nos pensaven dinar huy e aço dehien los dits Lembri et Namigo davant lo dit mossen Fluvia.

Interrogatus si ell testimoni sab que los dits mossen Fluvia e altres de sa gent e conpanya cridassen altes veus viva viva lo Rey don Jayme. E dix que hoc publicament e senyaladament quant trencaren les portes de les cases del dit loch cridaven altes veus viva viva lo Rey don Jayme e algunes veguades qui a ell testimoni e altres axi com lo havia usat dien lo senyor comte los menaçaven dient qui diguessen Rey o Princep e no en altra manera.

Interrogatus qui conege ell testimoni de aquells qui eren venguts al dit loch per lo dit Jayme Durgell. E dix que mossen Fluvia e han Lembri e an Lorenç lo qual se dehie cambrer del dit don Jayme. Item En Amigo et an Anthoni Rubio de Leyda et aquests dos de Leyda se metien mes avant que altres faent cremar e destrohir alscunes cases e moltes del terme de Leyda prop lo terme del dit loch de Benavent e ell testimoni e daltres lo miraven.

Interrogat si la dita companya del dit don Jayme feu roberies morts ne altres dans en lo dit loch e dix ell testimoni que no sab que ni matassen nengu que ell sabes empero que desrobaren totes les cases dels vehins del dit loch tro als forrellats e claus de les portes.

Interrogatus quines coses robaven e sen portaven la dita gent e companya. E dix ell testimoni vins blats

forments civades draps de lits et de lana hostillers bisties someres bous e totes altres coses que a forniment de casa se pertangues.

Item quant podie valer ço que sen portaren la dita gent e conpanya e robaren. E dix ell que apres que sen foren anats los prohomens stimaren lo que podien valer les dites coses e trobaren que podien valer a bona et verdadera stimacio mill florins poch mes o menys.

Interrogatus quines coses sen portaren a ell testimoni. E dix que hun vexell de vi blat entre avena e ordi VII caffiç et mig de forment e altres hostilles e bens los quals a bona stimacio valien noranta o cent florins poch mes o menys.

Interrogatus les dites coses que robaren hon les dahien. E dix que segons que en publich se dehie al loch Dalbesa.

Interrogatus si ell testimoni sab que les dites coses fossen fetes de manament del dit don Jayme de Urgell e si li eren acceptables o plassents. E dix ell testimoni que tots los dits bestiars e altres robos que robaren sen menaven à Balaguer perque creu ell testimoni que les dites coses li fossen plassents al dit don Jayme e era ben ver semblant.

Fuit sibi lectum etc.

Die decima octava novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tertio decimo Anthonius Monserrat habitator loci de Benavent Sigriani testis presentatus et productus per partem instantem et jusus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris professorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo super aliquibus de contentis in XII articulo sive capitulo et super aliis interrogatus si ipse testis scit quod Jacobus de Urgello filius egregii Petri comitis Urgelli veniret ad aliqua loca in termino de Sigriano situata vel alii loco ipsius aut nomine ad cohegendum et distringendum homines in eisdem populatis quod prestarent sacramentum et homagium de habendo ipsum in dominum et Regem Aragonum. E dix que es verirat que hun dia del mes de juliol prop passat vench mossen Fluvia de casa del dit don Jayme de Urgell a hun loch appellat Benavent sitiat en Sigria e ab molta gent darmes de cavall e de peu tro en numero de MD poch mes o meys ab pennons stesos e entraren en lo dit loch e castell de aquell e robaren les cases del dit loch e castell trencants les portes e cridants altes veus viva viva lo Rey don Jayme et apres quel dit mossen Fluvia e altres foren aleojats lo dit mossen Fluvia mana a ell testimoni et altres proho-

mens del dit loch que pujassen al castell on ell era. E de continent ell testimoni e los altres pujaren al dit castell e aqui atrobaren al dit mossen Fluvia lo qual mana al dit testimoni e los altres prohomens que prestassen sagrament e homenatge de esser bons e leyals al Senyor Rey don Jayme é que haguessen aquell per verdader Rey e Senyor et ell testimoni e los altres per tal con los menaçaven que si no ho fahien los degolarien prestaren lo dit homenatge e sagrament en poder de hun qui era ab lo dit mossen Fluvia appellat Lembri e altre appelat Lorenç los quals per capitans del dit castell e loch aconpanyats de alguna gent armada de peu e de cavall romangueren aqui et apres alguns passats de la dita jornada los dits Lembri e En Lorenç e altres appellats Nanthoni Robio e En Amigo prengueren a ell testimoni e altres tro en numero de deu del dit loch e aquells ligats dugueren pressos a Albesa loch del dit don Jayme et aqui los tinguèren presos tro ques rescataren e finaren en certa quantitat de la qual paga ell testimoni a hun appellat En Pere de la Torre del loch de Vilanova de Sigria qui entra fermança per ell testimoni e altres an Guiamonet ça Cirera es assaber XXV florins.

Interrogatus en queny nom prengueren los dessus dits Lorenç e Lembri lo dit sagrament et homenatge. E dix que en nom del dit don Jayme Durgell que los dits En Fluvia e altres de sa companya nomenaven Rey Darago.

Interrogatus qui conegue ell testimoni dels que vin gueren al dit loch per robar e dapnifficar a aquell. E dix que mossen Fluvia a son germa e han Soler Amigo et Anthoni de Robio de Leyda.

Interrogatus si la dita companya del dit don Jayme feren roberies e morts ne altres dans en lo dit loch. E dix ell testimoni que no sab que nengu hi matassen empero que be sap certament que desrobaren a ell testimoni e als altres vehins del dit loch lurs cases tro als claus de les portes.

Interrogatus quines coses robaren les dites gents darmes et companya. E dix que vins blats robes olis robes de lits et hostillers de casa bous bisties de arada et altres coses qui a forniment de casa se pertanyen.

Interrogatus si sab ell testimoni que podien valer los bens bistiers et robes e altres coses qui la dita companya sen dugueren et robaren. E dix ell testimoni que no sab que valien los bens dels altres empero que ha verdedera stimacio los bens que a ell testimoni sen dugueren valien XXX florins ab mes.

Interrogatus si ell testimoni sab ni hoyt dir hon duhien les dites coses robades la dita gent darmes. E dix que al loch de Albesa car ell testimoni ho havia vist stant aqui pres.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir si les coses dessus dites e fetes se fahien de manament del dit Jayme Durgell o ab consentiment seu e si li eren acceptables. E dix ell testimini que crehia que hoc e aço per tal com vehia segons dit havia que totes les dites coses se dehien es recollien en los lochs del dit Jayme Durgell.

Fuit sibi lectum etc.

Die decima octava mensis novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII predicto civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis instante parte supradicta et hominibus quibus supra processit ad inquirendum de predictis prout sequitur.

Petrus Tribanat agricultor loci de Benavent de Sigriano testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super aliquibus contentis in duodecimo capitulo et super aliis si scit aut audivit

ipse testis quod Iacobus de Urgello filius egregii Petri comitis Urgelli venit ad aliqua loca in termino de Sigriano situata vel alii loco ipsius aut nomine ad cohegendum et distringendum homines ipsorum locorum quod prestarent sacramentum et homagium de habendo ipsum in dominum et Regem. E dix que ha ell testimoni recorda be que ana en lo temps de les eres e messes prop passat ell testimoni stant en lo loch de Benavent on ell testimoni es poblat veu que vench a aquell mossen Fluvia ab gran gent darmes tro en numero de M de cavall e de peu e mes a sos vigares ab penons stesos e entra en lo dit loch et pres aquell e lo castell de aquell a sa ma per força cridant altes veus la sua gent viva lo Rey don Jayme e desonestant ab veus altes dient mala hi son venguts a ell testimoni e altres del dit loch que traydos son perque haveu pres lo rey carrater e strany e haveu jaquit lo de la terra e trencant les portes robaren totes les cases de ell testimoni e dels altres del dit loch e portarensen les robes et bens de aquells et apres quant foren reposats lo dit mossen Fluvia feu manament a ell testimoni e als altres del dit loch que pujassen al castell del dit loch hon ell era. E de fet ell testimoni e los altres pujaren al dit castell e trobaren al dit mossen Fluvia lo qual mana que de present ell testimoni e los altres prohomens del dit loch prestassen sagrament et homenatge en poder den Lorenç e den Lembri scuders e de sa conpanya qui eren aqui presents de haver per Rey et per Senyor al Senyor Rey don Jayme dientho del dit Jayme Durgell. E de fet ell testimoni et los altres prohomens presta-

ren aquell en poder dels dits Lorenc e Lembri e per pahor que nols matassen car menaçaven a ell testimoni e los altres que si no ho fahien los occiurien e romangueren en lo dit castell per capitans acompanyats de aleuna gent darmes los dits Lorenç et Lembri.

Interrogatus en nom de qui prengueren los desus dits Lorenç et Lembri los dits homenatges e sagraments. E dix ell testimoni que en nom del dit Jayme Durgell e per aquell.

Interrogatus qui conegue ell testimoni de la dita conpanya del dit Jayme Durgell qui vingueren ha robar e dapnificar a ell testimoni et als altres del dit loch. E dix que al dit mossen Fluyia e lo fill den Florejachs de Albesa e Anthoni Robio et den Solèr e han Amigo de Leyda lo qual Amigo lo liga a ell testimoni e lo mena pres a tro a Vilanova e quant fou en aquell loch fou acomanat al fill den Molins lo qual lo mena a ell testimoni tro a Albesa hon stigue pres ab altres alscuns dies tro que hague finat de son rescat ab los dits Lorenç e Lembri capitans del castell de Benavent e finaren ell testimoni V o VI daltres ab ell ha sed cafiços de forment los quals robaren los dits Lorenç e Lembri.

Interrogatus si la dita companya darmes feren morts furts o altres dans a ell testimoni et als altres del dit loch. E dix ell testimoni que no sabie que morts si haguessen fetes empero que robos hac car totes les cases del dit loch foren per la dita companya robades et

encara que ell testimoni hoy dir que havien turmentat lo capella apellat Costa qui era pres ab ell testimoni.

Interrogatus si ell testimoni sab quines coses la dita companya robaren ni que podien valer. E dix que olis vins forment civades robes bous besties e totes altres coses tro als claus de les parets. De la valua dix ell testimoni que tant era que a present no ho poria dir.

Interrogatus si les bisties o animals que prenerèn la dita companyia del dit don Jayme hon les preneren. E dix que en lo dit loch de Benavent prengueren bisties cavalines e de lauro e les bovines prenien a Leyda car los homens del dit loch de Benavent sabents los dans que fahien la dita companya acordaren quels bous lurs menassen a Leyda per salvar e aquells prengueren en lo Areny abans que no vinguessen la dita companya a Benavent e depres menaren los dits bous a Balaguer segons fama. E li dix En Pere Marti pastor de aquells qui fou pres ab aquells e de nyt a Balaguer.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que les sobre dites coses fossen fetes de manament del dit Jayme Durgell e acceptables a ell et loas et aprovas lo dit Jayme. E dix ell testimoni que creya que si al dit Jayme Durgell no fossen acceptables no recollira ell los bens furtats en sos lochs.

Fuit sibi lectum etc.

Die decima octava mensis novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII predicto in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem dominiRegis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem in modum qui sequitur.

Petrus Marti habitador loci de Benavent in Sigriano testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per dictum honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris professorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus super aliquibus de contentis in duodecimo capitulo et super aliis si ell testimoni sab ho ha hoyt dir que Jayme Durgell sie stat en algun loch de Segria o conpanya sua per ell en son nom haje pres sagrament et homenatge quel tinguessen per Rey et per Senyor. E dix si no saber hi res sino per hoyda car ha hoyt que companya del dit Jayme foren al dit loch de Benavent e que prengueren los dits sagrament et homenatge per força.

Interrogatus si ell testimoni sab que la dita compan-

robas los homens del dit loch. E dix si saber que los homens del dit loch de Benavent havien fetes venir bisties bovines a Leyda per salvar e ell testimoni era pastor ab daltres e guardaven aquelles En Lareny de la dita ciutat de Leyda e dos o tres dias apres la festa de Sent Johan de juny prop passat veu ell testimoni que gran companya de cavall e de peu armada del dit Jayme Durgell vingueren a Leyda e combateren a la part del mercadal e quant noy pogueren pendre menarensen a ell testimoni ab les bisties bovines et altres guardes desus dites al loch de Menargues e ali partirenles en dues parts la una trameteren a Albesa e la altra a Balaguer.

Interrogatus si la companya del dit Jayme Durgell proclamaven viva viva lo Rey don Jayme. E dix ell testimoni que veritat era quels dehien en lo loch de Menargues altes veus.

Fuit sibi lectum etc.

—

Die vicesima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis predicti ac in

personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisitionem predictam ut sequitur.

Bartholomeus de Soldevila agricultor loci de Benavent in Sigriano testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et alias de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super duodecimo articulo sive capitulo. E dix ell testimoni esser veritat que apres la festa de Sent Johan de juny prop passat a sos vigares dos o tres dies ell testimoni stant ab algunes altres en lo loch de Benavent situat en Segria vehins de aquell ven gran fum que havia enves lo mercadal de Leyda e de continent ell testimoni e los altres del dit loch de Benavent trameteren hun hom per saber quin fum era allo quis mostrava en vers Leyda e lo dit hom retorna tantost que no gossa venir on era lo dit fum e ell testimoni et altres dessus dits interrogaren lo que convenia ni quines noves portava. E dix que no havia anar lla hon era lo foch e fum car multitut de gent darmes havia trobat al seca de Sent Pere e que per aquells no havia gossat passar avant. E stant lo interrogaven ell testimoni e los altres al dit missatge a cap de una bona stona ell testimoni et los altres prohomens

lel dit loch de Benavent qui eren en aquell veren venir envers lo dit loch de Benavent molta gent darmes el capita de la qual era mossen Fluvia de casa den Jayme Durgell ha peu e ha cavall tro a numero a vijares de ell testimoni de dos milia cinchcents tro en tres milia ab penons stessos a son semblant de ell testimoni de color blancha e entraren en lo dit loch de Benavent e prengueren lo e lo castell de aquell axi matex trancant les cadenes de la porta del dit loch e les portes de les cases cridant altes veus viva viva lo Rey don Jayme comte Durgell e robaren a ell testimoni e als altres prohomens del dit loch lurs bens et robes et altres coses tro als claus e staques de les parets.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que los dits mossen Fluvia et gent darmes de don Jayme Durgell havessen pres sagrament et homenatge de ell testimoni e dels prohomens del dit loch que haguessen per Senyor e Rey al dit Jayme Durgell et se prengues en nom e veu de aquell. E dix ell testimoni quel havia oyt dir a alscuns homens del dit loch que era veritat que la dita gent darmes present lo dit mossen Fluvia havien pres sagrament et homenatge dels homens del dit loch de Benavent es a saber que haurien per Rey et per Senyor al dit Jaume Durgell e que aço havia hoyt dir an Johan Del Lor e altres del dit loch empero que el testimoni veu que ans que lo dit mossen Fluvia partis del dit loch constitui capita de aquell e del castell han Lembri qui era ali ab ell manant a ell testimoni e als altres del dit loch que de les rendes de aquell respon-

guessen al dit En Lembri per lo Senyor Rey En Jayme dient encara la dita gent a ell testimoni e los altres prohomens vosaltres haveu comprat Rey strany per dines dientlo del Senyor Rey.

Interrogatus qui conegc ell testimoni de la dita gent darmes del dit don Jayme Durgell qui vingueren ha robar et a dampnificar ell testimoni e los altres del dit loch de Benavent. E dix que a mossen Fluvia et a son frare e ha mossen Dalmau dez Palau e han Lorenç Sorita e han Lembri desus anomenat e los Robions dos germans e Amigo e En Soler de Leyda e molts daltres los noms dels quals al present a ell testimoni no recorden.

Interrogatus ell testimoni si la dita conpanya darmes del dit Jacme Durgell feren morts furts e dans a ell testimoni e altres del dit loch. E dix que morts ell testimoni no sab que si hic fessen empero que sab be que si feren asats dans es a saber que desrobaven segons damunt ell testimoni ha dit totes les cases del dit loch de Benavent e sen dugueren vins forment civades olis robes bous e altres bisties e encara sen dugueren a ell testimoni et altres del dit loch tro en numero a sos vigares de ell testimoni de VIII a IX en una corda ligats e levarenlos al loch de Albesa e aqui stigue ell testimoni pres per tres o quatre dies tro que fina de rescat ab En Lembri e ab En Lorenç per set fanegues e miga de forment.

Interrogatus ell testimoni si sab quant podien valer les coses que la dita gent darmes havien robades. E dix que a sos vijares de M florins en sus.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir les coses robades per les desus dites gents on les recolien. E dix que ell stant pres veu algunes atzembles de les robades en lo dit loch Dalbesa.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que les dites coses axi fetes per la dita gent darmes fossen fetes de manament et ordinacio del Jayme Durgell e si li eren plaents et acceptables. E dix que bens pensava que no li eren desplasents e aço per tal com permetia ques retirassen en lur terra e lochs.

Fuit sibi lectum etc.

Die vicesima mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra processit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Raymundus Castellar oriundus de Villa Guisone co-

morans vero in civitate Balagarii in botigia Martin Petri de Capitlis mercator testis presentatus et productus per partem instantem scitatus que per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabatur.

Et primo interrogatus super decimo octavo capitulo omissis precedentibus dixli si aço saber sobre les dites coses que enguany en lo mes de juliol prop passat ell testimoni veu que lo governador de Cathalunya vench ab alguna gent darmes de cavall et de peu a Balaguer pero ell testimoni no sab ni hoy dir per que hi venie et viu que tancaren les portes de la dita ciutat de Balaguer e segons veu ell testimoni et hoy dir los cotinents dels habitants en Balaguer eren de defferens contra ell en cas ques acostas a la ciutat et tot hom stava per los murs app t per defenre.

Interrogatus si com lo dit governador vench et foneh aqui lo dit don Jachme ere en Balaguer. Dix que no hi ere mas stant lo dit governador en lo loch on sere posat ab sa gent vench Dalbesa on dehien que ere.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que lo dit governador posas o fes posar letres algunes del Senyor Rey o traslat de aquelles aquen pres Balaguer et pres la casa de la comptessa. Dix que com abans que lo dit don Jachme vingues en Balaguer aquell dia

mossen Vilafrancha et Juan Despes vingueren en Balaguer et descavalcaran et feren la via del pont lo qual pasaren ab alguns qui eren en aquell trast et ell testimoni axi metex passa darrere ells lo dit pont e viu que aqui vingueren alscuns homens a cavall daquells del governador als quals los que havien pasat lo pont tiraren alguns passadors on feriren segons viu ell testimoni un en lo cap altre en les anques en tant que ells sen tornaren e tornantsen lo dit mossen Vilafrancha et Juan Despes et un hom de Balaguer apellat Neforça et ell testimoni et alcuns altres los seguiren e veu ell testimoni que los dits homens del governador jaquiren aqui a unes tapietes en lo cami una asta de lança ab una letra o paper scrit la qual lança veu ell testimoni que levaron apres que la dita gent de cavall sen fonch anada lo dit mossen Vilafrancha e lo dit Neforça et lo dit mossen Vilafrancha pres la dita letra et legila un poch e despux portalasen en la ciutat no sab ell testimoni quen feu ne que contenie la dita letra.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

—

Die intitulata vicesima secunda predicti mensis novembris anno a nativitate Domini millessimo quadriñgentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consi-

liarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra prosesit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Andreas Serra jurisperitus ville Acrimontis testis presentatus et productus per partem instantem scitatusque per Johannem Garcia virgarium audientie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto de capitulis jamdictis singulariter et specifice sibi lecto. Dix aço tan solament saber que stant lo siti del Senyor Rey sobre la vila de Agramunt mossen lo governador de Cathalunya qui tenie lo dit siti dona licencia an Bernat de Torremorell et a ell testimoni que anasen a Balaguer per parlar ab lo comte alias ab don Jachme et de fet hi anaren e stants els en Balaguer no lo dia que hi entraren mas laltre apres seguent en la nit quax hora del seny del ladre vench mossen Fluvia segons dehiem de parts stranyes et feu reverencia al dit don Jachme acompayas ab los altres cavallers et gentills homens et lo dit mossen Fluvia portava a la correga a part detras un stoig de cuyro negre amotlat quax de largaria et damplaria de un palm de que ell testimoni stech maravellat que podie esser allo. E lo dit mossen Fluvia present lo dit don Jachme et ell testimoni et molts al-

tres obri lo dit stoig et treguen una carta be gran de un pergami et al començament de la carta ere lo coll del pergami entregue. E començaren a legir de la dita carta dues ho tres linees en les quals avie alguns noms segons parer dell testimoni anglesos et la fi de la dita carta era closa de ma de notari et havie un sigell pendent et hoy dir ell testimoni et aquells qui eren alli que aquella carta era de covinença feta entre lo dit don Jachme et Ortomas en que aquell sagell era de les armes del dit Ortomas et als noy sab.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir a quina fi o perque et contra qui lo dit don Jachme avie feta la dita avinença ab lo dit Ortomas. Dix que noy sab res sino segons que damunt ha deposat.

Interrogatus quina continença feu lo dit don Jayme vehent la dita carta ni si mostra averne plaher et averla per agradable. Dix que afranqui la cara et que mostra averne plaher.

Interrogatus mentre ell testimoni et lo dit Bernat en aquells dies parlaven ab lo dit don Jayme com venien a parlar del Senyor Rey en quina guisa lo dit don Jayme nomenava lo dit Senyor Rey ni com se rahonava dell. Dix que no li recorde.

Interrogatus si stant ell testimoni ab lo dit don Jachme li hoy dir que lo regne pertanye a ell et que la declaracio quis era feta era stada feta malvadament e

que ell encara recobrarie lo regne ab spasa. Dix que no.

Fuit sibi lectum et perseveravit etc.

Dicta die intitulata vicesima secunda mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo terciodecimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra procesit ad inquirendum de predictis in hunc modum.

Arnaldus Rotlan notarius habitator civitatis Balagarii testis presentatus et productus per partem instantem scitatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus dictus testis super eisdem capitulis sive articulis in ea contentis se scire ea tantum que secuntur que sobre les coses contengudes en aquells que alcuns temps ha passat don Jayme Durgell feu justar los prohomens de tots los lochs del comdat de Urgell et del vezcomdat Dager a la vila Dagramunt et aqui fou ell testimoni et hoy et veu que lo dit don Jayme empra los dits prohomens de la terra que li

prestassen dines que ell havia mester en deffensio de la successio del Regne lo qual dehien ques pertanye a ell et que ab aquella moneda pogues haver gent darmes e de fet los dits homens li atorgaren certa quantitat de diners los quals a vigares del testimoni lo dit don Jayme trames en les parts de França per fer entrar gent empero si aquestes coses foren abans que la declaracio de la successio del dit regne fos feta o apres o si fou abans o apres que lo dit don Jayme hac prestada la obediencia al Senyor Rey ho no a ell testimoni no li recorde a present mas com vench avant lo dit don Jayme torna a emprar la dita terra dient que ell avie fet amasar gent darmes en les partides de França et que ab aquells diners les farie entrar per ço que ell pogues aver a sa ma lo regne Darago et de fet lin donaren altra vegada et segons li hoyren dir ell testimoni et altres lo dit don Jachme trames los dits diners en França axi com avie promes et aquells hi porta segons lo dit don Jayme dehie Johan de Fluvia et Johan de Linyan e encara altra vegada a pregarie del dit don Jayme los homens de Balaguer per via de universitat donaren diners al dit don Jayme per ço com dehie que ab aquells farie son fet et obtendrie lo regne lo qual li era stat levat a tort et que daqui avant nols aemprarie e aço es stat dins aquest any los quals diners se dix que trames lo dit don Jachme ves la terra francesa per lo rector de Vilafemeç et per un a qui dien Johan Correger qui sta a Balaguer et que los homens de Balaguer possaven querelles al dit don Jayme com los diners neren anats et la gent no venie et

lo dit don Jachme dehie que per ço com la gent avie a venir Danglaterra no podien venir axi tost empero si lo dit don Jayme avia feta liga ab lo duch de Clarença ho no ell testimoni no ho sab be es ver que hoy dir diverses vegades mas no li record a qui mas continuament axi com la gent se parle que feta ni havie tramesos diners en França a Menaut de Favars et a mossen Johan de Malleo et a mossen Aymerich de Comenge et ad altres capitans et que venguesen deça ab gent darmes per la dita raho. Del fet de mossen Franci Derill ell testimoni no sab con se fonch car noy ere mas es ver que ell testimoni veu exir de Balaguer mossen Fluvia ab molta gent darmes de peu et de cavall et segons hoy dir ana a Linyola et daqui feren ne tornar los homens de peu vers Balaguer et los de cavall segons fou dit a ell testimoni anarensen al loch de Margaleff et meterense aqui en aguayt et aqui metex agueren encontre ab lo dit mossen Franci Derill lo qual encalçaren fins a Torregrosa et com los dits homens de cavall tornaren a Balaguer veu ell testimoni que menaren scuders et troters armes et robes los quals rocins robes et armes veu ell testimoni vendre publicament al bell encant dins Balaguer et metre los homens en la preso comuna de la dita ciutat et ell testimoni entervench per scriure en la venda de les dites coses. En lo fet de Leyda vee ell testimoni un dia ço es la vigilia de Sent Johan prop passat exir de Balaguer molta gent armada de peu et de cavall ab dos standarts lahun de mossen Fluvia laltre de mossen Johan Cortit los quals contenien que irie primer et fou feta questio

que quax la gent darmes nos tenien per contents de anar jus lestendart de mossen Fluvia et vee ell testimoni que lo dit don Jachme si mes entre abdos los stendarts et isque ab ells de Balaguer tenint lo cami de Leyda. E pux hoy dir ell testimoni que lo dit don Jachme no passa del pont de Picabay avall ans sen torna per lo cami Dalbesa a lo ciutat de Balaguer solament ab tres ho ab quatre cavalcadors e apres hoy dir que la dita gent de cavall et de peu eren anats a Leyda et que avien cremats blats et que Johan de Fluvia sere avançat et que avie tocat al portal hoy mes avant dir ell testimoni que daqui eren anats Vilanova de Segria et Alguayra et ques avien presos molts blats et robes del dit loch de Vilanova los quals sen avien portats a Albesa et a Castelo et encara segons se dix a Monmagastre e ell testimoni ne veu portar a Balaguer a casa de micer Tristany et veu fer encant ell testimoni en Balaguer de moltes et diverses hostiles que avien portades del dit loch lo qual encant fahie fer mossen Daumau dez Palau. Apres dix que veu ell testimoni que lo Senyor Rey es vengut a Balaguer et posa seti a la dita ciutat e que per ordinacio et manament del dit don Jachme la dita ciutat se defenie. Creu ell testimoni algunes vegades que gents que staven dins Balaguer exien defora per fer sçaramuces et bregues als del real vehent ho a les devegades lo dit don Jachme et no contrastant veu axi matex ell testimoni algunes vegades que los qui eran en Balaguer com vehien defora en lo seti molta gent justada quey dreçaven les bombardes ells tiraven ab

aquelles e aço es ço qui a present li record.

Die predicta intitulata vicesima secunda dicti mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo CCCC. tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra procesit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Jacobus de Urgello.

Et primo fuit interrogatus super dictis capitulis jam dictis singulariter et specifice sibi lectis de latino in romancio de verbo ad verbum. Dix que pochs dies abans o apres que lo castell de Montarago fou pres el sabe que foren preses certes letres per aquells quis recoliren en Montarago les quals se debie que trametie mossen Simon Salvador et Pascual de Naya que eren en Gascuya et les trametien a ells et segons se debie en aquelles se fahia mencio com don Anton de Luna ab certa gent strangera devie entrar en Arago en que ere fet tracté que a la entrada los capitans qui venien ab lo dit don Anton de Luna lo prenguessen ell metesen en mans del Senyor Rey o de sos enemichs de don Anton. E lo dit deposa perque era en proposit de anar a Tortosa per fer reverencia al Senyor Rey volent se certificar si en les dites letres se fere mencio de

tracte algun quis fes contra ell deposant trames a Montarago per aver les dites letres ho saber que contenien. E fou respost per los de Montarago que deço que demanava a Loarre ne trobarie recapte e lo dit hom trames per ell deposant torna a ell deposant et apres vench a ell deposant un moro ho juheu servidor de don Anton o de mosen Garcia daquells que eren a Loarre o a Montarago et lo dit deposant trames lo ab letres a don Anton a Loarre per aver certificacio de ço quis contenie en les dites letres qui eren stades preses. E fou al dit deposant tramesa una letra la qual no dehie o no aparie en la subscripcio de part de qui venie pero presumex ell deposant que venie de part de la abadessa de Tresovares car don Anton noy ere en la qual se contenie que en les letres preses no avie res contra ell deposant sino los tractes damunt tractats.

Dix encara esser ver que per alguns que ell deposant avie per servidors en lo regne de Arago qui eren en mala voluntat ab don Anton volent los fer amichs e dubtant aquells que caent en ell deposant la justicia del regne Darago que no foren maltractats a ma de don Anton esguardant que ere acostat servidor dell deposant volentlos metre en certa seguretat que vinent lo cas de la succesio en ell deposant nols calgues duptar dell deposant per via de maltractar ni encara del dit don Anton. E per aquest sguart fon per ell deposant donat poder a mossen Garcia de Sesse en concordar ells et prometels de part de ell deposant que nols calrie duptar de res. E mes dona poder al dit mossen

Garcia et son parer a don Anton que poguessen fer et tractar amistats de lianças ab tots servidors amichs et senyors per ajudar ell deposant en lo fet de la successio del regne et en totes altres coses tocants ell deposant amplament et bastant et fermar lo poder aquell ell depossant en poder de un notari del dit don Anton o de mossen Garcia lo qual no sab com ha nom et aço a son parer fou quencom abans de la declaracio de la succesio del regne pero aço remet al calendari de la carta.

Dix encara esser ver que feta la declaracio he vengut lo Senyor Rey a Çaragoça perque le dit don Anton havia sospita segons parie que ell deposant fes tracte ab lo dit Senyor Rey trames a ell deposant un hom qui ha sobre nom del Mojorall et parlava aragones lo qual li dix ques maravellava molt dell deposant que fes alguns tractes ab lo Senyor Rey et que lexas defora lo dit don Anton esguardant que lo dit don Anton se tenie per son vasall et servidor et recitali aqui molts serveys quell dit don Anton li dehie aver fets et li explica de part del dit don Anthon grans tractes et liganças que lo dit don Anton tractava et menava en favor dell deposant per ajudarli et a recobrar lo regne et per ço li suplicava que no fes algun tracte ab lo Senyor Rey recitantli com tot quant avien promes per part del dit Senyor a don Anton de tot li eren venguts a menys en lo liurament de Almonezir et de Mores. E lo dit deposant li respos que esguardant que ell deposant tenia lo dit don Anton per parent amich et servidor

ıo farie tractes alguns que ell no hoys dir que si rom-
ıien no rompien sino que noy cabie et noy ere com-
ıres don Anton et apres lo dit don Anton Miquell de
Maças offerintli com lo dit don Anton tenie tractes et
partits ab grans homens strangers per socorrer ell de-
ıosant et ajudarli ha aver la successio del regne e que
i donas poder e lo dit deposant constitui sos procura-
lors al dit don Anton et a mossen Garcia de Sese do-
ıantlis ample et gran poder et bastant de poder fer
per ell deposant tractes et liganças ab reys duchs com-
es et altres qualsevol grans homens per ajudarli et
ıver lo dit regne lo qual poder certifica lo dit Miquell
Maças qui es notari. E aquest poder dona ell deposant
en aquell instant que lo Senyor Rey venia de Çarago-
ca a Leyda ho en lo temps que ere en Leyda lo die no
li recordo lavors o abans ho apres ell deposant a re-
questa de don Anton envia al dit don Anton diverses
letres a grans et capitans et les dites letres eren de
crehença explicadora per don Anthon et la crehença
ere sobre lo fet de les dites ligues el heraut qui les
portava ço es Entença fou pres entre Erla et Xea per
les gents qui staven a Sentia sabent lo dit don Anthon
la preso del dit haraut trames a dir a ell testimoni que
li trametes letres blanques sotscrites de sa ma et em-
premtes de sagell perque lo dit don Anton pogues fer
escriure en les dites letres ço ques volgues et dreçar les
dites letres a quis volgues.

Dix encara esser ver que apres vench a ell deposant
un hom apellat Thomas de Masela lo qual li porta una

letra de don Anthon de Luna contenent en sustancia que lo dit don Anton avie treballat per ell fet tal servey et que james servidor ni vasall no poguos mes fer car ell avia tractat ab tals et tan grans persones dins breus dies si ell volie fer atret del loch dou venie porie aver et recobrar ço que li ere stat tolt et axi que volgues aver cor de Rey et esser virtuos et sobre ço la letra ere molt largua et afalagadora et les dites coses li foren trameses a dir en lo mes de abril prop passat poch abans o apres.

E apres seguis la preso del castell de Montsrgo etc. E lo dit deposant sospitantse de les coses en les dites letres trobades contengudes e axi metex per raho de mossen Riambau de Corbera la donchs regent la governacio de Cathalunya fahia alguns procehiments contra la terra et avie fetes cridar les osts de Cathalunya contra Balaguer et aço a son parer contra justicia la donchs ell deposant sospita mes que contra la persona dell deposant nos fes algun mal tracte si anas a Tortosa per fer reverencia al Senyor Rey donant lo papa segons se tractava quey anas a fer la dita reverencia e despux a son parer a la festa de Cinquagesima pus prop passada poch mes abans ho apres lo dit don Anthon trames a ell deposant una letra en la qual se contenie que un haraut devie venir a ell deposant et que ell deposant com lo dit haraut hi serie se mostras axi en parlar com en continents cavaller et gran home et en ben acullir en donarli e que apres breument venrie al dit deposant veure a ell deposant un vassall ser-

vidor del deposant et amich et servidor del dit don Anthon ab un secretari que li portarien tals coses en que sens falta trobarie plaher et lavors lo dit deposant considera en si metex que aurien feta alguna ligança per virtut dels poders et de les letres desus dites ab alguns senyors et maravellas que les agues fetes sens consultarlon e hi magina que si lo dit secretari devie venir per aver confirmacio del deposant de les dites ligues en cars que fetes les agues et lavors o apres de aço hoy dir ell deposant que lo dit don Anton ere entrat en les parts de Jaqua ab gent darmes strangera et segons que ere stat reportat a ell deposant de la ciutat de Leyda fahie grans dans en aquelles parts.

Dix encara que per ço com lo governador de Cathalunya ere stat trames per lo Senyor Rey ab gent darmes a la ciutat de Leyda duptantse que no fes algun enantament contra sa persona per fugir a furor parti de Balaguer per anar al Grado per ço que dali enfora sabes et vehes que farie lo dit governador et el Rey que li dehien que axi metex venie per aquexa matexa raho et axi metex alli stant sabes et sentis que ere ço que don Anthon li havie trames a dir car no avie res vist de ço que li avie scrit et que li devie venir e que pogues veure quiny partit penrie ni que devie fer et per certa causa et occassio sens anar a lo Grado sen torna a Balaguer e de Balaguer enfora trames lo dit mossen Fluvia al dit don Anton per recontar lestament de totes les coses sobredites et per saber de don An-

ton que li deri ho li trametrie a dir sobre les coses que li avie trameses a dir.

E lo dit mossen Fluvia retorna a ell deposant aquell jorn metex que lo Senyor Rey possa lo siti a Balaguer ho la nit abans perque no vench a ell algu que li alças perque començaren a repicar les campanes per la gent darmes del Senyor Rey no cura molt de hoyr la relacio que ell començava a fer ans cura de donar los trasts de la ciutat et daqui avant no la li feu sino a troços be es ver que porta certes cosses segellades les quals remet a mossen Fluvia que eren car ell deposant no ho legi ni sabie si eren certs capitols ho scriptures mas manaho metre en lo pelle.

Interrogatus si ell deposant sab ni ha hoyt dir lo dit don Anton ab qui fahie los dits tractes et ligues. Dix que ha hoyt dir que ab lo duc de Clarença ab lo duch Dayoch et ab lo comte de Orcet.

Interrogatus que fon la causa perque ell deposant mes en defensio la ciutat de Balaguer et no obri les portes al Senyor Rey pus lo vehie ho sabie que ere aqui. Dix que per ço com no li era stada feta alguna requesta per part del dit Senyor.

Interrogatus si los homenatges de Balaguer se tenien per ell. Dix que hoc en certa manera et remet ho a les cartes dequen fetes.

Interrogatus pus que ell deposant regia la ciutat de Balaguer et los homenatges dels homens de la ciutat de Balaguer se tenie per ell et lo Senyor Rey volie a sa ma la ciutat perque li fahien resistencia. Dix que ho remet respostes ja fetes per ell deposant en la deposicio ja feta.

Interrogatus si abans que la obediencia fos prestada al Senyor Rey per ell deposant revoca la procuracio que avie feta prestar la dita obediencia. Dix que si ho feu ho no remetho als procuradors et al notari qui la pres.

Die que intitulabatur vicesima secunda mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra procesit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Reverendus ffrater Johannes Magister in sacra pagina episcopus sue electus Maltensis testis presentatus et productus per partem instantem scitatusque per Johan Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive

capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo super quarto capitulo omisis precedentibus interrogatus et dix que en quant ço que lo dit capitoll ell testimoni no sab si lo dit don Jachme trames los dits don Anton ni mossen Garcia de Sese en Anglaterra per misatgers per la raho desus dita o no mas recorde be a ell testimoni enguany en lo mes de Maig o de juny abans que la gent del dit don Jachme procehis a fer alguns insults ell dit testimoni stant en Balaguer viu que mossen Ramon Berenguer de Fluvia vench segons dix dell castell de Loarre et dix ques ere vist ab don Anton et porta ab si una bustia ho stoig de cuyre a forma de stoig de breviari on segons dehia lo dit mossen Fluvia eren una carta ho cartes continents liança entre lo dit don Jayme et Orthomas fill del rey Danglaterra e ell testimoni sabent o havent oir les dites coses dir volch veure les dites coses et dix ho al dit mossen Fluvia que les li mostras e lo dit mossen Fluvia li dix que la comtessa ho tenia pero dixli que la liança en efecto contenie que lo Rey Danglaterra ab sos barons avie fet regonexer lo fet de la justicia de la successio del regne Darago et avie trobat que pertanye al dit don Jayme et no a algun altre et que sobre aço lo dit Ortomas sere ligat ab lo dit don Jayme et avie promes de ferli valença pera conquistar lo regne Darago a ell testimoni content daço demana a la senyora comtessa que li mostras les dites cartes de liança et ella li dix que lo comte les avia. E de fet un joen ell

testimoni ho demana al dit don Jayme que les li mostras que al menys li digues que contenie et lo dit don Jachme li dix semblants paraules en efecte que havie mossen Fluvia ço es que en Anglaterra avien fet regonexer lo dit dret de la successio et que havie trobat que lo dit dret ere dell et no dalgun altre et que li havien scrit que no fes avinença ab nengu car lo dit Ortomas venrie en sa valença ab gent darmes per ajudarli a conquistar lo dit regne et cant ell testimoni no feu que james pogues veure les dites cartes pero hoy dir ell testimoni que la dita liança sere feta ab entreveniment de don Anton de Luna et dell dit mossen Garcia de Sese.

Interrogatus etiam dictus testis super quinto articulo. Dix que noy sab res de certa sciencia ne james ell testimoni hoy dir que liança fos stada feta entre lo dit don Jayme et lo comte de Fox es empero ver que ell testimoni hoy dir quax en semblant temps que damunt ha dit an Guerau Dalos lo qual dehie que per part del dit don Jayme avie fets alguns viatges a la terra francesa que lo dit don Jayme mijançant ell dit Guerau ere anat a mossen Johan de Malleo et a mossen Aymerich de Comenge et que aquests los havien promes de ajudar et valer al dit don Jayme ab certa gent darmes et que per part del dit don Jayme eren anats lo dit Guerau Dalos et lo rector de Vilafemeç en aquelles parts per portarhi moneda per via de sou o de accorriment et que vengüessen deça.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir contra qui li avien proferta valença. **Dix que no sab.**

Interrogatus etiam dictus testis super quinto articulo. Dix que noy sab res.

Interrogatus etiam dictus testis super sexto articulo sive capitulo. Dix que noy sab res.

Interrogatus fuit etiam dictus testis super octavo articulo sive capitulo. Dix si açi saber sobre les coses contengudes en lo dit capitol que apres que la gent del dit don Jayme fou stada a Leyda et hagueren fetes algunes coses en lo territori de aquella stant lo dit don Jayme a Balaguer fou fama en Balaguer que don Anton de Luna ere entrat en certes parts Darago ab gran colp de gent darmes et darchs et que avie scrit al dit don Jayme que isques ves les dites parts Darago per junyirse ab ell et ab la dita gent que ell metie per sa valença et socors. E de fet lo dit don Jayme per intent segons dehien de junyirse ab lo dit don Anton et ab la dita gent darmes partí de Balaguer ab la gent darmes que tenie et ab alguna gent de peu et ana vers les parts Darago et volia fer la via del Grado on dehien que eren lo dit don Anton et la dita gent darmes dangleses e con fonch a Spluchs aquí lo dit don Jayme hac nova que la gent darmes dels angleses qui era entrada era desconfida per gent darmes del Senyor Rey. E encara lo dit don Jayme volia anar de ves lo Grado e en la

nit ell testimoni a inducció de alguns cavallers qui no avien a bon de anar avant feu per guisa ab lo dit don Jayme que lendema sen tornaren vers les parts de Balaguer e seguis despux que apres que foren tornats a Balaguer mossen Fluvia parti de Balaguer et dix que anava devers Loarre per veures ab don Anton et de fet ana on se volgues et poch abans que lo Senyor Rey posas lo siti a Balaguer torna ab Johan de Linyan et ab Johan Daznara et ab alguna gent darmes qui ere dells angleses et daltres et entra en Balaguer als quals lo dit don Jayme feulo despens et era a la derreria quels dits angleses sen volien anar lo dit don Jayme los feu vestir.

Interrogatus fuit etiam dictus testis super nono capitulo. Dix ja ha dit damunt ço que porie dir sobre les coses contengudes en aquest.

Interrogatus etiam dictus testis super capitulis vero sequentibus singulariter dixit ut sequitur que en lo fet de mossen Franci Derill ell testimoni no sab als sino que stant ell testimoni en Balaguer en lo mes de mag veu ell testimoni que mossen Fluvia ab molts daltres cavallers et gentils homens de casa del dit don Jayme isqueren de Balaguer per assaltar a mossen Francesch damont dit e dehien et donaven fama que anaven com a valedors de Johan dez Pont et den Antoni Sinquis dehien esser en inimistat ab lo dit mossen Françi per raho de les morts de lurs pares en les quals pretenien en lo dit mossen Francesch aver culpa et de fet lo encalçaren el desbarataren et apresonaren de ses gents

et rocins los quals menaren et meteren publicament en Balaguer en feren aqui encant publicament sabent et consentent lo dit don Jayme car ell testimoni li hoy dir que ell fahie valença a sos servidors et als de sa casa sobre lo fet de Leyda dix si aço saber que la vigilia de Sent Johan de juny prop passada ell testimoni vers hora de vespres o poch abans veu que los cavallers et gentils homens del dit don Jayme et gent de peu se apparellaven ab armes per anar de fora et vin dos standarts en lo mercadal et no sabent aço perque ere pujasen al castell et demana al dit don Jayme perque la dita gent se armava ne que avien en cor de fer. E lo dit don Jayme li dix que no sen curas car no ere cosa que ell degues saber. E ell testimoni encara ho demana a la senyora Infanta la qual li dix que no sabie ques ere seguis que exint ell testimoni de la cambra et essent en lo pati del castell troba mossen Alfonso Suaris que li dix et nou sabeu vos aço que tots los troters ho moços ho saben et que es dix ell testimoni dix lo dit mossen Alfonso a Leyda anam et hoyt aço ell testimoni aventho a mal sen devala en la ciutat et dix al dit don Jacme siy hirie et lo dit don Jayme dix que hoc solament un troç defora per tant com los aragonesos parie que aguesen a greuge com hi avie stendart de mossen Johan Cortit et de fet lo dit don Jayme cavalqua ab la dita gent et ell testimoni cavalca ab ell per cor de retraurel de la dita anada e con foren fora la dita ciutat anaren fins a Noguera et passaren lo ram de Noguera a una torre qui ha nom Camporels et despux per ço com seren desviats ab la gent

de pèu que no sabien on eren aturarense una stona en Puig e aqui ab ço que ell testimoni lo avie ja induit per lo cami lo dit don Jayme acorda de tornarsen e de fet sen torna a Albesa et ell testimoni ab ell pero abans que partis de la dita gent lo dit don Jayme los amonesta ells prega de certes coses la una que aguessen per capita mossen Fluvia laltre que en cars que entrasen en la dita ciutat no la cremassen ni la robasen laltra que en la entrada et bregues que aguesen la empresa reclam ho ensènya lurs fos Arago et Sent Jayme e axi com lo dit don Jayme sen tornava a Albesa guardaven ades et ades vers Leyda car segons ell testimoni lus oy dir en la empresa lur ere que tantost com fosen en la ciutat fesen fumades. Dix mes que apres que les dites coses foren stades fou fama en Balaguer que lo Senyor Rey venie per asetiar Balaguer e sobre aço lo dit don Jayme ac consell ab mossen Johan Eximenez de Salanova et ab En Raxach et ab ell testimoni qui eren sos conseyllers en aquest acte que farie si sperarie lo dit Senyor Rey o si sen hirien et los desus dits li digueren et li conseyllaren que sen anas que molt millor li ere et segons ell testimoni hoy dir lo dit don Jayme avie per acordat de anarsen pero despux ell muda de intencio no sab empero ell testimoni a consell de qui mas es opinio sua et daltres que la comptessa ho fes fer et dix lo dit don Jayme que la virtut del cavaller se mostrava es provava molt en los setges axi que per aquest sguart et per ço com si ell sen anas fehie compte que Balaguer se fore tantost retut et apres tot lals ell de fet acorda romanir

et ha stat en la dita ciutat asetiat et ha vist ell testimoni que de la dita ciutat tiraven ab bombardes et balestes a aquells del real del Senyor Rey et algunes vegades exien de fora et fahien bregues als del dit reall et les mes de aquestes coses se fahien de permisio del dit don Jayme et ordenacio de sos capitans dix mes esser ver que lo dit don Jayme parlant del Senyor Rey nol nomenava sino infant ne tant com ell testimoni podie conexer trobava plaher que nengu lo nomenas en altra guisa.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

—

Die intitulata vicesima tercia dicti mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris professor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta nominibus quibus supra procesit ad inquirendum de predctis in formam sequentem.

Petrus Petri de Barbues civis Cesarauguste testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie di-

aini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et nterrogatus dicere veritatem quam sciat super pre-entione et articulis sive capitulis in ea contentis et liis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus super quarto et quinto :apitulis. E dix solament saber que stant ell en la ciu-at de Balaguer en lo mes de agost que fou vengut Me-naut de Favars et En Johan Domenech hoy dir a molts t singularment al dit Johan Domenech lo qual Johan lehia que si era stanys en los afers que algunes ligues :ren stades fetes entre lo dit don Jayme et alcuns al-tres entrels quals era lo duch de Clarença les quals li-gues eren stades fetes per socorrer al dit don Jachme contra lo Senyor Rey et de tot aço era fama publica a-qui en Balaguer.

Interrogatus etiam dictus testis super sexto articulo lecto et exposito de verbo ac verbum. Et dix que ell testimoni hoy dir a molts que en alcunes partides Da-rago avien pres certs castells et lochs companya de don Anton la qual companya fahian fer alcunes crides et altres actes per nom del dit don Jachme et que aço hoy dir entre los altres als angleses quen venian.

Interrogatus si ell testimoni ha vist que lo dit don Jayme se fes ho permetes nomenarse Rey de Arago ni que altres lo apellasen Rey ell sabent ho oynt. E dix que el ho a oyt que molts dehien que lo dret de la successio pertanya al dit don Jachme et que ell devia esser rey mes no recorde a ell testimoni de aço fos

present lo dit don Jachme e aquell dit don Jayme dehia que per molts letrats del regne et altres li avien donat entenent que era seu lo dret.

Interrogatus etiam dictus testis super septimo et octavo capitulis sibi lectis et expositis romancialiter de verbo ad verbum que ell testimoni saber que era fama publica en lo temps desus dit que certa gent darmes danglesos eren entrats a gatge del dit don Jayme en Arago et avian pres alcuns castells et vehe ell testimoni que alcuns dels dits angleses en nombre de LXX o LXXX vengueren a Balaguer et aqui lo dit don Jayme los fahia la missio ben secretament et los vesti. Es ver que los dits anglesos se querelaven de la streta messio quels fahia e dehien alcuns dels dits angleses que eren stats al castell de Montarago los quals angleses eren partida de aquells los quals eren stats descofits per gent del Senyor Rey.

Interrogatus fuit etiam dictus testis super nono decimo et undecimo capitulis sibi lectis romancialiter et expositis de verbo ab verbum. E dix que ell testimoni stant a Balaguer lo dit don Jayme cavalca ab certa gent darmes metent fama que anava en Arago et ell testimoni ab ell e quant fonc prop de Tamarit vench nova present ell testimoni que be cent homens haxian robat un loch del dit don Jachme apellat Albalat et ques eren recullits en un loch a son parer apellat Spluchs. E lo dit don Jachme ab tota sa gent anals detras et assetials per un dia et una nit et combatels et

com nols pogues aver parti daqui et tornasen a Balaguer ab certa gent que la donchs apresonaren et a son parer eren lauradors es dehia que eren de lochs reals e que es ver que alcuns de aquells present ell testimoni foren donats a rescat o fiança sabent et sentint lo dit don Jayme.

Interrogatus etiam dictus testis super duodecimo et tercio decimo capitulis sibi lectis et expositis romancialiter de verbo ad verbum. E dix que es veritat que lo dit don Jayme abans del siti VII o VIII dies feu fornir los castells de Castelo de Farfanya Linyola Ager et Tartareu Montmagastre per defendres encara per a defendre a tot hom quils vengues contrari et presuma ell testimoni ques fahia contra lo Rey et que als ell testimoni noy sab.

Interrogatus etiam dictus testis super decimo quarto articulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad verbum. Dix solament saber que ha oyt dir al dit don Jachme alcunes de vegades que tort li era stat fet molt grant e que tal informacio ne avia de homens grans et scients en special dehia que a Paris et daltres partides o avia fet veure.

Interrogatus fuit etiam dictus tesis super quintodecimo articulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad verbum. Dix que ell testimoni stant a Balaguer certa gent darmes isque al cami an Franci Derill dejus color et nombre de Johan dez Pont et del fill

de Perosin que dehien que lo dit Franci avia sentit en les morts de sos pares e hoy dir quel encalçaren el apresonaren certs scudes besties et bens los quals bens besties foren destribuits et venuts publicament a Balaguer lo dit don Jayme stant present e que presumex ell tesminoni que aço se era fet de manament he sentiment del dit don Jayme interrogat specialment saber aço.

Interrogatus etiam dictus testis super sexto decimo capitulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad verbum dix que la vespra de Sant Johan apres que foren trameses alcunes letres al comte de Cardona se aplega tota la gent darmes entorn CCCL poch mes ho menys en la plaça de Balaguer et aqui donaren fama que la dita gent devia anar contra la terra del compte de Cardona et apres sobrevench aqui lo dit don Jayme armat ab unes cuyraçes ab una sobrevesta blancha et vermela per rabo de un debat que era de dos stendarts la hu de mossen Johan Cortit et laltre de mossen Fluvia dels quals a la fi fon determenat que ense ps anasen e apres lo dit don Jayme ab la dita gent darmes isqueren del dit loch de Balaguer per concordar als dits mossen Fluvia et mossen Johan Cortit e mossen de Malta et ell testimoni ab un frare isqueren apres et avant axi sentiren que la empresa era per venir a la ciutat de Leyda e per ço açostantse com foren passada la orta de Balaguer pres Menargues instigant ell testimoni dix mossen de Malta al dit don Jayme que la dita empresa cessats que portarie a ell

deposant et a ell que era folla et sen poria seguir gran dampnatge. E lo dit don Jayme laora mostrase quasi torbado pero a la final la dita gent darmes ab los dits standarts tingueren sa via ves la ciutat de Leyda e que el dito don Jachme ab mossen de Malta mossen Alfonso Suariz et el testimoni et un frare ab un page del dit don Jachme foren al dia al loch de Albesa e ali vegueren gran mayana que era dia de Sant Johan et los desus dits viniendo a Balaguer digueren al dit don Jachme tals ho semblants paraules que la entrada de la ciutat de Leyda encara que se fehes era molt perilosa e dampnosa al dit don Jachme et a sos servidors et vasals e que duptaven que si subseguirian grans dampnatges a ells et que despuys de moltes paraules lo dit don Jachme respos que mal viatge fes mossen Fluvia et que ho avia començat ol havia mes en aço pero que veurian en breu se avian tirat o curat car si dintre era devien fer certes fumades.

Interrogatus etiam dictus testis super decimo septimo articulo sibi lecto et exposito et romancialiter de verbo ad verbum. E dix que sab de certa sciencia que abans del sitio de Balaguer designado en ell dito articulo et durant aquell hoy dir al dito don Jachme quando se falava alcuna cosa que tocas al Senyor Rey que lo clamava infant de Castela. Sobre las otras cosas contenidas dix de certa sciencia no saber res.

Interrogatus dictus testis super decimo octavo articulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad

verbum. Et dix que ell testimoni no sabia que les letres expresades sobre lo dit capitols fosen intimades al dit don Jayme et que creu ell testimoni que si lo governador de Cathalunya agues aturat davant Balaguer mano armada et agues fets alcuns enantaments desplahents al dit don Jayme que ell ni sa gent no lo hagueren consentit de ordinacio ho manament del dit don Jayme et de sos capitans e que sabia ell testimoni que tot lo ques procehia en la dita ciutat de Balaguer et en deffensio de aquella se fahia de ordinacio et manament del dit don Jachme o de sos capitans qui eren mossen Fluvia et mossen Daumau dez Palau be que lo dit don Jachme vedave et esquivave tant quant podie a la gent darmes et altres vasals seus que no donasen dan ni cerquasen brega als defora sino ja no hera quels vinguessen per dampnificar a ells. E bes veu per obra que sino quant Menau de Favars isque defora ab cent rocins sens lisensia et sabuda del dit don Jayme a creença del deposant altres de la dita ciutat no isqueren fora que ell deposant sapie sino que los de fara vinguessen a enpendre sobre ells.

Interrogatus etiam dictus testis super decimo nono capitulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad verbum. Et dix que era veritat que ell deposant avia vist en lo temps contengut en lo dit capitol les portes tanquades de la dita ciutat de Balaguer ab los murs mantellats et fornits de gents armades ab armes designades en lo dit capitol et que de las dites bombardes comunament no sen tiraven sino era per ordi-

acio de mossen Fluvia qui era capita o altrés regiors et officials et bombardes qui avien carrech de allo erque la polvora era poca et al git altre nos podia pleir de lançar de les dites bombardes sino que agueses polvora et que ell testimoni hoy dir al dit don Jayme quel se posaria en deffensio entro entant quel Senor Rey li complis certes coses que eran stades entre re ells hagudes migançant los misatgers del dit don ayme dels quals ells li havien feta relacio et encara romissio que lo Senyor Rey lis avia assegurades et romeses et aquell dit don Jayme ab tots sos servidors t vasals lo dit senyor conplint lo sobre dit li faria obeliencia axi com a rey et senyor e que ell ne trauria a ots de mal et de affany quels farie tornar tot ço que avien perdut per ell e que jus aquesta sperança et romissio gran partida dels qui eran a Balaguer et senaladament ell testimoni havie romas en la dita ciutat le Balaguer presument que axis metes en obra e que reu mes ell testimoni que lo dit don Jayme lonch emps abans que nos posas en poder del dit Senyor Rey aguera fet sino per induccio de la comtessa sa nare qui continuament planye sa persona e dampnatge e mediant los dits temps sab certament ell dit testimoni que ab balestes lances bombardes et altres limatges darmes ses tenguda et defensada la dita ciutat le manament et ordinacio del dit don Jayme et de sos capitans per aquells qui dintre eren.

Interrogatus si ell testimoni ha oyt dir quels de la ciutat de Balaguer tirasen ab bombardes balestes lan-

ces pedres vers la tenda del Senyor Rey siti real del Senyor Rey encara que no fosen acomeses per la gent del Senyor Rey. E dix ell testimoni que moltes vegades avia hoyt dir a molts et diverses persones los noms dels quals al present a ell testimoni no recorden que de la partida del mur quax derribat clamat del Pla et del castell de la dita ciutat de Balaguer avien tirat moltes et diverses vegades ab bombardes contra les gents del real del Senyor Rey et bastides de fustes de aquell et mortes algunes persones del dit real entre los quals Sanxo de Leva mes si acos fahie a combatre les gents del real a la dita ciutat e no que ell testimoni no ho sab ni sabia tan poch ell testimoni si entretant avia pacte alcu enfre lo Senyor Rey et lo dit don Jayme.

Interrogatus fuit etiam dictus testis super vigesimo articulo sive capitulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad verbum. E dix que era veritat que ell testimoni avie vist durant lo dit siti venir a Balaguer al dit Menau de Favars ab Johan Domenech et ab alguns altres gascons en poch numero qui a vijares del testimoni eran tres e que stats alcun poch temps en la dita ciutat et parlat apart sols los dits don Johan Domenech Menaut de Favars ab lo dit don Jayme ell testimoni no sabent cert sobre que una nit a vegares del dit testimoni del mes de agost prop passat hoy dir a molts de la dita ciutat et quax vench en fama publica que los dits Menaut et Johan Domenech ab quals que trenta de cavall avian exits de Balaguer passants lo riu qui devant la dita ciutat es et que avien tenguda sa via

et pres que foren fora de la orta de la dita ciutat de Balaguer los de cavall qui acompanyat los avien se avien retornat a aquella e que los dits Menaut et Johan Domenech anaven per gent darmes per socorrer al dit don Jayme mes que ell testimoni en alcun temps no hi dona fe sguardades les altres fames et oradures del temps passat et que ell testimoni no sabie certament si los desus dits Menaut et Johan Domenech sen portaven dines et capitols car no si era acercat ni ho sabie res de certa sciencia sino ques dehie que portaven diners et capitols per soldejar et amenar gents per lo dit don Jayme.

Interrogatus etiam dictus testis super vigesimo primo articulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad verbum. Et dixit se nil aliud scire de certa sciencia nisi ea que supra dixerat et deposuerat.

Ieterrogatus fuit etiam dictus testis super vigesimo secundo articulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad verbum. Et dixit se de certa sciencia nil aliud scire nisi ea que jam supra dixerat et deposuerat.

Fuit sibi lectum et injunctum etc.

Die intitulata vicesima tercia mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de

Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra procesit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Johannes Correger habitator civitatis Balagarii testis presentatus et productus pro parte instante scitatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur. Dix sí aço saber sobre les dites coses que en lo mes de abril o de maig poch abans ho apres ell dit testimoni stant en Balaguer et en altres lochs del comdat hoy dir et ere fama publica entre los de la dita terra que don Jayme Durgell avie fetes certes liganças ab lo duch de Clarença et ab altres diverses grans homens et capitans axi angleses com gascons com altres hoc mes era fama en les dites parts que lo dit don Jayme avie fet matrimoni o de sa filla o de sa sor ab lo dit duc de Clarença et que vengues et venguessen deça en aquestes parts ab gent drrmes per ajudarli recobrar et conquistar lo regne Derago lo qual pretenie que li ere stat tolt injustament per la declaracio quis era feta a Casp. Dix mes interrogat que qualque un mes o dos abans que lo Senyor Rey posas lo siti a Balaguer lo dit don Jayme mana a ell testimoni que ab un capella qui dien que es vector de Vilafemeç anas a cert loch de un port qui es entre Cathalunya et

la terra francesa et portariensen certa quantitat de diners et argent los quals en lo dit loch del port distribuiren et donaren a aquells capitans o gent darmes quels derie En Gispert de Guilamu lo qual devien trobar en lo dit loch del port e de fet ell testimoni et lo dit capella ab los dits dines et argent qui entre tot podien pendre suma de dos milia florins o poch mes anarensen ves les portes de la Seu Durgell per atendre al loch quils ere manat et ja abans que fosen a un loch del vezcomdat de Castellbo quis apelle Ciutat encontraren lo dit Gispert de Guilamu quils dix que per alo que anaven nols calie passar daqui avant car la gent darmes qui devie entrar li ere venguda a menys et sen ere anada en altra part mes que si ells sen volien anar ab ell et deliurar los dines ell aurie encara daltra gent darmes et ell testimoni et lo dit capella digueren qui si ell havie la dita gent darmes al dit loch del port ells deliurarien los dines et no en altra guisa e com lo dit Gispert que ell no podie ladonchs aver la dita gent en lo dit loch del port ell dit testimoni et lo capella sen tornaren ab lo dit Gispert de Aguilamu.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha oyt dir lo dit don Jayme per quina raho fahia entrar la dita gent. Dix que fama ere entre los de Balaguer que per ço que li ajudassen a haver lo regne et que en cas que lo Senyor Rey li volgues tolre ço del seu per la dita raho que li ho defenesen.

Fuit sibi lectum etc.

Die XXIII novembris anno a nativitate Domini M CCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis instante parte supradicta in nominibus quibus supra continuavit inquisitionem predictam ut sequitur.

Gispertus de Guillamu domicellus Castilionis de Farfanya habitator testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et interrogatus primo super quarto articulo. E dix ell testimoni esser veritat que en lo temps que lo Senyor Rey partint de Castella e vengut a Çaragoça aparech a ell testimoni que devia esser en la fi de juriol o en la entrada dagost del any MCCCCXII ell testimoni fou trames per lo dit don Jayme de Urgell a Tolosa per continuar et justar certs tractes quel dit don Jacme havia fets ab Ramonet de la Serra per lo venir que devia fer de les parts deça en son servey e de fet ell testimoni parla ab lo dit Ramonet lo qual no par hagues volentat de entrar en les parts deça si lo dit don Jacme nol socorrie de mes argent ultra los pagaments que ya lo dit don Jayme li havie fets e veent aço ell testimoni fou deliberat per ell testimoni e En Johan

Domenech qui ere en les parts della quell testimoni tornas a consultar al dit don Jayme de les dites coses .e de fet ell testimoni tornant al dit don Jayme dins XX jorns poch mes ho menys faerenli relacio de les dites coses ab lo dit don Jayme entre les altres coses li dix a ell testimoni si havia trobat a mossen Fluvia el qual ell havia trames de les parts della per la dita raho. E lo dit testimoni li dix que no e apar a ell testimoni que feta per ell la dita relacio lo dit don Jayme Durgell se troba sens dines tant quant ell testimoni pogue conexer e per conseguent la cosa sobre sech. E apres alscuns jorns lo Senyor Rey fou vengut en la ciutat de Leyda.

Interrogatus en lo dit temps quel dit don Jayme Durgell menave e faye los dits tractes ab lo dit Ramonet de la Guerra e en lo temps que ell fou trames per lo dit don Jayme a Tolosa per justar la entrada del dit Ramonet de les parts deça segons de part desus ha dit qui entrevenia en los consells del dit don Jayme e que li consellave les dites coses. E dix ell testimoni que no ho porie dir de certa sciencia quil consellave les dites coses mes que presumex que la senyora comtessa mare del dit don Jayme e micer Tristany ab qui lo dit don Jayme se apartave et consellave de jorn en jorn e eren de son consell li consellasen les coses desus dites. E dix mes interrogat que la dita Senyora comtesa mare del dit don Jayme e lo dit micer Tristany li dihien a ell testimoni que anas en les parts desus dites e que donas bon recapte en los dits affers.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir a quina fi lo dit Ramonet de la Guerra devia entrar de les parts deça segons desus es dit. E dix que ates que lo debat del regne era ja ubert enfre lo Senyor Rey e lo dit don Jayme que presumex ell testimoni que lo dit Ramonet ab la dita gent devia entrar per ajudar al dit don Jayme Durgell contra lo Senyor Rey per haver lo regne e levarlo si pogues al dit Senyor Rey.

Interrogatus perque ell testimoni presumex que per la dita raho deges entrar lo dit Ramonet ab la dita gent. E dix que per ço cor ell testimoni no sab ni ha oyt dir que per negun altre debat que lo dit don Jayme hagues ab altra persona en aquells dies lo dit Ramonet pogues ni deges entrar de les parts deça en ajuda del dit don Jayme.

E apres interrogatus dix esser ver que en lo mes de juny prop passat ell testimoni stant en la ciutat de Tolosa ab procuracio bastant del dit Jayme Durgell per recobrar cert sou qui ans de la declaracio e publicacio del Senyor Rey ell testimoni havie donat en nom del dit don Jayme es assaber den Montbru den Ramonet de la Guerra e den Johan Ros. E ell testimoni hage una letra del dit don Jayme Durgell contenent ques maravellave com ell testimoni stave tant faentli mencio que en tota manera ell testimoni fes que recobras lo dit sou empero que per sguart de algunes novitats que en aquestes parts se eren seguides et se

speraven seguir segons en la dita letra largament si contenie que si fer se podie que ell testimoni lexas la demanda que fahie del dit sou et que hagues la servitut de la gent darmes ço es que la dita gent darmes vingues en les parts de Catalunya per servir del dit don Jayme Durgell e de continent reebuda la letra ell testimoni ab una letra de creença quel dit don Jayme li havie trames ab la desus mencionada letra la qual letra de creença se dresave a mossen Bucicalt sobre la qual lo prega de part del dit don Jayme explicant li la creença quel volgues tenir loch et manera que Ramonet de Guerra e sa gent vinguessen de part deça en Catalunya per servir lo dit don Jayme Durgell segons ne ere obligat e tengut e axi matex a Mossen de Montbru et de fet lo dit mossen Bucicalt tenge manera ah altres cavallers de sa cort quels dits Ramonet et mossen de Montbru venguesen en lo dit servey de don Jayme Durgell e lo dit Ramonet promete de venir al dit don Jayme per fer lo dit servey el qual Ramonet ab la sua gent no contrastant la dita prometença la nit de la vespra de la festa del Corpus Christi prop passada ell fugi de Tolosa per servir lo comte de Armenyanch et de mossen de Lebret quell testimoni parla ab lo dit mossen de Montbru que vingues ab la sua gent darmes per fer lo dit servey al dit don Jayme Durgell ell qual demana mes diners ultra los qui havie haut del dit sou e ell testimoni lavors ab la dita resposta dels damunt dits capitans tornassen al dit don Jayme Durgell per ferlin relacio e apres ell testimoni per ses jornades ratorna a la ciutat de Balaguer per

fer la dita relacio al dit don Jayme e lo primer die de juliol a sos vijares prop passat ell testimoni entrant per lo pont a la dita ciutat de Balaguer encontra en aquell un scuder apellat En Gueran Dalos e dos altres un apellat Arnau Guillem de Vich de casa de mossen Eymerich de Comenge e altre de casa de mossen Johan de Manleo ques apella Guiraldet e lo dit Guerau feu relacio present los dits dos scuders a ell testimoni que aquells eren venguts de don Jayme per part dels dits mossen Eymerich e mossen Johan et ques eren concordats ab lo dit don Jayme Durgell quels dits mossen Eymerich e mossen Johan li menassen certa gent darmes cascun XXXV homens darmes poch mes o menys per servirlo e quel dit Gueran Dalos passava de present en les parts on eren los dits mossen Eymerich e mossen Johan per fer los lo pagament del sou de aquells e stant en lo dit raonament lo dit Guerau Dalos dix a ell testimoni com havien corregut a Leyda la companya del dit don Jayme e havia feytes altres novitats demanant a ell testimoni que era de Ramonet de la Guerra e de mossen de Montbru e ell testimoni li respos recitant li les coses quel dit Ramonet e mossen de Monbru li havia dites et feytes segons damunt ha dit. E ell testimoni de present partitse del dit Guerau sen munta al castell de Balaguer per fer reverencia al dit don Jayme et recontarli lo que havia fet en los dits negocis al qual dit don Jayme ell testimoni troba en lo dit castell e fetali reverencia e explicat per ell testimoni tot ço que fet havia ab los dits Ramonet e mossén de Montbru segons ell testimoni

damunt ha dit. E deposat lo dit don Jayme hoydes les dites coses dix que mala febra lo alcis al dit Ramonet que axi havia obrat et a viajares del testimoni al dit don Jayme foren greu les coses e actes fetes per los dits Ramonet e mossen de Montbru en la manera quis eren seguides. E aço fet lo dit don Jayme mana a ell testimoni quis speras aqui et trames tantost per micer Tristany de Luca el qual vench e deliberaren que decontinent ell testimoni partis ab lo dit Guerau Dalos e lo rector de Vilafemeç e hauda la dita deliberacio lo dit don Jayme Durgell mana a ell testimoni que tantost partis e tingues aprop los fets ab los dits Guerau e rector ensemps. E aquell dia matex ell testimoni parti informat de les dites coses e ell testimoni ab los dits Guerau e rector continuant son cami foren al loch de Terresco del comtat de Foix e aqui tots ensemps deliberaren que lo dit Guerau Dalos anas ab los dits Guiraldet et Arnau Guillem de Vich a Prat on mossen Johan de Manleo devie esser atrobat per tal quel fes lo pagament del sou de la gent darmes que havia per son procurador offerta et promesa al dit don Jayme de Urgell e los dits Gispert et rector tengren son cami a Tolosa ab proposit de sperar aqui lo dit Guerau Dalos et aximatex per tal que donassen manera en lo deliurament de mossen Eymerich de Comenge. E en aço la venguda del comte de Foix se segui a Tolosa e vingueren ab ell los dits mossen Johan de Manleo et Guerau Dalos et com foren aqui ell testimoni et los dits Guerau et rector comunicaren dels dits fets en nom dell dit don Jayme Durgell ab lo dit mossen Johan de

Manleo et ab mossen Guerau son pare et apres algun coloquis fou prestat a ell testimoni et los altres compayons seus consell per lo dit mossen Guerau de Manleo es assaber que no deliurassem a son fill ne altres capitans punt dargent fins a tant que la treva del Rey de França et del comte de Armanyach fos prolongada a fi que no fossen inhibits que no isquessen del regne e que lo dit don Jayme no perdes son argent. Estant en aquesta sperança de la prolongacio de la dita treva ell testimoni et los dits rector et Guerau Dalos acostant mossen de Campanyach ab XIV homens darmes als dits mossen Eymerich et mossen Johan de Manleo e apres que la treva desus dita fou fermada lo dit En Guerau Dalos present ell testimoni deliura et paga lo sou al dit mossen Johan de Manleo et en sa absencia al dit mossen Aymerich de Comenge e ell testimoni il rector desus dits pagaren lo dit mossen de Campanyach per los dits XIV homens darmes es assaber per un mes en lo qual sou ell testimoni paga C florins de aquells que havia cobrats den Johan Ros damunt anomenat segons appar per contracte el qual ell depesant te en publica forma et stant apres ell testimoni et los altres damunt dits en Maseres ab lo comte de Fox on seren mudats praticaren molt ab lo dit comte de Fox que donas passatge a la dita gent darmes per sa terra lo qual los passave per noves et lavors lo dit mossen Guerau de Manleo dix al dit Guerau et ell testimoni no duptas pagats largent a mon fill e als altres que bes dara manera que la gent darmes passara. E stant axi en lo dit loch de Maseres vengueren Menaut de Favas e

Johan Domenech de les partides de Anglaterra de Bordales et lo dit Johan Domenech rahonant se ab ell testimoni dix tals o semblants paraules malviatge faça que tant ses cuytat lo dit don Jayme dient que ell et mossen Garcia de Sesse havie fet tal liga ab lo duch de Clarença que lo dit don Jayme ne hagera fets sos fets on haguera tret bon partit del Senyor Rey.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir quina ligança era la desus dita. E dix que no ho sab ell testimoni com lo dit Johan no lin volch explicar mas que be creya ell testimoni ques fes contra lo Senyor Rey segons dit havia damunt.

Interrogatus si la soldejament de la dita gent darmes quis fahia en nom del dit don Jayme Durgell se fahie contra lo Senyor Rey o sos regnes o contra qui. E dix ell testimoni que speriencia mostra ques fahie contra los Senyor Rey jasesia que james lo dit don Jayme no digues a ell testimoni ques fes contra lo dit Senyor Rey.

Die vicesima tercia anno CCCCXIII in dicta civitate Ilerde.

Jacobus de Urgello deponeus in facto proprio absque juramento et ut testis in alieno productus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super capitulis supradictis vel aliquibus eorundem singula-

riter et distincte ac etiam de latino in vulgari sibi lectis et explanatis et super aliis de quibus interrogabitur.

Et primo super primo capitulo interrogatus. E dix que en lo temps contengut en lo dit capitol ell trames aci a Leyda sos missatgers los quals eren mossen Pons de Perellos mossen Ramon de Perellos mossen F. de Vilanova mossen Dalmau ça Cirera pero lo carrech principal de la embaxada era tot del dit mossen Dalmau ça Cirera et los dits embaxadors trames per continuar certs tractes començats per los missatgers que li foren tramesos de part de la embaxada del parlament de Catalunya residents la donchs en lo regne Darago et que lo dit mossen Dalmau ça Cirera havia carrech del memorial que ell feu de ço que en lo dit memorial se conte non ha memoria per ço remet ho a la scriptura mas creu fossen demanades que faya al Rey.

Interrogatus si ell sabe que los dits missatgers fessen al Senyor Rey lo sagrament de la feeltat et dix que hoy dir que lo havien fet car mossen Diago de Vadiello vench a ell a Ager com a missatger del Senyor Rey et mossen Ramon de Perellos et mossen F. de Vilanova. E los dits mossen Ramon et mossen F. li digueren per si mateix que faria gran plaher al Senyor Rey que ratificas ço ques era fet a la Seu de Leyda e que ell los dix que no li parlassen que non volia fer res.

Interrogatus si fonch trames a ell carta per part del Senyor Rey dictada de ratificacio del sagrament de la fecltat que los dits missatges seus habien prestada. E dix que james ne havia vista la dita carta ne feu la dita ratificacio ne li fou donada alguna remissio feta a ell e a sos servidors per lo Senyor Rey per ço que demanaven dret de sagell et que ere li promes que li fos donada fiança ne james li fon dit ne parlat que ell fes ratificacio del dit sagrament ni sabia res que leges ratificar segons desus ha dit.

Interrogatus si prestada la dita fecltat trames sos embaxadors al Senyor Rey servintli per ses letres et supplicantli volgues fer gracia de alcuns diners per subvenir a ses necessitats. E dix que apres que mossen Vadiello fonch ab ell remet a les letres ço que li trames.

Interrogatus super tercio capitulo. E dix que letra alguna no li ha tramesa ne de ordonacio et manament seu alcu no ha tractat alguna liga ne confederacio ab lo duch de Clarença be es ver que lo dit duch li ha scrita una letra et que li diu frere pero no li acorde be si fo abans que fos assetiat o apres.

Interrogatus que contenia la dita letra quel dit duch li trametia. E dix que ere letra de salut et sobre la retenguda de certa gent darmes que volia que masesen de les parts deça en aquelles partides remetia et

creença pero no sab qui era qui portava la creença car james lo vee mas hoy dir que era un arauto trapant que era stat a Barchinona.

Interrogatus qui li dona la dita letra. E dix que un merxant qui deia era servidor del duch Dorlenchs.

Dix mes que era veritat que ell tramete sengles letres al duch Doyorch et al comte Dosser ab un trompeta et perque aquelles los scrivia els pregava que hagessen per recomanat al trompeta sobre el gatge de batalla que entenia haver contral comte de Cardona.

Interrogatus super quarto . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

No sigue.

Die vicesima tercia novembris anno CCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisitionem predictam ut sequitur.

Johannes de Lynan scutifer civitatis Daroce testis presentatus et productus per partem instantem scita-

tusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus si sab o ha hoyt dir que Jayme Durgell tractas o fes liances ab lo duch de Clarença o altres per metre gent stranya en lo regne contra lo Senyor Rey e per dampnificar la sua terra. Et respondit et dixit se scire sequencia. Que ell stant a Balaguer acorda de anar ves les partides de Taraçona per veures ab un oncle seu apellat Johan Perez Calbiello et hoy que mossen Garcia de Sese que era aqui a Balaguer devia anar en les parts de Burdeu et devia passar per Navarra et prop de Taraçona et acompanyas ab ell et partiren et anaren de Balaguer al castell de Loarre on era don Anton de Luna et que stant alli oy dir quel dit don Anthon et Garcia havien tractat de haver VII mil florins que Jacme Durgell havia enviat a don Anthon per metre alguna gent darmes en lo regne Darago per dampnificar los enemichs del dit don Anthon et fer guerra de alcuns castells qui tenia veent que aquell tracte era flach e quels profitava poch acordaren que guiyassen et fessen que lo dit Jacme Durgell fes liga ab lo duch de Clarença et que a ma daço porien haver gran colp de gent et sobre aço par que havien ja tractat ab lo dit Jacme Durgell sobre que lo dit don Anthon acorda de anar ab lo dit mossen Garcia et ell testimoni acompanyas ab ells et dalli enfora

anaren a Loro et apres a Bordeu on era lo duch de Clarenca ab certa gent darmes. E alli en Burdeu stigueren amagats en una possada per bo quatre jorns et aço per tant com se duptaven que alguns qui venien contraris al dit don Anthon torbassen en lo tracte que volien moure ab lo dit duch de Clarença et apres III o IV jorns anaren a fer reverencia al dit duch e ell feu los dinar alli ab ell e apres dinar lo dit don Anthon et mossen Garcia de Sesse prop duna ximinera stant començaren a parlar ab lo dit duch e oy dir apres alcuns dies que lo dit duch respos que ell se volie informar si lo dit Jacme havia justa querella et si la justicia fahie per ell de la successio de la corona Darago de que ell presenta lo tort que li ere fet e de fet comana a certs doctors qui sobre aço veessen et apres per un dels dits doctors li fou retuda resposta que la justicia de la dita successio era del dit Jacme et que aço ell sostendria a quants doctors havie en Bolunya e encara en Guiana e que apres hoy dir que tractaren de les dites liançes en tant que un jorn cridaren a ell testimoni a una capella que a son semblant se clamava de Sent Andreu et que ali eren presents lo camerlench e un cavaller del dit duch e los dits don Anthon et mossen Garcia e que mostrarenli una gran carta publica closa de notari de la qual digerenli que fes testimoni com aquella en la qual eren certs capitols de liança entre lo dit duch et lo dit Jacme Durgell los dits don Anthon et mossen Garcia axi com a procuradors del dit Jacme Durgell et los dits canceller et com a procurador del dit duch fermaren et juraren et pro-

meteren servar en anima de sos principals totes les coses contengudes en aquella e que deien que per ço lo dit duch no fermave personalment. E que es ver que la dita carta ell testimoni no legi ni entes ço que en aquella se contenia sino que hoy dir que lo dit duch prometia valer al dit Jayme Durgell per recobrar lo regne ab mil bacinets personalment et ab quatre mil arches volent empero lo Rey Danglaterra son pare et si ell per qualque empatx personalment noy podia venir quels trametria a sos despens D bacinets et tres mil arches et aço fins a Sent Johan e que lo dit Jacme Durgell fos tengut donarli lo titol del regne de Sicilia. E fermades la dita carta lo dit don Anthon feu gran instancia al dit duch que li das alguna gent darmes solament dos mil de cavall e que ab aquells entraria en aquesta senyoria et pendria alscunes viles forces et castells on apres tota laltre gent poria ben aleugar. E lo dit duch la donchs per tant que no havia diners donali per haver la dita gent una creu molt bella ques dèhie ere stada del duch de Berri et que metessen aquella penyora e no si pogue trobar alcun diner perque la cosa era tan sumptuosa que algu no sen gosava emparar et que ladonchs veent que no podien haver diners pera la dita gent lo dit don Anthon tracta ab Basili et ab Anglors e Gracia capitans de certa gent que entrassen de la part deça e quels dona certs gatges. E per haver diners per als dits gatges trames al dit testimoni al dit Jaume Durgell per notificarli la forma de les dites liançes e que aquells VII mil florins quels devia trametre segons desus es dit li trametes.

per al gatge de la dita gent et lo dit testimoni per reportar aquestes coses vench Deça a Ager on troba lo dit Jayme Durgell e recitali les dites coses e recitades lo dit Jacme Durgell se sonris dient que si era fera aquest testimoni respos que hoc et que nol dix pus e a poch star dix En Fluvia al dit testimoni es ver que hi siats stat testimoni. E dix ell testimoni que hoc. Donchs dix al dit Jacme lo dit Fluvia ver sera aço senyor e dix ell crech ho. E lo dit testimoni dona la carta de les dites liançes al dit mossen Ramon Berenguer de Fluvia e apres com se treballas en haver los dits VII mil florins nos pogueren axi prestament haver pero hants ab aquells lo dit Jacme Durgell feu partir a ell testimoni e an Johan de Fluvia ab aquells e aportaren los lla a Stinges al dit don Anthon. E tant se trigaren que ja la gent agatjada quasi sen havien despes la major part et ab la restant feren entrar los dits Basili e Gracia et Anglot ab certa gent darmes per les muntanyes de Jaca on prengueren certs lochs et castells.

Interrogatus per qui los prenien los lochs et castells. E dix qne era ver que ell no fonch present a la preso de alcu mas oy dir es dehia entre ells que pera lo dit Jacme Durgell.

Interrogatus si exhiguiren sagrament de feeltat de alcuns dels habitadors dels dits lochs. E dix que non vee ni si sdevench mas que ho hoy dir.

E dix mes que per ço com entre los dits capitans

strangers havia dissensio se partien Basili per sa part ab certa gent e don Anthon e Gracia e Anglot ab tota e que lo dit don Anthon ab los altres feren la via de Loharre e Basili la via de Muntarago e apres en vers Balaguer on fonch al cami desconfit per gent del Senyor Rey. E apres ell testimoni se vench al Sado e dalli apres dies vench a Balaguer un jorn abans que lo Senyor Rey hi posas lo siti.

Die vicesima tercia novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Monserrat Rossello agricultor vicinus civitatis Ilerde testis presentatus et productus per partem instantem scitatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super XVI articulo. Et dixit se scire quel testimoni la vespra de Sant Johan del mes de juny prop passat per manament dels officials e cap de cinquantenes de la ciutat de Leyda isque apres de sopar ja quax vespre ab Nanthoni Gil de la dita ciu

tat per scoltes e spies. E ell testimoni et lo dit Nanthoni companyo seu faent son cami enves Corbins damunt un poch del pont de Picavall qui es en la orta de Leyda apartantse del dit cami per fer ses scoltes Nanthoni Robio de Leyda e Johan de Saragoça ab alguns altres quis apellaven dell Sorcall de casa de don Jayme Durgell armats ab ballestes parades vingueren a ell testimoni e al dit lur companyo dient a mort a mort traydors e prengueren de continent ell testimoni e son companyo e tirarenlis les armes que duyen e ligarenlis les mans et dugueren los presos envers lo dit loch de Corbins tro un toçalet qui es un poch fora cami dient los traydors aquex Rey que haveu comprat per diners dientlo del Senyor Rey mal punt lo haveu vist car vosaltres lo comprareu e siats certs que aquex Rey ab un caperujo ne haura a exir de la terra car en altra manera no gosara exir et aquesta nit intrara el senyor don Jayme Darago en Leyda el qual es Rey es de natura e sera Rey a despit de vosaltres. E axi stigueren ell testimoni e lo dit son companyo presos tota la nit e quant vench en lalba clara ell testimoni veu que vingueren qualsque CCCC o V homens darmes a cavall e II mil homens de peu enfre ballestes e lançes a vigares del testimoni e lavors los dits Johan de Çaragoça e altres sos companyons presentaren a ell testimoni e a son companyo axi presos a mossen Fluvia qui era ab la dita gent darmes dientli tals o semblants paraules Mossen veus aci que havem presos les scoltes de Leyda que manats quels façam. E respos lo dit mossen Fluvia als dits Johan de Caragoça e

sos compayons guardats be les dites scoltes e teniules bien ligades. E apres veu ell testimoni que lo dit mossen Fluvia e laltra companya darmes tingueren dreta via envers la ciutat de Leyda e passat un poch lo dit pont de Picavall digueren los uns als altres girats que no es hora car jorn clar es. E axi ho feren e retornaren atras tro al loch de Menarges e aqui tingueren a ell testimoni e a altres sots un arbre tot lo jorn de Sent Johan desus dit presos e spullarenles las robes et tirarenlis les bolses e present ell testimoni e los altres preses veneren et feren encant de aquella e partiren los diners que ne visqueren e apres a la vesprada scometeren a ell testimoni e als altres presos sis volien rescatar e veent que nos podien concordar meteren a ell testimoni et los altres presos dintre una casa del dit loch de Menargues et aqui tingueren los tancats e ben guardats per V jorns e apres tingueren a ell testimoni e los altres a la ciutat de Balaguer e meterenlos en la preso comuna de la dita ciutat ben ferrats de grillons e de nit fahien jaure a ell testimoni e los altres al cep e axi stigue pres ell testimoni e alguns altres en la dita preso per VII semmanes e apres fina de son rescat ell testimoni ab lo dit Johan de Caragoça es saber per XXII florins et mig e isque de la dita preso.

Interrogatus qui conegue ell testimoni de la dita gent darmes qui fos de casa del dit don Jayme Durgell. E dix que a mossen Fluvia e son germa e a mossen Martin Lopez de Lanusa e a maestre Thomas e a Johan

de Çaragoça e an Rubio e an Genis e a mossen Johan de Sesse.

Interrogatus si ell testimoni sap ni ha oyt dir on anava la dita gent darmes ni perque. E dix que a la ciutat de Leyda anaven per devorar e destrouir aquella.

Interrogatus com ho sabia. E dix ell testimoni que per tal com ho hoy dir als dits En Robio o Johan de Çaragoça e altres de sa companya et senyaladament deien que aquella nit de Sent Johan se partisen los diners den Guillem Johan den Agullo e la draperia den Gralla ciutadans de Leyda.

Interrogatus si sab ell testimoni que ab la dita gent darmes vingues lo dit don Jayme Durgell. E dix que havia hoyt dir a la dita gent quel dit don Jayme era exit ab la dita gent darmes mas ques sen era tornat del cami.

Interrogatus si sab ell testimoni que les dites coses e empresa se faessen de volentat et ordinacio del dit don Jayme Durgell. E dix que creya ques faessen de ordinacio et consentiment del dit don Jayme e aço per tant com sa gent no hi vingueren sino plagues a ell.

Interrogatus si ell testimoni sap·ni ha hoyt dir que la dita gent darmes del dit don Jayme de Urgell hagues fet la jornada de la dita empresa ni apres alcuns

dampnatges cremaments combatimens e derrocaments en las ciutats viles e lochs del Senyor Rey. E dix ell testimoni esser veritat que ell stant pres segons dit havia desus en lo loch de Menargues veu que la dita gent del dit don Jayme la qual fou exida apres de la preso dell testimoni quals que II jorns o III a sos vijares retorna al dit loch de Menargues e alcuns de aquells en special Johan de Çaragoça e los del Forcall desus comemorats dien a ell testimoni e als altres presos tals o semblants paraules Certes la gent darmes nostra et nosaltres som stats a Leyda e havem combatut lo Mercadal et crebades les moles dels molins e cremades moltes garberes de forment e de blats et havem donat de la daga al portal de la ciutat de Leyda. E apres som stats a Segria e a poch star veu ell testimoni un paje de la dita gent qui venia ferit de un passador per lo cap et un roci ferit en la spatla e dijen que los havien ferit et naffrat al dit Mercadal es saber los de Leyda.

Fuit sibi lectum etc.

Die vicesima tercia novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra processit ad inquirendum de predictis in formam qui sequitur.

Bernardus de Lorach rector ecclesie de Vilafameç testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audientie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus. E dix que en la festa de Corpus Christi prop passada don Jacme reebe una letra de Gispert de Guillaniu la qual li porta un hom apellat Mercer qui sta en Balaguer en la qual se contenie que Ramonet de la Guerra ere prest de entrar e apres lo dit don Jayme e micer Tristany manaren a ell testimoni que ab En Johan Correger del dit loch de Balaguer ensemps e ab un adzembler anassen a Ciutat ab cert memorial scrit de ma del dit micer Tristany ep lo qual se contenie certes coses les quals a ell testimoni no recorden. E de fet liuraren los desus a ell testimoni e al dit Correger certa quantitat de argent et dor et pedres e entre florins jaqueses et pugeses mil et XIII florins et III sous en moneda los quals ells portaren ab una adzembla fins al vezcomdat de Castellbo pero no ateneren a Ciutat car com trobassen En Gispert de Guilaniu ab En Guillem de Camps et un altre hom a peu lo qual Gispert dix a ell testimoni que Ramonet de la Guerra sen era tornat e no entrare en aquest Regne e per ço ell testimoni sen torna ab los qui eren ab ell. Es veritat que lo dit Gispert li dix que si ell

testimoni li volie donar largent ne la moneda que portave que mossen de Leonach et mossen de Ventura e alguns altres li havien offert dentrar de part deça et que ell ne portava certes letres de creença al dit don Jayme e ell testimoni non volch res fer ans sen torna.

Interrogatus perque sen torna ell testimoni. Dix que per ço com ell havie manament de donar la dita quantitat al dit Ramonet de la Guerra la qual devie trobar a Ciutat ab gent darmes qui devien esser entorn MCC rocins e devien entrar en la terra del Senyor Rey e havie manament del dit don Jayme que sils trobas aquels fes passar per lo comtat de Cardona et per ço com nols troba tornassen segons desus ha dit.

Interrogatus si ell sap o ha hoyt dir que lo dit Ramonet de la Guerra hages fets alguns pactes ab lo dit don Jayme ne per quina occasio ne a que devien entrar en la terra del Senyor Rey. Dix que en los pactes ell testimoni no sab pus ne en lals contengut en linterrogatori sino que En Gispert de Guillaniu li dix que havie dada certa suma de moneda al dit Ramonet ans de la declaracio de la successio del regne devie entrar de part deça et nou feu. E com apres la declaracio lo dit Gispert scrigues lo dit Ramonet que tornas la dita quantitat qui segons deie prenien suma de VI mil florins lo dit Gispert hac segons una letra del dit don Jayme que nos curas de demanar los dits diners mas que fes per manera que lo dit Ramonet hagues gent

e que vingues deça et sobre aço lo dit Ramonet havia promes dentrar deça e devie esser al dit loch de Ciutat ab la dita gent. E segons dix lo dit Gispert per ço com ell no havia volgut prestar al dit Ramonet CCCC o V florins ans que partis lo dit Ramonet sen era anat al comte Darmayach.

Dix mes interrogat. Que apres que ell testimoni fou tornat en Balaguer ell testimoni hac manament del dit don Jayme e del dit micer Tristany que anas a Tolosa e que trobarie en lo cami Gispert de Guilaniu e Guerau Dalos los quals de fet troba la un a Agremunt laltre a Orgaya e fouli donat cert memorial en lo qual se contenie en effecte memorial de ço que lo rector deVilefameç etc. etc. hauran a fer per la gent darmes que deuen menar. Primerament donaraa etc. capita o cavaller tant per tanta gent darmes que deu haver e an aytal tanta etc. designant les persones a qui havien a donar e les quantitats e la gent que aquelles devien haver e de fet ab lo dit memorial e ab los diners o argent e or que damunt e ab algun altre mes que li fou donat ell testimoni sen ana a Tolosa ab los dits Gerau e Gispert e stant a Tolosa ell testimoni apres que hac venut largent et or e joyells que sen havie portats qui entre tot prengueren suma de IV mil florins o poch mes dona a Guerau Dalos mil et cinchcents florins quils devia donar a mossèn Johan de Malleo per paga de un mes de XLV homens darmes ab los quals lo dit mossen Johan devia passar deça per servir don Jayme. Apres dona al dit Gerau MCC florins los quals devia donar a

mossen Eymerich de Comenge per XXXV homens darmes que devia haver et passar deca segons dit ha e daquestes quantitats appar per dos albarans que lo dit Guerau de sa ma feu a ell testimoni. E ell testimoni e lo dit Gispert ne donaren a mossen Ramon de Campayach CCCCXXXXII per XIV o XV homens darmes que devia haver ell testimoni pres homenatge del dit mossen Ramon sots virtut del qual et de sagrament que feu axi ell com los altres prometeren que del XVIII dia del mes dagost prop passat en XX jorns ells serien en Balaguer per servir lo dit don Jayme segons aquestes coses appareo per carta quen pres mestre Joban Dauriach notari de Tolosa qui pres lo contracte.

Fuit sibi lectum etc. etc.

—

Die vicesima quarta novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tertio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor et vicecancellarius domini Regis et in personam ipsius domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisicionem ut sequitur.

Ludovicus de Meya domicellus testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honora-

bilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis ac aliis de quibus interrogabitur.

Dix que sobre les dites coses ell sab fort poch e es aço que com lo dit don Jayme despuys que hac prestada la obediencia al Senyor Rey hages amprat diverses vegades ell testimoni quel servis e li volges contra lo comte de Cardona e ell testimoni se tenges per dit de fer ho un jorn ves la festa de Sent Johan prop passada lo dit don Jayme dix a ell testimoni que per ço com ell no sabie la hora quel haurie mester lo pregave que prengues posada en Balaguer e que fes aqui sa provisio per aturarhi continuament. E de fet ell testimoni la vigilia de Sent Johan en la vesprada entra en Balaguer per cor de pendreli posada e aturar segons lo dit don Jayme li havia dit et com hi fou troba lo dit don Jayme armat lo qual dix a ell testimoni que ell havie acordat de cavalcar personalment e axi que ell testimoni se armas e cavalcas encontinent no dientli hon devien anar e ell testimoni se arma e cavalca de present et lo dit don Jayme ab ell testimoni e ab molts altres armats axi de cavall com de peu isqueren de Balaguer e anaren vers Leyda e anaren fins vers lo pont de Picavay e com foren aqui aturaren e lo dit don Jayme dix a tots que fessen ço que mossen Fluvia volria o diria. E aço dit lo dit don Jayme sen parti

dells e sen torna e clls tots passaren lo dit pont e poch anat apres que hagueren passat lo pont tornaren sen a Menarges e daqui ell testimoni tantost sen ana a sa casa e en aço del seu. Seguis que a cap dalguns dies lo dit don Jayme trames per ell testimoni e com ell e mossen Johan Cortit li fossen davant lo dit don Jayme los ampra que anassen ab ell qui volie anar a lo Grado per veures e parlar ab alguna gent qui devien esser al dit loch de lo Grado e de fet ell testimoni ab lo dit don Jayme parti de Balaguer e ana vers les parts de Arago e ell testimoni e mossen Francesch Çacosta e alguns altres no partiren lo dia que lo dit don Jayme parti e hanarenli detras. E com foren ves Spluchs lo qual segons se dix lo dit don Jayme havie combatut o fet combatre trobaren que lo dit don Jayme desalotgave ja e tornarensen a Albesa e daqui a Balaguer e daqui ell testimoni se parti del dit don Jayme e despuxs no es stat ab ell ne ha cabut en sos affers.

Interrogatus si ell testimoni sab ne ha hoyt dir lo dit don Jayme ab consell e induccio de qui fahie o fahie fer axi la anada de Leyda com les altres coses ques diu ell haver fetes o fetes fer contra lo Senyor Rey e los maleficis quis son fets en la ciutat e territori de Leyda et de Segria. Dix que no ho sab de certa sciencia sino que tot hom diu comunament que ab consell de la comtessa et de mossen Fluvia e de micer Tristany.

Interrogatus si lo dit don Jayme com empra ell testimoni e lo dit mossen Johan Cortit quel acompayassen a lo Grado li dix semblants paraules ço es que ell volie anar a lo Grado per veures ab don Anton de Luna qui hi devie esser ab alguns missatgers del duch de Clarença qui volien que ell fermas personalment certes lianças que procuradors seus havien ja fermades ab lo dit duch. Dix que nols dix sino ço que ha dit damunt.

Fuit sibi lectum etc.

—

Die vicesima septima novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Egregius dux Gandia testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive

capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et interrogatus primo super XIX capitulo. E dix que lo dissapte que teniem XIX del mes dagost prop passat ell testimoni fou en lo setge de Balaguer on troba lo Senyor Rey ab molta gent et bona qui tenien sitiat don Jayme Durgell en la ciutat de Balaguer on ell deposant era vengut de manament del Senyor Rey ab CCC rocins de Regne de Valencia e esser aleujat lo dit Jacme en lo dit setge com vench lo dimarts apres vespre de Sent Bertomeu lo Senyor Rey li mana que passas della lo riu e se aleugas apres lo monestir de preycadors prop del pont. E ell deposant passa ab tota la dita gent e don Pero Maça ab cent rocins ab ell e mossen Bernat Centelles axi matex ab alguna gent per acompanyar lo dit deposant e molts daltres e com foren apres del dit monestir de la ciutat de Balaguer e de certes barreres que staven aqui pres del pont isqueren certa gent darmes et balestes fletxes e daltres axi englesos gascons com de nostra nacio e isqueren al dit deposant e la dita gent mataren e naffraren molta gent e lendema vengueren aqui lo governador de Catalunya e mossen Berenguer Arnau de Cervello e mossen P de Cervello e don Anthon de Cardona e mossen Ramon de Bages e molts daltres nobles et cavallers e gentils homens e ab lo dit deposant lo dia segent se aleujaren aqui al dit monestir e aqui son stats prop de tres mesos dins los quals continuament de la dita ciutat de Balaguer son stats combatuts et bombardeyats

et scaramuçats et no solament a ell mas encara un jorn que lo Senyor Rey vench aqui al seu alogament li tiraren de la dita ciutat una bombarda que nol donaren molt luny et vehe ell deposant tot lo dit temps que lo mur de Balaguer era be emantellat et continuament fahien rebellions et bregues contra lo dit Senyor e tots ells qui eren aqui per ell e encara cridaven be dedins viva lo Rey don Jayme dient molts scarns del Senyor Rey.

Encara dient ques maravellaven del testimoni que sabia la justicia per que era vengut aqui contra lo Rey En Jayme e que lo dit don Jayme era en loch que ho podia be hoyr car vehienlo soven passar per lo pont e venie a la torra del pont et moltes vegades armar dalt al castell en un mirador.

Interrogatus com sap les dites coses. E dix que per ço que era present e vee et hoy les coses que dit ha.

Fuit sibi lectum etc.

Die vicesima septima novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Nobilis Johannes Dixar testis presentatus et produc-

tus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et alias de quibus interrogabitur.

Et primo super XVIII capitulo. E dix que lo Senyor Rey vench sobre Balaguer a V o VI dagost ab molta gent darmes et de peu e ell deposant ab ell e assetga la dita ciutat en lo qual stigue entro a tres mesos dins los quals a vist ell testimoni de la ciutat de Balaguer exir gent darmes a peu e cavall et fer brega et scaramuçar ab gent del Senyor Rey e tirar de la dita ciutat ab ballestes e bombardes et naffrar et matar gents e cridar encara molts de la dita ciutat viva lo Rey En Jayme dientho del dit don Jayme Durgell e en special en una brega que ell testimoni fou nafrat digueren diverses vegades les dites paraules et moltes altres injuries al Senyor Rey e que durant la dita brega se dehia quel dit don Jayme stava al mur mirant aquella ell qual si assi era podia hoir les dites paraules e encara mes vee moltes vegades tirar de la dita ciutat bombardes ves la tenda del Senyor Rey moltes bombardes qui passaven desus e donaven prop. En special vehe un jorn que lo Senyor Rey passava a guardejar on mudaria lo real tirar una bombarda de la dita ciutat que dona no molt luny del dit Senyor et cuyda donar a un trompeta del deposant e altro dia stant lo dit senyor prop de les forques tiraren altra

hombarda de la dita ciutat de Balaguer et dona prop del dit senyor e cuyda matar un ballester viscayo que stava aqui e moltes altres rebellions e breges que fahien contra lo Senyor Rey et sa gent.

Interrogatus com sap les dites coses. E dix que per ço com hi fonch present et ho vehe.

Fuit sibi lectum etc. etc.

Die luna vicesima septima die novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Nobilis Petrus de Cervilione miles testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobus de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et interrogatus primo super XVIII capitulo sibi lecto et exposito de verbo ad verbum. E dix esser ver que lo Senyor Rey stant sobre la ciutat de Balaguer ab son exercit reyal per haver a sa ma lo dit Jayme

et la dita ciutat de Balaguer ha vist ell testimoni que es stat fortment resistit al dit Senyor axi per lo dit Jayme com per los qui dins la ciutat eren ab bombardes balestes e en altra manera en tant que per la gran resistencia feta per aquells qui dins la ciutat eren et son stades mortes moltes e diverses persones et altres naffrades del dit Senyor Rey e aço ha vist ell testimoni a ull com fos ab lo dit Senyor Rey en lo dit siti.

Interrogatus si ell testimoni sap que lo dit Jayme fos dins la dita ciutat de Balaguer com la dita resistencia se feya. E dix que hoc et dix car ell testimoni per ço com loy viu.

Interrogatus si ell testimoni sap que contra la persona del dit Senyor Rey lo dit Jayme o aquells qui dins la dita ciutat eren de Balaguer hajen gitat o fet gitar o traure bombardes balestes e altres armes. E dix ell testimoni viu que un jorn lo dit Senyor fahie talar una partida de la orta a Pere Yuves de Gosma e altres ab ell e com lo dit Senyor fos anat per mirar ves les forques davant Balaguer ab gran gent entorn del dit Senyor sab ell testimoni que tiraren una pedra de bombarda ves la flota on lo dit Senyor era e dona prop de dit Senyor Rey empero ell testimoni no sab si tiraren al dit Senyor o a la flota de la dita gent. E mes dix ell testimoni que un jorn lo dit Senyor passa en lo reyal del senyor duch e mentre lo dit Senyor Rey sen tornave ell testimoni dix Senyor guardats vos que los del castell adoben una bombarda et porien vos tirar

com vos tornarieu. E lo dit Senyor encontinent feu ne anar lo comte de Cardona et la major part de aquella gent que ab ell eran vénguts et no tira lavors la bombarda et com lo dit Senyor Rey parti per anarsen ab fort pochs lavors despararen la bombarda et feri vers aquella part on lo dit Senyor anave dins lo dit Reyal.

Fuit sibi lectum etc. etc.

Die vicesima septima novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Nobilis Johannes Martini de Luna miles testis presentatus et productus per partem instantem scitatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super XVI capitulo. E dix ell testimoni que hoy diverses vegades que aquells qui eren en los murs de la dita ciutat cridaven publicament en altes veus viva lo Rey don Jayme dientlo del

dit don Jayme de Urgell e dient paraules semblants en effecte anats vosen ab lo infant don Ferrando Carreter.

Interrogatus super XVIII articulo sive capitulo. E dix que ell testimoni stant ab lo Senyor Rey en lo siti quel dit Senyor Rey tenie sobre la ciutat de Balaguer veu e hoy diverses e moltes vegades que contra los que eren en vers del Senyor Rey los qui eren en la ciutat de Balaguer publicament et manifesta trahien ab balestes bombardes et molts daltres linatge darmes contra-aquells qui eren en servi del Senyor Rey e encara veu ell testimoni que trahien e lançaven bombardes enves la partida on era la tenda del Senyor Rey e ixien los de la dita ciutat a breguejar contra los qui eren en servey del dit Senyor quant se acostaven envers les parts o muralla de la dita ciutat per manament del Senyor Rey fahent lis manifesta resistencia.

Fuit sibi lectum etc. etc.

Die predicta XXVII novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Nobilis Anthonius de Cardona miles testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis interrogatus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super XVII articulo. Dix ell testimoni esser veritat que alcunes vegades hoy dir publicament a los de la dita ciutat rahonantse ab ells dient del dit don Jayme lo Rey En Jayme e nomenaven lo Senyor Rey infant de Castella.

Interrogatus super XVIII articulo. E dix ell testimoni ere veritat que ell stant en servi del Senyor Rey en lo siti quel dit Senyor tenia sobre la ciutat de Balaguer veu e hoy moltes vegades desparar bombardes e ballestes contra aquells qui eren en servey del Senyor Rey e singularment veu ell testimoni que una jornada quel Senyor Rey era en lo siti dels preicadors de la lo riu de la ciutat de Balaguer lançaren del castell de la dita ciutat de Balaguer una pedra de bombarda envers la partida on era lo dit Senyor Rey la qual passa propdell et a juhii del testimoni dix et daltres havienla tramesa o lançada contra la persona del dit Senyor Rey e aço presumia ell testimoni et los altres per tant com la dita bombarda havien vista parar bona stona havie et no la despararen tro quel dit Senyor isque del dit

monestir dels preicadors molt assenyalat vestit de vermell e cavalcant en un cavall blanch et axi matex veu. ell testimoni que quant se acostaven de manament del Senyor Rey a las portas et murs de la dita ciutat los de aquella hi tiraren ab bombardes balestes e altres linatges de armes faent manifestament als qui eren en servi del dit Senyor Rey resistencia manifesta.

Fuit sibi lectum etc. etc.

Die XXVII novembris anno a nativitate Domini M CCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Nobilis Geraldus Alamanni de Cervilione miles gubernator Cathalonie testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus super XVI articulo. E dix ell testimoni esser ver que hoy stant a les barreres del pont de Balaguer que deien los de la ciutat de Balaguer al Senyor Rey infant de Castella.

Interrogatus super XVIII. E dix ell testimoni que era veritat que ell testimoni quant lo Senyor Rey vench al siti de Balaguer ell testimoni era sobre lo siti de Agramunt e apres ell testimoni vench al dit siti de Balaguer per servir lo Senyor Rey e veu que diverses vegades exien a les barreras los de la ciutat de Balaguer e scaramuçaven ab aquells qui se acostaven per manament del Senyor Rey en ves lo pont de la dita ciutat e murs et portes de aquella faent manifesta reresistencia et rebellio al dit Senyor et mes veu ell testimoni que moltes vegades los de la dita ciutat de Balaguer trahien ab bombardes ballestes et ab altres linatges darmes contra los qui eren en servi del Senyor Rey. E encara dix que veu ell testimoni una jornada que lo dit Senyor passa e vench al Real et alogament qui era al monestir dels frares preicadors que los de la dita ciutat pararen una bombarda et lavors vench mossen P. de Cervello e dix al dit Senyor avisamnos Senyor que los de la ciutat han aparellada una bombarda duptem que no lançen quant vos partiscats daci. E lavors lo Senyor Rey ordona que los qui eren aqui ab ell anassen de X en X poch a poch per tal que fos dissimulat lo dit Senyor. E axis feu e primerament isque lo comte de Cardona et altres e la bombarda no despara. E apres isque lo Senyor Rey ben assenyalat vestit de vermell cavalcant en un cosser blanch et lavors despararen le dita bombarda envers lo dit Senyor los de la dita ciutat.

Fuit sibi lectum etc. etc.

Die vicesima septima novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo predicto in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius dicti domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem presentem prout sequitur.

Galcerandus de Tarba alias Martinus Luppi de Lanuça miles testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam super prevencione et articulis sive capitulis ac aliis de quibus interrogabitur.

Et primo super quarto capitulo. E dix que de certa sciencia noy sab les coses contengudes en lo dit capitol mas que aquelles ha hoyt dir en diverses parts axi en Balaguer com en altres parts hon ses trobat e que oy dir aci Menaut de Favars dins Balaguer que lo dit don Jayme e lo duch de Clarença eren companyons darmes e que entre ells era liança e quey havia capitols e cartell e que era fama.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que mossen Garcia de Sesse e don Anthon Luna sien anats ha Burdeu. E dix que hoc.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir en nom de qui anaven. E dix que en nom de don Jayme Durgell.

Interrogatus perque anaven alla. E dix que segons fama publica per fer tractes ab lo duch de Clarença ell qual devia enviar VII mil roçins en ajuda del dit don Jayme sobre lo debat del regne.

Interrogatus en queny temps feren les dites coses. E dix que entorn VIII meses o poch mes o menys.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que lo dit don Jayme trametes diners per donar a la dita gent darmes. E dix que hoy dir a Menau de Favars e a scuders seus que sen havien portat VII mil florins en joyelles e en diners comptants e que aquells havien trets del comtat Durgell e ques eren levats per via de fogatge o de demanda o de gracia.

Interrogatus si sab o ha hoyt dir que de les dites lianças entre los dits duch de Clarença e don Jayme se fes cartes o scriptures o cartells. E dix que ha hoyt dir que sen havia fet cartell. E dix que ho hoy dir a molts de casa del dit don Jayme entra los quals li membren mossen Fluvia e Menau de Favars e dos scuders seus e alcuns daltres. E hoy ell testimoni que lo dit don Jayme dona al dit Menau de Favars un cosser de Anthoni Pon e mossen Fluvia li dona un altre.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que lo dit cartell vinges en mans del dit don Jayme. E dix que ho hoy dir a la comtesa e a dona Leonor e adalguns altres que lo dit cartell era vengut en mans del dit don Jayme e que lo dit dux e lo dit don Jayme eren compayons darmes.

Interrogatus si sap ni ha hoyt dir qui porta lo dit cartell al dit don Jayme. E dix que hoy dir que Menau de Favars lo qual era vengut que per ço com don Anthon de Luna e mossen Garcia de Sesse com a procuradors havien fermada la dita liança es duptaven los dits procuradors poguessen esser revocats que lo dit Menau ere vengut per haver ratificacio e confirmacio del dit don Jayme e que ab la dita confirmacio son retornats al dit duch de Clarença e que de la gent del dit duch de Clarença devia venir III mil rocins et II mil de mossen Eymerich de Comenge e de mossen Johan de Malleo e daltres que per tot lo mes de setembre passat devien esser en la terra del dit don Jayme e devien entrar per Pallars e de les dites coses era fama pnblica e que oy dir que lo dit duch de Clarença habia pagat tots los V mil rocins per sis mesos e que si mes avant lo dit don Jayme los havia mester que los havia pagar o donar lochs en penyores e ques deie que apres lo dit duch devie venir ab compliment fins als X mil florins.

Interrogatus super V capitulo. E dix que noy sap res

de certa sciencia mas que ha hoyt dir que mossen Eymerich de Comenge qui ere stat pres ja en Arago en servey del dit don Jayme devie entrar ab certa gent per servir lo dit don Jayme trametent li lo dit don Jayme cert argent e que devia metre DCCC homens darmes lança en puny e D. balestes a cavall e altres Dapeu ab ballestes dacer.

Interrogatus a qui ho hoy dir. E dix que a molts entre los altres an Gispert de Guillaniu lo qual era stat trames per lo dit don Jayme ab certa quantitat de moneda al dit mossen Eymerich e a mossen Johan de Malleo e altres capitans que devien venir he XV homens en cap entre los quals era lo vezcomte Dorta et mossen Johan de Campayach.

Interrogatus com sab ell testimoni que lo dit En Guillaniu anas per menar la dita gent darmes en nom et per part del dit don Jayme. E dix que tal era la fama publica en Balaguer e que ell testimoni vehe tornar lo dit En Guillaniu a Balaguer ab los memorials sobre lur entrada fermats dels dits capitans e que devien pendre VIII florins per roci et les aventures per mes.

Interrogatus super VI capitulo. E dix que sobre les coses contengudes en lo dit capitol no sabia res mas que ho hoy dir a molts de la seguida en special a Treget hom de peu de Gascunya lo qual comtava com havien pres lo castell de Montarago ço es donant fama

ıe tralladave a Pero Cerdan a Çaragoça et que assi
havien pres. E apres hoy dir quel havien retut per
mil florins.

Interrogatus super VII capitulo. E dix que hoy dir
ıe per ordinacio e tracte de don Anthon de Luna
en entrats per dapnificar sos enemichs de don An-
on e que venint prop de Pertusa foren desconfits per
ınt del Senyor Rey e hi fou pres Basili capita de la
ta gent e molts daltres et los restants vengren ab
ınt del dit don Anthon a Balaguer qui fahien entorn
X rocins ultra los de don Anthon qui eren qualsque
XXVII et que don Jacme los feu bona festa com los
ıe els vesti de nou ells parti qualsque D florins.

Interrogatus si los dits englesos entraren en favor
e don Anthon contra sos enemichs perque apres sen
engueren a Balaguer. E dix que apres que foren des-
ɔnfits stigueren per alcuns jorns a Alcoleya e don
ıyme trames hi que sen vinges de nit a Balaguer e
ue ell los farie la messio e los socorreria e los vistiria
xi com feu segons desus es dit.

Interrogatus si sab o ha hoyt dir perque lo dit don
ıyme cavalca devos Alcoleya. E dix que per veures
b don Anthon e formar la procuracio de la liança que
evia esser entre ells et lo duch de Clarença et mena-
en V o VI homens de Balaguer perque fermassen los
apitols de la dita liança e fosen presents a la ferma
ı stant a Spluch hage ardit com los anglesos eren des-

confits e ladonchs tornasen cuytat ves Balaguer e troba lo gobernador de Cathalunya que stava ab certa gent darmes davant Balaguer e tantost com lo dit don Jayme plega aquells sen tornaren ves Leyda.

Interrogatus si sab com havien nom los homens ja dits que sen mena lo dit don Jayme per fermar los dits capitols. E dix que En Bernat ça Clusa e altres tres burgeses de Balaguer los noms dels quals nols membra.

Interrogatus super VIII capitulo. E dix que lo dit comte no cavalca ves les parts de Tamarit sino lo dit jorn que desus es dit e prengueren un ruch de mossen F. Derill ab unes beaces dargent. Mas que apres cavalca mossen Fluvia ab tota la gent darmes e que en la terra de Segria prengueren de II mil D fins en III mil cafiços de forment los quals feren portar a Balaguer. E dix que altre dia cavalca mestre Tomas ab XVIII o XX de cavall e que sen mena be LX homens preses et unes XV adzembles.

Interrogatus si les dites cavalcades et apresonaments de bens et de persones se fahien de manament e ordinacio del dit don Jayme. E dix que no sap mas que vehia que la gent darmes se receptava ab les preses en Balaguer e aqui partien la presa e donaven a rescat los homens e que don Jayme ne havia lo quint. E dix mes ell testimoni que de certa presa que feren la gent de peu de Balaguer de certs bens del real del Rey

lo dit don Jayme hage sa part ço es lo quint.

Interrogatus super XI. E dix que es ver que don Jayme donava letres de salconduyt et quen dona ço que ell testimoni vee a certs mulatres de Leyda et de Barchinona qui havien restaurada certa roba que era stada presa per lo dit maestre Tomas e altres et que los dits salconduyts portasen en una canya et ques feu crida en Balaguer que algu no fes dapnatge a aquells qui portaven salconduyt e que hoy dir que del dit rescat lo dit don Jayme havia feta gracia al dit mestre Tomas e que ell testimoni les trage al fill de Marti Gil de Paniza qui era pres per lo dit maestre Thomas ell qual li donaren franch e quiti.

Interrogatus super XIII. E dix que diverses vegades apres la declaracio oy dir al don Jayme que la successio li era stada levada injustament que per via masculina pertanya a ell e no a altri et que aço sabia Deu e tot lo mon e que aquestes paraules oy dir al dit don Jayme denant labat de Valladolit ambaxador per lo Senyor Rey a ell trames. E dix mes que oy dir diverses vegades al dit don Jayme que la procuracio que ell havia feta per fer la feeltat al Senyor Rey que ell la havia revocada tantost abans que los dits procuradors anassen a fer la dita feeltat et que ho feu intimar al scriva que habia presa la dita procuracio e que guardassen que los fets se complissen segons los capitols qui eren stats concordats sino en altra manera que no hi hages res fet.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que lo dit don Jayme diges que si lo Senyor Rey venia deves ell que ell li exiria al encontre que ell lo combatria. E dix que no loy ha hoyt dir ans staut lo dit don Jayme assetgat li oy dir diverses vegades que si lo Senyor Rey li servara la meytat dels capitols quel havia promes ell lo servirie millo que yames hages fet als reys passats pero que james nomenava lo Rey ans lo nomenava infant.

Interrogatus super XVI capitulo. E dix que a oyt dir ell testimoni stant malalt oy dir en lo loch Dos que mossen Fluvia era exit de Balaguer ab CCLXX homens darmes e ab CCC de peu es era mes en Lineola et spera dos jorns mossen Franci Derill qui de Tarrega devie passar ves Leyda e que de fet lo dit mossen Franci passant cami de Leyda la dita gent li isque e lo encalçaren fins a Torragrosa et apresonaren certa gent als quals presoners feren rescatar per un march dargent cascu et partiren de dins Balaguer ab tota la presa que havien feta del dit mossen Franci et que ell testimoni compra del dit boti II cuyraçes e un reliquiari per II florins. E tot aço lo dit don Jayme hage sa part ço es lo quint et sabia greu com no havien pres al dit mossen F. Derill.

Interrogatus super XVI. E dix que es ver que lo vespre de Sent Johan hora de matines don Jayme cavalca et isque de Balaguer ab qualsque CCCL de cavall e

mil homens de peu e vench cami de Leyda fins al tintonal ab la dita gent et apres sen torna e ell testimoni ab ell et quant foren tornats en Balaguer oy dir ell testimoni que la dita gent venien a Leyda per entrar en la ciutat et castell hon havien tracte e quels devie esser liurada porta uberta. E que digueren que eren stats descuberts per micer Tristany per raho que havia certs censalls alli a Leyda e quels avisa.

Interrogatus a qui hoy dir les dites coses. E dix que a molts de la ciutat de Balaguer e a altres dels qui hi eren anats de la dita gent darmes.

Interrogatus si sab ni ha oyt dir si la dita entrada de la dita ciutat de Leyda se fahes per occupar aquella en favor del dit don Jayme. E dix que noy sab res mas que ha oyt dir a aquells que hi eren stats que si fossen entrats hagren haut be CC florins per roci.

Interrogatus si sab ni ha oyt dir que la dita cavalcada se fes per ordinacio del dit don Jayme. E dix que creu ell testimoni que hoc ates que lo dit don Jayme isque ab ells et la dita gent eren a ordinacio del dit don Jayme e quant foren tornats a Balaguer lo dit don Jayme hage sa part de la presa de bons moltons et ovelles e altres coses que havien preses es assaber la quinta part.

Interrogatus super XVIIII. E dix que de les coses contengudes en lo dit capitol tant hi sabem nosaltres

com ell matex. Empero sta en veritat que com ells eren comeses ells se defenien lo mills que podien et que tiraven ab balestes e ab bombardes e devers aquells quils dampnificaren e deffet hi vee matar III homens ab bombarda e ab balesta e que si ells fossen stats tants com los de fora ells los foren anats visitar al Real per veure com eren alotgats e que tenien aigua bullent et oli et calcz e alquitra a Relles pera envasar a aquells qui venguessen ab les bastides deves lo mur e lo vall e havia hi qualsque XXX bombardes aparellades pera tirar a cada bastida X o XI de les quals ni havia dues qui tiraven V o VII quintars.

Interrogatus qui faya les ordinacions o mananents sobre los fets de les armes et guardes e dels trasts et de les guaytes e altres coses qui tocaven fet darmes o deffensio qui debien de la ciutat. E dix que lo dit don Jayme. E les altres crides qui tocaven ordinacio de la ciutat e dels murs dix ell testimoni que fahie de manament de la infanta de la qual dehie que era la dita ciutat.

Interrogatus si ell sap ni ha hoyt dir que lo dit don Jayme abans que fos assetgat per lo Senyor Rey sen degues partir de Balaguer per anar en altres parts per metre gent darmes en les terres del dit Senyor. E dix que hoc que moltes vegades li digueren que no devia sperar aqui ans anar en Anglaterra e dalli fer matrimoni de una de ses sors o de sa filla ab lo fill del duch de Clarença, e que hoy dir que devie entrar ab gran gent

darmes e que aço hoy dir a molts de casa delj dit don Jayme en les quals li recordan los Fluvians e altres cambrers del dit don Jayme.

Interrogatus super XX. E dix que es cert quel dit Menau de Favas era en Balaguer ab quals que V de cavall que envides los podien portar e entrats no valien L florins e que stant a Balaguer anava per la muralla mirant lo siti e adobant bastides e algunes deffensions e que un jorn mete una embosca de CL roçins e la gent de mossen Loys de la Cerda e que ell isque e feri en la dita gent e quey vee morir V o VII homens entre una part e altra dels quals hi mori un parent de don Berenguer de Bardaxi a qui dehien Bernat Valent.

Interrogatus si sab ni ha ha hoyt dir que lo dit don Jayme fes o fes fer les coses desus dites ab consell de la comtessa sa mare o daltres. E dix que ell no sap ques consellava mas que vehie soven consellar ab la dita comtessa et a mossen Fluvia e a micer Tristany et a mossen de Malta pero poques vegades et que dix ell testimoni que sabia greu a la dita comtessa perque ell testimoni prenia del real carn o algunes vitualles dient que ella abans menjava rates o gats que res que fos dels enemichs de son fill o seus e que en aço no sap mes.

Interrogatus si deposuit odio vel amore etc. E dix que no.

Fuit sibi lectum etc.

Die intitulata vicesima septima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra processit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Johannes Cortit miles testis presentatus et productus pro parte instante scitatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo dix si aço saber sobre les dites coses que apres que de la declaracio de la succesio del regne fou feta a Casp don Jayme Durgell no content de aquella segons ell testimoni hoy dir dellibera exirse del regne et per ço que si ell fes procehiments algüns contra lo regne no li pogues esser pres res del seu feu donacio de tot quant avie a la senyora Infanta et a la comtesa sa mare et a sa germana per pagua de lurs exovars et de lurs drets et aço de les dites donacions sab ell testimoni be. Apres daço parech que lo dit don Jayme se-

gons ell testimoni hoy dir acordas de romanir en lo regne e que com lo Senyor Rey venrie de Arago en Cathalunya que ab gent darmes li isques al cami per conpatrel e sobre aço aempra gran colp de gentils homens axi del comdat com daltres parts et ab aquells et ab gran colp de gascons que ell encara lavors tenie lo dit don Jayme segons ell testimoni hoy dir volie asagar lo dit insult o invasio pero los dits gascons li vengueren amenys et sen volgueren anar et axi mentre los mes dels gentils homens que havie emprats e sobre aço segons ell testimoni hoy dir no li recorde a qui lo dit don Jayme acorda de fer obediencia al Senyor Rey pero ab tal manera et ficcio que no valgues res car dix se lavors entre los de casa del compte en Balaguer que micer Tristany avie trobada manera com no valrie res et per aquesta raho feu que la carta de la procuracio que lo dit don Jayme feu aprestar la dita obediencia al Senyor Rey prengues un notari de Balaguer vedat et que lo dit don Jayme avie trames un missatge darrere los procuradors certificant los com los avia revocats. Empero aquestes coses ell testimoni no sab sino per hovr dir com en aquells dies no fos en Balaguer. Es empero ver 'que apres que la dita obediencia fou prestada ell testimoni fou en lo castell de Balaguer et stant en la cambra ab dones et donzelles cavallers et gentils homens quen avie alcuns digueren a ell testimoni uda vos noy sou stat en aquestes coses dix ell testimoni no apres fou aqui dit no li recorde perque que la obediencia era prestada et una dona apellada madona Agnes et altres dones de casa de la comp-

tessa digueren hoc prestada es mas no durara gayre car no val res segons diu mossen Garcia dienthe de mossen Garcia de Sese lo jove. Seguis que apres daço enguany en lo mes de maig o de juny prop passat un dia per lo mati ell testimoni stant en Balaguer en lo carrer de les botigues vench a ell testimoni mossen Fluvia dientli mossen Johan cavalcareu vos dix ell testimoni no jo on cavalcaria dix lo dit mossen Fluvia un poch que lo senyor don Jayme vol que anem. Dix ell testimoni cavalcau vos si cavalcar voleu que jo no cavalcare. E com vench en la vesprada lo dit don Jayme trames a ell testimoni que montas al castell et de fet li dix ell pregua que ell degues cavalcar com ell testimoni li demanas on cavalcarie et perque lo dit don Jayme li dix que En Franci Derill venie de Barchinona lo qual era hom qui li havie fets molts mals et enuig et que en tot cas del mon cavalcasen et quel haguesen si james devien fer per ell. E ell testimoni demanali quanta gent eren et lo dit don Jayme li dix que segons li havien dit ells eren ab lo dit Franci Derill et mossen Johan de Bardaxi ab qualsque cent de cavall quin anaren deves Oscha no dix perque mas presumie tot hom que ho fahien per ço que don Anton no si metes et jo dix ell he aguda una spia que dema per lo mati deuen pasar et de fet ell testimoni li atorga de cavalcar et cavalcaren lo dit mossen Fluvia et ell testimoni et altres molts fins a nombre de CL homens a cavall ab lances en ma et de fet entraren lo dit mossen Franci lo qual encalçaren proch de una legua ell desbarataren apresonant li de la gent de sa companya

et rocins et tornaren sen tots a Balaguer ab la presa ell testimoni qui sen ana a un castell de son pare apellat Valfagona. Vench se que apres de alguns dies ell testimoni stant en lo castell de Balaguer et rahonantse ab Bernat de Torremorell lo dit Bernat li dix que una grosa empresa et bella fahien quis farie tost et passaren daquelles noves a altres. Seguis apres que stant ell testimoni en ço de son pare lo comte o lo dit don Jayme scrivi a ell testimoni una letra que vengues a Balaguer et despux altre sen que ell testimoni noy volch anar et ell lin feu una letra et ladonchs ell testimoni hi ana e com hi hi fou lo dit don Jayme li dix siy avie sa gent et ell testimoni li dix que no e lo dit don Jayme li dix que ell lo pregave quey tornas et que la amenas en continent car ell devie haver Juneda per lo mati et com ell testimoni li digues que no cavalcarie si donchs lo dit don Jacme no cavalcaria ell li dix que no cavalcarie personalment et sobre aço ell testimoni si parti dell et ana per sa gent ab la qual torna aquell dia metex en Balaguer et con fou en lo mercadall troba ja lo dit don Jayme aqui armat et mossen Fluvia ab son standart et gran res tota laltra gent. E lo dit don Jayme ab tots ells parti daqui et feu la via de Menargues et daqui passaren a la torre de Camporels et foren se desviats de la gent de peu e anats he avant aturarense en un pla et aqui lo dit don Jayme los pregua que fesen ço quels dirie mossen Fluvia et que aguesen per crit ho ensenya Arago et Sant Jayme et que no robasen la ciutat per res et ell testimoni entro ali no sabie que contra Leyda anasen et aço et al-

tres noves per lo dit don Jayme dites ell sen torna ab lo bisbe de Malta et ab mossen Alfonso Suarez e lo dit mossen Fluvia et ell testimoni et los altres anaren fins al pont de Picabay et aqui trobaren la gent de peu et en aço fonc ja lo sol exit en tant que tot hom los poguera veure de luny e sobre aço tornarensen a Menargues e aço ere lo dia de Sant Johan et stigueren aqui aquell dia e lo diumenge et lo diluns apres fins a la nit que lo dit mossen Fluvia los dix que tornasen a Leyda et de fet cavalcaren aquella nit et vengueren ferir als portals ab lances et altres armes e axi metex alcuns de la gent de peu triguejaren ves la ciutat de Leyda aqui matex alcuns homens de peu meteren foch a moltes garberes de blats que havie aquen et partint daqui anarensen a Vilanova de Segria et daqui ell testimoni sen ana a Pinyana pero hoy dir que mossen Fluvia ere anat a Benavent el havie pres et havie fet fer sagrament et homenatge als homens que aguesen per senyor lo senyor don Jayme et quey avie mes per capita un a qui dien Lorenç hoy mes avant dir ell testimoni que lo dit mossen Fluvia ab tota laltra gent eren anats ha Alguayre et que havien agut dels homens de la dita vila set cents cinquanta florins et que nols fesen mal et axi stigueren aquen alguns dies e ell testimoni tornasen de Pinyana a Balaguer e ladonchs lo dit don Jayme pres a parlament En Luys de Meya et ell testimoni pregant los quell aconpayasen car ell volie anar fins a lo Grado et veures ab don Anton de Luna qui devie esser ab alcuns missatgers del duch de Clarença qui demanaven ho volien que ell personalment fermas

certes ligançes qui eren ja fermades per procurador entre ell et lo duch de Clarença lo qual segons dix avie profert de valer contra totes persones ab IIII mil caps de baçinets o ab tot son poder et lo dit Luis et ell testimoni digueren hoc mas senyor com no sen tornaren dix ell dintre VIII jorns serem tornats et la jo pendre los anglesos et aquella gent qui es entrada ab don Anthon et entre nosaltres et aquells serem ja uns vuyt cens ho mil roçins et si lo governador ni altrins ve aquen entorn veurets com los adiobarem e de fet lo dit don Jayme cavalca et ell testimoni ab ell et anaren fins ha Spluchs et combaterenlo et aqui agueren nova que Basili qui ere un capita dels angleses ere desbaratat et tornasen e tantost que foren tornats a Balaguer ell testimoni se parti de la sequela et companya del dit don Jayme et feu la obediencia que devie al Senyor Rey. Dix mes interrogat si aver hoyt dir en aquells metexos dies al dit don Jayme que dins fort pochs dies devien esser a Balaguer en sa valença mossen Eymerich de Comenge et mossen Johan de Malleo ab CCC roçins.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir perque lo dit don Jayme fahie la dita ligança ab lo duch de Clarença ne fehie venir la gent darmes strangera et contra qui. Dix que nou sab de cert mes ere et es presumpcio sua et daltres que per conquistar lo regne.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir perque fahie fer

lo fet de Leyda. Dix que per aver et tenirla a sa ma si sostenir la pogues.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir ab consell ni inducio de qui lo dit don Jayme fahie les dites coses mes que mes. Dix que lo dit don Jayme de nenguns afers si de fort pochs no prenia consell sino de la contesa sa mare et de mossen Fluvia et de micer Tristany axi que es presumidor que de consell daquells ho faes.

Fuit sibi lectum etc. etc.

—

Die XXVIII novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris professor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta in nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Johannes Exemeni de Solanova miles testis productus et presentatus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione

et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus si sabia que alguna liança fos feta entre lo duch de Clarença e lo comte Durgell segons en lo quart capitol se conte. E dix que hoy dir que don Anthon de Luna era anat a Bordeu e mossen Garcia de Sesse e Johan Domenech ha tractar la dita liga e que la haurien finada. La manera dix ell que nos sabia quine fou sino que hoy dir al comte que mossen Fluvia havia aduyt los capitols que foren fermats entre ell ell duch.

Dix mes interrogat sobre la entrada dels angleses esser ver que en tot ço que el comte havia affer se cobreria de ell testimoni et de tots altres qui en sa casa fossen ne fahie res sino a consell de sa mare e de aquells qui ella volie e son los quis seguexen mossen Fluvia micer Tristany et alguns factors seus. Empero hoy dir que Johan de Fluvia ab XXV de cavall sen porta VII mill florins per a pagar la gent que don Anthon metia de Gascunya dels quals metien en fama que eren III mil rocius.

Item dix interrogat de la correguda den Franci Derill que noy sabïa als sino que fou dat carrech an Johan dez Pont quen nom seu tenguessen pas a mossen Franci Derill dient que fou a la mort de son pare del dit Johan dez Pont.

Item interrogatus de la empresa de Leyda. Dix que tot lo tractament feu la comtessa et micer Tristany et mossen Fluvia ab alguna gent de poch affer de Leyda e neguns dels qui hi foren no sabien hon anaven tro que fom prop del pont de Picavall quel comte los prega haguessen aquell dia a mossen Fluvia per capita e ell se parti de ells acompanyant lo mossen de Malta et mossen Alfonso Cuareç et Pero Barbes.

Item apres interrogat. Dix que corregeren en Segria e anaren a Vilanova la qual trobaren despoblada et haviay molts viures dels quals guastaren en menjar per ells e per ales besties et apres buydaren algunes ciges de blat lo qual la major partida feu dur la comtessa a Castello de Farfanya.

Item dix mes interrogat que ells anaren davant la vila de Alguayra et axi com aquells que havien alguna fretura de moneda menaçaren los de robar et de cremar et los homens del dit loch rescatarense en DCC florins los quals foren compartits a la gent de cavall.

Interrogat mes dix que sobre lo cavalcar que lo comte feu en les partides de Tamarit de Litera que fou acordat per son consell acostumat que lo dit comte anas Alcoleya per avistarse ab don Anthon e ab los angleses et anant la dita via trobaren certa gent de Tamarit de Litera en un castellet ques nomena Spluchs et combateren lo dit castell e nol pogueren entrar e dormim

illi la nit e hagem ardit com Basili era pres et sbaraat et lo confessor ab alguns dels altres li consellaren que ell sen devia tornar car ardit avien que gran gent le aragonesos et de castellans los eren a part davant e os cervellons a part derere e que en totes guises ell sen devia tornar e a gran força feren lon tornar de que ell apres los ha dat carrech que per aquella tornada perde son feyt et no per als.

Item sobre le iançes et tractes de Gascunya interrogat e dix no saber als sino que lo dit comte trames an Gerau Dalos et an Guilamiu et al rector de Vilafameç dientli la comtessa continuament que aquests adurien gran gent darmes e continuament la dita comtessa fahie letres falses metent fama que gran gent de anglesos e de gascons venien en valença de son fill.

Item interrogatus. Dix que la comtessa manava quel Senyor Rey fos dit infant et qui als ne fahie la fahie fort fellona entant que davant della negu no gosava nomenar lo real dient ella que on no havia Rey nos devia nomenar reyal sino setge.

Item interrogatus dix en conclusio que lo comte no fahie ni gosava fer sino tant com sa mare manave et volia la qual tractava mal a la infanta et no gayre be a dona Secilia en tant com la dita dona Secilia era en conpanya de la infanta et axi matex perque no volie semblar a la dita mare en maneres. A la final tota gent

qui no seguia lo voler della et de mossen Fluvia era en aquella casa mal tractat per bo que fos.

Fuit sibi lectum etc.

Die XXVIII novembris anno predicto fuerunt recepti testes sequentes.

Nobilis Simon de Muro miles testis etc.

Et primo interrogatus si ell testimoni fou present com lo noble mossen Guerau Alamany de Cervello governador de Cathalunya fou a Balaguer enguany un digmenge quis comtava XVI dia de juliol et para o feu estar la gent Darimon qui ab ell ere alt en lo pla de la Rapita prop de una creu qui es al entran de la orta. Dix que hoc.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que lo dit governador fes fer crides algunes prop Balaguer ne hi fes presentar letres del Senyor Rey. Dix esser ver que lo governador dix a ell testimoni et a mossen Ramonet de Peguera a mossen Macia de Puig an Jacme Alamany de Bellpuig et a alguns altres que anassen ves Balaguer per acompanyar En Luis de Torremorell son scriva et un porter et certs trompetes qui segons parie devien o volien fer prop la dita ciutat una crida o presentar letres et de fet ell testimoni et los altres damont dits hi anaren fins al cap del pont de Balaguer

o aquen prop on viu que alguns homens do Balaguer qui eren aqui a peu lus isqueren al encontre els tiraren ab algunes ballestes et nafraren lo dit Jacme Alamany de Bellpuix ab un passador bax en les anques. E axi com sen tornaven et aquells de Balaguer los seguien vee ell testimoni que En Ramon Fuster porter posa aquen no molt luny de la casa de la comtessa en lo cami riba de una tapia una asta de lança ab una letra o trellat de letra no sab empero ell testimoni que contenie et tornarensen tots.

Interrogatus si ell testimoni sab o creu que la dita letra o trellat vengues a noticia de aquells de la dita ciutat de Balaguer. Dix que bes te per dit que hoc car aqui romas et aquells de la ciutat quils venien darrere la degueren be veure.

Jacobus Alamanni de Pulcropodio domicellus testis.

Et primo interrogatus si ell testimoni fou present com lo noble mossen Gerau Alamany de Cervello governador de Cathalunya fou a Balaguer un digmenge quis comtave XVI dies de juliol et para o feu estar la gent darmes qui ab ell ere en lo sol del pla de la Rapita pres de una creu qui es al entrant de la Orta. Dix que hoc.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que lo dit gobernador fes fer crides algunes prop Balaguer

ne hi fes presentar letres del Senyor Rey. Dix que hoc presentar ni feu.

Ieterrogatus com ho sab. Dix que lo dit governador digue a ell testimoni et a altres que anassen ves la dita ciutat de Balaguer per acompanyar lo seu scriva et un porter et trompetes qui devien fer lavos certes crides o requestes et devien posar aqui una letra del Senyor Rey et de fet hi anaren et ell testimoni et altres passaren fins al cap del pont et aqui isqueren lus alguns homens de la dita ciutat a peu ab lances et ballestes quils feren brega e nafraren ell testimoni ab un passador en les anques. E ell testimoni et los altres tornarensen et hoy dir lavors ell testimoni entre ells que lo porter havie posada aquen una letra en una cana o barra alt pero ell testimoni no viu com la posa.

Interrogatus si ell testimoni sab o creu o presumex que la dita letra vengues a noticia de aquells de Balaguer. Dix que enten que hoc car aquells que ha dit quels isqueren al davant els feren bregua lus vengueren un troç darrere et ho degueren veurer.

Ludovicus de Torremorell notarius et scriptor gubernacionis Cathalonie testis etc.

Et primo interrogatus si ell testimoni fou present con lo noble mossen Guerau Alamany de Cervello governador de Cathalunya fou a Balaguer un dicmenge quis comptave XVI dies de juliol et para o feu estar la

gent darmes qui ab ell ere ab sol de la pla de la Rapita pres de una creu qui es al entran de la orta de Balaguer. Dix que hoc crehi.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que lo dit governador fes fer crides algunes prop Balaguer ni hi fes presentar letres del Senyor Rey. Dix aço saber que lo prop dit dia lo dit governador mana a ell testimoni que fes un trellat de una letra del Senyor Rey quis dreçava als jurats pahers et prohomens de la ciutat de Balaguer et de tots altres castells viles et lochs dels comtat Durgell et vezcomtat Dager et de qualsevolgues terra qui fos estada del egregi En Pere quondam comte Durgell ab la qual letra lo dit Senyor Rey efectualment ere vist manar als dits pahers jurats et prohomens que com ell per ço com se dehie que don Jayme Durgell fill del dit comte En Pere volie metre gents darmes destranya nacio en lo regne etc. et ell per via de remey et de tuicio de la sua cosa publica hagues delliberat et manat al dit governador ques prengués a la sua ma reyal la dita ciutat et totes les dites viles castells et lochs per ço que dan non vingues a sa terra que a la dita aprehensio per lo dit governador faedora no fessen ne donassen empatxament algu e de fet ell testimoni feu lo dit trellat et ab lo dit trellat et ab dues altres letres del Senyor Rey la una de les quals se dreçava al dit don Jayme manantli que no fes contra a la aprehensio damunt dita et laltre se dreçava als barons nobles cavallers gentils homens et generosos de la companyia o sequela del dit don Jayme manant

ques partissen dell et que no facssen empatx a la dita apreensio ell testimoni et En Ramon Fuster per manament del dit governador acompanyats de mossen Ramon de Peguera et de mossen Simon de Mur et mossen Macia dez Puig den Jacme Alamany de Bellpuig et daltres cavallers et gentils homens ab dos trompetes partiren della on tota la gent darmes era et anaren deves Balaguer per cor de presentar les dites letres a aquells a quis dreçaven o al menys de publicar les ab veu de crida prop la ciutat si aquells de la ciutat ho permetessen. E com foren un poch avall en la orta los trompetes se aturaren que no volgueren anar pus avant dient que no eren armats et que no volien morir et lo porter axi matex repropia un poch pero ell testimoni lo feu seguir avall et mentre ell testimoni debatia ab los dits trompetes et porter que seguissen los dits cavallers et gentils homens hagueren cuytat de anar fins al cap del pont de Balaguer o aquen pres en tant que com ell testimoni fou ves casa de la comtessa en un cami tapiat quey ha ell testimoni encontra los dits cavallers et gentils homens qui sen tornaven et viu que lo dit Jacme Alamany de Bellpuig tenie un passador ficat en les anques et viu que lis venie a peu alguns homens detras qui tiraven continuament ab ballestes vers ell testimoni et los altres qui aqui eren et hoy que aquells del mur lus cridaven als traydors et veent ell testimoni que la dita gent de la ciutat nols acullien de manera quey poguessen fer sagrament les presentacions de les dites letres ne les dites crides dix al dit porter que posas aqui lo trellat de la dita letra quis

dreçava als probomens et de fet lo dit porter posa aqui arrimat a una paret no molt luny de la casa de la comtessa lo dit trellat en una asta de lança e tornarensen et ha hoyt dir despuys ell testimoni que un hom de Balaguer apellat Nesforça leva la dita asta qui caygue et que mossen Vilafranqua pres lo dit trellat el sen mes a Balaguer.

Proxima dicta die.

Asbertus de Vilafranqua miles etc.

Dix si aço saber sobre les dites cosas que apres que la obediencia fou prestada per lo dit don Jayme Durgell o per sos procuradors al Senyor Rey enguany en lo mes de maig o vers juny estant ell testimoni en Balaguer mossen Flovia volch cavalcar et fehie o volie fer la via de Tarrega segons dehie per . . . . . e cavalquaren ab ell mossen Johan Cortit et molts altres et com foren fora la orta de Balaguer encontraren un hom mercader de Cervera qui tenia botiga a Balaguer lo qual lus dix que En Franci Derill ab L o LX de cavall partie la dónchs de Tarrega et que fehie lo cami de Leyda per ajudar et socòrrer a mossen Riambau de Corbera qui ladonchs regie loffici de la governacio de Catalunya a fer certs procehiments que fehie contra la comtat a llur parer injusts et ladonchs lo dit mossen Flovia dix que pus axi ere et ells venien per correr dissipar et barrejar lo comtat que aytambe si haurien

a parar com ells vinguessen et axi que mes valie que ara anassen a ells et que si cuytassen. E de fet tots ensemps feren la via de Lineola et daqui meterense en aguayt en cert loch et venint lo dit mossen Francesch Derill et sa gent encalçaren et desbaratarenlo et apresonaren de seş gents et rocins et robes les quals coses tots menaren et meteren dins Balaguer sabents et consintentsho lo dit don Jayme et la comtessa sa mare la qual se mostra esser fort alegra com lo dit mossen Franci ere stat desbaratat et per ço com ell testimoni no mostrave adabans haver plaer dels parlaments que per los dits don Jayme et per la dita comtessa et altres fahien del Senyor Rey et dalguns altres nomenant lo dit Senyor Rey infant de Castella et per ço com ell testimoni lo nomenava Rey et parlava be dalguns de qui ells malparlaven havien lo quecom en sospita axi que com allo del dit mossen Françi fou estat la dita comtessa loava molt lo fet et com ell testimoni ere devant ella et ses donzelles dehien ella et elles fora espiots fora que a la fe reebut han et unes altres paraules descarni. Aço passat seguis que deves la festa de Sent Johan lo dit don Jayme volch cavalcar et feu cavalcar tot hom et hac axi matex gent de peu et isqueren de Balaguer et feren la via de Corbins et com foren vers a Ulla passaren laygua de Noguera entre Corbins et Albesa et vers anant lo dit don Jacme los aparta a parlament et dix lus hoynt ell testimoni com ell devia haver aquell dia o matinada com aço fos en la nit la ciutat de Leyda et axi quels demanava de consell si ell hi iria e fou per tothom dit que noy devia ell

anar et lavors lo dit don Jayme lus dix que haguessen per capita mossen Flovia et que haguessen per crit o per ensenya Arago et Sent Jacme et aço dit partis dells et despuys ell anaren fins al pont de Piquabay faent lo cami o via de Leyda et daqui tornarensen que no anaren pus avant mes lo dimarts seguent tornaren a la dita ciutat de Leyda et hac hi alguns dels ço es homens darmes qui anaven fins al portal de la ciutat del mur de la qual lus trameteren pedres et passadors et daqui partint anarensen en Segria et aqui apresonaren homens prengueren lochs et altres coses.

Seguis apres que estant ell testimoni en Balaguer et havent hoyt dir que lo governador de Cathalunya venie ab gent darmes o ere ja vengut en Leyda et que lo Senyor Rey se aparellava de venir apres tantost ell testimoni dix al dit don Jayme que prengues consell que farie car pus que lo Senyor Rey venie ell testimoni no volie res fer contra ell ne fes compte que ell testimoni fes armes contra lo dit senyor si venie car vergonya li serie que fos escrit en sa casa ell hagues per Rey et que hara fes res contra ell majorment la on fos sa persona. E lo dit don Jayme li dix que nos curas daxo car ell penrie tal partit de si matex quel infant de Castella no poria fer dan a ell ni a ell testimoni ell hauria tal socors dins breu.

Subsequenter ipsa eadem die vicesima octava novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringente-

simo tercio decimo prelibato dicto serenissimo domino Rege in camera regia sui castri civitatis Ilerde personaliter existente comparuit coram eo nobilis Franciscus Derill antefatus qui procuratorio nomine quo supra ac alias pro suo familiari interesse ut prefertur presente ibidem dicto Jacobo de Urgello delato supplicavit et petit processum inquisicionis hujusmodi quo ad dictum Jacobum publicari et pro publicato haberi salvo tamen protestato et retento sibi quod possint plures testes et alias quaslibet probaciones producere et oferre et jam productos et etiam dictum Jacobum delatum iterum et tociens quociens sibi expediens aut necessarium fore videbitur reinterrogari facere.

Qua siquidem supplicatione facta serenissimus dominus Rex jamdictus per organum Bernardi de Gualbis utriusque juris doctoris et vicecancellarii sui dixit quod ipse sub protestacione salvitate et retencione predictis et aliis assuetis et debitis publicabat inquisicionem eandem quo ad dictum Jacobum de Urgello tamen eademque habere volebat pro publicata.

Facta igitur publicatione jamdicta dictus dominus Rex ore proprio interrogavit dictum Jacobum de Urgello si volebat dicere aliquid in predictis. Qui Jacobus flexis genibus respondit hoc quod sequitur in efectu. E dix que lo jorn qui ell se mete en poder del Senyor Rey ho feu confiant de la misericordia del dit Senyor del qual confiava que esguardant lo deute que ha ab ell qui devalla de la sanch sua e propi linatge es

a saber de la casa Darago et del deute que la Infanta sa muller ha ab lo dit Senyor qui es germana de la Senyora Reyna sa mare ques hauria misericordiosament vers ell axi com a virtuos Rey e misericordios senyor. Et jatsia que aqui vinguessen molts testimonis e los demes los quals per ço qui ha fet en temps passat merexerian mills perdre lo cap que venir davant lo Senyor Rey empero ell no volia contradir a ells ni als altres ans confiava e ho remetia a la consciencia e misericordia del dit Senyor e no contrastant tot aço se sotsmet a tot ço que al Senyor Rey plaura.

Et hiis peractis dictus nobilis Franciscus Derill obtulit peticionem sequentem in scriptis.

Ex causis in inquisicione presenti contentis et aliis constat dictum Jacobum de Urgello magestatem regiam offendisse comissiseque multifarie crimen lese magestatis et alia multa enormia crimina publica et detestanda propter quod supplicat excellencie regie Franciscus Derill miles procurator predictus dictum Jacobum dicta crimina comissise declarari ac per regiam sentenciam declarari et ex hinc eundem Jacobum ad penam debitam et statutam condempnari per eandemque sentenciam declarari ex indiciis bona dicti Jacobi fuisse a tempore perpetrati sceleris publicata et regio erario applicanda et in premissis et circa ea petit et supplicat dictus procurator erarii jus et justiciam fieri et servari salvo jure ad IIII etc. juxta edictum.

Dicta autem peticione oblata serenissimus dominus Rex interrogando dictum Jacobum de Urgello dixit ei que si ell volia hoir los testimonis e les deposicions de aquells o haver translat de aquells e de les altres coses produides e donades en lo proces ne contradir a aquells que ell lo lin faria donar e li donaria advocats et ço quis pertangues.

Et dictus Jacobus dix que perseverava en ço qui havia dit damunt.

Iterum dictus dominus Rex viva voce interrogavit Jacobum eundem verba eadem vel similia proxime dictas ei dicens qui Jacobus dixit se perseverare in predictis.

Hiis omnibus ita gestis nobilis Franciscus Deril procurator qui supra renunciavit et conclusit in causa hujusmodi quo ad dictum Jacobum tamen supplicans eidem domino Regi quatenus dignaretur habere pro reuunciato et concluso in eadem protestando tamen quod propter hoc non videatur renunciare quin possit alios condelatos prosequi prout decet.

Et dictus dominus Rex dixit quod habebat pro renuntiato et concluso in dicta causa quo ad ipsum Jacobum tamen retinens sibi atque salvans quod posset contra alios condelatos de predictis procedere et procedi facere quociens sibi videretur expedire.

Peractis igitur omnibus supradictis idem serenissimus dominus Rex supplicante instante et requirente prefato nobili Francisco Derill quibus supranominibus utrique parti ibidem presenti ad audiendum difinitivam sentenciam in hujusmodi causa diem crastinam in eodem castro precisse et peremptorie assignavit.

Adveniente autem die superius ad audiendam sentenciam parti utrique assignata coram serenissimo domino Rege prefato comparuit dictus nobilis Franciscus Derill procurator jamdictus qui nominibus quibus supra ad faciendum fidem de sui potestate obtulit seu produxit.

Item produxit idem nobilis procurator quoddam procurationis instrumentum factum dudum per dictum Jacobum de Urgello Gasperto de Guilaniu scutifero suo cujus tenor talis erat.

Cunctis pateat evidenter. Quod nos Jacobus de Aragonia dominus comitatus Urgelli vicecomitatusque Agerensis confisi ad plenum de legalitate probitateque vestri Gisperti Daguilaniu scutiferi de domo nostra dilecti gratis et scienter facimus et constituimus procuratorem nostrum certum et spetialem et ad scripta inferius generalem vos eundem Gispertum presentem et onus hujusmodi in vos sponte suscipientem videlicet ad tractandum et conveniendum illis viis et modis qui-

bus poteritis quod Fortunius de Lusies veniat cum trescentis roncinis ad nobilem Antonium de Luna videlicet cum centum hominibus armorum centum pillars quadraginta ballistariis equitantibus et sexaginta patges bene armatis et encavalcatis secundum ejus modum et normam possitis necminus alios homines armorum solidare ut veniant in nostro servicio et incontinenti quod in regno Aragonum fuerint monstram accipiatis ab eisdem accipiendo a quolibet eorum sacramentum quod bene et legaliter se habebunt in servicio nostro ac dicti nobilis Antonii de Luna secundum quoddam memoriale quod idem Fortunius defert secum nostra manu signatum et nostro sig llo secreto sigillatum ut in ipso latius continetur possitisque nec minus pretium sive solidum ac stipendium eisdem conferre secundum dicti memorialis conventionem recipiendo ab eis et a quolibet ipsorum securitates tam sacramenti homagii et cartellorum quam aliorum in hiis solitorum ei prout vobis bene visum fuerit et generaliter omnia alia faciendum que in predictis necessaria fuerint ac etiam oportuna queque nos facere possemus personaliter constituti. Volentesque vos dictum procuratorem nostrum relevare ab omni onere satisdandi fidejubentes in his pro vobis promitimus vobis et notario infrascripto tanquam publice persone pro vobis et aliis omnibus quorum interest et intererit recipienti et paciscenti ac etiam legitime stipulanti judicio sisti judicatumque solvi cum suis clausulis universis nos semper habere ratum gratum validum atque firmum quidquid per vos in predictis actum fue-

rit sive gestum et nullo tempore revocare sub bonorum nostrorum omnium obligacione. Actum est hoc in civitate Balagarii nona die septembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo undecimo.

Sig✠num nostri Jacobi predicti. Qui hec concedimus et firmamus.

Testes hujus rei sunt honorabilis Tristandus de Luçano dicti domini consiliarius et Fortunius de Lusies jam supradictus.

Sig✠num mei Petri dez Torren auctoritate Regia notarii publici per totam terram domini domini Regis Aragonum qui predictis interfui eaque scripsi et clausi cum suppropósito in XI linea ubi legitur eisdem conferre loco die et anno prefixis.

Produxit etiam idem nobilis Franciscus Derill pro sua intentione fundanda quoddam publicum instrumentum hujusmodi seriey.

Noverint universi. Quod singuli presentes pariter et futuri quod porsonaliter constitutus in Tholosa anno et die infrascriptis in mei notarii et testium infrascriptorum presentia nobilis et potens vir dominus Petrus Raymundi de Rapistanguo miles dominus loci de Campanacho non inductus ut dixit ad infrascripta facienda vi aut deceptione persone alicujus sed gratis et ejus certa sciencia per se et suos heredes ac successores

quoscumque recognovit concessit et in veritate confessus fuit se revera ac legittime habuisse et recepisse ab excellentissimo principe domino Jacobo de Aragonia comite Urgelli licet absenti et Bernardo Lerato et Gisperto de Aquilomen procuratoribus dicti domini comitis presentibus una cum me notario infrascripto et persona publica predicto domino absente et aliis quorum interest intererit aut interesse poterit in futurum stipulantibus et recipientibus videlicet quadringentos vigenti florenos auri Aragonie et hoc in deductionem et defalcationem vadiorum per prefatum dominum comitem ut ibidem dictum fuit et assertum eidem domino Petro premissorum pro solutione unius mensis quatuordecim hominum armorum in quibus esse debent quatuordecim homines armorum quatuordecim pillardi et quatuordecim famuli sive patges cum quadraginta duobus roncinis quos dictus dominus Petrus ducere debet infra regnum Aragonie ad servicium dicti domini comitis prout contineri dicitur in capitulis et conventionibus factis inter prefatum dominum comitem seu dictos ejus procuratores ex una parte et predictum dominum Petrum ex altera quequidem capitula et conventiones dicti dominus Petrus et procuratores dixerunt contineri in quadam papiri cedula quam michi notario infrascripto ibidem tradiderunt pro inserendo in presenti instrumento sub hac forma. Tots los pactes seguents es stat convengut et concordat entre En Bernat de Lorach et Gispert Daquilania en nom del molt excellent Senyor lo Senyor don Jayme Darago el noble mossen Pere Ramon de Rabastems Senyor de

Campanyach quell dit noble mete en les parts de la en servey del dit Senyor quatorze homens darmes e quaorze pillarts axi que seran entre tots ab los patges quarantadus rocins. Item tot primerament lo dit mossen Pere Ramon li menara quatorze homens darmes e vitants pillarts. Plau als dits En Bernat et Gispert en nom del dit Senyor.

Item demana per mes trenta florins per home darmes ab son pillart et page que son tres roncins. Plau als dits Bernat e Gispert en nom del dit Senyor.

Item demane que en cars quel dit Senyor no cavalch que li sia donada guarnio hon haja castell e que daqui enfora puscha servir lo dit senyor et salvar si matex et sa companya. Plau als dits En Bernat e Gispert en nom qui dessus.

Item demane quels dits Bernat e Gispert en nom del dit senyor facen seguir e pagar lo guatge per tres meses. Plau als dits Bernat e Gispert et per tant com lo dit mossen Pere Ramon et la dita sua gent aturaran en servey del dit Senyor.

Item passats los dits tres mesos en lo cars quel dit mossen Pere Ramon ni home de sa companyia prenguessen qualque home que fos cap de guerra que lo dit Senyor nol los pusque pendre sens que nols don deu milia florins. Plau als dits En Bernat e Gispert en nom del dit Senyor.

Item que si lo dit mossen Pere Ramon penra cavaller o altre qualsevol que no fos cap de guerra que lo dit Senyor no loy pusque levar ans loy jaquesque a lur voluntat si donques no era home que hages mensfet al dit Senyor en aquell cars lo dit Senyor hagues a donar finança rahonable. Plau als dits En Bernat e Gispert en nom qui dessus empero que si algun debat entrevenia en aquest fet que sien jutges un gentil home de cascuna part.

Item que del jorn quel dit mossen P. Ramon partira del hostal de mossen Gerant de Malleo o de mossen Johan son fill o del loch de Foix enssemps ab lo dit mossen Johan li sia comptat hostalatge avant per ses jornades estro tant que sie en lo comtat Durgell e del retorn per semblant manera. Plau als dits En Bernat e Gispert en nom del dit Senyor de darli VIII o X jorns fins sia a Balaguer e per semblant de son retorn.

Item demane que si cars era quel dit mossen P. Ramon ne home de sa companya era malalt no fos gitat de guatges. Plau al dit Senyor que de la persona sua o del vailet quel pensara et per conseguent daquells que seran preses o malalts que aquests seran scusats e hajen lur gatge empero los altres que restaran de sa companya agen a servir responent lus de lurs gatges e lo damunt Senyor don Jayme Darago demane al dit mossen Pere Ramon et ses gents se obliguen entrar de les parts de la per son servey ab quatorze ho-

nens darmes e quatorse pillarts axi que sien ab los natges quaranta dus rocins. Plau al dit mossen P. Ramon.

Item quels dits quaranta dos rocins fara entrar en aquelles parts lo dit mossen P. Ramon en vindra al dit Senyor dins spay de vuyt jorns continuament comptadors apres quel gatge li sera desliurat e pagat la hon sia dins Cathalunya per servirlo e per fer en segur tot ço e quant per lo dit Senyor sera ordenat e manat a ell e a la dita gent darmes contra qualsevol personas exceptat lo Rey de França e son primogenit. Plau al dit mossen P. Ramon.

Item quel dit mossen P. Ramon e ses gents prometen es obliguen que serviran be e lealment lo dit Senyor e aturaran de la part della tant com los haura necessaris ne lo dit Senyor los volra e encara prometran que quatre meses apres quels haura donat comiat no serviran ne valran a alguna persona que sia contra lo dit Senyor. E de aquestes coses faràn o fer faran lo dit mossen P. Ramon e los altres homens darmes de sa companya bones e fermes seguretats ab sagraments e homenatges cartells reversaments darmes penes e altres fermes obligacions que deuen es acostumen de fer en semblants fets. Plau al dit mossen P. Ramon. E lo dit mossen P. Ramon e los altres homens darmes de sa companyia prometran e juraran sobre los sants quatre evangelis en faran homenatge a cascun de Cathalunya e segons fur Darago al dit Senyor o als dits

Bernat e Gispert en loch seu de atendre e complir totes les dites coses e haver se en aquells é envers la honor ben avenir e servey del dit senyor be e lealment volent que si lo contrari fahien ço que Deu no vulle que sien hauts ipso facto per avols falsos bares e traydors seus que no sen pusquen scusar per negun linatge darmes ne en altra manera e que encara lo dit senyor los puxe fer revesar les armes com a fementits e en altra manera aquells fer afrontar en tota aquella forma o manera que al dit senyor sera benvist e no resmenys per major seguretat del dit senyor metran e romanran a ull en rehenes dos de lur companyia aquells que volran elegir los dits En Bernat e Gispert en nom del dit senyor los quals prometran e faran sagrament e homenatge de no partir se del dit senyor fins la dita gent darmes sien de part della segons dessus es stat promes e convengut obligantse per totes les dites coses atendre et complir lurs persones e bens. E totes les dites coses placn al dit mossen P. Ramon de Campanyach. Quos quidem quadringentos viginti florenos auri dictus dominus Petrus a prefato domino comite licet absente stipulationibus quibus supra intervenientibus se habuit et tenuit ut dixit pro bene pacato pariter et contento. Quosquidem quadringentos viginti florenos auri memoratus dominus Petrus Raymundi gratis et ejus spontanea voluntate per se et suos ut supra promissit et per factum expressum firma et solemni stipulatione interveniente valatum convenit reddere et restituere prefato domino comiti licet absenti stipulatione qua supra interveniente et dictis pro-

ratoribus procuratorio nomine dicti domini comitis
pulantibus et recipientibus de die in diem ad requi-
ionem dicti domini comitis seu ejus certi mandati
equidem requisicio pro termino habeatur casu vi-
licet quo infra decem octo dies proximos a die pre-
ti computandos dictus dominus Petrus Raymundi
n iverit ad servitium dictī domini comitis cum dic-
gentibus armorum seu pro ipso domino Petro et ob
is culpam remanserit et restaverit de eundo ad dic-
n servitium et hic totum sub expressa ypotheca et
ligatione omnium bonorum suorum mobilium et in-
bilium presentium et futurorum cum omni refec-
ne dampnorum et expensarum curie littis et extra
etiam interesse et sub omni juris et facti renuntia-
ne ad hec necessaria qualibet pariter et cautela. Et
nuntiavit super hiis dictus dominus debitor scienter
consulte ut dixit spetialiter et expresse exceptioni
ctorum quadragintorum viginti florenorum auri per
sum a dicto domino comite per manus dictorum
ocuratorum non habitorum et realiter non recepto-
m et in causa proxime dicta reddere et restituere
n premissorum et omni spei future habicionis et re-
ptionis confidentie et exceptioni de non numerata
cunia et omni errori cauculi et exceptioni omnium
singulorum premissorum per ipsum superius non
ctorum non promissorum et non concessorum modo
rma et sub pactis ac conventionibus supradictis et
ceptioni doli mali fori fraudis conditioni in debito
sine causa et in factum actioni oblationi libelli co-
e presentis publici instrumenti et omni appellationi

interponiende judicis quinque annalibus majoribus et aliis qaibuscumque et feriis messium vindemarium et repentinis non petendis et juribus quorum pretextu dicte ferie et inducie conceduntur et omni lesioni deceptioni et in integrum restitutioni ex quacumque causa et omnibus privilegiis literis status gratie seu respectus dicto domino debitori concessis seu etiam concedendis de suis debitis non solvendis usque ad certum tempus per dominum nostrum summum pontificem seu ejus relegatum seu subdelegatum ratione crucis sumpta seu etiam assumende in subsidium terre sancte pro passagio ultramarino vel alias seu per dominum nostrum Francie regem seu ejus locum tenentem vel alium quemcumque potestatem habentem ratione guerre ducatus Acquitanie comittatus Flandrie aut alterius exercitus cujuscumque seu ratione bastite aquorum mortuorum et aliarum quarumcumque noliarum et antiquarum constructarum et construendarum seu ratione dampnorum factorum et illatorum seu faciendorum et inferendorum subditis domini nostri Francie Regis per inimicos ejusdem seu ratione tempestatis aure frigide vel alias quovismodo sub quacumque verborum forma generali vel spetiali et denique omni et cuilibet alii exceptioni atque juri canonico et civili quo vel quibus contra predicta seu predictorum aliqua posset modo aliquo facere vel venire aut se juvare deffendere vel tueri ullo modo ullis temporibus in futurum. Quibus omnibus et singulis supradictis expresse et ex pacto et mediante juramento infrascripto dictus dominus debitor gratis renuntiavit et sub

pena viginti quinque marcharum argenti domino nostro Regi Francie applicanda et per eius thesaurarium Tholose regium a dicto domino debitore totiens quotiens contra predicta seu predictorum aliqua cum litteris inhibitionis oppositionis appellationis quinque annalium assignationum respectuum vel alias quovismodo venerint levanda et exhigenda prout in debitis fiscalibus est fieri consuetum. Quamquidem penam dictus dominus debitor in casu et casibus predictis solvere et paccare promissit dicto domino nostro Francie Regi rato manente pacto meque notario infrascripto et persona publica pro dicto domino nostro Francie Rege et aliis quorum interest intererit aut interesse poterit in futurum stipulante et recipiente. Pro quibus omnibus supradictis per dictum dominum debitorem superius promissis et conventis et in presenti instrumento contentis per eum tenendis attendendis solvendis complendis et inviolabiliter observandis gratis dictus dominus debitor voluit et expresse consentit se ipsum et omnia ejus bona mobilia et imobilia presentia et futura posse et debere cogi compelli distringi et executari viriliter et rigide ac sumarie et de plano ipso non citato monito nec convocato ad observationem omnium et singulorum premissorum in hoc presenti publico instrumento contentorum per vices et vigores atque compulsiones sigillorum parvi Regii Montispessullani majoris regni Senescalie ac vicarie Tholosane et Albiensis domini nostri Francie Regis domus comunis de capitulo Tholose Casteleti Parisius et de Belvacio et per omnes rigores curiarum totius Regni Ara-

gonum vel comitatus Fuxi et per quoscumque alios rigores quorumcumque sigillorum et curiarum ecclesiasticarum et secularium in quibus presens publicum instrumentum aut ejus vidimus aut translatum fuerit ex parte dicti domini comitis hostensum productum exhibitum seu presentatum et per quamcumque curiam eorundem et cujuslibet ipsorum et ipsarum communem vel divisim ita quod executio incohata pro premissis contra dictum dominum debitorem per unam curiam singulorum predictorum per aliam seu alias eorundem. Iterum reincipi deinde per o. . . s in simul ad dicti domini comitis et suorum successorum eleccionem continuari compleri valeat et finiri juris ordine servato vel non servato una curia pro alia non cessante juribus dicentibus quod nemo pro uno in eodem debito seu contractu in diversis curiis seu judiciis trahi et conveniri debet quibus expresse renuntiavit in aliquo non obstantibus et hoc per rerum bonorum et pignorum quorumcumque captionem venditionem distractionem alienationem subastationem et explextationem eorundem portas et domorum suarum claudendo sigillando et ad terram ponendo et per banni incautus et provisionis quatuor vel sex mensium servientium cujuslibet curiarum et sigillorum predictorum et unius comissarii ad vadia consueta videlicet pro qualibet dieta dicti comissarii viginti solidos turonensium parvorum et pro qualibet dieta cujuslibet dictorum servientium decem solidos turonensium parvorum in bonis suis appositionem et non obstante quocumque sasimento bonorum continuatam detentionem tamdiu morando-

rum expensis dicti domini debitoris explectando bona ejusdem donech et quousque predicta omnia per ipsum superius premissa et consenta duxerit ad effectum et per quamcumque aliam compulsionem et per arrestationem persone sue et intus civitatem Tholose ve aliam quamcumque villam civitatem vel castrum de quibus per dictum dominum comitem vel alium ejus nomine requisitus fuerit realem adductionem pro tenendis ibidem hostagiis personaliter per eundem suis propiis sumptibus et expensis tamdiu donech et quousque predicta omnia per ipsum superius premissa duxerit ad effectum ita quod executio incohata pro premissis in personam dicti domini debitoris non cesset nec impediatur in aliquo per executionem incohatam seu incohandam in bonis ejusdem nec e contra sed simul uno et eodem contextu contra personam et bona executio fiat et continetur. Interim vero in bonis executione pendente cessione bonorum suorum seu in solutum datione eorundem factis seu faciendis quibus expresse renuntiavit in aliquo non obstantibus tanquam pro re clara liquida judicata confessata notoria manifesta et que jam diu est transivit in rem judicatam. Et ibidem et incontinenti et absque aliquali innovatione premissorum gratis dictus dominus debitor fecit constituit creavit et etiam ordinavit suos veros certos speciales generales et indubitatos procuratores videlicet scindicos fratrum minorum predicatorum Augustinorum et Carmelitarum conventuum Tholose Parisius Montispesullani Avinionis et quorumcumque aliorum locorum in quibus presens publicum instrumentum aut

ejus vidimus seu translatum fuerit presentatum et notarios ordinarios curiarum et singulorum predictorum et cujuslibet ipsorum et ipsarum qui nunc sunt et qui pro tempore erunt et eorum quemlibet insolidum. Ita quod inter eos non sit melior conditio occupantis sed id quod per unum ipsorum inceptum fuerit seu confessatum per alium seu alios eorundem iterum reincipi confiteri continuari compleri valeat et finiri. Dans et concedens dictus dominus constituens dictis procuratoribus suis et cuilibet ipsorum insolidum plenam licentiam ac liberam potestatem et spetiale ac generale mandatum ipsius domini constituentes nomine et pro ipso omni die et omni tempore feriato vel non feriato in dictis curiis secularibus sigillorum predictorum et in curia domini officialis Tholosensis et aliis ecclesiasticis et ipsarum qualibet semel et pluries ac totiens quotiens opus erit comparendi et ibidem in dictis curia secularibus singulorum predictorum et ipsarum qualibet dictum dominum constituentem habuisse et realiter recepisse dictos quadringentos viginti florenos auri et eosdem casu supradicto adveniente dicto domino comiti reddere et restituere de die in diem promissise et omnia et singula in presenti instrumento ac in superius insertis capitulis et conventionibus contenta fore vera et in curia dicti domini officialis Tholosani et aliis ecclesiasticis juramentum infrascriptum esse licitum et honestum et a jure promissum et in casu licito et honesto et a jure promisso fuisse prestitum dicto domino comite suisque successoribus presentibus vel absentibus confitendi et recognoscendi et precep-

tum seu mandatum a dictis curiis secularibus sigillorum predictorum et ipsarum qualibet de tenendo et complendo omnia et singula in presenti instrumento et in capitulis superius insertis contenta. Et a curia dicti domini officialis et aliis ecclesiasticis de observando juramentum infrascriptum tanquam licitum et honestum et a jure promissum et in casu licito et honesto et a jure promisso fuisse prestitum gratis et libere cum precepto et juramento acceptandi renuntiandi quibuscumque appellationibus inhibitionibus oppositionibus litteris quinque anualium assignationem respectuum et aliis quibuscumque per dictum dominum constituentem seu alium ejus nomine pro impediendo predicta seu aliquid predictorum aut executiones pro ipsis faciendis impetratis seu impetrandis quovismodo et easdem revocandi et anullandi et demum ac generaliter omnia alia universa et singula faciendi dicendi procurandi confitendi recognoscendi et exercendi que in premissis et circa premissa erunt necesaria seu etiam opportuna et que boni veri et ligittimi procuratores in talibus et ad talia constituti faciunt et facere possunt et debent. Et que ipsemet dominus constituens faceret et facerit si in premisis et quolibet premissorum personaliter presens esset etiam si talia essent que mandato magis indigerent spetiali. Promittens dictus dominus constituens michi notario iufrascripto ut persone publice stipulanti pro dictis procuratoribus suis et aliis quorum interest intererit aut interesse poterit in futurum se ratum gratum et firmum perpetuo habiturum quicquid per dictos procuratores suos seu

eorum alterum actum dictum gestum confessatum acceptatum aut alias modo quolibet procuratum fuerit in premissis remque ratam haberi juditio sisti et judicatum ac confessatum solvi cum omnibus suis clausulis universis dictosque procuratores suos nichilominus et eorum quemlibet insolidum ab omni satisdationis onere penitus relevando sub expressa ypotheca et obligatione reffectione et renuntiationibus quibus supra. Et ad majorem omnium et singulorum premissorum firmitatem habendam et perpetuo obtinendam gratis dictus Petrus Raymundi juravit super sancta Dei quatuor evangelia ejus manu dextera corporaliter tacta predicta omnia et singula per ipsum superius promissa et conventa in presenti instrumento contenta facere tenere attendere et complere et non contrafacere vel venire per se nec per interpositam personam ullo modo ullis temporibus in futurum nec dictos procuratores suos revocare nec eorum potestatem in aliquo limittare quousque omnia et singula in presenti instrumeto fuerint juditialiter confessata. Et in testimonium premismissornm dictus dominus Petrus Raymundi prestitit homagium fidelitatis dicto Bernardo de Loreto nomine dicti domini comitis Urgelli ad modum Cathalonie et regni Aregonie videlicet manibus dicti domini Petri complesis inter manus dicti Bernardi et facta cruce cum duobus policibus dicti Bernardi et obsculata dicta cruce dictorum polieum per dictum dominum Petrum deinde ore predicti Bernardi nomine quo supra juxta formam dictarum consentionum de quibus omnibus et singulis supradictis dicti Bernardus et Gispertus procuratorio

nomine cujus supra requisiverunt per me notarium infrascriptum sibi retineri et confici publicum instrumentum ordinandum et conficiendum cum consilio et dictamine supientum donech plenum robur obtineat in juditio et extra ad utilitatem dicti domini comitis. Actum fuit hoc Tholose die vicesima prima mensis augusti anno ab incarnatione Domini MCCCCXIII regnante domino Karolo Dei gratia Francorum Rege et reverendo in Christo patre et domino domino Dominico Archiepiscopo Tholosano existente in presentia et testimonio dominorum Guillermi de Pressoriis Johannis Ludovici presbiterorum et Bertrandi de Biarnio scutiferi domini prioris de Aurate Tholose habitatorum et magistri Johannis de Auriato publici Tholose notarii qui requisitus de premissis cartam istam recepit. Et ego idem Johannes de Auriato notarius antedictus hic me subscripsi et signo meo consueto signavi. Constat de rasuris superius factis ubi dicitur decem octo. ✠

Obtulit preterea et produxit idem nobilis Franciscus pro sua jamdicta intentione fundanda quandam literam papiream et privatam per dictum Jacobum de Urgello Jasperto de Guilaniu scutifero domus sue tunch in civitate Tolose seu partibus Gasconie existenti causa stipendiandi pro eodem et intra regna et terras dicti domini Regis immitendi gentes armorum extranee nationis quaquidem littera signata esse videbatur manu propria dicti Jacobi et erat tenoris qui sequitur.

Al amat scuder de casa nostra En Gispert Daguilaniu.

Jayme Darago.

En Gispert vostra letra havem reebuda e aquella entesa vos responem que entenem que les coses en aquella contengudes son en part veres e a vos scusables e altres que per vostres comports e bon creure no no son menades a la fi que degueren perque volem eus manam que ab gran diligencia hi treballets e façats per manera que del se de Monbru nos cobram ço del nostre. E sobre la quantitat queus deu Ramonet de la Guerra volem que sens comport algu e flix recobrets del de continent aquella o façats que entre ab la gent sens triga la qual cosa amariem mes que res o encara lo se de Montbru e en aço treballats fortment ey metets tota vostra diligencia car si obs haura alguna quantitat per acorriment plau nos li sien donats mill florins com sera en lo primer loch de Cathalunya e aquells li paguarets vos dels que aqui haurets reebuts e si nou rehebets nos los vos trametrem de continent per persona certa e per tant vos trametem una letra de creheça que sobre aquests afers expliquets a Busicant dientli que nos som molt maravellats del que tant fluxament sa en fer nos justicia dit del Ramonet e dels altres quis tenen injustament ço del nostre e que no confiavem nos tan poch dell que per favorejar aquells faça

tanta desfavor a nos axi que nos lo pregam que o ell nos faça liurar nostra quantitat o don manera quel se de Montbrò e lo dit Ramonet prestament ab ses gents entren de part deça per servir nos segons es obligat car masa duren los laguis e son nos mortal veri perque o per fer nos pagar o per fer entrar la gent desempaig vos tost e nous pas pus per noves car nou ferem nos a ell en semblant cars car la triga nos es mort. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a VIII dies de juny del any MCCCCXIII. E tenits en aquests afers savies e secretes maneres per desempatxar los affers car de part deça se seguexen tots jorns grans novitats per raho delles quals havem de gran necessitat prestament gent darmes. Axi vetlats hi e obrit hi luyll. Dada ut supra. Jayme.

Item produxit idem nobilis Franciscus quoddam albaranum papireum Bernardi de Lorach rectoris de Vilafemeç ejusque propria manu scriptum ut dicebatur factum per eundem rectorem Jasperto de Guilaniu prefato cujus series sich se habet.

Jo En Bernat de Lorach en nom del molt alt Senyor monsenyor don Jayme Darago confes haver hauts e rebuts de vos senyor En Gispert de Guilaniu sexanta un scut II gros que valen cent florins Darago per fer paga a aquella gent darmes que deu anar en servey del dit senyor ço es al senyor de Campanyach e com axi es lo fet de la veritat faç vos lo present albara scrit de la mia propria ma lo qual fou fet en Mastret a XIIII

del mes de setembre lany MCCCCXIII.

Produxit ulterius idem nobilis procurator ipsa eadem die et eodem instanti instrumentum seu notulam instrumenti recepti per venerabilem Raymundum de Cumbis prothonotarium dicti domini Regis de et super prestatione obedientie quam dictus Jacobus de Urgello per procuratores suos prestiterat domino Regi prefato. Et quia instrumentum predictum in promptu habere non poterat cum juxta assertionem dicti honorabilis prothonotarii esset jam reconditum in archivo regio fuit sumptum et translatum a prothocollo ejusdem prothonotarii et hic insertum ut sequitur.

In Dei nomine. Pateat universis quod die veneris qua computabatur vicesima octava octobris anno a nativitate Domini Millesimo CCCCVII existente serenissimo domino domino Ferdinando Dei gratia Rege Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comite Barchinone duxe Athenarum et Neopatrie ac etiam comite Rossilionis et Ceritanie in ecclesia cathedrali civitatis Ilerde videlicet coram altari major ecclesie supradicte nobiles Poncius de Perillionibus et Raymundus de Pellos Franciscus de Vilanova et Dalmacius ça Cirera milites procuratores egregii viri Jacobi de Aragonia comitis Urgelli et vicecomitis Ageri ut de procuratione ipsorum constat per instrumentum publicum serici sequentis. In Dei nomine pateat universis. Quod nos Jacobus de Aragonia comes Urge-

lli et vicecomes Ageris gratis et ex certa nostri sciencia facimus constituimus et ordinamus procuratores nostros certos et speciales et ad infrascripta generales vos nobiles Poncium de Perellos et Raymundum de Perellos ac Franciscum de Vilanova et Dalmacium ça Cirera milites consiliarios nostros licet absentes tanquam presentes simul et unanimiter concordantes ad eundum presentiam serenissimi principis et domini domini Ferdinandi Dei gratia Regis Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitis Barchinone ducis Athenarum et Neopatrie ac etiam comitis Rossilionis et Ceritanie et faciendum et prestandum dicto domino Regi nostro nomine et pro nobis fidelitatis debitum juramentum prout per alios comites et vicecomites et predecessores nostros facere et prestare est solitum temporibus retroactis aliis dominis regibus Aragonum et alia faciendum in predictis et circa ea que nos facere possemus personaliter constituti. Nos enim promittimus vobis et juramus per dominum Deum et ejus sancta quatuor evangelia nostris manibus corporaliter tacta in posse notarii subscripti tanquam publice persone hec a nobis pro vobis et pro aliis etiam personis quarum interest vel poterit interesse legittime stipulantis et recipientis habere perpetuo ratum gratum et firmum quicquid per vos dictos procuratores nostros in predictis et circa predicta actum fuerit sive gestum et non revocare aliqua ratione seu causa sub bonorum nostrorum omnium ypotecha. Actum est hoc in Castro civitatis Balagarii XVII die octobris anno a nativitate Domini MCCCCXII. Sig✠num nostri

Jacobi de Aragonia comitis et vicecomitis supradicti qui hec concedimus firmamus et juramus. Testes hujus rei sunt honorabiles Berengarius Barutell archidiaconus ecclesie beate Marie de Mari Barchinone et Tristannus de Luçano in legibus licenciatus de domo dicti domini Jacobi de Aragonia. Sig✠num Francisci dez Monges notarii publici regia auctoritate per totam terram et dominationem illustrissimi domini Regis Aragonum qui predictis interfuit hecque scribi fecit et clausit coram dicto domino Rege personaliter existentes fecerunt et prestiterunt nominibus quibus supra jamdicto domino Regi fidelitatis debitum juramentum juxta modum et formam contentorum in quadam cedula papiri scripta per me Raymundum de Cumbis prothonotarium dicti domini Regis notarii subscriptum de mandato ipsius domini Regis lecta et publice in vulgari cathalano explicata cujus tenor sequitur sub hiis verbis. Nos Poncius de Perellos Raymundus de Perellos Franciscus de Vilanova et Dalmacius ça Correa milites procuratores ad hec per egregium Jacobum comitem Urgelli et vicecomitem Agerensem legittime constituti ac habentes ad subscripta plenariam potestatem ut per instrumentum procurationis inde receptum per Franciscum dez Monges auctoritate regia notarium. Actum Balagarii XXII die octobris anno a nativitate Domini MCCCCXII plene constat habita super hiis plenaria deliberatione juramus per Deum et crucem domini nostri Jhesuchristi et ejus sancta quatuor evangelia coram nobis posita et per nos et quemlibet nostrum quesupra nomine corporaliter tacta vos illus-

trissimum et magnificum principem et dominum dominum Ferdinandum Dei gratia Regem Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitem Barchinone ducem Athenarum et Neopatrie ac etiam comitem Rossilionis et Ceritanie habere et tenere nomine dicti comitis vos in dominum et in regem et prorege ac domino dicti comitis naturali. Et quod de cetero dictus comes obediet et fidelitatem vobis dicto domino Ferdinando ut domino et Regi suo naturali servabit ut vassallus et naturalis suo domino naturali fidelitatem et obedientiam servare tenetur et debet tanquam suo regi et domino naturali quoquidem juramento per procuratores predictos jamdicto nomine dicto domino Regi facto et prestito dictus dominus Rex mandavit de predictis omnibus publicum fieri instrumentum per me dictum prothonotarium subscriptum. Que fuerunt acta die loco et anno predictis presente me dicto prothonotario et pro testibus reverendo in Christo patre Francisco episcopo Barchinone Didaco Gomez de Fontsallida abbate de Vallédolit nobilibus Raymundo Johanne Fulconis comite Cardone Geraldo Alamanni de Cervillione gubernatore Cathalonie Olfo de Proxida Egidio Roderici de Lihori dicti domini Regis camerlengo militibus et Francisco Daranda consiliariis dicti domini Regis et pluribus aliis nobilibus et militibus in multitudine copiosa.

Item etiam produxit idem nobilis procurator aprisiam sive processum per dictum dominum Regem ceptum Barchinone super rumoribus quos de dicto Jaco-

co de Urgello audiebat et de his que per eum contra suam regiam magestatem tractabat et faciebat. Qui processus erat seriey hujusmodi.

—

Die tertia mensis junii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentessimo tertio decimo.

Illustrissimo ac magnifico principe et domino domino Ferdinando Dei gratia Rege Aragonum Sicilie Valencie Majoricarum Sardinie et Corsice comite Barchinone duce Athenarum et Neopatrie ac etiam comite Rossilionis et Ceritanie in civitate Barchinone personaliter residente. Cum fama publica undique voluntate et plurimorum relatibus fidedignis ad ipsius aures pervenerit quod non nulle extranee gentes armorum circa confinia in Regni Aragonum congregate in ipsum Regnum intrare procurent prehabito digesto et maturo consilio idem dominus Rex mandavit *recipi* informacionem an vera essent predicta que ad ejus auditum pervenerant et nichilominus cujus seu quorum tractatibus factis et inductionibus et ad quem finem dicte gentes armorum ingredi regnum predictum contendant. Presertim cum assertione multorum publice predicitur quod comes Urgelli omnes et singulas villas castra et fortalicia sua pro recolligendo gentes predictas fortificat juxta posse ea stabiliendo armo-

'um gentibus vitualiis armis et aliis ad deffensionem necessariis et offensam. Et cum super jamdictis rumo-ibus a diversis partibus ipse magnificus dominus Rex tam sibi quam aliquibus aliis directas nonnullas litteras recepisset inseri hic easdem injuncxit quarum tenores quatenus tangunt materiam predictam per ordinem unum post alium sic se habent.

Domino suo Peregenio de Jassa in utroque jure profundissimo bacallario.

Carissime cum pavore vestre cabanye recepi litteras vestras super eo quod me rogatis quod si qua sentio in hiis partibus tractari contra dominum vestrum regem aut vestram civitatem· Cesarauguste quod vos avissarem super quo etiam me rogavit affectuose dominus infirmarius frater vester dum erat Tholose preteritis diebus in quadragessima quod si qua in predictis sentiebam vobis notificarem. Qua propter noveritis quod dominus Annigelus Mons quem vos cognoscitis venit eri de Ax ubi dimissit dompnum Anthonium de Luna et recepit vadia ab eo pro decem hominibus armorum ad tres menses pro intrando in vestro regno et antequam iret venit visitare me et alios parentes hic a quo habui quod de certo est tractata mors proditionalis vestri Regis et ejus filii et aliorum plurium in ipsis partibus et quod exsecutabitur in brevi nam bene cognoscunt quod ipso Rege vivente in vanum laborarent interrogavi eum de executoribus de tempore et de modo quo predicta debent fieri dixit quod

nichil amplius scit in spem sed quod predicta sunt certa quare consulo vobis quod sitis avisatus nam sine dubio magna scandala erunt inter vos si predicta fiunt ego dixi vestro pastori quod si videt quod vestrum ganatum non potest esse sine periculo quod ducat eum hic erit securum. Rogo quod me avisetis de vestri et vestrorum omnium fratrum salute de copiando vobis littera de penna super tribus libris codicis ego non habeo hic scriptorem sed mittam librum Tholose domino infirmario et ipse faciet ibi copiari. Si archiepiscopus vester cujus anima credo est in infernis non amovisset michi cupellanias quas habebam in sede Cesarauguste melius visitarem vos sed postquam nichil habeo ne ad despendendum de proprio valeo. Scripta in Casteg XVI madii.

Totus vester Bertrandus de Domonova.

Al mas catholico e mas vertadero e sforçado nostro Senyor el muit alto e muyt poderoso don Ferrando per la gracia de Dios Rey Darago.

E Senyor diz que don Anthon entienden que con estos dineros fara mil combatientes de los ingleses o mil et quingentos e que haura de Gascunya fasta sietecentos combatientes e que dizen que ellos tanto que sian en esto regno tienen grandos tractos con algunos cavalleros e con algunos lugares e que ante que la vostra merce se percibria e los se reforçaran per ma-

nera qne vos no los porets echar del regno. E Senyor dizen que tantost que entren en lo regno que luego entenden de tomar voç de lamar Rey a don Jayme. E elos paren que han a entrar per lo puerto de Sola que es entre Bearn e Navarra e entienden que ellos seran en esta tierra a priessa. E si quierre Senyor si hi enviassades unos quingentos ombres darmes de aquellos que estan en Barchinona a esta cuitat de Huesca car ellos senyor dizen alla que llegando a esta cuidat sera suya. E Senyor antes que estas cosas vayan mas adelante vostra merce deve compendre todos los cavalleros del regno a vostro gage por enviar por castellans. E dizen que ellos alla dizen que vostra persona e vostres fijos no pueden seyer seguros si en poder de castellanos no e que aquellos tenen ellos en gran reciello e por exo prenguieran a mi scudero por que no nos avisasse que no enviassedes por ellos.

Vostro humil servidor Suero de Naua.

Al molt excellent e poderos alt princep e Senyor lo Senyor Rey.

Molt excellent e poderos alt princep e senyor.

A vostra excellencia humilment notifich que vuy en hora de vespres o poch apres he sabud certament que de Balaguer son exits gent de caval et de peu e ab dos standarts blanchs ab creu vermeylla son passats a Bel-

vis e la via Darbecha e de Juneda no se si pasaran a Muntblanch car lo cami es aquell o si barrejaran res acen diuse per alguns quels han be scosits que son CC de caval o poch mes e CCC de peu. De lur exida de Balaguer yo no he pogut res saber car ir diuchmenge me menaren una spia que trametia a Balaguer e no gosa passar de Menargues anlla car aqui li foren fetes les menaçes ne de Balaguer ne lexaren exir negu stranger axi que fins ells son stats exits no sen ha res sabud. De ço que fet hauran com ho sapia jan certificare vostra saviesa. Scrita ab cuyta a XXVIII de maig.

Senyor donant la present al correu he sabud que un gentil hom de Comenge arriba ir a Balaguer ab XXV de cavall e que lo comte ha pagat e quitat tot hom e que deu cavalcar prestament e anar vers les parts de Oscha o alla on la gent darmes deu entrar.

Senyor vostre humil servidor e sotsmes qui besant vostres peus et mans se recomane en vostra gracia e merce Riambau de Corbera.

A mi Senyor el Rey.

Item Senyor axi como havia scripto aquesta letra e stava per cerrarla e enviarvosla por correu es venido un hombre de Huesca con ardit cierto de persona que ha bona intencion a vuestro servicio el qual fa a

saber como ell lunes mas cerca pasado ell ermano de mossen Flovia con XL de cavallo XV balesteros passo a una legua de Montaragon e que fizo la via de los puertos recelantse que meta alguna companya per fornir et stablir Loarre Montaragon et si algunas fuerças poran mas haver e que en Oscha ha gran division entre ellos que hi ha mester execucion de justicia la qual el capitan no gosa fazer. Dios ha visto e les gentes la vostra gran piedat que les havedes haudo e no lo han querido conoscer es necessario por salud vostra e de todo lo poble que contra los traidores que si son desconesidos per vos Senyor hi sia feta tal execucion de justicia que siades tenido como verdadero Rey.

De la vostra reyal magestat qui biesando vostros piedes e manos me comando en vostra merce vostro scrivano de racion.

Al muit alto excellent princep e senyor mi Senyor el Rey.

Item senyor tanto qnanto jo he podido me so certificado si en Ciudat ha res de sospita de periglo que se scruba en res e tal cosa no hi ha al present que notoria sia de grandes hombres excepto de los que son presos que si han mostrados tractos por sospeita de hombres que se dize que heran del comte Durgell que vinian de nuit e que stavan amagados algunos dias en sus casas contra aquestos me han dito que si fazen

processos e yo los entiendo a fer cuitar e contra un otro que se dize que se le prova bastantment que dixo Rey don Ferrando ell no es Rey vertadero ante facto por dineros quel verdadero Rey don Jayme es e dixo tales paraules Jo me matare con todo ombre que le querra sostener aquesto es preso et venido don Pedro Durrea jo entiendo fer por mi poder que por justicia sia sentenciado et tal mort que sia terror als otros.

Item Senyor assi mismo he informado que la muller de mossen Leon filla de don Anthon qui segretament soldadava balestes e adies unos adies otros secretament los enviava a daquesta Ciudat informados que se huvissen prestos que cada que huviessen la voç que fossen prestos en ajuda de los que cridarian la voç de don Jayme Rey de Aragon e por razon de la preson de los que han presos de temor muitos ende son foid os de la Ciudat. Aquesta voç senyor jo no puedo saber que pueda seier otra ne que haviesse valor sino traycion de grandes hombres sobre tractos contra la vostra majestat porque jo Senyor amando la salud de la vostra persona que aquella conservada yo et muytos otros havemos salud e que lo Dios no mando del contrario seriamos en total destruccion e perdicion significo a la vostra reyal majestat que li placia bien guardar con qui tracta e de qui se deve guardar e puesto que lo dissimulades que assi ben vos guardedes com si sabiessedes que el tracto reyalment se faziesse contra vostra persona car aquesta malaltia partide de tal accidente que saviesa es presumir lo contrario e pro-

vehir de remedios saludables e senyor considerados los malos que por no provedir prestament de remedios en la recuperacion de aquestos castellos e punicion de los malos e traydors a la vostra corona que en aquellos se son stablidos se pueden subseguir pareceme Senyor de present personalment venir ad aquesta Ciudad e fer venir ad vos Senyor bona gent fiable e que todos los de casa assi de mulas como de cavallo vinguessan com vos armados vuestra persona bien acompanyada e bien guardada etc. Scripta en Çaragoça a XX dies de mayo.

De la vostra Reyal magestat qui besando vostros pedes et manos me comando en vuestra gracia e merce vestro scrivano de racion.

Al mui alto excellent princep o poderos Senyor nuestro Senyor el Rey.

Muit alto princep et poderos Senyor.

Sepa la vostra grant altesa que hoy lunes manyana jo fo entrado en la ciudat de Çaragoça por complir senyor lo que vos me havedes mandado e feta comunicacion con aquellos de aquesta cuidat qui se senyor que son stados e son unos leales servidores e vassallos que todos los sentimientos que havemos vos supplico Senyor e vos demando en dono que vos Senyor tengades a imaginacion en la guarda de vostra persona e del

Senyor primogenito e por res no lo prengades en menos precio car jo conexo las obras et las imaginaciones de don Anthon millor que ombre de esto regno e se stando algunas vegadas amistados de que cosas me compto las quales si jo esse querido donar orella se de cierto que se haurian executado et haver en memoria Senyor muytos principes et senyores haver preso muert a traicion. Daqui adelante Senyor ja . . . . . sapiats como no . . . . . guen sino sobre los castellos de Muntaragon ni Luarre et aquellos castellos se forneçen continuament de gentes e de provissiones e si quexadament poderoso noy socorrets agora de aquesta pocha cullida que hi es et hi esta se providiran muyto mas de lo qual se ha muit spantada tota esta terra car Senyor de un cabo han carestia e de otro sientan los robos e males que los vienen e los viendran de estos castiellos do dizen ja que dos castellos de Lorda son e seran aquestos. Porque poderoso senyor por reforçar vostros vassallos e opprimir aquellas malas gentes es necessaria vuestra cuydada venida etc. Scripta en Çaragoça a XVII de mayo.

Vostro humil vassallo et servidor qui se comanda en vostra gracia et merçe Pedro Durrea.

Al molt alt e molt poderos Senyor lo Rey Darago.

Pero molt alt Senyor esta en veritat e aço es cert que dissapte pus prop passat per lo mati passa mossen

Flovia per lo pont de Piyana partint de Balaguer ab XXII de caval e VIII balestes e un trompeta et ab tres atzembles e passaren Senyor a tan prop per una aldeia de aquesta vila que ha nom lo Campell e demanaren que de qui heren e digueren que del Rey e ells tragueren son scarn quant digueren que del Rey heren prengueren vi molts de un vassall vostre e feren la via de la Torra de don Pedro et anarensen al Grado qui es del comte Durgell e de alli partiren lo diuchmenge apres dinar. Es fama aci que portaven XX mil florins e don Anthon de Luna per la gent darmes Daço que daçi avant sabrem de cert vostra gran saviessa ne sera encontinent consultada et vostra etc. Scripta en la vostra vila de Tamarit de Litera dimarts a XXIII de maig lany MCCCCXIII.

Senyor.

Lo vostre humil vassall qui molt se recomane en vostra gracia e merce Pascual Ledos.

Alt molt henorable et circunspecto varon lo Senyor governador Daragon.

Governador Senyor jo he vista una letra que vos enviavats al justicia de Exea per la qual li fets saber que prestament ell trameta a mi açi a Jacca per saber ardit de lo que jo se de don Anthon et de sa gent per que vos faç saber que jo tinch certes spies o barrunts al dit don Anthon pero sabet que per força jo he a con-

fiar a aquestes spies o barruntes de homens bearnesos perque daltres non trop quey gosen anar et he gran dupte que no sia enganat en les dites spies aço per tant com avien semblant. Jo veig fort favorables los bearnesos a la manera de don Anthon hoc encara he dupte que qnant jo haja grant necessitat lo saber nom prenguen les baruntes per ço com passen per gents sospitoses contra nos et en aço no puch metre altre remey car no hi ha pas negu per hon puga saber sino per aquestes los ardits que jo he de don Anthon. En lo present cars es que encara es a Bordeu e segons so informat tracte per tot son poder com haja la mes gent que puga per entrar deça e es fama publicha segons me fan saber que era argent e grans joies del comte Durgell per pagar la gent que deu venir per ell per saber cert quanta ne quina encara ara jo non son ben certificat tota hora que mes ne sapia jous ho fare saber a Exea e alli lexat menat qui pague los correus perque a present jo hi e a bestraure que negun noy vol bestraure etc. Scrita en Jacha a XXIII de maig.

A vostre comandament Anthoni de Bardaxi.

Al molt alt e molt poderos Senyor lo Senyor Rey.

Molt alt e molt excellent princep e victorios Senyor.

Per certificar vostra molt alta senyoria de les novi-

tats de aquesta terra havem trames alguns homens en lo comtat Durgell per veure e soltar e trobam que a present la major novitat es que lo comte es vengut de Castello de Farfanya a Balaguer ab CC rocins bons e ha trames En Johan Mecha per son comtat per fortificar les forces e fer recullir los viures etc. Scrita en Cervera a XXIII de maig any MCCCCXIII.

Senyor.

Los vostres humils vassals e sotsmesos que postrats en terra ab besament de peus et de mans se comanen en vostra gracia e merce lo veguer batle et pahers de la vostra vila de Cervera.

Al molt alt e molt excellent princep et poderos nostre Senyor lo Senyor Rey Darago.

Item Senyor ja sia moltes noves se compten empero no som certs de aquells sino que es ver que mossen Fluvia de casa del comte Durgell passa dissapte pus prop passat ab XXII de cavall et VIII de peu per una aldea de aquesta vila clamada la Campell e diuse que anaren al Grado que es del dit comte e que portava certa quantitat a don Anthon de Luna per haver gent darmes. Axi matex Senyor alguns bandejats o gitats de pau e de treua en numero de tres o de quatre son venguts de nits en lo terme de Albelda terme de aquesta vila et hansen portat algunes vegades bestiar una vegada IV caps et altra vegada altres IV caps e recu-

llenlo en lo comdat perque senyor vos supplicam per vostra merce hi vullats provehir. Nostre Senyor etc. Scrita en la vila de Tamarit de Litera a XXIV dies de maig del any MCCCCXIII.

Los vostres humils vassalls besant vostres peus et mans se comanen en vostra gracia e merce los jurats prohomens de la vila vostra de Tamarit.

Al molt alt excellent et poderos princep e Senyor lo Senyor Rey.

E de fet Senyor he sabud per persona digne de fe que qualsque IV o V dies ha que lo comte ha tramesos dines a don Anthon de Luna qui son en nombre segons dien alguas VI mil florins altres dien XV mil daço no pot hom haver certenitat altres dien que solament los porten al castell de Loarre per a don Anthon e per ferne compliment de paga a la gent darmes quin deuen entrar. Los portadors senyor dels dits diners son stats segons se diu En Johan de Luyan e Johan de Fluvia ab qualsque dotze de caval et ab alguns homens de peu diuse que faran lo cami Destadila e daqui a Grado pero Senyor la hora que ho sabi ells eren ja passats mas de continent que jo ho hagui sabud jou scrivi eu avise a mossen Arnau Derill et a mossen Anthoni de Bardaxi e tench daltra part certs homens ab ells quey ha tramesos daçi perque tractament sia per ells avisat de tot ço que ells sabran ne sentiran. Aques-

ta ciutat Senyor tant com jo pusch conexer ha cor e voler gran vers vos e vostra honor e servey. Scrita en Leida a XXV dies de maig.

Senyor.

Vostre humil servidor e sotsmes qui besant vostres peus e mans se comana en vostra gracia e merce Riambau de Corbera.

Al molt excellent e poderos alt princep e senyor lo Senyor Rey.

Molt excellent e poderos alt princep e Senyor.

Apres que dijous prop passat hagui scrit a vostra Senyoria de les noves que sabia e de la anada que lo veguer daçi havia feyta a Alguayre per fer stablir lo castell he sabud certament que sino si hagues provehit en lo temps que fet ses la gent darmes qui es à Balaguer se fora mesa dins lo dit loch o castell o monestir daquell. E mes avant Senyor he sabud que apres que aquells qui son en Balaguer saberan que daci havia anat al dit loch per fer stablir e fornir aquell la dita gent de Balaguer imaginaren que jo fos lo official qui hi hera anat de fet se aplegaren e isqueren de Balaguer qualsque vint de cavall e alguns de peu e meteren en boscha dijous prop passat en un loch o en lo terme del dit loch qui ha nom Alcaniç e hes quaix a mig cami o poch mes de Leyda a Alguayre crehent

que jo venria aquell dia e quem apresonarian ali
gons que una spia que jo tenia a Balaguer hach sen
ment de aço abans que la gent isques e volch exir
Balaguer e nol ne lexaren exir. Empero Senyor lo
guer daci qui era anat la segons dit es e ja altra
gada vos he fet saber fora donat en la emboscha si
com lo divenres en la nit que ell devia partir lo m
que hera dijous li fou denunciat per dos homens
son habitadors de Leyda e sobre aço ell parti gran
del dit loch de Alguayre e muda cami be que aque
quelli denunciaren no li digueren sino lo tracte e ac
ques hera hagut de aço e ques goardas e ell feu ço q
dit es. E apres que es stat vengut jo he sabud lo fe
certament. Encara pus Senyor he sabud que lo fi
menor de don Artal Dalago es a Balaguer be ha dot
jorns e daltra part per les espies que tinch mes s
dit que de les montanyes de Jacca et de Castello
Burriana e del Forcayll deu venir gent de peu a Bal
guer. La fama Senyor qui es a Balaguer segons l
spies es que gent darmes axi de gascons com de a
glesos deu entrar de tot cert empero senyor sego
per altres parts son informat la dita gent deu entr
ab don Anthon de Luna sta be que entre tots sian
combatents e diuse que la major part son arches e q
don Anthon lus havia dit que prenguessen viures
ço que haguessen obs car ell ho pagaria dels gatges
abans quels hagues pagats ell sen venia de Bordeu
passa per Hachs sens dir res als capitans de la ge
darmes e ells sabent que hera passat aquent se
dirlos res ne donar compliment als gatges. feren lo s

guir e haulo fet arrestar en lo loch de Fastungues e segons he entes la moneda que segons ja he scrit a vostra senyoria es stada tramesa per lo comte Durgell al dit don Anthon et deu servir en pagar la dita gent e fer desarestar don Anthon etc. Scrita en Leyda a XXVIII dies de maig.

Senyor.

Vostre humil servidor e sotsmes qui besant vostres peus et mans se comana en vostra gracia et merce Riambau de Corbera.

Al molt excellent e poderos alt princep e senyor lo senyor Rey.

A nit prop passada scrivi cuitadament a vostra Senyoria com certa gent darmes del comte Durgell havian cavalcat ab alguna gent de peu e la via que fahien e vuy dimarts he sabud certament que soparen a un loch appelat Cidamo pagant ço que despeneren ab lur diner pero abans que fosen al dit loch dos o tres de cavall lunyantse dels altres volgueren apresonar un home de Belloch qui es carrer daquesta ciutat e per que ell nols volch seguir a lur guissa e parech los fes algun contrast ab armes quels hac toltes alanceyarenlo que no triga guayre mori aquell dia matex. La cavalcada Senyor que feta han se jo de cert que han feta per matar o appresonar an Franci Derill e aquells qui ab ell son e ja tantost com jo sabi que havian cavalcat

pensant en mi mateix que per ell hi devian esser fiuli dos correus ensemps que anassen per diverses parts a denunciarli ho jatsia per aquells nou haja sabud com no pasassen de Belloch en la per pahor mas segons se certificat los homens de Belloch tant tost quels hagueren vists feren un home qui feu la via de Tarrega per avisarne tot hom altre a mi aci axi que lo dit En Franci ses aturat a Tarrega segons se diu e la dita gent darmes del comte han stat vuy tot dia entre Castellsera e Anglesola en los camps fora cami sperant lo no se quen sera. Oppinio dalguns es senyor que aço se sia fet es face posat que nol puxen haver per empatxarli lo cami affi que no puxa esser provehit al loch on vos lo trameteu e que entretant la gent darmes estrangera quis diu que deu venir sia entrada sens contrast algu e si lo cor los ho diu se puxen esser acostats a Hoscha.

Mes avant Senyor he entes que del Forcall e de Castello de Borriana han venguts molts homens al comte e son se partits de star entre Balaguer e Castello jon sabera moltes coses mes. Scrita en Leyda XXX dies de maig. Scrivint la present senyor he vist que en tots los lochs del comtat que daci se poden veure han farronejat aquesta vesprada e dabans nou havian acostumat.

Senyor.

Vostre humil servidor e sotsmes qui besant vostres peus e mans se recomane en vostra gracia e merce. Riambau de Corbera.

Al molt alt e molt excellent princep e victorios senyor mon Senyor lo Rey.

Molt excellent princep e Senyor.

Axi com per vostra Senyoria me fou manat ja men anava a Hosca e com son stat a Cervera he hagut ardit que en Balaguer havia de doents rocins en sus e jo continuant mon cami son plegat a Tarrega don daqui de continent un home de mon frare lo comanador de Berbins ab una letra la qual tramet a vostra senyoria en sa forma e apres molt excellent Senyor qui hagui lesta la letra de mon frare me vench lo batle veguer capita e pahers e consellers daquesta vila em digueren per son descarrech pus jo anava per manament de vostra senyoria me notificavan que ells havian trames dos de cavall a Vilagrassa quels fessen recollir aci en aquesta vila e com foren al dit loch de Vilagrassa hoiren repicar a Anglesola e a Barbens e ells volent saber que era anaren a Anglesola e aqui veheren tota la vila rumorada e vench un hom que havia vista la gent del comte Durgell la qual sumava a D rocins e D de peu e son a Lineola qui es en lo cami o fort prest per la hon jo he apassar los quals sens falta per les certinitats de sus dites ells han feta empresa sobre mi e veix que si jo pars avant no sera que no haja encontre e sab me mal com no ve a la cominal car tot se arriscaria pero Senyor supplich a vostra senyoria quem

man que sera sa merçe jo faça etc. Scrita en Tarraga a XXIX de maig.

Senyor.

Vostre humil sotsmes que besant vostres peus e mans se recoman en vostra gracia e merce.

Franci Derill.

Al molt noble senyor et car frare En Francesch Derill.

Molt noble Senyor e car frare sapiats que de tot cert ha exida gent de Balaguer en nombre de CC homens a cavall e altres tants a peu e son a Lineola venguts per queus havis que vingats e com serets aci acordarem etc. Scrita ab cuyta a XXIX de maig.

Vostre en tot frare Ramon Roger Derill.

Al molt alt e molt excellent et victorios senyor mon Senyor lo Rey.

Molt excellent princep et Senyor,

Despuis que hague scrit a vostra reyal magestat ses seguit que es vengut en Balaguer mossen Bernat de Coarrasa qui es gasco ab C rocins e C balestes e son a Albesa aleujats e corren e roben tot lo mon qui tro-

ben. Axi mateix molt excellent senyor los altres qui eran venguts contra mi exintme al cami son aleujats a Liniola e esperen a mi. Placieus molt alt senyor de provehirhi car tota aquesta terra sta aromorada e dien que si tal recapte hi dona lo Senyor Rey que perdut es tot. Perque Senyor molt victorios per ço que lo poble no perda lo cor placia a vostra Senyoria dia e nit ferhi la provissio ques pertany e dien la gent del comte que si venien ab tot vostre poder que ells vos entenen combatre si puyen de II mil rocins en sus e esperen haver socors en breu e seria mester abans que ells no fossen amasats que ells rebessen. E man a mi vostra senyoria etc. Scrita en Tarrega lo primer dia de juny.

Senyor.

Lo vostre humil sotsmes qui besant vostres peus et mans se comana en vostra gracia et merce.

Franci Derill.

Et nichilominus diebus sequentibus idem serenissimus dominus Rex mandavit in et super predictis citari et interrogari quosdam testes quorum depositiones interrogatus per Bernardum de Gualbis utriusque juris doctorem ipsius domini Regis vicecancellarium inferius sunt inserte.

—

Die decima junii anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo XIII.

Primo Guillermus Raymundi de Monteacuto testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo si sab ni ha hoit dir que don Anthon de Luna sia stat parcial e voluntari al comte Durgell. E respos e dix que nou sab de certa sciencia pero que ho ha hoit dir per moltes parts e a molts.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que en los castells de Trasmoz e de Muntarago qui son stats occupats per gent de don Anthon criden e diguen publicament viva lo Rey En Jacme Darago dientho del comte Durgell. E dix que ell testimoni ha hoit dir aci en Barchinona a molts que en ló castell de Muntarago ho deyen.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que don Anthon de Luna sia stat en Gascunya per haver gent darmes que deuen entrar en aquests regnes hostilment. E dix que ho ha hoit dir publicament en aquesta ciutat e assi nes fama.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir quel comte Durgell haja trames al dit don Anthon en les parts de Gascunya azembles carregades de moneda vexela robes e joies per pagar la dita gent. E dix que ha hoit dir primerament a Tarrega quel comte Durgell havia trames a mossen Garcia de Sesse e a Johan de Flovia ab XV mil florins al dit don Anthon e axi mateix ho ha hoit dir a mossen Dalmau de Mur al Albi.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que lo comte Durgell enfortescha les forces que ha e aquells fornescha de armes vitualles et altres coses necessaries. E dix que ho ha hoit dir aci en Barchinona e en altres lochs que lo dit comte esforteix e forneix ses forçes per lo debat entre lo comte de Cardona e ell.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que lo comte Durgell faça recolir los viures per sa terra. E dix que ho hoy dir a Tarraga que lo veguer de Agramunt anava per tota la terra del dit comte e qui fahia recullir los viures.

Interrogatus si sab ho ha hoyt dir que lo comte Durgell sia justat ab gent de cavall e de peu. E dix que ha hoit dir aci que es en Balaguer ab qualsque CC de cavall.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir quel dit don Anthon stiga en los ports per donar entrada a la

gent strangera. E dix que ho ha hoit dir aci.

—

Die mercurii XIV junii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo XIII.

Dominus Deguerro ville Tamariti testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super predictis et infrascriptis ac aliis de quibus interrogabitur.

Primo fuit interrogatus si sab ni ha hoit dir que apres la mort del Rey En Marti don Anthon de Luna sia stat parcial ni voluntari al comte Durgell que fos rey Darago. E dix que ell testimoni es entrevengut e entreve continuament en lo conseyll de Tamarit on ha hoit dir diverses vegades quel dit don Anthon fa son poder per entrar en aquest regne ab gents stranyes per despossehir lo Senyor Rey del realme e per donar aquell al comte Durgell e axi mateix ho ha hoit dir en diverses parts altres.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que lo dit don Anthon haja occupats o fet occupar per ses gents lo castell de Transmor e de Muntarago. E dix que si que ho ha hoit dir publicament quels ha fets occupar per do-

nar retreta a la gent darmes que vol metre strangera segons es dit.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que los qui tenen los dits castells criden publicament viva lo Rey don Jayme Darago dientho del comte Durgell. E dix que ho ha hoit dir palesament per molts lochs Darago.

Interrogatus si sab ho ha oyt dir que lo dit comte haja per agradables les dites occupacions e que servidors seus e familiars entran en les dites forçes per donar los conseyll favor e ajuda. E dix que publicament ho ha oyt dir e par versemblant car daquests jorns passats ses seguit que gent del comte han presa gent den Franci Derill e dines e rocins lo qual Franci segons se dehia anava de manament del Senyor Rey per socorrer e ajudar a aquells qui tenien lo siti als dits castells e que lo boti dels dits rocins diners e altres coses preses segons se diu ses fet dins Balaguer e que ha hoit dir an Lois Comes trompeta lo qual fou pres ab la dita gent den Franci Derill que mossen Flovia e altra gent darmes del comte dehien publicament en Balaguer que per ço ells eren exits al encontre an Franci Derill per ço com ell havia començat anar et passar per aquelles parts per servey del Senyor Rey e que si mossen Pere de Cervello o quis vulla altre passava per Urgell encara que fossen D rocins e ells no sino CCC que ab stendart stes ells los pararian la plaça en lo pla Durgell e los combatrian attesa la bona justicia e dret que ells han.

Interrogatus si sab ho ha oit dir que la comtessa e la infanta e les sors del comte e los de son conseyll e domestichs seus hajan per agradables les dites coses quel dit don Anthon fa e les altres. E dix que publicament se diu que tot se fa de conseyll de la comtessa e de micer Tristany e de mossen Johan Cortit e de mossen Fluvia.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que lo frare del dit mossen Fluvia ab gent del dit comte haja portats dines a don Anthon de Luna e joyells per soldadar les gents darmes que dien que lo dit don Anthon vol metre. E dix que publicament ha hoit dir en Tamarit a persones qui dehien que havian vist que Johan de Fluvia era passat a miga legua de Tamarit ab XXII rocins poch mes o menys e quis dehia que portaven moneda pera socorrer a don Anthon que era della los ports per ço que pagassen la gent per entrar en lo regne e que aço se dehia publicament.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que lo dit comte e altres desus dits facen fortificar sa terra e fornir de vitualles armes e altres coses necessaries a guerra. E dix que ho ha hoit dir que fa fornir e fortificar tota sa terra en special Balaguer e Ager e aço per tal que si lo Senyor Rey per les dites coses venia contra ell se puga en les dites forcer tenir e deffensar.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que lo dit comte

tinga gent darmes ajustades assats en gran nombre. E dix que ha hoit dir que te CCXXV homens darmes poch menys o mes e que ha feit fer banderes reals per tal que com lo dit don Anthon de Luna sia entrat ab là dita gent que cavalque ab bandera Reyal com a Rey e que dien que dos reys hi haura e que guerrajaran Rey ab Rey.

Dicta eadem die mercurii XIV junii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo.

Condisalvus Muyer scutifer Regni Castelle testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super predictis et aliis de quibus interrogabitur.

Primo fuit interrogatus si sab ho ha hoit dir que don Anthon de Luna haja occupats o fet occupar alguns castells en Arago. E dix que lo dit don Anthon te occupats los castells de Montarago e de Loharre et de Trasmonz e aço sab car los qui son en lo dit castell tenen la veu de don Anthon.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que los qui son en los dits castells digan viva lo Rey don Jayme Darago dientho del comte Durgell. E dix que ha hoit dir als del castell de Muntarago diverses vegades quant exian a pellear e fer brega les dites paraules.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que lo dit don Anthon sia anat en Gascunya o a Bordeu per donar sou a gent darmes per entrar hostilment en aquest regne per fer a lur poder Rey lo comte Durgell. E dix que ell testimoni estant a Bordeu veu aqui al dit don Anthon qui soldejava gent per entrar e esforçar lo comte Durgell contra lo Rey Darago e que axi ho dehien tots los de sa casa e ho saben molts altres castellans e altra gent que eran a Bordeu.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que lo comte Durgel haja trames al dit don Anthon en les parts de Gascunya diners e joiells per pagar la dita gent darmes per entrar en aquest regne. E dix que ell testimoni estant a Oscha hoi dir que En Johan de Flovia era passat ab XVI o XVII de cavall e que portavén azembles ab dines e joiells e argent ab que lo dit don Anthon pogues la dita gent darmes estrangera metre. E dix que havia ell testimoni oyt dir a don Anthon stant a Bordeu que de bon grat ell faria guerra al Rey Darago quil tenia deseretat de ço del seu. E dix mes ell testimoni que ell estant a Bordeu lo dit don Anthon havia pochs diners e que apres venia joiells quis dehia quels havia trames lo comte Durgell e que vene una cadena daur per CL scuts e un colar daur per CCCC scuts e que posava venals certs joiels del dit comte dels quals primerament demanava quinze milia scuts e apres devalla a X mil e apres a sis milia e que per VI milia los havia atorgats.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir quel dit comte naja ho tinga gent darmes amassada en gran nombre. E dix que ho hoi dir en molts lochs e a molts que te quals que CCCCC de cavall e que robavan e apresonavan todos quantos passavan por aquellas partidas.

Dicta die mercurii XIV junii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo.

Nicholaus Borraç ville Cervarie habitator testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis et aliis de quibus interrogabitur.

Primo interrogatus si sab o ha hoyt dir que lo comte Durgell faça recullir los viures e fornir les sues forçes. E dix ell testimoni que ell portant letres del Senyor Rey en Arago fou pres per gent del comte prop de Sidamunt e que mossen Flovia li pres les letres e apres fou menat a Liniola e aqui vehe que tota la vila havian derinclida e sen eran pugats en la forca e aqui en la forca e per fosses lo tingueren pres XI jorns e apres soltarenlo e que lo dit mossen Flovia partiren dali ab tota la gent e dehian que anaven per exir al cami an Franci Derill qui devia fer lo cami de Saragoça.

—

Die mercurii vicesima prima junii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo terciodecimo.

Johannes el Ferro cursor testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis et aliis de quibus interrogabitur.

Interrogatus primo si sab ni ha hoit dir que lo comte Durgell tinga gent darmes ajustada. E dix que ell testimoni era duichmenge prop passat a Balaguer hon era ab letra e de manament del Senyor Rey per presentar la dita letra al comte Durgell la qual era sobre certa treuga entre lo comte Durgell e lo comte de Cardona e vehe alli gent de cavall en nombre de CC rocins e de peu qualsque CCC homens e que lo dit jorn hi eran entrats qualsque LX balestes e XV de cavall.

Interrogatus si ell testimoni coneix negu de la gent darmes o balestes del dit comte. E dix quei conegue un cavaller gran nerehi lo qual ha nom mossen Flovia e altres los noms dels quals ignora e axi mateix hi conegue un capita de balestes lo qual paria fos conexent o servidor del comte de Cardona e havia nom Lorenço.

Interrogatus si lo dit mossen Flovia e altres dessus dits homens darmes dehien res del Senyor Rey ni si en lur rahonament lo appellavan Rey. E dix que alguns daquells qui eran ab mossen Flovia dehia que si lo Senyor Rey venia en lo pla Durgell appellant lo infant don Ferrando carretero e dia quiello que ells lo combatrian el descomfirien encara que vingues ab tot son poder e que les dites paraules dehian devant lo comte.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que don Anton de Luna degües venir ab gent stranya. E dix ques dehia a Balaguer que lo dit don Anthon devia entrar en Arago ab IV mil combatents en ajuda del dit comte Durgell e que devia esser a Balaguer lo dimecres o dijous la donchs seguent e que entravan en ajuda del dit comte contra ell Rey e contra el comte de Cardona e per cremar les terres del comte de Cardona.

—

Die jovis vicesima secunda junii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo terciodecimo.

Franciscus Ostello miles ordinis hospitalis testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis et aliis de quibus interrogabitur.

Primo fuit interrogatus si sab ho ha hoit dir que don Anthon de Luna sia stat o sia parcial o voluntari al comte Durgell. E dix que ha hoit dir a molts que es fort parcial al dit comte los noms dels quals no li recorden.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que lo dit don Anthon per sostenir la dita parcialitat haja occupats o fet occupar los castells de Trasmoz et de Muntarago. E dix que ha hoit dir que los ha fets occupar e axi es publica fama.

Interrogatus si sab o ha oyt dir que lo comte Durgell tinga gent darmes amasada a Balaguer o en altra part ni quantes en nombre. E dix que ell testimoni alguns jorns abans de cinquagesima fou a Balaguer e que ell estant ala veu que de Balaguer isqueren qualsque CC homens darmes ab qualsque C balestes o cent vint e no resmenys vehe que dins la vila a son parer romanian qualsque C rocins poch mes o menys.

Interrogatus si ha conegut algu de les dites gents darmes. E dix quey conegue mossen Fluvia mossen Andreu Barutell mossen Dalmau dez Palau e Pedro Dalagon e ques dehia que mossen Johan Cortit era defora en lo pla de la Rapita.

Interrogatus si com ell testimoni era en Balaguer lo comte Durgell si parla ab ell testimoni. E dix que ell

stimoni estant en Balaguer lo comte trames per ell interroga que fahia lo Rey quis diu vuy ni si dona- ı sou ni a qui ni a quanta gent ne quin sou. E ell tes- moni li respos que lo Rey era en Barchinona e que onava sou segons se dehia a mill rocins mig flori per ırn. E que dix mes ell testimoni que lo dit comte lo ıterroga qui devia penre lo dit sou et que ell testi- ıoni respos que entre los altres mossen Berenguer .rnau mossen Pere de Cervello mossen Ramon de Ba- es e daltres. E mes lo interroga lo dit comte si lo Rey via en cor de anar devers ell e ell testimoni li respos ue nos sabia e ladonchs lo comte li dix que pus la ısticia li hera stada levada indignament que ell la sagaria de haverla ab la lança en la ma e pus se ve- ia destrohit ell ho conquistaria ab la lança en la ma loy gitarian e la hora que ell sabes quel Rey quis iu vuy Rey degues anar vers Balaguer que ell se costaria a ell.

Dix mes ell testimoni que lo dit comte lo interroga ı lo quis diu Rey devia haver mes gent e que ell li lix ques dehia que de Castella devia haver de V en VI mil lançes e ladonchs lo dit comte li dix que ell sa- ɔia per letres que la Reyna de Castella havia mesa reda en Castella que gent darmes non isques. Dix en- cara mes ell testimoni que ell dix al dit comte diuse que vos devets metre gent darmes seran moltes. E lo comte li dix que ell sperava II mil rocins lança en ma et D arxes e D lançes de gascons e ques dehia a Balaguer que mossen Arnau e mossen Bernat de Coa-

rasa e mossen Eymerich de Comenge devian entrar en ajuda del comte. Dix mes ell testimoni que ell dix al dit comte E vos Senyor ab tant pocha gent entenets a cavalcar. E lo dit comte li respos ab lo coratge de les gents que jo he com jo cavalcare jo haure mes gent que no volre e mon cavalcar sera prest. Dix encara mes ell testimoni que lo dit comte li dix que entre dines e vexella que bastavan en XXV mil florins havia trames a don Anthon per haver gent darmes.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que lo dit comte fes recullir viures per sa terra. E dix que ell testimoni stant a Balaguer se dehia que En Taranau era anat per la terra del comte per fer recullir los viures.

Interrogatus si lo dit comte enfortia sos lochs e viles et castells e dix quels stableix e mura lo millor que pot e quels met a punt davantatge e que Balaguer et Castello de Farfanya que ell ha vist ha fet metre be apunt de les altres forçes axi ho ha oyt dir. E dix mes que ha hoit dir que lo dit comte devia fer garnions a Liniola a Castello de Farfanya a Albesa a Menargues e Algerre e que axis dehia publicament a Balaguer per lo cami.

—

Post predicta vero die vicesima quinta mensis junii

anno predicto idem dominus Rex mandavit in presenti processu continuari non nullas litteras sibi de diversis partibus transmissis quarum tenores per ordinem unus post alium sic se habent.

Al molt alt e molt excellent Senyor lo Senyor Rey.

Item Senyor notifich a vostra Senyoria com a X del mes present alguns balestes isqueren del comtat Durgell et entraren en lo marquesat e menarensen CCC caps de bestiar los quals meteren en lo dit comtat divendres de nit. A VIIII del dit mes lo comte Durgell isque de Balaguer ab XXX de cavall poch mes o menys e ana a Castello e la mia spia no pogue exir de Balaguer fins quel comte fou tornat car nol lexaren exir. Lo dit comte sta molt alegre e fa metre grans fames que havia moltes gents seran serts pero daltra part jo so cert que los demes servidos que ell ha en especial aquells que son homens rahonables stan en gran pahor e li tenen a folia ço que ha començat etc.

Senyor.

Humil vassal e servidor vostre qui besant peus e mans se comana en vostra merce Riambau de Corbera.

Al molt alt e molt excellent Prineep et victorios Senyor lo Senyor Rey.

Molt alt princep et Senyor.

Sapia vostra alta senyoria que açi ha noves qui mossen Aymerich de Comenge deu esser de jorn en jorn a Balaguer ab certa gent darmes no he pogut saber lo nombre sino que lo seu trompeta lo qual ha dos jorns que es a Balaguer diu que son CCC rocins. Vuy senyor he vista una letra de don Felip de Castre que la ha feta al batle de Miralcamp manantli que en continent faça portar en aquesta vila totes les robes sues e de mossen Jordi e de sa sogra que son a Miralcamp car multitud de gent darmes strangera entra en aquest regne etc. Scrita en Cervera a V de juny any M CCCCXIII.

Senyor.

Lo vostre humil vasall qui ab besament de vostres mans e peus postrat en terra se recomana en vostra gracia e merce Guillem Ramon de Montoliu.

A mon Senyor molt noble mossen Berenguer Arnau de Cerveyllo majordom e conseller del Senyor Rey en Barchinona.

Mossenyor fets me saber queus certifich dels affers de aquesta terra. Mossen trobarets que en aquesta vila es lo noble En Franci Derill e son frare lo comanador de Barbera e dos fiylls del dit mossen Franci o mos-

sen Serria e mossen Guillem de Castellauli entre tots son en companya de XLV rocins e entraren aci dimarts pus prop passat en la vesprada e lo comte Durgell sabe que lo diluns lo dit Franci e sa companya venien e havien alotgat a Cervera e feu los empresa al desus pensant que lo dimarts dessus dit ells sen irien a Barbenç sopar ab lo comanador e emprengueren L al dessus companyia de ben CCC rocins e be C balestes de fet jo sabi clarament que la dita empresa era feta e lo dit Franci ho sabe per altra gent vaig pregar lo dit Franci que abans que ell mogues de aquesta vila ell se volgues ben certificar per tant que gran dan no sen sdevengues en sa persona ni daquells de sa companya ni lo Senyor Rey no prengues tal scandol com stava aparellat de fet mossen lo dit Franci atura e entrames se ell de una part e jo daltra e trobam que lo dan e scandoll dessus dit era fort prest e de fet lo dit Franci ab letra e ab correu prest certifica dels dits affers lo Senyor Rey e jo per semblant ne certifique mos senyors los consellers de Barchinona e trobe mossen que encara mossen Franci e sa companya es en aquesta vila e trobarets mossen que dissapte pus prop passat entenem que mossen Guillem de Muntanyans en companya de quals que XL rocins havia jaquit Agualada e que devia venir lo dit dissapte alotgar a Cervera e per una barrenta que jo havia tramesa sabi que cent rocins del comte Durgell devian venir a la Fuliola e de la Fuliola stro a Tarrega no ha sino una legua de cami fort pla e a dir veritat jo pas no havia gran sospita que los dits C de cavall vinguessen a

la dita vila mas hagui gran pahor que no haguessen empres sobre lo dit mossen Ramon e de fet parlen ab lo dit mossen Franci Derill et acordam que fessem un correu al dit mossen Guillerm et fem ho et encara no le cobrat car jo fiu manament al dit correu que may no tornas fins que ab lo dit mossen Guillem se fos vist en que anas e de fet havem sabut que lo dessus dit mossen Guillem ha fet lo cami de Santa Coloma e ara no sabem hon es ni los C de cavall qui vingueren a la Fuliola en la nit quina sparia feren beus dich mossen que lo Senyor Rey fara be que no sadorma car segons se diu en aquesta terra mossen de Coarasa e mossen Aymerich de Comenge son entrats ab CC rocins e don Anthon de Luna te un pas en los ports e tots jorns poden crexer e en bona fe durmint lo dit senyor ells faran obra. Mossen de paraules tots jorns sovint dien e com prenen bestias et viures aquells que troben e venen tots jorns assiduament al palau lo qual tenen a lur ma etc. Scrita en Tarrega a V dies de juny any MCCCCXIII.

Lo capita de Tarrega.

Alt molt alt e molt excellent princep et poderos. senyor lo Senyor Rey.

Molt alt e molt excellent princep e poderos senyor

A la vostra molt alta excellencia ab dolor de cor significam que vuy en hora de miga tercia es arribat

en aquesta ciutat un scuder del noble En Franci Derill lo qual nos ha explicat que lo dit En Franci parti a nit de Tarrega per venir a aquesta ciutat e per la companya del comte Durgell qui trestants per lo cami real muda son cami e feu lo cami de Juneda. E com fou prop un castell desbaratat appellat Margaleff al sol exit isque gran companya contra lo dit En Franci que sera Senyor nous ne podem certificar mas crehem que si haura seguit asats gran mal etc. Scrita en Leyda a VI de juny any MCCCCXIII.

Senyor.

Qui ab besament de mans et de peus sa recomanen en vostra gracia e merce pahers de la vostra cuitat de Leyda.

Al molt alt e molt excellent e victorios senyor lo Senyor lo Rey.

Molt excellent princep et victorios Senyor.

A nit vespre reebi una letra de vostra senyoria per mossen Jordi de Caramany e entesa la creença de part de vostra Senyoria jo per vostre manament segons me fou dit per lo dit mossen Jordi jo parti de Tarrega e fahent la vila de Leyda per cami que mossen Jordi me mostra e com fiu a Margaleff loch que noy sta negu foren se enboscats los CC rocins del comte Durgell e los meus corredors descobriren e veheren la emboscha

e tornaren a mi. En aço isqueren de la emboscha ab un standart vert blanch e negre on era per capita mossen Fluvia e daltres cavallers e jo vehent aço e vehent que no eren per a mi ne per a ma companya la brega gire com a forçat e metem en fuita la via de Torregrossa e recullim ali pero en lo enqualç hanme morts III o IV homens e presos tota ma gent sino forts pochs e nafrats molts per que Senyor jo son aci en Torregrossa e esta nit mè metran lo siti car ells son tornats per la balesteria que havian jaquida a Lineola. Perque Senyor me socorrets per amor de Deu sino jo e aquells que scapats som som morts que nons scaparien tots los diners del mon. E axi Senyor pus per vostre servey he perdut ço que havia e los diners del seu et totes mes gents e bisties supplich vos per vostra merce que sia soccorregut de CCC rocins o de pus et nous jaquisquats Senyor aquests afers axi anar sino vos perdrets tota aquesta terra tant es la malvestat que acents es etc. Scrita ab cuyta e ab desplaer lo VI dia de juny.

Senyor.

Lo vostre humil sotsmes que humilment se coman en vostra gracia e merce Franci Derill.

Al molt alt e molt excellent Princep et Senyor mon Senyor lo Senyor Rey.

Molt alt e molt excellent Princep e Senyor.

Diluns prop passat hora de sol post arribe en Tarrega e tant tost doni la letrà an Franci Derill e dixli la crehença axi com vostra senyoria me havia dit e manat e lo dit Franci respos e dix que era prest fer vostres manaments e que ja havia feit ferrar e borrar per intencio de exir aquella nit pero que aquesta gent del comte Durgell tenien tantes espies e tant a prop que eren periyllosos mas que pus vós Senyor ho voliets ques que lin sabes esdevenir ell complira vostres manaments e jo Senyor dixli que ab Deu jol menaria per camins en la nit que iriem segurs e com vench axi ores de nits En Franci Derill ab sa companya e jo ab ell partim de Tarrega e prenguem lo cami de Bellpuig e de Bellpuig a Vilanova e de Vilanova per la plana de Miralcamp sens cami et anam exir a la colada de Belfort e de Belfort fom al sol exit a Torregrossa e de Torregrossa a Pradell e de Pradell la via de Margalef e com fom a Margalef a una legua de Leida En Franci Derill e tots digueren mossen Jordi tornat vosen que de vuy mes en bon loch som. E jo tornemen e quant jo fuy a una milla de Torregrossa jo senti gran brogit e girem e viu venir de bela tira los den Franci Derill e viu venir los del comte Durgell ab lo standart de mossen Flovia e viu que lo partit era mal cuitem a la porta del castell que obrissen e siats cert senyor que fohi ben mester que si jo noy fos stat los demes o tots forem stats presos e encara sin aconseguiren a la porta XV o XVI rocins e tots scaparen les persones sino IV o V e mori dels lurs un gentil hom

no havem pogut saber qui es. Perque molt alt Senyor placieus de provehirhi car de huy mes ells han començada la dança es mester que sia castich en tal manera que tota res ne prenga eximpli etc. Scrita en Torregrosa dimarts a VI de juny ora de tercia.

Senyor.

Vostre humil vassall qui coman en vostra gracia e merçe.

Jordi de Caramany.

Al muit noble e mi caro Senyor don Pedro Durrea.

Muit noble e mi caro Senyor sabet que don Anthon de Luna ha agaciado gentes en las partidas de partes daqua anglesos et gascons daqui a la muntanya de mil e quingentos combatentes e ha de passar a Aragon con toda aquella gent e ha pagado el patge en Bordeus XV florins. Otrossi lalferiz se iva entra Bordeus e ses tornado del camino pero quanto dizen que aquella gent han a passar por Sola et ha de poner su poder quellos no passen por alli los puertos sino que los traygan mandamiento o carta del Rey de Anglaterra. Senyor por quanto de present no vos puedo scrivir largament vos supplich que querades creher a Bertran mi criado portador de las presentes de lo que vos dira de mi part si algunes cosas etc. Scripta a Monleon de Sola IX dias de maio.

Vostre servidon Guillem de Santa Maria.

Al molt alt e molt poderos senyor mon senyor lo Rey Darago.

En aquesta frontera mon Senyor no ha altres novelles que jo puga notificar a la vostra molt alta e excellent Senyoria si quel comte Durgell ha agatgada alguna gent de gascons e de lombarts no speren mon senyor sino quel comte Durgell los deu trametre alguna suma dargent e daço mon senyor so jo be cert per alguns capitans quey deuen esser. Lur enteniment senyor es de passar per ço del meu e per lo vezcomtat de Castellbo per ço del meu Senyor a la vostra molt alta senyoria non call haver temença car jom tinch per bastant a contrastar lur entrada. Fama es monsenyor en Gascunya que si lo Rey de França et Danglaterra han negun acort que gran multitud de gent deu entrar dampnificar vostre regne si a Deus plaura mon sênyor entre ells haura tant de mal que no hauran cura de dampnificar vostre regne e si algunes coses etc. Scrita en lo castell de Sort a IX del mes de juny.

Lo vostre humil vassal e servidor quis comana en vostra gracia et merce. Lo comte de Pallars.

Al molt noble mossen e car cosi mossen Grau Alamany de Cerveyllo gobernador de Cathalunya.

Molt noble mossen vostra letra he rebuda en la qual me fets saber que lo Senyor Rey ma provehit de la capitania daquesta vila segons appar per les provisions les quals jo tinch aci e ma constituit salari cinchcents florins e que la vila los me pach e los pahers scusen ho be car dien que ja ha haguts altres capitans e que la vila nols pagava ans lo Senyor Rey. Crech que los dits pahers ne scriuen al Senyor Rey e a vos sol jo sia pagat tant me val dun com daltre com me fets saber que jo guart aquesta vila als mills que puxa jo hi faç ço que pusch mas dich vos que volria major la ajuda que no he com dieu que trameta spies e que sapia lo comte que fa fort forcat volen bestraure e car si a mon voler era no seria jorn que jo no sabes nova certa jatsia que sovin lan sapia e aço per mercaders que tenen botiga a Balaguer que son daçi lo motiu de quants son en Balaguer e del comte mateix es que lo comte sera Rey o morra. Ara novelament han barregat Privat lo qual es loch del marquesat. Jo crech be que Leida no certificara prestament lo Senyor Rey si ja non ha. Disapte lo comte hague letres de don Anthon lo qual li fa saber que ell venia ab grossa gent darmes aportales un hom que venia en abit de romeu e eren les letres dins lo bordo e aço ma dit un mercader daci que diu que ha vist tot e que ha parlat ab lo dit hom lo qual li dix que don Anthon venia ab IV mil rocins o pus entre homens darmes e arxes si sera ver o faura nou se com jou sabre pus clar jon certificare

lo Senyor Rey e vos etc. Scrita en Cervera a XIII de juny.

Guillem Ramon de Muntoliu apparellat a vostra honor e servey.

Al molt alt e molt excellent princep e victorios senyor lo Senyor Rey.

Molt excellent princep e victorios Senyor.

A la vostra Real magestat notifich com vuy dada de la present he trobat un hom que diu que es de Tarragona e venie de Balaguer al qual fiu scorcollar e trobi en un çarro V letres les quals en sa forma tramet a vostra senyoria e en aquelles poreu veure la bondat del drap e per ço que vostra excellencia sia informada dels fets del comte Durgell e de la entrada de don Anthon tramet aquella aquest correu jatsia jo no crega quel dit don Anthon sia entrat ab tanta gent o ab molta jom cuit que ell deu esser entrat si aquexa gent darmes senyor que vostra senyoria me ha scrit quem trametriets eren aci o metien aquests en afers nos porian avistar ensemps ço es lo dit comte ab la gent de don Anthon car segons aquest correu a qui jo he trobades les letres que tramet a vostra real maiestat diu quel dit comte devia cavalcar per anar al encontre al dit don Anthon e han trames a Monço un crestia e un juheu per veure si porien furtar lo castell de

Monço e que ho espiassen e que han pres lo crestia e lo juheu es fugit perque senyor ço que haveu en cor de fer sia vostra merce fer ho tost etc. Scrita en Juneda a XIII de juny.

Senyor.

Lo vostre humil sotsmes qui besant vostres peus e mans se comana en vostra gracia e merce.

Franci Derill.

Molt honorable e molt cara cosina sapia vostra cara persona que vuy ha VIII dies o mes queus scrivi per un hom daqui de Tarragona empero la letra anava de dins una altra del lector de casa he confiança que la hajau rebuda com per persona certa la trametia estich en fort gran desig de saber vostre bon stament per queus prech tant carament com se que siu sabieu pregar de part mia fra Perico Navarro quey vingues que jo quen haja certenitat e digauli a fra Perico que nol cal duptar de res car segurament hich pot venir. De mi vos faç saber que so ben sa gracia a nostre Senyor alegre esser no pusch mentre etc. Placia a Deu que segons mon cor desiga me vulla tornar en mar de bonança e de repos e tost es ver quel temps si dispon en tal guisa que no pot trigar que qui bon cor se rete nol puga be esmenar en tot be car sapia vostra saviesa que tot cert dimecres ans de cinquagesima entra en lo regne de Arago don Anthon de Luna ab be VI mil homes darmes en ajuda del senyor comte e de

fet abans que aquest mes de juny no passara ne haura entrades dins lo regne tres tants mes tots en ajuda de aquest Senyor e per conseguent vos dich que he gran esperança que tots mos perseguidors hauran massa a fer de si mateix e que en despit de lur malá voluntat e iniquitat fra Bernat Trullo ira hon se volra que no haura paor dells e de aço no dubtats de res nostre Senyor per sa merçe prestant nos salud en res queus diga de mi no doneu fe si nou sabieu per letra mia ço be pens e segons que lo portador de la present ma comtat prou pogueses si dien de mi empero nom fa cara cor nom es minva en res. Jo estich ben segur per gracia de Deu ni he por que hom del mon e sia quis vulla ninch puxa moure ni fer desplaer ab aitant molt carament me recoman a vos e placieus queus remembre de tot ço queus liu a saber per lo lector recomanaume molt en gracia de madona e de tots los amichs. Scrita lendema de cinquagesma.

Vostre tot en nostre Senyor B. M.

A mon car fiyll Ramonich Nadall en Tarragona.

Fas te saber Ramonich que som be saus a la merce de Deu e ta mare e ton frare e hauria gran plaer de saber la tua sanitat prech te me scrives. Axi mateix te certifich qne te trameses dues letres e una camisa e unes bragues per pescadors daqui no se ni si les has hagudes not maraveylls com not scrit pus so-

ven car per aquest tabustoll que hinch havem negu noy gosa anar ni venir car creu que as sabud lo desbarat que aquesta gent darmes que son aci han fet a mossen Franci Derill axi matex don Anthon de Luna que es ja a Jaqua ab V mil rocins car axin ha hagut nova lo Senyor encara despus ir e mossen Garcia de Sese que deu entrar be ab altres tants axi que ans aparelle tant gran guerra que a vosaltres nous cal eixir daci per quet prech que si es bo e que tingues aprop ton offici e vulles esser leal a ton maestre e cortes a tuit e Deus darta la sua gracia. Ton cunyat et jo havem partit en tal manera etc. Scrita en Balaguer a XII de juny.

Ramon Nadal pare teu.

Reverendo patri in Christo fratri Berengario de Verduno.

Reverende pater. Prius salutem in Domino. Novitis quod facta domini nostri comitis prope evenient et dico vobis quod magno solatio omnium ita quod omnibus quos scitis fideles et affectantes tam secularibus quam fratribus ut dictum dominum dicatis quod de cetero die mercurii ante festum Pentecostes Anthon de Luna intravit regnum cum VI milia equitum et de certo no li festa res davant quin veniant libenter ad obedientiam etc. scitote quod antequam iste mensis in quo summus transeat erunt in maximo numero

et de hoc non dubitetis quam vobis scribo etc.

Al honrado don Johan Lopez en Castellfabib al Portiello.

Muit caro padre. Senyor sapia la vostra reverencia jo seier bien sano a servicio de Dios et vuestro de la qual salut deseho saber muito de vos. Certifich nos esser fort trist en quant de present nous puedo ir a visitar la razon porque por ajudar a un frare exir de preson en qual tenia el Papa falsament per amor del comte Durgell por aquella razon el Papa ha feita processo contra mi e ell Rey Ferrando que lo ha confirmado e dado sentencia que en qualquiera logar sia preso et tant tost sia afogado. E per aço noy usare dir a present mas podets star con bon coraçon que jo son en lugar que los he poco miedo car ell senyor don Jayme Daragon comte Durgell me ha feito de su casa e penso que antes de Sent Miguel vos iremos a visitar por do vos rogo que fagades provision de pan e de vino encara que sepades veure una possesion e posar lo rostro en recaudo sino trobar vosedes enganyado e no lo hechedes en oblido que de vostra vida no videstes tant grant guerra como enguanyo sera. Scrita en priessa en Balaguer a XIII de junyo.

Vuestro fillo fray Martin Lopez a vuestro servicio apparellado.

Al molt alt et molt excellent princep et senyor lo Senyor Rey.

Molt alt e molt excellent princep et senyor.

A la vostra molt alta senyoria ab tenor de la present notificam que companya del comte Durgell en nombre de Mil et D en dos milia entre de caval e de peu son venguts vuy que es jorn de Sent Johan prop aquesta ciutat partida dells al Carme en hora dalba be armats e apunt ab scuts de barrera artelleries gran copia per pendre e furtar aquesta ciutat et han encontrats en la orta alguns homens et scoltes e espies que haviam gitades per la Orta e aquella ab algunes besties que han trobades sen han menats tornat sen vers lo comtat pus no han poguda cumplir lur iniqua e malvada intencio. Segons som certs aqui era mossen Ramon Berenguer de Flovia et Luis de Meja ab daltra gent de cavall en nombre de CCCCL a cinchcents rocins pochs mes o menys tota laltra gent era de peu ben armats portavan dos standarts la hu blanch e laltre ab bandes grogues e vermelles e dues trompetes portaven dues somades de scales sis o set bombardes mes menaven ben setanta atzembles los quals portavan molta vitualla e les dites artelleries empero Senyor nosaltres nos guaitam be e fort e mossen Riambau de Corbera que sinch ha ab bon cor et be esforçat. E axi Senyor sia vostra merce de soccorrernos

car incessantment nos corren tot quant hinch ha en tal manera que ni aquesta ciutat ni en altres parts nons cal anar sino per lochs desats. E sia Senyor la santa Trinitat en vostra guarda la qual nostre Senyor Deus per sa clemencia vulla prosperar de be en millor ab exalçament de vostra real corona. Scrita ab gran cuita en Leida a XI ores disapte a XXIV de juny any MCCCCXIII.

Senyor.

Los vostres vassallos et sotsmeses que humilment se comanen en gracia vostra et merce pahers prohomens de la vostra ciutat de Leyda.

Al molt alt e molt excellent princep et senyor lo senyor Rey Darago.

Molt alt e molt excellent princep e senyor.

Sertifich vostra gran senyoria que vuy que tenim XX del present mes son stat a Prat hon he trobat lo senyor de Malledo en quey trobam dos scuders del comte Durgell los quals han nom la un Grau Dalos et laltre es gasco ha nom Monet de Compiada han passat argent per pagar cent homens darmes de que lo jorn propii lo fiyll de senyor de Malleo devia penre los diners per L homens darmes de present senyor jen done vostra letra al desus dit spliquili la creença de que senyor ell ma respost que ell havia longament la

casa Darago servida e que lo Senyor Rey vostre uncle que Dius perdo lo havia mal guasardonat o li devia molt e que be li sabia greu que ell hagues a fer coses contra la casa Darago pero que a ell eren promesos grans avantatges e profit e que de present lo hi metien en ma per vostra letra ni per ço que jeu li he dit de part de vostra senyoria el ha sobresegut de no penre argent tro per tant que ell hagues scrit a vostra Senyoria disentme que ell era tant scampnat de vostre oncle lo Senyor Rey qui Dius perdo que si la vostra senyoria lo volia per vostre servidor que fos de vostra merce de manarme per vostra letra e metrel en segur quina gracia ni merce vostra senyoria li enten a fer perque senyor sia de vostre merce que per lo portador de la present jen haja de present vostra resposta manantme ço que dega fer en manera que com torne de Bearn jen trobe en aquesta vila resposta de ço que vostra senyoria volra que fassa.

Item senyor hajats per cert que Ramonet de la Guerra auda lisencia de mossen Brusicant lo qual senyor sen va al comte Durgell ab C homens darmes e C balestes a cabal e ya staven per partir de Tholosa per on jent a tan no ne senyor res pogut saber de sert.

Item senyor los dos scuders del comte se son vuy vistes ab mossen Eymerich de Comenge lo qual me pens que penra carec de L homens darmes per anar de present al comte.

De don Anthon senyor el present no sen sab res sert disen alguns que es entrat en lo regne e sia senyor lo Sant Sperit en vostra guarda. Scrita a Sentganineus a XX de juny.

Senyor.

Lo vostre humil servidor quis recomana en gracia e merce vostra veguer de Peyra Pertusa.

Al molt alt e molt excellent princep e senyor mon senyor lo Rey Darago.

Molt alt e excellent senyor.

De la excellencia e senyoria vostra dies ha passats rehebi una letra en la qual me manats prestament jo trametes en Gascunya per saber totes novelles de certenitats si algunes companyes se ajustaven per venir en vostres regnes e terres per damnejar aquelles e jo supplint vostre manament he trames en totes aquelles partides que possible es stat per quem pogues certificar vostra senyoria. Es ver senyor que a XXVI del present mes jo he recobrades les espies tan com era lo fet de don Anthon de Luna remetho a vostra senyoria que deu esser informada pus que es entrat dins vostre regne e del no dich pus. Tant com es de Ramonet de la Guerra e de sos companyons que son la suma certa de CCCC rocins certifich vostra excellencia

e senyoria que son asoldadats per lo comte Durgell e son tots jorns que no sab hom la ora prests per entrar en lo principat de Cathalunya daltres gents son en fama que se ajustaran ab aquests pero senyor clarament nous puch scriure lo nom dels capitans ne la suma de la gent quanta es que ab aquest se deu ajustar jo he la spia de part de la que dels nos partira la hora que la haure recobrada en aqueixa matexa hora vostra excellencia ne sera certificada e de totes altres novelles que a vostra senyoria certificar puscha. Es la intencio senyor de aquesta gent segons lur dit que passaran per lo port de Illa qui es entre la Valldaran e lo comtat de Pallars per ço com los es la pus via curta per anar a Balaguer placia a vos senyor provehir segons a vostra senyoria se pertany a la deffensio del comtat de Pallars o de la Valldaran sens tota falla per ben avenir de vostra senyoria e per destruccio de vostres enamichs. Daquests affers senyor Roger Bernat mon fill ne parlara ab vostra senyoria largament. Placia a vos provehir segons a virtuos princep se pertany. Lendemix si algunes coses a la vostra excellencia e senyoria plau manar man aquella tot ço e quant plasent li sia com a humil vassal e sotsmes vostre. Scrita a Valencia de Pallas a XXVI del present mes.

Senyor.

Humil vassall e sotsmes de vostra senyoria lo comte de Pallars.

Al molt excellent e poderos alt princep e senyor lo Senyor Rey.

Molt alt princep e poderos senyor.

A la vostra gran excellencia humilment notifiquen per Lobet assessor de mossen Riambau de Corbera o Guillem de Mas donzells humils vassals com en la setmana present en aquesta ciutat de Leida ha hagudes grans fames que lo comte Durgell ab tota la gent darmes devia anar combatre lo loch de Pineda o Darbecha e en apres aquesta matexa setmana han mesa fianza que lo loch de Calaff del comte de Cardona era pres per la gent darmes del dit comte de que senyor res no ses seguit en veritat pero molt alt Senyor es be ver que mossen Riambau de Corbera dimecres prop passat hac nova de una spia de aquells que havia trameses com la gent darmes del dit comte Durgell era ajustada a Balaguer ab gran appareyll de artelleries per combatre forces e jatsia que fos fama que irian combatre lo loch de Juneda o de Arbecha esta en veritat que devien venir per scalar e combatre aquesta ciutat e aguda la dita nova lo dit mossen Riamban aquella nit feya fer gran e assenyalada guayta en aquesta ciutat crehent que en aquella nit o lendema que era la festa del Corpus Christi lo dit comte Durgell o sa gent darmes fessen en aquesta ciutat alguna novitat e lo jorn del Corpus Christi lo dit mossen

Riambau de Corbera cobra una de les espies e hach nova que la gent darmes del dit comte era exida de Balaguer e que era en lo loch de Menargues ab gran appareyll de seales bombardes e altres artelleries e que devien venir açi en aquesta ciutat e divenres que fou la vigilia de Sent Johan lo dit mossen Riambau feu fer gran guaita per la muralla e per la ciutat e ell ab XV de cavall e ab la trompeta cavalca tota la nit per la ciutat e trames VI espies IV scoltes e envers hora dalba lo dit mossen Riambau hac nova que lo dit comte ab CCL fins en CCC de cavall e ab mil homens de peu et mes havia feta emboscha apres del monastir del Carme assats prop de la dita ciutat per scalar e penre la dita ciutat en la qual emboscha e tracte eren consents alguns de aquesta ciutat pero molt alt senyor per la gracia de Deu e per la gran gunyta que lo dit mossen Riambau fa fer continuament per tota la dita ciutat en lo castell e sobirana diligencia e trebayll del dit mossen Riambau la dita emboscha o tracte no ha pogut res noure a la dita ciutat.

Item molt alt senyor lo jorn de Sent Johan per lo mati apres que la dita emboscha fou descuberta mossen Riambau feu penre alguns homens de aquesta ciutat los quals segons crehença han consentit e sabut en lo dit tracte e de continent pres confessio de alguns de aquells e feu fer justicia de un qui se appelava Andreu Vilar lo qual segons la confessio sabia molt en lo dit tracte e feulo esquarterar devant la casa de la paheria e mentre la justicia se fahia moch se gran rumor

en la ciutat e mossen Riambau isque del castell ab gran esforç e devalla en la ciutat e lexa lo castell ben guardat als mils que poch e cavalca per tota la ciutat feu fer la dita justicia forts et rigurosa segons que lo cars e lo fet requeria be e axi la gran rumor cessa de la qual cosa molt alt senyor deveu fer gracias a nostre Senyor Deus e a la sobirana cura vigilancia et treball continuu del dit mossen Riambau lo qual trebayll senyor es imposible que ell ni la gent qui es ab ell puxa longament supportar com lo trebayll sia gran e contiauu de nit e de dia majorment en lo castell qui es conservacio de aquesta ciutat en lo qual los qui aqui son no han repos dia ne nit per la gran guaita que han a fer e la pocha gent qui hi es per que molt poderos Senyor sia de vostra merce vulla provehir que en aquesta ciutat trametats gent darmes e prestament car tota la ciutat e la gent de aquesta terra se maraveylla fort com vostra Senyoria no dona en aço prest remedii segons de vostra senyoria se pertany. La Santa Trinitat molt alt Senyor sia en vostra proteccio e guarda e man vostra Senyoria ço que a ell sera plasent. Scrita en Leyda a . . . de juny.

Senyor.

Los vostres humils vasalls e servidors qui besant peus e mans se comanen en vostra gracia e merce Pere Lobet e Guillem de Mas donzells.

Al molt excellent e poderos alt princep e Senyor lo Senyor Rey.

Molt excellent e poderos alt princep e senyor.

A vostra gran Senyoria humilment notifich que alguns dies ha passats axi per espies com en altra manera hagui sentiment cert que jatsia fama fos que los preparatoris ò ajusts que lo comte Durgell havia fets e fahia de gent de cavall e de peu de les artilleries que apparellaven se fahien contra lo comte de Cardona e signantment per combatre e haver Juneda o Arbecha la veritat era que tot se fahia per haver e metre a tot mal aquesta ciutat o que almenys hi fes son poder. E de fet dimecres a vespre prop passat que era vigilia de la festa de Corpus Christi en la qual vesprada jo fiu pus estretament informat dels dits affers que nulla altra hora jo tenint me per dit que lendema qui era la dita festa en lo qual dia tot feel christia fa son poder de solemnizar aquella festa per reverencia del Salvador e entenen en aquella lo dit comte si res ere faria asajar qualque novitat crehent que per aquella occupacio de la solemnitat de la festa no seria negu que per quem tengui per dit que venian aci combattre e sobra aço fiu fer una crida que tot hom hagues a posar los mantelets en sos trasts en lo mur e daltra part fiu doblar les guàites en lo mur e fiu anar molta gent de la ciutat armada tota la nit per la ciutat e jo mateix jaqui provehit lo castell de bona guayta en la qual era En Gnillem de Mas donzell ab qualsque X de cavall e ab lo trompeta sonant e movent gran rumor devalle en la ciutat e ani tota la nit por aquella de que

Senyor ses seguit que la dita gent del comte Durgell qui de fet son venguts estant fort pres de la ciutat e signantment alguns fins al monastir del Carme per furtar e haver a lur ma e eren segons son informat de CCC en CCCC de cavall e de M en mil et de peu e menaven X o XII atzembles carregades de scales et daltres artelleries et daltra part menaven qualsque vuit besties carregades de pavesos de barrera e de vitualles possat que fossen en segur segons daval pora veure vostra Senyoria que dos portals lurs serian uberts per homens de la ciutat sentida per ells la rumor que jo fahia per ciutat e dels preparatoris que jo havia fets de dia dels quals per espies lurs eran be informats nos son gosats acostar mes a la ciutat ne gosat asagar de metre en execucio lur malvat e dampnat proposit ans sen son tornats es empero ver Senyor que son sen avisas noy contrastas fiu aquells preparatoris que Deus me administra en la ciutat fahent estar en los murs de nits moltes mes guaytes que no havien acostumat e certes cinquantenes domens darmes per certes plaçes de la ciutat e jo mateix que ab alguns ane tota la nit per la ciutat e guardes als portalls e certs homens armats per diverses plaçes e espies defora per los camins fem nostra professo per la ciutat ab lo precios cors de Jhesuchrist axi solemnament com james se fes. Seguis molt alt Senyor que lo depres dinar un jove fiyll de micer Arnau Tuguo de Balaguer ab VIII o IX homens daltres de peu asaja de scalar lo monastir de Sent Ilari qui es de dones e es della los frares menors e sobre aço mes se alguna rumor en la ciutat e pre-

sumesch jo que aço mogues o procehis del tracte del dit comte e en aquella hora jo cavalcava per ciutat e lo veguer e En Francesch de Sent Clemeat qui es hu dels pahers de aquesta ciutat en lany present cavalcaven per altra part de la ciutat e hoida la rumor isqueren de fora sens armes axi com se anaven per la ciutat e anaven vers lo dit monestir per penre los dits mals feitos e trameteren a mi un misatge notificantme com ells exian defora e quels dagues socorrer de gent. E jo havent dupte que allo no fos altra empresa hagui desplaer gran com ells foren exits defora sens ma licencia e ab aquells que ab mi cavalcaren cuite al portal on ells eren exits e fiulo tanquar e axi com men anava dubtantme que defora no hagues emboscha fu manament a alguns homens que seguissen ab lurs armes e que anassen als murs e de fet la gent de les parts per on jo passe ab bon continent cor e voler e prestament foren la hon jo mane e per gracia de Deu ne dins ne defora la ciutat sinistre algu nos mogue entre tant lo veguer e lo paher foren tornats empero no hagueren presos los mal feitos car aquells eren uns X ab balestes ben armats e aquests no portaven algunes armes e posat quels poguessen conseguir no si gosaren acostar per penrels e tornarensen dientme que jo quey trametes de que jo no volgui res fer car nom par que algu dega exir a empresa daltre e puis que considerat lo temps jo cuit fer bon servey a vostra senyoria de guardar aquesta ciutat majorment atteses les coses que despuis se son seguides car trobarets Senyor que ir divenres vigilia de Sant Johan jo hagui cert ardit que la

gent darmes de Balaguer eren venguts a Mènargues e segons ja he scrit a vostra senyoria havia molta gent de peu justada per lo comte e que havien portades de Balaguer aqui gran colp de artilleries per scalar e combatre forçes han menats presos alguns homens que eren exits en la matinada de la ciutat per tallar rama a honor de la festa e mes sen han menades quatre scoltes que jo havia trameses vers aquelles parts e axi mateix espies que ja de abans ho havia trameses en tant que es stat mester que la provissio fos ja feta. Et es seguit senyor que un dels homens que eren exits per tallar rama axi com lo volien ligar los scapa e venchsen e dixme que a la sua preso e ab la dita gent del comte havia homens de la ciutat e signantment lo hom mateix al qual dien Anthoni de Robio sobre aço senyor jo fiu tan tost ab los pahers e consellers de la ciutat e tenguem consell e fem certes ordinacions sobre la custodia de la ciutat e aqui jo entre en sospita que ab la dita gent del comte tenien homens de la dita ciutat e de fet provehir abans de tot que los portals de la ciutat fosen tanquats jom mes per vila e hem fets penre uns VI o VII entre los quals ni ha hagut un appellat Andreu Vilar del qual prestament pres deposicio e ha atorgat com ell assentia en lo tracte. E tantost presa sa deposicio considerant la ennormitat del fet e axi mateix que en tals actes servar maturitat ne usar de aquella es ver com de tals coses eximpli se deja donar prestament jol he fet esquarterar per la execucio del qual me tinch per dit que la ciutat e los que hinch son recomanen en pus segur que no eren jatsia que

axi com de la dita execucio se fahie o eren en acte de ferla se mogues ab alguna rumor en la ciutat e hac home la hon la execucio se fahia que mes mans per un besalart dient que morissen aquells que acompanyaven lo algutzir e lo veguer qui fahian la dita execucio e per la rumor quis moch en altra part per la qual jo fiu repicar e la gent qui mirava la execucio e heren aqui en gran multitud hagueren a partir daqui per anar als murs lo dit hom se mes entre la gent axi que no es stat pres pero la execucio ses complida e la ciutat per gracia de Deu sta en bon stament. Dels altres Senyor que tinch presos com haja haudes lurs deposicions e alguns testimonis jon fare prestament ço que justicia dictara mas quant es vuy no he pogut envers procehir car en bona fe Senyor jo he hagut prou que fer les menaces Senyor venen graus que ells cremaran e que ells hauran la ciutat mas de vuy mes Senyor jols ho prou fort poch car ab ço que sinch es fet e sinch fara si los presos seran trobats colpables e ab los que son fogits que son molts en nombre dels principals los quals sen son anats per lo portal del pont lo qual jom presumia que estigues tanquat nom pens que negu haja en la vila que gos fer malvestat e pus de la ciutat no qualgue talegar ne pren dos diners los defora. A mi Senyor es stat dit de tot cert que lo comte Durgell es stat personalment en aquesta cavalcada pero que com fou en ça vers la ciutat o en la Orta feu a pares que sen tornas. Aquest dia mateix Senyor mes stat dit que la dita gent se te per dit de haver Alguayre per una claveguera que hi ha axi

tost com ho he sabud jo he notificat al comanador. La Santa Trinitat Senyor vos haja en sa guarda. Scrita en Leyda lo jorn de Sant Johan a XXIV de juny.

Senyor.

Vostre humil servidor e sotsmes qui besant vostres peus e mans se coman en vostra gracia e merce Riambau de Corbera.

Die autem predicta vicesima quinta junii anno a nativitate Domini Millesimo CCCCXIIIº dictus dominus Rex recensitis verbo in suo pleno consilio omnibus et singulis in presenti processu supra contentis petiit a quibus in dicto consilio existentibus quid supra jam dictis esset per eum amplius peragendum quorum omnium in consilio existendum votis ibidem divulgatis fuit unanimiter nemine discrepante conclusam ex causis predictis dictum dominum Regem posse per justiciam procedere in unum remedii et pro tuitione ipsius reypublice ad preventionem civitatis villarum castrorum et locorum civitatis Urgelli et vicecomitatus ipsius et quorumcumque sibi concomitantium seu consulentium et aliorum de quibus pro tuitione dicte reipublice videbitur expedire.

Et incontinenti ipse dominus Rex hiis non plene contentis ampliavit dictum consilium et in eodem convenire fecit et jussit quam plures doctores et jurisperiti civitatis Barchinone per quos jamdictis ex-

pecifice intellectis de consilio et conclusioni uniformiter adhererunt.

Quibus consilio et conclusioni fuerunt presentes videlicet archiepuscopus Terracone episcopus Barchinone episcopus Legionis Johannes comes Cardone Geraldus Alamanni de Cervilione miles gubernator Cathalonie generalis vicecancellarius domini Regis Berengarius Arnaldi et Petrus de Cervilione Franciscus de Aranda Donatus Porteceli Olphus de Proxida miles Berengarius de Bardaxino Johannes dez Pla thesaurarius domini Regis Berengarius Columbi Gondisalvus Garidell Franciscus Basseti Bernardus de Ponte Petrus Basseti Bernardus Michaelis Aymonus Dalmacii Vincencius Padrita doctores.

—

Postea autem die vicesima septima predictorum mensis et anni hora tertiarum idem illustrissimus dominus Rex in suo consilio conveniri jussit videlicet lo archebisbe de Tarragona bisbe de Vich bisbe de Barchinona mossen de Muntserrat mestre Felip de Malla mossen Pere Regacoll comte de Cardona Roger Bernat de Pallars vezcomte Dilla mossen Berenguer Arnau de Cerveyllo mossen P. de Cervello mossen Berenguer Destalrich mossen Berenguer Dolius mossen Gregori Burges P. de Sentmenat lo governador de Cathalunya

mossen Francesch Daranda don Berenguer de Bardaxi lo vicicanceller lo tresorer mossen Elpho el doctor Johan Gonçalveç mossen Johan Ferrandez En Bisbal Ferrer de Gualbes Francesch Burges Johan Ros Johan Fivaller micer Berenguer Colom En Gralla micer Gonçalbo Garidel En Santçaloni En Johan de Ribesaltes lo sindich de Cervera mossen Eymerich Centelles En Bernat de Cruilles mossen Ponç de Perellos En P. Çabata mossen Rexach mossen Ramon de Vilarasa mossen Jacm · Pallares Cruilles pare e fiyll micer Bonanat Pere Micer P. Basset micer Francesch Basset micer Bernat dez Pont micer Pedrica Bernat Miguell lo sindic ı de Manresa lo sindich de . . . . . mossen Johan de Muntbuy micer Johan Navarro abbat de Ripoll mossen Francesch de Vilanova. Et hiis presentibus ac verbo per ipsum dominum Regem verbo prolato omnibus et singulis supra in presenti processu contentis nec non etiam non nullis offertis gratiarumque promissionibus et aliis tractatibus per eundem dicto comiti nuntiatis quos idem dominus Rex extensius ibidem reservavit petitoque consilio ab omnibus hic expecifice anominatis fuit nemine discrepante per omnes uniformiter conclusum ad aprehensionem supradictam dictorum civitatis villarum et castrorum et locorum debere indilate procedi alleganda quam plura fundamenta conclusionis ipsius.

Et dicta eadem die post meridiem hora quasi none idem excellentissimus dominus Rex in curia generali quam cathalanis in hujusmodi civitate Borchinone

tunch celebrabat in monasterio fratrum predicatorum existens personaliter ubi adherant pro brachio ecclesiastico reverendus in Christo pater Petrus archiepiscopus Terrachone Alfonsus episcopus Vicensis frater Dalmacius Abbas Rivipulli frater Marchus abbas Montisserrati frater Johannes abbas Populeti frater Johannes de Prades pro ecclesia Durtuse magister Philipus de Madalia pro capitulo ecclesie Barchinone Franciscus Çacalm pro capitulo ecclesie Gerundensis Miquell Vernet pro ecclesia Urgellense Johannis Ollerii pro capitulo ecclesie Elnensis frater Galcerandus pro priore Cathalonie pro brachio militari Johannis Fulconis comes Cardone Petrus de Fonolleto vicecomes Insule et de Caneto nobilis Rogerius de Pallars Guillermus Raymundi de Montecatheno Anthonius de Cardona Petrus de Cervilione Bernardus de Crudiliis Galcerandus de Crudiliis Bernardus de Forciano Franciscus de Vilanova Petrus de Gallinariis miles procurator comitis Montanearum de Prades Johannis Miralles procurator comitis Pallariensis Filipus Daran procurator nobilis Bernardi Galcerandi de Pinos Berengarius de Ulmis miles Johannis de Montebovino Berengarius de Hostalrico Franciscus de Vilamarino Jacobus Marchi Raymundus de Rexach Raymundus de Turrillis Jacobus Pallaresii Franciscus de Vilamarino domicelli Franciscus de Montebovino Dalmacius de Castellbisbal pro brachio universitatum regalium Ferrarius de Gualbes Johannis Ros Franciscus Burges Johannis Fivaller sindici Barchinone Nicholaus Gralla Berengarius Colom Ilerde Franciscus Sentceloni Ge-

runde Gondissalvus de Garidello Dertuse Petrus Sartre. Ad evidentiorem per eum agendorum justificationem publicavit crimina omnia et singula supra in prediato processu contenta et per eum superius jam recensita et super inde enantata et conclusa prout superius sunt narrata adeo ut cuncti sui naturales ipsius principatus cernerent motus dicti domini Regis justicie sacria librari.

Et dicta curia per organum reverendissimi archiepiscopi Terracone respondidit hec verba vel similia in effectu.

Senyor molt excellent la cort ha sobirana consolacio que vos en aquest acte hajats procehit e procehiscats axi justament e que vullats ab ells comunicar vostra justificacio solament vos supplicha que vullats la justicia companyar de clemencia.

—

Adveniente autem die vicesima septima junii anno predicto ipso excellentissimo domino Rege more solito in aula sui regalis palacii publice audienciam celebrante coram eodem comparuit Dalmacius de Biert civis in principatu Cathalonie bujulus et procurator fischalis generalis et ad hec specialis publico per me hujus processus notarium et dicti domini Regis secretarium instrumento recepto obtulit et legi et publica-

ri peciit et requisivit quandam supplicationem tenoris sequentis.

Molt alt Senyor.

Com fama publica referent per relacio de diverses et notables persones divulgada e la seria e tenor de diverses letres dessa e de la trameses contenan e per algunes altres informacions per vostra senyoria manades pendre se demostra quel comte Durgell e veçcomte Dager ha proposat iniquament companyes de gent darmes dins vostres regnes e terres e de feit ni ha ja meses certa partida les quals han presos diverses castells dins vostra senyoria e continuament maten e roben e dampnifiquen vostres vassals e sots mesos e ab tot lur esforç enten inamicablament esvahir los regnes e terres a la vostra reyal corona ab aquella multitut que pora dampnificant los dits subdits e vassals vostres e les dites gents darmes ha manades esser aleugades e recullides en la ciutat de Balaguer e altres viles e castells forts axi dels dits comtat e veçcomtat com altres los quals ha fets ja apparellar e aressar a tota defensio e offensio necessaris a fi que ab aquells puga les ciutats viles castells o lochs de vostra senyoria oppримir e dampnificar e tant com aver sera a la sua detestable senyoria subjugar ço que Deu no permete en tant que es vehement e presumpcio grans manifesten que de la dita ciutat de Balaguer e de les viles e castells forts dels dits comtat e veçcomtat e altres ne venguen

grans dans e offenses a vostres ciutats viles e lochs de vostra senyoria on molt alt senyor per vostre general imperi e jurisdiccio la qual vos havets en vostres regnes e terres e per salut tuicio e profit de la cosa publica daquells e per la cura e sollicitut que vostra gran excellencia e senyoria se pertany hajats celebrats diverses colloquis consells en aquesta materia doctors e altres juristes en copiosa multitut. E en apres ir que fou a XXVI de juny hajats hagut gran solemne e notable consell en lo qual son stats molts e diverses prelats barons e cavallers misatgers de diverses ciutats e viles reals e moltes altres notables persones e apres molt excellent Senyor lo dit consell a la vostra senyoria donat hajats publicat en la cort general la qual ara celebrats en la ciutat de Barchinona al principat de Cathalunya lo qual consell senyor conte que per vostre general dominii imperii e jurisdiccio la qual vos senyor havets en vostres regnes e terres e per la cura de salud de la cosa publica drets regnes e terres devets vos senyor per justicia fer penre a vostres mans la dita ciutat de Balaguer e altres viles et castells del dit comte e veçcomte e al dit comte consellats consentints e favoregants les dites gents darmes receptants perque molt alt e molt excellent princep e victorios Senyor En Dalmau de Biert donzell e batle e procurador general fiscal del principat de Cathalunya e en aquest acte special supplica molt humilment a la vostra gran excellencia e senyoria que per salut e utilitat de la cosa publicha de vostres regnes e terres e per lur indempnitat e per squivar tots enconvenients e provehir a les

dites sospites e vehements presumpcions sia de vostra merce provehir en les dites coses e executar los dits conseyll e conseylls. E en aço senyor satisfarets a la justicia e a la salut e indempnitat de la cosa publicha dels dits re$_s$nes e terres.

Altissimus etc.

Qua quidem supplicatione presentata et per me dictum secretarium ut predicitur lecta et publicata idem bajulus seu fiscus generalis suplicavit in et super contentis in supplicatis in eadem fieri et provideri prout per eum supplicatum extitit et alias justicia mediante.

Et dictus dominus Rex dicte supplicationi per me dictum ejus secretarium alta voce in dicta audientia lecta fecit provisionem sequentem.

Lo Senyor Rey hoida e be entesa la supplicacio a ell feta per son batle general com sa real consciencia sia de les coses en aquella contengudes axi per proces com per notorietat de fet et en altra manera vertaderament informada no podent oblidar axi com no deu socorrer a la tranquillitat salut e honor de la sua cosa publica per la qual sa persona e bens tots temps que lo cars ho requera es prest de bon cor esposar per occorrer a la sinestra part e dampnada intencio del dit comte la qual cosa desplahentment e ab dolor gran de cor recita proveheix ques faça la dita aprehensio e al governador general de Cathalunya per execu-

tar los dits justs consells a ell donats encontinent partesquia per anar a penre a ses mans en nom seu per soccorrer a la salut de sos regnes e terres de la cosa publicha de aquells e en via de tuicio e remey la ciutat vila e lochs en la dita supplicacio mencionats e mana esser fetes totes provissions necessaries e utils a les dites coses.

—

Die autem prima mensis julii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo XIII supradicto serenissimus dominus Rex jamdictus hic inseri mandavit quasdam litteras sibi a diversis partibus transmissas quarum tenores unus post alium sich se habent.

Al molt alt e molt excellent princep e Senyor lo Senyor Rey.

Molt alt e molt excellent princep e poderos Senyor.

Per ço Senyor que la vostra senyoria sia informada de la enorme e innominosa guerra que en aquestas parts fa lo comte Durgell certificam vos Senyor que segons jaus ne havem scrit lo jorn de Sent Johan prop passat lo comte Durgell ab tota sa gent cavalca e vench en aquesta ciutat la qual sobrevinent lo jorn de sus Deu

no permete que lur sinestre celerat e dampnat proposit vingues a conclusio. En apres ses seguit que ir que fou dimarts XXVII del present mes en lalba clara vench lo dit comte Durgell en aquesta ciutat ab don Artalleo Dalago mossen Ramon de Fluvia mossen P. Cortit ab daltra gent de cavall e de peu en nombre de dos mil cent alguns de aquesta ciutat et ab rigoros esforç combateren aquella per V o per VI ores cremantnos garberes de blats corts et dirruins molins e altres edificis talants vinyes apresonants homes que trobaren defora e squartarans donaren cuitat e irreparable dampnatge jatsia per nosaltres fos virtuosament resistits matans los e nafrant homens en gran nombre e rocins molts ferits entant que entre passadors e bombardes ells foren be rigorosament servits sens que per gracia de nostre Senyor Deu persona alguna que fos en la ciutat no es stada dampnegada e ells vehent aço sen son anats per Figuera e aqui han presa morta e apresonada molta gent e preses algunes forçes assats flaques manant los que facen sagrament et homenatge de haver per lur senyor linfant don Jayme Rey Darago han cremats dos lochs de la prioressa de Alguayre ço es Vilanova e la Portella menaçen que combatran Alguayre e ja hi ha venguda gent cominen encara que venrian en aquesta ciutat car sobre aquesta roden ens trenquaran les pexeres per ço que no pugam molre per ço senyor supplicam vostra clemencia que sia de vostra merce subvenir nos de gents darmes en bon nombre a fi que puxam fer nosaltres ab ells la honor ques mereix car vuy mes no podem pus supportar

sino per virtuos esforç de mossen Riambau de Corberà que ha fet e continua fer e per nosaltres per la gran minva que es stada feta a aquesta ciutat e dampnatge molta gent fora exida defora e en gran nombre sino que nols es stat consentit per guardar la ciutat continuant per gracia de Deu les guaites ab copia de gent. E sia senyor la Santa Trinitat en vostra guarda la qual per la sua clemencia vulla prosperar de be en millor ab exaltament de vostra excellent corona. Scrita en Leida a XXVIII de juny a la miga nit lany M CCCCXIII.

Senyor.

Los vostres humils e sotsmesos qui humilment se comanen en vostra gracia é merce pahers e prohomens de la vostra ciutat de Leyda.

Item Senyor som certs que lo comte Durgell havia quinyat qué en aquesta ciutat fos mes foch a VII o a VIII barriades a fi que tot hom derelenquis los murs e que acorreguesen al foch e que ell se pogues recullir en la ciutat.

A mis caros amigos Pedro Demban Pero Lanuça e el senyor de Guordan e a cada uno dellos.

Caros amigos jo he havido ardit del senyor que quere cavalgar e manda que sia prèsto pora gavalgar que su intencion es combatre los enamigos et todas gentes

quel vengan al denante perque vos ruego que stades priestos por al primer ardit que de mi hajades e noy quede hombre de pie e de cavallo en lo endemedio executat fermo pus tiempo havedes e nous stades debaldes quel tempo no so requer e si es caso que he ardit del senyor que no quavalque de present tant tost sere com vosotros com la ajuda de Dios com toda la gent havet larnes en toda manera.

Anthon de Luna etc. que vos saluda de Xerixa.

A fray Francisco Sanç mi confessor.

Fray Francisco certifico vos que mi Senyor cavalga de fecho e biene a Muntaragon e me ha mandado que jo cuite de passar la Sierra e era del todo mi intencion dir a la a do vosotros sodes mas no podo falir a su mandamiento porque vos ruego que digades a Basalio e a Pedro den Brun e al Senyor de Guordun e a Pero Lanuça que continuen sa guerra contra los enamigos e que stan prestos que se han letra mia de continent sean comi car vosotros havedes mi ardit con la ajuda de Dios daqui al domingo primero vinent e si ell Senyor muda de proposito de cavalgar de present jo sere com la ajuda de Dios con vosotros con toda la gente e esto no dupdedes do hagades mi ardit todas cosas lexando stades conmigo car sens falla daqua se passon dalgunes que creyo que no sescusa batalla e noy quede della hombre de pie ni de cavallo car en un dia se-

ra fetxo con la merce de Dios entanimientes obrat como de todos confio et haja vostre ardit de continent si Arres se querre vender al Senyor Rey don Jaime e a mi lexat en el castello a Pero Lanuça e a Pero Darbea venga del servicio del ditcho Senyor e mio en otra manera sial fecho ell danyo que sel pueda fazer con consello den Pero den Brun e del senyor de Cordun e de Pero Lanuça saludat me a Basili e a toda la companyia e digats li que com veya los ..gos del senyor ell sera bien recibido e contentado en tal manera que ell conexera que no es benido debades esto de cierto como la ajuda de Dios si mi letra havedes cuitat de venir en otra manera executats continuament a conis- . . . . de los sobre ditos. A los de Basa et Seraule se diga de mi part que entren en la guerra de no que los faga guerra assi a los amigos que noy queran entrar como a los enemigos. Esta letra leit a Pero Lanuça a Pedro den Brun e al senyor Gordun el afustan ora a Basali e dit le certament que la intencion del senyor es combatre linfant el dicho senyor a mossen Bernat de Coharasa e mossen Aymerich de Comenge que son venidos bela companya que son doentes bacinetes e docientos pillardos en numero de DC cavalgaduras e D quen entania el senyor ha hoy con ell mil e cent homens e dos mil de piedo menos de nosotros assin que con Dios nostros aferres vienen bien e noy resta sino avaricia e discordia sia fuera de nos desit a Basili que jol mostrare que ell conexera que jol amo e que en Lombardia ell no ha tant buen amigo como jo saludat me a Corso e disitle que ell haura su rocin. Dios sea

vuestra guarda. Scripta al castello de Luhar a XXIX de junyo.

Anthon de Luna et de Xericha.

Al molt excellent e poderos alt princep e senyor lo Senyor Rey.

Molt excellent e poderos alt princep e Senyor.

Placia saber a vostra senyoria que ir diluns ques comptaven XXVI de juny vench açi un moço aragones qui diu que stava ab Thomas Çacosta lo qual de parau-la dix que li era stat manat et comanat qu·· digues al veguer daçi que fos prests tenir lo portal ubert car ells hinch serien en la nit aquell dia mateix senyor foren portades per un hom de Corbins lo qual la gent del comte havia pres quatre letres del comte la una de les quals se dreçaria a mossen Jofre de la Biatarola laltra an Pere Nogues laltra an Johan Romeu la altra an Botella ciutadans daçi les quals perque vostra excellencia puxa veure que contenen vos tramet ab la present. E jo Senyor vehent que segons mon juhi aço no era sino metre dints en la ciutat no cure de les dites noves ni letres com lo veguer els altres a qui les letres se endreçen tant com jo he pogut veure ne conexer sian homes bons e fiables mas amonest tot hom de be fer si lo cars ho raquiria car la vostra Senyoria fiar a dells plenament e aqui mateix ab conseyll dels pahers e dal-

guns prohomens jo creu officials novels no revocant negu dels qui hi eren mas per ço com la ciutat es gran e no de facil correr que hagues official en aquesta part si mester hi era. Es seguit Senyor que vuy a puncta de jorn son venguts açi qualsque CCCC de cavall o daqui en sus et mil homens de peu en sus e han donat asalt al portal del Mercadal e son venguts de donar de les lançes al portal hani jaquida una atxa una daga e un roci han cremat gran colp de garbes de forment e daltres blats qui eren en les ortes del Mercadal e per alguns camps e diverses cases ho torres de la orta. Proveescha vostra celsitud en los affers segons se pertanỳ car jo fare açi lo que pore. Lo Sant Sperit sia en vostra guarda e mia. Scrita ab cuita en Leida a XXVII de juny. La dita gent Senyor han mort un hom qui era en la casa antiga e ells sen van be carafexats e estima hom que entre homens e roçins sen menen de nafrats de LX en sus.

Senyor.

Vostre humil servidor e sotsmes qui besant vostres peus e mans se comana en vostra gracia e merce Riambau de Corbera.

Adveniente autem die undecima julii anno a nativitate Domini Millesimo CCCCXIII supradicto dictus do-

minus Rex in suo pleno consilio visis et recognitis tam tenoribus litterarum supra insertarum quam dictis et depositionibus testium supra dictorum providit ac expediri mandavit litteras tenores qui secuntur unus post alium continentes.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Egregio Jacobo filio egregii Petri quondam comitis Urgelli salutem et dilectionem. Clamor multorum et fama publica manifestarunt quod vos non animadvertentes jugum dominii quo nobis vestro vero Regi et domino censemini modo indisolubri alligatus ymmo oblitus in proinde inmaculati sanguinis et prosapie a quibus trahere dicimini nomen vestrum nec non diversorum gratiarum quibus regia domus Aragonum vos et vestri predecessores fuit pristinis temporibus prosecutus adversos vos vestrum regem et principem naturalem rebellionis calquaneum et cornua cerviosa ausibus efrenis erigere ac fidelitatis penitus rupto federe extraneas gentes armorum sinistris auspiciis congregare et pro dampnificando Regia Regna et terras nostras cum impiorum multitudine non erubuistis aliquatenus convenire et jam in parte vestri inpregrandem innormam invadere attemptastis. Nos ideo volentes tam innormia nostro auditui reservata incognita pretermittere veritatem mandamus prescrutari et diligenter inquiri ut si rei poposcerit qualitas regia nostra districtio culpam feriat delinquentem. Et

postquam inceptum extitit inquiri quia per contenta in processu inquisitionis detegitur manifeste vehemens suspicio contra vos et alios adherentes vobis consiliumque auxilium favorem aut oppem dantes quod de castro et civitate Balagarii et de aliis castris villis et locis que fuerunt dicti vestri patris vos preparavistis et preparatis cum gentibus armorum extranee nationis et aliis ad guerroficandum civitates villas et castra nostre ditionis easque et ea occupandum tam nos quam nostros officiales et subditos et ad dampna alia multipliciter reipublice inferendum et ad rebellandum nobis nostroque imperio et potestati et fuerit nobis pro parte fisci nostri humiliter supplicatum quod contra vos et vobis consilium auxilium favorem aut oppem dantes et bona ipsorum et cujuslibet eorum debite procederemus et quod interim dicta civitas castra et loca que fuerunt dicti egregii Petri comitis patris vestri tuitionis remedium et securitatis totius reipublice nostri regni cujus capud sumus et alias prout in talibus et similibus per justiciam fieri debet ac etiam est assuetum predictam civitatem villas et castra apprehenderimus seu apprendi faciemus habito super hiis maturo et digesto consilio tam prelatorum quam baronum nobilium militum ac sindicorum civitatum villarum et locorum principatus Cathalonie et quam plurimum doctorum in utroque juris peritorum justicia exhigente solemniter providimus dictam civitatem castra villas et loca jam dicta fuisse ac fore et esse rationibus predictis apprehendenda ad manus et posse nostri. Igitur cum hac eadem vos requirimus et monemus vo-

bisque dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse sub debito naturalitatis et fidelitatis quibus estis nobis vestro domino obligatus quatenus omni se posita predictam civitatem villas castra loca et fortalicia gubernatori nostro principatus Cathalonie seu aliis nostris officialibus ad hec spetialiter assignatis seu etiam assignandis tradatis et per ipsum ac ipsos aprehendi libere permitatis alias certo certius habeatis quod si predictorum vos senserimus neglectorem quod regalis oppinio nostra non cupit procedere contra vos et bona vestra justitia mediante. Data Barchinone sub nostro sigillo comuni undecima die julii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo. Rex Ferdinandus.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie. Fidelibus nostris universis et singulis patiariis juratis et singularibus civitatis Balagarii et quorumcumque villarum castrorum et locorum comitatus Urgelli et vicecomitatus Ageris et aliorum quorumlibet qui fuerint egregii Petri comitis Urgelli salutem et gratiam. Clamor multorum et fama publica manifestarunt quod egregius Jacobus filius egregii Petri comitis Urgelli sue fidelitatis et naturalitatis pudore quo cuncti Aragonum regie domus subditi per universum orbem radiant insigniti imprudenter quod deferimus displicenter objecto et sue originis magni-

nimitate immaculate oblitus non formidate sui nomine indelibili maculata deturpare adversus nos suum dominum et principem naturalem rebellionis cornua erigere armorum gentes extraneas glomerare pro dampnificando regna et terras nostras proterva audacia non veretur et jam in parte grandi insania ductus invadere attemptavit. Igitur nos volentes tam gravia nostro auditui reserata incognita pretermittere veritatem mandavimus presentari et diligenter inquiri ut si rei poposcerit qualitas regia nostra districtio culpam feriat delinquentes. Et quia postquam inceptum extitit inquiri per contenta et processu inquisitionis delegitur manifeste vehemens suspicio contra dictum egregium Jacobum et alios adherentes sibi eidem consilium auxilium favorem aut opem dantes quod de castro et civitate Balagarii et aliis castris villis et locis que fuerunt dicti ejus patris se preparavit et preparat cum gentibus armorum extrance nacionis casque et ea occupandum et ad offendendum tam nos quam nostros officiales et subditos et ad dampna alia multipliciter reipublice inferendum et ad rebellandum nobis nostroque imperio et potestati fuitque nobis pro parte fisci nostri humiliter supplicatum quod contra ipsum ac adherentes consilium auxilium et favorem aut oppem dantes et bona ipsorum et cujuslibet eorum debite procederemus et quod interim dicta civitas castra et loca que fuerunt predicti egregii Petri comitis patris ejusdem Jacobi per viam tuicionis remediique et securitatis totius reipublice nostri Regni cujus capud sumus et alias prout in talibus et similibus per justiciam

fieri debet ac est etiam assuetum predictam civitatem villas et castra apprehenderemus seu apprendi faceremus habito super hiis maturo et digesto consilio tam prelatorum quam baronum nobilium militum ac sindicorum civitatum villarum et locorum principatus Cathalonie et quam plurimorum dictorum utroque jure peritorum justicia exhigente solemniter providimus dictam civitatem castra villas ac loca jam dicta fuisse ac fore et esse rationibus predictis apprehendi ad manus et posse nostri. Ideo virtute generalis imperii et jurisdictionis nobis in nostri ditione pertinentis vobis dicimus et mandamus quatenus apprehensioni predicte impedimentum aliquod nullatenus inferatis immo provissioni nostre hujusmodi pareatis ipsamque plenarie observetis cum quando et quociens per nostrum gubernatorem Cathalonie principatus seu alios officiales nostros ad hec specialiter destinatos fueritis requisiti. Quod si secus egeritis quod non credimus procedetur contra vos et bona vestra justicia mediante. Datum Barchinone sub nostro sigillo comuni undecima die julii anno a nativitate Domini Millessimo quadringentessimo tercio decimo. Rex Ferdinandus.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majoricarum Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie nobilibus dilectis atque fidelibus universis et singulis baronibus nobilibus militibus hominibus de paratico et aliis generosis in comitiva at-

que servicio egregii Jacobi filii egregii Petri quondam comitis Urgelli sistentibus salutem et dilectionem. Clamor multorum et fama publica manifestavit quod egregius Jacobus filius egregii Petri quondam comitis de Urgello sua fidelitate et naturalitate pudore quo cuncti Aragonum regie domus subditi per universum orbem vadiant insigniti imprudenter quod referimus displicienter abjecto et sue originis magnaminitatis inmaculate oblitus non formidans sui nomine indelibili mucula deturpare adversus nos suum dominum et principem naturalem rebellionis cornua erigere et armorum gentes extraneas glomerare pro dampnificando regna et terras nostras proterva audacia non veretur et jam in parte grandi insania ductus juvare acceptavit. Ideo nos volentes tam gravia nostri auditui reserata incognita pretermittere veritatem mandavimus prescrutari et diligenter inquiri ut si rei poposcerit qualitus regia nostra districcio culpam feriat delinquentes. Et quia postquam inceptum extitit inquiri per contenta in processu inquisitionis detegitur manifeste vehemens suspicio contra dictum egregium Jacobum et alios sibi consilium auxilium favorem aut oppem dantes quod castro et civitate Balagarii et de aliis castris villis et locis que fuerunt dicti ejus patris se preparavit et preparat cum gentibus armorum extranee nationis et aliis ad guerrificandum civitates villas et castra nostre ditionis easque et ea occupandum et ad offendendum tam nos quam nostros officiales et subditos et ad dampna alia multipliciter reipublice inferendum et ad rebellandum nobis nostroque imperio et potestati fuitque nobis pro

parte fisci nostri humiliter supplicatum quod contra ipsum adherentes consilium auxilium et favorem aut oppem dantes et bona ipsorum et cujuslibet ipsorum debite procederemus et quod interim dicta civitas castra et loca que quondam fuerunt predicti egregii Petri comitis patris ejusdem Jacobi per viam tuitionis remediique et securitatis totius reipublice nostri Regni cujus capud sumus et alias prout in talibus et similibus per justiciam fieri debet ac est etiam assuetum predictam civitatem villas et castra apprehenderemus seu apprehendi faceremus habito super hiis maturo ac digesto consilio tam prelatorum quam baronum nobilium militum et sindicorum civitatum villarum et locorum principatus Cathalonie et quamplurimorum doctorum in utroque jure peritorum justicia exhigente solemniter providimus dictam civitatem castra villas et loca jamdicta fuisse ac fore et esse rationibus predictis apprehendenda ad manus et posse nostri. Igitur vobis et unicuique vestrum dicimus et districte mandamus sub fidei naturalitate vinculo quibus nobis vestro regi et domino estis astricti ac nostre indignationis et ire incursu quatenus a comitiva et servitio dicti comitis ejusque consilio et favore visis presentibus desistatis apprehensionemque dictorum civitatis villarum castrorum et locorum ipsorum per nostrum gubernatorem principatus jam dicti seu per alios officiales nostros ad hec spetialiter destinatos seu destinandos fieri et exequi libere permittatis in predictis nullum impedimentum seu contradictionem inferatis seu etiam opponatis quod si contrarium egeritis quod nullatenus oppina-

qur procedetur contra vos et bona vestra justicia mediante. Datum Barchinone sub nostro sigillo comuni XI die julii anno a nativitate Domini MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

—

Adveniente autem die quinta augusti anno jamdicto Millesimo quadringentesimo tercio decimo. Cum ad manus illustrissimi domini Regis jamdicti nonnulle littere pervenissent diversis personis ut earundem series manifestant directe idem serenissimus dominus Rex easdem in presenti processu injunxit inseri et apponi quarum tenores unus post alium per ordinem sic se habent.

Al amat scuder de casa nostra En Johan de Pinell.

La infanta Isabel Darago.

En Johan per tant com segons exhigencia del temps nos havem a servir de tots los quins son affectats vos pregam molt affectuosament que vista la present ab aquella mes gent que porets a caval e de peu e ben armats vengats a la nostra vila de Liniola e apres siats ali scrivits ne a nos e darem manera que entrets en Balaguer e sabrets que haurets a fer e no dubtets

per vostre bandejament ne dalcuns qui sien ab nos car per la present manam axi al veguer Durgell et sots veguer de la dita vila e altres qualsevol officials e subdits nostres e dels officials lochtinents que estant vos en la dita vila ne en altra manera destorb preso o greuge algu a vos ne companya vostra en persones o bens no façen ne permeten esser fets en alguna manera. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a XXVII dies de juny en lany MCCCCXIII. La Infanta.

Al amat scuder de casa nostra En Johan Berenguer de Jova.

Jayme Darago.

En Johan Berenguer per certa causa e coses toquants singularment nostra honor e benavenir haviem delliberat de cavalcar personalment per queus pregam molt affectuosament que de continent vista la present cessant tota dilacio et scusa com mils porets armat e a cavall siats ab nos sens triga alguna si james nos entenets complaure ni servir. Certificants vos queu haurem a memoria. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a V de juliol del any MCCCC tretze. Jayme.

A la muit noble e cara fija dona Elfa de Luna.

Muit noble et cara fija certifico vos quel Senyor es

bien sano et alegre o es en Balaguer quel Senyor don Jayme envio por ell et jo Dios sea loada so bien sana e alegra e esto con gran deseyo de saber de vostra salut porque vos ruego men certifiquedes que gran plazer men faredes. Jo apresent so fuera Dios merce de congoxa pues quel Senyor esta en lugar segur e jo que tengo el castello bien fornido de viure por a dos anyos cepto de vino mes tengo pro agua e muit fina que vale vino e los quey son servidores leales del Senyor bien alegres e esforçados e talos que no faliran con la ajuda de Dios a lo que deven. E assin seret alegrament que en breu hoiredes tales nuevas que hauredes plazer e consolacion e de todos ardides que hajades certament de las partidas della me querades certificar que grant consolacion ne haurem e no mi plangades correus que jo los fare pagar. E vos torno rogar que fagades dar recaudo a lo que Simon he dado encargo. El Sant Sperit sia en vostra guarda rescriviendome muit noble e cara fija todas cosas a nos plazentes. Scripta al castello de Loarre a XXIX de julio.

El senyor don Jayme el senyor tienen en Balaguer DCCC rocines entienden combatre al infant e los que con ell son que son MD rocines e con la ajuda de Dios e mas tres mil hombres de piet enviat ese scudero Deseto si buenas novas havedes de mon senyor de Clarença e jo darle un buen rocin e un arnes car daqui no se ha podido fatzer sieyt certa que jo vos fare obres de madre.

La tota vostra Violant de Luna.

Al molt noble senyor et car cosi don Anthon de Luna.

Molt noble senyer et car cosi axi com darreramcnt vos haviem fet saber haviem cavalcat de Balaguer en fora tirant nostre cami a la vila Dalcolega per veurens ab vos e com som estat pres de la dita vila dues legues havem sabud de tot cert que Basili es estat pres no molt luny de Castellfollit per qualsque DC rocins entre aragonesos e castellans qui li son exits al traves la qual nova es stada molt dura e greu a nos per molts esguarts que be podets entendre perque havem delliberat per los dits esguarts de tornar nos en lo comdat majorment per la gent nostra qui deu entrar per los ports Dandorra per queus pregam molt affectuosament si james entenets fer per nos e si desigats nostre benavenir o vostre que attenent a tanta necessitat tirets vers nos ab tota vostra gent e justets e façats quel senyor Dagramunt et Manaut de Favars e tots altres que havets presos dels quals per ma gran providencia havem en ferm quey havets formetat et entren e sien ab nos et ab vos sens dilacio e pensant en quin punt som no trigassets com lo periyll fos irreparable a nos e a vos si de present no haviem esforç de cavalcar et tenir les plaçes attes que tots los regnes e terres de la corona son romorats e sia gran esforç de gent darmes la qual remoracio vendra en incomparable profit si les places podem tenir eus tenim per dit que no trigara

molt en bon punt ques mereix e nos e vos desijam al qual porem dir que som pervenguts per vostra animositat e providencia singular. Pregam vos mes que vullats advertir que vostra tant gran obra nos perde en la falç e aurets mes que no volrets si nostre cor se complex. Dada en Raffals sots nostre sagell secret a VIII dies de juliol en lany MCCCCXIII.

Jayme Darago.

Al amat scuder nostre En Johan de Pinell.

En Johan pregam vos molt tant com podem axi com aquell de qui nos fem singular compte que en les coses que nostra honor fossen nous falliriets que vista la present siats açi ab nos ab tota aquella mes gent darmes que poriets ben armats e a cavall e aço per res no haja falla car seria cosa quens en farets molt singular e assenyalat plaer. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a X dies de juliol.

Elionor Darago.

Al amat scuder de casa nostra En Johan de Pinell.

En Johan. Pregam vos molt affectuosament si jamay nos entenets complaure ne servir que vos decontinent vista la present vingats a nos ab aquella mes gent

darmes que porets be armats e a cavall dimarts per lo mati et dreçats a la nostra casa. Cor certificamvos que no trigara dues hores que vos serets ab nos dins nostra cambra. E de les dites coses no haja falla car gran plaer nos en farets. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a X dies del mes de julioll.

La comtessa Durgell.

Al noble e amat nostre En Johan Berenguer de Jova.

La Infanta Darago.

En Johan Berenguer. Be sabets com lo senyor don Jayme car marit nostre e senyor es partit de Balaguer e te la via Darago e per tant com vos entre los altres estariets be en lur servir al qual lo dit senyor vos havia demanat e no sots vengut de quens maravellam molt per ço molt affectuosament vos pregam requirim e manam que encontinent ab aquella mes gent de cavall et de peu que puscats seguiscats lo dit senyor tota triga cessant car no es hora de tornar atras. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a XII dies de julioll lany MCCCCXIII. La Iuffanta.

Al amat scuder de casa nostra En Luis de Meya.

Jayme Darago.

En Luis. Molt som maraveyllats com no sots vengut axi com vos havem scrit. Per queus pregam molt affectuosament que dema que sera diluns siats açi ab nos armat et a caval ab la mes gent que porets aço per res no haja falla. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a IX dies de juliol any MCCCCXIII. Jayme.

—

Post predicta autem die decima augusti anno predicto serenissimo ac magnifico domino Rege jamdicto in obsidione civitatis Balagarii personaliter existente idem dominus Rex fieri expediri presentari ac etiam in locis circa vicinis dicte civitatis ut comode ut tute fieri valeat tubis clangentibus voce preconis publicari mandavit quasdam litteras patentes quarum tenores unam post aliam sic se habent.

Ferdinandus Dei gracia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinnone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Dilectis atque fidelibus universis et singulis baronibus nobilibus militibus hominibus de paratico et aliis generosis in comitiva atque servitio

egregii Jacobi filii egregii Petri quondam comitis Urgelli sistentibus salutem et dilectionem. Pridem vobis rescripsisse recolimus sub hec verba. Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum etc. nobilibus militibus homini-de paratico et aliis generosis in comitiva atque servicio egregii Jacobi filii egregii Petri quondam comitis Urgelli sistentibus salutem et dilectionem. Clamor multorum et fama etc. etc.

Sigue una carta igual á la última fechada en Barcelona á 11 de julio de 1413, y firmada por el Rey don Fernando, concluyendo luego del modo siguiente.

Et licet preinserta littera vobis extiterit presentata fueritque per nostrum gubernatorem jam dictum cum debita instancia requisitus ut contenta in eadem adimpleretis opperis per efectum vos tamen id facere recusastis immo aliqua alia grava comisistis. Ideo quodque alios mediante justicia possemus procedere contra vos tantum ex sola benignitate et gratia vobis et unicuique vestrum dicimus et districte mandamus sub fidei naturalitate vinculo quibus nobis vestro Regi et domino estis astrictus ad nostre indignationis et ire incursu quatenus a comitiva et servitio dicti comitis ejusque consilio et favore visis presentibus disistatis apprehensionemque dictorum civitatis villarum castrorum et locorum per nos hic personaliter existentes fieri et exequi libere permittatis et in predictis nullum

impedimentum seu contradictionem inferatis seu etiam opponatis quod si contrarium egeritis quod nullatenus oppinamus procedatur contra vos et bona vestra justicia mediante. Datum in obsidione Balagarii sub nostro sigillo minori decima die augusti anno a nativitate Domini MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie egregio Jacobo filio egregii Petri quondam comitis de Urgello salutem et dilectionem. Pridem nobis scripsisse recolimus per hec verba. Ferdinandus etc. ut in inserta littera posposita supra et licet littera preinserta fuerit nobis presentata fuitque per nostrum gubernatorem jamdictum cum debita instancia requisitus ut contenta in eadem adimpleretur opperis per effectum vos tamen id facere recusastis immo aliqua alia gravia comisistis. Ideo quodque alias mediante instantia possemus procedere contra vos tamen ex sola beningnitate et gracia vos requirimus et monemus vobisque dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse sub debita naturalitate et fidelitate quibus estis nobis vestro domino obligati quatenus omni mora se posita predictam civitatem villas castra loca et fortalicia nobis hic personaliter existentibus tradatis et per nos aprehendi libere permittatis alias certo certius habeatis quod si predictorum vos senserimus necletorem quod regalis oppinio nostra non cupit pro-

cedemus contra vos et bona vestra justicia mediante. Datum in obsidione civitatis Balagarii sub nostro sigillo minori decima die augusti anno a nativitate Domini MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Fidelibus nostris universis et singulis paciariis juratis et singularibus civitatis Balagarii et quorumcumque vilarum castrorum et locorum comitatus Urgelli et vicecomitatus Agerensis et aliorum quorumlibet qui fuerunt egregii Petri quondam comitis Urgelli salutem et gratiam. Pridem vobis scripsisse recolimus per hec verba. Ferdinandus etc. ut in littera secunda posposite littere supra largo modo continetur. Et littera preinserta vobis extiterit presentata fueritque per nostrum gubernatorem jamdictum cum debita instancia requisiti ne contenta in eadem adimpleretis operis et effectum vos tamen id facere recusastis imo aliqua alia gravia comisistis ideo quodque alias mediante justicia possemus procedere contra vos cum ex sola benignitate et gratia virtute generalis imperii et jurisdictionis nobis in nostri ditione pertinentis vobis dicimus et mandamus quatenus apprehensioni predicte impedimentum aliquod nullatenus inferatis quod si secus egeritis quod non credimus procedetur contra vos et bona vestra justicia mediante. Datum in sitio civitatis Balagarii sub nostro sigillo minori decima die

augusti anno a nativitate Domini MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

Denique autem die sabbati X augusti anno predicto quia littere preinserte obsistentibus rebellionibus rebellibus actibus a dicta civitate Balagarii prodeuntibus nequirent aliquatenus presentari ipsarum effectus fuerunt publicata voce alta et tubis clangentibus prope muros ipsius civitatis ut comode fieri valuit per Petrum Coll civitatis Minorisse sub forma sequenti.

Ara hojats queus fan saber de part del Senyor Rey que com ell hagues nomenades esser presentades certes letres sues dins la ciutat de Balaguer e la dita presentacio segons manifestament appar alli per alguns impediments no puga esser feta a major cautella lo Senyor mana lo effecte de aquelles letres esser publicat per la forma seguent. Que com fama publica haja manifestament divulgat que don Jayme Durgell fiyll del comte Durgell no guardant la fealtat que es tengut al dit Senyor axi com son vertader Rey e senyor haja en les ciutats viles lochs e castells que foren del dit En Pere congregat darmes estranyes per dampnificar lo dit Senyor volent de aço saber la veritat ha manat de les dites coses esser inquirit e per tal que per les coses contengudes en la dita enquesta se mostra manifesta suspicio contra ell e altres a ell aderents e conseyll favor e ajuda donants que de les dites ciutats

viles lochs e castells ses disposat ab les dites gents estranyes de dampnificar e guerrejar sos regnes e terres e aquells occupar e a rebellar contra ell e son imperi e potestat a humil supplicacio per part de son fisch a ell feta haut sobre aço madur e digest conseyll de prelats barons nobles cavallers sindichs de les ciutats viles e lochs del principat de Cathalunya per seguretat de la cosa publica de sos regnes e terres ha per justicia provehit les dites ciutat viles lochs et castells esser presos a ses mans et poder e per ço mana lo dit Senyor al dit don Jayme Durgell e a tots los nobles cavallers scuders de sa sequela et habitadors de les dites ciutat viles lochs et castells sots la fe et naturalesa que son tenguts a ell axi com a son Rey e Senyor que a la dita apprehensio no façen algun empaig ans aquella lexen fer francament e segura e los dits nobles cavallers et scuders de la companyia del dit Jacme Durgell desisten es lunyen. E jatsia de aço sian stats requests per lo seu governador de Cathalunya aço fer han recusat per tant lo dit Senyor no contrastant pogues procehir en altra manera contra ells e cascu dells empero de sola benignitat e gracia los requer encara els mana que complesquen e façen les dites coses les quals si complir o fer recusaran procehira contra ells e cascu dells segons rigor de justicia requerra.

—

Ulterius vero die vicesima secunda augusti anno superius jam contento idem dominus Rex in obsidione prefata personaliter existente expediri ac etiam circa muros publicari voce publica ac tubis clangentibus publicari mandavit prout publicavit Petrus Coll jamdictus littera subinserta in et sub forma sequenti.

Ara hojats queus fan saber de part del Senyor Rey que com per alguns evidents impediments les letres subinsertes no pugen esser presentades en la ciutat de Balaguer vol e mana lo dit Senyor ab veu de crida esser publicades e son dels tenors seguents.

En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago de Sicilia de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corcega comte de Barchinona duch de Atenes et de Neopatria e encara comte de Rossello et de Cerdanya. Als nobles amats e fells nostres tots e qualsevol nobles cavallers gentils homens e altres residents en companyia de don Jayme Durgell fill del egregi En P. comte Durgell quondam salut et dileccio. Com nos segons per diverses letres vos havem notificat per certes justes e rahonables causes e rahons en nostre ple et ample conseyll on entrevengueren molts e diverses prelats comtes veçcomtes barons nobles et cavallers

doctors en cascun dret et sindichs de las universitats del principat de Cathalunya hajam provehit justicia migançant per tuicio e deffensio de la cosa publica de nostres regnes et terres de les quals som cap e protector a nostres maus e poder p. . en les ciutats viles lochs et castells que sien del dit comte Durgell e hajam a vosaltres monestats que en la dita apprehensio a nostre poder fahedora no donassets empaig o embarch algu ni resistissets ni donasets als resistents favor e ajuda alguna. E daço siats stats certificats per nostres letres patents les quals vos son stades legitimament intimades per nostre governador de Cathalunya e encara per nos e son vengudes en vostra noticia. Vosaltres aço no obstant havets prestat favor e ajuda al dit Jacme qui ha resistit al dit governador e resisteix a nos continuament en fer la apprehensio de la ciutat de Balaguer denant la qual estam e tenim siti per fer la dita apprehensio e jatsia nos de rigor de justicia poguessem contra vosaltres e vostres bens en diverses maneres procehir empero volents usar vers vosaltres nostres vassals et naturals sotsmeses mes de benignitat clemencia et gracia que de rigor de justicia encara a major cautella vos requerim monestam e manam expressament que dins spay de quinze dies de la data de la present en avant comptadors de la companya del dit Jacme desistats et iscats de la dita ciutat de Balaguer et a aquella no tornets ni al dit Jayme o altres a ell siguints adherents o ajudants donets conseyll favor o ajuda en altra manera forçats per necessitat de justicia passats los dits XV dies procehi-

riem contra vosaltres a publicar vos per rebelles et traydors et en altra manera procehiriem contra vos e bens vostres rigorosament com per justicia trobarem esser fahedor. E per tal que pahor de punicio dels crims per vosaltres comesos nons donassen occasio de retraureus en exir daquexa ciutat e desistir de la companya del dit Jayme e per conseguent vendrieu a tan irreparable e inextimable dan e vergonya com es esser vosaltres per nos publicats et donats per traydors e rebelles volents en aço degudament remediar per tenor de les presents guiam a vos e a cascu de vos que dins lo dit terme de XV dies exirets de la dita ciutat de Balaguer e totalment desistirets de la companyia e servey del dit Jayme de tots e qualsevol crims e excessos per vosaltres comesos e perpetrats e que cometreu entro que exireu de la dita ciutat e desistereu del servey e companya del dit Jayme pus queus façats dins los dits XV dies axi que durant lo present guiatge lo qual volem que dur per dos mesos de la data de la present en avant comptadors no puxats per nos o officials nostres esser presos detenguts arrestats et en persones o bens en alguna manera molestats ans puxats anar et estar en e per tota nostra Senyoria salvament e segura axi empero que algu del guiats no puxa entrar en les ciutats de Çaragoça Calathayu Daroca Terol Albaratzin ne Valencia. Manants per la present a tots e sengles officials e subdits nostres e dels dits officials lochtinents presents e esdevenidors sots nostra ira e indignacio e pena de II mil florins dels bens del contrafahent havedors e a nostres cofres

applicadors quel present nostre guiatge tinguen o observeu e non contravengueu ne algu contravenir permeteu per alguna causa o raho. Dada en lo setge de la ciutat de Balaguer sots nostre sagell menor a XXI dies del mes dagost en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

Nos En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago de Sicilia de Valencia de Mallorques de Cerdenya e de Corcega comte de Barchinona duch de Athenes et de Neopatria e encara comte de Rossello et de Cerdanya. Jatsia per diverses letres a vosaltres nobles cavallers e gentils homens e altres residents en la companya o servey de don Jayme fill del egregi en P. quondam comte Durgell axi per nos aci presents com per nostre governador de Cathalunya legittimament presentades hajam amonestat et manat que de la dita companya e servey disistissets e lexasets la ciutat de Balaguer e a la apprehensio per nos per justicia publicada de la dita ciutat e altres lochs viles e castells que foren del dit En P. no donasets empaig algu ans aquella lexasets fer per nos o nostros officials liberalment e francha ço que fins al dia de vuy no havets fet mes en letra nostra dada com dejus les dites coses vos hajam manat e de aquells request e volents nos haver vers vosaltres mes ab benignitat et gracia que de rigor de justicia vos hajam guiat per cert temps dins lo qual la dita ciutat servey e companyia poguessets del tot lexar e de aquells disistir. Encara desigants axi com

de nostra real dignitat se pertany a vosaltres per fexibilitat de humana natura o en altra manera abarrats a carrera de veritat e a la naturalesa e fealtat a que sots obligats quant en nos es ab infusio de pietat e gracia reduir per tal que temor o terror de punïcio de crims per vosaltres comesos nous faça perseverar en duricia o error. Ab tenor de la present remetem e perdonam a vosaltres et cascu de vos tota accio civil o criminal e altra qualsevol la qual nos o officials nostres poguessem contra vosaltres e vostres bons fer o moure per raho de qualsevol crims excessos o delictes per vos fins en lo dia que exirets de la dita ciutat ab quen iscats dins lo temps davall expressat perpetrats o comesos per greus e grans que sien e en qualsevol nom sien nomenats los que volem aci per expressos esser hauts dels quals siats enculpats o no o de aquells sia començat inquirir o non e en altra manera que si per spay de XV dies de la data de les presents en avant comptadors de la dita ciutat exirets e de la companya o servey del dit don Jayme totalment desistirets no puxats o alcu de vosaltres püixa en alcuna manera per nos o nostres officials per raho dels dits crims esser presos detenguts o en altra manera en persones o bens punits o molestats ni en juhi convenguts o en alcuna manera condempnats ans puxats e cascu de vos puxa anar e estar per tota nostra senyoria salvament e segura e siats vos e vostres bens de tota pena civil e criminal pecuniaria e altra axi de furts o constitucions e altra manera per raho dels dits crims encorreguda asolts quitis et del tot perdonats

vos empero e cascu de vos fahents compliment de justicia civilment als de vos clamants exceptat los qui perpetraren de fet o ajuda a la mort de Sancho Sanchez Dorunyo quondam los quals volem en la present remissio esser inclusos no puxen sens nostra expressa licencia en la ciutat de Terol o ses aldees entrar o aturar entro que per nos en altra manera ne sia provehit e aço fem per vitar escandols o inconvenients entre los culpants de la dita mort e parents del dit Sancho Sanchiz interfet. De la present empero remissio exceptam eretges e sodomites e aquells qui mataran larchabisbe de Çaragoça et al governador de Valencia o donaren auxili a la perpetracio de les dites morts o qualsevol de aquells los quals empero volem esser compresos en lo guiatge lo dia de la present data ab nostra letra atorgat. Manants al inclit e magnifich infant Nalfonso primogenit nostre molt car de nostres regnes e terres general governador e apres nostres dies Deu volent legittim successeidor sots nostra paternal benediccio e als portant veus de aquell o altres qualsevol officials nostres e subdits et dels dits officials lochtinents presents e esdevenidors sots nostra ira e indignacio e pena de dos milia florins dels bens del contrafahent havedors e a nostres cofres applicadors que la present nostra remissio tinguen e observen e non contravenguen ne algu contravenir permeten per alguna causa ho raho. En testimoni de la qual cosa havem manada fer la present ab nostre sagell sagellada. Dada en lo siti de la ciutat de Balaguer a XXI dia dagost en lany de la nativitat de nostre Sen-

yor Mil CCCCXIII. Rex Ferdinandus.

—

Preterea die quinta septembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII superius expressato serenissimus dominus Rex jam dictus jussit juxta muros civitatis Balagarii fieri preconitzationem sequentem.

Ara hojats queus fa a saber lo molt victorios Senyor lo Senyor Rey que com ell hagues feta remissio general de tots los residents en la ciutat de Balaguer de tots et qualsevol crims per ells comesos fins en lo dia que exirien de la dita ciutat ab tal que isquessen dins spay de XV dies del XXI dia de agost en avant comptadors exceptats los qui foren a la mort del archabisbe de Çaragoça e del governador de Valencia e a aquests encara haguts per spay de dos mesos guiats segons en les letres daquen fetes e ja publicades es pus larch contengut. E lo dit temps hagues ja porrogat per altres XV dies los quals ja son finits. Encara mogut de sobirana benignitat e misericordia lo dit Senyor porroga et de nom atorga les dites remissio e guiatge fins per tot lo dia de diuchmenge primer vinent dins lo qual temps los qui exiren de la dita ciutat de Balaguer se puxen alegrar dels dits guiatges e remissio en altra manera passats los dits XV jorns lo dit Senyor pro-

cehira contra ells axi com a rebelles e traydors.

Quam siquidem preconitzationem Raymundus Blasco preco publicus civitatis Ilerde retulit se tubis clangentibus fecisse et publicasse dicta die quinta septembris in monasterio de la Mata satis prope muros civitatis Balagarii supradicte.

—

Ulterius die proxime dicta die XXIX novembris anno prefato coram serenissimo domino Rege predicto in Castro suo regio personaliter constituto comparuit dictus nobilis Franciscus Derill miles procurator qui supra ex parte una.

Comparuit etiam Jacobus de Urgello delatus predictus ex parte altera.

Et dictus nobilis procurator supplicavit et petiit verbo sententiam ad quam audientiam per ipsum dominum Regem dies eadem assignata fuerat promulgari in causa presenti.

Qua supplicatione et requisitione factis in continenti dictus dominus Rex processit ad suam proferendam sententiam in modum qui sequitur.

Altissimi Dei Salvatoris nostri ejusque matris Virginis gloriosissime Marie nominibus humiliter invocatis.

Nos Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Visa denuntiatione seu preventione coram nostra sacra magestate oblata per nobilem et dilectum nostrum Franciscum de Erillo militem procuratorem nostrum ad hec specialiter deputatum contra et adversus Jacobum de Urgello filium egregii Petri quondam comitis Urgelli. Visis etiam articulis sive capitulis contra dictum Jacobum oblatis. Visis inquam confessionibus per dictum Jacobum factis. Visis preterea et mature ponderatis testium depositionibus per dictum nostrum procuratorem producturum. Visisque productionibus tam instrumentorum publicorum quam aliarum quarumvis scripturarum. Visaque denique publicatione atestationum ac totius processus dicto Jacobo facta nec non et petione contra eundem oblata ac debita animadversione pensata quibusvis dictis productis et allegatis tam per dictum procuratorem nostrum quam dictum Jacobum. Visis postremo et cum solerti diligencia recensitis predictis et aliis videndis et attentis attendendis sacrosanctis evangeliis coram nobis propositis ac eis reverenter inspectis ut de vultu Dei nostrum procedat juditium et occuli mentis nostre videre valeant equitatem die presenti ad

hanc nostram audiendam sententiam dicto Jacobo assignata pronuntiamus et sententiamus prout sequitur.

Cum tam per confessionem dicti Jacobi de Urgello quam per alia merita dicti processus constet clare nobis predictum Jacobum de Urgello subditum ac ratione originis et domicilii et alias vassallum ac naturalem nostrum ac vinculis juramenti fidelitatis jam rastrictum cum quibusdam confederationes et conspirationes ac licentias post juramenti prestationem fecisse causa occupandi sibi regna et terras nostras et se in Regem Aragonum erigendi extollendi et in regnis et terris nostris se intrudendi et nostre magestatis offensam. Constat etiam nobis ipsum tractasse et ordinasse quod civitas Ilerde que sub nostro dominio et obedientia consistit per gentes suas intraretur et occuparetur ut sibi ea occupata facilius etiam dicta regna et terras occupare posset que ordinationes et tractatus quantum in eo et in gentibus suis fuit ad effectum deducta fuerunt. Constet inquam nobis quod gentes sue ipsius fulte subsidio non nulla castra sive villas inde ejectis et depredatis subditis nostris occuparunt aliquosque subditos nostros per violentam rabiem coegerunt ad presentandum dicto Jacobo tanquam Regi Aragonum fidelitatis tali casu illicitum juramentum. Constet preterea nobis nostros subditos et vassallos et alias gentes nostras euntes tam per publica itinera et pro nostro servitio quam alias per gentes dicti Jacobi ejus ordinatione seu permissione depredatos ac vulneratos fuisse ac de preda predicta dictum Jacobum partem ha-

buisse. Constet nichilominus nobis Jacobum predictum seu ejus gentes ipsius ordinatione seu mandato nobis eum obsessum intus civitatem Balagarii justicia mediante tenentibus gentes nostras in dicta obsidione nobiscum existentes hostili animo notorie expugnasse interfecisse ac etiam vulnerasse et a menis et aliis locis dicte civitatis tam cum ballestis bombardis quam aliorum armorum generibus dictos nostros vassallos continue offendisse. Nostramque in personam bombardarum lapides de nobis spetialem habentes notitiam specialiter et publice direxisse ac multa alia nostrum honorem sigillantia et notoriam resistentiam et offensam sapientia in nos nostrasque gentes ut in hostes comisisse. Constet etiam nobis predictum Jacobum passum fuisse se regem Aragonum nominari et nos infantem Castelle et non Regem Aragonum nominare ac nominari per gentes suas publice permisisse. Constet postremo nobis eundem Jocobum de Urgello plura alia et diversa crimina in nostri contemptum sive nostre magestatis injuriam nostreque reipublice detrimentum comisisse. Ideo predictis et aliis attentis cor nostrum regium quod in Dei manu est justissime moventibus per hanc nostram difinitivam sententiam pronuntiamus et declaramus Jacobum predictum de Urgello fecisse et perpetrasse omnia et singula supradicta et propterea crimen lese magestatis comisisse et quamvis secundum justicie rigorem ad penam mortis naturalis acerrimam dictum Jacobum de Urgello condempnare merito deberemus. Considerantes tamen quod a nostra regia Aragonum prosapia trahit originem

inclinati etiam assiduis supplicationibus inclite Infantisse uxoris sue amiceque nostre carissime ac non nullarum aliorum reverendarum venerabilium egregiarum nobilium ac notabilium personarum dictam penam mortis acerrimam in tutam tenendum custodiam comutantes eandem penam mortis tollimus et eum ad standum detentum sub tuta custodia sententialiter condempnamus ut de comissis per eum aliqualem penam sentiat et de cetero ad talia aut similia non valeat pro .... Per hoc enim quo ad penam aliqualem justicie satisfacimus et quo ad quietem nostre reipublice salubriter providemus et nichilominus bona sua omnia a tempore comissionis dicti criminis citra fuisse et esse nobis nostroque erario aplicata seu confiscata per hanc nostram sententiam declaramus. Declaramus etiam eundem Jacobum titulo seu titulis comitis de Urgello ac vicecomitis Agerensis aut aliorum dignitatum et offitiorum quibus se intitulabat et auctoritatum ac honorum civitatis locorum castrorum bonorum jurium jurisdictionum tam perpetuorum quam temporalium fore privatum absolvendo ab omni fidelitate obligatione servicio promissione ac pacto civitatem predictam Balagarii loca et castra ipsorum comitatus et vicecomitatus et alia quecumque ac vassallos seu feudatarios ac alios quoslibet eidem Jacobo quomodolibet obligatos. Salvo tamen nobis processu superius dicto contra alios de quibus in dicta preventione fit mentio contra quos ad presens ex causa non pronuntiamus. Supplemus etiam omnem deffectum si quis forsitan fuerit ex solemnitate juris aut alias omissa in processu me-

morato de nostre regalis preheminentie plenissima potestate.

Lata fuit hec sententia per nos Ferdinandum Dei gratia Regem Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitem Barchinnone ducem Attenarum et Neopatrie ac etiam comitem Rossillionis et Ceritanie predictum. Et per fidelem secretarium nostrum Paulum Nicolay de nostri mandato lectá et publicata in castro nostro regio civitatis Ilerde die vecesima nona novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo terciodecimo presentibus dicto nobili Francisco Derill milite procuratore quo supra ipsam sententiam fieri et promulgari instante et requirente parte una ac dicto Jacobo de Urgello delato parte altera. Presentibus etiam pro testibus ad hec spetialiter adhibitis et vocatis venerabilibus in Christo patribus Francisco Barchinonense Alfonso Legionense episcopis egregio Alfonso duce Gandie nobili Geraldo Alamanni de Cervilione milite gubernatore Cathalonie Berengario de Bardaxino cujus est locus de Çaydino et Johanne de Plano legum doctore thesaurario consiliariis nostris ac pluribus aliis in multitudine copiosa.

—

Postea vero die quarta decembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII superius expressato honorabilis

Bernardus de Gualbis utriusque juris professor vicecancellarius domini Regis predictus de mandato dicti domini Regis continuans presentem processum contra Margaritam uxorem egregii Petri quondam comitis Urgelli et vicecomitis Agerensis matremque dicti Jacobi de Urgello juxta salvamentum de quo in sententia regia contra dictum Jacobum lata et dessuper inserta fit mentio processit ad interrogandum dictam Margaritam et aliis diebus consequtivis et subscriptis ad exhaminandum testes subscriptos prout in discursu processus hujusmodi continetur.

Die quarta decembris anno predicto.

Egregia Margarita uxor egregii Petri quondam comitis Urgelli et vicecomitis Agerensis.

Dix que apres que la declaraeio del Senyor Rey fo feta molts nobles homens cavallers et altres gentils homens se trobaren en Balaguer et hagueren diverses consells et parlaments entre si et ab don Jayme son fill sobre los partits quel dit son fill devia pendre segons ella hoy dir car ella y entrevenia. E veent ella deposant que en los dits homens segons son parer ne havia alguns qui eren savis altres qui eren voluntaris et jovens et per que segons ella hoya dir se dubtava que son fill prengues partit qui no fos plasent al Senyor Rey dubtantse quel Senyor Rey no li dampnificas

los bens ella deposant dix a son fill tals o semblants paraules Mon fill a mi dubte que ço del vostre no sie barregat et quel dret que jo he sobre vos per don Joban qui Deus haje et les coses quius he prestades non vage tot a la mala ventura per que volria que men fesseu regonexença axi matex a vostra sor Alionor del dot que li ha lexat son pare et altres coses per sos arreaments et encara a la infanta car dubten que la seguretat que vuy te li valegue res. E apres daço lo dit don Jayme a cap de dos o de tres jorns feu vendicio a ella deposant de tots los lochs que havia en Arago exceptat a son parer de Pinyana empero ab carta de gracia segons que de la dita venda se poran certificar per les cartes daquen fetes a les quals ho remet. E axi matex feu venda o altra manera de transportacio car a ella deposant no acorde a dona Alionor sa sor de Castello de Farfanya apres mort de la deposant quil tenia per son viduatge de Menargues Hos et Montmagastre Vilnes et Anya et les regalies Durgell et altres coses pero aço remet a les cartes daquen de la dita transportacio fetes. E axi matex assegura a la infanta son dot en certa manera et sobre Agramunt Balaguer et Lineola et altres lochs segons en les cartes daquen per la dita raho fetes se conte de dona Sicilia no feren mencio per ço com dehien los savis que per ventura cuydarien adobar et affollarien car ella havie ja sa segurtat que li ere estada feta en lacte del matrimoni quis ere tractat o fet della et del fill del comte de Cardona.

—

Die VII decembris anno MCCCCXIII.

Tomas ça Costa domicellus testis per Dominicum Sancii procuratorem fiscalem curie productus citatus per Johannem Garcie virgarium audienti e regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat hiis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus si sab ni ha hoyt dir a la comtessa mare de don Jayme Durgell hage tractat o fet tractar o hage donat consell favor o ajuda que' gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que ere stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que abans que la declaracio del regne fos feta partints de Sentboy los dits don Jayme et la comtessa sa mare et stants en lo loch de Apiera venints a Balaguer la dita comtessa aempra ell testimoni que anas en Gascunya per conduir certs capitans et gents darmes què entrassen en aquests regne per ajuda al dit don Jayme a haver la successio del regne en qual se volgues manera e entre los altres li donaven carrech que parlas et hagues Ramonet de la

Guerra mossen Eymerich de Comenge mossen Ponz de Castello et un altre capita daquests de Barbasa et ell testimoni li respos que noy irie allegantli aqui certes rahons per les quals noy devie ne volia anar et a la perfi haut gran rahonament entre ells sobre aço la dita comtessa dix a ell testimoni A rabia jo ten cuydaba donar honor pus no lan vols no lan hauras que jo hi trametre Gisper Daquilaniu qui es mon servidor qui sens falla hi donara recapte. E de fet ells partiren lur parlament et ell testimoni no ana. Seguis apres que foren a Balaguer que ell testimoni ana en regne de Valencia ab mossen Ramon de Perellos et ab altra gent darmes et estigueren a Castello de Burriana fins que la declaracio fou feta e com la dita declaracio fou feta et lo Senyor Rey fou en Leyda seguits que mossen Francesch Marrades et mossen Vilanova vingueren de Balaguer en Leyda per fer reverencia al Senyor Rey. E un dia apres que ells foren tornats a Balaguer estant ell testimoni davant la dita comtessa la dita comtessa dix a ell testimoni alguns nich ha quis son cuytats a anar a fer reverencia al Rey. Vage dix ell testimoni que aytant be son cuytada vos segons dieu atrament hi per part vostra a ferli obediencia a Çaragoça. E axi passant de unes noves a altres jaquiren sen pero ell testimoni conexie que la dita comtessa no havie plaer que nengu de casa lur se fes ab lo Senyor Rey. Seguits apres devers les festes de Nadal prop passades que vench nova que gran colp dangleses havie passats de part deça vers Bordeu qui devien haver batalla segons se dehie ab franceses et restant ell tes-

timoni un jorn davant la dita comtessa et venint a parlar de la venguda o passada dels dits angleses la dita comtessa dix que poqua gent de be hic havie vuy car temps ere estat que molta gent de part deça foren acorda devers aquelles parts per venir los dits angleses et per esser a la batalla. E ell testimoni dixli que ver ere mas que per ventura no nich havie tan poqua de gent de be que noy hic hagues alguns que si havien ab que o en altra manera quels ajudassen no hi anassen et sino com ara es vespre et vos Senyora per ventura dirieu que mo fa dir veure o amors jous diguera alre et no parlaren pus daquella materia sino que la dita comtessa se mes de ço que ell testimoni hac dit. E com vench lendema ell testimoni dix a la dita comtessa Senyora a nit nous ho volgui dir mas araus dich et jur a Deu que no passaran gayre dies que jo sere la on los angleses son et si batalla han jo hi sere et no men haje grat dana que sie en totes aquestes parts. E la dita comtessa li loa molt lo fet et parech quen hagues plaer et aço matex de sa anada. Dix ell testimoni al dit don Jayme qui lavors anava de Balaguer a Ager lo qual li dix que farie fort be et que si anave ell li ajudarie e li donarie del seu en ajuda de son viatge. E al començament qu.... prop passat ell testimoni fou aparellat per anarsen et fou al dit don Jayme et pres son comiat. E apres fou ab la dita comtessa et dixli com ell volia partir per anarsen en Gascunya et vers los angleses et que ja havie pres comiat del comte don Jayme e la dita comtessa li dix donchs anar vols dix ell testimoni hoc et este

estat donat carrech de res. Dix ell testimoni hoc et recitali lo carrech que li ere estat donat per lo dit don Jayme et la manera. E la dita comtessa li dix axo no val res cove que açis face liança et matrimoni de Alionor ves tu et vegets aquests angleses quina gent son et parla ab ells et veges que poras fer parla ab lo duch de Clarença qui dien que ha gran cor de esser Rey et prometli lo regne de Murcia o de Sicilia et quant vulles alre no te sie res massa de permetre ab que ells venguen deça ab que no li prenets Cerdenya car dien que axo Barçelona ho te. E de fet pres per ell testimoni comiat de la dita comtessa ell testimoni sen ana vers les parts de Bordeu et com fon aqui troba que los duchs de Clarença et Dayorch eran passats a un loch quis apelle Cadallach a tenir parlament et ell testimoni sembarqua et passa a Cadallach et aqui parla ab lo duch Dayorch et troba aqui Menaut de Favars lo qual dix a ell testimoni ques guardas que parlarie que nol fes mentidor car ell havie ja parlat et ell testimoni li dix que li digues que havie dit per ço que sabut ho se pogues concordar ab ell et lo dit Menaut li recita la manera del rahonament que havie haut ab los duchs de Clarença et Dayorch et les coses quels havie promeses les quals coses sembla a ell testimoni que fossen excessives et dixli que ell havie tant promes que sens falla lo comte e lo dit don Jayme ne venrie a menys pero entre ell testimoni et lo dit Menaut fou acordat que ell testimoni tornas deça et que reportas a don Jayme et a la dita comtessa les dites coses et que passas per Sangossa per parlar-

ne ab don Anton de Luna ell testimoni parti de lla
ro no volch passar per don Anton per ço com se d
tava que don Anton trobas desplaer si ell testin
no loava ço que Menaut havia fet o dit et vencl
et aço era en la desexida de ffebrer et troba lo
don Jayme a Ager et la dita comtessa a Castello
qual ell testimoni recita ço que Menaut de Favars
via promes et la dita comtessa li dix si ell testin
ho havie promes et ell testimoni dix que no
massa li semblava et la dita comtessa dix vida
havia jo dit que no dubtasses a prometre tota res.
ell testimoni aço es molt et volenho abans que ells
tren deça et serie tot perdut axi com lals et jo no
enganar lo senyor don Jayme et daço que ell testi
ni no havie yolgut fer o prometre la dita comtessa
rete agreviada. E dix que ella hi havie fet anar m
sen Garcia de Sesse et En Johan Domenech jur
ab procura a don Anton de Luna encara que com
dit mossen Garcia ere estat lodonchs a Balaguer
havie diners ab que visques et sobre aço sere none
ab don Jayme son fill et jo dix ella per ço com tot h
diu que mon fill no fa sino ço que jo vull e es ver
de les coses qui tornen a son profit.ell me creu h
bestrets diners ab que sen es anat em tench per
que mentra res haja de bestraure ho tot et fer
manera que jo faça haver lo regne a mon fill car
a vegades adormse en sos affers mes jol punyare.

E segons ço que ell testimoni podia compenre d
rahonaments de la dita comtessa la intencio della

que la dita gent darmes entras per penre et occupar lo regne aquest et donarlo o metrel en ma o senyoria del dit don Jayme.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme e tolre la al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis debie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que ell testimoni creu que la dita comtessa tractas o fes tractar et consentis en haver et penre la dita ciutat no sab empero de veritat si per al dit don Jayme mes be presumex ell testimoni que per allo fos et la raho que fa creure a ell testimoni que la dita comtessa sabes et consentis en lo dit tracte es que ell testimoni vee com vegeren a la dita ciutat que la major quantitat de gent de peu qui ere en los que hi vegeren eren homens de la comtessa et de dona Alionor sa filla et capitaneyaven los dits homens de peu lo batle de Castello et En G. de Bellver et un scuder a qui dien Auriachs qui eren de casa de la dita comtessa et sos officials e conexie ell testimoni que a la dita comtessa ere greu com non havien avengut dix a ell testimoni que mala jornada es estada com nos ere avengut et ell testimoni dix a la dita comtessa que non merien mal sino En Bellver et Auriachs et los dits Bellver et Auriachs digerén que ans ne merien mal En Bernat de Torre Morell et lo dit Torre Morell

dix que ans lon merien ells car ell los havie dit que ab la gent de peu esperassen a la pujada de la aygua entre Albesa et Torbins et ells non havien res fet et que en allo seren errats.

Dix mes interrogat que la dita comtessa mentre mossen Flovia et ell testimoni et laltra gent darmes del dit don Jayme eren en Segria envia besties de Castello per portarsen lo blat dels dits lochs et despuys volie la meytat dels dits blats o sa part et com la dita gent darmes sen esquivas ella demana que almenys li donassen mig flori per bestia.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ne consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencia et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que hoc et que per aquella raho ella qui ere a Castello sen ere venguda a Balaguer et hoy ell testimoni algunes vegades ques rahonaven aqui davant don Jayme et la comtessa que lo Rey se justave et devie venir a Balaguer per posar siti pero dehien que no podien haver gent et los del dit don Jayme et ell matex Jayme davant la dita comtessa dehien que si lo Senyor Rey venie a Balaguer en la orta li matarien molta gent et que ab bombardes los farien lunyar que nos gosarien acostar ne posar siti a Balaguer.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Bernardus de Torre Morell testis per dictum fisci procuratorem productus citatus per dictum Johannem Garcie virgarium juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o haje donat consell favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a recobrar la corona Darago la qual dèhia que li ere estada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix esser ver que abans de la declaracio del Senyor Rey la dita comtessa tractave sentie et consentie que gent darmes entras deça et ell testimoni sabent et volent ho ella ne ana en les parts de la terra francesa. Apres empero que la dita declaracio fou feta ha vist ell testimoni que la dita comtessa era fort volenterosa que entre lo Senyor Rey et lo dit don Jayme hagues concordia e tense per dit que ella sabie los tractes que don Anton de Luna fehien defora et no contenta daquells ne creent que fossen sino falsies dix a ell testimoni que ho digues a son fill que ella havie gran dubte quels dits don Anton et mossen Garcia nol enganassen et que ella sabie que los quatre mil rocins que don Anton dix que devien entrar eren pares falsies et que ell testimoni digues et supplicas a son fill que davant ell testimoni

fes fer sagrament a aquells qui eren venguts daquelles parts si ere ver quels haguessen vists per ço com ella sabie que no ere res. Mes dix la dita comtessa et volch que ell testimoni tengues manera on ella serie present ab son fill quel governador de Cathalunya pogues tractar ab son plaer la conclusio de la concordia del Senyor Rey et del dit don Jayme. E de fet fou per ells acordat que ell testimoni fes una letra a frare Johan Escarigues de part dell testimoni certificantlo que al dit don Jayme ere plasent que lo dit governador et ell tractassen et fessen la concordia del Senyor Rey et dell et que per amor del dit governador ell passare tal cosa que no la passare per un altre et de fet ell testimoni trames la dita letra al dit frare Johan Escarigues et aço fou qualsque dos dies abans o apres que fou estat fet lencalç de mossen Franci Derill e sab mes ell testimoni que apres que lo Senyor Rey fou a Çaragoça et ella hi hac trames procurador per ferli obediencia la dita comtessa havie per acordat de anarsen a la cort del Senyor Rey et seguir aquella si no com alguns ab ginys et maneres colorades lan retrageren.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per ocupar aquella al dit don Jayme et tolre la al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit senyor per al dit don

Jayme quis dehie esser deseretat de aquells per justicia.

Dix que ell testimoni no porie dir de veritat si en la primera vegada que la gent del dit don Jayme vench a Leyda la dita comtessa sabie o no. Be es ver que gent sua ço es de Castello hi vench et aço per tant com lo dit don Jayme liscrivi que li trametes gent car ell volie anar o tramettre a Erbequa o a Juneda. Mas es ver que apres que hic foren estats la primera vegada ell testimoni aquell dia o lendema ana a Castello on la dita comtessa ere et dix a la dita comtessa lo fet com era estat et ella hacne desplaer segons mostra car se leva della on sehie et entrassen en la rerecambre et plora dient que be ere gran fortuna aquella que son fill se anas axi a perdre ab consell dorats et unes altres paraules mostrants desplaer. De la segona ne don Jayme ne la comtessa non saberen res o axi o creu ell testimoni car motiu fou de mossen Flovia et daquells qui eren ab ell de tornarhi per veure si pogueren avenir ço que havien errat la primera vegada.

Interrogatus si ell testimoni sap ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res de certa sciencia car noy ere. Be es ver que ha hoyt dir comunament axi com tot bom parle que tot ço que lo dit don Jayme ha fet que fos o sie estat mal fet que

ho ha fet a consell de la dita comtessa mas que ell testimoni haje hoyt dir a algu specificadament jo he hoyt consellar aço a la comtessa qui ere contra lo Senyor Rey no ho ha hoyt dir a algu.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Arnaldus de Cadamoy habitator civitatis Balagarii testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Ferdinandum Payes portarium domini Regis juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o donat consell favor ni ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li ere stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que noy sab res que ell testimoni no entrave en sos consells nes curava sino de anar a una vinya que ha ell testimoni en Balaguer et com ere hora de dinar venie cobrir taula a la dita comtessa.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del

dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res ne ho ha hoyt dir.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res car no sen curava.

Gerardus de Requens fusterius civitatis Ilerde de domo dicte comitisse testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Ferran Payes portarium regium juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o donat consell favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li ere estada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que noy sab res.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per ocupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terras del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res.

—

Die XIX decembris.

Johannes Correger habitator civitatis Balagarii testis per dictum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Ferran Payes portarium regium juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje

tractat o fet tractar o donat consell favor ni ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li ere estada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que noy sab res de certa sciencia mas es ver que ha hoyt dir a molts comunament et fama publiqua quen ere en Balaguer que tot quant lo dit don Jayme ha fet en los dits actes tot ho ha fet a consell de la dita comtessa et de micer Tristany et de mossen Flovia et axi matex hoy dir en la forma que dessus que apres que la declaracio del Senyor Rey fou feta no li recorde empero si abans o apres de la prestacio de la feeltat del dit don Jayme la dita comtessa presta blat et diners al dit don Jayme pera sostenir la gent darmes qui era en Balaguer.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que no sab als sino ques dehie comunament en Balaguer que lo dit don Jayme fehie les dites coses a consell principalment de la dita comtessa et dels dits micer Tristany et mossen Flovia et dehien les gents de la dita ciutat que mala li la havie vista lo dit don Jayme et creu ell testimoni que james lo dit

don Jayme nol agere res fet contra lo senyor si ella no fos.

Interrogatus per que creu ell testimoni les dites coses. Dix que per ço com ella dehie que lo Regne pertanyie a son fill et que ella veurie quil li tolrie et per ço axi matex que hoyie dir a les gents de Balaguer comunament segons ha dit damunt.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix esser ver que hi ha sentit et sabut et encara que hi hà feta tota aquella valença que possible li es estada si valença pot esser dita a son sen dell testimoni et axi ho creu ell testimoni per ço car ensemps estaven et pratiquaven tot jorn et que lo dit don Jayme segons se dehie no acostumave de fer res sens son consell.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

G. Agramunt ville Castilionis Burriane testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Johannem Garcia virgarium audiencie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar o donat consell favor ni ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li ere estada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber que el testimoni hoy dir a la dita comtessa axi abans com apres de la declaracio que la successio del regne pertanyie a son fill et apres la declaracio dehie que si lo dit son fill hagues esforç de gent darmes ab les affeccions e voluntats que ell havie en lo regne encara poguere haver lo dit regne et sab be aço ell testimoni que los consells que lo dit don Jayme tenie ab quis volgues et de quina materia se volgues tantost lo dit don Jayme ab la dita comtessa et ab micer Estany et a vegades ab mossen Flovia sen entrassen en la casa del pelle et aqui recohien lo consell et algunes vegades sesdevenie que res que en lo consell de fora se fos ordenat nos fehie sino ço ques ordenava despuys en lo dit consell secret on ella ere et aço saben be lo comte de Cardona et altres qui ladonchs eren consellers del dit don Jayme et era fama publica en cercuyt en Balaguer que lo dit don Jayme no fehie sens consell dellà et ço que ella volie. E axi matex en lo mes de maig et de juny prop passat estant la dita comtessa en Castello de Farfanya hoy dir ell testimoni a Pero Barbues mossen Johan Ximeneç de Salanova et a molts daltres los noms

munament segons ha dit dam

Interrogatus si ell testimon
la dita comtessa haje sabut
dit don Jayme sè tengues en
yor Rey et li fes resistencies
obra ha mostrat et fet. Dix e
et sabut et encara que hi h
que possible li es estada si
sen dell testimoni et axi h
car ensemps estaven et p
dit don Jayme segons s
res sens son consell.

Fuit sibi lectu

G. Agramunt v
Dominicum Sanch
ductus citatus pò

dels quals a present no li recorden que don Anton de Luna et mossen Garcia de Sesse eren anats en los parts de Bordeu per tractar liga entre lo duch de Clarença et de Lancaster ab lo dit don Jayme et que de fet lus ere estada promesa et otorgada per lo dit duch et offert de trameterli de continent certa gent darmes et que per aquesta raho lo dit don Anton havie trames un gasco appellat Bernat et en apres Johan de Linyan de Romera per certa quantitat que ere estada preferta als capitans qui devien entrar ab la dita gent et com lo dit don Jayme no li hagues compliment de aquella dues o tres vegades que ere anat de Balaguer a Castello a parlar ab la dita comtessa anava per ampraria de diners et que de fet li havie socorregut de certs diners et de cert safra et de cert argent o joylles. E hoy dir apres ell testimoni quel dit Johan de Linyan de Romera sen ere anat en les dites parts de Bordeu ab moneda et apres vench ab alguna poqua gent. E en apres un vespre del qual a ell testimoni no recorde be que li par fos en lo dit mes de juny hora poch apres del seny apellat del ladre ell testimoni veu mossen Flovia qui ere vengut de don Anton de Luna lo qual se dehie ladonchs que ere a Loarre trasque de un stoig de cuyro una carta ab sagell pendent emprentat en cera vermella la qual liura al dit don Jayme es dehie per los que aqui eren que ere la carta de la ligua feta entre los dits don Jayme et duch de Clarença la qual en apres segons hoy dir al dit mossen Johan Selanova qui ere estada legida et mostrada davant lo dit don Jayme et la comtessa en consell on eren ells

dos mare et fill et mossen Flovia et micer Tristany.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquelles contra justicia. Dix que noy sab res ne ho ha hoyt dir be empero se pense quey degues saber per ço que dit ha dessus.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res de certa sciencia ne ho ha hoyt dir sino que eren per les coses damunt per ell dites aço anadit que havia hoit dir ell testimoni a mossen de Malta et al dit mossen Johan Ximeneç de Salonova et a altres quel dit don Jayme havie tengut consell en lo qual ere estada la dita comtessa per delliberar que devie fer per ço com lo Senyor Rey venia ab les hosts per assetiarlo et que la major partida del consell ere de concordia quel dit don Jayme no devie sperar siti ans se devie exir del regne et que la senyora Infanta ne tragues lo millor partit que pogues ab lo dit Senyor et que la dita comtes-

sa ere estada de contraria intencio dient que ell devie romanir alli a defendres o morir com a bon cavaller E que lo dit don Jayme ere romas en aquella opinio matexa de que mossen de Malta et los altres se complanyien molt dient que la comtessa ho devie haver fet per son barat per ço com poder se dubtava que com ell sen fos anat si la Infanta tractas res ab lo Senyor Rey que ella no fos presa per la fama que ere contra ella que tot quant don Jayme fehie ho fehie a son consell et del xich al gran de quants eren de sa casa ni de son servey del dit don Jayme eran daquella opinio.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Berengarius de Lorach rector ecclesie de Vilafemeç testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Johannem Garcia virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya ni daltres parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a trobar la corona Darago la qual dehie que li hera stada levada injustament

per lo dit Senyor Rey. Dix que de certa sciencia ell testimoni no sab res en las coses en lo dit interrogatori contengudes sino axi com continuament se dehie e fama publica que eren en Balaguer que lo dit don Jayme no fahia res sino co que la dita comtessa volie e ço que ella consellava. Be empero es ver que un jorn anant ell testimoni de Balaguer a Castello per una letra que havie mester de la dita comtessa e ladonchs era fama a Balaguer que don Anthon de Luna ere entrat ab gent darmes e estant ell testimoni ab la dita comtessa ela lo interroga ques fahia a Balaguer e ell testimoni li respos senyora tot be. Dix ela et han pahor daquesta gent darmes que es entrada ab don Anthon. Dix ell testimoni Senyora no se sin han pahor et no pero he vista una letra que don Anthon ha tramesa al senyor don Jayme en la qual li fa saber semblants paraules Senyor ara es hora que castiguets aquells traydors malvats queus han tolta la justicia. E de aço la dita comtessa pres se a riure e recorde a ell testimoni que quant ell testimoni apres daço en Gascunya En Johan Domenech li dix que la dita comtessa et don Jayme havien trames ell et Manaut de Favars en Bordales et en Anglaterra per fer la liança et que de fet hera feta mas que los anglesos dehien que ells no podien venir fins al març et que don Jayme sera massa cuitat de fer la guerra.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entras en la ciutat de Leyda per occu-

par aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey e que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells. Dix que noy sab als sino segons ha dit que era fama entre ells a Balaguer que tot quant don Jayme fahie se fahia a tracte et consell de la dita comtessa.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellions segons sobra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res com en aquells dies ell testimoni no fos en la terra sino axi com damunt dit ha de la fama que quant lo dit don Jayme fahie era per conseyll de la dita comtessa.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

—

Successive autem die lune intitulata XI decembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII superius expressato honorabiles et providi viri Bernardus de Gualbis vicecancellarius et Franciscus Basseti fisci advocatus curie dicti domini Regis de ordinatione et mandato ejusdem domini accesserunt ad domum sive pausatam dicte domine comitisse causa interrogandi

eandem et habendi ac recipiendi confessionem ac depositionem suam et de super hiis de qui us inculpabatur in presenti processu.

Quequidem comitissa explicata sibi per p enominatos honorabilem vicecancellarium et fisci advocatos causa pro qua ipsius presentia adhererant et requisita per dictum honorabilem vicecancellarium quod deponeret seu responderet hiis de quibus interrogaretur respondidit hoc quod sequitur proferens in effectu videlicet. Que ela era maravellada que lo Senyor Rey fes ne volgues fer proces contra ella com parlant ab sa reverencia no ho digues ne pogues fer per justicia com ella no hagues fet algun mal contra sa senyoria. E com ho hagues lo dit Senyor loy havia tot remes et perdonat et axi li era estat dit per don Pero Maça et per la Infanta abans que don Jayme son fiyll se metes en poder del dit Senyor Rey e ell matex com ella sera mesa en son poder o venguda davant ell la havia acullida e besada no com a enamiga ne persona criminosa mas segons se pertanya a semblant senyor que ell es et a tal dona com es ella e li havia dit lo dit senyor que lo passat fos passat car ell no havia per remes mes que daçi avant se guardas que no li fes deservey e per ço com ella no volia renunciar a la gracia del dit senyor ans entenia a supplicar lo que la li servas amplament pregava als dits honorables vicecanceller et advocat fiscal que aquestes coses deguessen dir al Senyor Rey e supplicar lo per part sua volgues donar loch que ella pogues sobre aço parlar

ab la sua senyoria presents la dita Infanta sa nora e lo dit don Pero Maça ab los quals pogues affrontar si per ells li hera stada proferta la gracia axi amplament com ella dehia car posat que ella no hagues culpa aquella no volia renunciar ans per aço stava de deposar dubtant que no li perjudicas e com lo Senyor Rey vuylle axi ço del meu nos pens que jo pren tant poch mi matexa ni ma fama que nom vulla defenre ab justicia e supplicar lo que pus te ço del meu me do a menyar em haja advocats et notari quim rahonen em advoquen perque jo deman advocats e requir vosaltres que hi dejats dir al Senyor Rey.

Et hiis per eam dictis et aliquibus verbis per dictos honorabiles vicecancellarium et fisci advocatum replicatis cum ipsa comitissa voluisset deponere ipsi honorabiles vicecancellarius et fisci advocatus recesserunt ab eadem discentes quod predicta referrent domino Regi et credebant quod dominus Rex daret sibi advocatos e ea que necessaria essent.

Die undecima decembris.

Johannes dez Mir rector civitatis Balagarii testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Johannem Garcia virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam. sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de la part de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber sobre les coses contengudes en lo dit interrogatori que la dita comtessa fahie et ha fet axi abans de la declaracio del Senyor Rey com apres tot aquell socors et ajuda que podie ne ha pogut mentre que ha hagut de que pero ell testimoni no sab si lo dit socors et ajuda li fahie per fer venir gent darmes deça contra lo Senyor Rey o no. Mas sab que apres ques dix que lo dit don Jayme havia prestada la obediencia al Senyor Rey la dita comtessa sen ana a Castello per ço segons fahie de lunyarse dels affers de son fiyll no sab pero ell testimoni si ho fahia axi de cor com ho dehie de paraula. Mes encara ab tot axo lo dit don Jayme ana dues o tres vegades a ella a Castello e hera fama comuna entre los de casa dell et della et en Balaguer et axi abans de la declaracio et de la prestacio de la obediencia com apres que tot quant lo dit don ayme fahie que ho fahia a conseyll de sa mare.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per oc-

cupar aquella al dit don Jayme e tollrela al Senyor Rey e que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser desercetat daquells contra justicia. Dix que noy sab res ne ho ha hoit dir.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies e rebellio segons per obra ha mostrat. Dix que noy sab res de certa sciencia pero la fama comuna entre los dessus dits e en la dita ciutat era que res que lo dit don Jayme fes o fahie tot ab conseyll de sa mare e de micer Tristany et de mossen Flovia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

—

Die quinta decembris.

Petrus de la Donzell loci de Menargues testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Johannem Garcia virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de la part de Gascunya e daltres parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la terra Darago la qual dehia que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que hoc car unguany en les messes prop passades la dita comtessa trames al batle de Menargues que fos a Castello ab dos prohomens e com los dits batle e prohomens del dit loch entre los quals era ell testimoni foren davant ella ella los aempra que haguessen quaranta homens qui anassen en servey de son fiyll dient los ques comportassen be com serien en los affers e ques guardassen que no anassen de cambra en cambra car tot serie a botiempero nols dix hon irien mas la intencio del testimoni et dels altres prohomens ere que anassen a Juneda. E mes los dix la dita comtessa que no haguessen dubte car huna nova havien car dehits que don Anthon de Luna era ja entrat en la canal de Jaqua ab V mil de cavall e ell testimoni ab los altres digueren que no planyen sino com axi com dehien que era ab V mil com nos dehia que fos ab X mil et qui fos ver. E fou ver que en aquells homens matexos ço es en lo mes de maig o de juny prop passat En P. Andreu en nom de la dita comtessa empra ell testimoni et altres de Menargues que li prestassen diners per socorrer don Jayme e com ells demanassen temps per pagar ella lus dix que nos podie

fer car de gran necessitat havien a anar cuitadament per pagar gent darmes qui devia entrar pero ell testimoni no hoy dir la dita gent contra qui entrava mas penses ell testimoni que per haver lo regne et axi ho dehia la gent comunament entre ells e jatsia quels fos greu empero al cap darrer ells hagueren a prestar e ell testimoni hi presta vint florins. E ell testimoni e un altre appelat Guiamo Galceran los pujaren a Castello los demes. E la dita comtessa los dix que espatxassen de haver lo que restava car en allo que ell testimoni ha dit damunt havien a servir e que encara haurien ells molt de be dallo en que los dits diners havien a servir e sis havenie los trobarien e si nos havenie haurien a anar per pagats.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey e que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Dix que no ho sab ne li recorde que ho havie hoyt dir empero es vèr que los dits homens que la dita comtessa empra per anar en servey de son fill la hora de que damunt ha deposat vengueren ab los altres del dit don Jayme et ell testimoni ab ells entro davall lo pont de Picabay et aço fou lo mati de Sent Johan de juny prop passat et aqui saberen axi com sen tornaven que per haver la ciutat de Leyda venien e ja com ve-

nien et foren devers Picabay que per allo venien et dehien que hi havie tracte entre don Jayme et los Robions et Amigos de Leyda et tense per dit que si lo comte hi sabie sis fahie la comtessa.

Interrogatus perque ho creu. Dix que per ço com prenie consell della et tal fama ere en Balaguer et altres lochs del comtat car entre les altres coses lo dit don Jayme hi anava a Castello on ella ere et creu ell testimoni que si ella volgues consell dell que ella venguere a ell axi com ell anava a ella.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies e rebellio segons per obra ha mostrat. Dix que ell testimoni no ho sab ni ho ha hoyt dir a ella car noy ere pero pare que ho degues saber car tots estaven et eren en lo castell de Balaguer.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Petrus de Canyelles loci de Menargues testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Petrum Corrigerii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa sa mare de don Jayme Durgell ha. je tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres par s entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li era stada levada injustament per lo dit senyor. Dix si aço saber sobre les dites coses que en lo mes de maig prop passat la dita comtessa a-empra ell testimoni et altres del dich loch de Menargues qui li prestassen diners per que o de que pogues socorrer al dit don Jayme et de fet lus dix que los dits diners devien servir a companyes darmes estranyes qui devien entrar pera veniar et ajudar lo dit don Jayme daquells que li havi n feta tan gran malvestat com es aquesta ço es de haverli tolt lo regne et de fet ell testimoni ho son pare hi prestaren et pagaren XX florins et com ells se fehien convidar del dit prestec ella lus dehie que de aço nos devien fer forçar car son fiyll entenie a montar en aquesta altitud que entenie esser Rey Darago.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja tractat o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leida per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al dit Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells con-

tra justicia. Dix que james ell testimoni no hoy dir ne sab que la dita comtessa o tractas ni fes tractar per la raho en lo dit interrogatori contenguda be es ver que abans que venguessen les dites gents de don Jayme a Leyda ell testimoni hoy dir a la dita comtessa que no curassen de res car en loch irien quin haurien molt de be.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut ni sentit que lo dit don Jacme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencia et rebellio segons per obra ha mostrat. Dix que noy sab res car noy ere.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Guillermus Galcerandi loci de Menargues testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie predicte citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar et donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jacme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li era stada levada injustament per lo

dit Senyor. Dix si aço saber sobre les dites coses que enguany deça Pascha entre abril et maig prop passat En P. Andreu procurador de la dita cómtessa trames a diverses homens de Menargues que venguessen a Castello et ampravals que prestassen diners a la dita comtessa e jatsie ells sen fessen covidar pero al cap darrer la un proferie X laltre XX laltre V florins et axi segons podien et lo dit Pere Andreu lus ne forçava e de fet ell testimoni un altre appellat En P. de la Donzell plegaren los diners del dit prestec et com nagueren plegats una partida portaren los a Castello et donarenlos al dit En Pere Andreu els posaren davant la dita comtessa la qual los mana metre per lo dit Pero Andreu en un cofre et com ell testimoni et son companyo damont dit la supplicassen que donas paciencia de algun allarch car los diners havien a servir a cosa de gran necessitat et de gran cuyta et si vosaltres ho sabieu no digua que trigassen de pagar aquests abans ne prestariets mes et no dubtets que daço haurets gran be et gran honor abans de setembre. Empero la dita comtessa nols dix expecificadament a que devien servir mas lo dit En Pere Andreu dix a ell testimoni que per a companyes de gents darmes estranyes qui devien entrar en aquest regne devien servir mas no li dix contra qui pero ell testimoni presumex et tot hom comunament en aquella terra dehie et fama quen ere entre ells que per haver lo dit regne a don Jayme devien entrar.

Interrogatus si ell testimoni sab que la comtessa

tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme e tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res de veritat mas opinio ere de tuyt et tot hom dehie comunament que no ho fehien fer sino ella et En Flovia.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut ni consentit que lo dit don Jayme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies e rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que ha hoyt dir per fama que don Jayme ho fehie tot de consell della.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Arnaldus Pedriç loci de Menargues testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem productus citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts

entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual debie que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que sobre les dites coses ell testimoni no sab de certa sciencia sino ço quis seguex ço es que la dita comtessa en lo mes de abril o de maig prop passat aempra diverses homens de Menargues que li prestassen diners o blat. E signantment ampra ell testimoni què li prestas forment et ell testimoni li proferi prestar tres cafiços de forment et a cap dalguns dies la dita comtessa dix a ell testimoni et als altres qui havien promes prestar blat que no volie blat car son fill per qui ella volie aquestes coses no porie venre be lo blat et volie mes que ells matexs los venessen et que prestassen diners et de fet ell testimoni mal son grat hac a prestar XXX florins et debie la dita comtessa quels diners daquell prestec havie a trametre lo dit son fill a Loarri a don Anton de Luna per gent darmes qui devie venir ço es lo duch de Clarença que debien que venie ab gran companya per raho del comte de Cardona a qui le dit don Jayme havie trames deseximents. Mas pasat que la dita comtessa digues que per lo comte de Cardona venien la fama publica que ere entre ells del comtat e de la casa de don Jayme ere que la dita gent venie per ço com debien que al dit don Jayme ere estada feta gran injusticia et ab aquella dampnificarie et haurie lo regne.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del

dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res de veritat ne ho ha hoyt dir sino que es fama que lo dit don Jayme no fahie res sens consell de sa mare perque presumex que la dita comtessa sabes en lo dit fet de Leyda abans que fahes.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellions segons per obra ha mostrat et fet. Dix que ell testimoni noy sab res car noy ere.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Petrus Andree presbiter ville Castillionis Farfanie testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje

tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber sobre les dites coses que en lo mes de maig prop passat la dita comtessa per ço com se dehia que don Anton de Luna havie feta proferta al dit don Jayme de metre per ell aquest regne mil et D homens darmes o de cavall et havie mester diners de que pagas la dita gent de cavall aempra diverses homens axi de Castello com Dos encara de Menargues que li prestassen diners pera son fill et ella matexa en sa persona aemprava los majors et dehials que aço no volia que anas per via de donatiu mas per via de prestec et que a ells serien be restituits et ell testimoni per manament della amprava los menors et de fet los dits homens de Menargues et de Castello feren cert prestec de diners los quals donaren a la dita comtessa la qual despuys los dona present don Jayme qui hi vench a Castello Johan de Lunya et a Johan de Flovia quils portaven ols devien portar a don Anton de Luna et portaren los dits diners ab lurs besties En P. Tomas Sartre et lo fill den P. Palau de Castell ab safra et ab argent. Mas que ell testimoni sapie certament la dita gent darmes perque ni contra qui los fehien venir no ho sab be empero es ver que ere fama publica entre ells que contra lo comte de Cardona venien a qui lo dit don Jayme havie tramesos deseximents pero despuys com ell testimomi et los altres viren o sa-

beren los fets quis eren fets a Leyda et en la terra de Segria presumiren que contra lo Senyor Rey se fehie.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leida per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit senyor per al dit don Jayme quis dehia esser desceretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res de veritat mas es ver que hoy dir en aquells dies que don Jayme havie fet fer lo dit tracte et quen havie donada manera e fet lo dit tracte micer Tristany Torremorell ab Robio et alguns altres de Leyda et dehie que la comtessa hi sabie et sentie.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies e rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res ne ho ha hoyt dir pero be presumex que pus tots eren ensemps ella hi prestava son consell axi com los altres et ajudava a defenre axi com los altres.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Petrus Cuquet ville Castillionis Farfanie testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar et donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que enguany en lo mes de maig prop passat sobre cert prestec de diners que ell testimoni et altres de la dita vila de Castello feren per amprament qui per part et manament de la dita comtessa lus fou fet per En Pere Andreu prevere et per lo batle de Castello ell testimoni hoy dir al dit En Pere Andreu que los dits diners devien servir a les coses contengudes en lo dit interrogatori. Encara entre ells ere fama quels diners aquells et safra et argent quels dits homens prestaren devie servir en allo.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme e tolrela al Senyor

Rey e que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que enguany vers la festa de Sent Johan prop passada lo batle de Castello dix a ell testimoni que ell havie feta una empresa per quel amprava quel acompanyas et ell testimoni qui es paher de Castello dix que qui per raho de la paheria que encara per ço com sens licencia de senyor no volie anar defora ell noy irie sens que abans non hagues parlat ab la senyora comtessa. E lo dit batle li dix donchs anats li ho dir que sens falla be li plaura. E de fet ell testimoni monta al castell de Castello on la dita comtessa ere et dix li lo fet e ella li dix quey anas en bona hora que honor serie de tuyt ço perque irien. Mas no li dix designadament aon irien ne perque ne ell testimoni ho sabe fins lo mati de Sent Johan que foren vers lo Pont de Picabay et ja com anaven ho oy entrebunir a Albesa que a Leyda anaven e es ver que com foren tornats a Castello ell testimoni hoy dir an Pere Andreu et an Arnau Palau e a altres de la dita vila que a la dita comtessa ere estat fort greu com lo dit fet de Leyda nos ere avengut.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra la Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que estant Balaguer assetiat per lo Senyor Rey ell testimoni hi vench de Castello

dues vegades ey entra et hoy dir en la cambra de la dita comtessa a molts de sa casa qui eren aqui que de fet ella consellava al dit don Jayme ques defenes en Balaguer es tengues contra lo Senyor Rey. E mossen Paschal Ledos te una letra que la dita comtessa trames als pahers et prohomens de Castello ab quels debia et manava ques tenguessen es defenessen be contra lo Senyor Rey et guanyarien corona et nom et preu etc.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Bartholomeus Cluet ville Castillionis Farfanie testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per G. Corrigiarii virgarium juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona la qual dehia que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber que en lo mes de juny o de maig prop passat a alguns del comtat ha hoyt dir comunament axi en la vila de Tarrega on ell testimoni lavors ere arrestat per un clam de fautoria com des-

puys en la vila de Castello que la dita comtessa havie fet fer aempre de diners et daltres coses als homens de Castello et de Menargues et Dos et micer Tristany en Balaguer altres en altres lochs et que los diners et altres coses qui eren exides del dit aemprament eren estades carregades en dues besties a Castello et que ho havien portat fora lo regne per fer venir gent darmes et que ab aquelles don Jayme haurie lo regne que demanava o qui dehie que li pertanyie et ja abans daço estant lo Senyor Rey en Çaragoça com fou novellament vengut de Castella ell testimoni hoy dir a la dita comtessa que per justicia son fill ere Rey et a ell pertanyie aquest regne et que aquells qui havien feta la declaracio ho havien fet injustament.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al dit Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res de veritat sino que lavors ere fama entre los del comtat que don Jayme et la comtessa fehien anar la gent la on anaven et lo batle de Castello fehie fer crides en lo temps que la gent de don Jayme vench a Leyda ab les quals manava que tot hom anas e com la dita comtessa fos lavors en Castello presumie la gent que ella ho manas car no creu

que lo batle ho metes en tal exequcio si qualque sentiment ella non havie.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que le dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que no ho sab sino que ere fama de les dites coses que la dita comtessa hi sentie.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

—

Ceterum die jovis intitulata XIV decembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tertio decimo superius expressato honorabilis vicecancellarius prelibatus una cum Dominico Sancheç procuratore fiscali curie dicti domini Regis et mecum Ludovico de Torremorell notario ac illustrissimi domini primogeniti domini Regis scriptore processum hujusmodi auctoritate pro venerabili Paulo Nicolahi dicti domini Regis secretario de mandato domini Regis jam dicti cui eaque dicta comitissa dixerat die undecima dicti mensis per ipsum honorabilem vicecancellarium relata fuerat accessit ad hospitium que jamdicta comitissa morabatur quam in sui presentia constitutam fuit in modum qui sequitur efectualiter alloquutus.

Senyora segons vostre voler et ordinacio jo referi al Senyor Rey les paraules que vos me digues diluns com fuy açi ab vos et lo Senyor Rey es de intencio que vos Senyora no contrastant les coses per vos allegades devets responre a les coses de que jo vos interrogare et per aquesta raho ma trames açi car diu que james fou sa intencio de perdonar vos sino a la persona. E axi sius plaura Senyora vos deposarets.

Dicta autem comitissa respondit per verba sequentia in efectu.

Mossen lo vicicanceller segons jaus dix laltre dia com hic fos jo no volia renunciar a la gracia que lo Senyor Rey mavie feta ne li vull renunciar ans jatsie no haja fet mal per fugir a tabustol de proces que jo no entenc ne se ques es com sia dona lo vull supplicar que lam serve axi amplament com per la infanta et per don Pero Maça mes estat dit et promes et per lo dit Senyor matex mes estat donat aparer axi en lacullIment quem feu com jo li vengui davant besantme et acullintme segons de tal Senyor com ell es a semblant dona que jo so se deu o es acostumat fer com en les paraules quius dix dient que lo que ere estat fos estat car ell ho havia per perdonat et quem guardas de desservir o de ferli desplaer daquiavant. E si lo Senyor Rey diu que no fou sa intencio de perdonarme als bens dich que parlant ab sa reverencia les gracies dels princeps largament et ampla deuen esser interpretades

a mi james me fou dit sino que lo Senyor Rey me perdonava et si a mi perdonava sis fehie als bens car los meus bens no han fet ne podien fer mal si mal hi ha ço que no es jol he fet et no mos bens perque jous prech eus requir que vos dejats dir aquestes paraules al Senyor Rey et supplicarlo de ma part que ell sobre aço me dege hoyr et quem do advocat et permete que don Pero Maça et la infanta et jo li siam davant per veure si ells vian dit ço que jo dich et nom vulle deseretar axi haja advocats car aço jo nou enten donaso. Et multa alia verba dixit circa ista.

Cui respondens seu replicans dictus honorabilis vicecancellarius dixit hoc in efectu. Senyora lo Senyor Rey et altres qui foren en los rahonaments que de aço se hagueren en aquells dies dien que no fou intencio del Senyor Rey perdonar vos sino penes que esguardassen vostra persona sens pus lo Senyor Rey me ha manat que jous interrogue et que haja vostra deposicio o confessio et axi jous man de part del dit Senyor que vos respongats a les coses de que jo vos interrogare.

Et dicta comitissa dixit in efectu que ella noy responria sens que primer no li fossen donats advocats ab quis pogues consellar car ella ere dona et no entenie aço et havie dubte que si ella deposava o responia a les coses que ell volie no fos vista renunciar a la dita gracia et remissio que lo senyor Rey li havie feta a la qual jatsia que per mal que hagues fet no la hagues mester no volie renunciar.

Dictus autem honorabilis vicecancellarius dixit iterum eidem efectualiter quod sequitur. Senyora jou man de part del Senyor Rey que vos respongats com axi ho dejats fer per justicia car ço que vos Senyora allegats no contraste que vos no dexats fer ço que jous dich et com vos dubtets que nous fos prejudicial a la remissio fets ho ab una protestacio car lo Senyor Rey vos hoyra be sobre ço et sobre lals es te per dit et axius ho offir jo per part sua que nous façe res contra justicia ans vos donara et pagara advocats et ço que hajats mester per vostra provisio en altra manera Senyora com vos aço no vullats fer jo he manament que en contumacia vostra procehesqua en lo fet justicia migançant.

Cui dicta comitissa dixit in effectu que ella no responria per les rahons que damont mes que supplicava lo Senyor Rey et requeria ell que de sos bens que li tenie la alimentas et li pagues advocats sobre aço a consellar.

Et his et quibusdam aliis verbis materiam istam concernentibus per dictam comitissam prolatis Dominicus Sancii fisci procurator jamdictus supplicavit verbo et instanter peciit et requisivit quod in dicte domine comitisse contumatiam inquisitio prefata publicaretur quo ad dictam comitissam tamen salvo tamen protestato et retento sibi quod posset plures testes et alias probationes producere et offerre et jam productos et

etiam ipsam delatam interrogari et reinterrogari facere quociens sibi videbitur expedire.

Qua siquidem requisitione per dictum fisci procuratorem facta honorabilis vicecancellarius jamdictus dixit quod ipse nomine et in personam dicti domini Regis in contumatiam ipsius comitisse sub protestationibus salvitatibus et retentionibus predictis et aliis assuetis publicabat prout de facto publicavit et pro publicata haberi voluit quo ad dictam comitissam tamen inquisitionem predictam de eadem utrique precium copiam concedendo.

Peractis itaque supradictis jamdictus Dominicus Sancii fisci procurator qui supra presente ipsa comitissa obtulit coram ipso honorabile vicecancellario adversus comitissam eandem petitionem suam sub forma sequenti.

Cum ex meritis in presenti inquisitione contentis et alias constet Margaritam uxorem egregii viri Petri comitis de Urgello quondam regiam magestatem ac rempublicam ofendisse ac multifarie crimen lese magestatis et alia multa crimina enormia publica ac detestanda comisisse idcirco supplicat excellentie vestre magestatis regie Dominicus Sancii procurator vester fiscalis dictam Margaritam declarari predicta crimina comisisse ac per eandem magestatem sententialiter pronuntiari ipsam Margaritam ad penas debitas et statutas condempnari declarandoque per eandem senten-

tiam ex predictis comissis bona ejusdem Margarite fuisse a tempore perpetrati sceleris publicata et regio erario aplicata et in premissis et circa ea supplicat petit et requirit dictus procurator erarii jus et justiciam fieri et servari salvo jure addere etc.

Qua siquidem petitione oblata dictus honorabilis vicecancellarius nomine et in personam dicti domini Regis concessa copia de dicta petitione dicte comitisse eidem ad respondendum dicte petitioni diem tertiam assignavit.

Et dicta comitissa perseverando in hiis que dixerat supplicavit et peciit advocatos et alia sibi necessaria super his ad ejus defensionem per dictum dominum Regem concedi et dari.

Ulterius die veneris qua fuit XV decembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII superius jam expresso honorabilis vicecancellarius prelibatus una cum honorabili Petro Ram in legibus licentiato et consiliario dicti domini Regis et cum Dominico Sancii fisci procuratore et mecum dicto notario de mandato et ordinatione dicti domini Regis ad superhabundantem cautelam accessit ad comitissam jamdictam monens et requirens illam atque mandans eidem ex parte domini Regis quod responderet his de quibus per ipsum interrogaretur intimando eidem quod alias in sui contumatiam ipse procederet in causa hujusmodi prout reperiret per justiciam esse procedendum.

Que quidem comitissa allegans et dicens ea que suprascripta sunt in efectu et ea quasi seriatim recitans noluit respondere sed supplicavit et peciit verbo advocatos qui eam patrocinentur super istis haberi et dari.

Cumque iterum et iterum per eundem honorabilem vicecancellarium moneretur et alias mandaretur eidem ex parte domini Regis quod deponeret et responderet his de quibus interrogaretur quoniam posito quod haberet advocatos super facto dicte depositionis non poterat ipsam patrocinare consulere nec juvare cum esset actus quem ipsa singulariter et per se habebat facere ipsa tamen comitissa noluit obedire nec dictis ipsius honorabilis vicecancellarii acquiescere ullo modo sed iterum peciit advocatos ut supra.

Et tunch dictus honorabilis vicecancellarius interrogavit illam quos volebat in advocatos sibi dari.

Que dixit quod Matiam Vitalis legum doctorem et Sperantemindeo Cardona jurisperitum super aliis tam extra quam intra regnum Aragonum potentis dixit quod ipsa delliberaret.

Et his dictis honorabili vicecancellario una cum aliis supradictis recessit ab eadem ad quam paulo post ipsam eadem die facto de his verbo dicto domino Regi rediit cum predictis verba similia proferens in efectu.

Senyora jo he parlar ab lo Senyor Rey sobre los fets dels advocats que vos demanats et al dit Senyor plau que vos hajats aqueys dos et jo en nom seu los vos do defora lo regne nous ne donarie car diu que noy es tengut ne encara que vos los vos hajats per esperar ells ne Nesperandeu Cardona qui es absent nous donarie dilacio alguna de temps com aquesta causa no sie de tal natura que dege anar per dilacions. Mas vos Senyora podets haver micer Macia qui es present en aquesta ciutat et jo li manare sots grans penes que ell vos advoque e per ço Senyora com en aquesta ciutat ha estudi general et hic ha molts notables clergues vejats sin volrets alguns car jous offir de forçar los queus advoquen et lo Senyor Rey los pagara ols fara pagar salari covinent.

Et dicta comitissa dix que ella delliberarie sobre allo et sobre lals.

Dictus autem honorabilis vicecancellarius nomine et in personam dicti domini Regis assignavit eidem comitisse ad delliberandum super his et delliberationem suam explicandam super his diem crastinam. Et nichilominus jussit fieri et expediri literam compulsoriam dicto honorabili Matie Vitalis continens mandatum quod patrocinaret comitissam eandem in hac causa sub pena decem mille florenorum.

In qua die superius assignata que fuit dies sabbati

XVI dies decembris anno eodem honorabilis vicecancellarius una mecum accessit ad dictam comitissam interrogans ipsam si deliberaverat in predictis.

Et dicta comitissa dixit hoc quod sequitur in effec videlicet que ella no havia advocats e que no podie r dir sens aquells perque supplicava quels hagats e q no li corregues temps fins hagues los dits advocats.

Dictus autem honorabilis vicecancellarius dice quod jam proviserat sibi in predictis ut decebat ; respondendum dicte petitioni et alias ad id quod sup diem lune proxime alias in ipsius contumatiam proc deretur in predictis justicia mediante.

—

Die XVI decembris anno predicto.

Vincencius Calb habitator loci Dos testis per Dom nicum Sanciç procuratorem curie productus citatu per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie ju ratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in c super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha ho dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haj tractat ho fet tractar o donat conseyll favor o ajuda qu

gent darmes de les parts de Gascunya o daltrès parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li hera stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber sobre les dites coses que en lo mes de maig prop passat ell testimoni qui ere ladonchs batle del castell Dos per dona Alionor germana de don Jayme hac una letra de la dita comtessa o de dona Alionor no porie dir certament de quala ere ab la qual li manave que fos decontinent ab ella e de fet ell testimoni vench a Castello de Farfanya on la dita comtessa ere e com fon davant la dita comtessa ella li dix que anas a micer Tristany et an Pere Andreu quil delliurarien et de fet ell testimoni fou ab los dits micer Tristany et Pere Andreu los quals li digueren la senyora comtessa vos ha fet venir per aço ja sabeu o haveu hoyt dir com lo regne Darago pertanyie al senyor don Jayme et com li es estat levat contra justicia ara pus que lo fet de la declaracio de la justicia no es vengut axi com devie et ell se pensava cove al senyor de penre ho per altre cap et haver lo dit regne per força don Anton de Luna es ab lor Tomas o ab lo duch de Clarença et te ja los ports de Arago establits de molta gent darmes per lo senyor don Jayme et apres deu venir ab he XXX mil de cavall ab lo dit duch per ajuda del senyor don Jayme et per haver lo regne per lo senyor don Jayme ha mester diners per pagar la gent darmes. E axi la senyora comtessa et dona Alionor volen eus pregen que vos en aço prestets diners car posat que vos siats vassall de dona Alionor

a ella plau be et vol que ajudets al senyor don Jayme son frare et nous en devets fer covidar car com lo dit senyor sera Rey vosaltres serets los pus benenants homens del regne et puys que ço que vos ara prestarets cobrar hoets que vos matex vos ho porets aturar de la primera terça de les rendes. E axi ells li digueren moltes paraules. E com ell testimoni sescusas que no porie al cap darrer no contrastants ses excusacions ell testimoni hac a prometre volgues et no de prestar X florins los quals hac a pagar dins breus dies et ell et altres qui per semblant forma que ell testimoni foren amprats. E hoy dir ell testimoni que aquells diners havien trameses don Jayme et la dita comtessa a les parts de fora lo regne per fer venir gent darmes per la dita raho de la moneda que ell testimoni et los altres prestaren et pagaren pres o reebe la dite comtessa present dona Alionor encara que per ço com la hora que ell testimoni et alguns daltres dos portaren la major part de la moneda que los dits homens los devien prestar com ni fallis alguns qui no havien pagat la dita comtessa mana a ell testimoni que de continent metes en la cadena aquells qui no havien pagat et quels fes exequcio dels bens que aço ere massa que ells perturbassen tan gran fet et tan necessari com aquest ere a son fill et en aquestes paraules ere present la dita dona Alionor qui noy contradehie en res ne dehie be ni mal feu.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit

don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme e tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Dix si aço saber que en lo mes de juny prop passat la dita comtessa trames per ell testimoni que vengues a ella e com ell testimoni li fos davant ella li dix que hagues XXX homens dos lestats ab lurs armes ab certes vitualles en que fossen a Menargues certa hora car alli trobarie qui li dirie que deurien fer et com ell testimoni li digues que traure tants homens del dit loch ere perillos com los de Sancta Linia et de Vall Delou lus fossen prop et ere dubte que si sabien que tanta gent hi fallis que no fessen qualque mal al loch de la dita comtessa li dix que no hagues dubte daxo que los de Sancta Linia et de Vall Delou hauran major dubte que altre no vaje sobre ells no digan que ells venguen aqui et axi anats que aço sera cosa de que haurets gran profit et aquells qui romanran se penediran com noy seran estats et de fet ell testimoni ab los dits XXX homens fou a Menargues on estegeren alguns dies sens anar en altra part et tornarensen a lurs cases et a cap de tres o quatre dies ell testimoni hac manament de la dita comtessa que fos ab los dits XXX homens a Albesa et aço fou la vigilia de Sent Johan et de fet ell testimoni parti Dos ab los dits homens et vench a Albesa et daqui en la nit partiren Dalbesa et vengueren fins al Pont de Picabay et ells de cert no sabien on anaven ne los capitans nols en

dehien res si no quels feren tornar dient que hora ere passada et tornarensen a Menargues et aqui estigueren dos o tres dies al cap dels quals dies mossen Flovia qui ere capita los feu tornar açi en Leyda pero ell testimoni no sab certament si la comtessa ne dona Alionor sabien a qual loch devien anar mas be creu ell testimoni que la dita comtessa ho degues saber per les coses que la dita comtessa li dix segons ha dit damont.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat e fet. Dix que noy sab res de certa sciencia mas fama publica es de tuyt que ella hi fehie mes que don Jayme.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Antonius Martorell loci Dos testis per Dominicum Sanciç productus citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que

gent darmes de la part de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber sobre les dites coses que enguany en lo mes de maig la dita comtessa trames una letra a ell testimoni et an Pere de Fontlonga que venguessen a ella e de fet ells hi vengueren a Castello on ere et com li foren davant ella los aempra que le prestassen centen flori car aquests diners havien a servir a cosa qui serie gran profit et honor de son fill e dells tots car al dit son fiyll ere estat fet gran tort del regne que li ere estat tolt en que don Anton de Luna devie haver gran colp de gent darmes estrangera ab la qual son fill don Jayme cobrarie lo dit regne et que tantost que haguessen trameses los diners a Loarre on don Anton de Luna ere la dita gent venrie et de fet ell testimoni li hac a prestar per aquesta raho XXX florins.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey e que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Dix que fou ver que enguany en lo mes de juny la dita comtessa li dix ell aempra que ell testimoni li hagues uns X o XII homens de sos amichs per anar

ab don Jayme son fill qui devie anar un poch et que fos a Menargues on trobarien mossen Flovia quils dirie que haurien a fer et ell testimoni sescusa de haverli homens mas offerili que hi serie personalment et de fet ell testimoni un dia que ere la vespre de Sent Johan ana fins a Albesa et lavors anaren a Leyda et com ell testimoni fou en lo dit loch Dalbesa vench li missatge que sa cosina germana ere morta et tornasen la dita comtessa empero no li dix on devien anar.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabud sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que fama publica ere entre ells que don Jayme fehie ho fehie ab consell de la dita comtessa sa mare encara que estant lo Senyor Rey en lo siti a Balaguer fou fama que la dita comtessa havie feta venir a Balaguer la bombarda major que ella havie feta fer a Castello.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Petrus Roig Castillionis Farfanie testis per Dominicum Sancii productus citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell hage tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li ere stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que vigares li done que haje hoit dir que la dita comtessa consellava a don Jayme son fill sobre les coses contengudes en lo dit interrogatori et ere fama publica que la dita comtessa ho fehia fer per ço com dehie que lo regne Darago ere estat levat a son fill et que ab les gents darmes lo li farie cobrar. E sab be ell testimoni que la dita comtessa aempra o feu aemprar los seus homens que prestassen diners per haver companyes per la dita raho et de fet ne prestaren alguns.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per ocupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terras del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que en aço no sab als sino que en los dies que la gent del dit don Jayme vench segons se dix a Leyda ell testimoni viu a Castello abans que hic venguessen que En Pere Andreu procurador de la dita

comtessa forçava dos jovens que hi venguessen ab los altres et aquells sescusaven que no havien armes et lo dit Pere Andreu feu haver armes a la un et laltre mes en lo en la preso. Si aço se fehie ab sabuderia de la dita comtessa o no ell testimoni no ho sab.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat. Dix que noy sab res ne ho ha hoyt dir. Be ha hoyt dir no li recorde a qui que un dia com lo dit don Jayme sen volgues anar la dita comtessa li dix fill vos me liurau a carnatge.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Dicta die XVI decembris anno predicto.

Raymundus Sanç habitator ville Castilionis Farfanie testis citatus per Johannem Garcie virgarium audientie dicti domini Regis productus per dictum fisci procuratorem juratus et interrogatus si ell testimoni conexie que havie signada o sotscrita una letra de paper qui ere stada closa lo sobre scrit de la qual se dreçava als capita officials pahers et prohomens del loch de Castello de Farfanya et de dins ere vista anar per part de la comtessa Durgell et sagellada segons se mostrava ab lo sagell secret de la dita comtessa em-

premtat en cera negra la qual letra a uyll li fou mostrada. Dix que la dita letra havie signada la comtessa Durgell mare de don Jayme Durgell car ell conexie be la sua letra et signe.

Petrus Andree presbiter dicte ville Castilionis testis qui jam supra die proxime tunch preterita deposuerat juratus et interrogatus instante fisci procuratore jamdicto si ell testimoni conexie qui havie signada o sotscrita una letra de paper qui ere estada closa lo sobrescrit de la qual se dreçava als capita officials pahers et prohomens del loch de Castello de Farfanya et de dins ere vista procehir de part de la comtessa Durgell et segellada segons se mostrava ab lo sagell secret de la dita comtessa enpremtat en cera negra la qual letra a ull li fou mostrada. Dix que la veritat ere que la comtessa mare del dit don Jayme Durgell la havie signada car ell testimoni es estat son familiar et conex be son signe.

Bartholomeus Cluet habitator dicte ville Castilionis testis qui jam die proxime dicta deposuerat productus per dictum fisci procuratorem juratus et interrogatus si ell testimoni conexie qui havie signada o sotscrita una letra de paper qui ere estada closa lo sobrescrit de la qual se dreçava als capita officials pahers et prohomens del loch de Castello de Farfanya et ere vista procehir de part de la comtessa Durgell et segellada segons se mostrava ab lo sagell secret de la dita comtessa emprentat en cera negra la qual letra a ull li fou

mostrada. Dix que ell testimoni conexie he que la comtessa mare de don Jayme Durgell la havie signada.

Petrus de Fontlonga loci Dos testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o donat consell favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes e terres del dit Senyor Rey per al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li ere stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber que ha hoyt dir diverses vegades a la dita comtessa que a son fill ere estat fet tort del regne mas ab gent darmes que venrie de defora lo regne ho cobrarie. E de fet sobre aço la dita comtessa enguany en lo mes de maig aempra ell testimoni et altres del dit loch Dos que li prestassen diners et trametrien los a gent darmes estrangera qui entrarie et ab aquella son fill haurie lo regne et daqui avant nols aemprarie de res et que serie Rey Darago.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que

la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res de veritat mas ha hoyt dir que ella ho sabie et sentie et per manament della vengueren homens Dos et Castello a Menergues et puys tornarensen et altra vegada foren per part della manats que anassen. E ha hoyt dir ell testimoni a homens de Castello que com anaven aquells de Castello ella lus dehie ara veurem que sabreu fer que en loch anau que si be ho feu tos temps sereu richs et benenants.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que nou ha hoyt dir mas be creu que axi sie et que si ella et sos mals consells no fossen los fets foren venguts en altra guisa.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Petrus de Fonttana loci Dos testis per Dominicum Sanciç procuratorem curie productus citatus per Johannem Garcia virgarium regie audientie juratus et

interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o donat consell favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li ere estada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que be ha hoyt dir a moltes gents comunament que la dita comtessa fehie tot socors et ajuda que podie a don Jayme son fill per les rahons en lo dit interrogatori contengudes et encara enguany ha fet aempra als homens Dos per la dita raho en lo qual prestec ell testimoni ere en Castello com la moneda parti de Castello et ana segons dehien vers les parts Darago a don Anton de Luna.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit senyor per al dit don Jayme quis dehie esser desceretat de aquells contra justicia. Dix que noy sab res. Dix que be sap que gent de Castello qui es de la comtessa vench a Leyda et ere fama que ab conseyll et tracte de la dita comtessa sere fet. E apres que allo fou estat ha hoyt dir ell tes-

timoni que la dita comtessa com lo Rey venie havie dit que mala sere levada que si ella no hagues donat lo consell danar a Leyda no fore res de tot allo.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res de certa sciencia empero fama publica es que tot se fehie ab conseyll de la dita comtessa et que ell testimoni et los altres del comtat son de intencio que per lo mal consell de la dita comtessa et de mossen Flovia et de micer Tristany es vengut tot lo mal.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

—

Die XVIII decembris anno predicto.

Johannes Figuera presbiter ville Ageris testis per Dominicum Sanciç procuratorem curie productus citatus per Johannem Garcia virgarium audiencie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt

dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o haje donat consell favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a recobrar la corona Darago la qual dehia que li ere estada levada injustament per lo dit Senyor. Dix que be sab que abans que la declaracio del Senyor Rey se faes la dita comtessa cabie en los consells que lo dit don Jayme tenie sobre sos fets. Mas despuys que la dita declaracio se feu la dita comtessa sere lunyada dels affers de don Jayme et de habitar ensemps ab ell. Be sab que abans de la declaracio et apres lo dit don Jayme aemprava la dita comtessa que li prestas diners o orgent per pagar la gent que tenie et ella lin prestava mas si ella ha tractat ni fet tractar les coses en lo dit interrogatori contengudes ne feta ajuda o prestec per aquella raho dix que noy sab res car no cabie en lurs secrets.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per ocupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix si aço saber sobre les coses contengudes en lo dit interrogatori que abans que la gent del dit don Jayme anassen a Leyda la dita comtessa estant a Castello et lo dit don Jayme a Balaguer lo dit don Jayme

justa gent et la dita comtessa pensavas que ho fes per lo comte de Cardona a qui havie tramesos deseximents et despuys abans per que anassen ella hoy dir o entes que per anar o haver Leyda justaven la gent et lavors la dita comtessa mana a ell testimoni que encontinent anas a Balaguer a son fill et que li digues com ella havia entesa tal cosa et que li dehie ell pregava que aço per res nos faes car si ho fehie allo serie destruccio dell et de tota sa terra. Encara mes dix la dita comtessa a ell testimoni que digues a mossen Flovia et a micer Tristany que per cosa del mon allo nos fes mas que ells abdosos vinguessen a parlar ab ella sobre allo e de fet ell testimoni cavalca et ana a Balaguer et dix ço que la dita comtessa li hac manat al dit don Jayme et als dits mossen Flovia et micer Tristany pero tot axo no contrastant prech que ells anassen despuys de que tant com ell testimoni conegue la dita comtessa hac desplaer.

Interrogatus si en la venguda que la gent del dit don Jayme feren a Leyda hague homens de la dita comtessa. Dix que no ho porie dir mas be sab que Dager et Dos ni anaren. De la altra terra sua no ho porie dir.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut ,sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies o rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res car no cabie en lus secrets.

Interrogatus si ell testimoni conex qui ha subsignada una letra qui a ull li fou mostrada la qual de part de dona Alionor germana de don Jayme Durgell anava o ere estada tramesa segons se mostrava als capita pahers et prohomens del loch Dos. Dix que ell testimoni conex be que la dita dona Alionor la ha signada.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Antonius Martorell dicti loci Dos habitator testis qui jam supra deposuit interrogatus virtute juramenti per eum supra prestiti si ell testimoni sab o conex que ha signada una letra la qual a ull li fou mostrada la qual de part de dona Alionor germana de don Jayme Durgell anava o ere estada tramesa als capita pahers et prohomens del loch Dos. Dix que la dita dona Alionor la ha signada car ell conex la letra o scriptura sua.

Et hiis peractis die predicta XVIII decembris anno quo supra Dominicus Sancii fisci procurator jamdictus comparens coram honorabile vicecancellario memorato ad fundandum intentionem suam super istis produxit testis literas privatas quarum due erunt dicts comitisse et una earum directa bajulo paciariis et probis hominibus Castillionis de Farfanya tercia vero erat domine Elionoris filie dicte comitisse et sororis dicti Jacobi de Urgello directa capitaneo paciariis et probis

hominibus loci Dos predicti. Quasquidem literas presenti in processu inseri petiit et requisivit prout modo inferius denotato properendi et videri poterit a quolibet intuente. Et sunt hec que inmediate sequntur.

Als amats e fels nostres los capita officials pahers et prohomens del loch de Castello de Farfanya.

La comtessa Durgell.

Capitani officials pahers et prohomens com aquells qui confiam et crehem verdaderament que guardants vostra lealtat de que guanyarets corona donor en aquest mon de gloria en laltre e merexerets grans dons per preminencies volem que de les rendes que son caigudes fins al jorn de vuy et cauran daci avant durant aquest temps no paguets res a mos officials. E som certa que amats tant vostra lealtat perque sen queus sia posat per cremament dalberchs per talament del terme no farets cosa que a vosaltres toch en gran vergonya ni a nos en dan. Perque merexets que per nos e per nostre molt car fiyll perpetualment siats afranquits perque prohomens esforçau mes be et lo trebayll prenets ab plaer car sens tot dubte en breu veurets tal socors queus tenrets per benaventurats e penrets gran venyança dels malvats que per defaliment de cor han desonrats ells mateis e tots sos linatges. E per ço com ne haurets plaer vos certificam que estam be la merce de nostre Senyor Deus et ab gran plaer esperant lo bon temps que ha a venir. E sia la divinal gra-

cia sobre nosaltres et vosaltres et la ajuda de Sent Miquell. Margarita.

Als amat e fells nostres los capita pahers et prohomens del loch Dos.

Lionor Darago.

Prohomens considerant que per occasio de la insulta guerra quel infant don Ferrando de Castella fa contra nostre molt car frare don Jayme Darago vosaltres no podets laborar ni treballar en vostres fahenes axi com custumat havets e haurets mester pero attenent que encara non havets haut destrich per via de combat o seti havem acordat que totes quantes rendes drets e imposicions en lo dit loch fins al jorn de vuy a nos sien caygudes aquelles vos sien relexades e volem que aquelles nos cullen nes pleguen ans ab tenor de la present graciosament les vos relaxam et donam en sustentacio et ajuda de vostres necessitats e que aquelles puxats convertir e convertiscats en vostres propriis usos e de la universitat del dit loch. Manants per aquesta matexa a qualsevol havent poder de cullir les dites rendes drets et imposicions que aquells fins al dit dia duy nos cur ni entrameta de cullir haver ni plegar com nos graciosament les vos hajam relexades et donades. Certificants vos que si per raho de la dita guerra vos covendra sostenir major afany en hauriets mes perduts que nos per vostra bona lealtat hi naturalesa hi hau-

rem aquells esguarts que natural Senyora deu haver a sos naturals fels e leals vassals eus remunerarem en gracies et benificis segons se pertany sens falla e no plangats nius sien greus tales ni dans que per la dita raho vos sien feits o donats al terç doble vos sera remunerat la gracia de Deu migançant. Dada en la ciutat de Balaguer sots nostre sagell secret a dos dies de setembre del any MCCCCXIII. Lionor Darago.

Als fels nostres lo batle pahers et prohomens del loch Dos.

La comtessa Durgell.

Batle pahers e prohomens manam vos que axi com ja era estat ordenat ab la mes gent que porets et mills armats siats açi dema que sera dia de Corpus Christi hora de tercia. E aço per res no mudets car si fariets lo contrari ço que no crehem ne hauriets cruell punitio. Data en Castello sots nostre sagell secret a XXI de uny.

Item dicta die XVIII decembris anno superius expressa absente a dicta civitate Ilerde honorabile vicecancellario memorato de mandato et ordinatione dicti domini Regis honorabilis Berengarius Columbi decretorum doctor regens ipsius domini Regis cancellarie accessit personaliter una cum procuratore fiscali pre-

dicto et Martino de Angusolis dicti domini Regis scriptore ad domum in qua comitissa jamdicta hospitabatur. Quamquidem comitissam in sui presentia constitutam interrogavit si satisfaciendo assignationi sibi dessuper facte volebat aliquid dicere aut ponere in predictis.

Et dicta comitissa replicando verba per eum sepius dessuper allegata et recitata dixit quod ipsa non poterat absque advocati consilio respondere nec aliquid dicere et licet fuisset advocatus unus concessus videlicet Matias Vitalis hoc non sufficiebat sibi cum facti qualitate pensata et attenta conditione persone sue non esset ei satisfactum aut debite de uno tamen advocato provisum quare protestabatur quod non curreret sibi tempus donech advocatos competentes haberet.

Et dictus honorabilis regens cancellarie iterum de benignitate regia assignavit eidem comitisse ad id quod superius diem crastinam salvo jure super contumacia quam dictus fici procurator ibidem presens acusabat.

Preterea ipsa eadem die circa horam terciarum Dominicus Sancii fisci procurator jam dictus presente me dicto Ludovico de Torremorell notario et pro testibus presentavit dicto honorabili Mathie Vitalis legum doctori in civitate Ilerde personaliter constituto quandam literam serenissimi domini Regis predicti sigillo ejus comuni sigillatam cujus series talis erat.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum. . .

No sigue.

Item ipsa eadem die instante et supplicante dicto fisci procuratore illustrissimus dominus Rex jamdictus jussit fieri et expediri comissiones sequentes bajulis locorum Castillionis Farfanie et de Os.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Fideli nostro bajulo castri seu loci Dos vel ejus locumtenenti salutem et gratiam. Cum in causa inquisitionis per nos instante fisci procuratore nostre curie facte adversus Margaritam uxorem egregii Petri quondam comitis Urgelli et Elionorem filiam ejus habemus necessarium testimonium quorundam hominum dicti castri sive loci. Ideo vobis dicimus committimus et mandamus quatenus visis presentibus quoscumque lator presentium vobis duxerit nominandos ad deponendum veritatem in et super interrogatoriis que sub nostri minoris sigilli munimine vobis transmitimus separatim preture viribus distringatis redigendo seu redigi faciendo depositiones eorum in scriptis illasque nobis sigillatas et clausas taliter quod fides ipsis adhiberi valeat transmittendo et alias rescribendo

qualis et quanta fides ipsis testibus fuerit adhibenda. Nos enim vobis super hiis cum dependentibus emergentibus et connexis vices nostras comittimus plenarie cum presenti. Datum Ilerde XVIII die decembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII. Columbus cancellarius regius.

Item die predicta XVIII decembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII supra proxime memorato instante dicti fisci procuratore fuit emanata alia comissionis littera que bajulo loci sive castri Castillionis Farfanie seu ipsius locumtenenti dirigebatur super receptione testium in causa presenti per dictum fisci procuratorem nominatos.

—

Postea vero die mercurii qua fuit XX decembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tertio decimo supradicto honorabilis Berengarius Columbi regens cancellariam qui supra accessit ad domum sive pausatam dicte comitisse quam in sui presencia constitutam interrogavit si volebat aliquid dicere prout fuerat sibi assignatum alias in ipsius contumatiam quam jam admisserat dictus dominus Rex procederet in predictis justicia mediante.

Dicta autem comitissa dixit quasi hec verba in elec-

tu. Micer Berenguer jo no pusch als dir a present sino ço que he dit damont jo sens advocats no pusch res fer en tan gran et tan ardua causa com aquesta es en la qual me van no solament los bens mas encara ma fama la qual jo pren mes que tot attesa la condicio de ma persona. Jo no he prou de un advocat et axi digatsme aço al Senyor Rey et que jo muyr de fam car ell te tot ço del meu.

Et dictus honorabilis regens cancellarie assignavit eidem comitisse ad dicendum proponendum et allegandum quicquid dicere proponere et allegare voluerit in predictis diem veneris proximam alias in ipsius contumaciam procederetur in predictis justicia mediante salvo jure tamen super contumacia jam per fisci procuratorem acusata.

—

Subsequenter die XXII decembris anno predicto fuit processum ad receptionem testis subscripti ut sequitur.

Sancius de Juneda olim bajulus loci Dalcoleya de Cinqua testis per Dominicum Sanciç procuratorem curie productus citatus per Raymundum Fusterii regium portarium juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab o ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fes tractar ne donat consell favor ni ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona reyal Darago la qual dehie que li ere estada levada injustament per lo Senyor Rey. Dix que noy sab res.

Interrogatus si ell testimoni sab o ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per penre et occupar aquella al dit don Jayme e tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que en lo mes de juny prop passat ço es a XIX dies del dit mes ell testimoni hac una letra de la dita comtessa de la tenor seguent.

Al amat nostre En Sanxo de Juneda batle de la nostra vila Dalcoleya de Cinqua.

La Comtessa Durgell.

En Sanxo nos vos havem mester de gran cuyta et necessitat ab X homens o servents ben armats per queus pregam que decontinent siats aci sens tot lagui et si noy erets dimarts hora de tercia nons valrie res

et no volem los homens Dacoleya sapien la manera mas per ço queus liuren los deu homens los fem saber que per algunes scriptures quens ha aportades en que va molt volent queus liuren los dits X homens que sien bons macips ben armats queus acompanyen fins aci cor dintre V jorns apres sen tornaran e aquesta manera tendrets en lo dit feyt. E comanats lo castell a alguna persona de qui vos puscats be fiar per forma que en aquests V jorns que starets defora noy façats freytura. Dada en Castello de Farfanya sots nostre sagell secret a XVIII de juny. Margarita.

Per virtut de la qual letra ell testimoni ab los dits X homens o servents que li demanava vench a Castello de Farfanya et fou ab la dita comtessa et estech aqui alguns dies al qual com vench la vigilia de Sent Johan la dita comtessa dix a ell testimoni que ab los dits X homens sen anas ab En Belver qui ere capita et ab En Gilabert batle de Castello qui menaven certa gent et que fes ço que ells farien. E de fet partiren tots daqui et anaren a Albesa on trobaren molta altra gent de peu et de cavall et daqui partiren et vengueren en la nit fins al pont de Picabay on com foren fon ja dies et aqui vengueren En Bellver et Antoni Robio quils digueren que sen tornassen et de fet sen tornaren tots a Menargues et lo dimarts aprop seguent tota la dita gent camina et vengue a la dita ciutat de Leyda pero ell testimoni no passa de miga orta enjus be pero veu que aquells qui anaren avant vers la dita ciutat meteren foch a blats et daqui partent anaren a

Vilanova de Segria et aquell dia matex ell testi
anasen a Castello et parla ab la dita comtessa en l
ra et continent de la qual conegue ell testimoni
havie desplaer com lo dit fet nos ere avengut et a
vespre matex ell testimoni parti dalli et anasen a
coleya ab sos homens.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt di
la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit q
dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo
yor Rey ne li fes resistencies et rebellio axi per
ha fet. Dix que noy sab res sino que ha hoyt dir
ella ere dins Balaguer et presumex que hi degue
ber et sentir.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Et paulo post ipsa eadem die XXII decembris
no eodem Dominicus Sancii fisci procurator qui s
constitutus in presentia dicti honorabilis Beren
Columbi cancellarie regentis pro sua super hiis i
tione fundanda produxit duo papiri quinterna sig
et clausa alterum quorum per bajulum loci Dos
batur esse transmissum depositiones quorundam
tium per eos vigore comissionum dessuper inse
receptorum per eos continentes. Que siquidem q
terna presenti petiit annecti processui et erant hi
ea continentes que inmediate per ordinem su
cuntur.

A XX dies del mes deembre del any MCCCCXIII per part del molt alt Senyor Rey Daraguo fonch presentada una comissio an Matheu delz Prats lochtinent de batlle del loch Dos per lonrat En Guillem Dalmenar batlle del dit loch per lo dit Senyor Rey la qual comissio es de la tenor seguent.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Fideli nostro bajulo castri seu loci Dos vel ejus locum tenenti salutem et gratiam. Cum in causa inquisitionis per nos instante fisci procuratore nostre curie facte adversus Margaritam uxorem egregii Petri quondam comitis Urgelli et Elionorem filiam ejus habemus necessarium testimonium quorundam hominum dicti castri sive loci. Ideo vobis dicimus comittimus et mandamus quatenus visis presentibus quoscumque lator presentium vobis duxerint nominandos ad deponendum veritatem in et super interrogatoris que sub nostri minoris sigilli munimine vobis transmitterimus separatim preture viribus distringatis redigendo seu redigi faciendo depositiones eorum in scriptis illasque nobis sigillatas et clausas taliter quod fides ipsis adhiberi valeat transmitendo et alias rescribendo qualis et quanta fides ipsis testibus fuerit adhibenda. Nos enim vobis super hiis cum dependentibus emergentibus et cotnexis vices nostras comitimus plenarie cum presenti. Datis Ilerde XVIII

die deembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII. Columbus cancellarius regius.

E rebuda la dita comissio per lo dit lochtinent de batlle ab deguda reverencia segons aquella si cove encontinent si feu venir En Ramon Ferrando missatge jurat de son offici al qual mana que fes manament de deu florins dor an Ar. Salas et an Anthoni Torobada et an S. Gaçol et an Johan Toscha jove que fosen davant ell axi com aquells qui son homens dignes de fe sobre la dita deposicio et comença enquerir e interrogar lo feyt segons ques seguex.

Dicta die Anthonius Torobadal testis juratus et interrogatus super predictis dicere veritatem.

Et primo fuit interrogatus si ell testimoni sab ni ha oyt dir que la comtessa que solie esser Durgell mare de don Jayme Durgell ni doua Lionor germana del dit don Jayme senyora quis dehie lavos del dit loch Dos si feren aempre de dines ni de moneda ni daltres coses per succors al dit don Jayme per fer venir gents darmes stranyes contra lo Senyor Rey en Ferrando. E dix que hoc que cert aempre fonch feyt.

Interrogatus ell testimoni com ho sab et dix que per tan com ell matex per lo dit aempre na pagat dos florins.

Interrogatus si ell testimoni sab que altres del dit

loch Dos ne pagassen nin fosen aemprats et dix que hoc mes de X et que aço remet a un quern quin feren daquells qui pagaven en lo dit aempre.

Interrogatus ell testimoni en quin temps fonch feyt lo dit aempre et dix que en lo mes de maig prop passat.

Interrogatus si ell testimoni sab quina fonch ni quanta la quantitat quen pagaren los dits homens Dos et dix que segons sos vigares que dohens florins poch mes o menys.

Interrogatus si sab ni oy dir lo dit testimoni a quina gent darmes ana la dita quantitat et dix que segons se dehie que al castell de Loarri a don Anthon de Luna que fahie entrar certa gent darmes.

Interrogatus si ell testimoni hoy dir a les dites senyores que gents darmes deguesen entrar en lo regne ni que la dita quantitat hi degues servir. E dix que hoc a la comtessa et a tot lo mon fama publica e quells dehien que si sabien lo profit que per aquesta raho si devie seguir que ells metrien los fills et los mols de les cames penyora e que lo senyor don Jayme serie Rey et succeydor del regne Daraguo e que a ell si pertanye et no al infant de Castella e que lo dit don Jayme ere stat XXI jorn Rey e que per mal voler et per dines lo li avien tolt mas que encara o sirie.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha oyt dir que la dita comtessa et la dita dona Lionor fessen anar homens de sos lochs per pendre la ciutat de Leyda com lo dit don Jayme hic trames certa gent darmes. E dix que hoc.

Interrogatus com ho sap. E dix que ell matex hi ana ab molts daltres del dit loch Dos.

Interrogatus si sab ni oy dir que ni anas del loch de Castello de Farfanya ni de la batlia de Montmagastre ni del loch de Menargues. Et dix que hoc de Castello et de Menargues e que enten que tambe sino havie de Montmagastre mas que nols conexie.

Interrogatus en quey temps hi anaren. Et dix que en lo mes de juny prop passat la vespera de Sent Johan.

Interrogatus si sab ni oy dir quels dits senyors fessen anar de la gent de sos lochs en Setria com lo dit don Jayme hi trames gent darmes per talar et ques retessen al dit don Jayme com sen portaren los blats. Et dix que hoc de tots e quells manave a quiscu que sen amenasen bisties et que portasen sachs per portasen dels dits blats.

Interrogatus si ell testimoni ço qui a depossat aye depossat per oy ni per mala volentat dels dits senyors

ni es stat instroyt ni sobornat ni quen sie stat pagat ni preferta a ell paga. Et dix que no per lo sagrament que feyt ha.

Interrogatus per manament de qui es vengut a depossar sobre les dites coses. Et dix que En Ramon Ferrando missatge jurat del batlle Dos li ha feyt manament de X florins que fossa davant lo dit batlle per fer una deposicio.

Eodem die A. Salas habitator loci Osser testis juratus et interrogatus super predictis dicére veritatem.

Et primo fuit interrogatus si ell testimoni es stat aemprat de dines ni moneda ni daltres coses per la senyora Durgell qui ere ladonchs et mare de don Jayme Durgell ni per dona Lionor senyora qui ere la donchs del loch Dos per fer entrar gents darmes stranyes contra lo Senyor Rey ni lo regne. E dix que ell testimoni ne fonch aemprat per En Pere Andreu per part de la dita comtessa per lo qual empre ne paga dos florins mas que no sab per que ni perque no.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa e la dita dona Lionor fessen ajuda ni sucos al dit don Jayme Durgell per pendre la ciutat de Leyda perque lo dit don Jayme pogues haver les altres ciutats et viles del regne e qui fos despossuyt lo Rey En Ferrando qui no havie lo dit regne justa-

ment. E dix que en quant lo mes de juny prop passat que ell testimoni ab daltres del dit loch Dos per manament del batlle anaren ab daltra gent del comdat a la dita ciutat de Leyda e metensi en enboscha en la cassa que sappella la cassa antigua davant lo mercada e ques dehie entre ell et laltra gent que en la ciuta entraren que los portals trobarien oberts.

Interrogatus ell testimoni si sab ni oy dir perqu entraren en la dita ciutat et dix que mossen Flovia h entrare per lo comte.

Interrogatus si ell testimoni sab ni hoy dir per que hi entrare lo dit mossen Flovia ni laltra gent pe lo dit comte. E dix que no sab sino que per lo com te et que axis dehie.

Interrogatus si ell testimoni sab que lo dit mosse Flovia ni laltre gent qui eren ab ell se deguessen al çar et sforçar de entrar en la dita ciutat per don Jaym Durgell contra lo Senyor Rey. Dix que no sab.

Interrogatus si ell testimoni sab ni oy dir que de guessen entrar en la dita ciutat per robar ni per bar regar los bens de les persones de la dita ciutat. Di que no mas que com fosen dins la ciutat que serie ben richs que haurien molta roba et dines.

Interrogatus si ell testimoni sab ni a oyt dir que l dita comtessa ni la dita dona Lionor ajen sabud senti

ni consentit que lo dit don Jayme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey ni li fes resistencia ni rebellions segons que per obra a demostrat. E dix que ell testimoni be ha vist que lo dit don Jayme ses stablit en Balaguer ab les dites Senyores et que lo Senyor Rey lo tenie asetgat.

Interrogatus ell testimoni com es vengut a fer la dita deposicio. Dix que per ço com En Ramon Ferrando missatge jurat del batlle del loch Dos lin havie feyt manament de X florins.

Interrogatus si ell testimoni a celat de dir veritat ni ço qui a depossat aye depossat per mala volentat que agues contra los dits senyors ni es stat sobornat ni destroyt ni pagat ni perferta paga. Dix que no per sa fe.

Dicta die Johannis Toscha minor dierum testis juratus et interrogatus per dictum bajulum super predictis dicere veritatem.

Et primo fuit interrogatus si ell testimoni sab ni ha oyt dir que la comtessa Durgell qui solie esser mare den Jayme Durgell ni dona Lionor germana del dit Jayme aguessen feyt aempre de dines ni daltres coses per que fessen entrar gens darmes en lo regne contra lo Senyor Rey ni li ajen dat conseyll favor ni ajuda de dines ni de gent de sos lochs. E dix que sta en veritat

que en aquest any en lo mes de juny propt passat que ell ab daltres homens del dit loch Dos anaren a Castello hon eren citats per letra de manament de la dita comtessa e foren davant En P. Andreu lo qual los aempra de part de la dita comtessa de la dita dona Lionor qui lavegada seyoregave lo dit loch Dos e que ell et daltres del dit loch Dos li prestaren certa quantitat de dines per a gent darmes qui devien entrar en lo regne a ma de don Anton de Luna e que aquelles persones que nos volien convenir ab lo dit P. Andreu lo dit P. los dehie hils manave de part dels dits senyors que no isquesen dali de Castello fins ab ell si fosen convenguts per lo dit empre o ab la comtessa si fosen vists hi ell testimoni ab los altres sabent que segons per la dita raho havien ajuda informacio domens de Menargues que com no volien pagar ço quils demanaven en lo dit aempre que la Senyora los fahie metre en la cassa de la sal presos e ells testimonis e los altres veent aquesta informacio no volgueren anar davant la comtessa ferenne covinença en poder del dit P. Andreu en lo qual aempre paga ell X florins.

Interrogatus si sab ni oy dir hon ana la dita quantitat de les dites manleutes. E dix que fama ere que a don Anton de Luna a Louari.

Interrogatus si ell testimoni sab ni a oyt dir quels dits senyors trametessen gens de sos lochs en favor ni ajuda de don Jayme Durgell per pendre la ciutat de Leyda ni en altres parts. E dix que lo batlle qui

ere la vegada daquest loch Dos enguany en lo mes de juny propt passat feu manament a ell testimoni et a daltres et que anassen al loch de Menargues hon stigueren alguns dies hic en apres al loch Dalbesa et que despuxes si seguí que ell testimoni ab molta daltra gent del comdat anaren lo mati de Sent Johan fins daval lo pont de Piquabay e que agueren missatge que no podien entrar en la ciutat que les portes eren tanquades e tornarensen a Menargues en apres a cap de dos o tres dies la gent del comte ab daltra gent de les dites senyories tornaren a la dita ciutat de Leyda e que dehien que la volien pendre per lo comte Durgell per alçarse contra lo Senyor Rey.

Interrogatus si podien esser molta gent ni qui nere capita. E dix que moss'n Flovia ere capita major e mossen Johan Cortit qui portave un peno e que la gent entre de peu et de caval si dehie que podien esser qualsque dos milia.

Interrogatus ell testimoni si sab ni oy dir de quals lochs de les dites senyories hic anaren. E dix que Dos et de Castello e de Menargues que daquells hii vie hii conegue.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha oyt dir que les dites senyories ayen sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme sestablis en Balaguer per rebellarse contra lo Senyor Rey ni li fes rebellicio. E dix que hoc e que axi ere fama publica entre ells queIs dits sen-

yors eren en Balaguer ab lo dit don Jayme e que ell testimoni viu que apres que Os si fonch donat al Senyor Rey que los de Balaguer si defenien contra la gent del Senyor Rey.

Interrogatus si ell testimoni hoy dir ni sab quels dits senyors diguesen que lo dit don Jayme devie esser Rey et no linfant de Castella a qui avien elegit Rey e que ells aurien gent darmes e que feren tot aquell sforç que lo dit don Jayme fos Rey et que molta gent del regne tenie ab ell et ciutats et com la gent darmes entras que rebellar sien contra lo Senyor Rey. E dix que quant es ell testimoni nou oy dir als dits senyors que noy agüe raunament mas que axi ere fama e quells o tramittien a dir per aquells quells dehien ques tinguessen fort que en breu aurien molta gent darmes e que aço oy dir a molts en special a Menaut de Favas qui pasave per Os segons si dehie ab moneda a gent darmes en Gascunya.

Interrogatus si ell testimoni es vengut de son plen voler per fer la dita deposicio. Et dix que no ans navie agut manament de X florins.

Interrogatus per qui na agut lo dit manament. Et dix que per En Ramon Ferrando misagte del baille Dos.

Interrogatus si fuit instructus doctus vel subornatus etc. Dixit quod non.

Eadem die G. Gaçol loci Osser testis juratus et interrogatus super predictis veritatem dicere.

Et primo fuit interrogatus si ell testimoni sab ni a oyt dir que la comtessa mare den Jayme Durgell ni dona Lionor fessen aempre de dines per asoldadar gent darmes contra lo regne et lo Senyor Rey en favor et ajuda del dit Jayme Durgell. E dixit que hoc que en lo mes de mag prop passat ell testimoni fonch aemprat per En P. Andreu per part dels dits senyors et que ell testimoni ab daltres del dit loch Dos hi prestaren certes quantitats.

Interrogatus com o sab et dix que per tant com ell testimoni ni presta X florins et que li dehien que XXV ni podie prestar que aytans len havien scrits.

Interrogatus si ell testimoni sab ni a hoyt dir hon anaren los dits dines del dit aempre. Et dix que a gens darmes en ajuda del comte segons si dehie et ques dehie que si sabien lo be que sen devie seguir ni exir que les criatures que havien hii enpenyoraren.

Interrogatus si ell testimoni sab ni a oyt dir que los dits Senyors trametesen gent de sos lochs en favor et ajuda del dit Jayme per pendre la ciutat de Leyda. E dix que hoc que enguany en lo mes de juny propt passat lo batlle qui ere per la dita senyora dona Lionor los mana et feu manament que anasen Albessa et que partin dali lo mati de Sent Johan ell ab altra gent del

comdat et dels lochs dels dits Senyors anaren fins al pont de Picuabay et per tan com los semblave que ere massa gran jornt e agueren missatge que sen tornassen a Menargues et apres pochs dies hi torna la gent a la dita ciutat per pendre aquella e foren sentits e agueren sen a tornar et segons ques dehie cremarenli certes garberes de blat en lo mercadal de Leyda.

Interrogatus si sab ni a oyt dir quels dits Senyors sabessen ni sentissen ni consentissen que lo dit Jayme Durgell si tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey ni que fes rebellacio contra lo dit Senyor. Dix que he ha oyt dir que lo dit Jayme e los dits senyors eren en Balaguer ab ell e que defeniense contra lo dit Senyor Rey e que manaven a ells dels pobles ques tinguessen fort que a breus dies agueren grant gent darmes.

Interrogatus ell testimoni a manament de qui es vengut a fer la dita deposicio. E dix que per manament del missatge del batlle.

Interrogatus quey manament li feu lo dit misatge del batlle. E dix que de X florins que fos davant lo batlle.

Interrogatus si fuit instructus doctus vel subornatus odio amore favore precio vel precibus. Dixit quod non.

—

Tradatur multum honorabili auditori audientie serenissimi domini Regis.

Die XIX mensis decembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII.

Coram honorabili Jaufrido Rosell bajulo loci Castillionis Farfanie comparuit Johannes de Vuyro et presentavit eidem bajulo quandam patentem literam serenissimi domini Regis in dorso sigillatam sigillo cere vermilie ut prima facie aparebat sigillo magestatis et alia littera clausa sigillo minoris sigillata sive interrogationis cujus tenor dicte littere dicitur esse talis.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valentie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Fideli nostro bajulo castri seu loci Castillionis Farfanie vel ejus locumtenenti. Salutem et gratiam. Cum in causa inquisitionis per nos instante fisci procuratore nostre curie facte adversus Margaritam uxorem egregii Petri quondam comitis Urgelli et Elionorem filiam ejus habeamus necessarium testimonium quorundam hominum dicti castri sive loci. Ideo vobis dicimus comittimus et mandamus quatenus visis

presentibus quoscumque latore presentium vobis duxerit nominandos ad deponendum veritatem in et super interrogatoriis que sub nostri minoris sigilli munitis vobis transmitimus separatim preture viribus distringatis redigendo seu redigi faciendo depositiones eorum in scriptis illasque nobis sigillatas et clausas taliter quod fides ipsis adhiberi valeat transmitendo et alias rescribendo qualis et quanta fides ipsis testibus fuerit adhidenda. Nos enim vobis super hiis cum dependentibus emergentibns et connexis vices nostras comitimus plenarie cum presenti. Datum Ilerde XVIII die decembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tertio decimo. Columbus cancellarius regius.

Tenor vero dictis interrogatoriis talis est que erant in littera clausa.

Primo interrogent si saben ni han oit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell ne dona Elionor germana sua hajen tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya et daltres parts entrasen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey.

Interrogatus si saben ni han hoit dir que la dita comtessa mare de Elionor germana del dit don Jayme tractasen o fesen tractar que la gent del dit don Jay-

me entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme que dehie esser deseretat daquells contra justicia.

Interrogatus si saben ni han oit dir que la dita comtessa ni dona Elionor hajen sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet.

Quaquidem littera et interrogatoriis presentatis et receptis cum illa humili reverentia qua decet dictus honorabilis bajulus offert se paratum contentis in dictis littera et interrogatoriis adimplendum effectu. Et nichilominus procesit ad recipiendum informationem super predictis in modum qui sequitur.

Die XX mensis decembris anno predicto.

Antonius de Benavent habitator loci Castillionis Farfanie testis juratus et interrogatus super predictis.

Et primo super prima interrogatione si el testimoni sap ni ha oit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell ne dona Elionor germana sua hajen tractat o fet tractar o donat conseyll favor ni ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per

ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li ere estada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Respos et dix que ver es que axi se dehie publicament entre los habitants de Castello e de fet hi passa En Gispert de Guilaniu et En Johan Domenech et daltres que devien fer pasar les companyes de Gascunya.

Interrogatus. com ho sap ni a qui ho ha oit dir. E dix que per ço com el testimoni de nit anave a Balaguer et portave galines et formatges et com a la dita Senyora et al comte mentre lo siti del Senyor Rey jahie sobre Balaguer et oie dir a la dita Senyora et al dit senyor don Jayme que les companyes devien entrar de dia en dia e que les speraven et aco dehien en lo castell de Balaguer diverses vegades. E de fet Menaut de Favara fonch en Castello et en Balaguer per aquella rao e moneda sen paga per diverses persones de Castello et daltres lochs la qual trameteren per que les companyes pasasen e per les taylles e libre que sen feu se pot veure et trobar et dehien que lo dit Jayme serie Rey et a el se pertanye.

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la dita comtessa mare de Elionor et germana del dit don Jayme tractasen o fesen tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme e tolrela al Senyor Rey et occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit senyor per al dit don Jayme

quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Respos et dix que ver es que sens conseyll de la Senyora no fehia res lo dit senyor don Jayme.

Interrogatus com ho sab. E dix que per ço com ell testimoni hi fo ab totes les gents darmes et de peu del comdat et del veçcomdat que hi anaren la vespre de Sent Johan de juny prop passat e noy pogueren entrar e anaranhi de Castello el testimoni et molts daltres que lo batle los hi fehie anar.

Interrogatus si sap ni ha oyt dir que la dita comtessa ne dona Elionor hajen sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Respos et dix que veritat es.

Interrogatus com ho sab. E dix que per ço com la dita senyora comtessa et dona Elionor et lo dit don Jayme eren en Balaguer tots justats es defenien contra lo dit Senyor Rey e el testimoni com anave de Castello a Balaguar de nit los oi dir que si les companyes venien que els exirien defora et ferien en la ost et tots dies que el testimoni vehie que exien a les esquaramuces e en aço aparie que hi sabien.

Interrogatus si fuit legitime citatus. Dix que hoc que P. de Cubels lin ha feyt manament de LX sous que deposasen.

Interrogatus si deponit odio amore timore prece precio vel favore aut si fuit instructum. Dixit quod non.

Fuit sibi lectum etc.

Eadem die.

Anthonius Aguilar habitator Castillionis Farfanie testis juratus et interrogatus primo si el testimoni sab ni ha oyt dir que la senyora comtessa mare de don Jayme Durgell ne dona Elionor germana sua hajen tractat o fet tractat o donat conseyll favor e ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya e daltres parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Respos et dix que veritat es.

Interrogatus com ho sap. Et dix que per ço com el testimoni anave de nit a Balaguer mentre lo siti del Senyor Rey jahie sobre Balaguer que hi portave formatges et letres per lo loch de Castello et hoie dir a la dita Senyora et al dit don Jayme et a tots que los companyes de Gascunya devien entrar e que estaven fort alegres et axi mateix que el testimoni vehe que Menaut de Favars ere vengut a Balaguer et a Castello per aquella rao et En Gispert de Guilaniu et En Johan Domenech que eren pasats en Gascunya perque feyen

pasar les dites companyes et moneda que hi passaren et sen plega en Castello ab tallya la qual plegave En P. de Liminana et aquella hi aporta Francesch Palau et lo fiyll den Thomas Sartre et don Anthon de Luna e tot hom del comdat e del veçcomdat se pensaven que les dites companyes pasaren car axi matex los homens Dos et tots pagaren moneda per la dita rao perque apar que mare et fillya et tots ho sentien et ho sabien.

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la dita comtessa mare et Elionor germana del dit don Jayme tractasen o fesen tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per ocupar aquella al dit don Jayme e tolre al Senyor Rey e que ocupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit Senyor per al dit don Jayme ques dehia esser descretat daquells contra justicia. Respos et dix que ver es.

Interrogatus com ho sap. Et dix que per ço com el testimoni ana a la ciutat de Leyda ab la gent darmes et ab homens de Castello et Dos et del comdat et veçcomdat Dager e que lo batle los hi fahie anar e tots temps se dehie que lo dit don Jayme devie esser Rey et que si aguessen pogut que hi foren entrats en Leyda mas no pogueren e en aço apar que la dita Senyora et dona Elionor ho sabien car sos homens hi anaven.

Interrogatus com ho sap. Respos et dix que per ç com la dita senyora comtessa mare et la dita Liono et don Jayme tots temps an estats justats en Balague aytant com lo siti ha estat e son defeses et an fet to son poder que no fosen presos et el testimoni hi es es tat en les escaramuçes que tots dies si fahien et ho h vist a uyll.

Interrogatus si fuit legitime citatus. Dix que hoc qu P. de Cubells lo hi ha manat ab pena de LX sous qu deposas.

Interrogatus si deposuit odio amore et timore prec precio etc.Dixit quod non.

Fuit sibi lectum etc.

Eadem die.

Senton Potxé judeus habitator Castillionis Farfani testis juratus super Xª precepta legis que Deus dedi Moysi in monte Sinahi et interrogatus primo si e testimoni sab ni ha oit dir que la comtessa mare e dor Jayme Durgell ne dona Elionor germana sua hajer tractat o fet tractar et donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme et cobrar la corona Darago la

qual dehie que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Respos et dix que ver es.

Interrogatus com ho sap. Et dix que per tant que com la dita senyora comtessa los aempra que la aljama de Castello li presta LXXX florins la dita senyora dix a el testimoni en lo castell de Castello que per a les companyes que devien pasar de Gascunya e de fer trametre la moneda a don Anthon de Luna et Francesch Palau et lo fiyll den Thomas Sartre la portaren fins al Grado et dali avant ana a Loari al dit Anthon de Luna e que axi matex hi prestaren los homens del loch Dos et dona Elionor et par que succos hi fahien e sabien en los fets pus que ajuda hi fahien.

Interrogatus si sab ni ha oit dir que la dita comtessa mare et Elionor germana del dit don Jayme tractasen o fessen tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Respos et dix que veritat es e que si entrats hi fosen dehien que serie Rey.

Interrogatus com ho sap. Et dix que per ço com vehe que les gents de Castello de la dita senyora et la gent del loch Dos de la dita Elionor que anaren a la dita ciutat de Leyda la vespra de Sent Johan

de juny prop passada ensemps ab la gent darmes d
dit don Jayme et cerquaren tot Segria alguns dies
apres tornaren als lochs cascuns.

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la dita comtes
ne dona Elionor hajen sabud sentit ni consentit que
dit don Jayme se tingues en Balaguer contra lo Se
yor Rey e li fes resistencies et rebellio segons p
obra ha mostrat et fet. Respos et dix que ver es.

Interrogatus com ho sap. Respos et dix que per
com tres meses ses tengut lo dit don Jayme et la di
comtessa et la dita Elionor en Balaguer es son defes
et fetes moltes escaramuçes uns ab altres et tot
mon ho sap.

Interrogatus si es estat citat. È dix que hoc que
de Cubelles lo hi ha manat a pena de LX sous q
deposas.

Interrogatus si fuit instructus doctus vel sobornat
etc. Dixit quod non.

Fuit sibi lectum etc.

Eadem die.

Petrus de Limiyana habitator Castillionis Farfan
testis juratus et interrogatus. Primo si el testimoni s

ni ha oit dir que la comtessa mare et don Jayme Durgell ne dona Elionor germana sua hajen tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Respos et dix que ver es que ha oit dir que lo dit don Jayme volie metre companyes mas perque que nou sap sino que la gent comuna que dehie que lo regne ere del dit don Jayme per justicia e que si la comtessa ni dona Elionor an tractat o fet tractar ni donat conseyll en ajuda al dit don Jayme que les dites gents darmes entrassen que el testimoni nos sap.

Interrogatus si sap ni ha entes que dines se sien plagats en lo loch de Castello los quals devien anar a las companyes que devien passar. Respos et dix que el testimoni ha plegats dines en una tallya que alguns singulars foren aemprats per la senyora comtessa e que devien anar an Anthon de Luna perque nos sap et que apres hoi dir que los dits dines avien tornats a Balaguer e que falsia ere estada.

Interrogatus si sap quanta quantitat ere la que. . . . . plega et liura que anas al dit don Anton de Luna. Respos et dix que nos sap.

Interrogatus si sab ni ha oit dir que la dita comtessa mare et Elionor germana del dit don Jayme tracta-

sen o fessen tractar que la gent del dit don Jayme trassen en la ciutat de Leyda per occupar aquell dit don Jayme e tolrela al Senyor Rey et que occup aquella poguessen pus facilment haver los regn terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis d esser deseretat daquells contra justicia. Respos et que noy sab res.

Interrogatus si el testimoni ana a la ciutat de L da. Respos et dix que hoc que lo batlle lo aempr no sabien on sanaven et que tot lo comdat et veçc dat hi ana en partida e que en lo cami sabe qu Leyda anaven mas que als noy sap perque hi anav

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la dita co tessa ne dona Elionor hajen sabut sentit ni consel que lo dit don Jayme se tingues en Balaguer con lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio seg per obra ha mostrat et fet. Respos et dix que ap que lo siti ses posat en Balaguer sap que lo dit s yor et senyora comtessa et dona Elionor se son de ses del siti aytant com an pogut.

Interrogatus si fuit legitime citatus. Dix que hoc P. de Cubelles sig lo li ha manat ab pena de LX s que deposas.

Interrogatus si deposuit odio amore vel si fuit i tructus etc. Dixit quod non.

Fuit sibi lectum etc.

Eadem die.

Gispertus de Guilaniu habitator Castilionis Farfanie testis juratus et interrogatus primo si el testimoni sap ni ha oit dir que la comtessa mare e don Jayme Durgell ne dona Elionor germana sua hajen tractat o fet tractar o donat conseyll favor e ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme et cobrar la corona Darago la qual dehie que li era stada levada injustament er lo dit Senyor Rey. Respos et dix que hoc.

Interrogatus com ho sap el tes imoni respos et dix que lo primer dia de julioll poch mes o menys ara prop passat el testimoni fonch en lo loch de Castello vinent de les parts de Gascunya et pasant per Balaguer per don Jayme Durgell al qual havie feta relacio com Ramonet de la Guerra sen ere fugit e anat en França ab lo comte Darmanyach et ab mossen de Libret e com fo en Castello en aquella ora o dies meteys la senyora comtessa lo feu pujar al castell e com fo al castell feuli reverencia e recomtali com mossen Bon Calç la saludave et ela respos que non fahie ela ell dient que si el se volgues Ramonet de la Guera no sen fore anat e ques pensave que el hi agues tengut loch. Manant a el testimoni la dita Senyora que en continent la ora metexa partis el testimoni de Castello e

sen tornes en Gascunya per ajudar a endreçar an Gr
Dalos et al rector de Vilafames segons que ja per
senyor don Jayme ere ja ordenat sobre los pagamen
que devien esser fets a mossen Johan de Malleo et
mossen Nemerich de Comenge e que en tota gui
cuytas ab los altres desus dits ensemps que gent da
mes entrassen e que no poguessen pus que cinquan
lançes o sexanta lançes aquelles entrassen sino podi
totes ensemps que pochs o molts que entrassen die
que si gents eren entrades de part deça que molt
viles et ciutats se donarien al senyor don Jayme e
fet el testimoni encontinent parti de Castello et pa
dela en Gascunya per la dita rao.

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la comtes
mare et Elionor germana del dit don Jayme tractas
o fesen tractar que la gent del dit don Jayme entras
en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit d
Jayme et tolre al Senyor Rey et que occupada aque
poguessen pus facilment haver los regnes et terres d
dit Senyor per al dit don Jayme ques dehia esser de
retat daquells contra justicia. Respos et dix que n
sap res que no ere ladonchs en lo regne ne ha vist
la dita senyora ni senyor don Jayme ni dona Elionc
Be que ho ha oit dir despuys que es estat en lo reg
mas no porie dir a qui sino axi com les gents ho d
hien que a Leyda eren anats.

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la dita comtes
ne dona Elionor hajen sabud sentit ni consentit que

dit don Jayme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Respos et dix que noy sap res que no ere en lo regne.

Interrogatus si el testimoni sab ni ha entes contra qui devie venir aquella gent darmes que lo dit don Jayme et senyora comtessa volien fer entrar. Respos et dix que speriencia mostrave que contra lo Senyor Rey et ha mostrat que contra el et lo regne venien.

Interrogatus si sap com nomenave la dita comtessa al Senyor Rey que ara es. Respos et dix que no li recorde per la sua fe aquella jornada mas que per altres tots temps lo nom na Senyor Rey et sen loave.

Interrogatus si sap ni ha oit dir a la dita senyora que son fiyll devie esser Rey e no linfant En Ferrando ni a altres. Respos et dix que a la dita senyora nou ha oit dir car no la ha vista despuys mes que adaltres ho ha oit dir que es fama que son fiyll devie esser Rey et aço entre les gents de la senyoria del dit don Jayme et de la senyoria de la dita senyora que dehien e que aquell havien per Rey.

Interrogatus si fuit legitime citatus. Dix que hoc que P. de Cubelles sig lo li ha manat ab pena de LX sous que deposas.

Interrogatus si deposuit odio amore timore etc.

Dixit quod non.

Fuit sibi lectum etc

Eadem die.

Petrus Ponç faber habitator Castillionis Farfanie testis juratus et interrogatus primo si el testimoni sab ni ha oit dir que la comtessa mare e don Jayme Durgell ne dona Alienor germana sua hajen tractat ho fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual debia que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Respos et dix que es ver.

Interrogatus com ho sab. Respos et dix que per ço com En Gispert de Guilaniu et En Johan Domenech hi eren passats en Gascunya et axi matex que Menaut de Favara fo en Castello et dix que de fet les companyes entraven e que de fet ana a Balaguer e torna per Castello al qual el testimoni ferra tots los rocins en la força de Castello e axi matex que en lo loch de Castello sen plega dines en una tallya que la dita senyora aempra als singulars los quals devien servir al pagament de les companyes e que el testimoni li hoi dir que son fiyll serie Rey et a el se pertanie.

Interrogatus si el testimoni sap ni ha oyt que la comtessa mare et Elionor germana del dit don Jayme tractasen o fesen tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolre al Senyor Rey e que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat de aquells contra justicia. Respos et dix que ver es que la ost de Castello anaren a Leyda.

Interrogatus com ho sap. Et dix que per ço com el testimoni vehe que lo batle de Castello fahie anar a les gents de Castello a Leyda e la dita senyora comtessa et dona Elionor eren en Castello en lo consell et ha oit dir an Pere Andreu que apres que foren venguts de Leyda que anassen al blat en Segria que si aquella vegada no fahien que bons nou farien ja mes.

Interrogatus si sap quant anaren a la dita ciutat de Leyda los homens del comdat et del veçcomdat. Respos et dix que la vespre de Sent Johan de juny prop passat et el testimoni vetla per la vila aquella nit et puja al castell et troba que la dita comtessa a la finestra sperant quant li vindrie novell que Leyda ere presa et dehie la dita comtessa que cent florins et un cosser donarie a aquel que li reportas lo novel que Leyda ere presa et que En Maria Duran hi ere present que es reboster seu.

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la dita comtessa ne dona Elionor hajen sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Respos et dix que la dita senyora dix com sen ana a Balaguer que parti de Castello que el testimoni ho oi que ab son fiyll volie viure o morir et per axo sen ana a Balaguer et ha vist que son defeses del Senyor Rey aytant com an pogut fins que son retuts al dit senyor.

Interrogatus si fuit legitime citatus. Et dix que hoc que P. de Cubells lo li ha manat a pena de LX sous que deposas.

Interrogatus si deponit odio amore timore etc. vel fuit instructus etc. Dixit quod non.

Fuit sibi lectum et injunctum et perseveravit.

Item ipsa eadem die vicesima secunda decembris anno prefato honorabilis Berengarius Columbi regens cancellarie qui supra accesit iterum ad pausatam dicte comitisse et interrogavit eam si volebat quicquid dicere vel proponere.

Et ipsa comitissa respondens dixit in effectu quod sequitur.

Micer Berenguer jo son torbada per diverses esguarts et lo principal es perque son certificada que mon fill esta a la mort et que axo no contrastant lo Senyor Rey lo ha fet caminar et portar no se on perque jo presumesch sie mort axi matex per ço quel Senyor Rey me fa qui segons altres vegades he dit em pens quel escriva ho haje scrit qui venie ab vicecanceller et ara ab vos ma feta gracia et remissio bastant segons damont he dit et ara va darrera ço del meu segons apar la qual cosa parlant ab sa reverencia no creu puxe fer per justicia jo no he renunciat a sa gracia ne vull renunciar jatsie no haja fet mal et daltra part que jo no he un scriva ni un hom quim volgues haver scrit un mot ni anat en un loch per mos affers tots me dien que han dubte non haguessen desgrat del Senyor Rey mes avant que jo no he sino un advocat del qual per cabal jatsie bon hom en tan ardua causa com es aquesta et axi jo nom se quem digua.

Et dictus honorabillis regens dixit eidem quod dominus Rex et ipse loco ejus compelleret eos quos ipsa duceret nominandos ad gerenda negocia hujusmodi dum tamen ipsa nominaret eos ipsa verbo nullum nominavit.

Quibus peractis honorabilis regens cancellarie nomine et in personam dicti domini Regis assignavit eidem comitisse ad id quod supra proxime fuerat assignatum de benignitate regia ac de gratia et plus

quam de gratia diem crastinam.

Et nichilominus instante supplicante et requirente fisci procuratore predicto ibidem presente sub protestationibus salvitatibus et retentionibus assuetis et jam dessuper expressis publicavit quoscumque testes a tempore publicationis citra dessuper et ipsius comitisse contumatiam facte receptos in quantum tangant dictam comitissam tamen utrique partium de eisdem copiam concedendo si eam habere voluerit persistens in assignatione predicta.

—

Adveniente itaque die supra proxime assignata qua fuit dies sabati XXIII decembris anno a nativitate Domini MCCCC tertio decimo honorabilis Berengarius Columbi regens cancellarie qui supra jussu nomine et in personam domini Regis causa tenendi aut celebrandi juditium accessit ad pausatam comitisse predicte quam cum in sui presentia esset personaliter constituta interrogavit verbo si volebat aliquid dicere producere proponere seu allegare in hac causa cum hec esset dies sibi ad hoc assignata.

Prefata autem comitissa respondens dixit verbo efectualiter quod sequitur videlicet qnod ipsa nolebat in causa presenti aliquid dicere proponere seu allega-

re aut producere immo renunciabat et concludebat in causa hujusmodi et de facto renuntiavit et conclusit in eadem remitens negotium istud decisioni ordinationi et voluntati dicti domini Regis.

Et iterum ibidem et eodem instanti prefatus honorabilis cancellarie regens interrogavit comitissam eandem si volebat aliquid dicere producere proponere dare oferre seu allegare in hac causa. Que dixit quod non immo renuntiabat et concludebat prout de facto renuntiavit et conclusit in eadem stando et perseverando in verbis et aliis supra tunch proxime factis et dictis quibus se ut dixit referebat.

Quibus ut premittitur gestis honorabilis cancellarie regens interrogavit fisci procuratorem jamdictum ibidem presentem si volebat aliquid dicere proponere seu allegare in causa contra comitissam eandem.

Qui siquidem fisci procurator dixit quod non immo sub protestationibus salvitatibus et retentionibus assuetis renuntiabat et concludebat in causa presenti quo ad dictam comitissam tamen suplieans dicto domino Regi quatenus pro renuntiato et concluso habere et ad difinitivam sententiam audiendam utrique parti certum terminum assignare dignaretur.

Et his omnibus sic peractis honorabilis regens cancellariam qui supra nomine et in personam domini Regis habito pro renuntiato et concluso in causa hujus-

modi quo ad dictam comitissam tamen utrique dic
rum partium ibidem presente ad audiendam difin
vam sententiam in et super premissis diem veni
proximam et horam prime precise et peremptorie
signavit.

In qua die veneris superius assignata qua
XXVIII dies decembris anno a nativitate Domini
CCCC quarto decimo paulo post horam prime cor
dicto honorabile cancellarie regente comparuit dic
fisci procurator ex parte una petens sententiam f
in premissis prout fuerat assignatum.

Et dictus honorabilis regens cancellarie nomine
in personam dicti domini Regis assignavit utri
dictarum partium ad id quod supra proxime hor
vesperorum ejusdem diey et ad interessendum hac
causa in presentia dicti domini Regis et in episcop
palatio civitatis Ilerde predicte.

Mandans hec dicte comitisse protinus intimari pr
de facto fuit eidem ilico intimatum per discretum
Angusoli notarium et dicti domini Regis scriptor
ut ipse idem Martinus retulit.

—

Ad quam horam vesperorum diey proxime dicte
in dicto episcopali palatio coram serenissimo domi

Rege prefato comparuit dictus fisci procurator ex parte una petens supplicans et requirens sententiam ad quam assignatum fuerat promulgari.

Comparuit etiam dicta comitissa ex parte altera.

Et dictus dominus Rex incontinenti processit ad suam proferendam sententiam in modum qui sequitur.

Dei eterni et Salvatoris domini nostri Jhesuchristi ejusque matris beatissime Marie virginis gloriosse auxilio et nominibus humiliter invocatis.

Presidente rationis imperio in animo judicantis sedet in examine veritatis pro tribunali justicia unde nos Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valentie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinnone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Visa denuntiatione seu preventione coram majestate nostra oblata per nobilem et dilectum nostrum Franciscum de Erillo militem procuratorem que nostrum ad hec spetialiter deputatum contra et adversus Margaritam uxorem egregii Petri comitis Urgelli et vicecomitis Agerensis quondam matremque Jacobi de Urgello filii dictorum conjugum. Visisque articulis seu capitulis per dictum procuratorem nostrum oblatis et spetialiter quatenus dicta capitula dictam Margaritam concernunt que postea fuerunt continuata et prosecuta per Dominicum Sancii procuratorem fiscalem curie nostre. Visis preterea

atestationibus testium per dictum procuratorem fiscalem productorum ac publicatione de eisdem facta dicte Margarite et totius presentis processus. Visis inquam nonnullis assignationibus factis dicte Margarite ad dicendum proponendum et allegandum si qua in causa presenti dicere proponere vel allegare vellet. Et prospectis et cum solerti et matura diligentia recensitis meritis totius processus premissorum de causa facta. Et visis videndis et attentis attendendis divinis et sacrosanctis quatuor Dei evangeliis coram nobis propositis ac reverenter inspectis ut de ultu Dei nostrum rectum procedat juditium et occuli mentis nostre videre valeant equitatem die presenti ad nostram audiendam sententiam dicte Margarite assignata pronuntiamus et sententiamus prout sequitur.

Cum per merita dicti processus constet nobis dictam Margaritam subditam nostram et domiciliatam in nostro dominio fore et post publicationem et assumptionem de nobis factam in verum Regem Aragonum et regnorum ac terrarum predictorum ac post fidelitatem nobis prestitam per dictum Jacobum de Urgello ejus filium nobis et corone regie notorie rebellem ac reum criminis lesse magestatis faciendo cum quibusdam confederationes conspirationes ac liantias causa occupandi sibi regna et terras nostras et se in regem Aragonum erigendi extollendi et in regnis et terris nostris se intrudendi et alias multipliciter nos et rem nostram publicam offendendo constet nobis etiam clare ipsam Margaritam dedisse dicto Jacobo filio suo in

premissis ac in perpetratione dicti criminis opem operam consilium auxilium et favorem. Constetque nobis eandem Margaritam dicti criminis lese magestatis ream fore nostramque regiam magestatem ac nostram rempublicam multimode offendisse. Ea propter per hanc nostram difinitivam sententiam pronuntiamus et declaramus Margaritam jam dictam comisisse crimen lese magestatis predictum et ream fore dicti criminis et castra loca villas et bona sua omnia nec non jurisdicticnes perpetuas et temporales ac jura alia quecumque ipsius Margarite a tempore comissionis dicti criminis citra fuisse et esse nobis nostroque erario applicata seu confiscata per hanc eandem sententiam declaramus et eidem Margarite fore totaliter perdita et amissa decernimus ac etiam declaramus. Absolvendo quoscumque vassallos seu feudatarios et alios quoslibet dicte Margarite quomodolibet obligatos ab omni fidelitate servitio et obligatione salvo tamen nobis processu predicto facto ratione denuntiationis et preventionis predicte et capitulorum in ea contentorum contra alios de quibus in dicta preventione mentio facta est contra quos ad presens diferimus. Supplemus etiam omne deffectum si quis forsitan fuerit ex juris solemnitate aut alios obmissum in processu predicto de nostre regalis preheminentie plenissima potestate.

Lata fuit hec sententia per nos et de nostri mandato lecta et publicata per fidelem secretarium nostrum Paulum Nicolahi notarium in quadam camera palatii episcopalis civitatis Ilerde die veneris vicesima nona

decembris anno a nativitate Domini Millesimo quadrin-
gentesimo quartodecimo regnique nostri tertio presen-
tibus Dominico Sancii procuratore fiscali nostre curi
dictam sententiam fieri suplicante et dicta Margarit
partibus antedictis presentibus etiam pro testibus egre
giis Alfonso duce Gandie Enrico de Villena Egidio Ro
derici de Libori camerlengo militibus et Berengario d
Bardaxino cujus est locus sive castrum de Çaydino c
Johanne de Funes legum doctore consiliariis nostri
ac aliis pluribus in multitudine copiosa.

FIN DEL TOMO TRIGÉSIMO QUINTO DE LA COLECCION. PRIME
RO DEL PROCESO CONTRA EL ÚLTIMO CONDE DE URGEL.

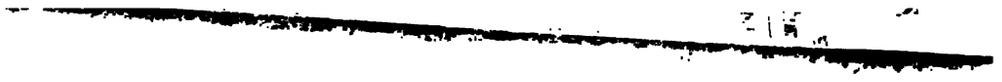

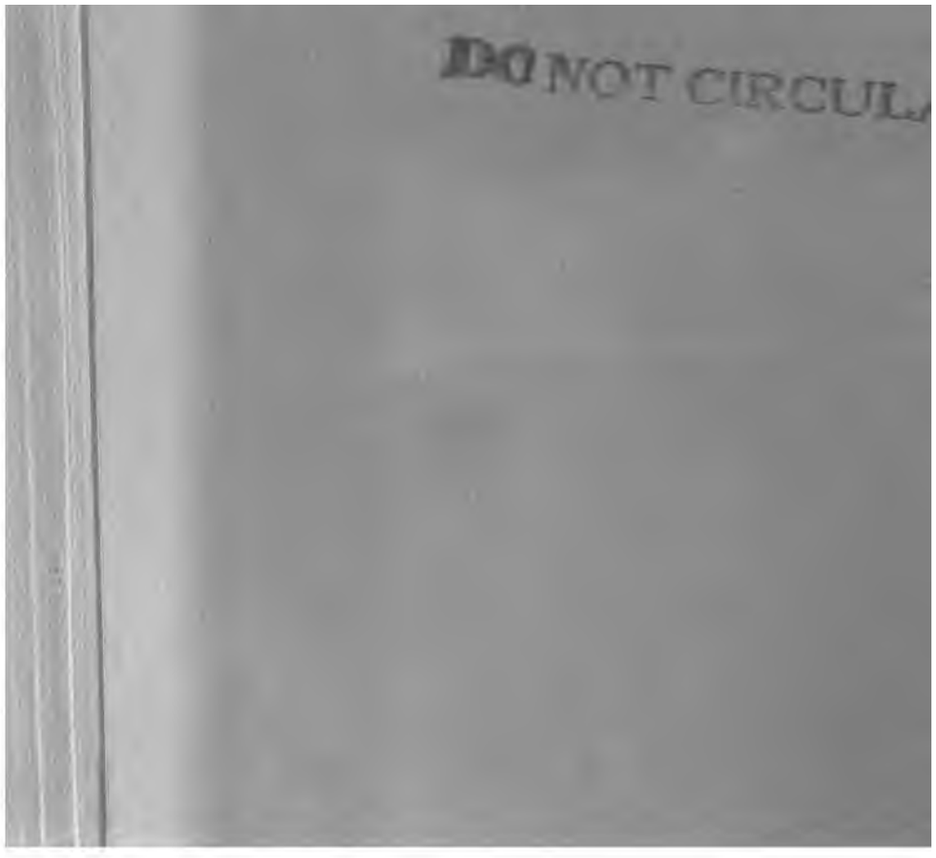
DO NOT CIRCUL

BOUND

AUG 13 1954

UNIV. OF MICH.
LIBRARY

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 03595 0784